

Ο Ονόσις καὶ Ἀγγίδος ἀγαθότης
Et H. Nās Inōs Agēuidēs Inr. Exeivur

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ
ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΑΝΑΧΑΡΣΙΔΟΥ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Παρά τοῦ

ΑΒΒΑ ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ

Μεταφραστὴς δὲ τῆς Γαλλικῆς ἢ τῆς κατ' ἡμᾶς διαχρηθεῖς
καὶ ἰστικῆς ἐκδόσεως μετὰ τὴν ἀρχαιοτάτην ἀπόφασιν

παρὰ τοῦ

ἱστορικῶν ἐπιγράμ. Συμβούλου

ΧΡΥΣΟΒΕΡΓΗ ΚΟΥΡΟΠΑΛΑΤΟΥ

ΤΟΥ

ΕΞ ΑΓΧΙΑΛΟΥ

Ἰόχου

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

Ἐκ Βιέννης τῆς ἀποστολῆς

κατὰ τὴν ἰστορικῆν ἀπόφασιν τῆς ἀρχαιοτάτης ἀποφάσεως

1819.

Τῷ ΥΨΗΛΟΤΑΤῷ ΠΡΙΓΚΙΠΙ

ΚΥΡΙΑΚῷ ΜΟΥΣΚΑΤΣΙῷ

ΜΙΧΑΗΛ ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗ

Σ Ο Υ Τ Σ Ω

Β Ο Ε Β Ο Δ Α

Τῷ

ΜΕΓΑΛΟΠΡΕΠΕΣΤΑΤῷ ΗΓΕΜΟΝΙ

ΠΑΣΗΣ

ΜΟΛΔΑΥΙΑΣ.

ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑΝ ΒΙΒΛΟΝ ΑΝΑΤΙΘΕΙΝ.

Ὁ Ἐκδότης.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΙΩΑΝΝΟΥ
ΚΑΛΙΤΣΟΥΝΑΚΗ

ΥΨΗΛΟΤΑΤΕ ΑΥΘΕΝΤΑ.

Ο μὲν παλαῖος Ἀνάχαρσις, ἔρωτι παιδείας φλεγόμενος, κατέλιπε τὰς κατεφυγμένας ὄχθας τοῦ Βορυσθένους, κατεφρόνησε τὰς συνεχεῖς τρικυμίας τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ἔτρεχεν, ὡς διψαλαία ἔλαφος εἰς τὴν πολυχεύμονα πηγὴν τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐξήνυτλει ζακόρως τὰ ἀείζωα τῆς σοφίαςνάματα. Ὁ δὲ νέος, περιερχόμενος τοὺς εὐανθεῖς αὐτῆς λειμῶνας, ἐξ ὧν, ὡς φίλεργος μέλισσα, ὄρεπόμενος τοὺς πολυτίμους τῶν ἀνθέων χυμούς, καὶ ἐκλέγων αὐτοὺς μὲ πᾶσαν ἀκρίβειαν, ἐξειργάσατο μέλι ἀθάνατον· τοῦτο θαφιῶς, καὶ ἀφθόνως μεταδίδων εἰς τὰ σίμβλα τῶν εὐκλεεσάτων τῆς Εὐρώπης ἐθνῶν, τρέφει τὰς ψυχὰς τὰς φιλοκάλους, καὶ φιλοπάτριδας. Τοῦτο καὶ Βασίλεις, καὶ Ἡγεμόνες ἀποδεξάμενοι, ἔσειπαν τὸν μελιτουργὸν μὲ τὰ ἀμάραντα τῆς ἀθανασίας σέμματα.

Ἦδη δὲ μεταχουθέντος καὶ εἰς τὸ σίμβλον τῶν Ἑλλήνων, ὄχι εἰς τὸ τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος, ἀλλ' εἰς τὸ τοῦ Ἰσραηλίου, ἐπερειδόμενος εἰς τὰ περίβλεπτα ΑΥΤΗΣ πλεονεκτήματα, δι' ὧν εὐκλεῶς διέπει, καὶ κοσμεῖ τὴν ΗΓΕΜΟΝΙΚΗΝ τῆς Μολδαυίας ἀρχὴν, προσπελάζει μὲ Σκυθικὴν ἀπλότητα εἰς τὰ βάθρα τοῦ πανεκλάμπρου θρόνου τῆς ΥΜΕΤΕΡΑΣ ΥΨΗΛΟΤΗΤΟΣ, διὰ τὴν παραθήσῃ τὸ πόνημάτου, ὡς ἔ

αἰετός, παρὰ τῷ Διῷ, καί, διὰ τῆς φιλοπάτριδος ΑΥΤΗΣ εὐ-
μενείας, νὰ μεταδώσῃ τὸ ἀκένωτον τοῦτο μέλι καὶ εἰς τοὺς
ἀπογόνους τῶν λαμπρῶν τῆς Ἑλλάδος ἡρώων, ἐξ ὧν ἐρανί-
σθη μὲ τόσον ζέοντα ἐνθουσιασμόν τὸ ἄκρον ἄωτον.

Εἶναι ἄρα εὐελπῖς, ὅτι ἡ γενναία, καὶ φιλόμουσος ΑΥ-
ΤΗΣ ψυχὴ, ἀνέκαθεν λαβοῦσα εἰς τὰ καλὰ τῶν ἐπιτηδευμά-
των ζήλου ἐνθερμον, εἰς τε τὰς μούσας πόθον διαπρύσιον, καὶ
εἰς τοὺς μουσοτρόφους προσαίαν ἀνένδοτον, ἀποδέξεται εὐμε-
νῶς, καί, περιθαλπομένη αὐτὸν ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν Πανε-
κλάμπρων ΑΥΤΗΣ πτερύγων, παρέξει μὲν εὐρυχώρους εἰσόδους
εἰς τὴν Ἑλλάδα, περιφρουρήσει δὲ τὴν εἰς αὐτὴν ὁδοιπορίαν
του ἀνεπηρέασον. Ἡ δὲ κοινὴ μήτηρ, δεχομένη ἀσμένως τὸ
ἀείζωνον τοῦτο μέλι, ἐπέχειρασμένον μὲ τῶν Μουσῶν τὴν ἐ-
πίπνοϊαν, καὶ τῶν Χαρίτων τὰ θέληγτρα, μέλλει νὰ σῆσῃ παν-
δαισίαν εὐφρόσυνον, ὁμολογοῦσα εἰς τὸ ὕψος ΑΥΤΗΣ ἀθανά-
τους τὰς χάριτας.

ΤΗΣ ΥΜΕΤΕΡΑΣ ΘΕΟΦΡΟΝΗΤΟΥ ΥΨΗΛΟΤΗΤΟΣ

ταπεινὸς δούλος, αὐλ. σύμβ.

Χρυσοβέργης Κουρσπαλάτης.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΦΙΛΑΝΑΓΝΩΣΤΑΣ.

Δέν εἶναι εἰς τὸν κόσμον, μήτε τιμιώτερον, μήτε ποθεινό-
τερον, μήτε ἱερώτερον ἄλλοτι ἀπὸ τὴν πατρίδα. Ἡ φύσις καθ' ἑκάστην τὸ μαρτυρεῖ· οἱ ἱεροὶ λόγοι συνεχῶς τὸ ἐπιτάττουσι,
καὶ σύμπας ὁ χορὸς τῶν ἔθνῶν ἐναργῶς τὸ δεικνύει. Φυτὰ,
καὶ δένδρα, μετακηπευθέντα εἰς ἄλλα κλίματα, δὲν ἐτελεσ-
φόρησαν, ζωὰ ἀποσπώμενα ἀπὸ τὴν συνειθισμένην τους δίαιταν,
μήτε ἐξωγογήθησαν, καὶ μὲ τὰς κραυγὰς των φανερώουσι
τὴν θλίψιν τους. Ἄνθρωποι, ἐκτοπισθέντες, ἐσερήθησαν τὴν,
ὅσῃν εἶχον, μεγαλοψυχίαν, καὶ σαθερότητα. Τὸ, μάχου ὑ-
πὲρ πίσεως, καὶ πατρίδος. Τὸ, ἐλόμενος μᾶλλον συγκακου-
ρηθεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ, ἢ πρόσκαιρον ἀμαρτίας ἔχειν ἀ-
πόλαυσιν, καὶ αἰ δοθεῖσαι κατὰ διαφόρους καιροὺς, παρὰ τῶν
πατριαρχῶν εἰς τοὺς ἀπογόνους των διαταγαί, νὰ μετενεχθῶ-
σι τὰ ὅσα των εἰς τὸ γλυκὺ τῆς πατρίδος ἔδαφος, τὶ ἄλλο, ἢ
τὸν διαπρύσιον ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἔρωτα παραδειγματίζουσι;
Ἰπὲρ αὐτῆς δὲν ἐθυσίασαν πάλαι, καὶ καθ' ἑκάστην δὲν θυ-
σιάζουσι τὴν ἰδίαν ζωὴν; Ἰπὲρ αὐτῆς δὲν κατεφρόνησαν πλού-
τη, δόξας, τρυφὰς, καὶ αὐτῆς τῆς ἀθανασίας τὴν ἀπόλαυσιν;
Οἱ Ὀδυσσεὺς κᾶν μακροθεν ἐπεθύμει νὰ ἰδῇ τὸν καπνὸν τῆς
περιποθήτου πατρίδος του. Ὁ Θεμισοκλῆς, κᾶν τὰ ὅσα του
νὰ μετενεχθῶσιν εἰς αὐτὴν, εὐχαρισήθη νὰ διατάξῃ εἰς τὸν
θάνατόν του. Πόσοι περιέπλευσαν πάλαι καὶ νῦν πελάγη μα-
κρὰ, καὶ ἐπικίνδυνα! Πόσοι διήλθον, καὶ διέρχονται διεξό-

δικός, καὶ ἐπιμόχθους ὁδοιπορίας, ταλαιπωρούμενοι εἰς τόσον ἐργώδεις ἐπιχειρήσεις! Καὶ πρὸς τί τέλος; Διὰ νὰ πλουτίσωσι τὴν πατρίδα των μὲ τὰς γνώσεις, καὶ τὰ προϊόντα τῶν μεμακρυσμένων τόπων. Θαλῆς ὁ Μιλήσιος, Πυθαγόρας ὁ Σάμιος, Σόλων καὶ Πλάτων οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἠνέριξαν κατ' ἀρχὰς τὸ πολύμοχθον τοῦτο ζῆδιον. Ἄν καταλέξω τοὺς νεωτέρους, ἐπιλείψει με ἡ ἡμέρα διηγούμενον. Πόσοι, εὐρισκόμενοι διὰ κατεπειγούσας ἀνάγκας εἰς μέρη ἀλλοδαπὰ, ἀνασθενάζουσι διὰ τὴν εἰς τὴν πατρίδα ἐπάνοδον, καὶ μὲ ἄκραν ἀνυπομονησίαν ἀναμένουσι τὴν εὐτυχῆ ὥραν νὰ τὴν ἰδῶσι πάλιν. Ἐν συντόμῳ οἱ φιλοπάτριδες ὅλων τῶν ἔθνῶν ἄλλο δὲν σκέπτονται, ἄλλο δὲν ἀναπνεύουσιν, ἐπιθυμίαν ἄλλην δὲν ἔχουσι, ἢ τὴν ὠφέλειαν, αὐξήσειν, καὶ ὁῶσαν τῆς πατρίδος, ὅλα τὰ ἄλλα δευτέρα νομίζοντες.

Τὸ διάσημον ὅμως τοῦτο προνόμιον τὸ γένος τῶν Ἑλλήνων ἔσχεν, ὡς κληρὸν ἰδιάζοντα, ἐγνώριζεν ἀκραιφνῶς τὸ βῆρος του, καὶ διὰ τοῦτο ἔδειχνε καὶ κατὰ διαφόρους περιστάσεις θαύματα τῆς πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπης του, τὰ ὅποια, ὡς παρὰ πάντων ἀδόμενα, καὶ θρυλλούμενα, σιγῇ παρατρέχομεν. Τὰ ἐναύσματα τοῦ διακαοῦς τούτου, καὶ περιβλέπτου ἔρωτος, ὁ πανδαμάτωρ χρόνος, ὅστις, ὡς χεῖμαρρος, παρασύρει πᾶν τὸ προσυχόν, δὲν ἐδυνήθη νὰ σβέσῃ δι' ὅλου, ἀλλὰ σώζονται καὶ εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους, βαθμηδὸν ἀναζωπυρούμενα, καὶ χρειᾶς τυχοῦσης, ἐκπυρσευόμενα, καὶ τὸ γένος περιέπεσεν εἰς ἀφορήτους ὕσας συμφοράς. Ἀπέδειξίς ἐναργεστάτη τῆς πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπης του, ὅτι κρατεῖ τὴν εὐαγῆ, καὶ ἄμωμον πίσειν ἀσινῆ, καὶ ἀνεπαρέασον, καθὼς τὴν παρέλαβεν ἀπὸ τοὺς αὐτόπτας τοῦ λόγου, καὶ ὑπηρετάς, θυσιάζων ὑπὲρ αὐτῆς καὶ τὴν ἰδίαν ζωὴν, ὅτι διεφύλαξεν ἀπὸ τὸ πάγκοινον ἐκεῖνο ναυάγιον τὰς μαθήσεις, καὶ τὰ ἀθάτατα

συγγραμματα, τὴν πατροποράδοτον κληρονομίαν, καὶ κατε-
 τρύχετο ἀπὸ δεινὰ ἀναρίθμητα· ὅτι φυλάττει ἔτι τὰ ἔθιμα,
 καὶ ἐπὶ πᾶσι τὴν γλῶσσαν, ἣ ὁποία σώζει ἔτι ὅπως οὖν λεί-
 ψυάτινα τῆς ἀρχαίας λαμπρότητος, καὶ ἐδοκίμασε παντοίας
 μεταβολὰς, καὶ συνεισήχθησαν εἰς αὐτὴν λέξεις ἑτερογενεῖς.
 Ποίου ἄλλο γένος, εἰς διάστημα σχεδὸν τοσούτων αἰῶνων,
 περιζοιχούμενον ἀπὸ τόσας φοβερὰς λαίλαπας, ἐδύνατο νὰ
 φυλάξῃ παρομοίαν παρακαταθήκην, καὶ νὰ ἀντέχῃ εἰς τὰς ὁρ-
 μὰς τῶν δεινῶν, χωρὶς νὰ ξερηθῇ τὰ γευναϊάτου φρονή-
 ματα; Τοῦτο ἐμφαίνει τὴν σταθερότητα τοῦ χαρακτῆρός του,
 καὶ ὁποδεικνύει τὴν εὐγένειαν, καὶ μεγαλοφυΐαν του, τὰ ὁποία
 καὶ εἰς αἰῶν νὰ ἀμυρωτῆ δὲν δύναται.

Εἰς αὐτὸ, ἂν ἐξετάση τις, εὐρίσκει καὶ παιητὰς, καὶ ῥή-
 τορας, καὶ μηχανικοὺς, καὶ παντὸς εἴδους τεχνίτας, ὁδηγου-
 μένους μόνον ἀπὸ τὰς ὁρμὰς τῆς φύσεως, καὶ ἀπὸ τὴν ἐνδο-
 μυχούσαν εἰς αὐτὸ ζωηρότητα, καὶ νεφέλη τις παχία τὴν ἐ-
 πισκιάξῃ. Εἰς αὐτὸ βλέπει τις ἔνθεν μὲν τοὺς ἱεράρχας, ὅτι,
 ὡς φωστῆρες θαλασσοῦσι τὸ ἐμπιστευθὲν εἰς αὐτοὺς λογικὸν
 ποιμνιον εἰς τὰς ὁδοὺς τοῦ ἀνυπέρου φωτός, ὅτι ἐφαπλοῦσι
 τὴν προμήθειάν τους καὶ μέχρι τῶν ἐλαχίστων, ὅτι δὲν ἀμε-
 λοῦσι καὶ ἐν, ἀφ' ὅσα ἀποβλέπουσιν εἰς βελτίωσιν τοῦ ποιμνίου,
 ὅτι ἀγρυπνοῦσι διὰ παντὸς, μήπως καὶ εἰς λύκος, λαθραίως
 ἐπεισπεσῶν, κατασπαράξῃ τὴν ποιμνὴν τους, μήπως καὶ εἰς
 φθορεὺς λάθῃ, καὶ ἐνσπεῖρῃ ἀνάμεσα εἰς τὸν ἀγαθὸν σίτον
 καὶ ζιζάνια, ὅτι ζητοῦσιν ἐπιπόνως τὸ ἀπολωλὸς, περιθάλλου-
 σι τὸ συντετριμμένον, καὶ ἀνορθοῦσι τὸ πεπτωκός. Εὐθύς, ἀφ'
 οὗ λάβωσι τὴν ποιμαντικὴν ῥάβδον, ἢ πρώτη φροντίς των εἶναι
 νὰ καταστήσωσιν εἰς τὰς ἐπαρχίας των σχολεῖα, νὰ ὁδηγῶσι
 καὶ λόγοις, καὶ ἔργοις τοὺς ποιμαινομένους εἰς τῶν ἐπιτηδευ-
 μάτων τὰ κάλλιστα, νὰ προσπαθῶσιν, ὅση δύναμις, νὰ ἀνυ-

ψώνωσι τὰ καταδεδασμένα φρονήματά των, νὰ ἀνάπτωσι τὸν ἐναποκείμενον εἰς τὰς καρδίας των σπινθῆρα τῶν ἀρετῶν, παρκαμθούντες αὐτοὺς εἰς τὰς θλίψεις των, καὶ παρέχοντες χεῖρα βοηθείας εἰς τὰς δυσυχίας των. Ἴδου κήρυκες διαπρύσιοι τῆς πρὸς τὸ γένος, καὶ τὴν πατρίδα ἀγάπης. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοῦς, λάμπαντες ἐπ' ἀρετῇ, καὶ σοφίᾳ, κατεπλούτισαν τὸ γένος μὲ παντοδαπὰ συγγράμματα· ἄλλοι δὲ ἰδίων ἐξόδων ἔσειλαν, καὶ ζέλλουσι εἰς τὴν πεφωτισμένην Εὐρώπην μαθητὰς διὰ νὰ φωτίσωσι δι' αὐτῶν τοὺς ποιματινομένους παρ' αὐτῶν λαοὺς, ἐπανάγοντες αὐτοὺς, ὅσον εἶναι δυνατὸν, εἰς τὴν ἀρχαίαν λαμπρότητα. Ἐνθεν δὲ βλέπει τοὺς ἐνδόξους τοῦ γένους, ὅσοι, κατὰ διαφόρους καιροὺς, καὶ περιστάσεις, διέπρεψαν εἰς βασιλικὰς ὑπουργίας, ὅτι δὲν ἐπεμνύνοντο τόσον, δορυφορούμενοι ἀπὸ τῆς κοσμικῆς δόξης τὰ παράσημα, ὅσον, ὅταν ἐπερικυκλώνοντο ἀπὸ τῶν Μουσῶν τὸν θίασον, καὶ ἀπὸ τὰ, ὅσα κατὰ διαφόρους καιροὺς συνέγραψαν, συγγράμματα. Μαρτυρεῖ μοι τὸν λόγον τὸ γένος τῶν Μαυροκορδαίων, καὶ τῶν λοιπῶν περιβλέπτων ἀνδρῶν ὁ σύλλογος, οἱ τινες πᾶσαν σπουδὴν κατέβαλον διὰ νὰ ἀνακαλέσωσι τὰς φυγαδευθείσας Μούσας. Οἱ ἀείδιμαὶ οὗτοι ἄνδρες ἔδειχον ἔλην τὴν θερμότητα τοῦ ἱεροῦ ζήλου νὰ ἀνάπτωσι πανταχοῦ τὸν ἔρωτα τῶν μαθητῶν, ὅς τις εἶναι φύσει ἐγκείμενος εἰς ἄλους τοὺς Ἕλληνας, εὐκολύοντες τοὺς τρόπους πρὸς ἐπίτευξιν, καὶ ἐκχέοντες θαφιλῶς τὸν πλοῦτον εἰς συστάσεις σχολείων, καὶ εἰς αἰτηρήσια μαθητῶν, καὶ διδασκάλων.

Αἱ πανέκλαμπροι δὴ αὐθεντεῖαι, Οὐγγροβλαχίας, καὶ Μολδαυίας, ἀπὸ τόσους διεξοδικοὺς χρόνους διατηροῦσι μὲ δόξαν τὰ δὴ σχολεῖα, τὰ ὅποια αὐξάνουσι καθ' ἑκάστην μὲν καὶ πλουσία, συνεισάγοντες εἰς αὐτὰ καὶ νέα εἶδη ἐπιστημῶν. Ὁμοίως εὐάλλως διαπρέπων εἰς τὸν πανέκλαμπρον τῆς Μολ-

δαίκε θρόνου, ὑψηλότατος ἡγεμῶν Κ. Μιχαὴλ Γρηγοριάδης Σαῦτος, ἀματε ἐνεχειρίσθη τὴν ὑψηλὴν ἐξουσίαν, καὶ εὐθὺς πᾶσαν προθυμίαν κατέβαλε νὰ πλουτίσῃ τοὺς ἀρχομένους, καὶ τοὺς προσερχομένους μὲ τὰ ἀθάνατα πλούτη τῶν ἐπιστημῶν· πλούτη, τὰ ὁποῖα μόνον ἐκχέουσι τὴν εὐζωίαν εἰς τὸ γένος τὸ ἀνθρώπινον, ἐκτείνων τὰ ὄρια τῶν μαθήσεων διὰ τῆς νῦν εἰσαχθείσης εἰς αὐτὴν ἀλληλοδιδασκατικῆς μεθόδου, καὶ διὰ τοῦ αὐθεντικοῦ σχολείου, τὸ ὁποῖον περιθάλλει πατρικῶς, καὶ διοικεῖ κηδεμόνως. Ὁ λαμπρὸς οὗτος ἀνὴρ (οὗ τὴν ἡγεμονίαν, καὶ ζωὴν διακονεῖ ὁ Κύριος) ἐφαπτοῖ τὴν προμηθεϊάν του καὶ ἕως εἰς τοὺς σπουδάζοντας κατὰ διαφόρους τόπους τῆς εὐρώπης, παραμυθούμενος τὴν ἔνδειάν των, καὶ διεγείρων αὐτοὺς διὰ τοῦ εὐμενοῦς ἐλέους του εἰς τῶν ἐπιστημῶν τὴν ἐπίτευξιν. Ἡ πατρις ἄρα ἔχει μεγάλας ἐλπίδας εἰς τὸ φιλόμουσον ὕψος του, ἐκ τῶν παρόντων τεκμαιρούμενη, καὶ τὰς ἐτοιμάσας εἰς αὐτὴν εὐεργεσίας. Ὁ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει γενόμενος ἐκλαμπρότατος Ἠγεμονιάδης, Δημήτριος Μουρούζης, ὁ διακκῆς τῶν Μουσῶν ἐραστῆς, καὶ τῶν μουσοτρόφων προσάτης θερμότατος, ἐτύσητε προθύμως, κατ' ἀρχὰς τῆς παρουσίας ἑκατονταετηρίδος, τὸ ἐν Κουρού Τσεσμέ Ἐλληνομουσεῖον, προικίζων αὐτὸ μὲ βιβλία διάφορα. Οἱ φιλογενέστατοι Ζωσιμάδες, ἀφ' οὗ κατεπλούτισαν τὸ γένος μὲ ἐκδόσεις διαφόρων βιβλίων, τὰ ὁποῖα δωρεὰν διένειμον, ἐσερῶσαν διὰ πάντα καὶ τὸ σχολεῖον εἰς τὴν πατρίδα των τὰ Ἰωάννινα. Οἱ φιλογενεῖς οὗτοι ἄνδρες πάντα λίθον ἐκίνησαν πρὸς φωτισμὸν τοῦ γένους. Ὁ Πανευγενέστατος χιλιάρχος, αὐλικὸς σύμβουλος, καὶ ἱππεὺς διαφόρων ταγμάτων Κ. Ἰωάννης Βαρβάκης, ἀφ' οὗ κατεκόσμησε διάφορα μέρη τῆς εὐκλεεστάτης Ρωσσίας μὲ κτήρια, ἐπαρηγόρησε τὴν ἔνδειαν πολλῶν μαθητῶν σπουδάζοντων, ἔδωκε τὰ ἔξοδα νὰ τυπωθῶσι πολλὰ βιβ-

λία εἰς τὸ γένος ὠφέλιμα, ἐβοήθησεν εἰς τὰς χρείας τῶν ἀναριθμήτους ὁμογενεῖς, καὶ ἑτερογενεῖς, ἐσύνησε καὶ σχολεῖα εἰς διάφορα μέρη, καὶ μελετᾶ νὰ συστήσῃ ἐν ἔτι ἀξίολογον. Τὰ φιλογενεῖς, φιλάνθρωπον, καὶ φιλόμουσον τοῦ ἀνδρὸς τούτου ἰκανῶς ἀπεδείχθη εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους. Πολλαὶ πόλεις, γνωρίζουσαι τὴν ἀρχαίαν τῆς Ἑλλάδος λαμπρότητα, δὲν ἐβράδυνον νὰ δεῖξωσι ζήλου ἔνθεον, καὶ μυρίων ἐπαίνων ἄξιον, σέλλουσαι δι' ἰδίῳν ἐξόδων μαθητὰς εἰς τὴν πεφωτισμένην Εὐρώπην, διὰ νὰ μετακομίσωσι τὰς μούσας εἰς τὰς πατρίδας τῶν, ὡς αἱ Κυθωνίαι, Χίος, καὶ ἄλλαι· αὐτὸ τοῦτο ἔδειξαν, καὶ δεικνύουσι καὶ πολλοὶ ἄλλοι φιλογενεῖς, καὶ φιλοπάτριδες, τῶν ὁποίων τὴν μνήμην αἰετῶν ὁ ἐς χεῖρ παραπέμψει χρόνος. Τὸ θαυμασιώτερον ὅμως εἶναι, ὅτι καὶ ἑτερογενεῖς, οἴκτῳ κινούμενοι, ἔδειξαν τοιαύτην μεγαλοπρέπειαν, θέλοντες νὰ ἀποτίσωσι τὸ δάνειον μὲ ἀδρούς τόκους, ὡς πανταχοῦ τὸ κηρύττουσιν. Οὐδὲ οἱ Ἀγχιαλίται ἐφάνησαν ὑποδέξασθαι τοῦ διακάου τούτου πρὸς τὰς μούσας, καὶ τὴν πατρίδα ἔρωτος. Κατὰ τὸ, 1795 ἔτος ἔκτισαν σχολεῖον, καὶ ἐκθύμως ἐπεριποιῶντο τῶν μαθητῶν τὴν ἐπίδοσιν· ἡ πάθος τῶν ἦτον τόσαν ὑπερβολικὸς, ὥστε βλέποντες τὴν πρόοδόν τους, ἐνάμιζαν ὅτι ἀπελάμβανον ἄλλην τὴν εὐδαιμονίαν· τὸ παράδειγμά τῶν παρεκίνησε καὶ τοὺς Σωζωπολίτας, Μεσημβρινοὺς, καὶ τοὺς πολίτας τῆς Βάρνης νὰ καταστήσωσι σχολεῖα, καὶ νὰ τὰ διατηρῶσι μὲ ἄλλην τοῦ ἱεροῦ ζήλου τὴν ἐπιμέλειαν.

Ἀπὸ τοὺς ἐλλογίμους τοῦ ἔθνους ὅσοι καταφλέγονται ἀπὸ τὸν εἰλικρινῆ πρὸς τὴν πατρίδα ἔρωτα, τρέχουσιν, ὡς ἄλλοι Λυκοῦργοι, καὶ Σάλωνες, εἰς διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης, ὅπου ἀκτινοβολοῦσι τῆς σοφίας τὰ φῶτα, καὶ τῶν ἀρετῶν τὰ ἐνδοξα κατορθώματα, μήτε ἐξόδων, μήτε πόνων φειδόμενοι, ἐν οἷς σερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι,

καὶ συλλέγοντες πανταχόθεν τὰ ἀμάραντα ἄνθη, ἔρχονται νὰ πλέξωσι τῆς πατρίδος τὸν σέφανον· ὅθεν οἱ μὲν σχολαρχοῦσιν εἰς διάφορα μέρη, καὶ ἀγωνίζονται ἐκθύμως νὰ μεταδώσωσι τὸν πλοῦτον εἰς τοὺς συναδελφούς των, τὸν ὅποιον μὲ τότες πόνους συνήθροισαν. Ῥυθμίζουσι τὰ ἥθη τῶν μαθητῶν τοὺς μὲ πατρικὴν φιλοσοφίαν, καὶ μὲ βαθεῖαν πολιτικοῦ φρόνησιν, φαίνονται εἰς ὅλους ταπεινοί, ἡμεροί, εἰς τοὺς προσερχομένους εὐπρόσιτοι, εἰς τὰς ἀδυναμίας τῆς ἀνθρωπότητος συγκαταβατικοί, ζηλωταὶ τῆς τῶν ἀδελφῶν αὐτῶν ἐπιδόσεως, ἔτοιμοι νὰ ὑποφέρωσι κάθε τι, μόνον νὰ μὴν ἐκπέσωσιν ἀπὸ τὸ σκοπιμώτατον, τὴν πρὸς τὴν πατρίδα λέγω ὠφέλειαν. Οἱ δὲ, μὲ πόνους ἀτρύτους ἀσχολοῦνται εἰς συγγραφὰς, ἢ μεταφράσεις βιβλίων, καὶ, μὲ ἀδράς θάπυας ἐκδίδοντές τα εἰς τύπους, τὰ διανεμοῦσιν εἰς τοὺς ὁμογενεῖς, ἐκπληροῦντες οὕτω τὸ πρὸς τὴν πατρίδα ὀφειλόμενον χρέος των, εἰς πολλοὺς ἄλλους γινόμενοι παράδειγμα, καὶ εἰς οὐδὲν μετροῦντες τὰ παρὰ τῶν ἀψιφόρων καὶ μισοκάλων πεσπυρακτωμένα βέλη. Ἄλλοι ἐρευνῶσιν ἐπιπόνως καθ' ἑκάστην, μὲ ποῖαδὴ τινα μέσα δύναται νὰ εὐκολυνθῇ ἡ μάθησις, καὶ προσπαθοῦσιν νὰ συντάξωσι καὶ τοιαῦτα βιβλία, ὅσα ἀφερῶσιν εἰς τὴν ταχίστην τοῦ γένους πρόοδον. Πολλοὶ φιλογενεῖς ἐξώδευσαν, καὶ ἐξοδεύουσι καθ' ἑκάστην νὰ τυπώνωνται βιβλία εἰς τὸ γένος ὠφέλιμα. Ἐν ἐνὶ λόγῳ κάθε φιλόπατρις τρέχει εἰς αὐτὴν τὴν πάνδημον ἀμιλλαν, διὰ νὰ συνεισφέρῃ καὶ αὐτὸς τὸν ἐπιβάλλοντα εἰς αὐτὸν ἔρανον, ἢ συναγωνιζόμενος, ἢ γινόμενος συμβουθός, ἢ καὶ μάρτυς καὶ κήρυξ τῶν ἀξιεπαίνων ἀγώνων, ὅσοι συγκροτοῦνται εἰς τῆς δόξης τῆς πατρίδος τὸ θέατρον· αὐτὰ εἶναι τόσα τρόπαια τῆς πρὸς τὸ γένος, καὶ τὴν πατρίδα ἀγάπης, καὶ κἀνεὶς αἰὼν νὰ τὰ παραπέμψῃ εἰς τὴν λήθην δὲν δύναται. Ἐλλάς, κλεινὸν ἔδαφος, ἐξία πάλαι τῶν Μουσῶν, ἐνδαιτήμα τῶν ἡρώων,

κατοικητήριον τῶν ἀρισευμάτων, ταμείον τῶν ἀριστουργημάτων, πηγὴ τῆς εὐφροσύνης, καὶ λειμῶν τῶν χαρίτων, δὲν ἔχεις πλέον νὰ παραπονήσαι· ἰδοὺ τὰ τέκνα σου, ὡς νεόφυτα ἔλαιῶν εὐφαίνονται κύκλῳ τῆς φραπέζης σου! ἰδοὺ οἱ υἱοὶ σου, ἀπὸ παντοδαποὺς καρποὺς κατ'ἀκομοί, ἀπλώνουσι τοὺς κλάδους των πρὸς περιποίησιν, τροφήν, καὶ δόξαν σου! ἰδοὺ πανταχοῦ φυτεύουσι τὰς ἀμπέλους, διὰ νὰ τρυγῶσι τὸ ἀθάνατον γλεῦκος! ἰδοὺ οἱ λειμῶνες τῶν μουσῶν ἄρχησαν πάλιν νὰ ἀνθώσι, καὶ νὰ ἀναπέμπωσιν ρεῖς τοὺς παρεσῶτας εὐωδία θυμιάσιον! ὦ θεῖος ζῆλος! ὦ ἔνδοξος ἀμίλλα! Τίς ἄρα ἤθελεν ἦναι τόσον ἠλίθιος, ὥστε νὰ ἀπολειφθῇ ἀπὸ τοιοῦτον πάνδημον θίατρον; καὶ τίς ἤθελεν ἦναι τόσον νεναρχωμένος, ὥστε νὰ μὴ τρέχη ἐκθύμως εἰς αὐτὸ τῆς δόξης τὸ σαδίου; καὶ ἂν δὲν ἦναι ἱκανὸς νὰ συναγωνίζηται, τουλάχιστον νὰ γένη αὐτόπτης, καὶ συμπάρεδρος εἰς ἀγῶνα παρόμοιον; Μήπως φοβῆται ὅτι δὲν ἔχει ἀπὸ τὰ, ὅσα χαρακτηρίζουσι τοὺς ἀθλητάς, καὶ θεατάς τοῦ σαδίου; "Ἄς μὴ διεσάξη δι' αὐτὸ, ἡ κοιὴ μήτηρ εἶναι εὐγνωμων, συμπαθὴς, φιλόσοργος, συγκαταβατικὴ, ὅλους τοὺς δέχεται εὐμενῶς, καὶ μὲ ἀγκάλας ἀνοικτάς, τοὺς ἀνταμείβει ἀξίως, καὶ, γνωρίζουσα τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν, τοὺς παρηγορεῖ εἰς τὰς ἀκουσίους ἐλλείψεις, καὶ Θεῶ φίλον τὸ κατὰ δύναμιν, ἐπιλέγουσα.

Αὐτὴν τοίνυν τὴν φιλοπάτριδα τῶν ὁμογενῶν βλέπων προθυμίαν, καθ' ἑκάστην αὐξανομένην, καὶ ἐκ δυνάμεως πορευομένην εἰς δύναμιν, ἀφόρητον πρᾶγμα ἐνόμιζον, ἐὰν ἤθελα μένει ἔξω ἀπὸ τοιοῦτον ἀγῶνα πάνδημον· ἐπισηριζόμενος δὲ εἰς τὴν φιλάγαθον τῆς κοινῆς μητρὸς διάθεσιν, ἡ ὁποία συνειθίζει νὰ δέχηται εὐμενῶς τὰ παρὰ τῶν εὐγνωμόνων υἱῶν εἰς αὐτὴν προσφερόμενα, κἄν ἦναι εὐτελεῆ, καὶ οὐτιδανὰ, ἀπεφάσιμα νὰ παρρησιασθῶ, καὶ νὰ προσφέρω εἰς αὐτὴν κἄν μέ-

ρος τι ἀπὸ τὰ ὀφειλόμενά μοι τροφεία· Εὕρισκόμενος εἰς τὸ ἐν Ταγαυρῷ Ἐμπορικῶν Γυμνάσιον, εἶχον φιλίαν μὲ τὸν διδάσκαλον τῆς Γαλλικῆς διαλέκτου, ὅστις ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐνεχείρισέ μοι τὴν περιήγησιν εἰς τὴν Ἑλλάδα τοῦ νέου Ἀναχάρσιδος, καὶ πολλὰ μὲ παρεκίνησεν εἰς τὴν μετάφρασιν τοῦ ἀξιολόγου τούτου συγγράμματος, καὶ πολλοὶ ἔτι ἀπὸ τοὺς ἑκάστη φιλομούσους, καὶ φιλογενεῖς Ἕλληνας. Τῇ ἀληθείᾳ ἀφ' οὗ τὸ ἀνέγνωσα, τόσον ἐτρώθην εἰς αὐτὸ διὰ τὰ κάλλη του, καὶ τὴν ἀναγκαιοτάτην εἰς τὸ γένος μας ὕλην, ὥστε ἄδικον εἶναι ἔκρινα, ἐν ᾧ ὅλη ἡ εὐρώπη ποτίζεται ἀπὸ τοιοῦτον νέκταρ ἀθάνατον, μόνη ἡ Ἑλλὰς, ἥτις εἶναι τὸ ὑποκείμενόν του νὰ ζῆται τοιοῦτο πόμα ἀείζωνον (1). Ἐκείνη ἡ Ἑλλὰς, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξήνθησαν τόσοι ἄνδρες αἰοδημοὶ, τόσα ἔνδοξα κατορθώματα, τόσαι τέχναι διάσημοι, καὶ τόσα ἀγαθὰ ὑπερλαμπρα εἰς τὸ γένος τὸ ἀνθρώπινον. ἡ Ἑλλὰς λέγω, τὴν ὁποίαν ὅλοι οἱ μεγάλοι νόες τοῦ κόσμου θαυμάζουσι, καὶ εὐσπλαγχνίζονται. Κατανοῶν ὅμως τὸ δυσπεχειρήτον, καὶ δυσκατόρθωτον τοῦ ἔργου, ἔτι δὲ τὴν πολυκαιρίαν, καὶ τὸ πολυέξοδον τοῦ τύπου, ἀμέσως εἰς ἀμηχανίαν περιέπεσον· Ἡ πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπη (συγγνώμη εἰς τὸ πάθος) μὲ παρῶξυνεν, ἀλλὰ τὸ δυσπεπιτυχές τοῦ ἔργου μὲ κατέσελλε, καὶ ἐκλυδωνιζόμενν μεταξὺ δύο κυμάτων, ἄρτι μὲν εἰς τὸ ἐν, ἄρτι δὲ εἰς ἄλλο ὠθούμενος. Ἐβλεπον μὲν τὴν ἐξ αὐτοῦ ὠφέλειαν, ἀλλ' ὑπὸ μυριάων περιστατικῶν ἐσυσελλόμενν, τὴν ἀποτυχίαν φοβούμενος. Εἰς τοιαύτην τοίνυν διχοσασίαν ταλαντευόμενος, καὶ πολὺν χρόνον ἐν μετεώρῳ σαλεύων, δὲν ἔλειψα νὰ κοινολογήσω τὴν γνώμην μου εἰς φίλους τινάς, οἵτινες, ὡς φιλάρετοι, καὶ φιλοπάτριδες, ἐπροθυμοποιήθησαν νὰ ἐνσάξωσάν

(1) Ὁ λόγος δὲν εἶναι περὶ τῶν πεπαιδευμένων, καὶ εἰδημόνων διὰ φέρων γλωσσῶν.

εις ἐμὲ καθε θάρρος, καὶ ἐλπίδα, ὑποσχόμενοι μοι τὰς δυνατὰς βοηθείας των. "Αδικον ἄρα ἤθελον ἔχει, εἰάν ἀποσιωπήσω τὰ ὀνόματά των, ἀλλ' αὐτοὶ μὲ τὸ γάλα τῆς μετριοφροσύνης τρεφόμενοι, κατ' οὐδένα τρόπον δὲν ἀνέχονται νὰ κοινολογηθῶσι. Δεῖγμα τῆς καθαρότητος τῶν ἠθῶν τους σαφέστατον. Ἐχεις λοιπὸν, φίλε ἀναγνώσα, τὰ αἴτια, τὰ ὁποῖα μὲ παρεκίνησαν νὰ εἰσέλθω εἰς αὐτὸ τὸ βιβλίον. βιβλίον, τὸ ὁποῖον πολλοὺς χρόνους ἦτον ἀνεωργμένον, καὶ ἐλεύθερον, καὶ καθεὶς ἐδύνατο νὰ τὸ διέλθῃ. Ἦτον ἄρα ἐλπιζόμενον, ὅτι ἤθελεν εὐρεθῆ καὶ εἰς τὰ ἀντίσταται εἰς παρόμοιον ἔργον κοινωφελέστατον, διὰ τὸ ὁποῖον προσπαθοῦσι καὶ ἑτερογενεῖς μὲ ὄλην τους τὴν δύναμιν! "Ἄν τὸν ἐγέννησε τίγρις, καὶ πάρδαλις, ἂν τὸν ἐγαλούχησεν ἀγριωτάτη λέαινα, καὶ ὄχι ἡ ἡμερωτάτη Ἑλλάς, ἣτις παρήγαγε Θεσσεῖς, καὶ Κόδρους, Λυκούργους, καὶ Σόλωνας, Μιλτιάδας, Θεμισοκλεῖς, Ἀριστίδας, Κίμωνας, κτλ. . . .

Πρῶτος τοίνυν ἐπεχείρησε τὴν τούτου μετάφρασιν ὁ ἐκ Κοζάνης φιλομαθῆς, φιλογενῆς. καὶ φιλόπονος Κ. Γεώργιος Σακελλάριος, κατὰ τὸ 1797 ἔτος, ἐκδίδων τύποις μόνον τὴν εἰσαγωγὴν ἄνευ γεωγραφικῶν πινάκων. Εἶτα δὲ ὁ Θεσσαλὸς. Ρήγας, τὸν Δ'. τόμον, τοῦ ὁποῖου μέρος μὲν μετέφρασεν ὁ Κ. Γεώργιος Βεντότης, μέρος δὲ ὁ διαληφθεὶς Ρήγας. Περὶ τοῦ δὲ τὸ 1807 ἔτος ἐξεδόθη προκήρυξις ὅτι μεταγλωττίζεται παράτινος ἐταιρείας, ἴσως ὅμως τὰ περιστατικὰ τοῦ τότε καιροῦ δὲν ἐσυγχώρησαν εἰς αὐτὴν νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἀγγελθεῖσαν ὑπόσχεσιν. Μετὰ ταῦτα ἔγραψαν, καὶ διὰ ζωῆς φωνῆς εἶπον ὅτι πολλαχοῦ εἶναι μετεγλωττισμένον τὸ σύγγραμμα, ἀλλὰ ποῖος ἠξεύρει διὰ ποῖα αἴτια δὲν εἶδε μέχρι τοῦδε τὸ φῶς. Ἐγὼ δὲ, ὅσον ἦτον τῆς δυνάμεώς μου, ἐπροθυμοποιήθην νὰ τὸ προσφέρω εἰς τὸ γένος ὀλοκληρον δι' ἰδίων ἐξόδων, εἰς τὰ

ὅποια καί τις φιλογενής, καὶ φιλόφρωνος συγκατένευσε νὰ μοὶ βοηθήσῃ, ἐπὶ συμφωνίᾳ νὰ μὴ δημοσιεύσω τὸ ἔνομά του. Ἡ διαίρεσις τοῦ συγγράμματος ἔγινε, καθ' ἣν ὁ συγγραφεὺς ἐξ ἀρχῆς διέταξε τάξιν. Ὁ Ἄτλας κατὰ τὸν Κ. Βαρβιῆ δοῦ Βοκάγε· εἰς τὸν γενικὸν πίνακα ἐσημειώθησαν πολλαὶ ὀνομασίαι ἐνεσῶσαι πόλεων, κωμῶν ἀκρωτηρίων, ποταμῶν, κτλ. Δέξασθε τοίνυν φιλοφρόνως τὸ σύγγραμμα, ὃ ἀπόγονοι τοῦ ἐνδόξου ἑλληνικοῦ γένους, καὶ τῶν προγονικῶν ἀρετῶν ἐρασαὶ θερμότατοι, ἀποδίδοντες τὰς χάριτας εὐγνωμόνως εἰς τὸν ἀείμνησον συγγραφέα του, ὅστις μὲ τόσους πόνους, καὶ μὲ τόσῃ προθυμίᾳ ἠθέλησε νὰ ὠφελήσῃ δι' αὐτοῦ ὅλας τὰς καταστάσεις τοῦ κοινωνικοῦ βίου· ἐπειδὴ εἰς αὐτὸ καθεὶς εὐρίσκει τὰ προσήκοντα φάρμακα· ὁ στρατηγὸς τὰ ἐνδοξα ἀριεῦματα τῶν ἀοιδίμων ἐκείνων ἡρώων, καὶ τὰς παρεκτροπὰς τῶν ἀντιπολιτευομένων· ὁ πολιτικὸς, τὰ συντηρητικὰ, καὶ ἀνατρεπτικὰ τῆς κελῶς διωργανισμένης πολιτείας· ὁ δημαγωγὸς, τὴν ὀρθὴν, καὶ ἄπταιστον χειραγωγίαν τῶν λαῶν, οἱ γονεῖς, τὴν κλην-ἀνατροφὴν τῶν ἰδίων αὐτῶν παιδῶν. Οἱ παιδαγωγοὶ, τὴν ὀρθὴν τῆς νεολαίας μόρφωσιν· οἱ φιλόλογοι, διεξοδικὴν σειρὰν τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας. Οἱ διάφοροι τεχνῖται, τὰς γιγαντιαίας προόδους πάσης τέχνης, καὶ τὰ ἀθάνατα ἀριστουργήματα ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν· καὶ ἐν συντόμῳ κάθε τάξι, ἡλικία, καὶ κατάστασις εὐρίσκει τῶν ἐπαγγελμάτων τὰ κάλλιστα, καὶ ὠφελιμώτατα. Ἄν ὅμως φανῇ τῆς ὑμετέρας ἐλπίδος ὑποδείξερρον, μὴ ξενίζεσθε δι' αὐτὸ, ἀναλογιζόμενοι, ὅτι ἡ ἀνθρωπότης εἰς ὅ,τι καὶ ἂν ἐργάζεται, εἶναι πάντοτε ἐλλιπής, καὶ ἐν ὅσῳ διατρίβει εἰς τὴν πολυκύμαντον τοῦ βίου θόλασσαν, ἀδύνατον εἶναι νὰ φθάσῃ τὸ τέλειον, τὸ ὁποῖον πολλοὶ τῶν καθ' ἡμᾶς ἑλλογίμων καὶ λόγοις, καὶ γρα-

φαίς, δὲν ἤξεύρω τί τρόπον ἀπαιτοῦσιν (1). Ἄλλωστε, ἐάν σοχασθῆ κἀνεὶς καὶ τὰ περιστατικά, ὅσα κατὰ τὸ παρὸν μᾶς κατατρήχουσι, καὶ ἀδεκάσως ζυγοσαγήσῃ τὸν πρὸς τὴν πατρίδα ἐνὸς ἐκάστου πόθον, καὶ ὄχι τὸν τρόπον, εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ τρυτάνη του ἄφευκτα μέλλει νὰ κλίνη εἰς τῶν ἡμερτη ἐνῶν τὴν συμπάθειαν· ἐπειδὴ ἡ ἀρχὴ παντὸς πράγματος εἶναι δύσκολος· ἴσως μετὰ ταῦτα εὕρεθῶσιν ἄλλοι, οἵτινες θέλουσι δώσει τὴν προσήκουσαν τελειότητα. Καὶ τοῦτο δὲν εἶναι ξένον· ἐπειδὴ τὸ ἴδιον σύγγραμμα εἰς διαφόρους ἄλλας γλώσσας, ἔλαβε καὶ διαφόρους μεταφράσεις· καὶ εἰς τὴν ἰδίαν ἔτι τὴν γαλλικὴν ἐπτάκις μέχρι τοῦδε μετετυπώθη, ἐπεδιορθούμενον. Τὰ ὀνόματα τῶν φιλομούσων συνδρομητῶν ἐσημειώθησαν ἐν τῷ τέλει τοῦ α'. τόμου πρὸς δόξαν αἰμίμησον.

Ἐρρώσθε οἱ ἀναγινώσκοντες.

Ὁ Ἐκδότης.

(1) Ὁ συγγραφεὺς ἰσαῶς τὸ παραδειγματίζει. κερ. Α'. 5. γ. καὶ κερ. η'.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΕΝ ΒΙΕΝΝΗ ΦΙΛΟΜΟΥΣΩΝ
ΣΤΗΝΔΡΟΜΗΤΩΝ.

Σώμ.

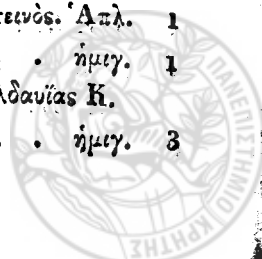
Ο	παρά τῇ Καισαρικῇ αὐλῇ Εὐγενέσατος ἐπίτροπος τῆς Ὁθωμανικῆς ὑψηλῆς Πύλης Κ. Ἰωάννης Μαυρογεύης	5
Ο	Ἀρχιμανδρίτης Κ. Ἀβράμιος Ἀγγελάτης	1
Ο	ἱεροδιάκονος Κ. Γρηγόριος Καλαγάνης Λέσβιος	1
Οἱ Κ.	Αὐτάδελφοι Ἀποσολάκα	2
Ο	Κ. Γεώργιος Σταῦρος	1
Ο	Κ. Κωνσταντῖνος Κοκκινάκης	1
Ο	Κ. Χριστάκης Ῥάγκος	5
Ο	Κ. Παντελέων Βλασός	1
Ο	Κ. Ἀναστάσιος Δημ. Δευδούμης	1
Οἱ Κ.	Αὐτάδελφοι Γ. Κάρζια	1
Οἱ Κ.	Ἀδελφοὶ Καρδέλλα	1
Ο	Κ. Πέτρος Νικολάου ὁ Δάρβαρις	1
Ο	Κ. Πολυζώνης Ῥογκάτης ἐξ Ἰωαννίνων	1
Ο	Κ. Γεώργιος Θεοδώρου. Π.	1
Οἱ ἐλλόγιοι Κ.	Αὐτάδελφοι Καπετανάκη	2
Ο	ἐλλόγ. Κ. Ἀθανάσιος Σταγειρίτης	1
Ο	ἐλλόγ. Κ. Γεώργιος Ῥωσσιάδης	1
Ο	Κ. Γεώργιος, καὶ ἀδελφοὶ Νικολάου Λάμπρου	2
Ο	Κ. Ἰωάννης Ποντίκης	1
Οἱ Κ.	Αὐτάδελφοι Ρίζου	1

Τῶν ἐν Ἰασίῳ.

Σώμ.

Ο' Ὑψηλότατος καὶ εὐσεβέστατος Ἡγεμὼν πάσης Μολδοβλαχίας Κ. Κ. Μιχαὴλ Γρηγορίου Σουτσοσ Βοεβόδας	ὄλογαλ. 6
Ο' Ἐκλαμπρότατος καὶ Περίβλεπτος Πεγζαδὲς Κ. Γρηγόριος Σουτσοσ	ὄλογαλ. 1
Ο' Ἐκλαμπρότητος Πεγζαδὲς Σκαρλάτος Γκίκας.	Εἰς ἀπλ. σάχω. 1
Ο' ἴδιος διὰ τὸ αὐθεντικὸν σχολεῖον	ὁμοίως. 3
Ο' Εὐγενέστατος ἄρχ. Ποσέλνικος Κ. Ἰακωβάκης Ῥίζος. ὄλογ.	2
Ο' Εὐγενέστατος ἄρχ. Ποσέλνικος Κ. Κωνσταντῖνος Σουτσοσ	ὄλογ. 2
Ο' Εὐγενέστατος ἄρχ. Ἀρμάσης Κ. Ἰωάννης Σουτσοσ. ὄλογ.	1
Ο' Εὐγενέστατος ἄρχ. Κόμισος Κ. Γρηγόριος Σουτσοσ	Ἀπλ. σάχ. 1
Ο' Εὐγεν. ἄρχ. Β'. Ποσέλνικος Κ. Ἀλέξανδρος Σαμουρκάσης	Ἡμεγαλ. 1
Ο' Εὐγεν. ἄρχ. Βισιάρης Κ. Κωνσταντῖνος Καντακουζηνός.	Ἀπλ. 1
Ο' Εὐγεν. ἄρχ. Βόρνικος Κ. Ἀλέξανδρος Γκίκας. Ἡμεγ.	1
Ο' Εὐγεν. ἄρχ. Ποσέλνικος Κ. Δημήτριος Πλαγινός. Ἀπλ.	1
Ο' Εὐγεν. ἄρχ. Βόρνικος Κ. Ἀλέξανδρος Καντακουζηνός	ὁμοί. 1
Ο' Εὐγεν. ἄρχ. Διβιττάρης Κ. Κωνσάκης Σουτσοσ. ἡμεγ.	1
Ο' Εὐγεν. ἄρχ. Σπαθάρης Κ. Γεώργιος Παλσας. Ἀπλ.	1
Ο' Τζελεπή Νικόλαος Λεβίδης	ἡμεγ. 1
Ο' Ἐξοχώτατος Ἀρχιατρὸς Κ. Ἀντώνιος Φωτεινός. Ἀπλ.	1
Ο' Ἐξοχώτατος Ἱατρίς Κ. Εὐστάθιος	ἡμεγ. 1
Ο' Πανιερώτατος Μητροπολίτης Ἅγιος Μολδαβίας Κ. Βενιαμίν	ἡμεγ. 3

- Ο Πανιερώτατος Ἅγιος Ἐρηνουπόλεως Κ. Γρηγόριος ἡμγ. 1
 Ο Εὐγεν. ἄρχ. Καμινάρης Κ. Ἐμμανουὴλ Βερνάρδος 1

Τῶν Τιμιωτάτων πραγματευτῶν.

- Ο ἐξ Ἀγχιάλου Κ. Ἀδάμ Πάγκαλος . . . ἡμγ. 1
 Ο Κ. Σταμάτης Ἀντωνιάδης Φουρνάρης . . . ἡμγ. 1
 Ο Κ. Δημήτριος Θεούλης Πάτριος . . . ἡμγ. 1
 Ο Κ. Ἀθανάσιος Ξώδουλος Πελοποννήσιος . . . ἡμγ. 1
 Ο Κ. Παναγιώτης Φοιβαπόλλων Πελοποννήσιος ἡμγ. 1
 Ο Κ. Φώτιος Ἡλιάδης Πελοποννήσιος . . . ἡμγ. 1
 Ο Κ. Θεαγένης Πελοποννήσιος . . . ἡμγ. 1
 Ο Κ. Νικόλαος Ἀθανασίου Πελοποννήσιος . ὄλογ. 1
 Ο Κ. Μιχαὴλ Λεονάρδος Πελοποννήσιος . . ὄλογ. 1

Οἱ ἐν Ταγαυρὸν φιλόμουσοι εὐγενεῖς, καὶ
 μεγαλέμποροι συνδρομηταί.

- Ο Πανευγενέστατος Χιλίαρχος, αὐλικὸς σύμβουλος,
 καὶ ἱππεὺς διαφόρων κλάσεων Κ. Ἰωάννης Ἀν-
 δρέου Βαρβάκης . . . Ἀπλουὶν ἄρχ. 10
 Ο αὐτὸς . . . ἡμγ. 2
 Ο αὐτὸς . . . ὄλογ. 1
 Ο Πανευγ. Αὐλικὸς σύμβουλος, καὶ ἱππεὺς Κ. Ἀλφε-
 ράκης Πελοπον . . . ὄλογ. 1
 Ο Εὐγεν. Κ. Στέφανος Στοϊάνοβ . . . ὄμ. 1
 Ο Εὐγ. Κ. Ἡλίας Ἀλφεράκης . . . ὄμ. 1
 Ο Εὐγ. Κ. Εὐσέβιος Παλαμᾶς . . . ὄμ. 1
 Ο Εὐγ. Κ. Κωνσταντῖνος Παπόβ . . . ἀπλ. 1
 Ο Εὐγ. Κ. Ἀλέξανδρος Παπαδόπουλος . . ὄλογ. 1
 Ο Εὐγ. Κ. Νικόλαος Νικηφοράκης . . . ὄμ. 1

Οἱ ἐν Ἀγχιάλῳ.

Σώμ.

Ο Πανοσιολογιώτατος καὶ φιλογενέστατος Ἅγιος Πρωτοσίγκελλος, καὶ ἐπίτροπος τοῦ Ἁγίου Ἀγχιάλου Κ. Καλλίνικος, ὁ ἐκ Μουσαίων, καὶ πρό- στάτης τῆς ἐκ Ἀγχιάλῳ σχολῆς	5
Ο Κ. Γρηγόριος Βασιλείου	1
Ο ἐξ Ἄνδρου Ἱερολογιώτατος Κ. Φιλόθεος Καμπάνης	1
Ο Ἑλλόγιμος Κ. Νεοφυτος Κασελλορρίζιώτης Σιναιῆτης	1
Ο Ἀρχιμανδρίτης Κ. Διονύσιος Κρήνης	1
Ο Τιμιώτατος Κ. Χριστόδουλος Παπᾶ Χρυσάφη	1
Ο Τιμ. Κ. Ὁρθόδοξος Μανουήλ	1
Ο Τιμ. Κ. Δημητράκης Χρυσάφη	1
Ο Κ. Γεράσιμος Συμαῖος	1
Ο Τιμ. Κ. Μιχαὴλ Κωνσταντίνου	1
Ο Τιμ. Κ. Κωνσταντᾶς Χ. Δρακούλη	1
Ο Τιμ. Κ. Δρόκων Πυρπιδῆς	1
Ο Τιμ. Κ. Ἀναγνώσης Σταυριδῆς	1
Ο Τιμ. Κ. Δημήτριος Γεωργιάδης	1
Ο Τιμ. Κ. Ἀντώνιος Δημητρίου Ζωγράφος	1
Ο Τιμ. Κ. Παναγιώτης Δημητριάδης	1
Ο Τιμ. Κ. Σωκράτης Λεοντίδης	1
Ο Τιμ. Κ. Ἰωάννης Θεοδωριδῆς	1
Ο Τιμ. Κ. Παλάσσης Χ. Ἀναγνώσου	1
Ο Τιμ. Κ. Τρανούλης Μαυρομμάτης	1
Ο Ἑλλογιμώτατος Κ. Λέων Ζαχαριάδης	1
Ο Αἰδεσιμώτατος Παπᾶ Διαμάντης	1
Ο Αἶδес. — — Χαλαλάμπης	1
Ο Τιμ. Κ. Μιχαλάκης Χρυσάφη	1
Ο Τιμ. Χ. Γεώργιος Ἰαννουλή Ἀγαθουπολίτης	1

Ο Τιμ. Σταυράκης Κώνσα	1
Ο τῆς Ἁγίας Ἀναστασίας καθηγούμενος Κ. Μεθόδιος	1
Ο Εὐγενέστατος Κ. Μιχαὴλ Φωκιανός	1
Ο Τιμ. Πατᾶ Γεωργίου Ἀδριανουπολίτης	1
Ο Τιμ. Κ. Δημήτριος Βλαδίκογλου	1
Ο Τιμ. Χ. Πάσχος Χ. Παλαιολόγου	1
Ο Κ. Σίγγελλος Στάμου	1
Ο Τιμ. Κ. Τρανούλης Παλασίου	1
Ο Τιμ. Χ. Γεώργιος Κοζώνογλου	1
Ο Τιμ. Κ. Χρύσης Λεοντίδης	1
Ο Τιμ. Κ. Ἀντώνιος Χουρμούζη	1
Ο Τιμ. Κ. Βαρυτίμιος Ἀποστολίδης	1
Ο Τιμ. Κ. Ἰωαννάκης Χ. Γεωργάκη	1
Ο Τιμ. Κ. Ἰωάννης Πατᾶ Νικολάου	1
Ο Τιμ. Κ. Γεωργάκης Ἀντωνίου	1
Ο Τιμ. Κ. Διαμάντης Χ. Σεβασοῦ	1
Ο Τιμ. Χ. Θεόδωρος Λάμπογλου Ὀτσακογλου	1
Ο Τιμ. Κ. Γεώργιος Παπάζογλου Ὀρτάκιου	1

Οἱ ἐν Μεσημβρίᾳ.

Ο Τιμιώτατος Κ. Γεώργιος Ἐμμανουήλ	3
Ο Τιμ. Κ. Λασκαράκης Χ. Θωμά	2
Ο Τιμ. Κ. Χρίστος Ἀντωνίου	1
Ο Τιμ. Κ. Ἀπόστολος Ἐμμανουήλ	2
Ο Τιμ. Κ. Θεόδωρος Χρυσοβέργη	2
Ο Τιμ. Κ. Μόσχος Πατᾶ Βαρυτίμου	2
Ο Τιμ. Κ. Ἐλευθέριος Θεοδώρου	1

Οἱ ἐν Σωζωπόλει.

Ο Πανιερώτατος καὶ σεβασμιώτατος μητροπολίτης Ἀ- γίου Σωζωπόλεως Κ. Παΐσιος	5
--	---

	Σωμ.
Ο' Σοφολογιώτατος Κ. Δαυηλ	2
Ο' Τιμιώτατος Κ. 'Ασλάνης Σκουλη	1
Ο' Τιμ. Κ. Δημήτριος Χ. 'Ασλάνη	3
Ο' Τιμ. Κ. Λάσκαρις Κυριακούλη	1
Ο' Τιμ. Κ. Κώστας Δράκοντις	1
Ο' Τιμ. Κ. Γεώργιος Κωνσταντίου	1
Ο' Τιμ. Κ. Γεώργιος 'Ιωάννου	1
Ο' Τιμ. Κ. Παλάσης Στεφάνου	2
Ο' Τιμ. Κ. 'Ασλάνης Δεσπότου	1
Ο' Μουσικολογιώτατος Κ. Δημήτριος	1
Ο' Τιμ. Κ. Νικόλαος Γεωργίου	1
Ο' Κ. 'Αβέρκιος Κώστας	1
Ο' Κ. Γρηγόριος Χ. 'Ασλάνη	2
Ο' Κ. Σγουρομάλης 'Αφεντούλη	1

Οί εν Βάρνη.

Ο' 'Ελλογιώτατος Κ. Γεώργιος Διαμάντης 'Αρχιαι- της	ήμεγαλ.	1
Ο' 'Εντιμώτατος Κ. 'Αθανάσιος Τρακέρη	ήμεγαλ.	1
Ο' 'Εντι. Κ. Ζαχαρίας Καρεμφύλη	όμ.	1
Ο' Αιδεσιμώτατος Χ. Παπα Πασίας	όμ.	1
Ο' 'Εντιμ. Κ. Γεώργιος Ποζατσόγλους	όμ.	1

Παροράματα τοῦ τύπου.

Λιβύαν. γράφ. Λιβύην. καὶ ἀλλαχοῦ. Μέρ. α'. §. δ'.
 Ἐριθρύ. γρ. ἐρυθρί. ὑπόψυχρ. γρ. ἀδιάφορ. αὐτ. §. εβ'. Θερ-
 μώδ. γρ. θερμώδ. αὐτ. §. κγ'. Μενεσθ. γρ. Μνησθ. αὐτ. §.
 κδ'. χρισμ. γρ. χρυσμ. αὐτ. §. κε'. ὄρμισ. γρ. ὄρμησ. αὐτ.
 ἀναχαιτή. γρ. ἀναχαιτί. αὐτ. §. κς'. μετελε. γρ. με ταλ. αὐτ.
 §. κή. οτου. γρ. ὄπου αὐτ. §. μθ'. με. γρ. μῆ ὑποσ. αὐτ. §.
 νέ. οια. γρ. οἷα. ὑποσ. αὐτ. §. ο'. σεμν. γρ. σεμνύ. Μίρ. β'.
 τμη. α'. §. ζ'. τα. γρ. τὰς. αὐτ. §. κβ. χωρισμον. γρ. χωρισ-
 μόν σου. τμη. β'. §. μα'. ματην. γρ. μάτην. αὐτ. §. μέ." Ἀλ-
 πνον. γρ. Ἀλπίνους. αὐτ. §. κθ'. Μολιεις. γρ. Μαλιεις.
 αὐτ. ἔξουσί. γρ. ἔξουσί. αὐτ. §. υδ'. Παρατήσω. γρ. παρα-
 τηρήσω. σημ. η'.

Ἡ τιμὴ τοῦ Βιβλίου διωρίσθη εἰς τὴν εἶδησιν εἴκοσι
 φιορίνια ἀργυρᾶ τῆς Αὐγούσας. Πωλεῖται εἰς τὸ σχολεῖον τῆς
 Ἀγχιάλου· εἰς Βουκουρέσιον παρὰ τῷ ἐντιμοτάτῳ Κ. Σταυ-
 ράκῃ Καριαγδῆ, καὶ εἰς Ταγανρόγ, παρὰ τῷ Εὐγενεστάτῳ
 Κ. Στεφάνῳ Στοϊάνοβ.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ,
ΕΡΑΝΙΣΘΕΙΣΑ ΕΚ ΤΩΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ.

Ἰωάννης Ἰάκωβος Βαρθολομαῖος, Ἀββᾶς τὰ ἐπάγγελμα, πα-
τριὰ μὲν ἔσχε τὴν Ὠβάγνην, πολίχνιον χαριέσατον, κείμενον
μεταξὺ Μασσαλίας, καὶ Τουλώνος, γονεῖς δὲ Ἰωσήφ Βαρ-
θολομαῖου, καὶ Μαγδαλενὴν Ῥασίτην, θυγατέρα ἐμπόρου
τῆς Κάσσιδος, μικροῦ λιμένος, ὅπου τότε ἤκμαζε τὸ ἐμπόριον.
Ἀπερχομένη ποτὲ ἡ μήτηρ του πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν γονέων της,
ἔτεκε τὸν Βαρθολομαῖον τῇ 20. Ἰαννουαρίου τοῦ, 1716, ἔ-
τους, καὶ μετ' ὀλίγου ἐπέστρεψεν εἰς Ὠβάγνην, ὅπου ὁ Βαρ-
θολομαῖος διεῖλε τὴν παιδικὴν ἡλικίαν του. Τετραετῆς δὲ γε-
νόμενος, ἐσερήθη τὴν μητέρα του, καὶ ἐθρήνει τὴν σέρησίν της
ὁμοῦ μὲ τὸν πατέρα του, συνειθίζων ἐκ τῆς ἀπαλῆς ἔτι ἡλικίας
τὴν καρδίαν του πρὸς ἔλεος. Ἀφ' οὗ δὲ ἐπέβη εἰς τὸ δωδέκα-
τον τῆς ἡλικίας ἔτος, ὁ πατήρ του τὸν ἔβαλεν εἰς τὸ σχολεῖον
τῶν ῥητόρων τῆς Μασσαλίας, εἰς αὐτὸ ἐπαιδεύθη τὴν σειρὰν
τῶν μαθημάτων ὑπὸ τοῦ Πατρὸς Ῥαῦνκύδου, καὶ εἰς μίαν πύ-
θημον ἐξέτασιν ἔλαβε τοὺς ἐπαίνους διὰ τινα περιγραφὴν ναυα-
γίου. Ἀπεφασίσθη ἐξ ἰδίας θελήσεως εἰς τὸ τάγμα τῶν Ἐκ-
κλησιαστικῶν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἐπίσκοπος τῆς Μασσαλίας δὲν ἐ-
δέχετο τοὺς, ὅσοι ἐσπούδαζον εἰς τὸ ῥητορικὸν σχολεῖον, ἠ-
ναγκάσθη νὰ εἰσέλθῃ εἰς τοὺς Ἰησουίτας, παρὰ τοῖς ὁποίοις
ἐδιδάχθη τὰ τῆς φιλοσοφίας, καὶ Θεολογίας μαθήματα. Κα-

ιν'. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ,

τὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἠσχολεῖτο εἰς τὰς παλαιὰς γλώσσας, καὶ μάλιστα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἰσορῖαν, καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τὴν τῶν πρώτων αἰώνων. Ἐπιπόνως δὲ προσκείμενος εἰς τὰ βιβλία τῆς ἱερᾶς γραφῆς, εἰς τε τὴν ἰσορῖαν, καὶ ἐκκλησιαστικὴν εὐταξίαν, ἠσθένει ἀπὸ πόνους ὑπερβολικοῦς, καὶ ἀφ' οὗ ἀνέλαβε τὰς δυνάμεις του, εἰσῆλθεν εἰς τὸ Φροντιστήριον τῆς Μασσαλίας, διοικούμενον τότε ἀπὸ τοὺς Λαζαρίσας. Τῷ δὲ 29 ἔτει τῆς ἡλικίας του, ἀπεφάσισε νὰ ἀπέλθῃ εἰς Παρίσιον, παρακινούμενος ἀπὸ πολλοὺς φίλους του, διὰ νὰ φροντίσῃ τὴν τύχην τῆς ζωῆς. Τῷ 1744 ἦλθεν εἰς αὐτὰ, καὶ μετὰ παρέλευσιν σχεδὸν ἐνιαύσιον ὁ Κ. δὲ Βόζε, φύλαξ τῶν βασιλικῶν νομισμάτων, τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, καὶ διευνηκῆς γραμματεὺς τῶν ἐπιγραφῶν, καὶ τῆς φιλολογίας, εἰς τὸν ὁποῖον ἦτον συνημένος διὰ γραμμάτων, καὶ μὲ τὸν ὁποῖον εἶχε συχνὴν συναναστροφὴν, τῷ ἐπρόβαλεν ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, ὅτι τὸ ταμεῖον τῶν ἀρχαίων νομισμάτων ἐζήτει πολλοὺς πόνους, καὶ ἡ ἡλικία του δὲν τῷ ἐσυγχώρει νὰ ἦναι εἰς αὐτοὺς τόσον προσκείμενος, ὅθεν εἶχε χρεῖαν ἀπὸ συμβουθῶν, καὶ ἂν ἔσειργεν, ἔλεγε, μετὰ χαρᾶς τὸν ἐδέχετο, ὁ Βαρθολομαῖος τῷ ἀπεκρίθη, ὅτι μὲ ὄλην του τὴν προθυμίαν εὐχαρισεῖτο νὰ κοπιᾷζη ὑπὸ τὴν ἐφορείαν του. Ἡ ὑπόθεσις ἔλαβε τέλος μετὰ τινος μῆνας, καὶ εἰς διάστημα ἑπτὰ ἐτῶν συνέζησε μὲ αὐτὸν μὲ ὄλην τὴν εὐλικρίνειαν, καὶ ἀγάπην· τῷ 1747 ἔτει ἐκλέχθη μέλος τῆς ἐν Παρισίοις φιλολογικῆς ἀκαδημίας, καὶ τῷ 1753, ἀποθανόντος τοῦ Κ. δὲ Βόζε, ἀπεφασίσθη παρὰ τοῦ βασιλέως διάδοχός του.

Τὸ ἀκόλουθον ἔτος ὁ Κ. δὲ Σταινβίλλε, ὅστις μετὰ ταῦτα ὠνομάσθη Δουξ δὲ Σουαζέλ, καὶ εἰς τὴν φιλίαν τοῦ ὁποίου καὶ ὑπεράσπισιν ἦτον ὁ Βαρθολομαῖος ὅλος ἀνατεθειμένος, ἐδιωρίσθη παρὰ τοῦ Βασιλέως πρέσβυς εἰς Ῥώμην.

ΕΡΑΝΙΣΘΕΙΣΑ ΕΚ ΤΩΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤ. 19.

Τὸ ἔτος τοῦτο ἀναφέρεται παρὰ τοῦ συγγραφέως μὲ ἄκραν χαρὰν, ὡς ἐποχὴ τῆς τύχης του γενόμενον. Ὁ διαληφθεὶς Δουξ, εἰς μίαν ἀντάμωσιν, ἐν ἧ ὁ Βαρθολομαῖος ἀπέδωκεν ὅλας τὰς ἐνδείξεις τῆς εὐγνωμοσύνης του, τὸν ἠρώτησεν, ἂν ἡ περιήγησις εἰς Ἰταλίαν ἤρμοζεν εἰς τὴν ὕλην τῶν καμμάτων του, καὶ ἐπειδὴ μετὰ προθυμίας συγκατένευσεν, ὁ Δουξ τὸ ἐπρόβαλεν εἰς τὸν Κ. δ' Ἀργενσόν, ἀρχιέφορον τότε τοῦ ταμείου τῶν νομισμάτων, ὅστις δεχόμενος τὸ πρόβλημα, ἔδωκεν εἰς τὸν Βαρθολομαῖον τὴν ἀδειαν τῆς περιηγήσεως. Περιελθὼν τοίνυν τὴν Ἰταλίαν, συνήθροισε νέους θησαυροὺς ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα καὶ, ἐπανελθὼν, ἠσχολεῖτο εἰς τὰ σπουδαῖά του ἔργα, καὶ εἰς τὴν διάταξιν τοῦ ἐμπιστευθέντος εἰς αὐτὸν ταμείου τῶν ἀρχαίων νομισμάτων, τὸ ὁποῖον ἤυξησε μὲ πολλὰ, καὶ σπάνια νομίσματα.

Τὸ συμβεβηκὸς ἐπένευσεν εἰς αὐτὸν τὴν ἰδέαν τῆς περιηγήσεως τοῦ Ἀναχάρσιδος Ὅταν ἦτον εἰς τὴν Ἰταλίαν τῷ, 1755 ἔτει, δὲν εἶχε τόσην προσοχὴν εἰς τὴν τότε εὑρισκομένην τῶν πόλεων κατάστασιν, τὰς ὁποίας περιήραστο, ὅσον εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν λαμπρότητα, καὶ, ἐνθυμούμενος τὸν αἰῶνα, ἐν ᾧ αὐταὶ ἐφιλονεῖκου διὰ τὴν θόξαν νὰ γήσωσιν εἰς τὸν περίβολόν των τὰς ἐπισήμας, καὶ τέχνας, ἐσοχάζετο ὅτι ἡ ἀφήγησις περιηγήσεώς τινος, τὴν ὁποίαν ἤθελέ τις ἐπιχειρησθῆ δι' αὐτὸν τὸν τόπον, ἐπὶ τοῦ δεκάτου Λέοντος, καὶ ἤθελεν ἕκτανθῆ εἰς χρόνους τινὰς, ἔμελλε νὰ παραστήσῃ τὰ ἐπαγωγότερα, καὶ ὠφελιμώτερα θεάματα διὰ τὴν ἰσορίαν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, καὶ πρὸς πληροφορίαν ἄς διέληθη καὶ νεῖς τὸ σχέδιον εἰς τὸ γ'. τοῦ συγγραφέως ὑπόμνημα. Ἡ ὕλη αὕτη, ἂν καλὰ καὶ ἐπαρρησιάζε τόσον πλουσίους, τόσον πολυεῖδεις, καὶ τόσον διδακτικούς πίνακας, δὲν ἐδυνήθη νὰ διεγείρῃ τὴν φιλοτιμίαν του νὰ τοὺς πραγματευθῆ· ἐπειδὴ ἐξή-

κ'. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΩΣ,

του, ὡς ἐκ μέρους του, νέον εἶδος σπουδῶν, καὶ διαλογιζόμενος, ὅτι ἡ περιήγησις εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐπὶ τοῦ Φιλίππου, πατρὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου, χωρὶς νὰ τὸν ἀποσπᾷ ἀπὸ τὰς συνειδησμένας του ἀσχολίας, παρῆεν εἰς αὐτὸν τὸ μέσον νὰ περικλείσῃ εἰς περιγραφτὸν τι διάστημα, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ ἰσορροπία προσφέρει εἰς ἡμᾶς ἐπαγωγότερον, καὶ ἔτι ἀπειρίαν λεπτομερειῶν, ὅσαι ἀφορῶσιν εἰς τὰς ἐπισήμας, τέχνας, θρησκείαν, ἥθη, ἔθιμα, καὶ τλ. τῶν ὁποίων ἡ ἰσορροπία δὲν κάμνει ἀνάμνησιν, ἔλαβεν αὐτὴν τὴν ιδέαν, καὶ ἀφ' οὗ τὴν ἐμελέτησε χρόνον διεξοδικόν, ἄρχισε τὴν πράξιν τῆς τῷ, 1757 ἔτει, ἐπιστρέφω ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν. Ἀνεγνωσε, λέγει, τοὺς παλαιούς συγγραφείς, τοὺς ἐπανέλαβεν ἐκ δευτέρου, ἔχων ἀνά χειρας τὸν κάλαμον, καὶ σημειῶν ὅλας τὰς γραμμάς, ὅσαι ἦσαν ἱκαναὶ νὰ διαλευκάνωσι τὰς διοικήσεις, τὰ ἥθη, καὶ τοὺς νόμους τῶν λαῶν, τὰς δόξας τῶν φιλοσόφων κτλ. Πρὶν ἐπιχειρηθῆ ὕλην τινά, ἠγωνίζετο νὰ πιστοποιῆ τὰς ἐκλογὰς του μὲ τὰ πρωτότυπα, ἐπομένως ἐμελέτα τοὺς νεωτέρους κριτικούς, ὅσοι ἠσχολήθησαν εἰς τὴν ἰδίαν ὕλην, εἴτε ὁλικῶς εἴτε κατὰ μέρος. Ἄν ἀνεφέροντο εἰς αὐτοὺς περικοπαί, αἱ ὁποῖαι διέφυγον τὰς ἐρεῦνας του, καὶ ἐδύναντο νὰ χρησιμεύσωσι εἰς τὸ σχέδιόν του, ἐπροσπάθει νὰ τὰς συλλέγῃ, ἀφ' οὗ ἔκαμνε τὴν σύγκρισιν μὲ τὰ πρωτότυπα· καὶ ὅταν ἡ ἀνάπτυξις τῶν διέφερον ἀπὸ τὴν ἐδικήν του, ἔτρεχε ἐκ δευτέρου εἰς τὰς πηγὰς. Τελευταῖον, ἂν παρίστων εἰς αὐτὸν ιδέας ἀξιολόγους, ὠφελούμενος ἀπ' αὐτὰς, ἔκρινεν, ὡς χρέος του, νὰ ἀναφέρῃ τοὺς συγγραφείς των. Μὲ ὅλας αὐτὰς τὰς μεγάλας ὠφελείας τὸ σχέδιόν του, λέγει ὁ συγγραφεὺς, ἐπρόσφερεν εἰς αὐτὸν πολλὰ ἄτοπα. α'. Ἡ Ἑλληνικὴ ἰσορροπία, τῆς ὁποίας μέρος τῶν ὑπομνημάτων διεφυλάχθη ἕως εἰς ἡμᾶς, παρήνευσίαι δυσκολίας ἀναριθμήτους, εἴτε εἰς τὰ πράγματα, εἴτε

ΕΡΑΝΙΣΘΕΙΣΑ ΕΚ ΤΩΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤ. κα΄.

εἰς τὰς δόξας, ὁ συγγραφεὺς, εἰς τὸν ὁποῖον εἶναι προκείμενον νὰ τὰς ἀνακρίνη, δύναται νὰ ταλαντεύη, καὶ νὰ ἰσοῤῥοπή τὴν ἀξιοπιστίαν τῶν μαρτύρων, τοὺς ὁποίους ἐρωτᾷ, καὶ ὅπου διςάζει, τόσον περισσότερον ὠφελείται ἀπὸ τὰς γνώσεις, καὶ κρίσεις του. Ἄλλ' ἐὰν βάλῃ τὸν Ἀνάχαρτιν εἰς τὴν σκηνὴν, τότε σηκώνει σχεδὸν κάθε ἀμφιβολίαν· τότε πρέπει νὰ ὀμιλῇ μὲ βεβαιότητα· ἐπειδὴ ἀναφέρει ὅ,τι εἶδεν, ἢ ἔκουσεν ἀπὸ ἀνδρας εἰδήμονας. Καὶ τοῦτο δὲν εἶναι ἱκανόν. Εἰς τὴν ἐποχὴν, τὴν ὁποίαν ἐξελέξατο, ἔγραψαν τόσα περὶ τῆς ἰσορίας, καὶ τῶν ἐπισημῶν, ὥσε ὁ περιηγητὴς δὲν πρέπει νὰ προσδιορίζηται εἰς τὸ νὰ μᾶς διδάσκῃ ὅ,τι ἠμπόρει νὰ θαρρῆ, ὡς ἦδη εἰς ἡμᾶς ἐγνωσμένον. Τοιαύτας δυσκολίας ἔχων ἔμπροσθέν του πάντοτε, ἐπροσπάθει, ὅταν δὲν ἐδύνατο νὰ τὰς ὑπερβῇ, κἄν νὰ ἐλευθερώνηται ἀπ' αὐτὰς μὲ διαφόρους τρόπους. Εἰς τὸ α΄ κεφ. ὁ Ἀνάχ. σημειώνει, ὅτι, ἐπιστρέφων εἰς τὴν Σκυθίαν, κατέσρωσε τὴν ἔκθεσιν τῆς περιηγήσεώς του, καὶ ἐπιλέγει ὅτι ἴσως ἠθέλεν ἦναι πλεον ἐξηκριβωμένη, ἀντὶ τοῦ πλοῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ἔβαλον τὰ βιβλία μου, δὲν ἠθέλε ναυαγήσει εἰς τὸν Εὐξείνιον Πόντον. Ἐντεῦθεν ἔπεται, ὅτι, εἰς τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ συγγράμματός του, ἐξερημένος ἀπὸ τὰς αὐτὰς βοηθείας, καθὼς καὶ ἄλλοι, δὲν ἐδύνατο νὰ ἐκτείνῃ, ἢ νὰ βεβαιώῃ ἄρθρα τινα, τῶν ὁποίων διεφύλαττε παραμικρὰν ἐνθύμησιν. Εἰς τὸ ι΄ κεφ. ἠθέλητε νὰ θώσῃ ἀκριβῆ ἰδέαν περὶ τῆς τιμῆς τῶν ἐθωδιμῶν, καὶ ἐπομένως περὶ τῆς τῶν διαφόρων ἰδιοκτημάτων τῶν Ἀθηναίων, καὶ μὴ δυνάμενος νὰ τὸ ἐκπληρώσῃ, εἶπεν ὅτι ἔλαβεν ἀκριβῆ σημείωσιν τῶν προϊόντων, ἀλλὰ τὴν ἔχασε, καὶ ἐνθυμείτο μόνον ὅτι ὁ σίτας ἐπωλείτο πέντε δραχμῶν ὁ μέδιμος. κτλ. Εἰς τὸ μς΄ κεφ. ἀναφέρει τὸν νόμον τοῦ Λυκούργου, ὅς τις ἐτύσῃσε τὴν ἰσοτιμίαν τῶν τυχαίων ἀγαθῶν εἰς τοὺς πολίτας. Κατὰ τὴν συνειδη-

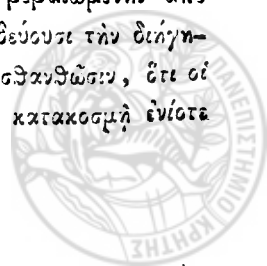
κβ. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ,

μένην τῶν πραγμάτων φορὰν, παρόμοιος νόμος ἦτον ἀδύνατον νὰ διαρκῆ. Μὲ ποίας προφυλακὰς ὁ Λυκούργος ἐσοχάζετο νὰ βεβαιώσῃ τὴν διάρκειάν του; Τὸ ζήτημα ἦτον χρειωδέσατον, καὶ διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν ὑπομνημάτων δὲν ἐδύνατο νὰ τὸ διαλύσῃ· λοιπὸν ἔβαλεν εἰς τὸ ζῶμα τοῦ Ἀναχάρσιδος »τὰ ἀκόλουθα. Ὅταν ἤμην εἰς τὴν Σπάρτην, ἡ τάξις τῶν τυχαίων ἀγαθῶν ἦτον εἰς ἀταξίαν δι' ἐνὸς ψιφίσματος τοῦ ἐφόρου Ἐπιτάδου, ὁ ὁποῖος ἠθέλησε νὰ κάμῃ εἰς τὸν υἱὸν του ἐκδίκησιν. κτλ. Ἐνταῦθα ἐπὶ σκέψεις τινές, τὰς ὁποίας ὁ περιηγητὴς του προβάλλει, ὡς ἀπλοῦς συμπερασμούς. Ὅταν παρόμοιαι τροπολογίαι δὲν ἦσαν ἱκαναί, ἐφύλαττε τὴν σιωπὴν, ἄλλοτε μὲν περὶ τῶν ἐθίμων, τὰ ὁποῖα ἐμαρτυροῦντο μόνον ἀπὸ κἀνένα ἱστορικόν, πολλὰ μεταγενέστερον ἀπὸ τὸν καθ' ὃν ὑποθέτει ὅτι ἔζη ὁ Ἀναχάρσις, αἰῶνα· ἄλλοτε δὲ περὶ πραγμάτων, τὰ ὁποῖα μὲ ὄλας του τὰς ἐρεῦνας τὸν ἄφινον εἰς ἀμφιβολίας. Αὐτὰ ἐνομίσθησαν ἀπότινας, ὡς παρόμοια, καὶ τὸν ἠρώτησαν, διὰ τί δὲν ἐξήγησεν ὑποθέσεις τινάς· διὰ τί π. χ. δὲν ἔκαμεν ἀνάμνησιν τοῦ νομιζομένου νόμου τῶν Κρητῶν, ὅς τις ἐσυγχώρει τὴν ἀποσασίαν τοῦ δήμου, ὅταν κατεδυνασεύετο. Ὁ Μοντεσκιὸν τὸν ἀναφέρει, καθὼς ὁ Ἀριστοτέλης, ἀλλ' ἠπατήθη. Τῶντι ὁ Ἀριστοτέλης ὀμιλεῖ δι' αὐτὴν, ἀλλ' ὡς κατάχρησιν, ἡ ὁποία δὲν ἦτον ἐπικυρωμένη ἀπὸ τοὺς νόμους, Ἐν γένει ἦτον χρειωδὲς εἰς αὐτὸν νὰ ἀνακρίνῃ κάθε ὑπόθεσιν, καὶ περὶ πλεονὸν νὰ μὴ τὴν ἀποφασίσῃ πάντοτε. β'. Εἶχε νὰ φοβῆται ἄλλο ἄτοπον, τὴν κρίσιν τῶν φιλολόγων πολλὰ ἀξιολογῶντων, ἀλλὰ δυσχερεςάτων. Δὲν ἐδύνατο νὰ μεταφέρῃ τὸν Ἀναχάρσιν εἰς τὴν Δῆλον, εἰς τὰ Τέμπη, ἀνάμεσα εἰς τὰς ἐορτὰς τῆς Ἑλλάδος, χωρὶς νὰ τὸν καταστήσῃ νὰ αἰσθάνηται τὴν λαμπρότητα αὐτῶν τῶν θεαμάτων. Δὲν ἠμπορεῖ νὰ μεταχειρισθῇ τὸν διάλογον, τόσον ἀρ-

ΕΡΑΝΙΣΘΕΙΣΑ ΕΚ ΤΩΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤ. κγ.

μόδιον νὰ ἀποφεύγη τὴν μονοτονίαν τοῦ ὕψους, χωρὶς νὰ προσγγίση τὸν περιηγητὴν του εἰς τοὺς ζῶντας τότε μεγάλους ἄνδρας, καὶ ἔτι εἰς ἄγνωσά τινα ὑποκειμένα, τὰ ὁποῖα ἠμπόρουσαν νὰ δόσωσιν εἰς αὐτὸν ιδέας. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ Σκύθης του ἐδιδάχθη τὴν Ἑλληνικὴν φιλολογίαν παρὰ τινος Ἀθηναίου καλουμένου Εὐκλείδου· τὰ διάφορα συστήματα περὶ τῶν πρώτων αἰτιῶν, παρὰ τοῦ μεγάλου ἱερέως τῆς Δήμητρος. Τὸ σχολεῖον τοῦ Πυθαγόρου, ἀπὸ τινος Πυθαγορικόν, εὕρισκόμενον εἰς τὴν Σάμον, πατρίδα ἐκείνου τοῦ φιλοσόφου.

Ὁ Πausanias διηγείται διεξοδικῶς τὰ συμβάντα τῶν τριῶν τῆς Μεσσηνίας πολέμων. Αὐτοὶ τόσον εἶναι διδασκτικοί, ὥστε νὰ τοὺς παραβλέψη, δὲν τὸ ἔκρινεν ἄξιον, καὶ τόσον εἶναι γνωστοί, ὥστε, διὰ νὰ τοὺς ἀποδείξῃ ἐλεεινοτέρους, περιέκλεισε τὰς κυριώδεις περιστάσεις εἰς τρεῖς ἐλεγείους. Τὸ εἶδος τοῦτο ἐφάνη εἰς τὴν διήγησίν του προσφυέστερον· ἐπειδὴ καὶ ὁ Πausanias ἔλαβεν ὅλας τὰς ὕλας του ἀπὸ τὰ ποιήματα τοῦ Τυρταίου, καὶ Ῥιανοῦ, οἵ τινες ἔψαλλον αὐτοὺς τοὺς τόσον διασήμεους πολέμους. Μεταξὺ τῶν φιλολόγων, περὶ ὧν γίνεται λόγος, εὕρισκονται καὶ τινες, οἱ ὁποῖοι συνειδησμένοι εἰς ἀνακρίσεις ξηρὰς, καὶ αὐξηρὰς, δὲν ἤθελον τῷ συγχωρήσει, ὅτι ἐτόλμησε νὰ ἀναμίξῃ εἰς τὰς διηγήσεις του εἰκόνας, αἱ ὁποῖαι ἐδίδον εἰς αὐτὰς περισσοτέραν ἐνέργειαν. Ἡ πρόβλεψις του ἔλαβε τὸν τόπον τῆς. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἔκρινον τὸ σύγγραμμά του, ὡς μυθιστορίαν, καὶ δι' αὐτὸ προσῆπτον εἰς αὐτὸν ἔγκλημα. Ἄλλοι, ὅχι τόσον αὐξηροὶ, ἔλαβον τὴν καλωσύνην νὰ διακρίνωσι τὸ σημόνιον ἀπὸ τὴν κρόκην. Τὸ σημόνιον ἐφάνη εἰς αὐτοὺς μὲ ἀκρίβειαν πολλὰ βεβαιωμένην ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν μαρτυριῶν, αἱ ὁποῖαι συνοδεύουσι τὴν διήγησιν, ὅσον δὲ διὰ τὴν κρόκην, ἔπρεπε νὰ αἰσθανθῶσιν, ὅτι οἱ ὠραῖοι, μὲ τοὺς ὁποίους ἐπροσπάθει νὰ κατακοσμή ἑνίστα

κδ'. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ,

τὴν ὕλην του, ἦσαν πολλὰ σύμφωνοι μετὰ τὴν φιλοκαλίαν τῶν Ἑλλήνων· καὶ ὅταν αἱ μυθοπλαστικαὶ φρονίμως οἰκονομῶνται, δύνανται νὰ ἦναι εἰς τὴν ἰσορίαν τόσον ὠφέλιμοι, ὅσον καὶ αὐταὶ αἱ ἀλήθειαι. Ὁ συγγραφεὺς δὲν ἐκαταδέχθη νὰ ἀποκριθῇ διὰ τινὰς ἀσκέπτους κρίσεις, τὰς ὁποίας ἤυρεν εἰς τὰ περιοδικὰ φύλλα. Ὁ μὲν τὸν κατηγορεῖ, ὅτι δὲν εὐκρίνησε τὴν παραγωγὴν τῶν μύθων. Βέβαια δὲν ἤξευρεν ὅτι οἱ δοκιμώτατοι κριτικοὶ εἰς μάτῃν ἐπέχειρησαν νὰ τὴν εὐκρινήσωσι, καὶ καθεὶς κρίνει ὅτι θελεῖ μένει ἐς αἰὶ ἀνευκρίνητος· ὁ δὲ, ἐπεθύμει, ἂν ἤθελε δώσει τὴν περιστατικὴν ἰσορίαν τῶν Ἀθηναίων, τῶν πρὸ τοῦ Σόλωνος αἰώνων, ἀλλ' αὐτὴ εἰς τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς δὲν εὐρίσκεται, καὶ ἔπρεπε νὰ περιορίζηται εἰς τὰ συμπεράσματα τοῦ μικροῦ ἀριθμοῦ τῶν πραγμάτων, τῶν ὁποίων τὴν μνήμην ἐφύλαξαν. Τελευταῖον ἕνας Βρεττανὸς εἰς τινὰ συλλογὴν κριτικῶν διαλέξεων, ἀφ' οὗ ἀνέτρεψε τὴν ἀξιοπιστίαν τινὸς ἐπιγραφῆς, τὴν ὁποίαν ὁ Κ. Φουρμόντης ἔφερεν ἀπὸ τὴν εἰς τὴν Ἀνατολὴν περιήγησίν του, καὶ ὁ συγγραφεὺς ἐπροσπάθησε νὰ τὴν ἐρμηνεύσῃ, ἔκρινεν ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐπιφέρῃ τὴν κρίσιν του εἰς τὴν περιήγησιν τοῦ Ἀναχάρσιδος· τὴν εὐρίσκει εὐάρεστον, ἀλλ' ἐπιπόλαιον. Κανὲν ἄλλο εἰς συγγραφεῖα δὲν εἶναι τόσον ἐνοχλητικόν, ὡς αἱ κεναὶ αὐταὶ κατηγορίαι, τὰς ὁποίας εἶναι τόσον εὐκόλον νὰ προβάλληται, καὶ τόσον δύσκολον νὰ τὰς ἀπωθῆται (1)· ἐπειδὴ διωρισμένον προκείμενον δὲν ἔχουσιν. Ἡ μόνη ἀπάντησις, τὴν ὁποίαν ἤθελεν ἀντιτάξει εἶναι, ὅτι δὲν μετεχειρίσθη κάμμίαν ὕλην, χωρὶς νὰ τὴν ἐπεξεργασθῇ πολὺν καιρὸν, χωρὶς νὰ τὴν συμβιβάσῃ μετὰ τὰς παρισταμένας

(1) Δίκαιον ἔχεις, ἀνερ ἀξιάγασε, ἐπειδὴ οἱ ἄνθρωποι ἄφησαν τὰ, ὅσα ἀφορῶσι πρὸς τοῦ γένους τὴν ὠφέλειαν, καὶ περιέπιπον εἰς τι εἶδος ἕλεων ὁσθενείας, τὸ ὅποιον αὐτοὶ ὀνομάσθη κριτικὸν μαθίαν, δὲν ἤθελεν ἐκπέσει ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν.

εἰς αὐτὸν ἀντιλογίας, μὲ τὰς μαρτυρίας τῶν παλαιῶν συγγραφέων, καὶ μὲ τὰς δόξας τῶν ὑπομνηματιστῶν, καὶ νεωτέρων κριτικῶν, καὶ νὰ δίδῃ εἰς αὐτάς, ὅταν ἔπρεπε, τὸ προκύπτον, τὸ ὁποῖον ἐφάνη εἰς αὐτὸν ὅτι ἐπλησιάζει εἰς τὴν ἀλήθειαν. Ἐκρυψε τὸν πόνον του, διὰ νὰ τὸν κατασῆσῃ μᾶλλον ὠφέλιμον, ἀφέθη ἀπὸ τὴν κενοδοξίαν νὰ ἐκθέσῃ εἰς τὸ κείμενον μεγάλην τιὰ πολυμάθειαν. Ὅταν μέρη τιὰ ἐφαίνοντο εἰς αὐτὸν παλλὰ χρειώδη, καὶ ἐζήτουν ἀνακρίσεις, τὰ ἐξήταξεν εἰς τὰς σημειώσεις· ὅλαι αὐταὶ ἐφάνησαν εἰς αὐτὸν ἀναγκαῖαι, καὶ τινες ἔτι, ὅτι τὸν ὑπερασπίζοντο ἀπὸ τὸ ἔνσειδος, ὅτι εἶναι ἐπιπόλαιος. Ἠγάπα καλλίτερα νὰ ἦναι ἀκριβὴς, ἢ νὰ φαίνεται βαθὺς, νὰ ἀπισιωπᾶ πράξεις τινὰς, ἢ νὰ τὰς συσῆνῃ εἰς συμπερασμοὺς, καὶ νὰ μὴ θέλῃ νὰ ἀνέρχεται εἰς τὰς ἀρχὰς, ὡσάκις αἱ ἔρευναί του, καθὼς καὶ αἱ τῶν ἐμπειροτέρων κριτικῶν, ἐγίνοντο αἰτία νὰ τὰς ἐπισκοτίζωσι, νὰ βάλῃ τὸν ἀναγνώστην εἰς δύναμιν νὰ σκέπτηται, ἢ νὰ ρίψακινδυνεύῃ ὁ ἴδιος. Ἐθαύμαζε τοὺς φιλοσόφους, οἵ τινες, κατὰ τὰς ἰδιαιτέρας τῶν γνώσεις, ἔδωκαν εἰς ἡμᾶς παρατηρήσεις περὶ τῆς ἀγχινοίας, τοῦ χαρακτῆρος, καὶ τῆς πολιτικῆς τῶν Ἑλλήνων, καὶ Ῥωμαίων. Κάθε συγγραφεὺς πρέπει νὰ ἀκολουθῇ τὸ σχέδιόν του. Εἰς τὸ ἐδικόν του δὲν ἤρμοξε νὰ σεῖλῃ εἰς τοὺς Ἕλληνας περιηγητὴν, διὰ νὰ τοῖς φέρῃ τοὺς σοχασμοὺς του, ἀλλὰ νὰ φέρῃ εἰς αὐτὸν τοὺς ἐδικούς των, ὅσον ἦτον δυνατόν. Περὶ πλέον, ἂν ἠπατήθη εἰς μέρη τιὰ, ἂν τὸ σύγγραμμά του δὲν ἦναι χωρὶς ἐλλείψεις, δὲν πρέπει νὰ ἐρυθριάσῃ. Εἶναι δυνατόν νὰ ζητῶσιν ἀπ' αὐτὸν περισσότερον νοῦν, ὅσον ἡ φύσις τῆ ἔδωκεν; Ἀνασευάζει μόνον, ὅτι, ἀφ' οὗ κατεδαπάνησεν εἰς τοῦτο περισσότερον ἀπὸ 30 ἔτη, δὲν ἄρχησε δέκα χρόνους πρότερον, καὶ δὲν ἐτελείωσε δέκα χρόνους ὕστερον.

Πολὺν χρόνον ἐδίσταξεν εἰς τὴν τύχην του, ἀφ' οὗ τὸ

κς. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ,

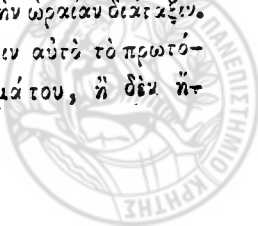
έτελείωσε, και ήθελε τὸ ἀφήσει χειρόγραφον, ἂν, ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν μαρτυριῶν, τῶν σημειώσεων, και τῶν πινακῶν, δὲν ήθελε καταπεισθῆ, ὅτι μόνος ὁ συγγραφεὺς ήμπορεὶ νὰ διορθώσῃ τὸν τύπον. Λοιπὸν ἔλαβε τέλος τὸν σεπτέμβριον τοῦ 1788 ἔτους. "Ηθελε νὰ τὸ διαδώσῃ εἰς τὸν κόσμον μὲ σιωπὴν, και ἂν τὸ ἐδέχτο μὲ προθυμίαν, ήθελε προξενήσῃ εἰς αὐτὸν εὐχαρίσθῃσι. "Αν ἐξ ἐναντίας ἡ πτώσις του ἐγένετο πρόχειρος, και ταχεῖα, ἐδύνατο νὰ προμηθεύσῃ εἰς τὴν φιλαυτίαν του συγγνώμην τινα. Ἡ ἔκβασις ὑπερέβη τὴν ἐλπίδα του. Τὸ κοινὸν τὸ ἐδέχθη μὲ ἄκραν ἀγαθωσύνην· αἱ γαλλικαὶ, και ξέναὶ ἐφημερίδες ὠμίλου μὲ ἔπαινον. Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐφάνη μία ἐπιτομὴ μὲ ὄλα τῆς τὰ περιστατικὰ εἰς Βρεττανικὴν ἐφημερίδα, ἐπιγεγραμμένην Monthly review, or literary journal. vol. 31. Οἱ ἐκδόται ἐμιλοῦσιν εἰς αὐτὴν περὶ αὐτοῦ μὲ τρόπον, ὅς τις δίδει εἰς αὐτοὺς δικαιώματα νὰ τὸν γνωρίσωσιν, ἀλλ' εἰς τὸ τέλος ἐπιφέρουσι τοιαύτην σκέψιν, ήτις ἐζήτει παρ' αὐτοῦ τὴν διασάφθῃσι. »'Ενδεχόμενον εἶναι, ἔλεγον, νὰ ἐλήφθη τὸ σχέδιον τοῦ συγγράμματος ἡτούτου ἀπὸ τὸ τῶν ἐπιστολῶν τῶν Ἀθηναίων. Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται συνεγράφησαν τῷ, 1739, και 1740 ἔτει παρὰ τινος ἐταιρείας φίλων, οἵτινες ἐτελείωσαν τὴν σειρὰν τῶν μαθημάτων τους εἰς τὸ πανεπιστημόμιον de Cambridge. Τῷ 1741 ἔτει ἐξεδόθησαν εἰς ὄγδοον, και ἔλαβον μόνου δώδεκα ἀντίτυπα. Εἰς δευτέραν τινα ἔκδοσιν, γενομένην τῷ 1781 ἔτει εἰς ἓνα τόμον εἰς δ'. ἔλαβον περισσότερον ἀριθμὸν. Αἱ δύο αὗται ἐκδόσεις ήσαν πάντοτε εἰς χρῆσιν τῶν συγγραφέων των. Τοῦτο ἐξάθη αἴτιον εἰς τοὺς ἐφημεριδογράφους τῆς βρεττανίας νὰ λέγωσιν, ὅτι αἱ ἐπιστολαὶ τῶν Ἀθηναίων δὲν ἐφάνθησαν ποτέ· ἀλλ' ἐπειδὴ λέγουσιν ἔτι ὅτι τὰς ἐκοινολόγησαν εἰς πολλοὺς, ήμπορεὶ κάλῃ νὰ θώσῃ πίσιν, ὅτι τὸ μυσῆρίόν των ἐφανερώθη

ΕΡΑΝΙΣΘΕΙΣΑ ΕΚ ΤΩΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤ. κζ.

εἰς τὸν συγγραφέα, καὶ αὐτὴ ἡ ὑποψία ἤθελε λάβῃ νέαν δύναμιν, ἂν ἤθελον σοχασθῆ ὅτι τὰ δύο συγγράμματα φαίνονται, ὅτι εἶναι ἀκολουθία τὸ ἓν τοῦ ἄλλου, καὶ τὰ δύο διορίζουσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰς ἐποχὰς γεινιαζούσας αὐτόπτην τινα, ἀσχολούμενον νὰ συναθροίσῃ πᾶν ὅ,τι ἐφαίνετο προσοχῆς ἄξιον. Εἰς τὰς ἐπιστολὰς τῶν Ἀθηναίων, Κλέαρχος, πρέσβυς τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας, κατοικῶν εἰς τὰς Ἀθήνας ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πελέμου, ἔχει συνεχῆ ἀλληλογραφίαν μὲ τοὺς ἄρχοντας αὐτοῦ τοῦ βασιλέως, δίδει εἰς αὐτοὺς λόγον τῶν συμβεβηκότων αὐτοῦ τοῦ πολέμου, τῶν αἰτιῶν, ὅσαι τὸν ἐξέτεινον εἰς μάκρος, τῶν διειρήσεων, ὅσαι ἐβασίλευον μεταξὺ τῶν θήμων τῆς Ἑλλάδος· περιγράφει τὴν δύναμιν τῆς ξηρᾶς, καὶ θαλάσσης, τὴν πολεμικὴν παιδείαν, τὴν πολιτικὴν, τὰς δικασίσεις, τοὺς νόμους, τὰ ἥθη, τὰς ἐορτὰς, τὰ ἀναθήματα, κτῆνιν δὲν ἐκφεύγει ἀπὸ τὴν βαθεΐαν του περιέργειαν.

Συναυεσρέφετο μὲ τὸν Φειδίαν Ἀσπασίαν, Ἀλκιβιάδην, Σωκράτην, Κλέωνα, καὶ Θουκυδίδην· κατεγίνετο εἰς τὴν φιλολογίαν τῶν Ἑλλήνων, ἄλλοτε μὲν εἶχεν ἀνταποκρίσεις μὲ τὸν Σμέρδιον, κατοικοῦντα εἰς τὴν Περσίαν, ὁ ὁποῖος εἰς τὰς ἀποκρίσεις του ὠμίλει περὶ τῆς φιλοσοφίας τῶν Μάγων, ἄλλοτε δὲ μὲ τὸν Ὄρσαμον, ὅς τις περιήρχετο εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ εἰς τὰς ἀπαντήσεις του ἐφανέρωνεν εἰς αὐτὸν τοὺς νόμους, καὶ τὰς ἀρχαιότητας ἐκείνου τοῦ τόπου. Τόσον θαυμασίως εὐρίσκονται προσεγγίζουσαι αἱ πρῶται γραμμαὶ τῆς ἰσορίας τῶν Ἑλλήνων, Περσῶν, καὶ Αἰγυπτίων, καὶ αὐταὶ αἱ γραμμαὶ ἐκκενωθεῖσαι ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, δίδουσι τόπον εἰς παραλληλισμοὺς τόσον διδακτικούς, ὅσον καὶ ἐπωφελεῖς. Ἐκπλήρωσις ἐντελεσάτη βασιλεύει εἰς αὐτὴν τὴν ὡραίαν διατάξιν.

Ἄν ὁ συγγραφεὺς εἶχε, λέγει, ὑπ' ὄψιν αὐτὸ τὸ πρωτότυπον, ἢ δὲν ἤθελεν ἀρχήσει τὸ σύγγραμμά του, ἢ δὲν ἤ-

κη'. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ,

Θελε τὸ τελειώσει. Αὐτὸ τοῦτο ἔλεγεν εἰς ἓνα ἀπὸ τοὺς φίλους του, εἰς Λονδῶνα εὐρισκόμενον, τὸν Κ. Δούδενσαν, διάσημον ἀπὸ τὰ ἀξιόλογά του συγγράμματα, ὅς τις ἐφάνερωπε τὸ γράμμα του εἰς τοὺς ἐκδότας ἐκ Monthly review οἱ ὅποιοι, χάριζόμενοι εἰς αὐτὸν, παρενέβαλον μέρος τι ἀπ' αὐτὸ εἰς τὰς ἐφημερίδας των. (Ἀπρὶλ· 1790· p. 477) Ἐν τῷ μεταξύ τούτῳ ἐδέχθη ἀπὸ τὴν βρεττανίχῃ ἐν μεγαλοπρεπὲς ἀντίτυπον εἰς δ'. τῶν ἐπισολῶν τῶν Ἀθηναίων, εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ὁποίου ἔκρετὴν ἀκόλουθον χειρόγραφον σημειώσιν.

»Μιλόρ Δοβέρ τῆς γενεᾶς δὲ Ἰόρκε ἐδέχθη προθύμως τὴν παρρουσίαν, καὶ καίριαν, νὰ προσφέρῃ διὰ τοῦ Κ. Βαρθολομαίου ὑπουργοῦ πληρεξουσίου τῆς χριστιανικωτάτης του μεγαλειότητος πρὸς τὴν αὐλὴν τῆς Λονδῶνος, εἰς τὸν Κ. Ἀββᾶ Βαρθολομαίον, θεῖόν του τὴν τόσον δικαίως ὀφειλομένην προσκύνησιν εἰς τὸν σφόν, καὶ γλαφυρὸν συγγραφέα τῆς περιηγήσεως τοῦ Ν. Ἀναχάρσιδος εἰς τὴν Ἑλλάδα, σέλλων πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν τόμον τῶν ἐπισολῶν τῶν Ἀθηναίων, τόσον σύμφωνον. Ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ τοῦ συγγράμματος ἐσαφηνίσθη κατ' ἀρχὰς τοῦ δευτέρου προσημίου· Αἱ σημειωμέναι διὰ τοῦ Φ ἐπισολαεῖναι τοῦ Φιλίππου Ἰόρκε, Κόμης δὲ Χαρθβούσκει, υἱοῦ πρωτοτόκου τοῦ μεγάλου Καγκελλαρίου αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος. Αἱ δὲ διὰ τοῦ Κ. πείναι τοῦ ἀδελφοῦ του Κ. Καρόλου Ἰόρκε, ὅστις ἔφθασεν εἰς τὸν χρεωδέσατον βαθμὸν τοῦ μεγάλου Καγκελλαρίου, ἀλλ' ἀπέθανε πολλὰ ὀλίγωρα διὰ τὴν γενεάν, καὶ πατρίδα του.

»Αἱ ἄλλαι ἐγράφησαν ἢ ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς, ἢ φίλους των.

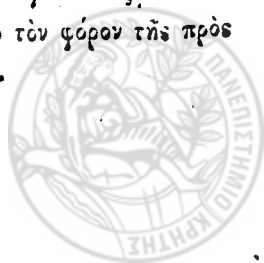
»Παρακαλῶν τὸν Κ. Ἀββᾶ Βαρθολομαίον νὰ καταδεχθῇ αὐτὸ τὸ φιλολογικὸν δῶρον, δὲν ἐτόλμσα νὰ τὸ συγκρίνω μὲ τὴν γλαφυρὰν τοῦ Ἀναχάρσιδος περιήγησιν, μόνον διὰ νὰ δώσω μαρτυρίαν τῆς τιμῆς εἰς τὸν λαμπρὸν συγγραφέα, καὶ νὰ σημειώσω, πόσον ἐμελλον νὰ θέλγωνται, εὐρίσκοντες ἰδέαν,

ΕΡΑΝΙΣΘΕΙΣΑ ΕΚ ΤΩΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤ. κθ'.

ἣτις ἔλαβε τὴν ἀρχὴν τῆς ἐνταῦθα, πενήντα χρόνους πρότερον, καὶ ἐτελειοποιήθη μετὰ ταῦτα μὲ τὸσπν εὐγλωττίαν, ἅνευ τινὸς συγκοινωνίας, παρὰ συγγραφέως ἀξίου τῆς ὕλης, ὑπογεγραμμένος Δοβέρ.

Εἰς Λουδῶνα τοῦ 28 Δεκεμβρίου 1789.

Μετὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν καταπολεμούμενος σχεδὸν ἀδιακόπως ἀπὸ τὴν καταιγίδα τῆς μεταβολῆς, καταδεδιχασμένος ἀπὸ τὸ βάρος τῆς ἡλικίας, καὶ τῶν ἀδυναμιῶν, γεγυμνωμένος ἀπ' ὅ,τι εἶχε, σερούμενος καθ' ἑκάστην τοὺς ἀκριβεῖς φίλους του, τρέμων ἀκαταπαύσως διὰ τὸν μικρὸν ἀριθμὸν τῶν ἀπολειφθέντων, δὲν ἔβλεπεν ἄλλο τι περὶ αὐτὸν, ἢ σειρὰν δυσυχιῶν, καὶ θλίψεων. "Αν ἡ τύχη του μέχρις ἐκείνου τοῦ χρόνου τὸν ἔβλεπε μὲ εὐμενῆ ὄμματα, τότε ὅλη ἐξηγηριώθη πρὸς ἐκδίκησίν του· τῷ 1793 ἔτει Σεπτεμβρίου 2. ἐγκαλέσθη, καὶ ἐβλήθη εἰς φυλακὴν, ἀλλ' ἠλευθερώθη τὴν ἰδίαν ἡμέραν διὰ προσασίας τῶν φίλων του, καὶ μάλιστα τῆς χηρευούσης Κ. δὲ Σουαζέλ, τῆς μεγάλης ὑπερασπιστρίας του· ἀλλὰ τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο ἔβλαψε πολλὰ τὴν ἀσθενῆ κρᾶσίν του, καὶ ἀνέμενε κάθε ὥραν νὰ σπκώσωσιν ἀπ' αὐτὸν καὶ τὸ τελευταῖον καταφύγιον, ὅπου εἰς αὐτὸν ἔμεινεν. Τότε ἐφάνη εἰς αὐτὸν τῇ 13. ὀκτωβρίου ὁ πολίτης Παρὲ, καὶ τῷ ἐνεχειρίσει γράμμα, τὸ ὁποῖον ὁ ἴδιος ἔγραψε, παρακαλῶν αὐτὸν νὰ τὸ ἀναγνώσει. Τοῦτο παριστᾷ μεγάλην ἀντίθεσιν μὲ τὰ ἦθη τοῦ τότε καιροῦ, καὶ τιμᾷ καθ' ὑπερβολὴν τὸν ὑπουργόν, ὅστις ἠμπόρεσε νὰ τὸ γράψῃ εἰς ἐκείνους τοὺς δυσυχισμένους χρόνους, ὡσε καὶ ὁ Βαρθολομαῖος ἔκρινεν οἰκειότατον νὰ τὸ συγκαταλέξῃ εἰς τὰ ὑπομνήματά του, διὰ νὰ πληρώσῃ μὲ αὐτὸ τὸν φόρον τῆς πρὸς αὐτὸν εὐγνωμοσύνης του. Ἐχει δὲ οὕτως.

Λ'. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ,

Τῆς κ'. τοῦ α'. μὲν τοῦ β'. ἔτους τῆς μετὰ καὶ ἀδιαιρέτου δημοκρατίας.

ΠΑΡΕ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ, ΠΡΟΣ ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΝ,

φύλακα τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης

» Εἰσερχόμενος εἰς τὴν ἐθνικὴν βιβλιοθήκην, ἀπὸ τὴν ἧποῖάν περιεσάσεις σκληραὶ πρὸς ὦραν σὲ ἐσήκωσαν, εἶπέ, ὡς ἡ Ἄναχαρσις. Τετέλεσται, δὲν ἐξέρχομαι πλέον ἢ ἀπὸ αὐτῆν. "Ὁχι, πολίτα, ἀδύνατον εἶναι νὰ ἐξέλθῃς ἀπ' αὐτήν. Θεμελιώνω τὴν βεβαιότητά μου εἰς τὴν δικαιοσύνην δήμου τινὸς, ὅς τις θέλει νομίζει πάντοτε, ὡς νόμον, νὰ ἀνταμείψῃ τὸν ποιητὴν ἑνὸς συγγράμματος, ἐν ᾧ ἀναφέρονται μὲ τόσα γοπητεύματα αἱ λαμπραὶ τῆς Ἑλλάδος ἡμέραι, καὶ ἐκεῖνα τὰ δημοκρατικὰ ἔθνη, τὰ ὅποια παρήγαγον τόσους μεγάλους ἀνδρας, καὶ τόσα ἔνδοξα κατορθώματα. Ἐμπιστεύομαι εἰς τὴν ἐπίσκεψίν σου τὴν ἐθνικὴν βιβλιοθήκην, ἐλπίζω, ὅτι θέλεις δεχθῆ τὸ ἔντιμον τοῦτο ἐνέχυρον, καὶ χαίρω ὅτι ἔχω τὴν ἐξουσίαν νὰ τὸ προσφέρω εἰς ἐσέ. Ἄναγνωσκῶν διὰ πρῶτον τὴν περιήγησιν τοῦ Ἀναχάρσιδος, ἐθαύμαζον αὐτὸ τὸ προῖον, ἔνθα ἡ ἀγχίνοια ἤξευρε νὰ δώσῃ εἰς τὴν μάθησιν τόσα φέληγτρα, ἀλλ' ἤμην πολλὰ μεμακρυσμένος ἀπὸ ταῦ νὰ σοχασθῶ, ὅτι θέλω γένη ποτὲ ὄργανον, τὸ ὅποιον ἤθελε μεταχειρισθῆ δῆμος δίκαιος, διὰ νὰ δώσῃ εἰς τὸν συγγραφέα τὴν ὁμολογίαν τῆς τιμῆς του. Δὲν προσποιῶμαι εἰς ἐσέ, ὅτι αὐτὸ τὸ ἱερόν βῆμα τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων ὀλίγον τι μέχρι ταῦδε ἠσθάνθη τὴν ἐπιρροὴν τῆς μεταβολῆς, ὅτι ὁ δῆμος ἔτι ἀγνοεῖ, ὅτι αὐτὴ ἡ δεσποτεία

ΕΡΑΝΙΣΘΕΙΣΑ ΕΚ ΤΩΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤ. 141.

»είναι ἔδική του, καὶ πρέπει νὰ τὴν ἀπολαμβάνῃ κάθε ὥραν, καὶ νὰ ἐπιτυχάνῃ εἰς αὐτὸ Καλλιὰς, ἐπίσης διατεθειμένους νὰ τὸν περιποιῶνται, καὶ νὰ τὸν διδάσκωσιν ἀδελφικῶς. Νόμιζε λοιπὸν, πολίτα, ὅτι αὐτὸ τὸ μνημεῖον, τόσον ἄξιον κένος μεγάλου ἔθνους, ἀνακαλεῖ εἰς ἡμᾶς τελευταῖον ἔλας ἡκεῖνας τὰς πολυτίμους ὠφελείας, τὰς ὁποίας ὁ νοῦς, καὶ οἱ πόφθαλμοὶ εὗρισκον νὰ συναθροίζωσιν εἰς τὰς πλέον μικρὰς δημοκρατίας τῆς ἀρχαιότητος.

Π Α Ρ Ε.

Τὸ ὑποχρεωτικὸν ὕφος αὐτοῦ τοῦ γράμματος, ὁ εὐγενὴς τρόπος τοῦ ὑπουργοῦ, αἱ χάριτες, μὲ τὰς ὁποίας συνώδευε τὴν εὐεργεσίαν του, ἡ ἐπίμονος προσπάθειά του νὰ τὸν καταπέσῃ νὰ τὸ δεχθῇ, αἱ μαρτυρίαι τῆς πρὸς αὐτὸν εὐνοίας του, ὅλα αὐτὰ τὰ εἰρημένα συνέδραμον, διὰ νὰ τὸν σύρωσιν εἰς συμπάθειαν· ὁ Βαρδολομαῖος δὲν εὗρισκε λέξεις ἀναλόγους διὰ νὰ ἐξηγήσῃ τὴν πρὸς αὐτὸν εὐγνωμοσύνην του, ἀλλ' ἡ αἴσθησις τῆς ἀδυναμίας του διὰ νὰ ἐκπληροῖ, καθ' ἣν εὗρισκετο γάσιν, τὰ χρέη τοῦ βιβλιοθηκαρίου, τὸν ἰσχυροποίησαν νὰ ἀνθίσταται, ὅσον ἠμπόρει· ὁ ὑπουργὸς ἔλαβε τὴν καλωσύνην νὰ φανερῶσῃ τὴν περὶ τούτου θλίψιν του, καὶ μόλις συγκατένευσε νὰ τὸν ἀφήσῃ εἰς τὸ χρέος, ὅπου εὗρισκετο τόσον καιρὸν, καὶ ὅπου ἦτον ἱκανὸν εἰς τὴν φιλοτιμίαν του. Ἀπέθανε τῇ λ'. ἀπριλλίου τοῦ αἰσιεῖ ἔτους μὲ ὑπόληψιν ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, καὶ συγγραφέως πολυμαθοῦς, καὶ γλαφυροῦ. Διωνία σου ἡ μνήμη, ἄνερ ἀξιάγαγε.

ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ

Τ Ο Υ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ.

Υποθέτω, ὅτι ἓνας Σκύθης, ὀνομαζόμενος Ἀνάχαρσις ἤλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὀλίγους χρόνους πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, τὴν συνήθη διατριβὴν του, περιήρχετο εἰς πολλὰς ἐπαρχίας, παρετήρει πανταχοῦ τὰ ἔθνη, καὶ τὰς συνηθείας τῶν λαῶν, παρίστατο εἰς τὰς ἐορτάς των, ἐμελέτα τὴν ιδιότητα τῶν διοικήσεων αὐτῶν· ἐνίοτε μὲν ἀφιέρωνε τὰς μελέτας του εἰς τὰς ἐξετάσεις τῶν ἐπιδόσεων τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ἄλλοτε δὲ συνανεσρέφετο μὲ τοὺς ἀκμάζοντας κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν μεγάλους ἄνδρας. Ἐπαμινώνδαν λέγω, Φωκίωνα, Ξενοφῶντα, Πλάτωνα, Ἀριστοτέλην, Δημοσθένην, κτ. Ἀφ' οὗ δὲ εἶδε τὴν Ἑλλάδα ὑποκύψασα εἰς τὸν ζυγὸν τοῦ Φιλίππου, πατρὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Σκυθίαν, κακεὶ διέταξε τὴν σειρὰν τῶν περιηγήσεών του· καὶ διὰ τὰ μὴ ἀναγκάζηται τὰ διακόπη τὴν διήγησίν του, δίδει λόγον, εἰς μίαν εἰσαγωγὴν, τῶν ἀξιωματικῶν πρᾶξεων, ὅσαι, πρὶν ἀφήσῃ τὴν Σκυθίαν, κατὰ τὴν Ἑλλάδα συνέβησαν.

Ἡ ἐκλεχθεῖσα παρ' ἐμοῦ ἐποχὴ, ἀξιολογωτέρα ἀφ' ὅσας εἰς ἡμᾶς προσφέρει ἢ τῶν ἔθνῶν ἰστορία, ἀποβλέπει εἰς δύο σκοπούς. Ὁ μὲν πρῶτος, ὡς ἐκ μέρους τῶν γραμμάτων, καὶ τεχνῶν, συνάπτει τὸν αἰῶνα τοῦ Περικλέους μὲ τὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὁ Σκύθης μου συνανεσράφη μὲ ἀρκτούς Ἀθηναίους, συγχρόνους μὲ τὸν Σοφοκλέα, Εὐριπίδην, Ἀριστοφάνην, Θουκυδίδην, Σωκράτην, Ζεῦξιν, καὶ Παρράσιον. Πρὸ ὀλίγου ἐμνημόνευσέ τινας τῶν διασημοτέρων συγγραφέων, τοὺς ὁποίους ἐγνώ-

ρισεν. Είδεν, ὅτι ἐγίνοντο τὰ ἀρισουργήματα τοῦ Πραξιτέλους, Εὐφράνορος, καὶ Παμφίλου· ὁμοίως καὶ αἱ πρῶται δοκιμαί τοῦ Ἀπελλοῦς, καὶ Πρωτογένους. Περὶ δὲ τὰ τέλη τῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι διατριβῆς τοῦ ἐγεννήθησαν ὁ Ἐπίκουρος, καὶ Μένανδρος.

Ὁ δὲ δεύτερος σκοπὸς δὲν εἶναι ἦτταν ἀξιόλογος. Ὁ Ἀνάχαρσις ἐσάθη αὐτόπτης τῶν πολιτικῶν θορύβων, οἱ ὁποῖοι ἀνέτρεψαν τὸ πολιτικὸν τῆς Ἑλλάδος σύστημα, καὶ μετ' ὀλίγους χρόνους κατέσρεψαν τῶν Περσῶν τὸ βασίλειον. Ἑλθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἤυρε τὸν νέον Φίλιππον πλησίον τοῦ Ἐπαμεινώνδα, τὸν εἶδεν, ὅτι ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον τῆς Μακεδονίας, ὅτι μετήρχετο κατὰ τῶν Ἑλλήνων, εἰς διάστημα εἴκοσι δύο ἐτῶν, ὅλους τοὺς τρόπους τῆς ἀγχινοίας του, καὶ ὅτι τελευταῖον ἐξενοχώρησεν ἐκεῖνους τοὺς ἀλαζόνας δημοκρατικούς, νὰ γίνωσιν ὄργανα τῶν σκοπῶν του.

Εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦτο δὲν προέκρινα τὸν ἱστορικὸν χαρακτήρα, ἀλλὰ τὸν περιηγητικόν. Δι' ὅτι αὐτὸς καταγίνεται δι' ὅλου εἰς πράξεις, καὶ ἀναμιγνύει καὶ ἔθιμα μικρὰ, τὰ ὅποια παραβλέπει ὁ ἱστορικός. Τὰ τοιαῦτα μικρὰ ἔθιμα πολλάκις ἀναφέρουσι συντόμως οἱ παλαιοὶ συγγραφεῖς, ὅθεν διεγείρονται ἔριδες μεταξύ τῶν νεωτέρων κριτικῶν. Ὅλας τὰς ἐν αὐτῷ ὑποθέσεις ἀνέκρινα, πρὶν τὰς μεταχειρισθῶ, πολλὰς ἀπὸ αὐτὰς ἀπεσιώπησα εἰς μίαν ἀναθεώρησιν, ἀλλὰ καὶ οὕτως ἴσως δὲν ἐξετέλεσα τὴν θυσίαν ἀκριβῆ. Ἄρχησα τὸ σύγγραμμα, κατὰ τὸ, 1757 ἔτος, καὶ δὲν ἔπαυσα μετὰ ταῦτα, εἰς αὐτὸ καταγινόμενος. Ἐὰν τὰ θέλητρα αὐτῆς τῆς ὕλης δὲν ἦσαν τόσον ἰσχυρὰ, καὶ ἐὰν ἡ ἐπιθυμία μου δὲν ὑπερέβαινε τὰς δυνάμεις μου, βέβαια δὲν ἤθελα ἐπιχειρισθῆ τὴν ἐκθεσιν τοῦτου τοῦ συγγράμματος. Οἱ ἐκτεθειμένοι μετὰ τὴν προειδοποίησιν πίνακες, θέλουσι δείξει τὴν, ἣν ἠκολούθησα, τάξιν.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ

ΤΗΣ

ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΝΑΧΑΡΣΙΔΟΥΣ.

Πρὸ Χριστοῦ.

- Κ**εφαλ. α'. Αναχωρεῖ ἀπὸ τὴν
Σκυθίαν Ἀπρίλ. τοῦ 363.
- Κεφ. ζ'. Ἀφ' οὗ διέτριψε μικρὸν εἰς
Βυζάντιον, Λέσβον, καὶ Θήβας,
ἔρχεται εἰς τὰς Ἀθήνας Μαρτίου. 13. 362.
- Κεφ. θ'. Ὑπάγει εἰς Κόρινθον, καὶ
ἐπανέρχεται εἰς τὰς Ἀθήνας. 1. Ἀπρίλ. τοῦ αὐτοῦ ἔτους.
- Κεφ. ιβ'. καὶ ἀκολ. Περιγράφει τὴν
πόλιν τῶν Ἀθηναίων, ἀποδίδει λό-
γον τῶν ἐξετάσεών του περὶ τῆς
διοικήσεως, ἡθῶν, καὶ πίσεως τῶν
Ἀθηναίων τὸ αὐτὸ ἔτος.
- Κεφ. κβ'. Αναχωρεῖ διὰ τὴν Φωκίδα Ἀπρίλ. 361.
- Κεφ. κγ'. καὶ ἀκολ. Ἐπανέρχεται
εἰς Ἀθήνας, καὶ, ἀφ' οὗ ἀναφέ-
ρη συμβεβηκότα τινὰ, τὰ ὅποια
συνέβησαν ἀπὸ τὸ 361, ἕως εἰς
τὸ, 357 ἔτος, ἐκθέτει πολλὰς
ὑποθέσεις, ἀναφερομένας εἰς τὰς
συνηθείας τῶν Ἀθηναίων, εἰς τὴν
ἰσορίαν τῶν ἐπισημῶν, καὶ τλ.

- Κεφ. λδ'. καὶ ἀκολ. Ἀναχωρεῖ διὰ
τὴν Βοιωτίαν, καὶ τὰς ἀρκτώας
τῆς Ἑλλάδος ἐπαρχίας 357.
- Κεφ. λζ. Διέρχεται τὸν χειμῶνα τοῦ,
357, ἕως τοῦ, 356. ἔτους εἰς
Ἀθήνας, ὅθεν ἀπέρχεται εἰς τὰς
μεσημβρινὰς τῆς Ἑλλάδος ἐ-
παρχίας 356.
- Κεφ. λη'. Παρίσταται εἰς τοὺς ὀλυμ-
πιακοὺς ἀγῶνας Ἰουλ. τοῦ αὐτοῦ ἔτους.
- Κεφ. νδ'. καὶ ἀκολ. Ἐπανέρχεται
εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἐξακο-
λουθεῖ τὰς ἐξετάσεις του.
- Κεφ. ξ. Ἀναφέρει τὰ ἄξια σημειώ-
σεως συμβεβηκότα εἰς τὴν Ἑλ-
λάδα, καὶ Σικελίαν ἀπὸ τὸ, 357,
μέχρι τοῦ, 354, ἔτους.
- Κεφ. ξα'. Ἀναχωρεῖ διὰ τὴν Αἴγυ-
πτον, καὶ Περσίαν 354.
- Εἰς τὴν ἐνδεκαετῆ ἀπουσίαν του
δέχεται ἐκ Ἀθηνῶν πολλὰς ἐ-
πιστολάς, αἱ ὅποια περιέχουσι τὰ
κινήματα τῆς Ἑλλάδος, τὰ ἐπι-
χειρήματα τοῦ Φιλίππου, καὶ
πολλὰ ἄλλα σημειώσεως ἄξια.
- Κεφ. ξβ'. Ἐπιστρέφων ἀπὸ τὴν Περ-
σίαν, εὕρισκε τὸν Ἀριστοτέλην
εἰς τὴν Μυτιλήνην, ὅστις ἔδει-
ξεν εἰς αὐτὸν τὰ πολιτικάτου,

- καὶ ὁ Ἀνάχαρσις λαμβάνει ἐξ αὐ-
τῶν ἀπάνθισμα 343.
- Κεφ. ξγ'. καὶ ἀκολ. Ἐπανέρχεται
εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ ἀσχολεῖται
εἰς τοὺς συνειδισμένους τῶν πόνους τὸ αὐτὸ ἔτος.
- Κεφ. οβ'. καὶ ἀκολ. Περιήγησις εἰς
τὰ παράλια τῆς μικρᾶς Ἀσίας,
καὶ εἰς πολλὰς νήσους τοῦ Αἰ-
γαίου πελάγους 342.
- Κεφ. ος'. Παρίσταται εἰς τὰς ἑορ-
τὰς τῆς Δήλου 341.
- Κεφ. π'. Ἐπανέρχεται εἰς τὰς Ἀ-
θήνας, καὶ ἀκολουθεῖ τὰς ἐρεῦ-
νας του τὸ αὐτὸ ἔτος.
- Κεφ. πβ'. Μετὰ τὴν μάχην τῆς Χαι-
ρωνείας ἐπιστρέφει εἰς τὴν Σκυθίαν 337.

ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.

Τ Ο Μ Ο Σ Α΄.

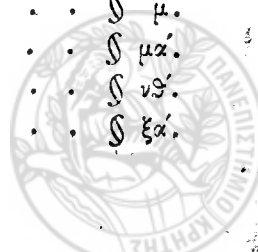
Ε Ι Σ Α Γ Ω Γ Η.

Περιέχουσα σύντομον ιστορίαν τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου χρόνου μέχρι τῆς Ἀλώσεως τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸ 404, πρὸ **Χ**.

Ζωὴ ἀγρία τῆς Ἑλλάδος.	§ α΄.
Ἐρχομὸς τῶν ἀσιανῶν ἀποικιῶν.	§ β΄.
Γ΄ναχος, καὶ Φορωνεύς.	§ γ΄.

Μ Ε Ρ Ο Σ Α΄.

Κέκρωψ.	§ α΄.
Ἀργοναῦται.	§ β΄.
Ἡρακλῆς.	§ γ΄.
Θησεύς.	§ δ΄.
α΄. Πόλεμος τῶν Θηβῶν.	§ ε΄.
β΄. Πόλεμος τῶν Θηβῶν ἢ ὁ τῶν Ἐπιγόνων.	§ ς΄.
Πόλεμος τῆς Τροίας.	§ ζ΄.
Ἐπιστροφὴ τῶν Ἡρακλειδῶν.	§ η΄.
Κρίσεις περὶ τῶν Ἡρωϊκῶν χρόνων.	§ θ΄.
Ἀποικία τῶν Ἰώνων εἰς τὴν μεκρὰν ἀσίαν.	§ ι΄.
Ὀμηρος.	§ ια΄.

Μ Ε Ρ Ο Σ β'.

ΤΜΗΜΑ Α'. ΑΙΩΝ ΤΟΥ ΣΟΛΩΝΟΣ.

Δράκων.	§	β'.
Ἐπιμενίδης.	§	δ'.
Νομοθεσία τοῦ Σόλωνος.	§	ζ'.
Πεισίρατος.	§	κς'.
Κρίσεις περὶ τῆς νομοθεσίας τοῦ Σόλωνος.	§	λβ'.

ΤΜΗΜΑ Β'. ΑΙΩΝ ΤΟΥ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ ΚΑΙ ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ.

Μάχη τοῦ Μαραθῶνος.. . . .	§	ιβ'.
Μάχη τῶν Θερμοπυλῶν.	§	κα'.
Ναυμαχία τῆς Σαλαμῖνος.	§	μ'.
Μάχη τῶν Πλαταιῶν.	§	νδ'.
Κρίσεις περὶ τοῦ αἰῶνος τοῦ Θεμιστοκλέους, καὶ Ἀριστείδου.	§	ξν'.

ΤΜΗΜΑ Γ'. ΑΙΩΝ ΤΟΥ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ.

Πόλεμος Πελοποννησιακός.	§	η'.
Ἀλκιβιάδης.	§	κζ'.
Πόλεμος τῶν Ἀθηναίων εἰς Σικελίαν.	§	κς'.
Ἄλωσις τῶν Ἀθηνῶν.	§	λγ'.
Κρίσεις περὶ τοῦ αἰῶνος τοῦ Περικλέους.	§	λς'.
Σημειώσεις.		

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΙΣ ΤΗΝ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΝ.

§. α'. "Αν δίδεται να ἐπισηρηθῶμεν εἰς τὰς παλαιὰς παραδόσεις, οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος εἶχον κατοικίας βαθεὰ σπήλαια, καὶ κείθεν ἐξήρχοντο να πολεμῶσι μετὰ τὰ ζῶα μόνον δι' εὐτελεῖς τροφὰς, καὶ βλαπτικὰς ἐνίοτε (1). Ἐνωθέντες μετὰ ταῦτα ὑπὲρ ἀρχηγούς τολμηροῦς, ἤυξησαν τὰς γνώσεις, ἀνάγκας, καὶ δυσυχίας των. Ἐπίσης τοὺς ἔκαμνον δυσχεῖς καὶ ἡ συναίσθησις τῆς ἀδυναμίας των κατ' ἀρχάς, καὶ ἡ συναίσθησις τῆς δυνάμεώς των μετέπειτα. "Ἀρχησεν ὁ πόλεμος, ἀναφαν τὰ μεγάλα πάθη, αἱ ἀκολουθίαι των ἀπέβησαν φρικωδέσασται. Ἐπρεπε να χυθῶσι χεῖμαρροι αἵματος, διὰ να βεβαιώσασσι τὴν κυριότητα τόπου τινός. Οἱ νικηταὶ κατέτρωγον τοὺς νενικημένους. Ὁ θάνατος ἦτον ἐπικείμενος εἰς ὄλων τὰς κεφαλὰς, καὶ ἡ ἐκδίκησις ἐξέφλεγεν ὄλων τὰς καρδίας (2).

§. β'. Ἀλλὰ τέλος πάντων, εἴτε ὁ ἄνθρωπος ἀποκάμνει ἀπὸ τὴν θνητώδιαν του, εἴτε τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος ἡμερώνει ὀγλίγωρα, ἢ ἀργὰ τὸν χαρακτῆρα τῶν κατοί-

(1) Πλά. Πρωταγ. §. 322. Διόδ. βιβλ. α'. §. 8. καὶ 21. Πανσα. βιβλ. η'. κεφ. α'.

(2) Ἦν χρόνος, ὅτ' ἦν ἄτακτος ἀνθρώπων βίος, καὶ θνητώδης, ἰσχύος δ' ὑπέρτης. "Ὅτ' οὐδὲν ἄλλου οὔτε τοῖς ἐσθλῶσιν ἦν, οὔτ' αὖ κόλασμα τοῖς κακοῖς ἐγένετο.

κων, πολλά τάγματα τῶν ἀγρίων ἔδραμον ἐνώπιον τῶν νομοθετῶν, ὅσοι ἐπεχειρίσθησαν νὰ τοὺς πολίσωσιν. Οἱ νομοθέται οὗτοι ἦσαν Αἰγύπτιοι, οἵτινες ἀπέβησαν εἰς τῆς Ἀργολίδος τὰ παράλια· κἀκεῖ ζητοῦντες ἄσυλον, ἐσερέωσαν βασιλείαν (1)· καὶ τοῦτο ἐσάθη ἀναμφιβόλως θεάμα ἀξιόλογον, δι' ὅ,τι ἔβλεπε κἀνεὶς ἀγροίκους, καὶ θηριώδεις ἀνθρώπους, ὅτε ἐπλησίαζον εἰς τὴν ξένην ἀποικίαν, τρέμοντας, ὅτι ἀπεδέχοντο τοὺς ἡσυχούς πόνους, ὅτι κατέβαλλον τὰ δάσπητων, τόσον παλαιὰ, ὅσον καὶ ὁ κόσμος, ὅτι ἀνεκάλυπτον ὑπὸ τὰ βήματά των γῆν. ἔτι ἄγνωσον, καὶ τὴν ἀποκαθίστων καρποφόρον, ὅτι διεσκορπιζοντο μὲ τὰ ποιμνιάτων εἰς τὴν πεδιάδα † καὶ ὅτι ἔφθασαν τελευταῖον νὰ βλέπωσιν, ὅτι ἔρρεον εἰς ἀθωότητα ἐκείναι αἱ ἡσυχαι, καὶ εὐδαίαι ἡμέραι, αἱ ὁποῖαι εἰς τοὺς παρελθόντας ἐκείνους αἰῶνας δίδουσι τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος τὸ ὄνομα.

§. γ'. Ἡ μεταβολὴ αὕτη ἔλαβεν ἀρχὴν ἐπὶ Ἰνάχου, ὅς τις ἤγαγε τὴν πρώτην τῶν Αἰγυπτίων ἀποικίαν (2), καὶ ἐξηκολούθησεν ἐπὶ τοῦ Φορωνέως τοῦ υἱοῦ του (3). Εἰς ὀλίγου καιρὸν, ἡ Ἀργολίς, Ἀρκαδία, καὶ αἱ ἐγγυὺς περιοχαὶ μετέβαλον τῆς γῆς τὴν ἐπιφάνειαν (4). Μετὰ τρεῖς σχεδὸν αἰῶνας, Κέκρωψ, Κάδμος, καὶ Δαναὸς ἐφάνησαν (5), ὁ πρῶτος εἰς τὴν Ἀττικὴν, ὁ δεύτερος εἰς τὴν Βοιωτίαν, καὶ ὁ τρίτος εἰς τὴν Ἀργολίδα, ἄγοντες μεθ' ἑαυτῶν νέας ἀποικίας ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους, καὶ Φοίνικας. Ἡ φιλεργία, καὶ αἱ τέχναι ὑπερέβησαν τῆς Πελοποννήσου τὰ ὅρια, καὶ αἱ ἐπιδόσεις των ἐπρόσθεσαν νέα πλήθη, διὰ νὰ εἰπῶ οὕτως, εἰς τὸ γένος τὸ ἀνθρώπινον.

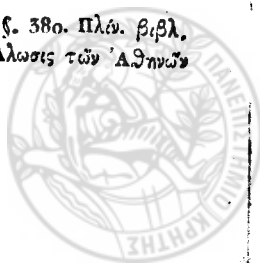
(1) Κάσ. παρ' Ἐυσεβ. χρον. βιβλ. α'. §. 11. Σίγγελ. §. 64.

(2) Κατὰ τὸ, 1970 ἔτος πρὸ Χρυσοῦ. Freret. def. de la chirono. 275.

(3) Παντα. βιβλ. β'. κεφ. ε'. (4) Παντα. βιβλ. η'. κεφ. γ'. (5) Κέκρωψ, 1667. Κάδμος. 1594. Δαναὸς. 1586. πρὸ Χ.

§. δ. Ἐν τῷ ἀναμεταξὺ, τῶν ἀγρίων τινές, ἀποσυρ-
θέντες εἰς τὰ ὄρη, ἢ εἰς τὰς ἀρκτώας τῆς Ἑλλάδος τοπαρ-
χίας, ἐπρλέμουν μὲ τὰς νεωσὶ συσχεθείσας συντροφίας, αἵτινες
ἀντιτιθέμεναι τὴν ἀνδρίαν εἰς τὴν ἀγριότητα, τοὺς ἐβίασαν,
ἢ νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς νόμους, ἢ νὰ ὑπάγωσιν εἰς ἄλλα κλί-
ματα, νὰ χαίρωσιν εἰς ἐλευθερίαν ἀξιοδάκρυτον. Ἡ μὲν βασι-
λεία τοῦ Φορωνέως εἶναι ἡ ἀρχαιότερα τῆς ἰσορίας τῶν Ἑλ-
λήνων ἐποχὴ (1). ἡ δὲ τοῦ Κέκρωπος, ἡ τῆς ἰσορίας τῶν
Ἀθηναίων. Ἀπὸ τὸν τελευταῖον τοῦτον ἡγεμόνα ἕως εἰς τὸ
τέλος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου διήλθον σχεδὸν 1250,
χρόνοι. Τοὺς διαιρῶ εἰς δύο μεθόρια· ὧν τὸ μὲν ἐκτείνεται
ἕως εἰς τὴν πρώτην τῶν Ὀλυμπιάδων, τὸ δὲ, μέχρι τῆς Ἀ-
λώσεως τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τοὺς Λακεδαιμονίους (2). Μέλλω
λοιπὸν νὰ ἀναφέρω τὰ, ὅσα οὐσιώδη πράγματα εἰς τὸ ἔν,
καὶ εἰς τὸ ἄλλο συνέβησαν, προσηλούμενος μάλιστα εἰς τὰ,
ὅσα ἀφορῶσι πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, καὶ δηλοποιῶν, ὅτι, εἰς
τὴν πρώτην τῶν περιόδων τούτων, αἱ ἀληθεῖς πράξεις, αἱ
μυθολογίαι ἐπίσης ἀναγκαῖαι εἰς γυνῶσιν πρὸς κατάληψιν τῆς
θρησκείας, συναθειῶν, καὶ ἀναθημάτων τῆς Ἑλλάδος, θέ-
λουσιν ἦναι συγκεχυμένα εἰς τὴν διήγησίν μου, καθὼς εἰς τὰς
ἀρχαίας παραδόσεις εὐρίσκονται. Ἴσως ἔτι καὶ τὸ ὕφος μου
θέλει γένη μέτοχον ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν συγγραφέων, τοὺς
ὁποίους ἐμελέτησα. Εἶναι δυσχερὲς, ὅταν εὐρίσκηται κἀνεὶς
εἰς τὸν τόπον τῶν μυθοπλασιῶν. νὰ μὴ θανεῖζηται τὴν διά-
λεκτὸν τοὺς ἐνίοτε.

(1) Πλά. Τίμ. §. 22. Κλήμ. Ἀλεξ. τόμ. α'. §. 380. Πλίν. βιβλ.
ζ', κεφ. ν'. (2) Πρώτη Ὀλυμπιάς 770. πρὸ Χ. Ἄλωσις τῶν Ἀθηνῶν
404. πρὸ Χ.

Μ Ε Ρ Ο Σ Α΄.

§. α΄. Ἡ ἀποικία τοῦ Κέκρωπος ἔχει τὴν ἀρχὴν της ἐκ τῆς κατὰ τὴν Αἴγυπτον πόλεως Σαΐδος (1). Διὰ τὴν ἐλευθερωθῆ ἀπὸ τὸν νόμον ἀδυσωπῆ του νικητοῦ, ἄφησε τὰς εὐτυχεῖς ὄχθας τοῦ Νείλου, καὶ μετὰ μακρὰν θαλασσοπορίαν, ἔφθασεν εἰς τῆς Ἀττικῆς (2) τὰ παράλια, ἀνέκαθεν κατοικημένα ἀπὸ πλῆθος, ὅπου τὰ ἄγρια ἔθνη τῆς Ἑλλάδος ἔκρινον ἀνάξιον νὰ ὑποδουλώσωσιν, δι' ὅ,τι οὔτε αἱ ἄκαρποι πεδιάδες του ἐπρόσφερον κἀνὲν εἶδος λαφύρων, οὔτε ἡ ἀδυναμία του ἐδύνατο νὰ ἐμπνεύσῃ φόβον (3). Συνειδισμένον εἰς τῆς εἰρήνης τὰς ἡδύτητας, ἐλεύθερον, χωρὶς νὰ ἐννοῆ τὴν τιμὴν τῆς ἐλευθερίας, μᾶλλον ἀγροϊκὸν ἢ βάρβαρον, διὰ τοῦτο ἀπαρβιάσως ἠνώθη μὲ τοὺς ξένους, τοὺς ὁποίους ἡ θυρυχία ἐδίδαξεν. Ἐν βραχεὶ χρόνῳ οἱ Αἰγύπτιοι, καὶ οἱ τῆς Ἀττικῆς κάτοικοι ἐσχημάτιζον ἓνα μόνον ὄμηον, ἀλλ' οἱ πρῶτοι ἔλαβον περισσώτερον ἀπὸ τοὺς δευτέρους ἐκείνην τὴν ὑπεροχὴν, τὴν ὁποίαν ἢ ταχέως, ἢ βραδέως οἱ ἀνθρώποι ἀποδίδουσιν πρὸς τοὺς σοφωτέρους λαοὺς, καὶ ὁ Κέκρωψ ἐκατέρων ἀρχηγὸς γεγόμενος, ἀπεφάσισε νὰ εὐτυχίσῃ τὴν πατρίδα, τὴν ὁποίαν εἰς κατοικίαν ἠρετήσατο.

§. β΄. Οἱ παλαιοὶ τῆς ξηρᾶς ταύτης κάτοικοι ἔβλεπον, ὅτι ἀνεγεννώντο κατ' ἔτος οἱ ἄγριοι κάρποι τῆς θρυός, καὶ εὐχαρισοῦντο εἰς τὴν φύσιν ἐνὸς προϊόντος, ὅπου ἐβεβαίωνε τὴν ὑπαρξίν τους. Ὁ Κέκρωψ ἐπαρρησίασεν εἰς αὐτοὺς γλυκυτέραν τροφήν, καὶ τοὺς ἐδίδάξε νὰ τὴν διακονήσωσι. Διάφορα

(1) Πλά. ἀντ. §. 21. Θεόπομ. παρ' Ἐυσεβ. παρασκ. Εὐαγ. βιβλ. εἰ. κεφ. ε'. Διόδ. βιβλ. α'. § 24. (2) Περί τῆς Ἀττικῆς ὄρα τὸ λεξικὸν τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν Νεοφύτου Δούκα. τόμ. 9. (3) Θουκ. βιβλ. α'. κεφ. β'. Ἰσοκ. πανηγ. §. 130.

εἶδη σπερμάτων εἰς τὴν γῆν ἐνεπισεύθησαν (1). Ἡ εἰλαία με-
τεφυτεύθη εἰς τὴν Ἀττικὴν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον (2). δένδρα,
πρότερον ἄγνωστα, ἤπλωνον ἐπάνω εἰς πλούσια θέρη τοὺς κά-
ταβεβαρυμένους τῶν ἀπὸ ὀπώρας κλάδους· οἱ κάτοικοι τῆς
Ἀττικῆς, ἀπὸ τὸ παράδειγμα τῶν ἐμπείρων εἰς τὴν γεωργίαν
Αἰγυπτίων παρακινούμενοι, ἐπολλαπλασίαζον τὰς δυνάμεις τῶν,
εἰς τοὺς πόρους συνειθίζοντες· ὅμως τὰ διεραδιστικά αἴτια δὲν
ἦσαν ἔτι τόσοσιν ἰσχυρὰ ὥστε νὰ ἐμπνεύσωσιν εἰς αὐτοὺς τὴν φι-
λοπονίαν, καὶ νὰ γλυκάνωσι τοὺς κόπους τῶν.

§. γ'. Ὁ γάμος ὑπεβλήθη εἰς νόμους (3), καὶ αἱ δια-
ταγαὶ αὗται, πηγαὶ νέας τῶν ἀρετῶν, καὶ ἡδονῶν, τάξεως,
ἔγιναν αἰτία, νὰ γνωρίζωσι τὰς ὠφελείας τῆς κοσμιότητος, τὰ
θέλγητρα τῆς σωφροσύνης, τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀρέσκειν, τὴν
εὐτυχίαν τοῦ ἀγαπᾶν, καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς σεθεραῆς ἀγάπης.
Ὁ πατὴρ ἐνόησεν, εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας του, τὴν μυ-
σικὴν τῆς φύσεως φωνήν, τὴν ἐνόησεν εἰς τὴν καρδίαν τῆς γυ-
ναικὸς, καὶ τῶν παιδῶν του. Ἐθαύμαζεν ὅτι ἔχυνε δάκρυα
μὴ κινούμενα ἀπὸ πόνον, καὶ ἔμαθε νὰ θεωρῆται εὐτυχέστερος,
ἐν ᾧ ἦσαν αἱ συναισθήσεις του. Εὐθὺς αἱ γενεαὶ συνήφθη-
σαν διὰ συγγενειῶν, ἢ δι' ἀμοιβαίων σχέσεων, δεσμοὶ ἀναρίθμη-
τοι ἐδέσμευον ὅλα τὰ μέλη τῆς συντροφίας, ὅσα ἀγαθὰ ἐκέρ-
διζεν ἕκαστος, ταῦτα δὲν ἐνόμιζε μόνον κτῆμα ἐδικόν του· καὶ
ὅσα κακὰ ἔβλεπεν εἰς τοὺς ἄλλους, δὲν τὰ ἔκρινε ξένα.

§. δ'. Ἄλλα ἔτι αἴτια εὐκόλυνον τὴν πράξιν τῶν κα-
θηκόντων τους. Οἱ πρῶτοι Ἕλληνες ἐπρόσφερον τὰς λατρείας
τῶν εἰς Θεοὺς, τῶν ὁποίων ἠγνόουν τὰ ὀνόματα· οὗτοι δὲ με-

(1) Σχόλ. τζέτζ. εἰς ἡσίο. ἔργ. σί. 32. Cicer. de leg. l. 2.
c. 25. (2) Στγγ. §. 153. (3) Ἴουστ. βιβλ. β'. κεφ. 5'. Ἀθῆν. βιβλ. σγ'.
§. 555. Σουΐδ. Προμ. Νων. Διονυσ. βιβλ. μ'. σί. 386. Σχόλ. Ἀριστοφ.
Πλοῦ. σί. 773.

μακρυσμένοι ἀπὸ τοὺς θνητοὺς, καὶ διατηροῦντες ὄλην αὐτῶν τὴν παντοδυναμίαν, νὰ κυβερνώσι τοῦ παντὸς τὴν κίνησιν, μόλις ἐδηλοποιοῦν τινας θελήσεις των εἰς τὴν κατὰ τὴν ἕπειρον τῆς Δωδώνης (1) μικρὰν περιοχὴν. Αἱ ξέναι ἀποικίαι ἔδωκαν εἰς ἐκείνας τὰς θεότητας τὰ, ὅσα εἶχον εἰς τὴν Αἴγυπτον (2), Λιβύαν, καὶ Φοινίκην, ὀνόματα, διανέμοντες εἰς κάθε μίαν περιωρισμένην ἐξουσίαν, καὶ ἐπαγγέλματα ἰδιαιτέρα. Ἡ πόλις τοῦ Ἄργους ἀφωσιώθη εἰδικῶς εἰς τὴν Ἥραν (3), ἡ δὲ τῶν Ἀθηνῶν, εἰς τὴν Ἀθηνᾶν (4), ἡ δὲ τῶν Θηβῶν, εἰς τὸν Βάαχον (5). Δι' αὐτῆς τῆς παραμικρᾶς προσθήκης εἰς τὴν λατρείαν τῆς πίσεως, οἱ Θεοὶ ἐφάνησαν, ὅτι ἐπλησίασαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, διαμερισθέντες αὐτὰς τὰς ἐπαρχίας ἀναμεταξύτων. Ὁ δῆμος τοὺς ἐπίσευε μᾶλλον εὐπροσίτους, νομίζοντες τοὺς ἦττον δυνατοὺς, καὶ ἦττον ἀσχολουμένους· τοὺς εὔρισκε πανταχοῦ τριγύρω του, καὶ βεβαιωμένους, ὅτι δύναται νὰ ἐφελκύσῃ εἰς τὸ ἐξῆς τὴν προσοχὴν αὐτῶν, συνέλαβεν ὑψηλοτέραν ἰδέαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.

§. ε'. Ὁ Κέρωψ ἐπλήθυνε τῆς δημοσίας εὐλαβείας τὰ ὑποκείμενα· ἐπεκαλεῖτο τὸν ἡγεμόνα τῶν Θεῶν μὲ τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ ὑψίστου (6). Ἀνήγειρε πανταχοῦ ναοὺς, καὶ θυσιαστήρια, ἀλλ' ἐμπόδιζε νὰ τὰ καταβρέχῃσι μὲ τὸ αἷμα τῶν θυμάτων, ἢ, διὰ νὰ φυλάξῃ τὰ διωρισμένα εἰς τὴν γεωργίαν ζῶα, ἢ διὰ νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς ὑπηκόους του τὴν φρίκην μιᾶς βαρβάρου σκηνῆς, ἢ ὅποια εἰς τὴν Ἀρκαδίαν ἠκολούθησεν (7). Ἄνθρωπος, βασιλεὺς, ὁ θηριογνώμων Λυκάων ἐθυσίασε πρὸ μικροῦ παιδίον εἰς ἐκείνους τοὺς Θεοὺς, τοὺς ὁ-

(1) Ἡρ. βιβλ. β'. §. 52. (2) αὐτ. (3) Hygi. fab. 143. Lact. ad sta. theb. l. 1. v. 544. l. 4. v. 529. (4) Ἀπολ. βιβλ. γ'. §. 23. (5) Ἡρ. αὐτ. (6) Meurs. de rez. Athen. l. 1. c. 9. (7) Πausan. βιβλ. ἡ' κεφ. β'.

14 ΕΙΣΑΓ. ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΛΛ. ΠΕΡΙΗΓ.

ποίους τασάκεις ὑβρίζουσιν οἱ ἄνθρωποι, ὁσάκεις καταπατοῦν καὶ τοὺς νόμους τῆς φύσεως. Ἡ προσφερομένη εἰς αὐτοὺς παρὰ τοῦ Κέκρωπος θυσία ἦτον ἀξιωτέρα τῆς ἀγαθωσύνης των. Ἦσαν σάχυες, ἢ σπέρματα, ἀπαρχαὶ τῶν θερισμῶν, τὰ ὅποια ἐπλούτιζον τὴν Ἀττικὴν, καὶ πλακούντια φόρος τῆς φιλεργίας, τὴν ὁποίαν οἱ κάτοικοί της ἄρχισαν νὰ γνωρίζωσιν.

§. ζ'. Ὅλαι αἱ διαταγαὶ τοῦ Κέκρωπος ἐσάλαζον φρόνησιν, καὶ φιλανθρωπίαν. Τινὲς ἀπὸ αὐτὰς ἐσερέωσαν εἰς τοὺς ὑπηκόους του τὴν εὐδαιμονίαν, καὶ τὴν μετὰ θάνατον δόξαν. Ἡθέλησε νὰ καταθέτωσι τὰ λείψανά των εἰς τὸν κόλπον τῆς κοινοῦς μητρὸς τῶν ἀνθρώπων, καὶ παρευθὺς νὰ σπεύρωσι τὴν γῆν, ἢ ὅποια τοὺς καλύπτει, ὥστε μῆτε αὐτὸ τὸ μικρὸν μέρος τῆς γῆς νὰ μὴ σερηθῆ ποτὲ ὁ γεωργός (1). Οἱ συγγενεῖς, κεκοσμημένοι μὲ σεφάνους τὰς κεφαλὰς, ἔδιδον δεῖπνον ἐπικῆδειον· καὶ ἐκεῖ, χωρὶς νὰ ἀκούωσι τὴν φωνὴν τῆς κολακείας, ἢ τῆς φιλίας, ἐτίμων τὴν μνήμην τοῦ ἐναρέτου, ἢ ἐδυσφήμουν τὴν τοῦ κακοῦ. Ἀπ' αὐτὰς τὰς ἐρεθιστικὰς τελετὰς ἔμαθεν ὁ λαὸς, ὅτι ὁ ἄνθρωπος, κἂν ἀμεριμνῆ εἰς τὸ νὰ διαιωνίσῃ τὴν μνήμην του μετὰ θάνατον, τοῦλάχιστον δὲν πρέπει νὰ ἀφήνῃ ὄνομα πρόξενον ἐριθρυάσεως εἰς τοὺς ἀπογόνους του.

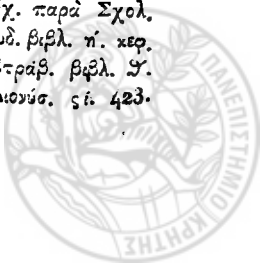
§. ζ'. Ἐλαμπεν ἡ ἰδίᾳ φρόνησις εἰς τὴν σύστασιν ἐνὸς κριτηρίου, τὸ ὅποιον ἐφάνη, ὅτι ἐσυσῆθη κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους αὐτοῦ τοῦ ἡγεμόνος, ἢ κατ' ἀρχὰς τῆς βασιλείας τοῦ διαδόχου του (2). Τοῦτο εἶναι τὸ τοῦ Ἀρείου πάγου, τὸ ὅποιον, ἀφ' ἧς ὥρας ἐδιωρίσθη, ποτὲ κρίσιν δὲν ἀπεφάσισε, διὰ τὴν ὁποίαν ἠμπόρουν νὰ παραπονῶνται (3), καὶ δὲν συνήργησεν ὀλιγώτερον εἰς τὸ νὰ δώσῃ τὰς πρώτας

(1) Cicer. *ibid.* (2) Μάρμ. ἐξου. ἐπ. 3. p. 342. (3) Δημοσθ. εἰς Ἀριστοκρ. §. 735.

ἰδέας τῆς δικαιοσύνης εἰς τοὺς Ἕλληνας (1). Ἄν ὁ Κέκρωψ ἦτον ὁ ποιητὴς αὐτῶν τῶν ἀξιολησθησάντων διαταγῶν, καὶ ἄλλων τόσων, τὰς ὁποίας μετεχειρίσθη, διὰ τὴν φωτίαν τοὺς Ἀθηναίους, ἤθελεν ἦναι ὁ πρῶτος τῶν νομοθετῶν, καὶ ὁ μεγαλύτερος τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' αὐταὶ ἦσαν ποιήματα ὁλοκλήρου ἔθνους δι' ὅλου προσεκτικῶς εἰς τὸ νὰ τὰ τελειοποιήσῃ διὰ πολλῶν αἰώνων. Τὰς ἔφερον ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, καὶ τὸ ἐκ τούτων προξενηθὲν ἀποτέλεσμα, ἐσάθη τόσον ὀγλίγωρον, ὥστε ἡ Ἀττικὴ εὐρέθη παρευθὺς κατοικημένη ἀπὸ εἴκοσι χιλιάδας ἀνθρώπων (2), οἱ ὅποιοι διηρέθησαν εἰς τέσσαρας φυλάς (3).

§. κ'. Ἐπιδόσεις τόσον ὀρμητικαὶ κατέλκυσαν τὴν προσοχὴν τῶν λαῶν, οἵτινες ἔζων βίον μόνον ληστρικὸν μέχρι ἐκείνου τοῦ χρόνου. Οἱ πειραταὶ κατήρχοντο εἰς τῆς Ἀττικῆς τὰ παράλια, οἱ Βοιωτοὶ διέφθειρον τὰ ὄροσεία, πανταχοῦ φόβον καὶ φρίκην ἐπιφέροντες (4). Ὁ Κέκρωψ ὠφελούμενος ἐκ τούτων, κατέπεισε τοὺς ὑπηκόους του, νὰ ἐνώσωσι τὰς, διεσκορπισμένους τότε εἰς τὰς πεδιάδας, κατοικίας των, καὶ νὰ προφυλαχθῶσιν ἀπὸ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν ἐναντίων μὲν ἕνα περίβολον, καὶ ἔβαλε τῶν Ἀθηνῶν τὰ θεμέλια ἐπὶ τοῦ λόφου, ὅπου φαίνεται τῶρα ἡ ἀκρόπολις (5). Ἐνδεκα ἄλλαι πόλεις ἐκτίσθησαν εἰς μέρη διάφορα, καὶ οἱ κάτοικοι κυριευμένοι ἀπὸ φόβον, ἐθυσίαζον προθύμως τὸ τιμιώτατον αὐτῶν πρᾶγμα. Ἄφησαν τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς (6), περικλεισθέντες εἰς τείχη, τὰ ὅποια ἤθελαν θεωρεῖ, ὡς τῆς δουλείας κατοικητή-

(1) Διλ. περὶ. ἱς. βιβλ. γ. κεφ. λη'. (2) Φιλόχ. παρὰ Σχολ. Πρωτ. Ὀλύμ. ῥ. 5. σί. 68. (3) Στέφ. εἰς Ἀκτ. Πελοδ. βιβλ. η'. κεφ. 5. Εὐσαφ. εἰς Διονύσ. σί. 423, (4) Φιλόχ. παρὰ Στραβ. βιβλ. 5. §. 397. (5) Πλιν. βιβλ. ζ'. κεφ. κ'. Εὐσαφ. εἰς Διονύσ. σί. 423. (6) Φιλόχ. παρὰ Στραβ. αὐτ.

ρια, ἂν δὲν ἔπρεπε νὰ τὰ κρίνωσιν, ὡς τῆς ἀδυναμίας των ἄσυλον. Ὑπερασπίζόμενοι ἀπὸ τὰ φρούριάτων, πρῶτοι τῶν Ἑλλήνων ἐσάθησαν, οἵτινες ἀπέθεσαν ἐν καιρῷ εἰρήνης, ἐκεῖνα τὰ θανατηφόρα ὄπλα, τὰ ὅποια δὲν ἄφιναν ποτὲ ἀπὸ τὰ χερίάτων πρότερον (1).

§. 5'. Ὁ Κέκρωψ ἀπέθανε, βασιλεύσας ἔτη πεντήκοντα (2). ἔλαβε διὰ γυναῖκα τὴν κόρην ἐνὸς ἀπὸ τοὺς πρῶτους κατοίκους τῆς Ἀττικῆς (3). δι' αὐτῆς ἐγέννησεν υἱὸν, ὁ ὁποῖος, ζῶντός του ἀπέθανε, καὶ τρεῖς κόρας, εἰς τὰς ὁποίας οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ ταῦτα θείας τιμᾶς ἐθέσπισαν (4). Διαφυλάττουσιν εἰς ἔτι τὸ μνήμάτου εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς (5), καὶ ἡ μνήμη του εἶναι κεχαραγμένη μὲ ἀνεξαλείπτους χαρακτῆρας, εἰς τὸν ἀσερισμὸν τοῦ ὕδροχόου, τὸν ὁποῖον εἰς αὐτὸν ἀφιέρωσαν (6). Μετὰ τὸν Κέκρωπα ἐβασίλευσαν εἰς διάστημα σχεδὸν 565. ἐτῶν δεκάσπτα βασιλεῖς, τῶν ὁποίων τελευταῖος ἐ χρημάτισεν ὁ Κόδρος. Αἰετπροσοχαὶ τῶν μεταγενεσέρων δὲν πρέπει νὰ ἐνδιατρίβωσιν εἰς τὸ περισσότερον μέρος τῶν διαδόχων τοῦ Κέκρωπος. Καὶ τί ὠφελεῖ νὰ ἠξεύρη κανεὶς, ἂν τινὲς ἀπὸ αὐτοὺς ἐσερήθησαν τὴν ἀξίαν, τὴν ὁποίαν ἤρπασαν, καὶ ἂν τὰ ὀνόματα τῶν ἄλλων τυχηρῶς ἀπὸ τὴν λήθην διεφυλάχθησαν; Ἡμεῖς, ἐξετάζοντες τὰς διοικήσεις των, ὡς ἀνιχνεύσωμέν. μόνον, ὅσα συνεισέφερον εἰς τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἔθνους, ἢ εἰς τὴν εὐδαιμονίαν του.

§. ι'. Ἐπὶ τῶν βασιλειῶν Κέκρωπος, καὶ Κραναοῦ, τοῦ διαδόχου του, οἱ κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς ἀπελάμβανον σταθερωτάτην εἰρήνην. Συνειθισμένοι εἰς ἡσυχίαν, καὶ εἰς τὴν

(1) Θουκ. βιβλ. α'. κεφ. 5'. (2) Σουῖ. Προμ. (3) Ἀπολλέδ. βιβλ. γ'. §. 239. (4) Ἡρ. βιβλ. π'. §. 53. Πανσα. βιβλ. α'. κεφ. ἐπ'. Ὄρα ἐτυμολ. μέγα, καὶ Σουί. Ἀρ' ῥ' η'. (5) Ἀντισχ. παρὰ Ἑλλή. Ἀλεξ. τόμ. α'. §. 39. (6) Hygin. poet. astron. I. 2. c. 29.

δουλείαν τῆς πολιτικῆς κοινωνίας, ἐδιδάσκοντο τὰ καθήκοντα ὑπὸ τῆς ἀνάγκης, καὶ ἐβελτίοναν τὰ ἥθη των, μιμούμενοι τὰ καλὰ παραδείγματα. Αἱ γνώσεις των αὐξανόμεναι διὰ τόσων ἐλικρινῶν δεσμῶν, ἐπερίσσειον ἔτι διὰ τῆς ἐπιμιξίας τῶν ἐγγύς ἔθνῶν. Χρόνους τινὰς μετὰ τὸν Κέκρωπᾶ, τὰ φῶτα τῆς Ἀσίας διεσπάρησαν εἰς τὴν Βοιωτίαν. Κάδμος, ἀρχηγὸς μιᾶς ἀποικίας τῶν Φοινίκων, ἔφερεν εἰς αὐτὴν τὴν ὑπερτάτην ἀφ' ὅλας τὰς τέχνας, τὴν τοῦ περικρατεῖν, λέγω, δι' ἀπλῶν σημείων τοὺς φυγαδευτικούς ἤχους τοῦ λόγου, καὶ τὰς λεπτοτέρας τῆς ψυχῆς ἐνεργείας (1). Τὸ μυστήριον τῆς γραφῆς εἰσελθὼν εἰς τὴν Ἀττικὴν, ἐκεῖ διωρίσθη, μετὰ τινὰς χρόνους, νὰ διαφυλάττη τῶν ἀξιοσημειώτων συμβεβηκότων τὴν ἐνθύμψιν. Δὲν δυνάμεθα νὰ προσδιορίσωμεν ἀκριβῶς, πότε αἱ ἄλλαι τέχναι ἐκεῖ ἐγνωρίσθησαν, καὶ ὡς πρὸς τοῦτο, ἔχομεν μόνον παραδόσεις νὰ ἀναφέρωμεν. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ἐριχθονίου, ἡ ἀποικία τοῦ Κέκρωπας ἐσυνείδισε τοὺς ἵππους, ἦδη εὐπειθεῖς εἰς χαλινὸν, νὰ τραβῶσιν ἐπιπόνως ἄμαξαν (2), καὶ ὠφελήθη ἀπὸ τὴν φιλεργίαν τῶν μελισσῶν, τῶν ὁποίων τὴν γενεὰν κατέστησεν ἀνεξάλειπτον ἐπὶ τοῦ ὄρους Ὑμηττοῦ (3). Ἐπὶ τοῦ Πανδίωνος, ἔκαμε νέας ἐπιδόσεις εἰς τὴν γεωργίαν (4), ὅμως μακρὰ ἀνομβρία, ἀφ' οὗ ἔφθειρε τὰς ἐλπίδας τοῦ γεωργοῦ, καὶ ἡ εὐθηνία τῆς Αἰγύπτου ἀνεπλήρωσε τὰς ἀνάγκας τῆς ἀποικίας, ἐδίδαξε τοὺς ἀνθρώπους ἐπιπόλαιόν τινα τῆς ἐμπορίας εἶδησιν (5). Ἐριχθεὺς, ὁ διάδοχός του,

(1) Ἡρ. βιβλ. ε'. §. 58. Lucan. l. 3. v. 220. Bochart. geogr. sacr. l. 1. c. 20. (2) Πλὴν. βιβλ. 5. κεφ. 15'. Διὸ ποιη. ἰς. βιβλ. γ. κεφ. 1η. Ἀριστοτ. λόγ. Ἀθ. §. 22. Virg. georg. l. 3. v. 113. (3) Columell. de re rustic. l. 9. c. 2. (4) Meurs de reg. Athen. l. 2. c. 2. (5) Διόδ. βιβλ. α. §. 25.

ἐλάμπρυνε τὸ βασιλείον του με̄ συζάσεις ἐπωφελεῖς (1), καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἀφιέρωσαν εἰς αὐτὸν ναὸν μετὰ θάνατον (2).

§. ια'. Αἱ ἀλληλοδιάδοχοι αὗται ἀνακαλύψεις, πολλαπλασιάζουσαι τὸν διακαῆ τοῦ δήμου ζῆλον, καὶ προμηθεύουσαι εἰς αὐτὸν τὴν ἀφθονίαν, τὸν ἠτοιμαζον εἰς τὴν μέλλουσαν αὐτοῦ διαφθοράν. Δι' ὅτι, ἀφ' οὗ ἐκατάλαβον, ὅτι εἶναι ἀγαθὰ εἰς τὴν ζωὴν, τὰ ὅποια ἡ τέχνη συνάπτει με̄ τὰ τῆς φύσεως, τὰ πάθη ἀφυπνισθέντα, ὥρμησαν πρὸς τὴν νέαν ταύτην εἰκόνα τῆς εὐτυχίας. Ἡ τυφλὴ μίμησις, ἐκείνῃ ἢ εὐμετάβλητος δύναμις τοῦ περισσοτέρου μέρους τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων, ἥτις κατ' ἀρχὰς διήγειρεν ἠδέϊαν μόνον, καὶ φιλάγαθου ἄμιλλαν, παρευδὺς ἐπροξένησε τὸν ἔρωτα τῶν διαφορῶν, τὴν ἐπιθυμίαν τῶν προτιμήσεων, τὴν ζηλοτυπίαν, καὶ τὸ μῆτος. Οἱ πρῶτοι πολῖται, κινουῦντες, κατὰ τὴν θέλυσίν τους, τὰ διάφορα ἐκεῖνα ἐλατήρια, ἐγέμισαν τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν ἀπὸ ταραχῆς, πρὸς τὸν θρόνον ἀποβλέποντες. Ὁ Ἀμφικτύων ἐβίασε τὸν Κραναὸν νὰ κατέλθῃ ἀπὸ αὐτὸν, ὁ ἴδιος ἠναγκάσθη νὰ τὸν παραχωρήσῃ εἰς τὸν Ἐριχθόνιον (3).

§. ιβ'. Καθ' ὅσον ἡ πολιτεία τῶν Ἀθηνῶν προέβαινε, τελειοποιουμένη, κατὰ τόσον καὶ αἱ πολιτεῖαι τοῦ Ἄργους, Ἀρκαδίας, Λακεδαιμόνος, Κορίνθου, Σικυῶνος, Θηβῶν, Θεσσαλίας, καὶ Ἠπείρου, ἠύξανον βαθμηδὸν, καὶ παρῖσα κάθε μία τὸ μέρος τῆς ἐντὸς τοῦ παγκοσμίου θεάτρου. Ἐν τῷ ἀναμεταξὺ ἡ ἀρχαία βαρβαρότης, καταφρονοῦσα τοὺς νόμους, καὶ ἦθη, ἄρχησε πάλιν νὰ φαίνεται. Ἀνέστησαν ἐκ διαλειμάτων ἄνδρες ἰσχυροὶ (4), ἰσάμενοι, κατὰ τοὺς δρόμους, διὰ νὰ φονεύωσι τοὺς διαβάτας, ἢ, ἠγεμόνες, τῶν ὁποίων ἡ

(1) Αὐτ. Meurs. ibid. c. 7. (2) Ἡρ. βιβλ. π'. §. 55. Cicer. de nat. Deor. l. 3. c. 19. Παισα. βιβλ. α'. κεφ. κς'. (3) Αὐτ. κεφ. β'.

(4) Πλούτ. εἰς Θησ. §. 3.

ὑπόφυχρος ὠμότης ἐπέφερε τιμωρίας κατὰ τῶν ἀδῶων διεξοδικὰς, καὶ ἀλγεινάς. Ἄλλ' ἡ φύσις, ἥτις ζυγασατεῖ ἀκαταπαύσως τὸ κακὸν μὲ τὸ καλόν, ἐγέννησε, διὰ τὰ τοὺς ἀνατρέψῃ, ἀνθρώπους ἰσχυροτέρους ἀπὸ τοὺς πρώτους, τόσον δυνατοὺς, ὡσάν τοὺς δευτέρους, καὶ δικαιωτέρους καὶ ἀπὸ ἐκείνων, καὶ ἀπὸ τούτους. Οὗτοι, περιτρέχοντες τὴν Ἑλλάδα, τὴν ἐκαθάριζον ἀπὸ τὰς ληθείας τῶν βασιλέων, καὶ ἰδιωτῶν. Ἐφαίνοντο μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, ὡς θνητοὶ, ὑπερτέρας ὀπωσοῦν τάξεως. Καὶ ὁ νηπιώδης οὗτος δῆμος, τόσον ὑπερβολικὸς εἰς τὴν εὐγνωμοσύνην, ὅσον καὶ εἰς τὰς τρομάρας του, ἐξέχεε τόσῃ δόξαν εἰς τὰ ἐλάχιστά των κατορθώματα, ὡσεὶ ἡ τιμὴ τοῦ νὰ τὸν ὑπερασπίζονται, κατέστη ἡ φιλοτιμία τῶν γενναίων ψυχῶν.

§. ιγ'. Τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ ἠρωϊσμοῦ ἄγνωστον εἰς τοὺς ἐπομένους αἰῶνας, ἄθλον εἰς τὰ ἄλλα ἔθνη, προσφυέσατο μὲ ὅλον τοῦτο, νὰ συμβεβᾶξῃ τὰ συμφέροντα τῆς φιλοτιμίας μὲ τὰ τῆς φιλανθρωπίας, ἐβλάσανε πανταχόθεν, καὶ ἐξησκεῖτο εἰς ὅλα τὰ εἶδη τῶν ὑποθέσεων. Ἄν κἀνὲν ἄγριον ζῶον, ἐξερχόμενον ἀπὸ τὸ βάθος τῶν δασῶν, ἔσπειρε τὴν φρίκην εἰς τοὺς ἀγροὺς, ὁ ἦρωὲς τῆς ἐπαρχίας, ἀνεδέχετο τὸ ἔργον, ὡς χρέος, νὰ θριαμβεύσῃ κατ' αὐτοῦ, ἐνώπιον δῆμου, ὅστις ἐθεώρει ἔτι τὴν ἰσχὴν, ὡς πρῶτον τῶν προτερημάτων, καὶ τὴν εὐτολμίαν, ὡς πρώτην τῶν ἀρετῶν. Οἱ ἴδιοι ἔτι ἡγεμόνες, οἱ ὅποιοι ἐπεθύμου νὰ προσδέτωσιν εἰς τὰ πλεονεκτήματά των τὴν δόξαν τῶν κατ' ἐκείνους τοὺς αἰῶνας κατορθωμάτων, ἀνεδύοντο μάχης, αἱ ὅποιαι, δηλοποιούσαι τὴν ἀνδραγαθίαν αὐτῶν, ἐφαίνοντο, ὅτι κατέσαινον τὴν ἐξουσίαν τοὺς νομιμωτέρων. Ἄλλ' ἀμέσως ἠγάπησαν τοὺς κινδύνους, τοὺς ὁποίους εὐχαρισοῦντο νὰ μὴ φοβῶνται πρότερον, ἀπερχόμενοι, νὰ τοὺς ζητήσῃ, μακρὰν, ἢ διεγείροντές τους ἀναμεταξὺ των ἐπίτηδες.

Καὶ ἐπειδὴ αἱ χάριν τῶν δημοσίων ἐπαίνων γινόμεναι ἀρεταί, εὐκόλως παρακμάζουσι, διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἀνδρία, μετατραπείσα εἰς αὐθάδειαν, μετέβαλεν ἐπίσης καὶ τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸν χαρακτῆρά της. Δὲν διεύθυνε πλεον τὰς ἐπιχειρήσεις των ἡ σωτηρία τῶν λαῶν, τὸ πᾶν ἐθυσιάζετο εἰς πάθη ὀρμητικὰ, τῶν ὁποίων ἡ ἀτιμωρησία ἐπολλαπλασίαζε τὴν τὸλμην. Ἡ καθελούσα χεὶρ πρὸ μικροῦ ἀπὸ τὸν θρόνον τύραννον, ἀπεγύμνωνε δίκαιον ἡγεμόνα ἀπὸ τὰς πατρικάς του περιουσίας, ἢ τοῦ ἥρπαζε τὴν γυναῖκα, ἂν ἦτον διάσημος εἰς τὴν ὠραιότητα. Ἡ ζωὴ τῶν παλαιῶν ἡρώων ἦτον μεμιασμένη ἀπὸ τοιαύτας διαβεβλημένας κηλίδας.

§. ιδ'. Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, ὀνομαζόμενοι Ἀργοναῦται (1), ἔλαβον κατὰ νοῦν, νὰ ἀπέλθωσιν εἰς μακρυνὸν κλίμα, διὰ νὰ κυριεύσωσι τοὺς θησαυροὺς τοῦ Αἰήτου, βασιλέως τῶν Κόλχων (2). Ἐπρεπεν εἰς αὐτοὺς νὰ διέρχωνται ἀγνώστους θαλάσσας, καὶ νὰ καταφρονῶσιν ἀκαταπαύτως νέους κινδύνους, ἀλλὰ καθεὶς γινώσκοντες τὰ πολλὰ του ἀνδραγαθήματα, ἐνόμιζον, ὅτι ὅλοι ἠνωμένοι εἰς ἓν, θέλουσιν ἦναι ἀνίκητοι, καθὼς καὶ τῶντι ἔγιναν τοιοῦτοι. Ἀνάμεσα εἰς αὐτοὺς τοὺς ἥρωας, ἦτον ὁ Ἰάσων, ὁ ὁποῖος δελεάσας μὲ τὸν ἔρωτά του τὴν Μήδειαν, θυγατέρα τοῦ Αἰήτου, ἔφυγε μὲ αὐτὴν ἐκεῖθεν, ἀλλ' εἰς τὴν ἀπουσίαν του ἔχασε τὸν θρόνον τῆς Θετταλίας, ὅπου ἡ γέννησίς του τὸν ἔκραζεν· ὁ Κᾶστωρ, καὶ Πολυδεύκης, υἱοὶ τοῦ Τινδαρέου, βασιλέως τῆς Σπάρτης, διάσημοι διὰ τὴν ἀνδρίαν τους, διασημότεροι δι' ἢν εἶχον πρὸς ἀλλήλους σύμπνοιαν, ἢ ὁποία τοὺς ἔκρινεν ἀξίους θυσιαστηρίων. Πηλεὺς, βασιλεὺς τῆς Φθίας, ὁ ὁποῖος ἤθελε νομιζέται μέγας ἄν-

(1) 1360 πρὸ Κ. (2) Ὅμ. ὄδυσ. βιβλ. β'. σ'. 70. Ἡρ. βιβλ. δ. §. 145. Διόδ. δ'. §. 245. Ἀπολλοδ. α'. 53. Ἀπολλών. ἀργεν. κτλ.

Φρῶπος, ἃν ὁ υἱὸς τοῦ Ἀχιλλεύς δὲν ἦτον ἀπ' αὐτὸν μεγα-
λῆτερος. Ὁ ποιητὴς Ὀρφεύς, ὅστις ἐμετρίαζε μὲ τὰ μέλη
τοῦ τὰς ταιλαιπωρίας, τῶν ὁποίων ἦτον καὶ αὐτὸς συγχοινω-
νός. Ὁ Ἡρακλῆς τελευταῖον, ὁ λαμπρότερος τῶν θνητῶν,
καὶ ὁ πρῶτος τῶν ἡμετέρων (1).

§. ιε'. Πλήρης εἶναι ὅλη ἡ γῆ ἀπὸ τὸν κρότον τοῦ ἀνό-
ματός του, καὶ ἀπὸ τῆς δόξης του τὰ ὑπομνήματα. Κατήγε-
το ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς τοῦ Ἄργου. Λέγεται, ὅτι ἦτον υἱὸς
τοῦ Διὸς, καὶ τῆς Ἀλκμήνης, γυναικὸς τοῦ Ἀμφιτρυόνοιο,
εἰς τοῦ ὁποίου τὰς δυνάμεις ὑπέκυψαν καὶ ὁ Λέων τῆς Νε-
μέας, καὶ ὁ ταῦρος τῆς Κρήτης, καὶ ὁ ἀγχιόχοιρος τῆς Ἐρυ-
μάνθου, καὶ ἡ ὕδρα τῆς Λέρνης, καὶ τὰ φρικωδέστατα ἔτι
τέρατα. Ἐνας Βούσιρις, βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου, ὅστις ἀ-
νάδρως ἐμίαινε τὰς χεῖράς του εἰς τὸ αἶμα τῶν ξένων. Ἀν-
ταῖος τῆς Λιβύας, ὁ ὁποῖος δὲν τοὺς παρέδιδεν εἰς θάνατον,
ἢ, ἀφ' οὗ ἤθελε τοὺς νικήσῃ εἰς τὴν παλαίστραν. Οἱ Γίγαν-
τες τῆς Σικελίας, οἱ Κένταυροι τῆς Θετταλίας, καὶ ὅλοι οἱ
λησαὶ τῆς γῆς, τῆς ὁποίας διώρισεν εἰς τὴν δύσιν τὰ ὄροσά-
σια (2), ὡς ὁ Βάκχος, εἰς τὴν ἀνατολήν. Λέγουσιν, ὅτι
ἠνέρξεν ὄρη, διὰ νὰ προσεγγίσῃ τὰ ἔθνη, ὅτι ἔσκαψε πορ-
θμοὺς, διὰ νὰ ἐνώσῃ τὰς θαλάσσας, ὅτι ἐθριάμβευσεν εἰς
τὸν Ἄδην, ὅτι ἐγενε συνεργὸς νὰ θριαμβεύσωσιν οἱ Θεοὶ εἰς
τὰς συγκροτηθείσας μάχας μὲ τοὺς Γίγαντας. Ἡ ἰσορία του
εἶναι ὕψασμα τερατοουργημάτων, ἢ κάλλιον, εἶναι ἰσορία ὄλων
ἐκείνων, οἵτινες ἔφερον τὸ αὐτὸ ὄνομα, καὶ ὑπέφερον τὰς αὐ-
τὰς, καθὼς ἐκεῖνος, ταιλαιπωρίας (3). Ἐμεγάλυνον τὰ ἀν-

(1) Διοδ. αἰτ. Ἀπολλών. ἄργον. βιβλ. α'. σὶ. 494. (2) Ἀπολλόδ.
βιβλ. β'. §. 109. Πλά. Φαῖδ §. 109. (3) Διοδ. βιβλ. γ'. §. 208. cicet.
de nat. de or. 1. 3. c. 15. Tacit. annal. 1. 2. c. 60.

δραγαθήματά των, προσδιορίζοντες τα εἰς ἓνα μόνον ἄνθρωπον, καὶ ἀποδίδοντες εἰς αὐτὸν ὅλας τὰς μεγάλας ἐπιχειρήσεις, τῶν ὁποίων τοὺς ποιητὰς δὲν ἐγνώριζον, τὸν ἐσκέπασαν μὲ λάμπην, ἢ ὅποια φαίνεται, ὅτι ὑπερεπήδησε τὸ εἶδος τὸ ἀνθρώπινου. Δι' ὅ,τι ὁ εἰς τὴν ἐλλάδα προσκυνούμενος Ἡρακλῆς δοκεῖ, ὅτι εἶναι φάσμα τῆς μεγαλειότητος, μεταξὺ οὐρανοῦ, καὶ γῆς ὑψούμενον, ὡσάν νὰ ἀναπληρώσῃ τούτων τὸ μεθόριον. Ὁ δ' ἀληθὴς Ἡρακλῆς ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους δὲν διέφερε, παρὰ κατὰ τὴν δύναμίν του, καὶ δὲν ὠμοιάζε μὲ τοὺς Θεοὺς τῶν Ἑλλήνων, παρὰ κατὰ τὰς ἀδυναμίας του. Αἱ συμβᾶσαι κατὰ τὰς ἐκστρατείας του ἀγαθαί, ἢ κακαὶ πράξεις, ἐπέφερον εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν λαμπρότητα μεγάλην, ἥτις ἐγέννησε μέν ἄλλον ὑπερασπιστὴν τῆς Ἑλλάδος τὸν Θεσεία.

§. ις'. Ὁ ἦρωσ οὗτος ἦτον υἱὸς τοῦ Αἰγέως, βασιλέως τῶν Ἀθηνῶν, καὶ τῆς Αἰθρας, θυγατρὸς τοῦ Πειθέως, διοικητοῦ τῆς Τροιζῆνος. Ἐτράφη εἰς ἐκείνην τὴν πόλιν, ὅπου ὁ κρότος τῶν πράξεων τοῦ Ἡρακλέους ἀκαταπαύσως τὸν ἐτάραττεν· ἦκουε τὴν διήγησίν του μὲ ζῆλον τόσον ἀνίσυχον, ὅσον καὶ οἱ θεοὶ τοῦ αἵματος τὸν ἐσύναπτον μ' ἐκείνον τὸν ἦρωα· καὶ ὁ ἀνίσυχος νοῦς του κατεσενοχωρεῖτο εἰς τὰ ξενὰ ὄρια (1), τὰ ὅποια τὸν ἐκράτουν περικεκλησισμένον. Δι' ὅ,τι ἦτον ἀνεωγμένον εἰς τὰς ἐλπίδας του εὐρύχωρον σάδιον. Οἱ λησαὶ ἄρχησαν πάλιν νὰ φαίνωνται, τὰ τέρατα ἐξῆλθον ἀπὸ τὰ δάση· ὁ Ἡρακλῆς εὐρίσκετο εἰς τὴν Λυδίαν· ἢ Αἰθρα, διὰ νὰ εὐχρησίσῃ ἐκείνην τὴν δραστήριον γενναιότητα, ἐφανέρωσεν εἰς τὸν υἱόν της τὸ μυστήριον τῆς γεννήσεώς του, τὸν ὠδήγησεν εἰς παμμεγέθη πέτραν, καὶ τὸν ἐπρόσαξε νὰ τὴν σηκώσῃ (2)· ἐκεῖ εὔρε σπαδίον, καὶ ἄλλα σημεῖα, διὰ τῶν ὁποίων ὁ πα-

(1) Πλούτ. Θεσεΐς. §. 3. (2) αὐτ. Πausan. βιβλ. α'. κεφ. κζ'.

τήρ του ἔμελλέ ποτε νά τὸν γνωρίσῃ. Ἐφωδιασμένος μὲ αὐτὴν τὴν παρακαταθήκην, ἔλαβε τὴν εἰς τὰς Ἀθήνας ὁδοιπορίαν. Εἰς μάτην ἢ μήτηρ, καὶ ὁ πάππος του τὸν ἐβιάζον νὰ ἔμβῃ εἰς κῆνέν πλοῖον. Ἡ γενναιότης του κατεφρόνει καὶ τὰς φρονίμας, καὶ τὰς δειλὰς συμβουλὰς, ὅθεν προτιμῶν τὴν ὁδὸν τοῦ κινδύνου, καὶ τῆς θόξης, παρευθὺς εὐρέθη ἔμπροσθεν τοῦ Σίνυιος (1). Ὁ αἰμοβόρος οὗτος ἄνθρωπος ἔθενε τοὺς νενικημένους εἰς τοὺς λυγισμένους μὲ βίαν τῶν δένδρων κλάδους, καὶ τοὺς ἄφινεν, αἱ δὲ ἐπανήρχοντο, ἐπιφορτισμένοι μὲ τὰ ἀξιοδάκρυτα τῶν δυσυχῶν ἐκείνων διασπαράγματα. Ὁ Σκίρων, ὄχι τόσον μακρὰν, ἐκράτει σενὴν διέξοδον ἐπάνω εἰς ὄρος, ἀπὸ τὸ ὅποιον ἐκρήμιζε τοὺς διαβάτας εἰς τὴν Θάλασσαν. Πορρώτερον ἔτι, ὁ Προκρούσης τοὺς ἐξήπλωνεν ἐπάνω εἰς κλίνην, τῆς ὁποίας τὸ μάκρος ἔμελλε νὰ ἦναι τοῦ σώματός τω μέτρον οἰκίου, τὸ ὅποιον μὲ φρικώδεις βασάνους ἐσύσειλεν, ἢ ἐξήπλωνεν (2). Ὁ Θησεὺς πολεμῶν μὲ αὐτοὺς τοὺς ληστὰς, τοὺς ἀπώλεσε μὲ τὰς αὐτὰς τιμωρίας, αἱ ὁποῖαι παρ' αὐτῶν ἐφευρέθησαν.

§. ιζ'. Ὑστερον ἀπὸ πολλὰς μάχας, καὶ νίκας φθάνει εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ πατρός του, ἦτις πολλὰ ἐταράττετο ἀπὸ τὰς ἐπαπειλούσας τὸν ἡγεμόνα διχονοίας. Οἱ Παλλαυτίδαι, γενεὰ δυνατὴ τῶν Ἀθηνῶν, (3) δὲν ὑπέφερον νὰ βλέπωσι τὸ σκῆπτρον εἰς χεῖρας γέροντες, ὁ ὅποιος, ὡς ἐκεῖνοι ἐνόμιζον, δὲν εἶχε, μῆτε τὸ δικαίωμα, νὰ τὸ κρατῇ, μῆτε τὴν δύναμιν, ἄφησαν νὰ γίνονται φανεραί, μὲ τὴν πρὸς αὐτὸν καταφρόνησιν, ἢ ἐλπίς τοῦ πλησιάζοντος αὐτοῦ θανάτου, καὶ ἢ ἐπιθυμία τοῦ νὰ μερισθῶσι τὴν περιουσίαν του. Ἡ παρουσία τοῦ Θησεῖος ἐτάραξε τοὺς σκοπούς των, καὶ, φοβούμενοι, μῆ-

(1) αὐτ. Διοδ. βιβλ. δ'. §. 262. Ἀπολλοδ. βιβλ. γ'. §. 255. (2) Πλούτ. αὐτ. Διοδ. αὐτ. (3) Πλούτ. αὐτ.

πως ὁ Αἰγέυς, υἱοθετήσας αὐτὸν τὸν ξένον, εὖρῃ διεκδικητὴν, καὶ κληρονόμον νόμιμον, ἐνέπνευσαν εἰς αὐτὸν, ὅσας δυσπιστίας ἐνδέχεται νὰ δεχθῇ ψυχὴ ἀδύνατος. Ἄλλ' ἐν ᾧ ὁ Αἰγέυς ἔμελλε νὰ θανατώσῃ τὸν υἱὸν του, τὸν γνωρίζει, καὶ τὸν κασιγῆ καὶ εἰς τὸν δῆμόν του γινώριμον. Οἱ Παλλαντίδαι σπικώνουσιν ἐπανάσασιν, τοὺς διεσκορπίζει ὁ Θεσεύς (1), πετᾶ ἐν τῷ ἅμα εἰς τὰς πεδιάδας τοῦ Μαραθῶνος, τὰς ὁποίας πρὸ ὀλίγων χρόνων ταῦρος ἄγριος διέφθειρε (2), τὸν πολεμεῖ, τὸν καταδαμάζει, καὶ τὸν παρρησιάζει ἀλυσιδεμένον εἰς τῶν Ἀθαναίων τὰ ὄμματα, οἱ ὅποιοι δὲν ἐθαύμαζον τόσον τὴν νίκην του, ὅσον ἐτρόμαζον τὸν πόλεμόν του.

§. ικ'. Ἄλλητις εὐγενείας ἔμφασις προήγαγε τὸν θυμασμόν τους εἰς βαθμὸν ὑπέρτατον. Μίνως, ὁ βασιλεὺς τῆς Κρήτης τοὺς κατεδίκασε, δι' ὅτι ἐθανάτωσαν τὸν υἱὸν του Ἀνδρόγεον, ξενοχωρῶν αὐτοὺς διὰ τῆς δυνάμεως τῶν ὄπλων, νὰ παραδίδωσιν εἰς αὐτὸν κατὰ καιροὺς (3), ῥητὸν ἀριθμὸν νέων, καὶ νεανίδων (4). Ὁ κλῆρος ἔμελλε νὰ τοὺς ἐκλέξῃ, καὶ ἡ δουλεία, ἢ ὁ θάνατος νὰ ἀποβῇ ἡ μερίς των. Τρίτος δασμὸς ἦτον τότε, ὅστις ἔμελλε νὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ δυσυχεῖς γουεῖς τῆς ἀγάπης των τὰ ἐνέχυρα. Αἱ Ἀθῆναι ἦσαν εἰς δάκρυα, ἀλλ' ὁ Θεσεύς τὰς ἐνθαρρύνει· ὁ ἴδιος προβάλλεται νὰ τὰς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τοιαύτην μισητὴν φορολογίαν, καὶ διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τόσον μεγαλοπρεπὲς ἐπιχείρημα, μόνος του συναοιθμεῖται μὲ τὰ θύματα, καὶ ἐμβαίνει εἰς τὸ πλοῖον διὰ τὴν Κρήτην.

§. ιθ'. Οἱ Ἀθηναῖοι λέγουσιν, ὅτι, φθάνοντες οἱ παῖδες εἰς τὴν Ἡρῆτην, ἐκλείοντο εἰς τὸν Λαβύρινθον, τοὺς ὁ-

(1) Πλούτ. αὐτ. Παισα βιβλ. α'. κεφ. κβ'. (2) Διόδ. βιβλ. δ'. §. 292. Πλούτ. αὐτ. (3) Ἀγὰ πᾶν ἔτος κατὰ τὸν Ἀπολλέωρον ἐπταετίαν, κατὰ τὸν Διόδωρον, κάθε ἐννέα ἔτη, κατὰ τὸν Πλούταρχον. (4) Διόδ. καὶ Πλούτ. αὐτ.

ποιούς εὐθύς κατέτρωγεν ὁ Μινώταυρος, τέρας ἐξ ἡμισείας ἀνδρωπος, καὶ ἐξ ἡμισείας ταῦρος, καταγόμενος ἀπὸ τοῦ δυσφήμου ἔρωτας τῆς Πασιφάης βασιλίσσης τῆς Κρήτης (1). Λέγουσιν, ὅτι ὁ Ἔπειος, θανατώσας τὸν Μινώταυρον, ἐπανήγαγε τοὺς νέους Ἀθηναίους, συνοδευθεὶς εἰς τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ μετὰ τὴν Ἀριάδην, θυγατέρα τοῦ Μίνωνος, ἣ ὁποία τὸν ἐβόηθησε νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸν Λαβύρινθον, καὶ αὐτὸς τὴν ἄφησεν εἰς τῆς Νάξου τὰ παράλια. Οἱ Κρήτες ἐξ ἐναντίας λέγουσιν, ὅτι οἱ ὄμηροι τῶν Ἀθηναίων ἦσαν διωρισμένοι εἰς τοὺς νικητὰς τῶν ἀγώνων, οἵτινες ἐπανηγυρίζοντο εἰς τιμὴν τοῦ Ἀνδρογέου, καὶ ὁ Ἔπειος λαμβάνων τὴν ἄδειαν νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ σάδιον, ἐνέκκεσε τὸν ταῦρον, ἀρχισράτηγον τοῦ Μίνωνος, καὶ αὐτὸς ὁ ἡγεμὼν ἐφάνη τόσον γενναῖος, ὥστε ἔδωκε δικαιοσύνην εἰς τὴν ἀνδρίαν του, καὶ ἐσυγχώρησε τοὺς Ἀθηναίους. Ἡ μαρτυρία τῶν Κρητῶν εἶναι μᾶλλον σύμφωνος μετὰ τὸν χαρακτῆρα ἡγεμόνος, ὁ ὁποῖος διεθρυλλεῖτο διὰ τὴν δικαιοσύνην, καὶ φρόνησίν του· ἡ δὲ τῶν Ἀθηναίων, ἴσως εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ αἰωνίου μίσους των, πρὸς τοὺς καταδαμάσαντάς τους νικητὰς (2). Ἄλλ' ἀπὸ τὰς δύο αὐτὰς δόξας προκύπτει ἐπίσης, ὅτι ὁ Ἔπειος ἐλύτρωσε τὸ ἔθνος του ἀπὸ τὴν ἐντροπιασμένην δουλείαν, καὶ ἐκθέμενος ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν ζωὴν του, ἔφθασε νὰ γένη τοῦ θρόνου ἄξιος, ὁ ὁποῖος, διὰ τὸν θάνατον τοῦ Αἰγέως, κατελείφθη ἄδειος.

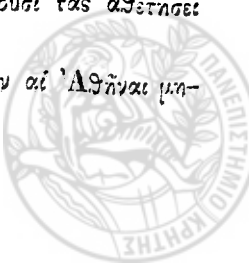
§. κ'. Μόλις ἀνῆλθεν εἰς αὐτὸν, καὶ εὐθύς ἠθέλησε νὰ βάλῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν του ὄρια, καὶ νὰ δώσῃ εἰς τὴν διοίκησιν εἶδος σαφερώτερον, καὶ κανονικώτερον (3). Αἱ δώδεκα πόλεις τῆς Ἀττικῆς, θεμελιωθεῖσαι παρὰ τοῦ Κέκρωπος, κατεστά-

(1) Ἰσοκ. Ἑλέ. ἐγκ. §. 127. Πλούτ. αὐτ. Ἀπλλ. βιβλ. γ. §. 253. καὶ ἄλλοι. (2) Πλούτ. αὐτ. (3) Δημοσθ. εἰς Νεζί. §. 673. Ἰσοκ. καὶ Πλ. αὐτ.

ἦσαν τόσαι δημοκρατίαι, ἰδιαίτερος κριτὰς ὄλαι ἔχουσαι, καὶ ἀρχηγούς σχεδὸν ἀνεξαρτήτους (1). τὰ διάφορα συμφέροντά των ἀκαταπαύτως αὐξανόμενα, ἐπροξένουν ἀναμεταξύτων πολέμους συνεχεῖς. Ἄν κίνδυνοι κατεπείγοντες τοὺς ἐβίαζον ἐνίοτε νὰ προσρεχωσιν εἰς τοῦ ἡγεμόνος τὴν ὑπεράσπισιν, ἢ διαδεχομένη τὴν τρικυμίαν γαλήνην ἐξύπνα πάλιν παρευθὺς τὰς παλαιὰς των ζηλοτυπίας· ἢ βασιλικὴ ἐξουσία, κυμαινομένη μεταξὺ τοῦ δεσποτισμοῦ, καὶ τοῦ ἐξευτελισμοῦ, ἐνέπνεε τὴν φρίκην, ἢ τὴν καταφρόνησιν, καὶ ὁ λαὸς, δι' ἔλλειψιν νομοθεσίας, τῆς ὁποίας ἢ ἰδιότης δὲν ἦτον ἀκριβῶς ἐγνωσμένη μήτε ἀπὸ τὸν ἄρχοντα, μήτε ἀπὸ τοὺς ἀρχομένους, δὲν εἶχε κἀνὲν μέσον, διὰ νὰ ὑπερασπισθῆ ἑναντίον εἰς τὴν ἄκραν δουλείαν, ἢ ἐναντίον εἰς τὴν ἄκραν ἐλευθερίαν. Ὁ Θησεύς, σχεδιάσας τὸν σκοπὸν του, καὶ ὑπερπηδήσας τὰ μικρὰ ἐμπόδια, ἐπεχείρησε κατὰ μικρὸν τὴν ἐκπλήρωσίν του· διέδραμε τὰς διαφόρους ἐπαρχίας τῆς Ἀττικῆς, καὶ ἐπροσπάθει πανταχοῦ νὰ ἐλκύσῃ τῶν πολλῶν τὴν εὐνοίαν. Ὁ δῆμος ἐνθέρμως ἐδέχθη σκοπὸν, ὅς τις ἐφαίνετο, ὅτι τὸν ἐπανήγαγεν εἰς τὴν πρώτην του ἐλευθερίαν· ἀλλ' οἱ πλεον πλούσιοι, τεταραγμένοι, ὅτι ἔχανον τὴν, ἣν ἤρπασαν, τῆς ἐξουσίας μερίδα, καὶ βλέποντες συνημένον εἶδος ἰσοτιμίας μεταξὺ τῶν πολιτῶν, ἐγόγγυζον διὰ τὴν καινοτομίαν, ἣτις ἐσμίκρυνε τὸ βασιλικὸν προνόμιον· μὲ ὅλον τοῦτο δὲν ἐτόλμων νὰ ἀντισταθῶσιν ἀναφανδὸν εἰς τὰς θελήσεις ἐνὸς βασιλέως, ὅς τις ἐπροθυμοποιεῖτο νὰ ἀποκτήσῃ μὲ παιδῶ, ὅτι ἠδύνατο νὰ ἀπαιτῆ μὲ βίαν· ὅθεν συγκατένευσαν εἰς αὐτὰς, ἐλπίζοντες, ὅτι ἴσως θέλουσι τὰς ἀθετήσεις εἰς ἄλλην ἀρμοδιωτέραν εὐκαιρίαν.

§. κá. Τότε ὠροθετήθη, νὰ γένωσιν αἱ Ἀθηναὶ μη-

(1) Θουκ. β:βλ. β'. κεφ. ιε'.

τρόπολις, καὶ κέντρον τῆς βασιλείας, νὰ καταργηθῶσι τῶν πόλεων τὰ βουλευτήρια, νὰ ἐμμένῃ ἡ νομοθετικὴ δύναμις εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἔθνους συνέλευσιν, τὸ ὁποῖον διεμερίσθη εἰς τρεῖς κλάσεις, εἰς τὴν τῶν εὐγενῶν, γεωργῶν, καὶ τεχνιτῶν· οἱ πρῶτοι ἀρχηγοί, ἐθεσπίσθη, νὰ ἐκλέγωνται ἀπὸ τὴν πρώτην κλάσιν, καὶ νὰ ἔχωσιν εἰς ἐπιστάσιάν τους τὴν παρακαταθήκην τῶν ἱερῶν πραγμάτων, καὶ τῶν νόμων τὴν διασάφησιν· λοιπὸν ἡ κλάσις αὕτη εἶχε τὸ δικαίωμα τῶν ἀξιωματίων· ἡ δευτέρα, τὸ χρέος τὸ στρατιωτικόν, καὶ ἡ τρίτη, τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἀριθμοῦ, καὶ οὕτως ἐσυντηρεῖτο ἡ ἀμοιβαία ἰσοσαφῆς μεταξὺ τῶν διαφόρων τούτων κλάσεων (1). Τελευταίου ὠροθετήθη, νὰ ᾔηται ὑπερασπιστὴς τῶν νόμων ὁ Θεσεύς, τοὺς ὁποῖους μέλλει νὰ κηρύξῃ, γινόμενος τῆς δημοκρατίας ἀρχηγός, καὶ στρατηγός τῶν διωρισμένων στρατευμάτων πρὸς ὑπεράσπισίν της. Μὲ αὐτὰς τὰς διατάξεις, ἡ διοίκησις τῶν Ἀθηνῶν κατέστη οὐσιαστικῶς δημοκρατία (2), καὶ ἐπειδὴ εὐρέθη προσηρμοσμένη μὲ τὴν φυτικὴν τῶν Ἀθηναίων ἀγχίνοισαν, διτηρήθη εἰς αὐτὴν τὴν εἴδησιν, καὶ ἐδοκίμασεν, ἐπὶ Πεισιστράτου, μεγάλας μεταβολὰς (3). Ὁ Θεσεύς διέταξε πάνδημον ἑορτὴν, τῆς ὁποίας αἱ τελεταὶ ἀνακαλοῦσιν εἰς ἔτι καὶ νῦν τῶν διαφόρων λαῶν τῆς Ἀττικῆς τὴν ἔνωσιν (4)· ὠκοδόμησε κτήρια διὰ τοὺς κριτὰς, ἐμεγάλυνε τὴν μητρόπολιν, καὶ τὴν ἐξόλισε τόσον, ὅσον τὸ ἀτελὲς τῶν τεχνῶν ἐδύνατο νὰ τὸ συγχωρήσῃ. Οἱ ξένοι προσκληθέντες νὰ ἔλθωσιν εἰς αὐτὴν νὰ κατοικήσωσιν, ἔδραμον ἀπ' ὅλα τὰ μέρη, καὶ ἠνώθησαν μὲ τοὺς παλαιοὺς κατοίκους (5)· ἐπρόσθεσε τὴν περιοχὴν τῶν Μεγάρων εἰς τὴν βασιλείαν, ἔσκησεν ἐπάνω εἰς τὸν ἱσθμὸν τῆς Κορίνθου

(1) Πλούτ. αὐτ. (2) Δημοσθ. αὐτ. Εὐριπ. ἰκίτ. σέ. 404. (3) Πανυσσ. βιβλ. α' κεφ. γ'. (4) Θουκ. βιβλ. β' κεφ. α'. Πλούτ. αὐτ. Στέφ. Ἀΐτ. (5) Πλούτ. καὶ Θουκ. αὐτ.

§ 8 ΕΙΣΑΓ. ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΛΛ. ΠΕΡΙΗΓ.

γήλην, διαχωρίζουσαν τὴν Ἀττικὴν ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον (1), καὶ ἀνεπέσκει πλησίον εἰς αὐτὴν τὰ ἴσθμια, κατὰ μίμησιν τῶν Ὀλυμπίων, τὰ ὅποια ὁ Ἡρακλῆς ἐδιώρισε.

§. κβ'. Τότε καθε πρᾶγμα ἐφαίνετο, ὅτι συνέτρεχεν εἰς τὰς εὐχάς του, ἐδιώκει λαοὺς ἐλευθέρους (2), τοὺς ὁποίους ἠμετριότης, καὶ αἱ ἀγαθοεργίαι του περιεκράτουεν εἰς τὴν ὑποταγήν· ὑπαγόρευε τοὺς νόμους τῆς εἰρήνης, καὶ τῆς φιλανθρωπίας εἰς τὰ γειτνιαζόντα ἔθνη (3), ἀπελάμβανεν ἔτι ζωὴν ἐκείνο τὸ βαθὺ σέβας, ὅπου οἱ αἰῶνες ὀλίγον κατ' ὀλίγον προσάπτουσι εἰς τὴν μνήμην τῶν μεγάλων ἀνδρῶν. Μὲ ὅλον τοῦτο δὲν ἐξάθη ὁ ἴδιος ἰκανὸς νὰ τελειώσῃ τὸ ἔργον τῆς δόξης του. Ἄρχησε νὰ ἀνδιᾶξῃ πλέον τὸ σέβας, τὰ ὁποῖον ἐπρόσφερον εἰς αὐτὸν διὰ τὰς γενομένας ἐν εἰρήνῃ ἀρετάς. Δύω περιστάσεις ἔτι ἀνεῖπαν ἐκείνην τὴν δυσαρέσκειαν. Ἡ ψυχὴ του, ἀγρυπνοῦσα ἀκαταπαύτως εἰς τοῦ Ἡρακλέους τὰ κινήματα (4), ἠνωχλεῖτο ἀπὸ τὰ νέα κατορθώματα, μὲ τὰ ὅποια αὐτὸς ὁ ἠγεμὼν ἐσφράγισε τὴν ἐπιστροφὴν του εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀπὸ ἄλλο μέρος, ὁ Πειρίδους, υἱὸς τοῦ Ἰξίονος, καὶ βασιλεὺς μέρους τῆς Θετταλίας, ἢ διὰ νὰ τὸν ἀποσπάσῃ ἀπὸ τὴν ἀνάγκυσιν, ἢ διὰ νὰ δοκιμάσῃ τὴν γενναιότητα τοῦ Θεσείως, ἔλαβε σκαπὸν σύμφωνον μὲ τῶν παλαιῶν ἠρώων τὸ φρόνημα. Ἦλθεν εἰς τὰς πεδιάδας τοῦ Μαραθῶνος, διὰ νὰ ἀρπάσῃ τοῦ βασιλέως τῶν Ἀθηνῶν τὰ ποίμνια, (5) καὶ ὅταν ὁ Θεσείως ἐπαρρηναίσθη, διὰ νὰ ἐκδικήσῃ τὴν καταφρόνησιν, ὁ Πειρίδους ἐφάνη κεκρατημένος ἀπὸ μουσικὸν θάμβος, καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρά του εἰς σημεῖον εἰρήνης. Ἡ Γενεὸς κριτὴς μου,

(1) Ἐπεγράψας, τὸ μὲν πρὸς ἑω. Τὰ δ' οὐχί Πελοπόννησος, ἀλλ' Ἰωνία. Τὸ δὲ πρὸς ἐσπέρας. Τὰ δ' ἐστὶ Πελοπόννησος, οὐκ Ἰωνία. Πλούτ. αὐτ. Στρά. βιβλ. 9 §. 392. (2) Ἰσοκ. Ἐλέ. ἐγκ. §. 131. (3) Παισα. βιβλ. α'. κεφ. λζ'. Πλούτ. αὐτ. (4) Διόδ. βιβλ. δ'. §. 262. Ἰσοκρ. αὐτ. (5) Πλούτ. αὐτ.

ἤ τῷ εἶπε, ποίαν ἰκανοποίησιν ἀπαιτεῖς; Ταύτην, ἀπεκρίθη ὁ Ὀησεύς, νὰ γένης συσρατιώτης μου. Μετὰ τούτους τοὺς λόγους, ἐσύσπασαν μεθ' ὄρκου ἀναμεταξύτων συμμαχίαν ἀδιάλυτον, καὶ ἐμελέτων ὁμοῦ μεγάλα ἐπιχειρήματα (1).

§. κγ'. Ἡρακλῆς, Ὀησεύς, καὶ Πειρίθους, φίλοι, καὶ μεγαλόφυχοι ἀντίζηλοι, ἐκδεδυμένοι καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ σάδιον, δὲν ἀνέπνεον ἄλλο, ἢ τοὺς κινδύνους, καὶ νίκας, κατασπαίνοντες τὸν πταΐσην νὰ ὠχρηᾷ, καὶ τὸν ἀθῶνον νὰ τρέμη, τότε εἰλκυσαν εἰς αὐτοὺς ὅλην τὴν προσοχὴν τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Ὀησεύς, νῦν μὲν ἀκολουθεῖ τὸν πρῶτον, νῦν δὲ ἀκολουθοῦμενος ὑπὸ τοῦ τρίτου, ἐνίοτε θεὸς μὲ τοὺς ἥρωας ἐνούμενος, ἐπροσκαλεῖτο εἰς ὅλας τὰς λαμπρὰς ἐκσρατείας. Ἐθριάμβευσε, λέγουσι, κατὰ τῶν Ἀμαζόνων, καὶ εἰς τὰς ὄχθας τοῦ κατὰ τὴν Ἀσίαν Θερμόδοντος, καὶ εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Ἀττικῆς (2). Ἐφάνη εἰς τὸ κυνήγιον ἐκείνου τοῦ ἐξαισίου ἀγριοχοίρου τῆς Καλυδῶνος, κατὰ τοῦ ὁποίου ὁ Μελέαγρος, υἱὸς τοῦ βασιλέως αὐτῆς τῆς πόλεως, συνήθροισε τοὺς πλέον μεγαλοφύχους ἠγεμόνας τοῦ καιροῦ τούτου (3). Ἐξάστη περιδόξου κατὰ τῶν κενταύρων τῆς Θετταλίας. Οἱ αὐθάδεις οὗτοι ἄνθρωποι, πρῶτοι ἐξασκηθέντες νὰ πολεμῶσιν ἔφιπποι, ἦσαν ἐπιτηδειότεροι εἰς τὸ νὰ διδώσιν εἰς ἄλλους τὸν θάνατον, καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι νὰ τὸν ἀποφεύγωσιν (4). Ἀνάμεσα εἰς τόσας ἐνδόξους μὲν πράξεις, ἀνωφελεῖς δὲ εἰς τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ λαοῦ του, ἀπεφάσισεν ὁμοῦ μὲ τὸν Πειρίθουσαν νὰ κλέψωσι τὴν βασίλισσαν τῆς Σπάρτης, καὶ τὴν τῆς Ἡπείρου, θρυλλομένας διὰ τὴν ὠραιότητα, ἢ ὁποία τὰς κατέστησε διασήμευς, καὶ δυσυχεῖς (5) Ἡ μὲν ἦτον ἐκείνη ἢ Ἐλένη, τῆς ὁποίας

(1) Σοφοκ. Οἰδῆ ἐν Κολ. §. 1564. Παισα. βιβλ. ε. κερ. κδ'.

(2) Ἰσοκ. Παναθ. §. 221. Πλουτ. αἴτ. Παισα. α. β. (3) Πλουτ. αἴτ. (4) Ἰσοκ. Ἐλε. ἐγκ. §. 126. Ἡρ. παρὰ Πλουτ. αἴτ. (5) Διόδ. βιβλ. δ'. §. 265.

30 ΕΙΣΑΓ. ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΛΛ. ΠΕΡΙΗΓ.

τὰ θέλγητρα ἔγιναν αἰτία, νὰ βεύσῃ μετὰ ταῦτα τόσον αἷμα, καὶ δάκρυα. Ἡ δὲ ἄλλη ἦτον ἡ Περσεφόνη, θυγάτηρ τοῦ Ἀϊδωνέως, βασιλέως τῶν Μολόσσῶν κατὰ τὴν ἤπειρον. Εὐρον τὴν Ἑλένην, ὅτι ἐχόρευεν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος, καὶ ἀνασπάσαντές τὴν ἀνάμεσα ἀπὸ τὰς συντρόφους τῆς, ἀπέφυγον, διὰ τῆς φυγῆς, τὴν ἐπαπειλοῦσαν αὐτοὺς κατὰ τὴν Λακεδαιμόνα τιμωρίαν, καὶ ἀναμένουσαν αὐτοὺς κατὰ τὴν ἤπειρον. Ἐπειδὴ ὁ Ἀϊδωνεὺς μαθὼν τοὺς σκοπούς τῶν, τὸν μὲν Πειρίθρον παρέδωκεν εἰς σκύλλους φοβεροὺς, οἱ ὁποῖοι τὸν κατεξέσχισαν, τὸν δὲ Θησέα ἔρριψεν εἰς τὰς φρίκας τοῦ δεσμοτηρίου, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἠλευθερώθη διὰ τῶν θεραπευτικῶν τοῦ Ἡρακλέους φροντιδῶν. Ἐπισρέφων εἰς τὴν βασιλείαν του, ἦρε τὴν οἰκογένειάν του κεκαλυμμένην μὲ αἰσχύνην, καὶ τὴν πόλιν κατεσχισμένην εἰς φατρίας. Ἡ βασίλισσα, ἐκείνη ἡ Φαίδρα, τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα ἀντηχεῖ συνεχῶς εἰς τῶν Ἀθηνῶν τὸ θέατρον, συνέλαβε διὰ τὸν Ἰππόλυτον υἱὸν τοῦ Θησεῦς ἐκ τῆς Ἀντιόπης, βασιλίσσης τῶν Ἀμαζόνων, ἔρωτα ἀξιωματικῶν, τὸν ὁποῖον φρίττων ὁ νέος ἡγεμῶν, ἀπεσράφη, καὶ ὁ ὁποῖος μετ' ὀλίγον ἔσυρε καὶ τοῦ ἐνὸς, καὶ τοῦ ἄλλου τὴν ἀπώλειαν. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, καὶ οἱ Παλλατιδαί, ἀρχηγοὶ τῶν πρώτων πολιτῶν, ἐζήτουν νὰ κυριεύσῃ τὴν ἡγεμονικὴν δύναμιν, ἐγκαλοῦντές τον, ὅτι τὴν ἠδυνατίσεν ὁ δῆμος, ἀφ' οὗ ἔγινε συμμετοχὸς τῆς ὑπερτάτης ἐξουσίας, καὶ ἐδισαίκετο αὐτοφελήτως, ἔχασε τὴν ἀγάπην τῆς εὐταξίας, καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης τὴν αἴσθησιν. Παρωξύνθη πρὸ μικροῦ ἀπὸ τὴν παρουσίαν, καὶ τὰ δικαιολογήματα τοῦ Κάσσορος, καὶ Πολυδεύκου, ἀδελφῶν τῆς Ἑλένης, οἱ ὁποῖοι, πρὶν τὴν ἀναλάβωσιν ἀπὸ τὰς χεῖρας, εἰς τὰς ὁποίας ὁ Θησεὺς τὴν ἐνεχείρισε, διέφθειρον τὴν Ἀττικὴν (1), καὶ διήγειραν γογ-

(1) Ἡρ. βιβλ. 9. §. 73.

γυσμους κατά τοῦ βασιλέως, ὅστις ἐθυσίαζε τὸ πᾶν εἰς τὰ πάθητου, καὶ ἄφησε τὴν φροντίδα τῆς βασιλείας του, διὰ νὰ ἀπέλθῃ μακρὰν, νὰ ἐργάζεται πράξεις ἀτίμους, καὶ νὰ πάθῃ τὴν κατασχύνην τῶν δεσποτωτηρίων.

§. κδ'. Μάτην ἐξήτει ὁ Θησεύς, νὰ διαλύσῃ αὐτὰς τὰς ὀλεθρίας ἐντυπώσεις. Κατηγόρουν εἰς αὐτὸν, ὡς ἔγκλημα, τὴν ἀπουσίαν, τὰ κατορθώματα, τὰς δυσυχίας του· καὶ ὅταν ἠθέλησε νὰ μεταχειρισθῇ τὴν βίαν, ἐκατάλαβεν, ὅτι κανεὶς ἄλλος διοικητὴς δὲν εἶναι τόσον ἀσθενὴς, ὡς καταφρονημένος βασιλεὺς εἰς τῶν ὑπηκόων του τὰ ὄμματα. Εἰς αὐτὴν τὴν ὑπερβολὴν τοῦ κακοῦ εὐρισκόμενος, ἀφ' οὗ κατηράσθη τοὺς Ἀθηναίους, κατέφυγε πρὸς τὸν βασιλέα Λυκομήδην, εἰς τὸ νησίον τῆς Σκύρου, (1), καὶ ἐκεῖ μετ' ὀλίγους χρόνους ἀπώλεσθη (2); ἢ ἀπὸ κάπποιον συμβεβηκὸς, ἢ ἀπὸ τὴν ἐπιβουλήν τοῦ Λυκομήδους, ὁ ὁποῖος ἐπροσπάθει νὰ διαφυλάττῃ τὴν φιλίαν τοῦ Μενεσθέως, διαδόχου τοῦ Θησεύος. Αἱ πράξεις του, καὶ ἡ ἐντύπωσις, τὴν ὁποίαν ἐνήργησαν εἰς τὰ πνεύματα, κατὰ τὴν νεότητά του, εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας του, καὶ εἰς τὸ τέλος τῶν ἡμερῶν του, τὸν παρασαίνουσι εἰς ἡμᾶς ἀλληλοδιαδόχως, μὲ εἰκόνα ἥρωος, βασιλέως, ριψοκινδύνου πλανήτου, καὶ κατὰ τὰς διαφόρους αὐτὰς ἀναφορὰς, ὅτι ἦτον ἄξιος θαυμασμοῦ, ἀγάπης, καὶ καταφρονήσεως τῶν Ἀθηναίων.

§. κε'. Μετὰ ταῦτα ἀλησμονοῦντες τὰς παρεκτροπὰς του, ἐντρέποντο διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀποστασίαν (3). Κίμων, ὁ υἱὸς τοῦ Μιλτιάδου, μετέφερε, διὰ προσκαγῆς τοῦ Μαντείου, τὰ ὄσα του εἰς τὰ τείχη τῶν Ἀθηνῶν (4). "Ἐχτισαν ναὸν

(1) Πλούτ. αὐτ. Ἡρ. πολ. Ἀθην. (2) Πausan. βιβλ. ε'. §. 41. τῷ 1305. πρὸ Χρ. (3) Διεδ. βιβλ. δ'. §. 265. (4) Πausan. βιβλ. α'. §. 41. Πλούτ. αὐτ. καὶ εἰς Κίμ. §. 483.

ἐπὶ τοῦ τάφου του, καλλωπισμένον ὑπὸ τῆς τέχνης, καὶ κατα-
 σαθέντα εἰς τοὺς δυσυχεῖς ἄστυλον (1). Διάφορα ἀναθήματα
 τὸν παρισώσιν εἰς τὰ ὄμματά μας, ἢ ἀνακαλοῦσι τὴν μνήμην
 τῆς βασιλείας του. Εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ δαιμόνια, τὰ ὅποια πα-
 ρεδρεύουσιν εἰς τὰς ἡμέρας κάθε μηνὸς (2), ἕνας ἀπὸ τοὺς
 ἥρωας, οἵτινες τιμῶνται μὲ ἑορτὰς, καὶ θυσίας (3). Αἱ
 Ἀθήναι, ἐν ἐνὶ λόγῳ, τὸν θεωροῦσιν, ὡς πρῶτον ποιητὴν
 τῆς δυνάμεώς των, καὶ ὀνομάζονται πόλις τοῦ Θηπέως μὲ
 ἔπαρσιν. Ἡ ὀργὴ τῶν Θεῶν, ἢ ὅποια τὸν ἐξώρισεν ἀπὸ
 τὴν βασιλείαν του, κατεφέρετο βαρέως, ἀπὸ πολὺν καιρὸν,
 εἰς τῶν Θηβῶν τὸ βασίλειον. Ὁ Κάδμος ἐδιώχθη ἀπὸ
 τὸν, ὃν ἤγειρε, θρόνον· ὁ Πολύδωρος κατεσπαράχθη ἀπὸ
 τὰς Μαινάδας· ὁ Λάβδακος ἠρπάζθη ἀπὸ ἄωρον θάνατον,
 καὶ ἄφησε μόνον εἰς τὰ σπάργανα νήπιον, περικυκλωμένον
 ἀπὸ ἐχθρούς. Τοιαύτη ἦτον, ἀπὸ τὴν ἀρχίντης ἢ τύχη
 τῆς βασιλικῆς γενεᾶς, ὅταν ὁ Λαίος, υἱὸς, καὶ διάδοχος
 τοῦ Λαβδάκου, ἀφ' οὗ ἔχασε, καὶ ἀνέλαβε δις τὸ δια-
 ὀδημα, ἔλαβεν εἰς γυναῖκα τὴν Ἐπικάστην, ἢ Ἰοκάστην, θυ-
 γατέρα τοῦ Μενoitίου (4). Εἰς τοῦτον τὸν ὑμέναιον διητη-
 ρήθησαν αἱ φρικωδέσταται δυσυχίαι. Τὸ ἐξ αὐτῶν γεννη-
 θησόμενον παιδίον, ἔλεγεν ἕνας χρισμὸς, θέλει ἦναι ὁ φονεὺς
 τοῦ πατρός του, καὶ ὁ ἀνὴρ τῆς μητρός του. Ὁ υἱὸς οὗτος
 γεννηθεὶς, κατεδικάθη ὑπὸ τῶν γονέων νὰ γένη τῶν ἀγρίων
 θηρίων θήραμα. Αἱ φωναίτου, ἢ τὸ συμβεβηκὸς, ἔγιναν αἰ-
 τία, νὰ τὸν εὗρωσιν εἰς τόπον ἔρημον. Τὸν ἔφερον εἰς τὴν βα-

(1) Διόδ. βιβλ. δ', § 265. Σουίδ. καὶ Ἡσ. εἰς Θησ. Ἄριστοφ. Πλοῦτ. § 227. "Ἐστὶ δὲ φίξιον οἰκέταις, καὶ πᾶσι τοῖς ταπεινοτέροις, καὶ δεδῶκε τοὺς κρεττονας, ὡς καὶ τοῦ Θηπέως προσατικοῦ, καὶ βοηθητικοῦ γενομένου, καὶ δεχομένου φιλανθρωπίως τὰς τῶν ταπεινοτέρων δεήσεις. Πλοῦτ. αὐτ. (2) Πλοῦτ. καὶ Ἄριστοφ. αὐτ. (3) Πλοῦτ. αὐτ. (4) Διόδ. αὐτ. Παισα. §. ε'.

ετίσσαν τῆς Κορίνθου, ἡ ὁποία τὸν ἀνέθρεψεν εἰς τὴν αὐ-
λὴν της, ὡς υἱὸν Θετὸν, καὶ τὸν ὠνόμασεν Οἰδίποδα (1).
Ἀφ' οὗ ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, καὶ ἐδιδάχθη
τοὺς, ὅσους κινδύνους περιέτρεξεν, ἐσυμβουλευθῆ τοὺς Θεοὺς,
καὶ οἱ ὑπουργοὶ αὐτῶν, ἀφ' οὗ ἐβεβαίωσαν μὲ τὴν ἀπόκρι-
σίν του τὸν χρησμὸν, ὅς τις προηγῆθη τῆς γεννήσεώς του (2),
ἔπεσεν εἰς τὴν δυσυχίαν, τὴν ὁποίαν νὰ ἀποφύγη ἠγωνίζετο.
Ἀποφασίσας νὰ μὴν ἐπιστρέψῃ πλέον εἰς τὴν Κορίνθου, τὴν
ὁποίαν ἐνόμιζεν, ὡς πατρίδα του, ἔλαβε τὸν ὁρόμον τῆς Φω-
κίδος, ἀπήντησεν εἰς ξενίᾳ τινα οὐδὸν γερόντιον, ὅπου μὲ
ὑψηλοφροσύνην τῷ ἐπρόστατε, νὰ ἀφήσῃ ἐλευθέραν τὴν διά-
βασιν, καὶ εἰς τοῦτο ἤθελε νὰ τὸν βιάσῃ δυνασικῶς. Αὐτὸς
ἦτον ὁ Λαῖος. Ὁ Οἰδίπους ὥρμισε κατ' αὐτοῦ, καὶ τὸν ἐ-
θανάτωσε (3).

§. κς'. Μετὰ τὸ ὀλέθριον τοῦτο συμβεβηκὸς, τὸ βα-
σιλειον τῶν Θηβῶν, καὶ ἡ βασίλισσα Ἰοκάστη ἐκηρύχθησαν, ὡς
βραβεῖον πρὸς τὸν δυνάμενον νὰ ἐλευθερώσῃ τοὺς Θηβαίους ἀπὸ
τὰ, ὅσα κακὰ τοὺς ἠνώχλου. Σφίγξ, κόρη γυνεῖα τοῦ Λαῖου,
συνωδευμένη μὲ λησὰς, ἐλεπλάτει τοὺς ἀγροὺς, περιεκράτει τοὺς
διαβάτας μὲ σοφιστικὰ προβλήματα, καὶ τοὺς ἐπλάνα εἰς τὰς πε-
ριτροφὰς τοῦ ἔρους Φικίου (4), διὰ νὰ τοὺς παραδώσῃ εἰς τοὺς
ἀπίστους συτρώφους της. Ὁ Οἰδίπους ἀνεκάλυψε τὰς παγίδας
της, διεσκέδασε τοὺς συνεργοὺς τῶν ἀνομημάτων της, καὶ συνέ-
λεξε τὸν καρπὸν τῆς νίκης του, ἐκπληρῶν τὸν χρησμὸν κατ' ὅ-
λην του τὴν ἀλήθειαν. Ἡ αἰμομιξία ἐπὶ τῆς γῆς ἐθριάμβευεν, ἀλ-
λ' ὁ οὐρανὸς ἔσπευδε νὰ ἀναχαιτήσῃ τὴν ὀρμὴν της (5). Τρομεραὶ
ἀνακαλύψεις ἔφερον εἰς τοὺς δύο συζύγους φρίκην ἀνέλπιστον.

(1) Εὐριπ. αὐτ. στίχ. 30. Ἀπολλόδ. βιβλ. γ'. §. 181. (2) Αὐτ. §.
183. (3) Εὐριπ. αὐτ. στίχ. 40. Διόδ. βιβλ. δ'. §. 266. (4) Φίκιον. ἔρος
τῆς Κοιωτίας. — Ματζαρακί. (5) Ὁμ. σά'σ. βιβλ. ιά. στίχ. 273.

Ἡ Ἰοκάστη ἐτελείωσε τὰς δυσυχίας της μὲ θάνατον βίαιον. Ὁ Οἰδίπους, καθὼς ἀναφέρουσι τινὲς τῶν συγγραφέων, ἐξορύξας τοὺς ὀφθαλμοὺς (1), ἀπέθανεν εἰς τὴν Ἀττικὴν, ὅπου ὁ Θησεὺς ἐσυγκατένευσε νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν ἄσυλον· ἀλλὰ, κατ' ἄλλας παραδόσεις (2), κατεδικάσθη νὰ ὑποφέρῃ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, διὰ νὰ ἰδῇ ἔτι τοὺς τόπους μάρτυρας τῶν ἀνομημάτων του, καὶ τὴν ζωὴν, διὰ νὰ τὴν δώσῃ εἰς παιδάς μᾶλλον ὑπευθύνους, καὶ ὁμοίως, καθὼς αὐτὸς, δυσυχεῖς. Αὐτοὶ ἦσαν Ἐτεοκλῆς, Πολυνεΐκης, Ἀντιγόνη, καὶ Ἰσμήνη, τοὺς ὁποίους εἶχεν ἐκ τῆς Εὐρύγενείας δευτέρας του γυναικὸς (3).

§. κζ'. Οἱ δύο βασιλόπαιδες, ἀκόμη δὲν ἔφθασαν εἰς ἡλικίαν τοῦ βασιλεύειν, καὶ ἐξώρισαν τὸν Οἰδίποδα εἰς τὸ βᾶθος τοῦ παλατίουτου, συμφωνήσαντες ὁμοῦ νὰ κρατῶσι, καθεῖς εἰς τὴν ἀράδαν του τοὺς χαλινοὺς τῆς διοικήσεως, χρόνον ὀλόκληρον (4). Ὁ Ἐτεοκλῆς ἀνῆλθε πρῶτος εἰς ἐκεῖνον τὸν θρόνον, ὑπὸ τὸν ὁποῖον ἡ ἄβυσσος ἴσατο ἀνοικτὴ πάντοτε, καὶ δὲν ἠθέλησεν ἀπ' αὐτὸν νὰ καταβῇ. Ὁ Πολυνεΐκης προσέδραμεν εἰς τὸν Ἄδρασον, βασιλέα τοῦ Ἄργους ὅς τις τῷ ἔδωκεν εἰς γυναῖκα τὴν θυγατέρα του, τάζων εἰς αὐτὸν δυνατὰς βοηθείας (5). Τοιαύτη ἐσάθη ἡ περίστασις τῆς πρώτης ἐκστρατείας, ἐν ἣ ὁ Ἕλληνας ἔδειξαν γνώσεις τινὰς τῆς πολεμικῆς τέχνης (6). Μέχρις ἐκεῖνου τοῦ χρόνου, ἔβλεπον πλήθη ἀνθρώπων ἄνευ στρατιωτικῆς ἐξασκήσεως, ὅτι ἐπλημμύρου εἰς γειτνιαζοντάτινα τόπον αἰφνυδίως, καὶ ἀπεσύροντο ἐκεῖθεν μετὰ τινὰς ἐχθρικὰς ἐπιδρομὰς, καὶ προσωρινὰς σκληρότητας (7). Ἐπὶ δὲ τοῦ πολέμου τῶν Θηβῶν, ἐφάνησαν ἐπιχειρήματα, προσεταγμένα μὲ φρόνησιν, καὶ ἐνηργη-

(1) Σοφοκ. Οἰδ. ἐν Κολ. Ἀπολλέδ. αὐτ. (2) Ὑπομνή. τῆς φιλ. ἀκαδ. τὸ 5. ἰς. §. 145. Bauer, mythol. to. 3. p. 367. (3) Παισα. βιβλ. α'. κεφ. κη' Ἀπολλέδ. αὐτ. (4) Διόδ. βιβλ. δ'. §. 267. Εὐροπί. Φων. σ'. 64. Ἀπολλέδ. αὐτ. (5) Διόδ. αὐτ. (6) Τῷ 1329 ἔτι πρὸ Χ. (7) Παισα. βιβλ. γ', κεφ. γ'.

μένα με σεβρότητα. Διάφοροι λαοί, περικεκλεισμένοι κατὰ τὸ αὐτὸ στρατόπεδον, καὶ ὑποτεταγμένοι εἰς τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν, ὅτι ἀντέτακτον γενναϊότητα παρομοίαν μετὰ τὰς αἰσθηρότητας τῶν καιρῶν, μετὰ τὰς βραδυτάτας πολιορκίας, καὶ μετὰ τοὺς κινδύνους τῶν καθημερινῶν συμπλοκῶν.

§. κη'. Ὁ Ἄδρασος ἔκαμε συστρατηγούς του, τὸν Πολυνείκην, τὸν ὁποῖον ἤθελε νὰ κατασῆσῃ εἰς τὸν θρόνον τῶν Θηβῶν, τὸν μεγαλόφυχον Τυδέα, υἱὸν τοῦ Οἰνέως, βασιλέως τῆς Αἰτωλίας, τὸν ὀρμητικὸν Καπανέα, τὸν Μάντιν Ἀμφιάρεον, Ἴππομέδοντα, καὶ Παρθενοπέα. Ὅπαδοὶ τῶν πολεμιστῶν τούτων, ὅλων διασῆμων διὰ τὴν γέννησιν, καὶ ἀνδρίαν (1), ἐφάνησαν εἰς κατωτέραν τάξιν ἀξίας, καὶ ὑπολήψεως, οἱ πρῶτοι πολῖται τῆς Μεσσηνίας, τῆς Ἀρκαδίας, καὶ τῆς Ἀργολίδος (2). Ὁ στρατὸς ἐμβῆκεν εἰς ὄδοιπορίαν, εἰσῆλθεν εἰς τὸ δάσος τῆς Νεμέας, ὅπου οἱ στρατηγοὶ του διέταξαν ἀγῶνας, τοὺς ὁποίους μέχρι τοῦδε πανηγυρίζουσι μετελευτάς μεγάλας (3). Διαβάντες δὲ τὸν Ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου, ἔφθασαν εἰς τὴν Βοιωτίαν, καὶ ἐβίασαν τὸ στρατεύμα τοῦ Ἐτεοκλέους νὰ περικλεισθῇ εἰς τὰ τεῖχη τῶν Θηβῶν (4). Οἱ Ἕλληνες δὲν ἤξευρον ἔτι τὴν τέχνην νὰ κυρφεύωσι τόπον, ἀπὸ δυνατὴν φυλακὴν ὑπερασπιζόμενον, ὅλαι αἱ δυνάμεις τῶν πολιορκουμένων προσέβαλλον εἰς τὰς πύλας, καὶ ὅλη ἡ ἐλπίς τῶν πολιορκουμένων συνίστατο εἰς τὰς συνεχεῖς ἐξόδους. Αἱ συγκροτούμεναι ἐκ τούτων πράξεις ἐπροξένησαν ἤδη πολλὴν φθορὰν καὶ εἰς τὰ δύο μέρη. Ἦδη ὁ μεγαλόφυχος Καπανεὺς κατεκρημνίσθη ἀπὸ τὴν κλίμακα, τὴν ὁποίαν πρὸς τὸ τεῖχος ἔβαλεν (5), ὅταν ὁ Ἐτεοκλῆς, καὶ Πολυνείκης ἀπεφάσισαν,

(1) Διόδ. αὐτ. Ἀπολλοδ. αὐτ. Αἰσχ. ἐπὶ ἐπὶ Θη. Εὐρπ. Φρόν. (2) Παισα βιβλ. β. κεφ. κ'. (3) Ἀπολλοδ. αὐτ. ὑπόθ. εἰς Νεμ. Πινδ. σ. 319. (4) Παισα βιβλ. δ'. κεφ. δ'. (5) Διόδ. αὐτ.

νά τελειώσωσιν ἀναμεταξύ των τὰς διαφοράς των (1). Ἡ ἡμέρα ἀπεφασίσθη, ὁ τόπος ἐδιωρίσθη, τὰ πλήθη ἐδάκρυον, οἱ στρατιῶται μὲ σιγὴν ἀνέμενον, οἱ δὺν ἡγεμόνες ὤρμησαν ὁ εἰς κατὰ τοῦ ἄλλου, καί, ἀφ' οὗ διετρυπήθησαν ἀπὸ κτυπήματα, ἀπέδωκαν τὰς τελευταίας ἀναπνοάς, χωρὶς νὰ ἠμπορέσωσι νὰ χορτάσωσι τὴν λύσσαν τους· τοὺς ἔφερον εἰς τὴν αὐτὴν πυρκαϊάν, καὶ διὰ νὰ ἐξηγήσωσι, διὰ τίνος εἰκόνας φρικώδους, τὰ φρονήματα, τὰ ὁποῖα, ἐπὶ ζωῆς των, τοὺς παρῶζονον, ἐδιηγούντο, ὅτι καὶ ἡ φλόξ, διαπεπερασμένη ἀπὸ τὸ μίσός των, ἦτον διηρημένη, διὰ νὰ μὴν ἐνώσῃ τὰς σάκτας των.

§. κθ'. Ὁ Κρέων, ἀδελφὸς τῆς Ἰοκάστης, ἔγενεν ἐπίτροπος, ἐπὶ τῆς νηπιότητος τοῦ Λαοδάμου, υἱοῦ τοῦ Ἐτεοκλέους, νὰ ἐξακολουθῇ πόλεμον, ὁ ὁποῖος καθίσατο ἡμέραν παρ' ἡμέραν εἰς τοὺς πολιορκουήτας ὀλεθριώτερος, καὶ ἔλαβε τέλος, διά τινος ῥωμαλαίας ἐξόδου, παρὰ τῶν Θεβαίων γενομένης. Ἡ συμπλοκὴ ἐσάθη φονικωτάτη, ὁ Τυδεὺς, καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἄριστοί των Ἀργείων στρατηγῶν ἀπώλεσθησαν εἰς αὐτὴν. Ὁ Ἄδρασος, βεβιασμένος νὰ σπῶσῃ τὴν πολιορκίαν, δὲν ἠδύνατο νὰ τιμῆσῃ μὲ ἐπικήδεια τοὺς, ὅσοι ἔμειναν εἰς τὴν Καθμείαν μάχην (2)· ἔπρεπε νὰ παρενδέσῃ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ὁ Θεσεὺς, διὰ νὰ ὑποχρεώσῃ τὸν Κρέωνα, νὰ ὑποταχθῇ εἰς τῶν ἀνδρῶν τὸ δικαίωμα, ὅπου ἦδη ἄρχησε νὰ λαμβάνῃ εἴσοδον (3). Ἡ νίκη τῶν Θεβαίων ἀνέβαλεν ὅπως οὐκ ἀπώλειαν τους. Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Ἀργείων ἄφησαν υἱοὺς, ἀξίους νὰ τοὺς ἐκδικήσωσιν. Ἀφ' οὗ οἱ χρόνοι ἔφθασαν (4), οἱ νέοι οὗτοι ἡγεμόνες, ὀνομασθέντες Ἐπίγονοι, ἐν οἷς ἦτον Διομή-

(1) Ἀπολλοδ. αὐτ. (2) Διόδ. καὶ Ἀπολλοδ. αὐτ. (3) Ἰσοκ. Παναθ. §. 269. Πauso. βιβλ. α. κεφ. λθ'. Πλούτ. εἰς Θεσ. §. 14. (4) Τῷ 1319 ετεὶ πρὸ Χ.

δης ὁ υἱὸς τοῦ Τυδέως, καὶ Σθένελος, ὁ υἱὸς τοῦ Καπαnéως, ἐμβήκαν μὲ φοβερὸν σράτευμα εἰς τοὺς τόπους τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, καὶ δὲν ἤργοπύρησαν νὰ ἔλθωσιν εἰς χεῖρας. Οἱ Θηβαῖοι, ἀφ' οὗ ἔχασαν τὴν μάχην, κατέλιπον, τὴν πόλιν, ἣτις παρεδόθη εἰς διαρπαγὴν. (1) Θέρσανδρος, υἱὸς, καὶ διάδοχος τοῦ Πολυνεῖκου, ἐθανατώθη, μετὰ τινὰς χρόνους, εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας ἀπερχόμενος. Μετὰ τὸν θάνατόν του δύο βασιλεῖς τῆς αὐτῆς γενεᾶς ἐβασίλευσαν εἰς Ἄθῆνας, ἀλλ' ὁ δεύτερος εὐθὺς ἐκρατήθη ἀπὸ μελαγχολικὴν παραφροσύνην, καὶ οἱ Θηβαῖοι, πεπεισμένοι, ὅτι αἱ Ἐρινυὶς ἐμελλοῦ νὰ καταδιώκωσι τὸ αἷμα τοῦ Οιδίποδος, κἄν ἤθελε μείνῃ βάνις ἐξ αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, ἔβαλον ἄλλην γενεάν ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ μετὰ τρεῖς γενεαλογίας, ἠρετήσαντο τὴν δημοκρατικὴν διοίκησιν, ἣτις μέχρι τοῦδε ἐνυπάρχει εἰς αὐτοὺς (2).

§. λ'. Ἡ ἀνάπαυσις, διὰ τὴν ὁποίαν ἔχαιρον ἡ Ἑλλάς, μετὰ τὸν δεύτερον τῶν Θηβῶν πόλεμον, δὲν ἐμελλε νὰ ᾖαι διαρκής. Οἱ ἀρχηγοὶ ἐκείνης τῆς ἐκσρατείας, ἐπανῆλθον, ἐπιφορτισμένοι μὲ δόξαν, οἱ σρατιῶται, πεπλουτισμένοι μὲ λάφυρα, καὶ οὗτοι, καὶ ἐκεῖνοι ἐπαρρησιαζόντο μὲ ἐκείνην τὴν οἴησιν, τὴν ὁποίαν χαρίζει ἡ νίκη, καὶ διηγούμενοι εἰς τὰ παιδία των, εἰς τοὺς φίλους των, τρέχοντας τριγύρωτων, τὴν διηγησιν τῶν πόνων, καὶ τῶν ἀνδραγαθημάτων τους, ἐτάραττον δι' αὐτῶν τὰς φαντασίας ἰσχυρότατα, καὶ ἀναπτου εἰς ὅλων τὰς καρδίας τὴν ζέουσαν δίψαν τῶν μαχῶν. Ἀπροσδόκητόν τι συμβεβηκὸς ἐξεσκέπασε τὰς ὀλεθρίας ἐκείνας ἐντυπώσεις. Εἰς τῆς Ἀσίας τὰ παράλια, κατ' ἀντικρὺ τῆς Ἑλλάδος, ἔζη ἠσυχῶς βασιλεὺς τις, ἀριθμῶν πολλοὺς βασιλεῖς διὰ προπάτορας, καὶ γινόμενος πατὴρ πολυαρίθμου γενεᾶς, ὅλης σχεδὸν,

(1) Πανσα. βιβλ. Δ'. κεφ. ε'. Ἀπολλοδ. βιβλ. γ'. κεφ. λη'. Διόδ. βιβλ. δ'. §. 269. (2) Πανσα. αἰτ.

συγκεκριομένης ἀπὸ ἥρωας. Ὁ Πριάμος ἔβασιλευεν εἰς τὴν Τροίαν, καὶ τὸ βασιλείον του, τόσον διὰ τὴν εὐτυχίαν, καὶ γενναιότητα τῶν ὑποτεταγμένων εἰς τοὺς νόμους του λαῶν, ὅσον καὶ διὰ τοὺς φιλικούς δεσμούς του με τοὺς βασιλεῖς τῆς Ἀσσυρίας (1), ἔλαμπεν εἰς αὐτὴν τὴν ἐπικράτειαν τῆς Ἀσίας, καθὼς εἰς τὴν Ἑλλάδα τῶν Μυκηναίων τὸ βασιλεῖον.

§. λα'. Ἡ γενεὰ τοῦ Ἄργου, συσθεῖσα εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην πόλιν, ἐγνώριζε δι' ἀρχηγὸν τὸν Ἀγαμέμνονα, υἱὸν τοῦ Ἀτρείως. Οὗτος συνῆψε με τὰς ἐπικρατείας του, τὰς τῆς Κορίνθου, Σικυῶνος, καὶ πολλῶν ἄλλων γειτονικῶν πόλεων (2). Ἡ δύναμις του, αὐξηθεῖσα με τὴν τοῦ Μενελάου ἀδελφοῦ του, ὁ ὁποῖός πρὸ ὀλίγου ἐνυμφεῦθη τὴν Ἑλένην, κληρονόμον τοῦ βασιλείου τῆς Σπάρτης, ἔδιδεν εἰς αὐτὸν μεγάλην ἐπιρροὴν εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς Ἑλλάδος, ὅπου ἀπὸ τὸν Πέλοπα, προπάτορά του, ἔλαβε τῆς Πελοποννήσου τὸ ὄνομα. Ὁ Τάνταλος, προπάτωρ αὐτοῦ, ἔβασιλευε κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν Λυδίαν, καὶ, καταπατῶν τὰ ἱερώτατα δικαιώματα, ἐκράτει εἰς τὰ δεσμὰ Τρωαδίτην τινα βασιλόπαιδα, ὀνομαζόμενον Γανυμήδην. Πλέον ἔτι πρόσφατον, ὁ Ἡρακλῆς, καταγόμενος ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς τοῦ Ἄργου, διέφθειρε τὴν πόλιν Τροίαν, ἐθανάτωσε τὸν Λαομέδοντα, καὶ ἤρπασε τὴν Ἥσιόνην θυγατέρα του. Ἡ μνήμη τῶν ὑβρεων τούτων μένουσα ἀτιμώρητος, διετῆρει, εἰς τὰς γενεὰς τοῦ Πριάμου, καὶ τοῦ Ἀγαμέμνονος, μίσος ἐκ κληρονομίας ἀδιάλλακτον, καὶ παροξυνόμενον ἡμέραν παρ' ἡμέραν ἀπὸ τὴν ζηλοτυπίαν τῆς δυνάμειος, τὸ φρικωδέστατον ἀφ' ὅλα τὰ θανατηφόρα πάθη. Πάρις, υἱὸς τοῦ Πριάμου, ἐδιωρίσθη νὰ ἀναζωπυρήσῃ τὰ σπέρματα αὐτὰ τῆς διαιρέσεως· ὁ Πάρις ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐφιλοξενήθη εἰς τὴν αὐλήν τοῦ Μενελάου, ὅπου ἡ ὠραιό-

(1) Πλάτ. περὶ νόμ. βιβλ. γ'. §. 685. (2) Στρά βιβλ. π'. §. 372.

της τῆς Ἑλένης ἔσυρεν ὄλων τὰς θεωρίας. Ὁ Τρωϊκὸς βασιλόπαις μὲ τὸ κάλλος τῆς μορφῆς συνῆψε τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀρέσκειν (1), καὶ τὴν εὐτυχῆ συνδρομὴν τῶν ἐρασμιωτάτων προτερημάτων. Αἱ χάριτες αὐται, ἐμψυχωμέναι ἀπὸ τὴν ἐλπίδα τῆς ἐκβάσεως, ἀπετέλεσαν εἰς τὴν βασιλισσαν τῆς Σπάρτης τοιαύτην ἐντύπωσιν, ὥστε ἄφησε πάντα, διὰ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Ματαιῶς οἱ Ἀτρεΐδαι ἤθελον νὰ λάβωσιν εἰρηνικῶς ἀνάλογον μὲ τὴν ὕβριν ἱκανοποίησιν· ὁ Πρίαμος ἔβλεπε τὸν υἱόν του, ὡς ἐπανορθωτὴν τῆς ὕβρεως, τὴν ὁποίαν ἡ γενεά του, καὶ ὀλόκληρος ἡ Ἀσία, ἀπὸ τὸ μέρος τῶν Ἑλλήνων ἐδοκίμασαν, καὶ ἀπέρριπτεν ὅλα τὰ μέσα τοῦ συμβιβασμοῦ, τὰ ὁποῖα εἰς αὐτὸν ἐπρόβαλλον (2).

§. λβ'. Ἀφ' οὗ ἡ παράλογος αὕτη εἰδήσις ἐδημοσιεύθη, αἱ θορυβώδεις, καὶ αἰμοχαρεῖς ἐκείναι κραυγαί, ἐκείναι αἱ φῆμαι, πρόδρομοι τῶν μαχῶν, καὶ τοῦ θανάτου, διεδηλοῦντο, καὶ ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη διεχέοντο· τὰ ἔθνη τῆς Ἑλλάδος ἐκυμαίνοντο, ὡσὰν θάσος, ὅταν ἀπὸ καταγιγῆδα τινὰ προσβάλληται. Οἱ βασιλεῖς, τῶν ὁποίων ἡ ἐξουσία εἶναι περικεκλεισμένη εἰς μίαν πόλιν· καὶ οἱ βασιλεῖς, τῶν ὁποίων ἡ ἐξουσία ἐκτείνεται εἰς πολλοὺς λαοὺς, ἔχοντες παρομοίως τὸ πνεῦμα τοῦ ἠρωϊσμοῦ, συνηθροίσθησαν εἰς τὰς Μυκῆνας. Ὁμοσαν, ὅτι θέλουσι γνωρίζει ἀρχηγὸν τῆς ἐπιχειρήσεως, τὸν Ἀγαμέμνονα, ὅτι θέλουσιν ἐκδικήσῃ τὸν Μενέλαον, καὶ ὅτι θέλουσι κατασῆσῃ τέφραν τὴν Ἴλιον. Ἄν οἱ ἡγεμόνες ἀπέφευγον κατ' ἀρχὰς, ἀπὸ τοῦ νὰ εἰσελθῶσιν εἰς τὴν συμμαχίαν, ἀμέσως ἐσύροντο ἀπὸ τὴν πεισικὴν εὐγλωττίαν τοῦ γέροντος Νέστορος, βασιλέως τῆς Πύλου, ἀπὸ τοὺς δολιευτικoὺς λόγους τοῦ Ὀδυσσεύς, βασιλέως τῆς Ἰθάκης, ἀπὸ τὸ παράδειγμα τοῦ Αἴαντος τῆς Σαλαμῖνος, τοῦ Διομήδου τοῦ Ἄργου, τοῦ Ἰ-

(1) Ὁμ. γλ. γ. στίχ. 39. (2) Ἡρ. βιβλ. α'. §. α'.

δομενέως τῆς Κρήτης, τοῦ Ἀχιλλέως, υἱοῦ τοῦ Πηλέως, ὁ ὁποῖος ἐβασίλευεν εἰς τινὰ τῆς Θετταλίας τοπαρχίαν, καὶ εἰς πλῆθος νέων πολεμιστῶν, μεθυόντων πρὸ τῶν ἐκβάσεων, τὰς ὁποίας ὑπέσχοντο. Μετὰ διεξῆδικας παρασκευὰς, τὸ στρατεύμα, ἐνδυναμωμένον σχεδὸν ἀπὸ 100,000 ἀνθρώπων, συνηθροίσθη εἰς τὸν λιμένα τῆς Αὐλίδος (1), καὶ ἐγγὺς χίλια διακόσια πλοῖα τὸ μετέφερον εἰς τῆς Τροίας τὰ παράλια.

§. λγ'. Ἡ πόλις τῆς Τροίας, ἐνδυναμωμένη μετ' εἰς τείχη, καὶ πύργους, ὑπερασπίζετο προσέτι καὶ ἀπὸ πολυάριθμον στρατεύμα, τὸ ὁποῖον ἐδιοῖκει ὁ Ἔκτωρ, ὁ υἱὸς τοῦ Πριάμου. Εἶχεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του ἱκανοὺς συμμάχους ἡγεμόνας (2), οἵτινες ἦνωσαν τὰ στρατεύματά των μετὰ τῶν Τρωαδιτῶν (3). Συνηθροισμένα κατὰ τὸ παράλιον, παρίσταν εἰς τῶν Ἑλλήνων τὸ στρατεύμα τρομερὸν μέτωπον. Ἀφ' οὗ δὲ οἱ Ἕλληνες τὰ ἀπεδίωξαν, περιεκλείσθησαν εἰς τὸ στρατόπεδον μετὰ τὸ περισσότερον μέρος τῶν πλοίων αὐτῶν. Τὰ δύο στρατεύματα ἐδοκίμασαν ἐκ νέου τὰς δυνάμεις των, καὶ ἡ ἀμφίβολος ἔκβασις πολλῶν συμπλοκῶν ἔδειξεν ὅτι ὑποβλέπωσιν, ὅτι ἡ πολιορκία μέλλει νὰ διαρκέσῃ εἰς πολὺ χρόνον διάστημα. Οἱ Ἕλληνες, ἔχοντες πλοῖα εὐθραυστα, καὶ γνώσεις ἀτελεῖς εἰς τὴν τέχνην τῆς ναυτικῆς, δὲν ἐδυνήθησαν νὰ συσῆσωσιν ἀδιάκοπον συγκοινωνίαν μετὰ τὴν Ἑλλάδος, καὶ Ἀσίας. Τὰ πρὸς τροφήν χρειώδη ἄρχισαν νὰ ἐκλείπωσι μέρος τοῦ σόλου ἐδιωρίσθη νὰ λεηλατῆ, καὶ νὰ σπεύρῃ τὰς νήσους, καὶ τὰ ἐγγὺς μέρη, ἐν ᾧ διάφορα μέρη, διεσκεδασμένα εἰς τὰς πεδιάδας, ἤρπαζον τὴν συλλογὴν τῶν καρπῶν, καὶ τὰ ποιμνιάτων. Ἄλλο αἷτιον ἀποκαθίσα αὐτὰ τὰ ἀποσπάσματα τῶν στρατιωτῶν ἄφευκτα. Δὲν ἦτον πολιορκημένη ἡ πόλις, καὶ ἐπειδὴ τὰ στρατεύματα τοῦ Πριάμου τὴν ἐφύλαττον

(1) Ὁμ. Ἰλ. β'. στίχ. 494. Θουκ. βιβλ. α'. κεφ. ι'. (2) Ὁμ. αὐτ. βιβλ. η'. στίχ. 562 (3) Ἀντ. β'. στίχ. 876. βιβλ. ι'. 434.

ἀπὸ ἐπιδρομὴν αἰφνύδιον, ἀπεφάσισαν, νὰ κτυπῶσι τοὺς συμμάχους αὐτοῦ τοῦ βασιλέως, ἢ, νὰ ὠφελῶνται ἀπὸ τὰ λάφυρά των, ἢ, νὰ τὸν σερῶσιν ἀπὸ τὴν βοήθειάν τους. Ὁ Ἀχιλλεὺς ἔφερε πανταχοῦ τὴν φωτίαν, καὶ τὸν σίδηρον (1), ἀφ' οὗ ἐξεχείλησεν, ὡς χεῖμα ῥῆος ἐξολοθρευτικὸς, ἐπανήχαστο μὲ ἀπειρα τῶν ἐχθρῶν λάφυρα, καὶ τὰ διένειμεν εἰς τὸ στρατευμα μὲ ἀναριθμήτους αἰχμαλώτους, τὰς ὁποίας οἱ στρατηγοὶ ἀναμεταξύ των διμερίζοντο.

§. λδ'. Ἡ Τροία ἦτον τεθμελιωμένη εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Ἴδης, ἀπομεμακρυσμένη ὅπως οὖν ἀπὸ τὴν θάλασσαν· αἱ σκηναὶ, καὶ τὰ πλοῖα τῶν Ἑλλήνων περιεκράτου τὸ παράλιον. Τὸ μεταξὺ διάστημα ἦτον τὸ θέατρον τῆς ἀνδραγαθίας, καὶ ἀγριότητος. Οἱ Τρωαδίται, καὶ Ἕλληνες, καθωπλισμένοι μὲ δόρατα, ρόπαλα, σπαθία, ἀκόντια, καὶ λόγχας, ἐσκεπασμένοι μὲ περικεφαλαίας, θώρακας, κνημίδας, καὶ ἀσπίδας, ἔχοντες πεπυκνωμένας τὰς τάξεις, καὶ τοὺς στρατηγοὺς εἰς τὴν ἀρχὴν, ὤρμων πρὸς ἀλλήλους, ἀπὸ πρῶτοι, μὲ μεγάλας κραυγὰς, οἱ δεῦτεροι, μὲ σιωπὴν φρονιμῶδες ἔσαν. Ἀμέσως οἱ ἀρχηγοὶ καθίσταντο στρατιῶται, ζήλωται, νὰ δώσωσι μεγάλα παραδείγματα μᾶλλον, ἢ φρονίμους συμβουλὰς, κατεκρημνίζοντο εἰς τὸν κίνδυνον, καὶ ἄφρονον σχεδὸν πάντοτε εἰς τὴν τύχην τὴν φροντιῖδα ἐκβάσσωσιν, τὴν ὁποίαν δὲν ἤξευρον, μήτε νὰ προετοιμᾶσσωσι, μήτε νὰ ἐξακολουθήσωσιν ἐπωφελῶς· τὰ στρατεύματα ὠθοῦντο, καὶ ἐσυτρίβοντο μὲ σύγχυσιν, ὡς τὰ κύματα, τὰ ὁποῖα ὁ ἄνεμος ὠθεῖ, καὶ ἐξωθεῖ εἰς τὸ σεῖον τῆς Εὐβοίας. Ἡ νύξ ἐχώριζε τοὺς πολεμιστὰς· ἢ πόλις, ἢ τὰ χαρακώματα ἐγίνοντο εἰς τοὺς νευκημένους καταφύγιον· ἢ νίκη ἐξηγοράζετο μὲ αἶμα πολὺ, καὶ δὲν παρήγαγε κἄν ἐν ὄφελος. Τὰς ἀκολούθους

(1) Ὁμ. Ἰλ. 9. στίχ. 328.

ἡμέρας, ἡ φλόξ τῆς πυρκαϊᾶς κατηνάλωσε τοὺς, ὅσους ὁ θάνατος ἐθέρισεν. Ἐτίμων τὴν μνήμην αὐτῶν μὲ δάκρυα, καὶ ἐπικηδείους ἀγῶνας. Τῆς δὲ ἀνακωχῆς παρελθούσης, πάλιν εἰς χεῖρας ἐπανήρχοντο.

§. λέ'. Πολλάκις, κατὰ τὴν ζέουσαν συμπλοκὴν, ὕψωνε τὴν φωνὴν του κἀνεὶς πολεμιστῆς, καὶ ἔκραζεν εἰς μονομαχίαν πολεμιστὴν τοῦ ἐναντίου μέρους, τὰ στρατεύματα, εἰς σιωπὴν, τοὺς ἐθεώρουν, ὅτι ἔρριπτον ἄλλοτε μὲν βέλη, ἢ ὑπερμεγέθη τμήματα πετρῶν, ἄλλοτε δὲ, ὅτι ἐσυμπλέκοντο, κρατοῦντες τὸ ξίφος εἰς τὴν χεῖρα, καὶ ὅτι σχεδὸν ἀείποτε ἀμοιβαίως ἐχλευάζοντο, διὰ νὰ ὀξύνωσι τὴν μανίαν τους. Τὸ μῖσος τοῦ νικητοῦ δὲν ἐλάμβανε τέλος μὲ τὸν θρίαμβόν του· ἂν δὲν ἠδύνατο νὰ καταβρίσῃ τὸ σῶμα τοῦ ἐχθροῦ, καὶ νὰ τὸ σερήσῃ τοῦ ἐνταφιασμοῦ, ἐπροσπάθει τοῦλάχισον νὰ τὸ ἐκγυμνώσῃ ἀπὸ τὰ ὄπλα του. Ἄλλ' ἐν ταύτῳ τὰ στρατεύματα ἐξ ἑνὸς, καὶ ἄλλου μέρους ἐπροχώρουν, ἢ, διὰ νὰ τοῦ ἀρπάσωσι τὸ λάφυρον, ἢ, διὰ νὰ τοῦ τὸ βεβαιώσωσι, καὶ ἡ συμπλοκὴ ἐγένετο γενικὴ. τὸ ἴδιον ἠκολούθει, καὶ ὅταν τὸ ἐν τῶν στρατευμάτων εἶχε πολλὰ νὰ φοβῆται διὰ τὴν ζωὴν τοῦ στρατηγοῦ του, ἢ, ὅταν ὁ ἴδιος ἐζήτηε νὰ τὸ ἀπομακρύνῃ μὲ τὴν φυγὴν. Αἱ περιστάσεις δύνανται νὰ δικαιώσωσι τὸ ἔσχατον τοῦτο κίνημα. Ὁ χλευασμὸς, καὶ ἡ καταφρόνησις ἐδυσημίει διὰ πάντα τὸν, ὅς τις ἀπὸ τὴν μάχην ἔφευγεν. Ἐπειδὴ ἔπρεπε εἰς κάθε καιρὸν, νὰ ἠξέυρη, νὰ καταφρονῇ τὸν θάνατον, διὰ νὰ κρίνηται τοῦ ζῆν ἄξιος. Ἐσυγχωρεῖτο μόνον εἰς τὸν, ὅς τις δὲν ἀπέφευγε τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἐναντίου του, παρὰ, ἀφ' οὗ τὴν ἐδοκίμαζεν. Ἐπειδὴ ἡ ἀνδρία τῶν καιρῶν ἐκείνων, συνιστάμενη ὅχι τόσο εἰς τὴν γενναιοσύνην τοῦ πνεύματος, ὅσον εἰς τὴν ἐλπίδα τῶν δυνάμεων τοῦ σώματος, δὲν ἔδιδε κἀμμίαν ἐντροπὴν φυγῆς, ὅταν ὑπεχώρει κἀνεὶς εἰς τὴν ἀνάγκην, ἀλλὰ δόξαν, τὸ νὰ

προφθάτη τὸν ἐχθρὸν, ὅταν ὀπισθοδρομῇ, καὶ νὰ συνάψῃ μὲ τὴν δύναμιν, ἥτις ἠτοίμαζε τὴν νίκην, τὴν ἐλαφρότητα, ἥτις ἐχρησίμευε νὰ τὴν ἀποφασίσῃ.

§. λς'. Ἡ στρατιωτικὴ σύμπνοια, καὶ ὁ σύνδεσμος τῶν φρονημάτων μεταξύ δύο πολεμιστῶν, δὲν ἐσάθησαν ποτὲ τὸσον κοινοί, ὅσον εἰς τῆς Τροίας τὸν πόλεμον. Ἀχιλλεὺς καὶ Πάτροκλος, Αἴας, καὶ Τεῦκρος, Διομήδης, καὶ Σθένελος, Γῆομενεὺς καὶ Μηρῶνης καὶ τόσοι ἄλλοι ἥρωες, ἄξιοι νὰ ἀκολουθῶσι τὰ ἔχη των, ἐμάχοντο συνεχῶς ὁ εἰς πλησίον τοῦ ἄλλου, καὶ, εἰσερχόμενοι εἰς τὰς συμπλοκάς, διενέμοντο ἀναμεταξύτων τοὺς κινδύνους, καὶ τὴν δόξαν. Ἄλλοτε καθήμενοι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἄρματος, ὁ μὲν, ὠθάγει τοὺς ταχυδρόμους ἵππους, ὁ δὲ, ἐμάκρυνε τὸν θάνατον, καὶ τὸν ἐξάπεςελλεν εἰς τὸν ἐχθρὸν. Ἡ ἀπώλεια ἐνὸς πολεμιστοῦ ἐξήτει ταχεῖαν ἐκδίκησιν ἐκ μέρους τοῦ συντρόφου τῶν ὄπλων. Τὸ ἐκχυθὲν αἷμα ἀπῆτει αἷμα. Ἡ ἰδέα αὕτη ἰσχυρὰ ἐντετυπωμένη εἰς τὰ πνεύματα, ἐσκλήρυνε τοὺς Ἕλληνας, καὶ Τρωαδίτας κατὰ τῶν, ὅσων ἐδοκίμαζον, ἀναριθμητῶν κακῶν. Οἱ πρῶτοι ἦσαν πολλάκις εἰς τὴν ἀκμὴν, νὰ λάβωσι τὴν πόλιν· οἱ δευτέρουι πολλάκις ἐβίασαν τὸ στρατόπεδον, μὲ ὅλα τὰ περιφράγματα, τάφρους, καὶ τείχη, τὰ ὅποια τὸ ὑπερασπίζοντο. Ἐβλεπον, ὅτι τὰ στρατεύματα διεφθείροντο, καὶ οἱ στρατηγοὶ ἐγίνοντο ἄφαντοι. Ἐκτωρ, Σαρπηδῶν, Αἴας, ὁ ἴδιος Ἀχιλλεὺς, ἐδάγκασαν τὸν κοινορτόν. Αὐτὰς τὰς καταστροφὰς θεωροῦντες, οἱ μὲν Τρωαδίται ἐπεθύμουν τὴν ἀποσολὴν τῆς Ἑλένης, οἱ δὲ Ἕλληνες, τὴν πατριδατων. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἐν, καὶ τὸ ἄλλο μέρος παρευθὺς περικρατοῦντο ἀπὸ τὴν ἐντροπήν, καὶ ἀπὸ τὴν δυσυχῇ εὐκολίαν, τὴν ὁποιάν ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι, νὰ συνειθίζωσιν εἰς ὅλα, ἔξω μόνον, εἰς τὴν ἀνάπαυσιν, καὶ εὐτοχίαν.

§. λς'. Ἡ γῆ ὅλη εἶχε τοὺς ὀφθαλμοὺς προσηλωμέ-

vous εις τὰς πεδιάδας τῆς Τροίας, εἰς ἐκείνους τοὺς τόπους, ὅπου ἡ δόξα ἔκραζε μεγαλοφώνως τοὺς βασιλεῖς, οἵτινες δὲν ἦσαν κατ' ἀρχὰς τῆς ἐκστρατείας μέτοχοι. Ἐχοντες ἐπιθυμίαν ἄκραν νὰ δοξασθῶσι εἰς αὐτὸ τὸ ἀνεωγμένον εἰς τὰ ἔθνη σάδιον, ἤρχοντο ἀλληλοδιαδόχως, νὰ συνάπτωσι τὰ στρατεύματα τῶν μὲ τὰ τῶν συμμάχων αὐτῶν, καὶ ἐθανατώνοντο κατὰ τὴν πρώτην προσβολὴν ἐνίοτε. Τέλος πάντων, ἡ πόλις, μετὰ ἀνδίσασιν δέκα ἐτῶν, καὶ πόνων, ἀφ' οὗ ἔχασε τὸ ἐκλεκτὸν τῆς νεότητος, καὶ τῶν ἡρώωντης, ὑπέπεσεν εἰς τὰς δυνάμεις τῶν Ἑλλήνων (1), καὶ ἡ πτωχία της τόσοσιν μέγαν κρότον εἰς τὴν Ἑλλάδα κατέστησεν, ὥσπερ εἰς ἔτι χρηματίζει ἡ πρώτη ἐποχὴ τῶν χρονικῶν τῶν ἔθνων. Τὰ τείχη, αἱ οἰκίαι, οἱ ναοὶ της μετεβλήθησαν εἰς κόνιν· ὁ Πρίαμος ἐξέπνευσεν εἰς τοὺς πόδας τῶν θυσιασθῆριων, οἱ υἱοὶ του κατεσφάγησαν περὶ αὐτὸν, ἡ Ἐκάβη, γυνή του, ἡ Κασσάνδρα κόρη του, ἡ Ἀνδρομάχη, χήρα τοῦ Ἑκτορος, καὶ ἄλλαι πολλαὶ βασίλισσαι, ἐπιφορτισμέναι μὲ δεσμὰ, ἐσύροντο, ὡς αἰχμάλωτοι μεταξὺ τῶν αἰμάτων, τὰ ὅποια ποταμηδὸν εἰς τὰς ἀγυῖας ἔρριπον, καὶ ἀνάμεσα ἀπὸ θῆμων, ἐξ ὀλοκλήρου καταναλωθέντα ἀπὸ τὴν φλόγα, ἢ διαφθαρέντα ἀπὸ τοῦ νικητοῦ τὸν σίδηρον. Τοιαύτη ἐσάθη ἡ λύσις αὐτοῦ τοῦ ὀλεθροῦ πολέμου! Οἱ Ἕλληνες μέχρι κόρου εὐχαρίστησαν τὴν λύσασταυτους, ἀλλ' αὐτὴ ἡ σκληρὰ ἡδονὴ ἐσάθη τὸ τέλος τῆς εὐπαθείας των, καὶ ἀρχὴ τῶν δυσυχιῶν τους.

§. λη'. Ἡ ἐπιστροφήτων ἔγινε διάσημος μὲ τρομερωτέρας καταστροφάς (2). Ὁ Μενεσθεὺς, βασιλεὺς τῶν Ἀθηνῶν, ἐτελείωσε τὴν ζωὴν του εἰς τὸ νησίον τῆς Μήλου (3). Ὁ Λίας, βασιλεὺς τῶν Λοκρῶν, ἀπώλεσθη μὲ τὸν σόλον του (4). Ὁ Ὀδυσσεὺς, δυσυχέστερος, εἶχε συχνὰ νὰ φοβῆται τὴν ἰδίαν

(1) Τῷ 1222. ἔτι πρὸ Χρ. (2) Πλά περὶ νό. βιβλ. γ. §. 628.

(3) Εὐσέβ. χρον. §. 128. (4) Ὁμ. Ὀδύσ. βιβλ. δ. στίχ. 499.

τύχην, εἰς ὅσα ὀλοκλήρους χρόνους, ἐν οἷς ἐπεριπλανᾶτο εἰς τὰ κύματα. "Ἄλλοι, ἔτι μᾶλλον ἐλέους ἄξιοι, ἐσάθθησαν δεκτοὶ ἀπὸ τὰς γενεάς των, ὡς ξένοι, ἐνδεδυμένοι ἐπωνυμίας, τὰς ὁποίας μακρὰ ἀπουσία ἔρριπτεν εἰς λήθην, καὶ ἀνέλπιστος ἐπιστροφή ἀποκαθίσα μισθίας. Ἐντὶ χαροποιῶν φωνῶν τὰς ὁποίας ἔπρεπε νὰ διεγείρῃ ἡ παρουσία των, ἤκουον τριγύρω των φωνὰς ἐπαναστατικὰς φιλαρχίας, μοιχείας, καὶ βδελυρωτάτης φιλοκερδείας, ἐπιβουλευόμενοι ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους των. Τὸ περισσότερον μέρος ἀπῆλθον ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν, τοῦ Ἰδομενέως, τοῦ Φιλοκτήτου, τοῦ Διομήδου, καὶ τοῦ Τεύκρου, νὰ ζητῶσιν ἄλλους συγγενεῖς, καὶ φίλους ἐκνέου εἰς ἀγνωρίζους τόπους. Ἡ γενεὰ τοῦ Ἄργου ἐμείνθη ἀπὸ ἐγκλήματα, καὶ διέσχισε τὰ ἐντόσδιά της μὲ τὰ ἰδιά της χέρια. Ὁ Ἀγαμέμνων ἦυρε τὸν θρόνον του, καὶ τὴν κλίνην του βεβηλωμένα ἀπὸ ἀνάξιον ἄρπαγα. Ἀπέθανε, δολοφονθεὶς παρὰ τῆς Κλυταιμνήστρας γυναικὸς του, ἡ ὁποία, μετ' ἐλίγου χρόνου, κατεσφάγη ἀπὸ τὸν Ὀρέστην υἱόν της.

§. λδ'. Τὰ φρικώδη αὐτὰ συμβεβηκότα, πολλαπλασιασθέντα τότε σχεδὸν εἰς ὅλας τὰς ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος, ἰχνογραφούμενα πάλιν μέχρι τῆς σήμερον εἰς τῶν Ἀθηνῶν τὸ θέατρον, ἔπρεπε νὰ διδάσκωσι τοὺς βασιλεῖς, καὶ τὰ πλήθη, καὶ νὰ τοὺς κατασαίνωσι καὶ μέχρι τῆς νίκης αὐτῆς νὰ τρέμωσιν. Ἡ νίκη εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐσάθη τόσον ὀλεθρία, ὅσον καὶ εἰς τοὺς Τρωαδίτας ἡ καταστροφή. Ἀδυνατισθέντες ἀπὸ τοὺς κόπους τοῦ πολέμου, καὶ τὴν εὐτυχῆ αὐτοῦ ἔκβασιν, δὲν ἐδυνήθησαν πλέον νὰ ἀνδίσανται εἰς τὰς ἐσωτερικὰς των διαιρέσεις, καὶ ἐσυνείθισαν εἰς αὐτὴν τὴν ὀλεθρίαν ιδέαν, ὅτι ὁ πόλεμος ἦτον τόσον ἀναγκαῖος εἰς τὰς βασιλείας, ὅσον καὶ ἡ εἰρήνη. Εἰς διάσημα τινῶν γενεαλογιῶν, ἔπρεπε, καὶ ἐσβέσθη τὸ περισσότερον μέρος τῶν βασιλικῶν γενεῶν, αἱ ὁποῖαι ἀνέτρεψαν

τὴν τοῦ Ἡριάμου, καὶ ὀγδοήκοντα χρόνους μετὰ τὴν φθορὰν τῆς Τροίας (1), μέρος τι τῆς Πελοποννήσου διέβη εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἡρακλειδῶν, ἢ ἀπογόνων τοῦ Ἡρακλέους. Ἡ προξενηθεῖσα διὰ τῆς ἐπιτροφῆς τούτων τῶν ἡγεμόνων μεταβολὴ ἐσάθη λαμπρὰ, καὶ σερευμένη εἰς εὐπροσωποτέρας προφάσεις (2). Μεταξὺ τῶν γενεῶν, αἱ ὁποῖαι, κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, ἐξουσίαζον τὴν βασιλείαν τοῦ Ἄργου, καὶ τῶν Μυκηνῶν, αἱ πλέον διάσῃμοι ἐσάθησαν τοῦ Δαναοῦ, καὶ Πέλοπος. Ἀπὸ τῶν πρώτων αὐτῶν τῶν βασιλέων κατήγοντο ὁ Προῖτος, Ἀκρίσιος, Περσεὺς, καὶ Ἡρακλῆς. Ἀπὸ τῶν δεύτερον, Ἄτρεὺς, Ἀγαμέμνων, Ὀρέστης, καὶ οἱ υἱοὶ του.

§. μ'. Ο Ἡρακλῆς, ὑποταγαμένος, ἐν ὧσιν ἔζη, εἰς τὰς θελήσεις τοῦ Εὐρυσθέως, τὸν ὁποῖον ἰδιάζουσαι περιστάσεις ἐνέδυσαν τὴν ὑπερτάτην ἐξουσίαν, δὲν ἐδυνήθη νὰ καταστήσῃ ἰσχυρὰ τὰ δικαιώματά του, ὅμως τὰ μετέφερεν εἰς τοὺς υἱοὺς του, οἵτινες μετὰ ταῦτα ἐξωρίσθησαν ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον. Ἐδοκίμασαν πολλάκις νὰ εἰσέλθωσιν εἰς αὐτὴν (3), ἀλλ' αἱ δυνάμεις τῶν πάντοτε κατεσάλησαν ἀπὸ τὴν γενεὰν τοῦ Πέλοπος, ἡ ὁποῖα, μετὰ θάνατον τοῦ Εὐρυσθέως, ἤρπασε τὸ διάδημα. Τὰ δίκαια μετεβάλλοντο εἰς ἐγκλήματα, ἐν ὧσιν ἐδύνάτο νὰ ἀντιθέσῃ εἰς αὐτοὺς τὴν βίαν. Ἀφ' οὗ δὲ ἔπαυσεν ἀπὸ τοῦ νὰ ἦναι τρομερὰ, ἐφάνη, ὅτι ἀφυπνίζετο χάριν τῶν Ἡρακλειδῶν ἡ προσήλωσις τῶν δήμων εἰς τοὺς παλαιούς των δεσπότας, καὶ ἡ ζηλοτυπία τῶν γειτνιαζόντων δυνάμεων ἐναντίον τῆς γενεᾶς τοῦ Πέλοπος. Τότε ἡ γενεὰ τῶν Ἡρακλειδῶν εἶχε προσάτας τρεῖς ἀδελφοὺς Τήμενον, Κρεσφόντην, καὶ Ἀριστόδημον, οἵτινες, φιλιωθέντες μὲ τοὺς Δωριεῖς (4), εἰσῆλ-

(1) Θουκ. βιβλ. α'. κεφ. ιβ'. (2) Τῷ 1202, ἔτι πρὸ Χρ. (3) Ἡρβιβλ. γ. §. κς'. Διοδ. βιβλ. δ'. §. 261. (4) Στρά. βιβλ. γ. §. 393.

Σου μὲ αὐτοὺς εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὅπου αἱ περισσότεραι πόλεις ἐβιάσθησαν νὰ τοὺς γνωρίωσι διὰ ἡγεμόνας των (1).

§. μα'. Οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἀγαμέμνονος, βεβιασμένοι εἰς τὸ Ἄργος, καὶ οἱ τοῦ Νέστωρος, εἰς τὴν Μεσσηνίαν, κατέφυγον οἱ πρῶτοι εἰς τὴν Θράκην, οἱ δεῦτεροι, εἰς τὴν Ἀττικὴν. Τὸ Ἄργος ἐκληροδοτήθη εἰς μέρος τοῦ Τημένου, καὶ ἡ Μεσσηνία, εἰς τὸ τοῦ Κρεσφόντου, ὁ Εὐρυσθένης, καὶ Προκλῆς, υἱοὶ τοῦ Ἀρισοδήμου, ἀποθανόντος κατ' ἀρχὰς τῆς ἐκστρατείας, ἐβασίλευσαν εἰς Λακεδαιμόνα (2). Μετ' ὀλίγους χρόνους, οἱ νικηταὶ ἐκτύπησαν τὸν Κόδρον, βασιλέα τῶν Ἀθηνῶν, ὅτι ἐδέχθη καταφυγόντας τοὺς ἐχθρούς των. Ὁ βασιλεὺς οὗτος, μαθὼν, ὅτι ὁ χρησμὸς ὑπέσχετο τὴν νίκην εἰς ἐκεῖνο ἀπὸ τὰ δύο στρατεύματα, ὅπου ἤθελε χάσει εἰς τὴν μάχην τὸν στρατηγόν του, ὑπέκυψεν οἰκειοφελῶς εἰς τὸν θάνατον, καὶ ἡ θυσία αὐτῆ ἀναφε τόσον τὸ στρατεύμα του, ὥς ἐβαλον τοὺς Ἡρακλείδας εἰς φυγὴν (3). Ἐνταῦθα ἔλαβον τέλος οἱ ἐπονομασθέντες ἡρωϊκοὶ αἰῶνες, καὶ πρέπει νὰ ἐμφιλοχωρήσῃ ὁ ἀναγνώστης ἐνταῦθα διὰ νὰ καταλάβῃ τούτων τὸν χαρακτῆρα, καὶ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰς λεπτολογίας, τὰς ὁποίας ἡ ὀρμητικὴ φορὰ τῶν συμβεβηκότων μόλις ἐσυγχώρησε νὰ ὑπομνησθῶμεν. Κατὰ τοὺς παλαιοὺς χρόνους ἦσαν μοναρχίαι εἰς τὴν Ἑλλάδα (4), τὴν σήμερον εἶναι εἰς αὐτὴν σχεδὸν μόνον δημοκρατίαι. Οἱ πρῶτοι βασιλεῖς εἶχον εἰς τὴν ἐξουσίαν τους, ἢ μίαν πόλιν, ἢ μίαν τοπαρχίαν (5), τινὲς ἐξέτεινον τὴν κυριότητά των, διαρπαζόντες τοὺς γείτονας αὐτῶν, καὶ ἐσχημάτιζον μεγάλας βασιλείας. οἱ διάδοχοί των ἠθέλησαν νὰ αὐξήσωσι τὴν

(1) Παισα. βιβλ. β'. κεφ. γγ'. (2) Ἰσοκ. εἰς Ἀρχιδ. § 18. Τὰκ. χρον. βιβλ. δ'. κεφ. μγ'. Παισα. αὐτ. κεφ. σί'. Vell Paterc. l. 1. c. 2. (3) Meurs. de reg. Athen. l. 3. c. 11. (4) Πλά. περὶ κέ. βιβλ. γ. §. 680. Ἀριστ. πολιτ. βιβλ. α'. κεφ. β'. cice. de leg. l. 3. p. 161. (5) Θουκυβιδ. α'. κεφ. γγ'. Ὀμ. Ἰλ. β'. σί. 495.

κυριότητά των με τὴν βλάβην τῶν ἰδίων ὑποκειμένων, καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἐσερήθησαν.

§. μβ'. "Αν δὲν ἤρχοντο εἰς τὴν Ἑλλάδα ἄλλαι ἀποικίαι τῶν διαφόρων ἔθνων, εἰμὴ, μόνον τοῦ Κέκρωπος, οἱ Ἀθηναῖοι πλέον πεπαιδευμένοι, καὶ ἐπομένως ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀγρίους δυνατώτεροι, ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἤθελον τοὺς ὑποτάξει, καὶ ἡ Ἑλλὰς ἤθελε σχηματισθῆ μεγάλην βασιλείαν, τὸ ὁποῖον ἐδύνατο νὰ ὑπάρχη ἐπὶ τοῦ παρόντος, ὡς τὸ τῆς Αἰγύπτου, καὶ Περσίας. Ἄλλ' αἱ διάφοροι ἀποικίαι, ἐλθοῦσαι ἀπὸ τὴν Ἀνατολάν, τὴν διεμέρισαν εἰς πολλὰς βασιλείας, καὶ οἱ Ἕλληνες οἰκιστοποίησαν πανταχοῦ τὴν μοναρχικὴν διοίκησιν. Ἐπειδὴ αἱ πολίσαντες τοὺς δὲν ἐγνώριζον ἄλληλην. Δι' ὅτι εὐμαρέσερον εἶναι, νὰ ἀκολουθῆ κἀνεὶς τὰς θελήσεις ἐνὸς μόνου ἀνθρώπου, ἢ τὰς τῶν πολλῶν ἀρχηγῶν, καὶ ἡ ἰδέα τοῦ ὑποτάσσεσθαι, καὶ ἄρχειν διὰ μιᾶς, τοῦ καὶ ἦναι κἀνεὶς ἄρχων, ἐν ταύτῳ καὶ ἀρχόμενος, ὑποθέτει μεγάλην φῶτα, καὶ σκέψεις ἀνωτέρας ἀπὸ τὸν τότε νηπιωδῆ τῶν ἔθνων αἰῶνα. Οἱ βασιλεῖς εἰργάζοντο τὰ ἐπαγγέλματα τοῦ ἀρχιερέως, τοῦ στρατηγοῦ, καὶ τοῦ κριτοῦ, (1) ἡ ἐξουσία των, μεταδιδομένη εἰς τοὺς ἀπογόνους των (2), ἦτον πολλὰ ἐκτεταμένη, καὶ με ὅλον τοῦτο συγκερασμένη με βουλευτήριον, τοῦ ὁποῖου ἐδέχετο τὰς γνώμας, καὶ τοῦ ὁποῖου τὰς ἀποφάσεις ἐκοινοποιοῦν εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἔθνους συνέλευσιν (3). Ἐνίστοε, μετὰ διεξοδικόν τινα πόλεμον, οἱ δύο φιλονεικοῦντες περὶ τοῦ θρόνου, ἢ ἄλλοι δύο ἐκλελεγμένοι ἀπὸ αὐτοὺς, ἐπαρρησιάζοντο με τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας, καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ διοικεῖν τοὺς ἀνθρώπους ἐξήρτητο ἀπὸ τὴν δύναμιν, ἢ

(1) Ἄρισ. αὐτ. βιβλ. γ. κεφ. εἰ. (2) Θουκ. βιβλ. α'. κεφ. σγ.

(3) Ἄρισ. ἡδ. βιβλ. γ. κεφ. ε. Διονύσ. Ἀλικαρ. ἀρχ. Ῥωμ. βιβλ. β'. §. 361,

ἐπιτηδειότητα τοῦ νικητοῦ. Διὰ τὴν ὑποσπρίξιν τὴν δόξαν τῆς ἀξίας, ὁ ἡγεμὼν, παρεκτός τῶν τεταγμένων εἰς τὸν δῆμον φόρων (1), εἶχε κτήματα, τὰ ὅποια ἔλαβεν ἀπὸ τοὺς προπάτοράς του, καὶ ἤυξανε διὰ τῶν πορθησέων του, καὶ ἄλλοτε διὰ τῆς ἐλευθεριότητος τῶν φίλων του. Ὁ Θεσεὺς, ἐξορισθεὶς ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, εἶχε διὰ μόνου καταφύγιον, τὰς, ὅσας περιουσίας ὁ πατήρ του εἰς τὴν νῆσον Σκύρον τῷ ἄφησεν (2). Οἱ Αἰτωλοὶ, ξενοχωρούμενοι ἀπὸ ἐχθρὸν δυνατὸν, ἔταξαν εἰς τὸν Μελέαγρον, υἱὸν τοῦ Οἰνέως, βασιλέως των, μέρος τῆς γῆς ἀξιόλογον, ἂν ἤθελε νὰ πολεμήσῃ, ὡς ἀρχηγὸς των (3). Ἡ πλειὸς τῶν παραδειγμάτων δὲν μᾶς συγχωρεῖ νὰ διηγηθῶμεν τοὺς, ὅσοι τῶν ἡγεμόνων ἐχρεώσουν μέρος τοῦ θησαυροῦ των εἰς τὴν νίκην, ἢ εἰς τὴν εὐγνωμοσύνην. Ἀλλ' ὅ,τι πρέπει νὰ παρατηρήσῃ κανεὶς, εἶναι, ὅτι ἐδοξάζοντο, ἀφ' ὅσα δῶρα ἔθελαν ἀποκτήσει. Δι' ὅ,τι τὰ χαρίσματα θεωροῦνται, ὡς βραβεῖον ἀγαθοεργίας, ἢ τῆς φιλίας σύμβολον, καὶ ἦτον ἔντιμον νὰ τὰ δέχωνται, καὶ διαβεβλημένοι, εἰάν δὲν ἦσαν ἀξιοὶ νὰ ἀποκτῶσι τοιαῦτα.

§. μγ'. Κανὲν ἄλλο δὲν εἶδιδε περισσοτέραν λάμψιν εἰς τὸ ὑπέρτατον ἀξίωμα, καὶ πρόοδον εἰς τὴν ἀνδρίαν, ὡς τὸ πνεῦμα τοῦ ἠρωϊσμοῦ· καὶ κανὲν ἄλλο δὲν ἠρμολογεῖν εἰς τὰ ἦθη τοῦ ἔθνους περισσότερον, τὰ ὅποια ἦσαν σχεδὸν πανταχοῦ τὰ αὐτά. Ὁ χαρακτήρ τότε τῶν ἀνθρώπων εἶχεν ὀλίγα, καὶ ἀπλούστατα σημεῖα, ἦτον ὅμως ἐμφαντικώτατος, καὶ ζωηρότατος· ἡ τέχνη δὲν ἐπρόσθεσεν ἔτι τὰ χρώματά της εἰς τὸ ἔργον τῆς φύσεως. Οὕτως οἱ ἰδιαιτέροι ἐπρεπε νὰ διαφέρωσιν ἀναμεταξύ των, καὶ οἱ δῆμοι νὰ ὁμοιάζωσι. Τὰ σώματα φύσεως ῥωμαλαῖα, ἐγίνοντο ἔτι διὰ τῆς ἀγωγῆς ῥωμαλαιότερα· αἱ

(1) Ὁμ. Ἰλ. 9. σί. 156. εἰδ. βιβλ. γγ. σί. 15. (2) Πλούτ. εἰς Θεσ. §. 16. (3) Ὁμ. Ἰλ. 9. σί. 573.

ψυχαί, χωρίς εὐκαμψίαν, καὶ προάσκησιν, ἦσαν δραστήριαι, ἐπιχειρηματικαί, ὀρμητικαί εἰς τὴν ὑπερβολικὴν ἀγάπην, ἢ εἰς τὸ μῖσος, πάντοτε συρόμεναι ἀπὸ τὰ αἰσθητήρια, καὶ πάντοτε ἔτοιμα νὰ ἐλευθερώωνται ἀπ' αὐτά· ἡ φύσις, ἔχει τόσον ἠναγκασμένη εἰς τοὺς, ὅσοι ἦσαν ἐνδεδυμένοι τὴν ἐξουσίαν, ἀνεκαλύπτετο παρ' αὐτοῖς μὲ περισσοτέραν ἐνέργειαν, ἢ παρὰ τῷ δήμῳ. Ἀπέβαλλον ὕβριν τινὰ δι' ὕβρεως, ἢ διὰ βίας, καὶ πλέον ἀδύνατοι εἰς τὴν θλίψιν, ἢ εἰς τὰς καταστροφάς, ἃν δίδεται ἕως τόσον, νὰ ἦναι ἀδυναμία, ὅταν φαίνονται κἀνεὶς αἰσθητικὸς, ἔκλαιον διὰ τινὰ καταφρόνησιν, τὴν ὁποίαν νὰ ἐκδικήσωσι δὲν ἐδύνατο. Ἄγαθοί, καὶ εὐκολοί, ὅταν τοὺς ἐπρολάμβανον μὲ σέβας, ὀρμητικοὶ δὲ καὶ τρομεροί, ὅταν εἰς τοῦτο παραβάται ἐγένοντο· διέβαινον ἀπὸ τὴν μεγαλητέραν ὀρμὴν εἰς τὰ μεγαλήτερα πλῆκτρα τῆς συνειδήσεως, καὶ διώρωνον τὸ σφάλματων μὲ τὴν αὐτὴν ἀπλότητα, μὲ τὴν ὁποίαν τὸ ὠμολόγουν (1). Ἐν συντόμῳ, ἐπειδὴ τὰ ἐλαττώματα, καὶ αἱ ἀρεταὶ ἦσαν χωρίς καλύμματα, καὶ περιστροφάς, οἱ βασιλεῖς, καὶ οἱ ἥρωες ἦσαν ἀναφανδὸν ἀκέρεσοι τοῦ κέρδους, τῆς δόξης, τῶν ἡδονῶν, καὶ τῶν προτιμήσεων.

§. μδ. Αἱ ἀλαζονικαὶ αὗται, καὶ ἀνδρικαὶ καρδιαὶ ἦσαν ἀνεπίδεκτοι ἀνάνδρων αἰσθημάτων. Δύω μεγάλα αἰσθήματα τοὺς ἐτάραττον διὰ μιᾶς, ὁ ἔρως, καὶ ἡ φιλία, μὲ τὴν διαφορὰν ταύτην, ὅτι ὁ ἔρως ἦτον δι' αὐτοὺς πῦρ καταναλίσκον, καὶ ἐφήμερον, ἡ δὲ φιλία, ζέσις ζωηρὰ, καὶ διαρκής· ἡ φιλία ἐπροξένησε πράξεις, θεωρουμένας ἐπὶ τοῦ παρόντος, ὡς θαύματα, καὶ ἄλλοτε, ὡς χρέη. Ὁρέσης, καὶ Πυλάδης, θέλοντες νὰ ἀποθάνωσιν ὁ εἰς ὑπὲρ τοῦ ἄλλου, ἔπραξαν, ὅτι ἔπραξαν πρὸ αὐτῶν οἱ ἄλλοι ἥρωες. Ὁ Ἔρως, ἀκράτητος εἰς τὰς ὀρμάς του, σκληρὸς εἰς τὴν ζηλοτυπίαν του, ἐλάμβανε

(1) Ὁρ. Ἰλ. δ'. σί. 360. καὶ ψ. Ὀδύσ. η'. σί. 402.

συνεχῶς ὀλεθρίας ἀκολουθίας. Εἰς καρδίας μᾶλλον κτηνώδεις, ἢ εὐαισθητοὺς τὸ κάλλος ἔκαμνεν ἰσχυροτέραν ἐντύπωσιν ἀπὸ τὰ ὠραῖζοντα αὐτὸ προτερήματα. Τοῦτο ἀπετέλει τὸν καθ' αὐτὸ ὠραῖσμὸν ἐκείνων τῶν μεγαλοπρεπῶν ἑορτῶν, τὰς ὁποίας παρεῖχον οἱ βασιλεῖς, ὅταν ἐπραγματεύοντο κἀνὲν συνοικέσιου. Ἐνταῦθα συνηθροίζοντο μὲ τοὺς βασιλεῖς, καὶ πολεμάρχους, θέσποιναί, τῶν ὁποίων ἡ παρουσία, καὶ ἡ ζήλορυπία ἦτον πηγὴ διαιρέσεων, καὶ θυσιγιῶν. Εἰς τὸν γάμον βασιλέως τινὸς τῆς Λαρίσσης, οἱ νέοι Θετταλοὶ, ὀνομαζόμενοι κένταυροι, καθύβρισαν τὰς συντρόφους τῆς νέας βασιλείσσης, καὶ ἀπωλέσθησαν παρὰ τοῦ Θεσέως, καὶ ἄλλων ἡρώων (1), οἵτινες, εἰς αὐτὴν τὴν περίσασιν, ἀνεδέχθησαν τὴν ὑπεράσπισιν γένους ἀσθενοῦς, ὅπου πολλακίς καθύβρισαν. Ὁ γάμος τῆς Θέτιδος, καὶ τοῦ Πηλέως ἐταράχθη ἀπὸ τὰ δοξοδίκαια τινῶν δεσποινῶν, αἱ ὁποῖαι, μεταμεμορφωμέναι, κατὰ τὴν συνήθειαν, μὲ τὰ ὀνόματα Ἥρας, Ἀθηνᾶς, καὶ ἄλλων θεῶν, ἐπεθύμου μὲ ὑπερβολὴν ὄλαι τοῦ κάλλους τὸ ἔπαθλον (2).

§. μὲ'. Ἄλλο τι εἶδος θεάματος συνήγαγε τοὺς βασιλεῖς, καὶ ἡρώας. Ἐτρεχον εἰς ἐπικήδεια βασιλέως τινὸς, ἔδειχνον τὴν μεγαλοπρέπειαν, καὶ ἐπιτηδειότητά των εἰς τοὺς ἀγῶνας, τοὺς ὁποίους ἐώρταζον εἰς τιμὴν τῆς μνήμης του. Αἱτοὶ ἐσυκροτοῦντο ἐπὶ τινος τάφου· δι' ὅ,τι τὸ πένθος δὲν εἶχεν ἀνάγκην ἀπὸ ἐξωτερικὴν κοσμιότητα. Ἡ λεπτότης αὕτη, ἀπορρίπτουσα κάθε παραμυθίαν, εἶναι εἰς τὴν αἴσθησιν ὑπερβολὴ, ἢ τελειότης, τὴν ὁποίαν ἔτι δὲν ἐγνώριζον, ἀλλ' ὅ,τι ἤξευρον, ἦτον, γὰ χύνωσιν εἰλικρινῆ δάκρυα, γὰ τὰ ἐμποδιζωσιν, ὅταν

(1) Διόδ. βιβλ. δ'. §. 272. Ὁβιδ. μεταμορφ. βιβλ. εἰ'. στί. 210. Ὁμ. Ὀδύσ. φ. 56. 295. (2) Mezir. comment. sur les epit d' Ovid. t. 1. p. 220. Banier, Mythol. t. 3. p. 182.

ἢ φύσις τὸ προσάττει (1), καὶ νὰ χύνωσιν ἔτι, ὅταν ἡ καρδιά ἀναπολῆ τὰς φθοράς της. »Εὐρίσκω μεγάλην εὐχαρίστησιν, ἔλεγεν ὁ Μενέλαος εἰς τὸν Ὅμηρον, ὅταν θρηνώ τοὺς φίλους μου, οἵτινες ἀπώλεσθησαν ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Τροίας· ἡδέκα χρόνοι διεήλθον, ἀφ' οὗ ἀπέθανον« (2). Οἱ ἥρωες ἦσαν ἀδικοὶ ἐν ταύτῳ, καὶ θρηῆσκοι· ὅταν διὰ τυχερὸν ἀποτελέσμα, ἢ μίσος προσωπικὸν, ἢ νομίμην ἐκδίκησιν, ἔδιδον εἰς κἀνενα τὸν θάνατον, ἀνετριχιάζον διὰ τὸ ἐκχυθὲν αἷμα, καὶ ἀφίνοντες τὸν θρόνον, ἢ τὴν πατρίδα των, ἀπῆρχοντο μακρὰν, νὰ ζητήσωσι τὴν βοήθειαν τῆς ἐξιλεώσεως. Μετὰ τὰς ἀπαιτουμένας εἰς τοῦτο θυσίας, ἔχουν εἰς τὴν ὑπεύθυνον χεῖρα τὸ διωρισμένον ὕδωρ εἰς κάθαρσιν (3). Ἐκ τούτου εἰσῆρχοντο ἐκ δευτέρου εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ παρεσκευάζοντο εἰς νέας μάχας. Ὁ ἀῆμας, ἐπτοημένος δι' αὐτὴν τὴν τελετὴν, δὲν ἦτον ὀλιγώτερον, καὶ διὰ τὴν ἐξωτερικὴν δειμαλέαν ἐπιφάνειαν, τὴν ὁποίαν ἐκείνοι οἱ ἥρωες ποτὲ δὲν ἄφινον. Ἄλλοι μὲν ἔρριπτον εἰς τοὺς ὤμους των τὰ δέρματα τῶν τίγρεων, καὶ λεόντων, τοὺς ὁποίους ἐθανάτωσαν (4). ἄλλοι δὲ ἔφερον βαρέα ῥόπαλα, ἢ ὅπλα διαφόρων εἰδῶν, τὰ ὁποῖα ἔλαβον, ἀπ' ὅσους λησὰς τὴν Ἑλλάδα ἠλευθέρωσαν (5).

§. μς'. Μὲ τοιαύτην ζολὴν ἐπαρρησιάζοντο, διὰ νὰ ἀπολαύσωσι τῆς φιλοξενίας τὰ δικαιώματα, περικεκλεισμένα τέως εἰς μερικὰς γενεάς, τότε δὲ εἰς ὅλους κοινά (6). Ὅλαι αἱ θύραι ἀνοίγοντο, ὅλαι αἱ φροντίδες τῆς περιποιήσεως ἀφθόγως ἐχορηγοῦντο, ὅταν κἀνεὶς ξένος ἐφώναζε, καὶ, διὰ νὰ ἀποδόσωσιν εἰς τὴν φιλανθρωπίαν τὴν ἀξιολογωτέραν ὑποταγὴν, δὲν εἰδοποιοῦντο περὶ

(1) Ὅμ. Ἰλ. βιβλ. ιθ'. στί. 229. καὶ κδ'. στί. 48. (2) Ὁ αὐ. Ὀδύσ. δ'. στί. 100. (3) Ὁβιδ. βιβλ. β'. στί. 37. Σχόλ. Σοφοκ. Αἴας. στί. 664. (4) Πλούτ. εἰς Ἰθσ. §. 4. (5) Αὐτ. (6) Ὅμ. Ἰλ. βιβλ. ε'. στί. 15. Ὀδύσ. γ. 34. ε. 208. η'. 544.

τῆς καταστάσεως, καὶ γεννήσεώς του, ἢ, ἀφ' οὗ προκατελάμβανον τὰς ἀνάγκας του (1). Δὲν ἦτον ἔργου τῶν νομοθετῶν, τοῦτο τὸ ὑπέροχον τῶν Ἑλλήνων προτέρημα, ἀλλὰ τῆς φύσεως, τῆς ὁποίας τὸ ζωηρὸν, καὶ διαπεραστικὸν πῦρ ἐγέμιζε τὰς ἀνθρωπίνας καρδίας, καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀπ' αὐτὰς δὲν ἐξαλείφθη. Δι' οὗτι ἡ πρώτη ἡμετέρα κίνησις εἶναι κίνησις τιμῆς, καὶ ἐμπιστοσύνης πρὸς τοὺς ὁμοίους μὲ ἡμᾶς, καὶ ἡ δυσπιστία ἤθελε θεωρῆται, ὡσὰν ὑπέρμετρον ἐλάττωμα, ἀν' ἡ πείρα τοσούτων ἀπιστιῶν δὲν ἀπέτελεσε σχεδὸν ἐξ αὐτῶν καμμίαν ἀρετήν. Πολλάκις, καθ' οὓς αἰῶνας ἠκτινοβόλουν τόσον ἀξιόλογα τῆς φιλανθρωπίας παραδείγματα, ἐφάνησαν, ὅτι ὑπεθάλλοντο ἀπνῶ, καὶ ἀνήκουσα ἐγκλήματα. Ἀναμφιβόλως ἀπὸ αὐτὰς τὰς παρανομίας ἐνυπῆρχον εἶναι, καὶ ἦσαν καρποὶ τῆς ἀλαζονείας, καὶ ἐκδικήσεως, πάθη ἀχαλίνωτα, τὰ ὅποια, κατὰ τὴν διαφορὰν τῶν καταστάσεων, καὶ χρόνῳ, μετεχειρίζοντο, διὰ νὰ ἔλθωσιν εἰς τὰ τέλη των, ἄλλοτε μὲν δι' ἀποκρύφων ἐπιχειρήσεων, ἄλλοτε δὲ ἀναφανδόν. Τὰ ἄλλα χρεωσοῦσι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν εἰς τὴν ποιήσιν, ἡ ὁποία, εἰς τὰς εἰκόνας τῆς, ἄλλοιὸι τὰ ἔργα τῆς ἰσορίας, ὡς τὰ τῆς φύσεως. Οἱ ποιηταί, κύριοι τῶν καρδιῶν ἡμῶν, δοῦλοι τῆς φαντασίας των, ἀναβιβάζουσι εἰς τὴν σκηνὴν τὰ πρῶτα τῆς ἀρχαιότητος ὑποκείμενα, καὶ, ἐπάνω εἰς τινὰς γραμμάς, ἐκφυγούσας τοῦ χρόνου τὰς σκληρότητας, συσύνουσι χαρακτῆρας, τοὺς ὁποίους ποικιλλουσι, ἢ ἀντιδιαθέτουσι, κατὰ τὰς χρείας των (2), καὶ ἐπιφορτίζοντες τοὺς ἐνίοτε ἀπὸ τρομερὰ χρώματα, μεταμορφώνουσι τὰς ἀδυναμίας εἰς ἐγκλήματα, καὶ τὰ ἐγκλήματα εἰς παρανομίας. Ἀποσρεφόμεθα ἐκείνην τὴν Μήδειαν, τὴν ὁποίαν ὁ Ἰάσων ἀπὸ τὴν Κολχίδα ἤγαγε, καὶ ἡ ζωὴ τῆς ὁποίας, λέγουσιν,

(1) Αἴτ. ἱλ. βιβλ. 5. σέ. 173. Ὀδ. α. 194. γ. 70. (2) Πλάτ. Μεν. §. 320.

ὅτι ἦτον πραγμάτων φρικωδῶν ὕφασμα. Ἴσως δὲν εἶχε καμ-
μῖαν ἄλλην μαγείαν, ἢ τὰ θελήγητράτης, μῆτε ἄλλα ἐγκλή-
ματα, ἢ τὸν ἔρωτάτης (1). Ἴσως παρομοίως καὶ τὸ περισσό-
τερον μέρος τῶν ἠγεμόνων τούτων, τῶν ὁποίων ἡ μνήμη ἐπὶ
τοῦ παρόντος εἶναι κεκαλυμμένη ἀπὸ αἴσχη, δὲν ἦσαν μάλ-
λον ὑπεύθυνοι ἀπὸ τὴν Μήδειαν.

§. μζ'. Δὲν ἦτον τόσον ἡ βαρβαρότης, ἥτις ἐβασιλευεν
εἰς τοὺς παρελθόντας ἐκείνους αἰῶνας, ὅσον ἦτον κάπποια βε-
βαία τοῦ χαρακτῆρος σφοδρότης, ἥτις, πολλάκις προσπαθοῦ-
σα νὰ ἐνεργῇ ἀνακεκαλυμμένως, αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἐπεβου-
λεύετο. Τούλάχιστον δύναται κανεὶς νὰ προφυλαχθῇ ἀπὸ μί-
σος, ὅπου διὰ τοῦ θυμοῦ ἀνακαλύπτεται, καὶ ἀπὸ πάθης, τὰ
ὅποια ἐδηλοποιοῦν τοὺς σκοπούς των. Τώρα πῶς δύναται κά-
νεὶς νὰ φυλαχθῇ ἀπὸ ἐκείνης τῆς μεμελετημένης σκληρότητας,
καὶ ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ψυχρότατα μίσση, τὰ ὅποια τόσον καιρὸν
ὑπομένουσιν, ἕως οὗ νὰ ἐπιτύχωσι τὴν ὥραν τῆς ἐκδικήσεως;
Δὲν εἶναι ἐκεῖνος ὁ ἀληθὴς βάρβαρος αἰὼν, ἐν ᾧ εὐρίσκειτο ἡ
ἀκάθεκτος ὀρμὴ τῶν ἰδίων, ἀλλ', ἐν ᾧ εὐρίσκεται τὸ πε-
ρισσότερον ψεῦδος εἰς τὰ φρονήματα (2). Μῆτε ἡ ἀξία, μῆτε
ἡ φυλὴ ἐξαίρουσι τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὰς οἰκιακὰς φροντίδας,
αἱ ὁποῖαι παύουσιν ἀπὸ τοῦ νὰ ἦναι χαμερπεῖς, ὅταν ἦναι κοι-
ναὶ εἰς ὅλας τὰς καταστάσεις. Τὰς ἐπυνώθευον ἐνίοτε μὲ εὐά-
ρεσα ἐπιτηδεύματα, ὡς ἡ μουσικὴ, καὶ ἡ ὄρχησις, καὶ συ-

(1) Διόδ. βιβλ. δ. §. 249. Παρμενίσκ. κατὰ σχολ. Εὐροπ. εἰς
Μήδ. στίχ. 9. καὶ 273. Αἴλ. ποιμ. ἰς. βιβλ. ε'. κεφ. κα'. Baniier My-
thol. I. 3. c. 5. (2) Δίκαιον ἔχεις εἰς τοῦτο, φησι τῆς Ἀληθείας
εὐλιχανέσασθε. Ἡ κατάπτυξις αὐτῆ, καὶ δολερὰ δλωπεκῆ, πόσας μέχρι
τοῦδε τραγικὰς σκηνὰς ἠκώσας! ὁ φαρμακερὸς, καὶ πολίμορφος οὗτος ἔ-
φης τῆς ὑποκρίσεως πόσους ἀδῶους καὶ ἀκόκους, ζῶντας εἰς ἄδου παρό-
πεμφε, καὶ μὲ τὰ δυσώδη του ἐμφυσήματα, πικρίας, καὶ δόλου ἔμπλεα,
πόσας λαμπρὰς ὑπολήψεις τῶν ἀνδρῶν ἐπέλυσε!

χινότερα ἔτι, μὲ τὰς θορυβώδεις ἡδονὰς, καθὼς τὸ κυνήγι, καὶ αἱ ἐξασκήσεις, αἱ ὁποῖαι διατηροῦσι τὴν δύναμιν τοῦ σώματος, ἢ τὴν αὐξάνουσιν. Οἱ νόμοι ἦσαν ὀλιγάριθμοι, καὶ ἀπλούς· οἱ δὲ ὅτι κατέκρινον μόνον τὰς προφανεῖς ἀδικίας, καὶ ἐφρόντιζον νὰ κατασέλλωσι τὴν ἀχαλίνωτον ὀρμὴν τῶν παθῶν, χωρὶς νὰ καταδιώκωσι τὴν κακίαν εἰς τὰς περιστροφάς της. Αἱ μεγάλαι τῆς ἡθικῆς ἀλήθειαι, ἀνακαλυφθεῖσαι ἐκ πρώτης ὀρχῆς ἀπὸ ἐκείνου τὴν ἀξιοθαύμασον ὀρμὴν, ἡ ὁποία κινεῖ εἰς τὸ ἀγαθὸν τὸν ἄνθρωπον, παρευθὺς ἐπεκυρώθησαν εἰς τὰς ὄψεις τοῦ ἀπὸ τὴν ἐπιφελίαν, τὴν ὁποίαν ἀπελάμβανεν ἐκ τῆς πράξεώς των. Τότε ἐπροβάλλετο, ὡς αἰτία, καὶ τῆς ἀρετῆς ἀμοιβῆ, ὅχι τόσον ἡ εὐχαρίστησις τῆς ψυχῆς, ὅσον ἡ ἀγάπη τῶν Θεῶν, τὸ σέβας τοῦ κοινοῦ, καὶ αἱ τιμαὶ τῶν μεταγενεσέρων (1). Τὸ λογικὸν δὲν ἐμεθοδεύετο ἔτι καθ' ἑαυτὸ διαφόρους τρόπους, διὰ νὰ σαθμίξῃ τὴν φύσιν τῶν καθηκόντων, καὶ νὰ τὰ ὑποτάτῃ εἰς ἐκείνας τὰς ἀναλύσεις, αἱ ὁποῖαι χρησιμεύουσιν, ἐν μέρει μὲν, νὰ τὰ ἐπικυρώσιν, ἐν μέρει δὲ, νὰ τὰ ἀνατρέψωσιν. Ἦξευρον μόνον, ὅτι εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις τῆς ζωῆς, εἶναι ἐπικερδὲς, νὰ ἀποδίδωσιν εἰς καθένα, ὅτι ἀνήκεν εἰς αὐτὸν, καὶ, κατὰ τὴν ἀπόκρισιν ταύτην τῆς καρδίας, αἱ τίμιαι ψυχαὶ παρεδίδοντο εἰς τὴν ἀρετὴν, χωρὶς νὰ περιεργάζωνται τοὺς ἀπαιτούμενους εἰς αὐτὴν πόρους.

§. μκ'. Δύω εἶδη γνώσεων ἐφώτιζον τοὺς ἀνθρώπους, ἢ παράδοσις, τῆς ὁποίας οἱ ποιταὶ ἦσαν διερμηνευταί, καὶ ἡ προσποριζομένη ἀπὸ τοὺς γέροντας πείρα. Ἡ παράδοσις διεφύλαττε κάποιον ἔχνη τῆς ἰσραήλιας τῶν Θεῶν, καὶ τῶν ἀνθρώπων· ἐντεῦθεν αἱ ἀποδιδόμεναι πρὸς τοὺς ποιτὰς τιμαὶ, οἵτινες εἶχον χρέος νὰ ἀνακαλῶσι εἰς τὰ συμπόσια, καὶ εἰς τὰς περιστάσεις τῆς δόξης τὰς ἀξιομνημονεύτους πράξεις, νὰ

(1) Ὁμ. ἰλ. β. σί. 119. Ὀδύσ. β. σί. 64.

τὰς καλλωπίζωσι μὲ τὰ θέληντρα τῆς μουσικῆς, καὶ νὰ τὰς πλουτίζωσι μὲ τὰς μυθοπλασίας, αἱ ὁποῖαι ἐκολάκευον τῶν λαῶν, καὶ τῶν βασιλέων τὴν ματαιότητα (1). Ἡ πείρα τῶν γερόντων ἀνεπλήρωσε τὴν βραδείαν τῶν αἰῶνων πείραν (2), καὶ ἀποκαθιστῶσα τὰ παραδείγματα, ὡς ἀξιώματα, ἔκαμνε νὰ γνωρίζωσι τὰ ἀποτελέσματα τῶν παθῶν, καὶ τοὺς τρόπους, νὰ τὰ καταδαμάζωσι. Ἐντεῦθεν ἤκμαζε διὰ τὸ γηρατειὸν ἐκείνη ἡ τιμὴ, ἣτις τῷ ἐδιώριζε τὰς πρώτας τάξεις εἰς τὰς συνελύσεις τοῦ ἔθνους, καὶ μόλις ἐχάριζεν εἰς τοὺς νέους τὴν ἄδειαν, νὰ τὸ ἐρωτῶσιν (3). Ἡ ἄκρα ζωηρότης τῶν παθῶν κατέστησε σεβασμιωτάτην τὴν φρόνησιν, καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς ὀδηγίας ἐξάναψε τὸν πόθον τῆς ῥητορείας. Ἀφ' ὅλας τὰς ἐνεργείας τοῦ νοῦς ἡ φαντασία ἐκαλλιεργήθη πρώτη· ἐπειδὴ αὐτὴ φανεροῦται τάχις, κατὰ τὴν νηπιότητα τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῶν δήμων· παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ὁμως ἰδιαιτέρως, τὸ κλίμα, ὅπου κατοικοῦσι, καὶ οἱ δεσμοί, τοὺς ὁποίους ἐπραγματεύθησαν μὲ τοὺς Ἀσιανούς, συνήργησαν νὰ τὴν ἀνακαλύψωσι.

§. μθ'. Κατὰ τὴν Αἴγυπτον, ὅπου ὁ ἥλιος εἶναι πάντοτε σφοδρὸς, ὅπου οἱ ἄνεμοι, αἱ πλημμύραι τοῦ Νείλου, καὶ ἄλλα φαινόμενα, εἰς τὰξιν σαθερὰν ὑποκείμενα, ὅπου ἡ ἐπιμονὴ, καὶ ἡ ὁμοιότης τῆς φύσεως, φαίνεται, ὅτι ἀποδεικνύει τὴν αἰωνιότητά της, ἡ φαντασία ἐμεγάλυνε κάθε πρᾶγμα, καὶ ἐκτεινομένη πανταχόθεν εἰς τὸ ἄπειρον, ἐγέμιζε τὸν λαὸν ἀπὸ θάμβος, καὶ σέβας. Εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔνθα ὁ οὐρανὸς ἐνίοτε τεταραγμένος ἀπὸ τὰς τρικυμίας, λάμπει σχεδὸν πάντοτε φῶς καθαρὸν, ὅπου ἡ ἑτερότης τῶν θεωριῶν, καὶ τῶν ἐνεαυαίων καιρῶν, προσφέρει ἀκαταπαύτως ἀντιθέσεις δρασηρίους, ὅπου εἰς κάθε βῆμα, εἰς κάθε σιγμῆν, ἡ φύσις φαίνεται εἰς

(1) Ὁμ. Ὀδύσ. α. στί. 152. (2) Ὁ αὐτ. Ἰλ. α. στί. 259. γ. 108. δ. 60. (3) Ὁ αὐτ. Ἰλ. ψ. στί. 587. Ὀδύσ. γ. 24.

ἐνέργειαν, καθ' ἑαυτὴν πάντοτε διαφέρουσα, ἡ φαντασία πλουσιωτέρα καὶ ἐνεργητικωτέρα, ἢ κατὰ τὴν Αἴγυπτον, καθωραϊζει τὸ πᾶν, ἐπιχέουσα θερμότητα τόσον γλυκεῖαν, ὅσον καὶ καρποφόρον εἰς τὰς πράξεις τοῦ νοῦς. Τοιοῦτοτρόπως οἱ Ἕλληνας, ἐξελθόντες ἀπὸ τὰ δάση των, δὲμ εἶδον πλέον τὰ ὑποκείμενα ὑπὸ φρικῶδες, καὶ σκοτεινὸν κάλυμμα. Οὕτως οἱ Αἰγύπτιοι, μετακομισθέντες εἰς Ἑλλάδα, ἐγλύκανον ὀλίγον κατ' ὀλίγον τοὺς σοβαροὺς, καὶ ἐπηρμένους τῶν εἰκόνων αὐτῶν χαρακτῆρας· καὶ ἐκεῖνοι, καὶ οὗτοι, ἀπαρτίζοντες εἰς τὸ ἐξῆς ἓνα μόνον λαὸν, ἐσχημάτισαν διάλεκτον, ἥτις ἀκτινοβολεῖ μὲ ἐκφράσεις μεταφορικὰς, ἐνάδυσαν τὰς παλαιὰς των δόξας μὲ χρώματα, τὰ ὅποια ἐπροξένουν εἰς τὴν ἀπλότητά των ἀλλοιώσιν, ὅμως τὰς κατέστησαν θελκτικωτέρας, καὶ ὑπολαμβάνοντες, ὡς ἔμψυχα, ὅλα τὰ κινούμενα, ἀνέφερον εἰς τόσας ἰδιαιτέρας αἰτίας τὰ φαινόμενα, τῶν ὁποίων δὲν ἐγνώριζον τὸν σύνδεσμον, ὡς τὸ πᾶν παρίστατο εἰς τοὺς ὀφθαλμούς των, ὡς μεγαλοπρεπέστατον θέατρον, τοῦ ὁποίου τὴν διακόσμησιν μετέβαλλεν ἄπειρος ἀριθμὸς πνευμάτων κατὰ τὴν ἑαυτῶν ἀρέσκειαν.

§. ν'. Τότε ἐσχηματίσθη ἐκείνη ἡ φιλοσοφία, ἡ κάλλιον ἐκείνη ἡ θρησκεία, ἡ ὁποία ὑπάρχει ἔτι εἰς τὸν δῆμον· μίξις συγκεχυμένη ἀπὸ ἀληθείας, καὶ φεῦματα, ἀπὸ παραδόσεις αἰδεσίμους, καὶ ἀπὸ μυθοπλασίας γόητευτικὰς· σύστημα, ὅπου κολακεύει τὰς αἰσθήσεις, καὶ συγχύζει τὸν νοῦν, ἐμπνέει τὴν ἡδονὴν, καὶ ἀνακηρύττει τὴν ἀρετὴν, τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ χαράξω παραμικρὸν σχέδιον· ἐπειδὴ φέρει τὴν ἐντύπωσιν τοῦ αἰῶνος, ἐν ᾧ ἐγεννήθη. Ποία δύνამεις ἔσυρε τὸ πᾶν ἀπὸ τὸ χάος; Τὸ ἄπειρον ὄν, τὸ καθαρὸν φῶς, ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς (1). Ἄς δόσωμεν εἰς αὐτὸ τὴν ὠραιωτέραν ἀπὸ τὰς ἐπωνυμίας του.

(1) Ὁρφ. παρὰ Βρουκκ. ἱς. φιλοσ. τό. α'. §. 390.

58 ΕΙΣΑΓ. ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΛΛ. ΠΕΡΙΗΓ.

Τοῦτο εἶναι ὁ ἴδιος ἔρωσ· ὁ ἔρωσ οὗτος, τοῦ ὁποίου ἡ παρουσία συσῆνει πανταχοῦ τὴν ἁρμονίαν (1), καὶ πρὸς τὸν ὁποῖον καὶ οἱ ἄνθρωποι, καὶ οἱ Θεοὶ ἀναφέρουσι τὴν ἀρχὴν τους (2). Ἐκεῖνα τὰ νοητὰ ὄντα ἐφιλονείκου διὰ τὴν βασιλείαν τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἀφ' οὗ κατεδαμιάσθησαν εἰς ἐκεῖνας τὰς τρομερὰς μάχας, οἱ ἄνθρωποι ὑπετάγησαν διὰ παντὸς εἰς τοὺς νικητὰς των. Ἡ γενεὰ τῶν ἀθανάτων ἐπολλαπλασιάσθη, καθὼς καὶ ἡ τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Κρόνος, καταγόμενος ἀπὸ τὴν συγκοινωνίαν τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τῆς γῆς, ἔσχε τρεῖς υἱοὺς, οἱ τινες διεμοιράσθησαν τοῦ παντὸς τὴν κυριότητα· ὁ Ζεὺς βασιλεύει εἰς τὸν οὐρανὸν, ὁ Ποσειδῶν, εἰς τὴν θάλασσαν, ὁ Πλούτων, εἰς τὸν Ἄδην, καὶ οἱ τρεῖς ἐπάνω τῆς γῆς (3), καὶ οἱ τρεῖς περιτριγυρισμένοι ἀπὸ πλήθος θεοτήτων, αἱ ὁποῖαι ἐνεπιεσθῆσαν νὰ ἐκτελῶσι τὰς προστάς των.

§. νά. Ὁ Ζεὺς εἶναι ὁ δυνατώτερος τῶν Θεῶν, δι' ὅτι ῥίπτει τὸν κεραυνόν· ἡ αὐλή του εἶναι λαμπροτέρα ἀπὸ ὅλας, εἶναι καθεδρα τοῦ ἀνεσπέρου φωτός, καὶ αὐτὴ πρέπει νὰ ἦναι ἡ τῆς εὐδαιμονίας· δι' ὅτι ὅλα τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς ἔρχονται ἀπὸ τὸν οὐρανόν. Ἐπικαλοῦνται τὰς θεότητας τῆς θαλάσσης, καὶ τοῦ ἄδου εἰς μερικὸς τόπους, καὶ περισάσεις, τοὺς οὐρανίους Θεοὺς πανταχοῦ, καὶ ἐν παντὶ καιρῷ τῆς ζωῆς· ὑπερέχουσιν ἀπὸ τοὺς ἄλλους κατὰ τὴν ἐξουσίαν· ἐπειδὴ εἶναι ὑπεράνω τῶν κεφαλῶν ἡμῶν, ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι εἶναι εἰς τὰ περίεξ, ἢ ὑπὸ τοὺς πόδας ἡμῶν. Οἱ Θεοὶ διανέμουσιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, τὴν ζωὴν, τὴν υἰείαν, τὰ πλούτη, τὴν φρόνησιν, καὶ τὴν ἀνδρίαν (4). Τοὺς κατηγοροῦμεν, ὅτι εἶναι αἴτιοι τῶν δυσυχῶν ἡμῶν (5), ἐκεῖνοι μᾶς ὀνειδίζουσιν, ὅτι εἴμεθα δυσυ-

(1) Ἡσιῶ. Θεογ. σί. 120. (2) Ἀριστοφ. ὄρν. σί. 700. (3) Ὁμ. Ἰλ. ο. σί. 193. (4) Τιμὴ δ' ἐκ Διὸς ἐστὶ, φιλεῖ δὲ ἐμετιετα Ζεὺς. Ἰλ. β'. 197. (5) Οὔττε αἴτιη ἐσσι, Θεοὶ νόμοι αἴτιοί εἰσιν. Ἰλ. Γ. 164.

χεῖς ἐξ αἰτίας τῶν σφαλμάτων ἡμῶν (1). Ὁ Πλούτων εἶναι μισητὸς ἀπὸ τοὺς θνητοὺς, ἐπειδὴ εἶναι ἀδυσώπητος (2). οἱ ἄλλοι Θεοὶ κλίνουσιν εἰς εὐσπλαγχίαν διὰ τῶν ἡμετέρων δεήσεων, καὶ μάλιστα διὰ τῶν θυσιῶν, τῶν ὁποίων ἡ ὄσμη εἶναι εἰς αὐτοὺς εὐωδία εὐφρόσυνος (3).

§. νβ'. "Αν ἔχωσιν αἰσθήσεις, ὡς ἡμεῖς, πρέπει νὰ ἔχωσι καὶ τὰ ἴδια πάθη· τὸ κάλλος κάμνει εἰς τὴν καρδίαν τῶν τὴν ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν κάμνει καὶ εἰς τὴν ἐδικήν μας. Πολλάκις ἐφάνησαν, ὅτι ἐξήτού ἐπὶ τῆς γῆς ἡδονὰς, τῶν ὁποίων τὰ θέλγητρα ἤυξανον διὰ τῆς ταπεινώσεως αὐτῶν, καὶ τοῦ μυστηριώδους τρόπου. Οἱ Ἕλληνες, διὰ τῆς παραξένου ταύτης συναφείας τῶν ἰδεῶν, δὲν ἠθέλησαν νὰ καταβιβάσωσιν ἀπὸ τὴν ἀξίαν τὴν θεότητα. Συνειθισμένοι νὰ κρίνωσιν ἐξ αἰκειῶν ὅλα τὰ ἔμφυχα ὄντα, ἐδάνειζον τὰς ἀσθενείας των εἰς τοὺς Θεοὺς, καὶ τὰ αἰσθηματά των εἰς τὰ ζῶα, χωρὶς νὰ δοξάζωσιν, ὅτι ἐξετελεῖζουσι τοὺς πρώτους, καὶ ἀνυψώνουσι τὰ δεύτερα. Ὅταν ἠθέλησαν νὰ σχηματίσωσιν ἰδέαν τῆς εὐτυχίας τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τῶν φροντίδων, τὰς ὁποίας λαμβάνουσι διὰ τοῦ παντὸς τὴν διοίκησιν, ἔσρεψαν τὰς θεωρίας τριγύρω των, καὶ εἶπον, ἐπὶ τῆς γῆς εἶναι δῆμος εὐτυχῆς, ὅταν διέρχεται τὰς ἡμέρας του εἰς ἑορτὰς, καὶ ἡγεμῶν, ὅταν συναθροίξη εἰς τὴν τράπεζάν του τοὺς ἡγεμόνας, καὶ βασιλέδας, οἱ ὅποιοι βασιλεύουσιν εἰς τοὺς πλησίον τόπους, ὅταν νέοι δοῦλοι ἀλειμμένοι μὲ ἀρώματα, κερῶσι τὸν οἶνον μὲ γεμάτα ποτήρια, καὶ μουσικοὶ ἔμπειροὶ συνάπτωσι τὰς φωνάς των μὲ τὸν ἦχον τῆς λύρας (4), παρομοίως εἰς τὰ συχνὰ συμπόσια, τὰ ὅποια συναθροίζουσι τοὺς οὐρανοίους, ἢ νεότης, καὶ τὸ κάλλος μὲ τοὺς χαρακτῆρας τῆς ἡβης, διανέμουσι τὸ νέκταρ,

(1) Ὀδύσ. α. στί. 33. (2) Ἰλ. Δ. στί. 158. (3) αἰτ. δ'. 48. ω. 465. (4) Ὀδύσ. α. 152. Δ. 5. Ἀριστ. πολιτ. βββλ. η'. κεφ. γ'.

60 ΕΙΣΑΓ. ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΛΛ. ΠΕΡΙΗΓ.

καὶ τὴν ἀμβροσίαν. Τὰ ἄσματα τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ τῶν Μουσῶν ἀντηχοῦσιν εἰς τὰς ἀφίδας τοῦ Ὀλύμπου, καὶ ἡ χαρὰ ἀκτινοβολεῖ εἰς ὅλων τοὺς ὀφθαλμοὺς.

§. γγ'. Ἐνίοτε ὁ Ζεὺς συναθροίζει τοὺς ἀθανάτους περὶ τὸν θρόνον του, βουλευέται μὲ ἐκείνους διὰ τῆς γῆς τὰ συμφέροντα, καθὼς ἕνας βασιλεὺς ἀνακρίνει μὲ τοὺς παραδου-
νεύοντας τοῦ βασιλείου του τῶν πολιτειῶν του τὰ συμφέροντα. Οἱ Θεοὶ προβάλλουσι γνώμας διαφόρους, καὶ ὁπόταν τὰς βεβαιοῦσι μὲ ζῆλον, ὁ Ζεὺς ἀποφασίζει, καὶ ὅλοι σιωπῶσιν. Οἱ Θεοὶ, ἐνδεδυμένοι τὴν ἐξουσίαν του, ἐντυκύνουσιν εἰς τὸ πᾶν τὴν κίνησιν, καὶ εἶναι ἐργάται τῶν φαινομένων, τὰ ὅποια μᾶς ἐξιπάζουσι. Κάθε πρωὶ κάμποια νέα Θεὰ ἀνοίγει τὰς θύρας τῆς ἀνατολῆς, καὶ διασκορπίζει εἰς τὸν αέρα τὴν ψυχρότητα, εἰς τὰς πεδιάδας τὰ ἄνθη, καὶ εἰς τὸν δρόμον τοῦ ἡλίου τοὺς ἀνθρακας. Εἰς αὐτὴν τὴν ἀγγελίαν, ἡ γῆ ἐξυπνᾷ, καὶ ἐτοιμάζεται νὰ ὑποδεχθῆ τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος δίδει εἰς αὐτὴν καθ' ἑκάστην νέαν ζωὴν. Φαίνεται, δεικνύεται μὲ τὴν ἀνήκουσαν εἰς τὸν ἡγεμόνα τῶν οὐρανῶν μεγαλοπρέπειαν, τὸ ὄχημά του ἀπὸ τὰς ὥρας ὀδηγούμενον, πετᾷ, καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸ ἄπειρον διάστημα, τὸ ὁποῖον γεμίζει ἀπὸ φλόγας, καὶ φῶς. Ἀφ' οὗ φθάσῃ εἰς τὸ παλάτιον τῆς βασιλείας τῶν θαλασσῶν, ἡ νύξ, ἡ ὁποία βαδίζει αἰωνίως ἐπάνω εἰς τὰ ἔχνη του, ἀπλώνει τὰ σκοτεινὰ τῆς ὑφάσματα, καὶ προσπλώνει φῶτα χωρὶς ἀριθμὸν εἰς τὸν θόλον τὸν οὐράκιον. Τότε ἐγείρεται ἄλλο τι ὄχημα, τοῦ ὁποῖου ἡ γλυκεῖα, καὶ παραμυθητικὴ λάμψις φέρει τὰς αἰθητικὰς καρδίας εἰς εὐλάβειαν. Μία Θεὰ τὸ διοικεῖ. Ἔρχεται σιωπηλῶς νὰ δεχθῆ τὰς τρυφηλὰς κολακείας τοῦ Ἐνδυμίωνος (1). Τοῦτο τὸ τόξον, ὅπου

(1) Ἐνδυμίον, οὗ μὲν, φασὶν, ὅτι ἦτον Σπαρτιάτης, οἱ δὲ, Ἡλείος. Φιλοκύνητος γὰρ αὐτὸν γενόμενος νικτῶρ πρὸς τὴν Σελήνην κυνή-

ἀκτινοβολεῖ μὲ τόσα πλούσια χρώματα, καὶ κάμπτεται ἀπὸ τὸ ἐν ἄκρον τοῦ ὀρίζοντος εἰς τὸ ἄλλο, εἶναι τὰ διαφανῆ ἔχνη τῆς διαβάσεως τῆς Ἴριδος, ἢ ὅποια φέρει εἰς τὴν γῆν τὰς προσαγὰς τῆς Ἥρας. Ἐκεῖνοι οἱ τερπνοὶ ἄνεμοι, ἐπεῖναι αἱ τρομεραὶ τρικυμίαι, εἶναι πνεύματα, τὰ ὅποια, ἐν μέρει μὲν παίζουσιν εἰς τὸν αἆρα, ἐν μέρει δὲ παλαίουσιν ἀναμεταξύτων, διὰ νὰ ὑψώνωσι τὰ κύματα. Εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ τοῦ κατηφόρου εἶναι σπήλαιον, τῆς ψυχρότητος, καὶ τῆς εἰρήνης ἄσυλον. Ἐκεῖ μία Νύμφη φιλάγαθος ἐκχέει ἀπὸ τὴν ἀνεξάντλητον κάλπην τῆς τοτάμειδιον, ὅπου καρποφορεῖ τὴν πλησίον πεδιάδα. Ἐντεῦθεν ἀκούει τὰς εὐχὰς τοῦ νέου κάλλους, ὅπου ἔρχεται νὰ θεωρῇ τὰ θελγητρά του εἰς τὸ φυγαδευτικὸν ὕδωρ. Εἴσελθε εἰς αὐτὸ τὸ σκοτεινὸν δάσος· ἐκεῖ οὐκ εἶναι μήτε ἡ σιωπὴ, μήτε ἡ μοναξία, ἢ ὅποια περικρατεῖ τὸν νοῦν σου, εἶσαι εἰς τὴν κατοικίαν τῶν Δρυάδων, καὶ Ἀλσπιδῶν, καὶ αὐτὸς ὁ μουσικὸς τρόμος, τὸν ὅποιον ἐδοκίμασας, εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς θείας μεγαλειότητος.

§. νδ'. Ἀπ' ὅποιον μέρος καὶ ἂν σρέψωμεν τὰ βήματα μας, εἰς τὴν παρουσίαν τῶν Θεῶν εὐρισκόμεθα. Τοὺς εὐρίσκομεν εἰς τὰ ἔσω, εἰς τὰ ἔξω ἡμῶν· διεμερίσθησαν τὴν βασιλείαν τῶν ψυχῶν, καὶ διευθύνουσι τὰς κλίσεις ἡμῶν, οἱ μὲν, προσατεύουσιν εἰς τὸν πόλεμον, ἢ εἰς τὰς τέχνας τῆς εἰ-

γῆς. διὰ τὸ ἐξίνακα κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν τὰ θηρία ἐπὶ νομᾶς, τὰς δὲ ἡμέρας ἐν σπηλαίῳ αὐτὸν ἀναπαύεσθαι, ὡς τῶς οἴεσθαι πάντοτε αὐτὸν κοιμᾶσθαι. Ἄλλοι δὲ, ἀλληγοροῦντες τὸν μῦθον, λέγουσιν, ὡς ἄρα Ἐδουμῶν πρῶτος ἐπεχείρησε τῇ περὶ τὰ μετέωρα φιλοσοφίᾳ, παρσαχῆν δὲ αὐτῷ τὸς ἀφορμὰς τὴν Σελήνην, ἔντε φωτισμοῖς, καὶ κηήσοι, δι' οὗ καὶ νύκτωρ σχολάζοντα τούτοις ὑπὸ μὲ χρῆσθαι, κοιμᾶσθαι δὲ μὲν ἡμέραν. Τῶς δὲ τῶντι φίλυπνόν τῶα γεγονέναι τὸν Ἐδουμῶνα, ἀφ' οὗ καὶ παροιμία, Ἐδουμῶνος ὑπνος, ἐπὶ τῶν κολύ κοιμωμένων, ἢ ἀμελῶς τι πραττόντων, ὡς δοκεῖν κοιμᾶσθαι· καὶ Θεοῦ κτος ρέμνηται. Ζαλωτὲς μὲν εἶναι ὁ τὸν ἄτροπον ὑπνον ἰάνων Ἐδουμῶν.

62 ΕΙΣΑΓ. ΕΙΣ ΤΗΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΛΛ. ΠΕΡΙΗΓ.

ρήνης, οί δέ, ἐμπνέουσιν εἰς ἡμᾶς τῆς σοφίας, ἢ τῶν ἡδονῶν τὸν ἔρωτα· ὅλοι ἀγαπῶσι τὴν δικαιοσύνην, καὶ ὑπερασπίζονται τὴν ἀρετὴν. Τριάκοντα χιλιάδες θεότητες, διεσπαρμέναι ἀνὰ μέσον ἡμῶν, ἀγρυπνοῦσι συνεχῶς εἰς τοὺς σοχασμοὺς, καὶ πράξεις μας. "Ὅταν ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθόν, ὁ οὐρανὸς αὐξάνει τὰς ἡμέρας, καὶ τὴν εὐτυχίαν μας, μᾶς τιμωρεῖ, ὅταν ἐργαζώμεθα τὸ κακόν." Ὅταν βοᾷ ἡ ἁμαρτία, ἡ Νέμεσις (1) καὶ αἱ καταχθόνιοι Ἐρουνῦς (2) ἐξέρχονται, μουγγίζουσαι, ἀπὸ τὸ βάθος τοῦ ἄδου, εἰσέρχονται εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ὑπευθύνου, καὶ τὸν βασανίζουσι νυκτὸς, καὶ ἡμέρας, διὰ κραυγῶν ὀδυνηρῶν, καὶ διαπερασικῶν (3). Αἱ κραυγαὶ αὗται εἶναι τὰ πλῆκτρα τῆς συνειδήσεως. "Ἄν ὁ κακώτροπος ἀμελή, πρὶν τοῦ θανάτου του, νὰ τὰς καταπραῦνη μὲ ἱερὰς τελετὰς, αἱ Ἐρουνῦς, προσκεκολλημέναι εἰς τὴν ψυχὴν του, τὴν σύρουσιν εἰς τοῦ Ταρτάρου τὰ βράθρα, ὡς λάφυρα. Ἐπειδὴ οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες ἦσαν γενικῶς πεπεισμένοι, ὅτι ἡ ψυχὴ εἶναι ἀθάνατος.

§. νέ. Καὶ τοιαύτη ἦτον ἡ ἰδέα, τὴν ὁποίαν ἔλαβον ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους, περὶ ἐκείνης τῆς οὐσίας, τόσον ὀλίγον ἐγνωσμένης. Ἡ πνευματικὴ ψυχὴ, δηλ. τὸ πνεῦμα, ἢ ὁ νοῦς, εἶναι κεκαλυμμένη ἀπὸ τὴν αἰσθητικὴν ψυχὴν, ἥτις δὲν εἶναι ἄλλο τι, εἰμὴ φωτισθὴς, καὶ λεπτὴ ὕλη, εἰκὼν ἀληθῆς τοῦ ἡμετέρου σώματος, κατὰ τὸ ὅποιον αὐτὴ ἐμορφώθη, καὶ διατηρεῖ διὰ παντὸς τὴν ὁμοιότητα, καὶ τὰς ἀναλογίας του. Αἱ

(1) Νέμεσις, ἡ ἐξ ἐτέρων μέμφει πρὸς τὸν κακῆντι πράττοντα. Αἰδώς δὲ ἡ διὰ νέμεσιν γενομένη πρὸς τῶν, εἴτε καὶ ἐλπίζομένη, ἐπιστροφή, καὶ διόρθωσις τοῦ κακοῦ. (2) Ἐρουνῦς. Δαίμονες τιμωρητικοί, ὧν τὰ ὄνόματα Τισιφόνη, Μέγαιρα, καὶ Ἀληκτώ· καὶ Τισιφόνη παρὰ τὸ τινύειν τοὺς φονεῖς, Μέγαιρα, παρὰ τὸ μεγαίρειν, καὶ φθίνειν τῆς κακοῦς, Ἀληκτώ· παρὰ τὸ μὴ λήγειν τιμωρεῖν τοὺς τοιοῦτους. (3) Cicero. de leg. l. 14.

ὄντα αὐταὶ ψυχαὶ εἶναι συνδεδεμέναι ζωνώτατα, ἐν ὅσῳ ζώμεν, ὁ θάνατος τὰς χωρίζει (1), καὶ ἐν ᾧ ἡ πνευματικὴ ψυχὴ ἀνέρχεται εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἢ ἄλλη πετᾶ, ὀδηγούμενη ὑπὸ τοῦ Ἑρμοῦ, εἰς τὰς ἐσχατίας τῆς γῆς, ἔνθα εἶναι ὁ ἄδης, ὁ θρόνος τοῦ Πλούτωνος, καὶ τὸ κριτήριον τοῦ Μίνωος. Ἐγκαταλελειμμένη ἀπὸ ὅλου τὸ πᾶν, καὶ ἔχουσα ὑπὲρ αὐτῆς μόνον τὰς πράξεις τῆς, παρίσταται ἐνώπιον ἐκείνου τοῦ φοβεροῦ βήματος, ἀκούει τὴν ἀπόφασίν τῆς, καὶ ἀπέρχεται εἰς τὰ ἡλύσια πεδία (2), ἢ εἰς τὸν τάρταρον (3). Οἱ Ἕλληνας, θεμελιώσαντες τὴν εὐδαιμονίαν τῶν Θεῶν εἰς τὰς ἡδονὰς τῶν αἰσθησέων, δὲν ἐδύναντο νὰ φαντασθῶσιν ἄλλὰ προτερήματα διὰ τὰ ἡλύσια πεδία, ἢ κλίμα ἡδονικόν, ἡσυχίαν βαθεῖαν, καὶ ἀμετάβλητον, ἀπολαύσεις ἀσθενεῖς, αἱ ὁποῖαι δὲν ἐμπόδιζον τὰς ἐναρέτους ψυχὰς, νὰ ἐπιθυμῶσι τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, καὶ νὰ θρηνώσι διὰ τὰ πάθη, καὶ τὰς ἡδονάστων.

§. νς'. Ὁ Τάρταρος εἶναι κατοικία τῶν κλαυθμῶν, καὶ τῆς ἀπελπισίας· ἐκεῖ οἱ ἁμαρτωλοὶ παραδίδονται εἰς καταπληκτικὰς βασάνους. Γύπες σαρκοφάγοι κατασπαράττουσι τὰ ἐντόσθιά των· τροχοὶ φλογεροὶ τοὺς σρέφουσι περὶ τὸν ἄξονά των. Ἐκεῖ ὁ Τανταλος λυποθύμει κάθεστρυμνὴν ἀπὸ τὴν πείναν, καὶ δίψαν, καὶν εὐρίσκηται ἀνάμεσα εἰς καθαρὸν ὕδωρ, καὶ ὑπὸ δένδρα ἀπὸ ὀπώρας κατάκομα. Ἐκεῖ, αἱ θυγατέρες τοῦ Δαναοῦ καταδικάσθησαν νὰ γεμίζωσι πίδαρον, ἀπὸ τὸν πυθμένα τοῦ ὁποίου ἀμέσως ἐκρέει τὸ ὕδωρ. Ἐκεῖ ὁ Σίσυφος, νὰ σερεῶσῃ εἰς τὴν κορυφὴν ὄρους τινὸς πέτραν, τὴν ὁποίαν ἀνακυλίει μετὰ πολλοῦ πόνου,

(1) Ὁμ. Ὀδίσ. λ. σί. 217. Σημείωσις τῆς Κ. Δασίερ εἰς τὰ ε' καὶ ια' βιβλ. τῆς Ὀδυσ. (2) Ἡλύσιον πεδίων· παράδεισος, τόπος εὐδαιμῶν, καὶ μακάριος, ὅπου οἱ δίκαιοι ἀναπαύονται· εἴρηται παρὰ τὸ λίσσιν μὴ ἔχειν. (3) Τάρταρος ὁ ὑπὸ τὴν γῆν κατώτατος τόπος· ὅπου κολιέζονται οἱ κακοὶ· εἴρηται παρὰ τὸ, τείρω τὸ θαμάζω, ὁ δευτέρως ἀβριεος ἔταρον, γίνεται ταρδός, καὶ κατὰ ἀναδιπλασιασμὸν τάρταρος.

καί, ἐν ᾧ μέλλει νὰ φθάσῃ εἰς τὸ τέρμα, πίπτει παρευθὺς μὲ αὐ-
τὴν καὶ ὁ ἴδιος. Ἀνάγκαι ἀφόρητοι, καὶ ἀεννάως παροξυνό-
μεναι ἀπὸ τὴν παρουσίαν τῶν αἰσθητῶν, ἀρμολογίῶν νὰ τὰς εὐ-
χαρισήσῃσι, τάλαιπωρίαί πάντοτε αἱ αὐταί, καὶ αἰωνίως ἄ-
καρποι. Ποταπαὶ τιμωρίαί! Ἡ ἐφευρούσα αὐτὰς φαντασία,
ἐξήντηλσεν ὅλας τὰς λεπτομερείας τῆς βαρβαρότητος, διὰ νὰ
ἐτοιμάσῃ βασάνους εἰς τὸ ἀμάρτημα, ἐν ᾧ δὲν ἐχάρισε δι' ἁ-
μοιβὴν εἰς τὴν ἀρετὴν, παρὰ ἀτελεῖ εὐδαιμονίαν, καὶ φαρμα-
κωμένην ἀπὸ ἀνασенаαγμούς. Ἀρά γε ὠφελιμώτερον ἐκρίθη, νὰ
ἐδηγῶσι τοὺς ἀνθρώπους μὲ τῶν ποινῶν τὰ φόβητρα, ἢ μὲ τῶν
ἡδονῶν τὰ θέλγητρα; ἢ κάλλιον, εἶναι εὐμαρέσπερον, νὰ πολ-
λαπλασιάζωσι τὰς εἰκόνας τῆς κακοδαμονίας, ἢ τὰς τῆς εὐ-
δαιμονίας;

§. νζ'. Τὸ ἄμορφον τοῦτο τῆς θρησκείας σύστημα ἐδί-
δασκε μικρὸν τινα ἀριθμὸν δογμάτων ἀληθῶν, πρὸς ἀνάπαυσιν
τῶν πολιτικῶν κοινωνιῶν, τὴν ὑπαρξίν τῶν θεῶν, τὴν ἀθανα-
σίαν τῆς ψυχῆς, ἀμοιβὰς εἰς τὴν ἀρετὴν, παιδείας εἰς τὸ ἀ-
μάρτημα· ἐπρόσαττε πράξεις, δυναμένας νὰ διαφυλάττωσιν
αὐτὰς τὰς ἀληθείας, τὰς ἐορτὰς, καὶ τὰ μυστήρια· παρίσα εἰς
τὴν πολιτικὴν τρόπον δυνατοῦς, διὰ νὰ ὠφελῆται ἀπὸ τὴν
ἀμάθειαν, καὶ εὐκολοπισίαν τοῦ δήμου, τὰ μαντεῖα, τὴν τέχ-
νην τῶν οἰκονοσκόπων, καὶ τῶν μάντεων. "Ἄφινε τελευταῖον εἰς
καθεὶνα τὴν ἐλευθερίαν νὰ ἐκλέγῃ μεταξύ τῶν ἀρχαίων πα-
ραδόσεων, καὶ νὰ ἐπιφορτίξῃ ἀκαταπαύστως ἀπὸ νέας λεπτο-
λογίας τὴν ἰσορίαν, καὶ τὴν γενεαλογίαν τῶν Θεῶν, ὥσε ἡ
φαντασία, λαμβάνουσα ἐλευθερίαν νὰ πλασουργῇ, καὶ νὰ με-
ταβάλλῃ διὰ θαυμάτων τὰς πράξεις, ὅσαι ἤδη ἦσαν γνωσταί,
διεσκόρπιζεν ἀεννάως εἰς τοὺς πίνακάς της τὴν χάριν τῶν θαυ-
μάτων· ἐκείνην τὴν χάριν τόσον ψυχρὰν εἰς τὰς κρίσεις τοῦ λό-
γου, ἀλλ' ἂν τόσον γεμάτην ἀπὸ θέλγητρα διὰ τὰ παιδία, καὶ

τὰ ἔθνη τὰ ἀρτίτοκα. Αἱ διηγήσεις περιηγητοῦ τινὸς ἀνάμεσα εἰς τοὺς ξενοδόχους του, πατρὸς γενεᾶς μεταξὺ τῶν παίδων του, μελῶδου, κεκλημένου πρὸς εὐθυμίαν τῶν βασιλέων, ἐ-
 συμπλέκοντο, ἢ ἐλύοντο διὰ τῆς παρεμπύσεως τῶν Θεῶν, καὶ
 τῆς θρησκείας τὸ σύστημα ἀπέβαινε ἀνεπαισθήτως τῆς μυθο-
 πλασίας, καὶ τῆς ποιήσεως σύγγραμμα.

§. νη'. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, αἱ ψευδεῖς ἰδέαι, τὰς
 ὁποίας εἶχον περὶ τῆς φυσικῆς, κατεπλούτισαν τὴν γλῶσσαν
 ἀπὸ πλῆθος εἰκόνων. Ἡ ἕξις τοῦ νὰ συγγέωσι τὴν κίνησιν
 μὲ τὴν ζωὴν, καὶ τὴν ζωὴν μὲ τὴν αἴσθησιν· ἡ εὐκολία τοῦ
 νὰ μεταφέρωσιν ὁμοιότητάς τινας ἀπὸ ἓν εἰς ἄλλο πρᾶγμα, ἐ-
 ποιοῦν τὰ ἀναισθητότερα ὄντα, νὰ λαμβάνωσιν εἰς τὰς ὁμι-
 λίας ψυχὴν, ἢ, ἰδιότητας, οὐσας εἰς αὐτὰ ξένας. Τὸ σπαθίον
 ἐδέψα ὑπερβολικὰ τὸ αἷμα τοῦ ἐχθροῦ, τὸ δόρυ τὸ Ἰπτάμε-
 νον ἦτον ἀνυπομόνητον νὰ τὸ ἐκχύσῃ. "Εδιδόν πτερὰ εἰς πᾶν
 ὅ,τι ἔσχιζε τὸν ἀέρα, εἰς τὸν κεραυνὸν, εἰς τοὺς ἀνέμους, εἰς
 τὰ βέλη, καὶ εἰς τὸν ἦχον τῆς φωνῆς. Ἡ Αὐγὴ εἶχε, δα-
 κτύλους ἀπὸ ρόδα· ὁ ἥλιος, πλοκαμοὺς χρυσοῦς· ἡ Θέτις,
 πόδας ἀργυροῦς. Ταῦτα τὰ εἶδη τῶν μεταφορῶν ἐθαυμάστη-
 σαν, μάλις εἰς τὴν καινοτομίαν τους, καὶ ἡ γλῶσσα κατεσά-
 θη ποιητικῆ, καθὼς ὅλαι αἱ γλῶσσαι τὸ δοκιμάζουσιν εἰς τὴν
 γέννησίν τους. Τοιαῦται σχεδὸν ἦσαν αἱ πρόοδοι τοῦ νοῦς παρὰ
 τοῖς Ἕλλησιν, ὅταν ὁ Κόδρος ἐθυσίασε τὴν ζωὴν του ὑπὲρ τῆς
 πατρίδος (1). Ἐκθαμβοὶ οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τοιοῦτον ἔργον
 μεγαλειότητος, ἀκύρωσαν τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ βασιλέως, λέ-
 γοντες, ὅτι ὁ Κόδρος τὴν ἀνεβίβασεν εἰς τόσον ὕψος, ὥστε ἤ-
 θελεν ἦναι εἰς τὸ ἐξῆς ἀδύνατον νὰ τὴν φθάσῃ κανεὶς. Ἐπο-
 μένως ἐγνώρισαν τὸν Δία δι' ἀρχηγὸν (2) αὐτῶν, καὶ ἀφ' οὗ

(1) Meurs. de leg. Athen. l. 3. c. 11. (2) Σχολ. Ἀριστοφ.
 νεγ. 51. 2.

ἐκάθισαν τὸν Μέδοντα υἱὸν τοῦ Κόδρου, πλησίον τοῦ θρόνου, τὸν ὠνόμασαν ἄρχοντα, ἢ ἀρχηγὸν διηνεκῆ (1). Μὲ ὅλου τοῦτο τὸν ὑπεχρέωσαν νὰ δίδῃ λογαριασμὸν εἰς τὸν δῆμον τῆς διοικήσεώς του (2). Οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ τοῦ βασιλόπαιδος ἠναντιώθησαν εἰς τὴν ἐκλογὴν του (3), ἀλλ' ὅταν τὴν εἶδον ἐπικευρωμένην ἀπὸ τὸ μαντεῖον, ἀπεφάσισαν κάλλιον νὰ ἀπέλθωσι μακρὰν, διὰ νὰ ζητήσωσι τύχην καλλιτέραν, ἢ νὰ διατηρήσωσιν εἰς τὴν πατρίδα των ἀρχὴν ἐσωτερικῶν διαιρέσεων.

§. νδ'. Ἡ Ἀττικὴ, καὶ ὅσοι τόποι τὴν περικυκλώνουσιν, ἦσαν τότε ἐπιφορτισμένοι ἀπὸ κατοίκους. Αἱ πορθήσεις τῶν Ἡρακλειδῶν κατέστησαν νὰ συρρέυσῃ εἰς αὐτὸ τὸ μέρος τῆς Ἑλλάδος τὸ ἔθνος τῶν Ἰώνων ὁλόκληρον, τὸ ὁποῖον ἐξουσίαζε πρότερον δωδεκά πόλεις εἰς τὴν Πελοπόννησον (4). Οἱ ξένοι οὗτοι, ἀποσπρόφομοι τοὺς τόπους, ὅσοι ἐχρημάτισαν εἰς αὐτοὺς ἄσυλον, καὶ ὄντες πολλὰ πλησίον τῶν, ὅσων ἄφησαν, ἐπεθύμουν μὲ ὑπερβολὴν μεταβολὴν, νὰ τοὺς καταστήσῃ νὰ ἀλησμονήσωσι τὰς δυσυχίας των. Οἱ υἱοὶ τοῦ Κόδρου ἔδειξαν εἰς αὐτοὺς ἐπέκεινα τῶν θαλασσῶν, πλουσίους ἀγροὺς, περιορίζοντας τὴν Ἀσίαν ἀπὸ τὴν ἀντικρῆ Εὐρώπῃν, τῶν ὁποίων μέρος ἤδη ἐξουσίασαν οἱ Αἰολεῖς, ἄλλοτε φυγαδευθέντες ἐκ τῆς Πελοποννήσου ἀπὸ τοὺς Ἡρακλειδας (5). Κατὰ τὰ ὄροθῆσια τῆς Αἰολίδος, ἦτον τόπος καρποφόρος, ἐκκείμενος εἰς κλίμα ἀξιόλογον, καὶ ἀπὸ βαρβάρους κατοικούμενος, τοὺς ὁποίους οἱ Ἕλληνες ἄρχισαν νὰ καταφρονώσιν. Οἱ υἱοὶ τοῦ Κόδρου, προβληθέντες νὰ τὸν πορθήσωσιν, ἔσυρον κατόπι των μέγαν ἀριθμὸν ἀνθρώπων (6) πάσης ἡλικίας, καὶ τόπου. Οἱ

(1) Τῶ, 1092 ἔτι προ Χ. (2) Πausa. βιβλ δ. κεφ. ε'. (3) Ὁ αὐ. βιβλ. ζ. κεφ. β'. Αἰλ. ποικ. ἱς. βιβλ. η' κεφ. ε'. Vall. Patere. I. 1. c. 2. (4) Ἡρ. βιβλ. α'. §. 145. Στρα. βιβλ. η. §. 383. (5) αὐτό. Ἡρ. §. 149. Στρα. βιβλ. γ'. §. 502. (6) Πausa βιβλ. ζ. κεφ. β'.

βάρβαροι ὀλίγον ἀντεσάθησαν, ἢ ἀποικία εὐρέθη παρευθὺς εἰς ἀπόκτησιν τοσοῦτων πόλεων, ὅσας εἶχεν εἰς Πελοπόννησον, καὶ αὐταὶ αἱ πόλεις, μεταξύ τῶν ὁποίων ἦσαν διάσημοι ἡ Μίλτος, καὶ Ἐφεσος, ἐσυγκρότου, διὰ τῆς ἐνώσεώς των, τὸν Ἰωνικὸν δεσμὸν, ἢ συμμαχίαν (1). Ὁ Μέδων μετέδωκεν εἰς τοὺς ἀπογόνους του τὴν ἀξίαν τοῦ ἄρχοντος· ἀλλ' ἐπειδὴ ἔδιδεν ὑπόψιαν εἰς τοὺς Ἀθηναίους, περιώρισαν εἰς τὸ ἐξῆς τὴν ἐργασίαν τῆς εἰς δεκαετίαν (2), καὶ τῶν φόβων αὐξανόμενων μὲ τὰς προφυλακᾶς των, τὴν διένειμον τελευταίου εἰς ἐννέα ἀρχηγούς ἐτησίους (3), οἱ ὅποιοι φέρουσιν ἔτι τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ ἄρχοντος (4).

§. ζ'. Ἀπὸ τὸν θάνατον τοῦ Κόδρου μέχρι τῆς πρώτης ὀλυμπιάδος, εἰς διάστημα 316, χρόνων, αὐτὰς ὅλας τὰς μεταβολὰς μᾶς παριστᾷ ἡ ἰσορία τῶν Ἀθηναίων. Οἱ αἰῶνες ἐκεῖνοι, κατὰ τὰ φαινόμενα, ἐχρημάτισαν αἰῶνες εὐδαιμονίας· ἐπειδὴ αἱ συμφοραὶ τῶν λαῶν διειρηνοῦντο πάντοτε εἰς τὰς παραδόσεις των. Δὲν δύναται κανεὶς νὰ ἐπιμένῃ πολλὰ εἰς παρατήρησιν τόσον θλιβεράν διὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ἀλλὰ κακῆ τύχῃ ἀληθεςάτην. Κατὰ τὸν διεξοδικὸν τοῦτον χρόνον τῆς εἰρήνης, τὴν ὁποίαν ἡ Ἀττικὴ ἀπελάμβανεν, ἀναμφιβόλως παρήγαγεν εὐγενεῖς, καὶ γενναίας καρδίας, ἀφιερωμένους εἰς τῆς πατρίδος τὸ ὄφελος· ἀνδρας σοφοὺς, τῶν ὁποίων τὰ φῶτα ἐφύλαττον τὴν ἀρμονίαν εἰς ὅλας τὰς τάξεις τῆς πολιτείας, ἀλλ' αὐτοὶ ὅλοι εἰς τὴν λήθην παρεπέμφθησαν, ἐπειδὴ εἶχον μόνον ἀρετὰς. Ἄν ἐγένοντο αἴτιοι, νὰ ρεύσωσι χεῖμαρροι δακρύων, καὶ αἵματος, τὸ ὄνομά των ἠθέλου ἐγείρει εἰς τοὺς χρόνους θριάμβους, καὶ, ἂν ἔλιπον ἰσοριογράφοι, τὰ, ὅσα

(1) Ἡρ. αἴτ. Στρά. βιβλ. εἰ. §. 637. Αἰλ. ποι. εἰς. βιβλ. κ'. κεφ. ε'. (2) Τῶ, 752. (3) Τῶ 684. ἔτι. πρὸ Κ. (4) Meurs. de a. chont. l. 1. κεφ. 1. corsiu. fast. atti. disser. 1.

τρόπαια ἤθελον καθιερώσει εἰς αὐτούς, ἐδύνοντο νὰ ὑψώωσιν ἔτι τὴν φωνὴν τοὺς εἰς τὰς λεωφόρους ἀνάμεσα. Ἄρα πρέπει νὰ καταθράυση κἀνεὶς ἀνθρώπους, διὰ νὰ ἀξιωθῇ θυσιαστηρίων; Ἐν ᾧ ἡ γαλήνη ἐβασίλευεν εἰς τὴν Ἀττικὴν, αἱ ἄλλαι πολιτεῖαι ἐδοκίμασαν παραμικροὺς, καὶ ἀχαριαίους κλονισμούς. Οἱ αἰῶνες ἔτρεχον μὲ σιωπὴν, ἢ κάλλιον ἐσάθηνσαν πλήρεις ἀπὸ τρεῖς πολλὰ μεγάλους ἀνδρας ἀφ' ὅσους ἔδειξάν ποτε, Ὅμηρον, Λυκοῦργον, καὶ Ἄρισομένην, ἀνήκει μὲν εἰς τὴν Λακεδαιμόνα, καὶ Μεσσηνίαν νὰ μᾶς καταστήσῃ γνωρίμους τοὺς δύο τελευταίους, ἀνήκει δὲ εἰς ὅλους τοὺς χρόνους, καὶ τόπους, ἐν οἷς δύνανται νὰ ἀσχολῶνται εἰς τὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ Ὁμήρου, νὰ μᾶς τὸν καταστήσωσι γνώριμον.

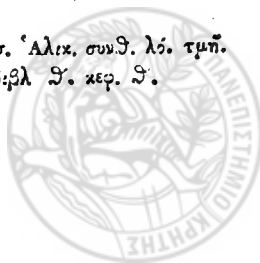
§. ξα'. Ἦχμαζεν ὁ μέγας οὗτος ἀνὴρ σχεδὸν τέσσαρας αἰῶνας μετὰ τὸν πόλεμον τῆς Τροίας (1). Εἰς τὸν καιρὸν τοῦ, ἡ ποίησις πολλὰ ἐκαλλιεργεῖτο παρ' Ἑλλησιν. Ἡ πηγὴ τῶν μυθοπλασιῶν, αἱ ὁποῖαι ποιοῦσι τὴν οὐσίαν, ἢ τὸν καλλωπισμὸν τῆς, ἀπέβαινεν ἡμέραν παρ' ἡμέραν πλέον πλουσιοπάροχος· ἡ γλῶσσα ἠκτινοβόλει ἀπὸ εἰκόνας ζωηράς, καὶ ἔκλινε τόσον περισσότερον εἰς τὰς χρεῖας τοῦ ποιητοῦ, ὅσον ἦτον μᾶλλον ἀνώμαλος (2). Δύο συμβεβηκότα ἀξιοσημείωτα, ὁ πόλεμος τῶν Θηβῶν, καὶ ὁ τῆς Τροίας, ἐγύμναζον τοὺς ἀγγίκοας (3). Πανταχόθεν, οἱ μελωδοὶ, ἔχοντες τὴν λύραν ἀνὰ χεῖρας, ἀνήγγελλον εἰς τοὺς Ἑλληνας τῶν παλαιῶν πολεμιστῶν τ' ἀνδραγαθήματα. Εἶδεν ἡ Ἑλλὰς, ὅτι ἐφάνη ὁ

(1) Τῷ. 900 ἔτι προὶ Χ. (2) ὅρα τὴν πρώτην σημείωσιν εἰς τὸ τέλος. (3) Κατὰ τὸ, 1818. ἔτος ἐξεδέθη ἐγχειρίδιόν τι, ἐπιγραφόμενον, Essai sur la question, si Homere a connu l'usage de l'écriture, et si les deux poemes de l'Iliade, et de l'Odysee sont en entier de lui παρὰ τοῦ Κ. Φ. Φραγκισῶνος· ἐν ᾧ ἀποδεικνύεται, ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ γραφὴ δὲς ἦτον ἔτι γνωστὴ εἰς τοὺς Ἑλληνας, καὶ ὅτι τὰ συγγράμματα τοῦ Ὁμήρου εἶναι πολλῶν χειρῶν ἀποτελέσματα.

Ὀρφεὺς, ὁ Λίνος, ὁ Μουσαῖος, καὶ ἱκανοὶ ἄλλοι ποιηταὶ (1), τῶν ὁποίων τὰ συγγράμματα ἐχάθησαν, καὶ ἐκ τούτου ἴσως εἶναι μόρου διασημότεροι. Τότε πρὸ ὀλίγου εἰσῆλθεν εἰς τὸ σάδιον ἐκεῖνος ὁ Ἡσίοδος, ὁ ἀντίζηλος τοῦ Ὀμήρου, καθὼς λέγουσιν, ὅς τις, μὲ ὕφος πλήρες ἀπὸ ἀρμονίαν (2), καὶ γλυκύτητα, περιέγραψε τὰς γενεαλογίας τῶν Θεῶν, τὰς ἐργασίας τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς, καὶ ἄλλας ὑποθέσεις, ὅσας ἤξευρε νὰ καταστήσῃ χρωσθεῖς. Ὁ Ὀμηρος ἤυρεν ἄρα τεχνην, ἢ ὁποία, ὄχι ἀπὸ πολὺν καιρὸν ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν νηπιότητα, καὶ τῆς ὁποίας ἡ ἀμιλλα ἀκαταπαύτως εἰς τὰς προόδους ἔτρεχε, τὴν ἔλαβεν εἰς τὰ σπάργανάτης, τὴν ἐγαλούχησε, καὶ τὴν ἀνέθρεψε τόσον ἐπιμελῶς, ὥσε φαίνεται, ὅτι εἶναι ὁ πατήρτης. ἘΨάλλε, λέγουσι, τῶν Θεῶν τὸν πόλεμον (3), ἐσύνθεσε πολλὰ ποιήματα, τὰ ὁποῖα ἤθελον τὸν ἐξισώσει μὲ τοὺς πρώτους ποιητὰς τοῦ καιροῦ του· ἀλλ' ἡ Ἰλιάς, καὶ ἡ Ὀδύσσεια τὸν ὑπερύψωσαν ἀπὸ ὅλους τοὺς ποιητὰς, ὅσοι, πρὸ αὐτοῦ, καὶ μετ' αὐτοῦ, συνέγραψαν. Εἰς τὸ πρῶτον τούτων τῶν ποιημάτων, περιέγραψε περιστάσεις τινὰς τοῦ πολέμου τῆς Τροίας, καὶ εἰς τὸ δευτέρου τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ Ὀδυσσεύος εἰς τὴν βασιλείαν του.

§. ξβ'. Κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Τροίας, κᾶπποιον συμβεβηκὸς ἠκολούθησεν, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπροσπλώθη ἡ προσοχὴ τοῦ Ὀμήρου. Ὁ Ἀχιλλεὺς, ἀτιμασθεὶς παρὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἐτραβήχθη εἰς τὸ στρατόπεδόν του· ἡ ἀπουσία του, ἀδυνατήσασα τῶν Ἑλλήνων τὸ σράτευμα, ἐμψύχωσε τῶν Τρωαδῶν τὴν θρασύτητα, οἷτινες, ἐξελθόντες ἀπὸ τὰ τείχη, καὶ συγκροτήσαντες πολλὰς συμπλοκάς, ἐν αἷς ἐσά-

(1) Φαβρίκ. Ἑλ. βιβλ. τό. α'. (2) Διονύσι. Ἄλικ. συν. β. λό. τμη. κγ. §. 173. (3) Ἡρ. βιβλ. δ. §. 32. Πausa. βιβλ. 9. κεφ. 9.

Ἰσταν σχεδὸν νικηταὶ πάντοτε, ἤδη ἔφερον τὴν φλόγα εἰς τὰ πλοῖα τῶν ἔχθρων, τότε ἐφάνη ὁ Πάτροκλος, ἐνδεδυμένος τὰ ὅπλα τοῦ Ἀχιλλέως, ὁ Ἐκτωρ τὸν κτυπᾷ, καὶ τὸν θανάτωνει· ὁ Ἀχιλλεύς, ὅς τις δὲν ἐσυγκατένευσεν εἰς τὰς δεήσεις τῶν ἀρχηγῶν τοῦ στρατεύματος, πηδᾷ εἰς τὴν μάχην, ἐκδικεῖ τὸν θάνατον τοῦ Πατρόκλου, θανάτωνει τὸν στρατηγὸν τῶν Τρωαδιτῶν, διορίζει τὰ ἐπικήδεια τοῦ φίλου του, καὶ παραδίδει διὰ λύτρου εἰς τὸν δυσυχῆ Πρίαμον τὸ θῶμα τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἐκτορος. Αἱ πράξεις αὗται, συμβᾶσαι εἰς διάστημα ὀλίγων ἡμερῶν (1), ἦσαν ἀκολουθία τοῦ θυμοῦ τοῦ Ἀχιλλέως κατὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος, καὶ ἐσχημάτιζον, κατὰ τὴν φορὰν τῆς πολιορκίας, ἐπεισόδιον, εὐκόλως δυναμένον νὰ ἀποσπασθῆ, τὸ ὁποῖον ὁ Ὅμηρος ἐδιάλεξε διὰ ὕλην τῆς Ἰλιάδος· ὅμως πραγματευόμενός το, ὑπέκυψεν εἰς τὴν ἱστορικὴν τάξιν, καὶ, διὰ νὰ δώσῃ περισσοτέραν λαμπρότητα εἰς τὴν ὕλην του, ὑπέθετε, κατὰ τὸ δεδεδγμένον εἰς τὸν καιρὸν του σύστημα, ὅτι ἐξ ἀρχῆς τοῦ πολέμου, οἱ Θεοὶ διηρέθησαν μεταξύ Ἑλλήνων καὶ Τρωαδιτῶν, καὶ, διὰ νὰ παρασῆσῃ τὰς φατρίαις αὐτῶν ζωηροτέρας, εἰσήγαγεν αὐτοὺς ἐνεργοῦντας προσωπικῶς μηχανῆ, ἴσως ἕως εἰς τὸν καιρὸν του ἀγνώριτος, ἢ ὅποια ἔδωκεν ἀρχὴν εἰς τὸ δραματικὸν εἶδος (2), ὅπου ὁ Ὅμηρος μετεχειρίσθη εἰς τὴν Ὀδύσειαν μὲ τὴν ἰδίαν ἔκβασιν.

§. ξγ' Εὐρίσκουσι περισσοτέραν τέχνην, καὶ μάθησιν εἰς αὐτὸ τὸ τελευταῖον ποίημα. Δέκα χρόνοι σχεδὸν διέβησαν, ἀφ' οὗ ὁ Ὀδυσσεὺς ἄρῃσε τῆς Τροίας τὰ παράλια. Ἀρπαγες ἄλλοι διέφθειρον τὰς περιουσίας του, ἤθελον νὰ σενοχωρῶσι τὴν μεμονωμένην γυναῖκά του, νὰ συμφωνήσῃ δεύτερον ὑμῆναιον, καὶ νὰ κάμῃ ἐκλογὴν, τὴν ὅποιαν πλέον νὰ ἀναβά-

(1) Περὶ ἐπικοῦ ποιήμ. παρὰ Βο-σοῦ β:βλ β. § 269. (2) Πλά. Παιτ. §. 172. ὁμηρο β:βλ. ε. §. 598—607. Ἄρισ. ποίητ. κεφ. δ'.

λη δὲν ἐδύνατο. Εἰς αὐτὴν τὴν σιγμὴν ἀνοίγεται ἡ σκηνὴ τῆς Ὀδυσσεΐας. Ὁ Τηλέμαχος, υἱὸς τοῦ Ὀδυσσεως, ἀπέρχεται εἰς τὴν ξηρὰν τῆς Ἑλλάδος, διὰ νὰ ἐρωτήσῃ τὸν Νέστορα, καὶ Μενέλαον περὶ τῆς τύχης τοῦ πατρὸς του. Ὅπου τὸν ἦτον εἰς τὴν Λακεδαιμόνα, ὁ Ὀδυσσεὺς ἀναχωρεῖ ἀπὸ τὸ νησίον τῆς Καλυφούς, καὶ, μετὰ πολύμοχθον θαλασσοπορίαν, ῥίπτεται ἀπὸ τὰ κύματα εἰς τὴν νῆσον τῶν Φαιάκων, πλησίον τῆς Ἰθάκης, καθ' ὃν χρόνον ἡ ἐμπορία δὲν ἔδωκεν ἔτι εἰς τὰ πλήθη περιστάσεις ἀμοιβαίας συγκοινωνίας. Συνηθροίσθησαν τριγύρω εἰς ξένον οἱ πολῖται, διὰ νὰ ἀκούσωσι τῶν συμβεβηκότων του τὴν διήγησιν. Ὁ Ὀδυσσεὺς, βεβιασμένος νὰ εὐχαριστήτῃ αὐτὴν, ἔνθα ἡ ἀμάθεια, καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν θαυμασίων πραγμάτων καθ' ὑπερβολὴν ἐβασίλευεν, διηγεῖται εἰς αὐτὴν τὰ, ὅσα τέρατα εἶδε, τὴν μαλακῶνει, μὲ τὴν ζωγραφίαν τῶν, ὅσων ὑπέφερε, κακῶν, καὶ λαμβάνει παρ' αὐτῆς βοήθειαν, διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν βασιλείαν του· φθάσει, ἀναγνωρίζεται μὲ τὸν υἱὸν του, καὶ μὲ αὐτὸν λαμβάνει μέτρα δράσῃαι, διὰ νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς κοινούς των ἐχθρούς.

§. ξδ. Ἡ πράξις τῆς Ὀδυσσεΐας διήρκεσε μόνον τεσσαράκοντα ἡμέρας (1), ἀλλὰ, διὰ μέσου τοῦ ἐκλεχθέντος ἐπιχειρήματος, ὁ Ὅμηρος ἤυρε τὸ μυσῆριον νὰ περιγράψῃ ὅλα τὰ περιστατικὰ τῆς πλάνης τοῦ Ὀδυσσεως, νὰ ἀνακαλέσῃ πολλὰς κατὰ μέρος ὑποθέσεις τοῦ πολέμου τῆς Τροίας, καὶ νὰ ἐραπλώσῃ τὰς, ὅσας ὁ ἴδιος ἀπέκτησεν εἰς τὰς περιηγήσεις του, γνώσεις. Φαίνεται, ὅτι συνέγραψε τὸ ποίημα τοῦτο εἰς προβεβηκυῖαν ἡλικίαν. Νομίζουσι, ὅτι τὸ διακρίνουσιν ἀπὸ τῶν διηγημάτων τὸ πολυπαίκιλον, καθὼς καὶ ἀπὸ τὸν ἥσυχον χαρακτήρα τῶν προσώπων, καὶ ἀπὸ γλυκεῖαν τινὰ θερμότητα,

(1) Ἰσομ. τῆς ριλ. ἀκκδ. τὸ β'. §. 389.

καθὼς εἶναι ἡ τοῦ ἡλίου, ὅταν πλησιάζῃ εἰς τὴν δύσιν του (1). Ἄν καλὰ καὶ ὁ Ὅμηρος ἔλαβε κατὰ νοῦν, νὰ ἦναι ἀρεστὸς εἰς τὸν αἰῶνά του μάλιχα, προκύπτει ὅμως ἀριθῆλως, ἐκ μὲν τῆς Ἰλιάδος, ὅτι τὰ πλήθῃ εἶναι πάντοτε θῦμα τῆς διαιρέσεως τῶν ἀρχηγῶν, ἐκ δὲ τῆς Ὀδυσσεΐας, ὅτι ἡ φρόνησις, ἐνωθεῖσα μὲ τὴν γενναιότητα, ὑπερπηδᾷ, ἢ ταχέως, ἢ βραδέως, καὶ τὰ μεγαλῆτερα ἐμπόδια. Ἡ Ἰλιάς, καὶ Ὀδύσσεια μόλις ἤσαν ἐγνωσμένα εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅταν ὁ Λυκούργος ἐφάνη εἰς τὴν Ἰωνίαν (2). Ἡ μεγαλοφυΐα τοῦ ποιητοῦ παρευθὺς ὠμίλησε μὲ τὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ νομοθέτου. Ὁ Λυκούργος ἐξεσκεπασε μαθήματα σοφίας, ὅπου τὸ κοινὸν τῶν ἀνθρώπων ἔβλεπε περιχαρεῖς μυθοπλασίας (3). Ἀντέγραψε τὰ δύο ποιήματα, καὶ μὲ αὐτὰ κατεπλούτισε τὴν πατρίδα του, καὶ ἐντεῦθεν διέβησαν εἰς ὅλους τοὺς Ἕλληνας. Ὑποκριταί, ὀνομαζόμενοι ῥαψῳδοὶ (4), ἀπέσπων ἀπ' αὐτὰ τμήματά τινα, καὶ περιέτρεχον τὴν Ἑλλάδα, ἡ ὁποία, νὰ τὰ ἀκούῃ, ἦτον ἀκόρεστος· οἱ μὲν ἐμελῶδον τὴν ἀνδρίαν τοῦ Διομήδου, οἱ δὲ, τοὺς ἀποχαιρετισμοὺς τῆς Ἀνδρομάχης, ἄλλοι, τὸν θάνατον τοῦ Πατρόκλου, καὶ ἄλλοι, τοῦ Ἑκτορος (5) καὶ τλ.

§. ξέ'. Ἡ ὑπόληψις τοῦ Ὀμήρου ἐφαίνεται, ὅτι ἤυξανε διὰ τῆς διαιρέσεως τῶν ῥαψῳδῶν, ἀλλ' ἡ ἔυτεχνος συνάφεια τῶν ποιημάτων του ἀνεπαισθήτως διεφθείρετο, καὶ, ἐπειδὴ τὰ μέρη των, πολλὰ κεχωρισμένα, ἐκινδύνευον, νὰ μὴ θυνηθῶσιν εἰς τὸ ἐξῆς νὰ συναφθῶσι μὲ τὸ ὅλον, ὁ Σόλων ἐμπόδισε πολλοὺς ῥαψῳδοὺς, ὅταν ἤθελον συναθροισθῆ, νὰ λαμβάνωσιν ἀπλῶς, καὶ ὡς ἔτυχεν, ἀπὸ τοῦ Ὀμήρου τὰ ποιήματα, πράξεις μονομερεῖς, καὶ τοὺς διέταξε νὰ ἀκολουθῶσιν, εἰς τὰς ἐ-

(1) Λογγί. περὶ ὕψ. λόγ. κερ. 9. (2) Ἀλλάτ. περὶ πατρ. ὀμ. κερ. ε. (3) Πλούτ. εἰς Λυκ. §. 41. (4) Σχολ. Πωδ. νέμ. ωδ. β. ζί. 1. (5) Διλ. ποιη. ἰς. βιβλ. εγ. κερ. ιδ'. Ἀλλάτ. αὐτ.

παγγελλίας των, τὴν παρατηρηθεῖσαν παρὰ τοῦ ποιητοῦ τάξιν, ὥστε νὰ ἀσφῶδῇ ἐκεῖθεν, ὅπου ὁ ἄλλος τελειώνει (1). Ἡ διαταγὴ αὕτη ἐπρόλαβεν ἕνα κίνδυνον, καὶ παρέβλεφεν ἄλλον μεγαλύτερον. Τὰ ποιήματα τοῦ Ὀμήρου, παραδοθέντα εἰς τὸν ἐνθουσιασμόν, καὶ εἰς τὴν ἀμάθειαν τῶν, ὅσοι τὰ ἐμελῶδουν, ἢ τὰ διηρομῆνευον παρρησίᾳ, μετεβάλλοντο καθ' ἑκάστην εἰς τὸ σῶμα των· ἐκ τούτου ἠκολούθησαν εἰς αὐτὰ μεγάλαι φθοραὶ, ἀπὸ ξένους σίχους ἐπιφορτιζόμενα· ὁ Πεισίσρατος, καὶ Ἴππαρχος ὁ υἱὸς του (2), ἐπεχειρίσθησαν νὰ ἀνασυστήσωσι τὸ κείμενον εἰς τὴν καθαρότητά του, ἔλαβον εἰς τοῦτο συμβούλους τοὺς δοκίμους γραμματικούς, ὑπεσχέθησαν ἀμειβὰς εἰς τοὺς, ὅσοι ἤθελον φέρεи τμήματα τῆς Ἰλιάδος, καὶ Ὀδυσσεΐας ἀξιόπιστα, καὶ μετὰ διεξοδικὴν καὶ πολύμοχθον ἔρευναν, ἐξέθεσαν ἐκείνους τοὺς δύο μεγαλοπρεπεῖς πίνακας εἰς τὰς ὄψεις τῶν Ἑλλήνων, ἐπίσης ἐκπεπληγμένων καὶ διὰ τὴν ὠραιότητα τῶν ἐπιχειρημάτων, καὶ διὰ τὴν πλουσιότητα τῶν λεπτομερειῶν. Ὁ Ἴππαρχος ἐπρόσαξε περὶ πλέον νὰ ψάλλωνται οἱ σίχοι τοῦ Ὀμήρου, εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν Παναθηναίων, κατὰ τὴν διωρισμένην παρὰ τοῦ Σόλωνος τάξιν (3).

§. ξς'. Οἱ μεταγενέστεροι, μὴ δυνάμενοι νὰ σαθμίσωσι τὴν δόξαν τῶν βασιλέων, καὶ ἡρώων μὲ τὰς πράξεις των, θαρβροῦσιν, ὅτι ἀκούουσι μακρόθεν τὸν γενηθέντα παρ' αὐτῶν εἰς τὸν κόσμον κρότον, καὶ τὸν ἀναγγέλλουσι μὲ περισσοτέραν εἰς τοὺς ἀκολουθοῦσας αἰῶνας λαμπρότητα. Ἄλλ' ἢ μεγάλη ὑπόληψις τοῦ συγγραφέως, τοῦ ὁποίου τὰ συγγράμματα σώζονται, εἰς κάθε γενεάν, εἰς κάθε ὥραν, τεκμαίρεται ἐκ τῶν αἰτίων,

(1) Διογ. λ. εἰς Σολ. βιβλ. α'. §. 57. (2) cicer. de orat. l. 3. c. 54. Παισα. βιβλ. ζ'. κεφ. κς'. Meurs. in Pisitr. c. q. et 12. Ἀλλάτ. περὶ πατρ. Ὀμήρου. κεφ. ε'. (3) Πλά. εἰς Ἴππαρχ. §. 238. Δίλ. ποικ. ις. βιβλ. η'. κεφ. β'. Λυκοῦργ. εἰς Λεοκρ. §. 161.

τὰ ὅποια διετήρησαν τὴν ποίησίν του, καὶ ἡ δόξα του πρέπει νὰ ἦναι ἡ συνέπεια τῶν ἀλληλοδιαδόχων κρίσεων, τὰς ὁποίας οἱ καιροὶ πρὸς χάριν του ἀπαγγέλλουσιν. Ἡ δόξα τοῦ Ὀμήρου τόσον περισσότερον ἠυξήθη, ὅσον καλλίτερα ἐγνώριζον τὰ συγγράμματά του, καὶ ὅσον εὐρίσκονται εἰς κατάξασιν νὰ τὰ διατιμῶσιν. Οἱ Ἕλληνες ἄλλοτε δὲν εἶχον τόσας γνώσεις, ὅσας ἐπὶ τοῦ παρόντος, καὶ ποτὲ τὸ θάμβωτον δὲν ἐξάθη δι' αὐτὸν τόσον βαθύ. Τὸ ὄνομά του εἶναι εἰς ὅλων τὰ ζῶματα, καὶ ἡ εἰκὼν του ἐνώπιον ὅλων τῶν ὀφθαλμῶν. Πολλαὶ πόλεις φιλονεικοῦσι περὶ τοῦ, ποία νὰ λάβῃ τὴν τιμὴν, ὅτι ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὴν γέννησιν (1), ἄλλαι καθιέρωσαν εἰς αὐτὸν ναοὺς (2). Οἱ Ἀργεῖοι, οἵτινες τὸν ἐπικαλοῦνται εἰς τὰς ἱεράς των τελετὰς, ζέλλουσι κάθε ἔτος εἰς τὴν νῆσον τῆς Χίου, νὰ προσφέρωσι θυσίαν εἰς τιμὴν του (3). Οἱ Σίχιοι του ἀντηχοῦσι εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἐργάζονται τῶν λαμπρῶν ἐργασιῶν της τὸ ἐγκαλλώπισμα. Εἰς αὐτοὺς εὐρίσκει καὶ ἡ νεότης τὰς πρώτας της διδασκαλίας (4), ἀπ' αὐτοὺς καὶ ὁ Αἰσχύλος, Σοφοκλῆς (5), Ἀρχίλοχος (6), Ἡρόδοτος, Δημοσθένης (7), Πλάτων (8), καὶ οἱ ἐνδοξότεροι συγγραφεῖς, ἐξήντησαν τὸ περισσότερον τῶν καλλωπισμῶν, τοὺς ὁποίους εἰς τὰ συγγράμματά των διέσπειραν. Ἀπ' αὐτοὺς καὶ ὁ Ἐρμογλύφος Φειδίας (9), καὶ ὁ ζωγράφος Εὐφράνωρ (10) ἔμαθον νὰ παριστῶσιν ἀξίως τὸν πατέρα τῶν Θεῶν.

§. ξζ'. Ἄλλ' ὁποῖος μέγας ἄρα εἶναι ὁ ἀνθρώπος οὗτος,

(1) Aul. Gell. l. 3. c. 11. Στρά. βιβλ. ιδ'. §. 645. Πανσα. βιβλ. ι'. κεφ. κδ'. (2) Στρά. αὐτ. (3) Certam. Homer. et Hesio. (4) Εἰσαγ. εἰς Ἰλ. Α. §. 145. (5) Ἀθην. βιβλ. η'. κεφ. η'. (6) Valken. diat. in Erip. Hippol. p. 92. (7) Λογγ. περὶ ὕψ. κεφ. γγ'. Διονί. Ἀλικαρ. πρὸς Πομπή. τό. 6. §. 772. (8) Panaet. ap. Cicero. tuscul. l. 1 c. 32. (9) Στρά. βιβλ. η'. §. 354. Πλούτ. εἰς Αἴμ. §. 270. Βαλ. Μάξ. βιβλ. γ'. κεφ. ζ'. (10) Εἰσαγ. αὐτ.

ὅς τις εἶδει εἰς τοὺς νομοθέτας τῆς πολιτικῆς τὰ μαθήματα, ὅς τις μανθάνει τοὺς φιλοσόφους, καὶ ἱστορικοὺς τὴν τέχνην τοῦ γράφειν, τοὺς ποιητὰς, καὶ ῥήτορας τὴν τέχνην τοῦ διεγείρειν τὰ πάθη, ὅς τις ἐργάζεται νὰ θάλλῃσιν ὅλα τὰ προτερήματα (1), καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ὑπεροχὴ εἶναι τόσον ἐγνωσμένη, ὥςτε δὲν εἶναι μᾶλλον δι' αὐτὸν ζηλοτύποι, ἢ διὰ τὸν φωτίζοντα ἡμᾶς ἦλιον; Γνωρίζω, ὅτι ὁ Ὅμηρος προσπαθεῖ κατ' ἐξοχὴν διὰ τὸ ἔθνος του. Αἱ πρῶται γενεαὶ τῆς Ἑλλάδος εἶναι βέβαιαι, ὅτι ἀνεκάλυψαν εἰς τὰ συγγράμματά του τὰς ἀποδείξεις τῆς ἀρχῆς των, καὶ αἱ διάφοροι βασιλείαι, τὴν ἐποχὴν τῆς μεγαλειότητός των. Πολλάκις ἔτι ἡ μαρτυρία του ἐσάθη ἱκανῆ, νὰ διορίσῃ δὴν γειτόνων λαῶν τὰ παλαιὰ ὀροθέσια (2). Ἄλλ' ἡ ἀξία ἐκείνη, ἡ ὁποία ἡμπόρει νὰ ᾔηται εἰς αὐτὸν κοινὴ μὲ ἀρκετοὺς συγγραφεῖς, παραπεμφθέντας εἰς τὴν λήθην τὴν σήμερον, δὲν ἤθελε παραγάγῃ τὸν ἐνθουσιασμόν, ὅσον τὰ ποιήματα του διεγείρουσιν, ἐὰν δὲν εἶχεν ἐκεῖνα τὰ προτερήματα, διὰ τῶν ὁποίων κατεσάθη αὐτοκράτωρ τῶν Ἑλληνικῶν πνευμάτων.

§. ξη'. Εἶμαι Σκύθης, καὶ ἡ ἀρμονία τῶν σίχων τοῦ Ὀμήρου, ἐκείνη λέγω ἡ ἀρμονία, ἡ ἀλλοιοῦσα τοὺς Ἕλληνας, ἐκφεύγει πολλάκις τὴν τραχυτέραν μου ἀκοήν, μὲ ὅλον τοῦτο δὲν εἶμαι πλέον κύριος τοῦ θάμβους μου, ὁπότεν τὸν βλέπω, ὅτι ἀνυψοῦται, καὶ ἀεραβατεῖ, διὰ νὰ εἰπῶ οὕτως, εἰς τὸ πᾶν, ῥίπτων βιαίως πανταχόθεν τὰς πυρφόρους θεωρίας του, καὶ συλλέγων τὰς ἀκτίνας, καὶ τὰ χρώματα, μὲ τὰ ὁποῖα ἀκτινοβολοῦσιν εἰς τὴν θέαν του τὰ ὑποκείμενα· ὅταν τὸν βλέπω, ὅτι παρίσταται εἰς τῶν Θεῶν τὸ συνέδριον, καὶ σαθμίζει τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων τὰ ἐνδόμυχα· καὶ ὅτι ἐν

(1) Διον. Ἀλικ. περὶ συνθ. λ. τό. ε. κεφ. ις'. (2) Εὐστάθ. εἰς ὄμ. τό. β'. §. 263.

τ' αὐτῷ πεπλουτισμένοι ἀπὸ τὰς ἀνακαλύψεις του, βεβακχευμένος ἀπὸ τὰ κάλλη τῆς φύσεως, καὶ μὴ δυνάμενος πλέον νὰ βασάσῃ τὴν καταφλέγουσαν αὐτὸν θερμότητα, τὴν διαχέει ἀσώτως εἰς τὰς περιγραφὰς, καὶ ἐκφράσεις του, βάλλων εἰς ἔριδα τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὰ πάθη ἀναμεταξύτων· ὅταν τὸν βλέπω, ὅτι μᾶς θαμβώνει μὲ ἐκείνους τοὺς λαμπροὺς χαρακτῆρας, οἱ ὁποῖοι ἀνήκουσι μόνον εἰς τὰ ὑψηλὰ πνεύματα, ὅτι μᾶς σύρει μὲ ἐκείνας τὰς βιαίαις ὀρμαῖς τῆς αἰσθήσεως, αἱ ὁποῖαι εἶναι τὸ ἀληθὲς ὕψος, καὶ ὅτι ἀφίνει πάντοτε εἰς τὴν ψυχὴν μας βαθεῖαν ἐντύπωσιν, ἡ ὁποία φαίνεται, ὅτι τὴν ἐκτείνει, καὶ τὴν μεγαλύνει. Ἐπειδὴ, τὸ μᾶλλον χαρακτηριστικὸν τῆς λαμπρότητος τοῦ ὁμήρου εἶναι, ὅτι ἐμψυχώνει κάθε πρᾶγμα (1), καὶ μεταδίδει εἰς ἡμᾶς ἀκαταπαύτως ἐκείνα τὰ αἰσθήματα, τὰ ὁποῖα αὐτὸς τότε ἠσθάνετο· ὅταν τὸν βλέπω ὅτι ὑποτάττει κάθε πρᾶγμα εἰς τὸ οὐσιώδες του πάθος, τὸ ἀκολουθεῖ εἰς τὰς ἀχαλινώτους ὀρμαῖς του, εἰς τὰς ἀποπλανήσεις του, εἰς τὰς ἀκατασχασίας του, τὸ ἀναβιβάζει ἕως εἰς τὰ νέφη, καὶ τὸ κατακρημνίζει, ὅταν πρέπη, μὲ τὴν δύναμιν τῆς ἀρετῆς, καὶ φρονήματος, ὡς τὴν φλόγα τῆς Αἴτνης, τὴν ὁποῖαν ὁ ἄνεμος κατωθεῖ εἰς τὸ βάθος τῆς ἀβύσσου, καὶ τελευταῖον, ὅταν τὸν βλέπω, ὅτι μεταχειρίζεται μεγάλους χαρακτῆρας, καὶ ἤξεύρει νὰ ποικίλλῃ τὴν δύναμιν, τὴν ἀνδρίαν, καὶ τὰς ἄλλας ιδιότητας τῶν ἡρώων του, ὅχι μὲ περιγραφὰς ψυχρολόγους, καὶ ἀηδεῖς, ἀλλὰ μὲ καλάμους ζωγραφικούς, ὀξεῖς, καὶ γενναίους, ἢ μὲ μυθοπλασίας νέας, καὶ διεσπαρμένας σχεδὸν τυχηρῶς εἰς τὰ ποιήματά του.

§. ξδ'. Ἄναβαίνω μὲ αὐτὸν εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἀναγνωρίζω τὴν Ἀφροδίτην ὀλόκληρον μὲ ἐκείνον τὸν κερσὸν, ἐξ οὗ ἐξέρχονται ἀεννάως αἱ φλόγες τοῦ ἔρωτος, αἱ ἀκρατεῖς

(1) Ἄρισ. ῥήτορ. β. βλ. γ. κεφ. ια'.

ἐπιθυμῖαι, αἱ ἀπατηλαὶ χάριτες, καὶ τὰ ἀνέκφραστα τῆς ὁμιλίας, καὶ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς θέλγητρα (1). Ἀναγνωρίζω τὴν Παλλάδα, καὶ τὰς ἀγριότητάς τῆς δι' ἐκείνης τῆς Αἰγίδος, ἐξ ἧς εἶναι ἐξηρημέναι ἡ φρίκη, ἡ ἀσυμφωνία, ἡ ὄρμη, καὶ ἡ φρικώδης κεφαλὴ τῆς Γοργόνης (2). Ὁ Ζεὺς, καὶ ὁ Ποσειδῶν εἶναι οἱ δυνατώτεροι τῶν Θεῶν, ἀλλ' εἰς τὸν Ποσειδῶνα χρειάζεται τρίαίνα, διὰ νὰ σείη τὴν γῆν (3), καὶ εἰς τὸν Δία, μόνον νεῦμα, διὰ νὰ ταράττῃ τὸν Ὀλυμπον (4). Καταβαίνω εἰς τὴν γῆν· ὁ Ἀχιλλεὺς, Αἴας, καὶ Διομήδης εἶναι τῶν Ἑλλήνων οἱ φοβερώτεροι, ἀλλ' ὁ Διομήδης ἀποσύρεται εἰς τὴν θείαν τοῦ Τρωϊκοῦ στρατεύματος (5), ὁ Αἴας δὲν ὑποχωρεῖ, ἢ, ἀφ' οὗ πολλάκις τὸ ἐδίωξεν (6). Ὁ Ἀχιλλεὺς φαίνεται μόνον, καὶ ἐκεῖνο γίνεται ἄφαντον (7). Οἱ διάφοροι οὔτοι βαθμοὶ δὲν εἶναι ἀλληλένδετοι εἰς τὴν Ἰλιάδα, καὶ Ὀδύσειαν, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ ἐνομασθῶσιν ἰερά τῶν Ἑλλήνων βιβλία. Ὁ ποιητὴς, ἀφ' οὗ ἐξέθετο τὴν ὑποτύπωσίν του, διέσπασεν ἐν αὐτῇ, κατὰ τὴν χρείαν, τοὺς διακριτικοὺς συσκιασμοὺς, καὶ τοὺς εἶχε διὰ παντὸς πρὸ ὀφθαλμῶν, καὶ ἐν ᾧ ἔδιδεν εἰς τοὺς χαρακτῆρας πρόσκαιρόν τινα ἀλλοίωσιν. Δι' οὗτο, κατὰ ἀλήθειαν μόνη ἡ τέχνη χορηγεῖ εἰς τοὺς χαρακτῆρας μοναδικὴν σαφερότητα, καὶ ἡ φύσις δὲν παράγει κἀνενα ἐξ αὐτῶν, ὅς τις δὲν ἐψεύσθη ποτὲ εἰς τὰς διαφοροὺς περιρᾶσεις τῆς ζωῆς.

§. ο'. Ὁ Πλάτων κρίνει ἀναξίαν εἰς τὸν χαρακτῆρα τὴν θλίψιν τοῦ Ἀχιλλέως, καὶ τοῦ Πριάμου, ὅταν, ὁ μὲν εἰς τὴν κόριν ἐκυλίετα, ὁ δὲ, ἐρρίψοκινδύνευε τεταπεινωμένῃν δέπσιν,

(1) Ὁμ. Ἰλ. βιβλ. εἰ. σί. 215. (2) ὁ αὐτ. Ἰλ. βιβλ. εἰ. σί. 738.

(3) Ὀδύσ. βιβλ. δ'. σί. 506. (4) Ἰλ. α. 530. (5) αὐτ. εἰ. 605. (6) αὐτ. λ. 565. (7) αὐτ. π'. 228.

διὰ νὰ λάβῃ τοῦ υἱοῦ του τὸ λείψανον (1). Ἀλλὰ ποῖα εἶναι αὐτὴ ἡ τερατώδης ἀξία, ἥτις δύναται νὰ καταπνίξῃ τὴν αἰσθησιν! Ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ, ἐπαινῶ τὸν Ὅμηρον, ὅτι, καθὼς ἡ φύσις, ἔθηκε τὴν ἀδυναμίαν πλησίον τῆς δυνάμεως, καὶ τὴν ἄβυσσον πλησίον τοῦ ὕψους· τὸν ἐπαινῶ ἔτι περισσότερον, ὅτι μ' ἔδειξε τὸν καλλίτερον ἀπὸ τοὺς πατέρας εἰς τὸν δυνατώτερον τῶν βασιλέων, καὶ τὸν προσφιλέσερον τῶν φίλων, εἰς τῶν ἥρώων τὸν ὀρμητικώτερον. Ἐφθασα νὰ ἰδῶ, ὅτι μέμφονται τὰς ὑβριστικὰς ὀμιλίαις, τὰς ὁποίας ὁ ποιητὴς παριστᾷ μετερχομένους τοὺς ἥρωας, εἴτε εἰς τὰς συναθροίσεις των, εἴτε μεταξὺ τῶν συμπλοκῶν, τότε ἔσρεψα τοὺς ὀφθαλμούς μου εἰς τὰ παιδία, τὰ ὁποία μᾶλλον εἰς τὴν φύσιν πλησιάζουσι, παρά ἡμεῖς, εἰς τὸν δῆμον, ὅς τις εἶναι πάντοτε παιδίον, εἰς τοὺς ἀγρίους, οἵτινες εἶναι πάντοτε δῆμος, καὶ ἐπεριεργάσθην, ὅτι παρ' αὐτοῖς πᾶσι, πρὶν ἐξηγηθῶσι διὰ τῶν ἔργων, ὁ θυμὸς δημοσιεύεται διὰ τοῦ κομπασμοῦ, αὐθαδείας, καὶ ὑβρεως. Εἶδον ὀνειδιζόμενον τὸν Ὅμηρον, ὅτι ἐξωγράφισεν εἰς τὴν ἀπλότητά των, τὰ ἦδη τῶν προηγουμένων του χρόνων· ἐγέλασα διὰ τὴν κρίσιν, καὶ ἐσιώπησα.

§. αά. Ἀλλ' ὅταν ἀποδίδωσιν εἰς αὐτὸν ἔγκλημα, ὅτι κατεβίβασεν ἀπὸ τὴν ἀξίαν τοὺς Θεοὺς, εὐχαρισσοῦμαι νὰ ἀναφέρω τὴν δοθεῖσαν εἰς ἐμὲ παράτινος πεπαιδουμένου τῶν Ἀθηναίων ἀπόκρισιν. Ὁ Ὅμηρος, μ' ἔλεγε, κατὰ τὸ ποιητικόν

(1) Πάλιν δὲ Ὅμηρον τε δεσπόμεθα, καὶ τῶν ἄλλων ποιητῶν, μὴ ποιῆν Ἀχιλλεῖα, Θεῶν παιδα, ἄλλοτε ἐπὶ πλευρᾷ κατακείμενον, ἄλλοτε δ' αὖ Ὑπτιον, ἄλλοτε δὲ πρηνῆ, τότε δ' ὄρθεν ἀναστάντα, Πλωίξεντ', αἰλίοντ' ἐπὶ θιν' ἄλος ἀτρογγέτοιο, μηδ' ἀμφοτέρησι χερσὶν ἔλοντα κόνιν αἰθαλέεσσαν, χενάμενον κόκκεφαλῆς· μηδὲ ἄλλα κλαίοντά τε καὶ ὀδυρόμενον, ὅσα, καὶ οἷα ἐκείνης ἐποίησε· μηδὲ Πριαμον ἔγγυς Δεῶν γεγόνότα, λιτανέοντα τε, καὶ κυλιδούμενον κατὰ κόπρον Πιλα. Δημοκ. Βεβ. γ. §. 388.

τοῦ καιροῦ του σύστημα (1), ἔπείβαλεν εἰς τὰς ἡμετέρας ἀδυναμίας τοὺς Θεούς. Ὁ Ἀριστοφάνης μετὰ ταῦτα τοὺς ἔπαιζεν εἰς τὸ θέατρον (2), καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν ἐχειροκρότουσιν εἰς τὴν ἀναίδειαν. Οἱ ἀρχαιότεροι θεολόγοι ἔλεγον, ὅτι οἱ ἄνθρωποι, καὶ οἱ Θεοὶ εἶχον κοινὴν ἀρχήν (3)· καὶ ὁ Πίνδαρος σχεδὸν τῶν καθ' ἡμᾶς ἡμερῶν, ἐφύλαττε τὴν ἰδίαν διάλεκτον (4). "Ἄρα ποτὲ δὲν ἐσυλλογίσθησαν, ὅτι ἐκεῖνοι οἱ Θεοὶ δύνανται νὰ ἀναπληρώσωσι τὴν, ἣν ἡμεῖς ἔχομεν περὶ τῆς θεότητος, ιδέαν. Καὶ τῶντι ἡ ἀληθῆς φιλοσοφία δέχεται ὑπεράνω τούτων Ὀν ὑπέρτατον, τὸ ὁποῖον ἐνεχείρισεν εἰς αὐτοὺς τὴν δυνάμιν του. Οἱ πεπαιδευμένοι ἄνδρες τὸ προσκυνουῶσι μυσικῶς, οἱ ἄλλοι ἀναπέμπουσι τὰς εὐχὰς των, καὶ πολλάκις τὰ παράπονά των εἰς τοὺς, ὅσοι τὸ παρισῶσι, καὶ οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ποιητὰς εἶναι, ὡς οἱ ὑπῆκοι τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν, οἵτινες γονυκλιτουῶσιν ἐνώπιόν του, καὶ ὀρμῶσι κατὰ τῶν ἀρχόντων του. "Ὅσοι δὲν φέγγονται ἀπὸ τὰς καλλονὰς τοῦ Ὀμήρου, ὡς γένωσι βριεῖς εἰς τὰς ἐλλείψεις του, καὶ διὰ τί νὰ τὸ ὑποκριθῶμεν; Συνεχῶς ἀναπαύεται, καὶ ἐνίστε ὑπνώττει, ἀλλ' ἡ ἀνάπαυσις του εἶναι, ὡς ἡ τοῦ ἀετοῦ, ὁ ὁποῖος, ἀφ' οὗ περιδράμη εἰς τὸν ἀέρα τὰς εὐρυχώρους του δεσποτείας, πίπτει, βεβαρυμένος ἀπὸ τὸν κόπον ἐπάνω εἰς ὄρος ὑψηλόν, καὶ ὁ ὕπνος του ὁμοιάζει μὲ τὸν τοῦ Διὸς, ὡς τις, κατὰ τὸν ἴδιον Ὀμηρον, ἐξυπνᾷ, ρίπτων τὸν κεραυνόν (5). "Ὅς τις κρίνει τὸν Ὀμηρον, ὅχι μὲ ψυχρὰς ἐξετάσεις, ἀλλὰ διὰ τῶν αἰσθημάτων, καὶ ὅχι μὲ τοὺς πολλάκις ἀπολύτους κανόνας, ἀλλὰ διὰ τῶν ἀμεταβλήτων νόμων τῆς φύσεως, οὗτος ἀναμφιβόλως θέλει καταπεισθῆ, ὅτι δικαίως ἠξιώθη τοῦ βαθμοῦ, τὸν ὁποῖον οἱ Ἕλληνες εἰς αὐτὸν

(1) Ἀριστ. περὶ ποικ. κερ. κέ. (2) Ἀριστοφ. κερ. σέ. 617. Πλοῦ. 1120. (3) Ἡσίθ. Θεογ. σι 126. Ἀριστοφ. ὄρν. 700. (4) Πίνδ. Νέμ. μῦ. 5. σέ. 1. (5) Ἰλ. ρηλ. εέ. 377.

ἔδωκαν, καὶ ἐξάθη τὸ πρῶτον τῶν αἰῶνων ἐγκαλλώπισμα, τῶν ὁποίων τὴν ἱστορίαν ἐν συνόψει διήλθον.

Μ Ε Ρ Ο Σ Β΄.

Η ἱστορία τῶν Ἀθηναίων ἀρχίζει, κυρίως εἰπεῖν σχεδὸν 150 χρόνους μετὰ τὴν πρώτην ὀλυμπιάδα, ὥστε περιέχει 300, χρόνους, ἂν τὴν καταβιβάζη κανεῖς ἕως εἰς τὸν καιρὸν μας· σχεδὸν 200 ἂν τὴν τελειώσῃ εἰς τῶν Ἀθηνῶν τὴν ἄλωσιν. Θεωροῦνται εἰς ὠρισμένους καιροὺς σημειώσεως ἄξια, αἱ ἀρχαί, πρόσδοι, καὶ ἡ πτώσις τῆς ἐξουσίας των. "Ἄς μοὶ συγχωρηθῇ νὰ σημειώσω αὐτὰς τὰς περιόδους μὲ ἰδιαιτέρας ὀνομασίας. Θέλω ὀνομάσει τὴν πρώτην, αἰῶνα τοῦ Σόλωνος, ἢ τῶν νόμων· τὴν δευτέραν, αἰῶνα τοῦ Θεμιστοκλέους, καὶ Ἀρισείδου, δηλ. τῆς δόξης, καὶ τὴν τρίτην, αἰῶνα τοῦ Περικλέους, δηλ. τῆς ἀσωτίας, καὶ τῶν τεχνῶν.

Τ Μ Η Μ Α Α΄.

ΑΙΩΝ ΤΟΥ ΣΟΛΩΝΟΣ (1).

§. α΄. Η σχηματισθεῖσα παρὰ τοῦ Θεσπέως διοίκησις, ἐδοκίμασε φανεράς μεταβολάς· εἶχε μὲν ἔτι ὁ δῆμος τὸ δικαίωμα νὰ συναθροίζηται, ἀλλ' ἡ ἡγεμονικὴ ἐξουσία εὐρίσκετο εἰς τὰς χεῖρας τῶν πλουσίων (2). Ἡ δημοκρατία ἐκυβερνᾶτο ἀπὸ ἐννεα ἐτησίου ἀρχοντας (3), οἵτινες δὲν ἀπελάμβανον εἰς διε-

(1) Ἀπο 630, ἕως 490. πρὸ X. (2) Ἀρισ. πολιτ. βιβλ. β΄. κεφ. ιβ΄. (3) Θουκ. βιβλ. α΄. κεφ. ρκς΄.

ξοδικὸν χρόνον τὴν ἐξουσίαν, διὰ νὰ τὴν κακομεταχειρισθῶσι, μήτε εἶχον χρόνον ἀρκετὸν, διὰ νὰ φυλάξωσι τῆς πολιτείας τὴν ἰσυχίαν. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς ἦσαν διηρημένοι εἰς τρεῖς φατριάς, ἐξ ὧν κάθε μία εἶχεν ἀρχηγὸν μίαν ἀπὸ τὰς ἀρχαιότερας γενεὰς τῶν Ἀθηῶν· καὶ αἱ τρεῖς διαφωνοῦσαι περὶ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος ἀπὸ τὴν διαφορὰν τῶν χαρακτήρων, καὶ καταστάσεων, δὲν ἐδύναντο νὰ συμφωνήσωσι περὶ τῆς ἐκλογῆς τῆς διοικήσεως. Οἱ πλεον πτωχοὶ, καὶ ἀνεξάρτητοι, καταφυγόντες ἐπάνω εἰς τὰ ἐγγύς ὄρη, ἐκρατοῦντο κρησσοί, διὰ τὴν δημοκρατίαν, οἱ πλεον πλούσιοι, διεσπαρμένοι εἰς τὸ ἐπίπεδον, ἠθέλουν τὴν ὀλιγαρχίαν· ὅσοι δὲ κατοικοῦν εἰς τὰ παράλια, ἀσχολούμενοι περὶ τὴν θαλασσοπορίαν, καὶ ἐμπορίαν, ἐπεθύμουν μικτὴν διοίκησιν, ἥτις ἔμελλε νὰ βεβαιώσῃ τὰς περυσίας των, χωρὶς νὰ βλάψῃ τὴν κοινὴν ἐλευθερίαν (1). Αὐτὴ ἡ διαίρεσις ἔγινεν αἰτία, νὰ προσεθῆ εἰς κάθε φατρίαν καὶ τὸ πεπαλαιωμένων μῖσος τῶν πτωχῶν ἐναντίον τῶν πλουσίων. Οἱ χαμερπεῖς πολῖται, βεβαρυμένοι ἀπὸ χρέη, εἶχον μόνον καταφύγιον, νὰ πωλῶσι τὴν ἰδίαν ἐλευθερίαν, καὶ τῶν παιδῶν αὐτῶν εἰς τοὺς ἀσπλάγχχνους δανεισάς των (2)· καὶ οἱ περὶ σσότεροι ἄφινον γῆν, ἥτις ἐπρόσφερον εἰς τούτους μὲν ἀκάρπους πόνους, εἰς ἐκείνους δὲ αἰώνιαν δουλείαν, καὶ τὴν θυσίαν τῶν αἰσθημάτων τῆς φύσεως (3).

§. β'. Μικρότατος ἀριθμὸς νόμων, καὶ τόσον σχεδὸν παλαιῶν, ὅσον, ἡ βασιλεία, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καλουμένων βασιλικῶν (4), δὲν ἦτον ἱκανὸς, ἀφ' οὗ αἱ γνώσεις

(1) Ἡρ. βιβλ. α'. §. 59. Πλούτ. εἰς Σελ. §. 85. (2) Ἡ γὰρ ἐργασίαν, ἐκείνοις ἔκτα τῶν γουμένων τελούσας, ἐκτεμῆροι προσαγορευόμενοι, καὶ θῆτες, ἢ χρέα λαμβάνοντες ἐπὶ τοῖς σώμασιν, ἀγώγιμοι τοῖς δανειζομένοις ἦσαν, οἱ μὲν αὐτοῦ δουλεύοντες, οἱ δ' ἐπὶ τῇ ξένη πικρασμένοι. Πλούτ. εἰς Σελ. (3) αὐτ. (4) Ξεν. οἰκονομ. §. 856. Meurs. in them. Attic. c. 36.

αύξησαν ἀπὸ νέας πηγὰς φιλοτεχνιῶν, ἀναγκῶν, καὶ ἐλαττωμάτων, καὶ διεσπάρησαν εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν. Ἡ τὸλμη ἔμεινεν ἀτιμώρητος, ἢ ἐδέχετο ποινὰς αὐτοφελήτους, καὶ ὄχι νομίμους. Ἡ ζωὴ, καὶ ἡ περιουσία τῶν κατὰ μέρος ἐνεπιστεύθησαν εἰς κριτὰς, οἵτινες, μὴν ἔχοντες κανόνα σφετέρου κανόνα, ἐπροτίμων τὰ ἑαυτῶν πάθη καὶ τὴν ὠφέλειαν, παρὰ τῶν πτωχῶν τὰ συμφέροντα. Εἰς τὴν σύγχυσιν ταύτην, ἥτις ἐφοβέριζε τὴν πολιτείαν ἀπὸ παντελῆ ἀπώλειαν, ἐκλέχθη ὁ Δράκων, καὶ περιλάβη ὅλην τὴν νομοθεσίαν, καὶ τὴν ἐκτείνη μέχρι τῶν μικρῶν λεπτολογιῶν. Τὰ κατὰ μέρος συστατικὰ τῆς ἰδιωτικῆς τοῦ ζωῆς, δὲν εἶναι εἰς ἡμᾶς ἐγνωσμένα, ἀλλ' ἄφησεν ὑπόληψιν ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, πεφωτισμένου, καὶ εὐλικρινῶς προσηλωμένου εἰς τὴν πατρίδα του (1). Ἄλλα σημεία ἠθέλαν κοσμήσει τὸν ἔπαινό του, ἀλλὰ δὲν εἶναι τόσον ἀναγκαῖα εἰς τὴν δόξαν του. Οὗτος, ὡς οἱ πρὸ αὐτοῦ, καὶ μετ' αὐτὸν νομοθέται, ὁμοίως συνέγραψε κώδικα νόμων, καὶ ἠθικῆς. Ἐλαβε τὸν πολίτην ἀπὸ τὴν ὥραν τῆς γεννήσεώς του, διέταξε καθ' ὃν τρόπον μέλλει νὰ ἀνατραφῇ, καὶ νὰ παιδαγωγηθῇ (2) τὸν ἀκολουθεῖ εἰς διαφόρους ἐποχὰς τῆς ζωῆς, καὶ συνάπτων αὐτὰς τὰς κατὰ μέρος θεωρίας μετὰ τὸ οὐσιῶδες ὑποκείμενον, ἐτρέφετο μετὰ ἐλπίδας, ὅτι δύναται νὰ πλάσῃ ἀνθρώπους ἐλευθέρους, καὶ πολίτας ἐναρέτους, ἀλλ' ἀντὶ τοιούτων κατέστησε δυσαρέτους, καὶ αἰδισταγαί του διήγειραν τόσους γογγυσμούς, ὥστε ἠναγκάσθη νὰ τραβηχθῇ εἰς τὸ νησίον τῆς Αἰγίνης, κακεῖ μετ' ὀλίγου ἀπέθανεν.

§. γ'. Ἐθῆκεν εἰς τοὺς νόμους του τὸν τύπον τοῦ χαρακτῆρός του. Εἶναι τόσον αὐστηρὸς (3), καθὼς ἦσαν καὶ τὰ ἔθνη του πάντοτε. Ὁ θάνατος εἶναι ἡ παιδεία, μετὰ τὴν ὁποίαν

(1) Aul. Gell. l. 11. c. 18. Σουί. Δρά. (2) Διτχί. εἰς Τέρμ. §. 261. (3) Ἄρισ. πολιτ. βιβλ. β'. κεφ. ιβ'.

παιδεύει τὴν ἀμέλειαν, καὶ ὁ μόνος, ὅς τις ἐδιωρίσθη εἰς τὰ ἐλαφρότατα πταίσματα, ὁμοίως καὶ εἰς τὰς πλέον ἀπηνεῖς παρανομίας. Ἐλέγεν, ὅτι δὲν εὗρισκεν ἄλλους ἡμερωτέρους διὰ τὰ πρῶτα, καὶ δὲν ἐγνώριζεν ἄλλους διὰ τὰ δεύτερα (1). Φαίνεται ὅτι ἡ ἰσχυρὰ, καὶ πολλὰ ἐνάρετος ψυχὴ του δὲν ἦτον δεκτικὴ οὐδεμιᾶς συγκαταβάσεως μῆτε διὰ τὰ ἐλαττώματα, κατὰ τῶν ὁποίων ἀντέση, μῆτε διὰ τὰς ἀδυναμίας, κατὰ τῶν ὁποίων ἀπόνως ἐθριάμβευεν. Ἴσως ἐσοχάσθη οὕτως, ὅτι, κατὰ τὴν πράξιν τῆς ἀμαρτίας, τὰ πρῶτα βήματα ἔλκουσι τὸν ἄνθρωπον ἀφεύκτως εἰς παντελῆ ἀπώλειαν. Ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἤγγισε τὸ σχῆμα τῆς διοικήσεως (2), αἱ ἐσωτερικαὶ διαιρέσεις καθ' ἑκάστην ἤυξανον. Ἐνας ἀπὸ τοὺς πρῶτους πολίτας, ὀνομαζόμενος Κύλων, ἀπεφάσισε νὰ ἀρπάσῃ τὴν ἐξουσίαν· τὸν ἐπολιόρκησαν εἰς τὴν ἀκρόπολιν· ἀντεστάθη ἐκεῖ πολὺν καιρὸν, ἀλλὰ τελευταῖον βλέπων, ὅτι ἔλειψαν τὰ προζωάρκεια, καὶ μὴ ἔχων ἐλπίδα βοηθείας, ἐξέφυγε, μετὰ τὴν φυγὴν, τὴν διωρισμένην εἰς αὐτὸν ποινὴν. Οἱ ὀπαδοὶ του κατέφυγον εἰς τὸ ἱερόν τῆς Ἀθηνᾶς. Τοὺς ἐξέβαλον ἀπ' αὐτὰ τὸ ἄστυλον, ὑποσχόμενοι εἰς αὐτοὺς τὴν ζωὴν, καὶ εὐθὺς τοὺς κατεκομματίασαν, καὶ μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς τοὺς δυσυχεῖς κατεσφάγασαν εἰς τὸ θυσιαστήριον τῶν τρομερῶν Εὐμενίδων (3). Ἠγέρθησαν κραυγαὶ ἀγανακτήσεως ἀπ' ὅλα τὰ μέρη· ἐβδελύττουτο τὴν ἀπίσταν τῶν νικητῶν, ἔφριττον διὰ τὴν ἀσέβειαν, ὅλη ἡ πόλις ἀνέμενε τὰ, ὅσα κακὰ ἐμελέτα ἡ οὐρανία ἐκδικησις. Ἐν ᾧ ἦτον αὐτὴ ἡ γενικὴ ταραχὴ, ἔμαθον, ὅτι ἠπότλις τῆς Νισαίας (4), καὶ ἡ νῆσος Σαλαμῖν ὑπέπεσον εἰς τὰ ὄπλα τῶν Μεγαρέων.

(1) Ἐρωτώμενος, διὰ τὴν τοῖς πλείστοις ἀδικημάτων ζημίαν ἔταξε θάνατον. ἀπεκρίνατο· τὰ μὲν μικρὰ ταύτης ἄξια νομίζων, τοῖς δὲ μεγάλαις οὐκ ἔχειν μετρίαν. Πλούτ. εἰς Σολ. (2) Ἀριστ. αἰσ. (3) Τῷ. 612. ἔτι προ Χ. (4) Θουκ. βιβλ. α'. κεφ. ρκς'. Πλούτ. εἰς Σολ. §. 84.

§. δ'. Τὴν λυπηρὰν αὐτὴν εἶδησιν διεδέχθη παρευθὺς καὶ μία νόσος ἐπιδημική. Τεταραγμένοι ἦδη αἱ φαντασῖαι, αἰφνυδίως ἐκρατήθησαν ἀπὸ φόβου πανικοῦ, εἰς μυρίων φρικτῶν φασμάτων ἀπάτας παραδιδόμεναι. Οἱ μάντις, τὰ μαντεῖα, ἐρωτώμενοι, ἐκήρυττον, ὅτι ἡ πόλις, μεμολυσμένη ἀπὸ τὴν βεβήλωσιν τῶν ἱερῶν τόπων, ἔπρεπε νὰ καθαρισθῇ μὲ τελετὰς ἐξιλεώσεως. Μετεκαλῆσαντο ἐκ τῆς Κρήτης τὸν Ἐπιμενίδην (1), ἄνδρα, κατ' ἐκεῖνον μὲν τὸν καιρὸν, ἐν ὑπολήψει μεγάλῃ, πνευματέμφορον, καὶ προφήτην· κατ' ἡμᾶς δὲ, ὡς ἄνθρωπον πεφωτισμένον, φανητιῶντα, ἄξιον νὰ ἀποπλανᾷ διὰ τῶν προτερημάτων του, καὶ νὰ ἀπάτῃ διὰ τῆς τῶν ἡθῶν του αὐσηρότητος, δόκιμον μάλιστα εἰς τὸ νὰ ἐξηγῇ τὰ δεινότατα ὀνειράτα, καὶ τὰς σκοτεινότερας προφητείας (2), καὶ νὰ προβλέπῃ τὰ μέλλοντα συμβεβηκότα ἀπὸ αἰτία, τὰ ὅποια ἔμελλον νὰ τὰ παράξωσιν (3). Οἱ Κρήτες εἶπον, ὅτι νέος ὢν ἔτι, ἐκυριεύθη ἀπὸ βαθῶν ὕπνου εἰς σπήλαιον, ὃ ὅποιος διήρκεσε χρόνους τεσσαράκοντα, κατὰ τινας (4), πολλὰ περισσοτέρους, κατ' ἄλλους (5). Λέγουσιν ἔτι, ὅτι, ἀφ' οὗ ἐξύπνησεν, ἔμεινεν ἐκστατικὸς διὰ τὰς μεταλλάγας, αἱ ὅποια εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του προσέβαλλον, ἀπεβλήθη ἀπὸ τὴν πατρικὴν οἰκίαν, ὡς ἀπατεῶν, καὶ ὕστερον ἀπὸ πολλὰς ἐναργεῖς ἀποδείξεις, μόλις ἔφθασε νὰ γνωρισθῇ. Ἀπὸ αὐτὴν τὴν διήγησιν προκύπτει μόνον, ὅτι ὁ Ἐπιμενίδης διέβη τοὺς πρώτους χρόνους τῆς νεότητός του εἰς τόπους μεμονωμένους, παραδεδομένους εἰς τὴν σπουδὴν τῆς φύσεως, μορφῶν τὴν φαντασίαν του εἰς τὸν ἐνθουσιασμὸν μὲ νηξείας, σιωπῆν, καὶ μελέτην, καὶ ἔχων μό-

(1) Πλά. περὶ νό. βιβλ. α'. §. 642. (2) Ἄρισ. ῥητορ. βιβλ. γ'. κεφ. εζ'. (3) Πλούτ. αὐτ. Διογ. λ. εἰς Ἐπιμεν. βιβλ. α'. §. 114. (4) Πaus. βιβλ. α'. κεφ. εδ'. (5) Πλούτ. καὶ Λαέρ. αὐτ. cicer. de divin. l. 1. c. 18.

νῦν φιλοτιμίαν, νὰ γνωρίζῃ τὰς θελήσεις τῶν Θεῶν, διὰ νὰ ἐξουσιάζῃ τὰς τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ἔκβασις ὑπερέβη τὴν προσδοκίαν του, ἔφθασεν εἰς τοιαύτην ὑπόληψιν φρονήσεως, καὶ αγιότητος, ὥστε, εἰς τὰς κοινὰς δυσυχίας (1), οἱ λαοὶ εὐδομίζοντο μακάριοι, ἔαν ἐλάμβανον τὴν εὐτυχίαν νὰ καθαρισθῶσι, κατὰ τὰς ἐρᾶς ῥᾶς, τὰς ὁποίας αἱ χεῖρές του, ἔλεγον, ὅτι ἐποίου ἐἰς τὸν Θεὸν μᾶλλον εὐπροσδέκτους.

§. ε'. Αἱ Ἀθηναίαι τὸν ἐδέχθησαν μὲ ἀλλοιώσεις ἐλπίδος, καὶ φόβου (2). Ἐπρόσαξε νὰ κτίσῃσι νέους ναοὺς, καὶ νέα θυσιαστήρια, νὰ θυσιάσωσι τὰ ἐκλεχθέντα παρ' αὐτοῦ θύματα, νὰ τὰ συνοδεύσωσι μὲ διωρισμένας ῥᾶς (3). Ἐπειδὴ, ὅταν ὤμει, ἐφαίνετο, ὅτι ἐκινεῖτο ἀπὸ θεῖαν ἔμπνευσιν (4), τὸ πᾶν ἐσύρετο ἀπὸ τὴν ὀρμητικὴν του εὐγλωττίαν. Μετεχειρίσθη ὠφελίμως τὴν ὑπεροχὴν του, διὰ νὰ μεταβάλῃ τὰς θρησκευτικὰς τελετὰς, καὶ δύναται, ὡς πρὸς τοῦτο, νὰ τὸν θεωρῶσιν, ὡς νομοθέτην τῶν Ἀθηνῶν. κατέστησεν αὐτὰς τὰς τελετὰς ὀλιγοεξόδους (5). ἀνέτρεψε τὴν βάρβαρον συνήθειαν, τὴν ὁποίαν εἶχον αἱ γυναῖκες, νὰ κατασχίζωσι τὸ πρόσωπον, ὅταν συνώδευον τοὺς νεκροὺς εἰς τὸν τάφον, καὶ, μὲ ἄλλας πολλὰς διαταγὰς ἐπωφελεῖς, ἐπροσπάθησε νὰ ἐπαναγάγῃ τοὺς Ἀθηναίους εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἐνώσεως, καὶ ἰσότητος. Ἡ ἐμπιστοσύνη, τὴν ὁποίαν ἐνέπνεε, καὶ ὁ χρόνος, καθ' ὃν ἔπρεπε νὰ ἐκτελῶσι τὰς προσαγὰς του, καθησύχασαν ἀνεπισδητῶς τὰ πνεύματα. Τὰ φάσματα ἠφανίσθησαν. Ὁ Ἐπιμενίδης ἀνεχώρησε, πλήρης ἀπὸ θόξαν, τετιμημένος μὲ λύπας, καὶ ἀναστυγμοὺς ἀπὸ λαὸν ὀλόκληρον. Δὲν ἠθέλησε νὰ δεχθῆ τὰ προσφερόμενα εἰς αὐτὸν ἀξιόλογα χαρίσματα, καὶ

(1) Πανσα. αἰτ. (2) Τῷ, 597, ἔτει πρὸ Χ. Ὅρα. τὴν σημείωσιν εἰς τὸ τέλος. (3) Στρά. βιβλ. ε'. §. 473. (4) cicer. ibid. (5) Πλούτ. αἰτ.

διὰ μὲν τὸν ἑαυτὸν του ἐζήτησε κλάδον τῆς καθιερωμένης εἰς τὴν Ἀθηνᾶν ἐλαίας, διὰ δὲ τὴν Κνωσσὸν (1) πατρίδα του, τὴν φίλιαν τῶν Ἀθηναίων. Μετὰ τῆς ἀναχώρησίν του, δὲν ἐπέ-
 ρασε πολὺς καιρὸς, καὶ αἱ φατρίαι ἀνηγέρθησαν μὲ νέαν μα-
 νίαν, καὶ αἱ ὑπερβολαί των εἰς τόσον βαθμὸν προέβησαν, ὥ-
 σε ἐγνώρισαν παρευθὺς, ὅτι ἔφθασαν εἰς ἐκείνο τὸ ἄκρον, ἐν
 ᾧ δὲν μένει ἄλλη μεταβολὴ εἰς μίαν πολιτείαν, παρὰ, ἢ νὰ
 ἀπολεσθῆ, ἢ νὰ παραδοθῆ εἰς ἐνὸς μόνου ἀνθρώπου φρόνησιν.

§. 5. Ὁ Σόλων, μὲ γνώμην ὁμόφωνον ἀνεβιβάσθη εἰς
 τὴν ἀξίαν τοῦ πρώτου ἀρχοντος, νομοθέτου, καὶ διαλλακτοῦ (2).
 Τὸν ἐβίασαν νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὸν θρόνον, ἀλλ' ἐπειδὴ κατείδεν,
 ὅτι δὲν ἤθελεν ἦναι εἰς αὐτὸν εὐκόλον, νὰ καταβῆ, ἀντεστάθῃ
 εἰς τοὺς ὄνειδισμοὺς τῶν φίλων του, καὶ εἰς τὰς θερμὰς πα-
 ρακλήσεις τῶν ἀρχηγῶν τῶν φατριῶν, καὶ τοῦ ὑγιεσέρου μέ-
 ρους τῶν πολιτῶν (3). Ὁ Σόλων κατήγετο ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους
 βασιλεῖς τῶν Ἀθηνῶν. Ἀπὸ τὴν νεότητά του καταγίνετο εἰς
 ἐμπορίαν, ἢ, διὰ νὰ διορθώσῃ τὸ ἄδικον, ἔπου αἱ ἐλευθερι-
 ὄτητες τοῦ πατρός του ἐπραξένησαν εἰς τὴν τύχην τῆς οἰκίας
 του, ἢ, διὰ νὰ διδασθῆ τὰ ἥθη, καὶ τοὺς νόμους τῶν ἑ-
 θνῶν (4). Ἀφ' οὗ δὲ, εἰς αὐτὸ τὸ ἐπάγγελμα, ἀπέκτησεν
 ἱκανὰ ἀγαθὰ, διὰ νὰ βοηθῆται εἰς τὰς ἀνάγκασ του, καὶ νὰ
 μὴν ἔχη χρεῖαν ἀπὸ τὰς μεγαλοδωρίας τῶν φίλων του, πε-
 ριήρχετο εἰς τὸ ἐξῆς, μόνον διὰ νὰ αὐξήσῃ τὰς γνώσεις του (5).
 Τότε ἡ παρακαταθήκη τῶν φώτων ἦτον εἰς τὰς χεῖρας μερι-
 κῶν ἐναρέτων ἀνδρῶν, καλουμένων σοφῶν, καὶ διεσπαρμένων
 εἰς διαφόρους ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος. Ἡ μόνη σπουδῆ των εἶ-
 χε δὲ ὑποκείμενον τὸν ἄνθρωπον. Τί ἐστὶ, καὶ ὅ,τι δεῖ εἶναι,

(1) Πλά. περὶ νό. βιβλ. α. §. 642. Πλούτ. καὶ Λαίρτ. αὐτ. (2)
 Τῶ, 594, ἔτι πρὸ X. (3) Καλὸν μὲν εἶναι τὴν τυραννίδα χωρίον, εἰς
 ἔχεν δὲ ἀπόβρω. Πλούτ. Σόλ. (4) αὐτ. (5) αὐτ.

πῶς πρέπει νὰ τὸν διδάσκωσι, καὶ νὰ τὸν διοικῶσι. Συναθροί-
σαντες μικρὸν ἀριθμὸν ἀληθειῶν τῆς ἠθικῆς, καὶ πολιτικῆς,
τὰς περιέκλεισαν εἰς γνώμας καθαρωτάτας μὲν, διὰ νὰ ἐν-
νοῶνται, κατὰ πρώτην ἐποπτείαν, ἀκριβεστάτας δὲ, διὰ νὰ
ἦναι, ἢ νὰ φαίνωνται βεβαίαι. Καθεὶς ἀπὸ αὐτοὺς ἐξελέξατο
μίαν προτιμπτέαν, ἢ ὁποία ἦτον, ὡς σύμβολον, καὶ κανὼν
τῆς ζωῆς του. » Μὴδὲν ἄγαν, ἔλεγεν ὁ εἶς. Γνώθι σαυτὸν,
ὁ ἄλλος (1). Ἡ σύντομος αὕτη ἀκρίβεια τοῦ λέγειν, τὴν ὁ-
ποίαν οἱ Σπαρτιάται ἐφύλαξαν εἰς τὸ ὕψος των, εὗρίσκειτο εἰς
τὰς, ὅσας ἀποκρίσεις ἄλλοτε ἐπαύουν οἱ σοφοὶ εἰς τὰς συνε-
χεῖς ἐρωτήσεις τῶν βασιλέων, καὶ ἰδιωτῶν. Ἡ εἰλικρινὴς φι-
λία, ἢ ὁποία δὲν μετέβαλε ποτὲ τὸ ὄνομα τῆς εὐδοξίας των,
τοὺς περκείνει, νὰ συνέρχωνται ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐπίστε, διὰ νὰ
μεταδίδωσιν ἀλλήλοις τὰ φῶτά των, καὶ νὰ ἀσχολῶνται εἰς τῆς
ἀνθρωπότητος τὰ συμφέροντα.

§. ζ'. Εἰς τὰς σεβασμίας αὐτὰς συνελεύσεις ἦτον Θα-
λῆς ὁ Μιλήτιος, ὅστις, κατ' ἐκείνον τὸν καιρὸν, ἔβαλε τὰ θε-
μέλια φιλοσοφίας, μᾶλλον γενικῆς, καὶ ἴσως ἦττον ἐπωφε-
λοῦς. Πιπτακὸς ὁ Μιτυληναῖος, Βίας ὁ Πριηνεὺς, Κλεό-
βουλος ὁ Λύνδιος, Μύσων ὁ Χηνεὺς; Χέλων ὁ Λακεδαιμό-
νιος, καὶ Σόλων ὁ Ἀθηναῖος, ὁ λαμπρότερος πάντων (2).
Οἱ δεσμοὶ τῆς συγγενείας, καὶ ἡ ἐνθύμησις τῶν τόπων, ὅπου
ἐγεννήθη, δὲν μοι συγχωροῦσι νὰ παραβλέψω τὸν Ἀνάχαρ-
σιν, τὸν ὁποῖον ὁ κρότος τῆς ὑπολήψεώς των εἴλκυσε ἀπὸ τὸ
βάθος τῆς Σκυθίας, καὶ ἡ Ἑλλάς, ἂν καλὰ καὶ ζηλότυπος
τῆς ἀξίας τῶν ξένων, συγκαταλέγει ἐπίστε εἰς τὸν ἀριθμὸν
τῶν σοφῶν, μὲ τοὺς ὁποίους σεμνύεται. Ὁ Σόλων, κούτὰ εἰς
τὰς, ὅσας γνώσεις συνήθροισεν ἀπὸ τῶν σοφῶν τὴν συνα-

(1) αὐτ. Διογ. Λαίρ. εἰς Θαλ. βιβλ. α'. §. 40. (2) Πλά. Πρω-
ταγ. §. 343. Πλούτ. αὐτ.

νασροφήν, είχε και διάστημα προτερημάτων· ἔλαβεν ἐκ νεότητός του τῆς ποιήσεως τὸ χάρισμα, καὶ ἐγυμνάζετο εἰς αὐτὴν μέχρι τῆς ἐσχάτης του ἡλικίας, ἀλλὰ ποτὲ οὔτε ἐκοπίαζεν εἰς αὐτὴν μὲ ὑπερβολὴν, οὔτε ἐπαίρετο. Αἱ πρῶταί του δοκιμαί ἐσάθηνσαν μόνον ποιήματα εὐαρεσῆσεως. Εὐρίσκονται εἰς τὰς ἄλλας του γραφὰς ὕμνοι εἰς τιμὴν τῶν Θεῶν. Διάφορα κινήματα προσφυῆ νὰ δικαιώσωσι τὴν νομοθεσίαν του, εἰδήσεις, ἢ οὐνειδισμοί, ἀποτετιμένοι πρὸς τοὺς Ἀθηναίους (1), σχεδὸν πανταχοῦ ἡθικὴ καθαρά, καὶ καλλοναί, αἱ ὁποῖαι φανερώουσι τὸ ἀληθὲς πνεῦμα τῆς ποιήσεως. Κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς ζωῆς του, διδιδασχόμενος τὰς παραδόσεις τῶν Αἰγυπτίων, ἐπεχειρήθη νὰ περιγράψῃ, εἰς κάπποιον ποίημα, τὰς συμβάσας ἐπὶ τῆς ἡμετέρας σφαίρας μεταβολὰς, καὶ τοὺς πόλεμους τῶν Ἀθηναίων κατὰ τῶν κατοίκων τῆς νήσου Ἀτλαντίδος, κειμένους ἐπέκεινα τῶν σὺλων τοῦ Ἡρακλείους (2), καὶ μετὰ ταῦτα καταβεβυθισμένης εἰς τὰ κύματα (3). Ἄν, ἐλεύθερος ἀπὸ πᾶσαν ἄλλην φροντίδα, ἐπραγματεύετο, εἰς ἡλικίαν ἥττον προβεβηκυῖαν, τὴν ὕλην αὐτὴν, τόσον προσφυῆ νὰ δώσῃ εἰς τὴν φαντασίαν του ἐλατήρια, ἵσως ἤθελε γένη μέτοχος τῆς δόξης τοῦ Ὀμήρου, καὶ Ἡσιόδου (4).

§. κ'. Δύναται νὰ τὸν κατηγορήσωσιν, ὅτι δὲν ἦτον τόσον ἐχθρὸς τοῦ πλούτου, ἂν καλὰ καὶ δὲν ἔγινε ζηλωτῆς, νὰ τὸν ἀποκτήσῃ, ὅτι ἔρριπτεν ἐνίοτε, ἀπκῶς, καὶ ὡς ἔτυχε περὶ τῆς ἡδονῆς, γνώμας ὀλίγου ἀξίας φιλοσόφου ἀνδρὸς (5), καὶ ὅτι δὲν ἔδειξεν εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἐκείνου τὴν αὐστηρότητα τῶν ἡθῶν, τόσον ἀρμόζουσαν εἰς ἀνθρωπὸν, ὅστις ἀναμορφώνει ἔθνος ὀλόκληρον. Φαίνεται, ὅτι ὁ ἡμερος, καὶ συγκαταβα-

(1) Ἑρμ. παρὰ Λαερ. βιβλ. α'. §. 41. (2) Πλούτ. καὶ Λαερ. αὐτ. (3) Πλά. Κριτ. §. 113. (4) ὁ αὐτ. Τῶν. §. 21. (5) Πλούτ. εἰς Σελ §. 79.

εικός των χαρακτήρων τῶν ἰδιωτῶν νὰ δώσῃ ζωὴν ἡσυχον εἰς τὸν κήλον τῶν ὠραίων τεχνῶν, καὶ τιμὰς ἡθόνων. Μετὰ τοῦτο πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι, εἰς μερικὰς περιπτώσεις, εἰδὲς γενναϊότητα, καὶ θαρσύνουσα. Αὐτὸς ὑπεχρέωσε τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἀναλάβωσι τὴν νῆσον τῆς Σαλαμίνος, μετὰ τοῦ ὅτι ἦτον θάνατος ἡ ζημία εἰς τὸν, ὅς τις, ἢ ἤθελε γράψαι, ἢ ἤθελε προβάλλῃ τὴν ἀνάκτησίν της (1), καὶ ὅτι ἐράσαντο μάστιγα, ὅτι ἐχαρακτήριζεν ἀνωτέραν θαρσύνουσα, ἢ πρῶτη πράξις τῆς ἐξουσίας, τὴν ὁποίαν ἔλαβον, ἀρχηγὸς τῆς δημοκρατίας γενόμενος. Οἱ πτωχοὶ, ἀπεφασισμένοι ἐπιχειροῦσι κάθε ἔργον, διὰ νὰ ἐξέλθωσι ἀπὸ τῆς καταδυναστεύσεως, ἐζητοῦν μεγαλοφώνως νῆαν διανομὴν τῆς ἀπὸ χρέος ἐλεύθερον, οἱ πλούσιοι ἀντίστοιχὰ μετὰ τὴν ἰδίαν ἑστίαν, εἰς ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἤθελον τοὺς ἀναμίξει μετὰ τὸ πλῆθος, καὶ, καθὼς αὐτοὶ ἔλεγον, δὲν ἠμποροῦν νὰ ἀπέχωνται, ἀπὸ τοῦ νὰ ἀνατρέψωσι τὴν πολιτείαν. Εἰς τὸν ἔσχατον τοῦτον βαθμὸν, ὁ Σόλων ἠκύρωσε τὰ χρέη τῶν ἰδιωτῶν, ἐξουθένωσεν ὅλας τὰς πράξεις, ὅσαι ἐβιάζον τὴν ἐλευθερίαν τοῦ πολίτου, καὶ ἀπέφυγε τὴν διανομὴν τῶν τόπων (2). Οἱ πλούσιοι, καὶ αἱ πτωχοὶ ἐνόμισαν, ὅτι ἔχασαν τὸ πᾶν· διὸ δὲν ἀπέκτησαν τὸ πᾶν, ἀλλ' ὅταν οἱ πρῶτοι εὐρέθησαν κύριοι ἡσυχαι τῶν ἀγαθῶν, ὅσα ἔλαβον ἀπὸ τοὺς πατέρας των, ἢ ἀπέκτησαν οἱ ἴδιοι· ὅταν οἱ δεύτεροι, ἐλευθερωθέντες διὰ πάντα ἀπὸ τοῦ φόβου τῆς δουλείας, εἶδον τὰς ἀσθενεῖς κληρονομίας των, ἐλευθέρως ἀπὸ κάθε δουλείαν· τελευταίον, ὅταν εἶδον τὴν φιλεργίαν, ὅτι ἀνεγεννᾶτο, τὴν ἐμπιστοσύνην, ὅτι ἀνεσυστήνετο, καὶ ὅτι ἐπανήρχοντο τόσοι δυσυχεῖς πολῖται, τοὺς ὁποίους ἡ σκληρότης τῶν δανεισῶν ἐμάκρυνεν ἀπὸ τὴν πατρίδα των, τότε οἱ γογγυσμοὶ μετεβλήθησαν εἰς εὐγνω-

(1) αἴτ. (2) αἴτ.

μοσύνης φρονήματα, και ὁ δῆμος ἔκθαμβος διὰ τοῦ νομοθέτου τὴν φρόνησιν, ἐπρόσθεσε νέας ἐξουσίας εἰς τὰς, ὅσας τὸν ἐνέδυσσε πρότερον.

§. 9. Ἐκ τούτου ὁ Σόλων ὠφελήθη νὰ ἀναθεωρήσῃ τοὺς νόμους τοῦ Δράκοντος, τῶν ὁποίων οἱ Ἀθηναῖοι ἐζήτουν τὴν ἀνατροπὴν. Ὅσοι ἀπέβλεπον εἰς τὸν φόνον, οὗτοι ὅλοι διετηρήθησαν (1), τοὺς ὁποίους και μεχρι τοῦδε ἀκολουθοῦσιν εἰς τὰ κριτήρια, ὅπου τὸ ὄνομα τοῦ Δράκοντος προφέρεται μὲ τὸ ὀφειλόμενον εἰς τοὺς ἀγαθοεργούς τῶν ἀνθρώπων σέβας (2). Ὁ Σόλων, ἐγκαρδιωθείς ἀπὸ τὴν ἔκβασιν, ἐτελείωσε τὸ ἔργον τῆς νομοθεσίας του. Κατ' ἀρχὰς ῥυθμίζει εἰς αὐτὸ τὸ σχῆμα τῆς διοικήσεως, ἐπομένως ἐκδέτει τοὺς νόμους, οἵτινες ὀφείλουσι νὰ βεβαιώσωσι τὴν ἰσχυρίαν τοῦ πολίτου. Εἰς τὸ πρῶτον μέρος, ἔλαβε δι' ἀρχὴν, νὰ συστήσῃ τὴν μόνην ἐφότητα, ἡ ὁποία, εἰς δημοκρατίαν, πρέπει νὰ ἐνυπόρχη ἀνάμεσα εἰς διαφόρους τάξεις τῆς πολιτείας (3). Εἰς τὸ δεύτερον, ὠδηγήθη ἀπὸ ἐκείνην τὴν ἄλλην ἀρχὴν, ὅτι ἡ καλλιτέρα διοίκησις εἶναι ἐκείνη, ἐν ἣ εὐρίσκειται φρονίμη διανομὴ ποινῶν, και ἀμοιβῶν (4). Ὁ Σόλων, προτιμῶν τὴν δημῶδη διοίκησιν ἀπὸ κάθε ἄλλην, ἠσχολήθη κατ' ἀρχὰς εἰς τρία οὐσιώδη ὑποκείμενα, συνέλευσιν τοῦ ἔθνους, ἐκλογὴν τῶν ἀξιῶν, και κριτήρια τῆς δικαιοσύνης. Διετάχθη, ὅτι ἡ ὑψηλὴ ἐξουσία θέλει ἐμφιλοχωρεῖ εἰς τὰς συνελεύσεις, ἐκαὶς ὅλοι οἱ πολῖται ἤθελαν ἔχει δικαίωμα νὰ παρίσανται (5), και νὰ ψηφίζωνται εἰς αὐτὰς περὶ πολέμου, εἰρήνης, συμπαχιῶν, νόμων, φόρων, και ὄλων τῶν μεγάλων συμφερόντων τῆς πολιτείας (6). Ἀλλὰ τί θέλουσιν ἀποβῆ τὰ

(1) αἰτ. (2) Δημοσθ. εἰς Τιμοκ. §. 805. Αἰσχ. εἰς Τιμαρ. 261.

(3) Σελ. πρὸς Πλουτ. αἰτ. (4) cicer. epist. ad Brutum. l. 9. p. 115.

(5) Πλουτ. αἰτ. (6) Ἄριστ. ἐν τῇ πρὸς Ἀλεξ. ῥητ. κεφ. γ'.

συμφέροντα ἐκείνα, ὅταν εὐρίσκωνται εἰς χεῖρας ὄχλου ἐλαφροῦ, ἀμαθοῦς, ὅς τις ἀλησμονεῖ, ὅτι πρέπει νὰ θελήσῃ, ὀπίσταν ἀπέπτωνται, καὶ ὅτι ἠθέλησεν, ἀφ' οὗ ἐσκέφθασαν (1); Ὁ Σόλων, διὰ νὰ τὸν ὀδηγήσῃ εἰς τὰς κρίσεις του, ἐσύζησε σύγκλητον βουλήν, συνισαμένην ἀπὸ τετρακοσίους ἀνθρώπους, ἐκλεχθέντας ἀπὸ τὰς τέσσαρας φυλάς, αἱ ὁποῖαι τότε περιεῖχον ὅλους τοὺς πολίτας τῆς Ἀττικῆς (2). Οἱ τετρακοῖοι αὗτοι ἄνδρες ἐχημάτισαν, ὡς αὐτοκράτορες, ἢ πρᾶξάται τοῦ ἔθνους. Ἐψηφίσθη, νὰ προβάλλωσιν εἰς αὐτοὺς κατ' ἀρχὰς τὰς ὑποθέσεις, περὶ τῶν ὁποίων ὁ δῆμος ἠθέλην ἀποφασίσει, καὶ, ἀφ' οὗ τὰς ἐξετάσωσι, καὶ τὰς ἀνακρίνωσι. προσεκτικῶς, ἔπρεπε νὰ τὰς ἀναφέρωσιν οἱ ἴδιοι εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν. Καὶ ἐνταῦθεν ἐκείνος ὁ θεμελιώδης νόμος. Πᾶσα τοῦ δήμου ἀπόφασις θέλει ὀδηγεῖται ἀπὸ θέσπισμα τῆς βουλῆς. (3).

§. ι. Ἐπειδὴ ὅλοι οἱ πολῖται ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ ἦναι παρόντες εἰς τὴν συνέλευσιν, πρέπει νὰ ἔχωσι καὶ τὸ, νὰ δίδωσι τὰς ψήφους των. Ἄλλ' ἦτον ἐπικίνδυνον, μὴπως, μετὰ τὴν ἀναφορὰν τῆς βουλῆς, ἄνδρες ἄπειροι ἐξουσιάζωσιν αἰφνηδῶς τὸ βῆμα, καὶ σύρωσι τὸν δῆμον. Ἐπρεπεν ἄρα νὰ προετοιμάσωσι διὰ τὸν λαὸν τὰς πρώτας ἐντυπώσεις, τὰς ὁποίας ἐμελλε νὰ δεχθῆ. Διετάγη διὰ τοῦτο, ὅτι οἱ πρώτοι ψηφοφόροι ἔπρεπε νὰ ἦναι εἰς ἡλικίαν ἐπέκεινα τῶν πενήκοντα ἐτῶν (4). Κατὰ τινὰς δημοκρατίας, ἐγείρονται ἄνθρωποι, ἀφιερωμένοι εἰς τὴν διακονίαν τοῦ Λόγου, καὶ ἡ πείρα ἐδίδαξεν, ὅτι αἰφωναίων ἔχουσι πολλάκις περισσοτέραν δύναμιν εἰς τὰς δημοσίας συνελεύσεις, παρὰ αἰ τῶν νόμων (5). Ἦτον ἄρα ἀναγκαῖον νὰ διαφυλαχθῶσιν ἀπὸ τὴν εὐγλωττίαν τους,

(1) Δημοτ.θ. ἐν τῷ παραπροσβ. §. 314. (2) Πλούτ. αἰτ. (3) Δημοσ. εἰς Ἀεπτ. §. 541. καὶ εἰς Ἀνδροτ. §. 693. Λιβάν. εἰς Ἀνδρ. §. 696. Ἀρτοκ. εἰς προβοίλ. (4) Αἰσχ. αἰτ. §. 264. (5) Πλούτ. συμπόσ. §. 154.

καὶ ἐνόμισαν, ὅτι ἡ καλοκἀγαθία των ἤθελεν ἐξαρκέσει νὰ ἀποκρίνηται διὰ τὴν χρῆσιν τῶν προτερημάτων, διὰ τοῦτο ἐδιωρίσθη, νὰ μὴν ἤθελε δυνηθῆ κῆνεῖς ῥήτωρ νὰ ἀνακατώνηται εἰς τὰς δημοσίας ὑποθέσεις, χωρὶς νὰ δοκιμάσῃ ἐξέτασιν, τὴν ζῶν των ἐξιχνιάζουσαν, καὶ ἐσυγχωρήθη εἰς κάθε πολίταν, νὰ ἐγκαλῆ εἰς τὴν δικαιοσύνην τὸν ῥήτορα, ὅς τις ἤθελεν εὖρῃ τὸ μυστήριον, νὰ ἀφαρπάσῃ τῶν εἰδῶν του τὸ ἀνώμαλον ἀπὸ τὴν αὐστηρότητα ἐκείνης τῆς ἐξετάσεως (1). Ἀφ' οὗ ἐπρομήθευσε, καθ' ὃν τρόπον ἡ ὑψηλὴ δύναμις ἔπρεπε νὰ ἀναγγέλλῃ τὰς θελήσεις της, ἐχρειάζετο νὰ ἐκλεχθῶσιν οἱ ἀξιωματικοί, διὰ νὰ τὰς ἐνεργῶσιν. Εἰς τίνα ἀνήκει ἡ δύναμις νὰ ἐπισατῆ εἰς τὰς ἀξίας; εἰς τίνα ὑποκείμενα; πῶς; διὰ πόσου χρόνου; καὶ μὲ ποίους περιορισμοὺς χρεωσοῦσι νὰ ἐπισατῶσιν εἰς αὐτάς; Περὶ ὅλων αὐτῶν τῶν ἄρθρων, αἱ διαταγαὶ τοῦ Σόλωνος φαίνονται σύμφωνοι μὲ τὸ πνεῦμα τῆς σοφῆς δημοκρατίας.

§. ια'. Οἱ μεγάλοι πολιτικοὶ βαθμοὶ τῆς διοικήσεως ταύτης εἶναι ἰσοδύναμοι μὲ τοὺς μεγάλους βαθμοὺς τῶν βασιλειῶν. Ἀν ὁ δῆμος δὲν εἶχεν, ὅσον ἀνήκει εἰς αὐτὸν, τὸ δικαίωμα νὰ τοὺς διαστέτῃ, καὶ νὰ ἀγρυπνῆ, καθ' ὃν τρόπον ἐνεργοῦνται, ἤθελεν ἦναι δούλος, καὶ ἀκολούθως ἤθελε γένη τῆς πολιτείας ἀντικείμενος (2), διὰ τοῦτο ὁ Σόλων ἄφησε τὴν δύναμιν τῆς ἐκλογῆς τῶν ἀξιωματικῶν εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐχρεώσουσι νὰ ἀποδιδῶσι καὶ λόγον περὶ τῆς ὑπουργίας των. Εἰς τὰς περισσώτερας δημοκρατίας τῆς Ἑλλάδος, ὅλοι οἱ πολῖται, προσέτι καὶ οἱ πλεον πτωχοί, ἐδύναντο νὰ γένωσι μέτοχοι τῶν μεγάλων βαθμῶν, ὁ Σόλων ἔκρινεν οἰκειότερον νὰ ἀφήσῃ αὐτὴν τὴν παρακαταθήκην εἰς τὰς

(1) Αἰσχ. αἰτ. (2) Ἄρποκ. καὶ Σουί. ῥητορ. γραφ. Ἄρις, πόλιτ. βιβλ. β'. κεφ. ιβ'. ὁμοίως καὶ εἰς τὰ ἀκλόισα.

χειρας τῶν πλουσίων, τὴν ὁποίαν ἔκαρπούντο μέχρι τότε. Διείλεν ὅλους τοὺς κατοίκους τῆς Ἀττικῆς εἰς τέσσαρας κλάσεις. Ἐγράφησαν εἰς τὴν πρώτην, δευτέραν, καὶ τρίτην, κατὰ τὰ εἰσοδήματα, ὅσα ἀπὸ τὰς κληρονομίας των συνάγουσι, 500, 300, 200, μεδίμωνν σίτου, ἢ ἐλαίου. Οἱ ἄλλοι πολῖται, τὸ περισσότερον μέρος πτωχοὶ, καὶ ἀμαθεῖς, συγκατελέχθησαν εἰς τὴν τετάρτην, καὶ ἐμάκρυνθησαν ἀπὸ τὰς ἀξίας (1). Εἰ μὲν εἶχον ἐλπίδα νὰ φθάσωσιν εἰς αὐτὰς, ἔμελλον νὰ τὰς εὐλαβῶνται ὀλιγώτερον, εἰδὲ καὶ ἔφθανον πραγματικῶς εἰς αὐτὰς, τί ἔπρεπε νὰ ἀναμῆνῃ κἀνεὶς ἀπὸ αὐτοὺς; Εἶναι οὐσιώδες τῆς δημοκρατίας ἔργον νὰ ἐμπιστεύται τὰς μὲν ὑψηλὰς ἀξίας εἰς ἄνδρας ἐμπειροτέρους, εἰς ὠρισμένον χρόνον· τὰς δὲ ὑποδεεσέρας, ὡς μὴ ἀπαιτούσας μεγάλου βαθμὸν γνώσεων, εἰς τοὺς τυχόντας πολῖτας διὰ τοῦ κλήρου. Ὁ Σόλων ἐπρόσαξε, νὰ λαμβάνωσι δι' αὐτὰς προμήθειαν κάθε χρόνον, καὶ αἱ πρῶται, νὰ ᾖναι ἐκλεκταὶ (2), καθὼς ἦσαν πάντοτε, αἱ δὲ λοιπαὶ, κληρωταὶ (3). Τελευταῖον, οἱ ἐννέα πρῶτοι ἀρχηγοὶ, προσδρεύοντες, ὡς ἀρχοντες, εἰς τὰ κριτήρια, ὅπου ἐφέροντο αἱ κρισολογίαι τῶν ἰδιωτῶν, ἐπειδὴ ἔδιδον ὑπόψιαν, μήπως ἢ δυνάμιστων δώσῃ εἰς αὐτοὺς πολλὴν ἐπιρροὴν ἐπάνω εἰς τὸν δῆμον, ὃ

(1) ἔλαβε τὰ τμήματα τῶν πολιτῶν, καὶ τοὺς μὲν ἐν ξηροῖς ὄμοῦ καὶ ὑγροῖς μέτρα πεντακῆσια ποιούνας, πρῶτους ἔταξε, καὶ Πεντακωσιομεδίμωνος προσηγορούσε, δευτέρους δὲ τοῖς ἵπκον τρέφειν δυναμένους. ἢ μέτρα ποιεῖν τριακῆσια, καὶ τούτους Ἴππαδα τελούνας ἐκάλουν. Ζευγίται δὲ οἱ τοῦ τρίτου τμήματος ὠνομάσθησαν, οἷς μέτρον ἦν συναμφοτέρων διακοσίων. Οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἐκαλοῦντο Οἴητες, οἷς οὐδεμίαν ἀρχὴν ἔδωκεν ἄρχειν, ἀλλὰ τῷ συνεκκλησιασθῆναι, καὶ διακρίνει μόνον μετεἶχον τῆς πολιτείας. Πλούτ. εἰς Σόλ. (2) Ἄρισ. πολιτ. βιβλ. γ. κεφ. ια'. βιβλ. ζ'. κεφ. β'. (3) αὐτ. Δίσκ. εἰς Τιμαρ. §. 63.

Σόλων ἠθέλησε νὰ ἠμπορώσῃ νὰ ἀνακαλώσῃ τὰς ἀποφάσεις τῶν εἰς κρίσιν ἀνωτέρων κριτηρίων (1).

§. 1β. Ἔμενε νὰ ἀναπληρώσῃ τῆς δικαιοσύνης τὰ κριτήρια. Εἶδομεν, ὅτι ἡ τελευταία, καὶ πολυανθρωποτέρα κλάσις τῶν πολιτῶν, δὲν ἠμπορεῖ νὰ λάβῃ ἀπὸ τὰς ἀξίας μετοχὴν. Τοιαύτη ἀπόκλεισις, πάντοτε ἐξευτελισμένη εἰς δημῶδη πολιτείαν, ἠθέλεν ἦναι εἰς ἔσχατον βαθμὸν ἐπικίνδυνος (2), ἂν οἱ πολῖται, οἵτινες τὴν ἐδοκίμαζον, δὲν ἐλάμβανον καμμίαν ἀπαλλαγὴν τῆς ζημίας τῶν, καὶ ἂν ἔβλεπον τὴν παρακαταθήκην τῶν συμφερόντων, καὶ τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν εἰς χεῖρας ἀνδρῶν πλουσιῶν· ὁ Σόλων ἐπρόσαξε, νὰ ἐκπληρώσῃ ὅλοι, ἄνευ τινὸς ἐξαιρέσεως, τοὺς τόπους τῶν κριτῶν, καὶ ὁ κληρὸς νὰ τοὺς ἀποφασίσῃ (3). Αἱ χρειώδεις αὐταὶ διαταγαὶ, διὰ νὰ συστήσωσιν εἶδος τι ἰσοσασθμίας μεταξὺ τῶν διαφόρων τῶν πολιτῶν κλάσεων, καὶ διὰ νὰ κατασθῶσι διαρκεῖς, ἔπρεπε νὰ ἐμπιστευθῶσι τὴν διατήρησιν αὐτῶν εἰς σῶμα, τοῦ ὁποίου αἱ ἀξίαι νὰ ἦναι ἐφ' ἔρου ζωῆς, νὰ μὴν ἔχῃ καμμίαν μετοχὴν ἀπὸ τὴν διοίκησιν, καὶ νὰ ἠμπορῇ, νὰ ἐντυπώσῃ εἰς τὰ πνεύματα ὑψηλὴν δόξαν τῆς σοφίας του. Αἱ Ἀθηναῖοι εἶχον εἰς τὸν Ἄρειον πάγον κριτήριον, τὸ ὁποῖον εἴλκυσε τὴν ἐμπιστοσύνην, καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ λαοῦ· ἐπειδὴ ἦτον πεφωτισμένοι, καὶ ἀδωροδόκητοι (4), ὁ Σόλων, θεὸς εἰς αὐτὸ ἐπιστάσιον νὰ ἀγρυπνῇ διὰ τὴν διατήρησιν τῶν νόμων, καὶ ἠθῶν, τὸ ἐσύστησεν, ὡς δύναμιν ἀνωτέραν, ἢ ὁποία ἔπρεπε νὰ ὀδηγῇ ἀκαταπαύτως τὸν δῆμον εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς νομοθεσίας, καὶ τοὺς κατὰ μέρος, εἰς τὰ διατάγματα τῆς εὐταξίας καὶ εὐπειθείας. Διὰ νὰ συνεισφέρῃ εἰς αὐτὸ περισσότερον σέβας, καὶ νὰ τὸ διδάξῃ κατὰ βάθος τῆς δημοκρατίας τὰ συμφέροντα, ἠθέλησεν, ὅπως, οἱ

(1) Πλοῖτ. αὐτ. (2) Ἄριστ. αὐτ. (3) Ὁ αὐτ. βιβλ. β. κεφ. 1β'. Δημοσθ. εἰς Ἄριστογ. §. 832. (4) Meurs. agror. c. 4.

ἄρχοντες, ἐξερχόμενοι ἀπὸ τὴν ἀξίαν, μετὰ τινα αἰσθηρὰν ἐξέτασιν, καταλέγωνται εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν βουλευτῶν. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον τὸ βουλευτήριον τοῦ Ἀρείου πάγου, καὶ τὸ τῶν τετρακοσίων ἀποκαθίσταντο δύο ἀντισημίαι ἰσχυρότατα, διὰ νὰ υπερασπίζονται τὴν δημοκρατίαν ἀπὸ τὰς ἐπαπειλούσας τὰς πολιτείας ζάλας (1) τὸ μὲν, κατασέλλον, διὰ τῆς γενικῆς ἐρεύνης του, τῶν πλουσίων τὰ ἐπιχειρήματα, τὸ δὲ, διὰ τῶν θεσπισμάτων, καὶ τῆς παρουσίας του, ἐμποδίζον τοῦ δήμου τὰς ὑπερβολάς.

§. ιν'. Νέοι νόμοι ἦλθον εἰς ὑποσήριγμα τούτων τῶν διατάξεων. Ἡ νομοδοτικὴ σύστασις ἐδύνατο νὰ κατατρεχθῆ, ἢ ἀπὸ τὰς γενικὰς πατρίδας, αἱ ὁποῖαι, ἀπὸ πολὺν καιρὸν, τόσο ἐτάραττον τὰς διαφορὰς τάξεις τῆς πολιτείας, ἢ ἀπὸ τὴν ἀλαζονείαν, καὶ πανουργίας τῶν κατὰ μέρος. Ὁ Σόλων, διὰ νὰ προλάβῃ αὐτοὺς τοὺς κινδύνους, ἐδιώρισε ποινὰς κατὰ τῶν πολιτῶν, ὅσοι, κατὰ τοὺς θορύβους, δὲν ἤθελον κηρυχθῆ ἀναφανδὸν ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς μέρους (2) ὃ σκοπὸς του εἰς αὐτὴν τὴν ἀξιέπαινον διαταγὴν ἦτον, νὰ σύρῃ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας ἀπὸ ἀπραξίαν ὀλεθρίαν, νὰ τοὺς ρίψῃ εἰς τὸ μέσον τῶν σασιασῶν, καὶ νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν δημοκρατίαν μὲ τὴν μεγαλοφυχίαν, καὶ ὑπεροχὴν τῆς ἀρετῆς. Δεύτερος νόμος καταδικάζει εἰς θάνατον τὸν κατακριθέντα πολίτην, ὅτι ἠθέλησε νὰ κυριεύσῃ τὴν ἡγεμονικὴν ἐξουσίαν (3). Τελευταῖον, εἰς περίπτωσιν, ἐν ἣ ἄλλη τις διοίκησις ἠθέλην ἐγερθῆ ἐπάνω εἰς τὰ εῖρησια τῆς δημώδους διοικήσεως, ἐν μόνον μέσον ἔβλεπε, διὰ νὰ ἐξυπνῆ τὸ ἔθνος· νὰ ὑποχρεώῃ τοὺς ἀξιωματικούς, νὰ παραίτωνται ἀπὸ τὰ ἀξιωματάτων καὶ ἐντεῦθεν ἐκείνο τὸ κεραυνό-

(1) Πλούτ. αὐτ. (2) Πλούτ. αὐτ. Aul. Gell. I. 2. c. 12. (3) Πλούτ. αὐτ.

βόλον Σπασίμα. Είναι σύγχωρημένον εἰς κάθε πολίτην, νὰ σκώνη τὴν ζωὴν, ὄχι μοναχῶς ἀπὸ τύραννον, καὶ ἀπὸ τοῦσ συνεργούς του, ἀλλ' ἔτι καὶ ἀπὸ ἀξιοματικόν, ὅστις θέλει ἐξακολουθεῖ τὰ ἐπαγγέλματά του, μετὰ τὴν ἀνατροπὴν τῆς δημοκρατίας (1). Τοιαύτη εἶναι ἐν συντόμῳ ἡ δημοκρατία τοῦ Σόλωνος. Μελλῶ νὰ διελθῶ τοῦσ πολιτικούς, καὶ ἐγκληματικούς αὐτοῦ νόμους μετὰ τὴν αὐτὴν συντομίαν.

§. εἰ. Εἶπον πρὸ ὀλίγου, ὅτι οἱ νόμοι τοῦ Σόλωνος περὶ φόνου διετηρήθησαν ἄνευ παραμικρᾶς μεταβολῆς. Ὁ Σόλων ἀνέτρεψε τοὺσ ἄλλους, ἢ νὰ εἰπῶ καλλίτερα, εὐχαριστήθη νὰ μετριάσῃ τὴν σκληρότητα τῶν (2), νὰ τοὺσ ἐνώσῃ μετὰ τοὺσ ἐδικούς του, καὶ νὰ τοὺσ προσαρμόσῃ μετὰ τὸν χαρακτῆρα τῶν Ἀθηναίων. Εἰς ὅλους εἶναι προβεβλημένον τὸ γενικὸν καλὸν τῆς δημοκρατίας μᾶλλον, ἢ τὸ τῶν κατὰ μέρος (3). Με αὐτὸν τὸν τρόπον, κατὰ τὰς ἀρχαίς του, συμφώνους μετὰ τὰς τῶν φιλοσόφων, τῶν πλέον πεπαιδευμένων, ὁ πολίτης πρέπει νὰ τιμᾶται, α' διὰ τὸ ὑποκείμενόν του, ὡς ὑπάρχον μέρος τῆς πολιτείας (4). β' διὰ τὰς περισσοτέρας ὑποχρεώσεις, τὰς ὁποίας πραγματεύεται, ὡς ὑποκείμενος εἰς γενεάν, ἢ ὁποία ἀνήκει εἰς τὴν πολιτείαν (5). γ' διὰ τὸ πολίτευμά του, ὡς μέλος κοινότητος, τῆς ὁποίας τὸ ἦδη συνισῶσι τῆς πολιτείας τὰ δύναμιν. α'. Ὑπὸ τὴν πρώτην τούτων τῶν ἐποπτειῶν, πόλιτις δύναται νὰ ζητήσῃ φανεράν ἐπιδίκασιν, δι' ἣν ἔλαβεν εἰς τὸ ὑποκείμενόν του ὕβριν, ἀλλ' ἐὰν ἦναι ἐσχάτως δυστυχῆς, πῶς θέλει δυννηθῆ νὰ καταθέσῃ τὴν ἀπαιτουμένην πρότερον ἀπὸ τὸν ἐνάγοντα ποσότητα; Τοῦτον ἐξαιροῦσιν οἱ νόμοι ἀπὸ

(1) Ἀνδοκ. περὶ μυς. §. 13. (2) Λυσ. παρὰ Λαερτ. εἰς Σόλ. §. 55. (3) Δημοστ. εἰς Ἀνδροτ. §. 703. (4) Ἀριστ. πολιτ. βιβλ. η'. κεφ. α'. (5) Πλάτ. περὶ νε. βιβλ. ια'. §. 926.

τὴν παρακαταβολὴν (1). Ἄλλ' ἐὰν ἐγεννήθῃ εἰς κατάσασιν σκοτεινὴν, τίς θέλει τὸν ὑπερασπισθῆ ἀπὸ τὰς παρανόμους ἐπιχειρήσεις πλουσίου, καὶ δυνατοῦ; ὅλοι τῆς δημοκρατίας οἱ μέτοχοι, ὅλοι, ὅσους ἢ καλοκἀγαθία, τὸ συμφέρον, ἢ ζηλοτυπία, καὶ ἢ ἐκδίκησις ἀποκαθισῶσιν ἐχθροὺς τοῦ καταδυναστεύοντος· ὅλοι ἔχουσι τὴν κυριότητα διὰ μέσου τοῦ ἐξαιρέτου τούτου νόμου. Ἄν κἀνεὶς ἐνοχλῆ παιδίον, γυναῖκα, ἐλεύθερον, ἢ δοῦλον, εἶναι συγχωρημένον εἰς κάθε Ἀθηναίων, νὰ τὸν ἐγκαλῆ εἰς τὴν δικαιοσύνην (2). Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἢ ἐγκάλεσις θέλει κατασαθῆ κοινῇ, καὶ ἢ γινομένη ὕβρις εἰς τὸν μικρότερον πολίτην, θέλει παιδευθῆ, ὡς ἔγκλημα ἐναντίον τῆς πολιτείας· καὶ τοῦτο εἶναι τεθεμελιωμένον ἐπάνω εἰς αὐτὴν τὴν ἀρχήν. Ἡ δύναμις εἶναι μερίς μερικῶν τινῶν, καὶ ὁ νόμος τὸ ὑποσήριγμα ὅλων (3). Τοῦτο εἶναι ἔτι τεθεμελιωμένον ἐπάνω εἰς ἐκείνην τὴν γνώμην τοῦ Σόλωνος. Δὲν εἶναι τρόπος νὰ εὐρεθῶσιν ἀδικίαι εἰς πόλιν, ἂν ὅλοι οἱ πολῖται ἐγερθῶσιν ἐναντίον αὐτῶν ἐπίσης, καθὼς, ὅσοι τὰς δοκιμάζωσιν (4).

§. ιε'. Ἡ ἐλευθερία τοῦ πολίτου εἶναι τόσον πολυτίμος, ὥστε μόνοι οἱ νόμοι δύνανται νὰ ἀναβάλλωσι μέχρι τινὸς τὴν ἐνέργειάν της, τὴν ὁποίαν μῆτε ὁ ἴδιος δὲν δύναται νὰ ὑποφράσῃ, μῆτε διὰ χρέη, μῆτε δι' ὁποίαν δῆποτε ἄλλην πρόφασιν (5), μῆτε ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ διαδέτῃ τὴν τῶν υἱῶν του. Ὁ νομοθέτης τῷ συγχωρεῖ νὰ πωλῆ τὴν θυγατέρα του, ἢ τὴν ἀδελφὴν του, ἀλλὰ μόνον εἰς τὴν περίπτωσιν, ἐν ἣ, ἔ-

(1) Ἡ δεδομένη ποσότης πρότερον, ὡς ἐνέχυρον, εἰς τὸ κράτησεν, παρὰ τοῦ ἐνάγοντος. Ἰσοκρ. εἰς Λόχ. §. 547. (2) Δημοσθ. εἰς Μισθ. §. 610. Ἰσοκ. αὐτ. Πλού. εἰς Σέλ. (3) Δημοσθ. αὐτ. (4) Οἰκείται πόλις κάλλιφα, ἐν ἣ τῶν ἀδικουμένων οὐχ ἧττον οἱ μὴ ἀδικούμενοι προβάλλονται, καὶ κολάζουσι τοὺς ἀδικούντας. Πλούτ. Σ. (5) αὐτ.

χων ἐπισασίαν διὰ τὸ πολίτευμά των, ἠθέλεν γένη αὐτόπτης τῆς δυσφημίας των (1). Ὅταν κἀνεὶς Ἀθηναῖος γένη αὐτόχειρ, εἶναι εἰς τὴν πολιτείαν ὑπεύθυνος, τὴν ὁποίαν ἐξέρησεν ἀπὸ ἓνα πολίτην (2)· ἐνταφιάζουσι χωριστὰ τὴν χεῖρά του (3), καὶ αὐτὴ ἡ πράξις εἶναι σημεῖον δυσφημίας. Ἄλλ' ἐὰν γένη πατροκτόνος, ποία θέλει ἦναι ἡ διώρισμένη παρὰ τῶν νόμων ποινή; Περὶ ταύτης τῆς ἀνομίας οἱ νόμοι σιωπῶσιν. Ὁ Σόλων, διὰ νὰ ἐμπνεύσῃ περισσοτέραν φρίκην, ὑπέθεσεν, ὅτι τοῦτο δὲν ὑπάγεται εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐνδεχομένων πραγμάτων (4), Πολίτης ἠθέλεν ἔχη ἀτελῆ ἔλευθερίαν, ἂν ἡ τιμὴ του ἠμπόρει ἀτιμωρῆτως νὰ κατατρέχῃται. Ἐντεῦθεν αἰ προβληθεῖσαι κατὰ τῶν συκοφαντῶν ποιναὶ, καὶ ἡ ἄδεια νὰ τοὺς ἐγκαλῶσιν εἰς τὴν δικαιοσύνην (5). Ἐντεῦθεν ἔτι ἡ ἀπαγόρευσις νὰ δυσφημίζωσι τὴν μνήμην τοῦ ἀποθανόντος (6), ὅχι μόνον, ὅτι εἶναι τῆς φρονίμης πολιτικῆς ἀποτέλεσμα, νὰ μὴ διαιωνίζωσι τὰ μίσση μεταξὺ τῶν γενεῶν, ἀλλ' ἔτι δὲν εἶναι νόμιμον νὰ ἐκτίθενται μετὰ θάνατον εἰς ὕβρεις οἱ ἄνθρωποι, τὰς ὁποίας ἐδύναντο νὰ ἀποσειῶσιν, ἐὰν ἦσαν εἰς τὴν ζωὴν. Πολίτης δὲν εἶναι κύριος τῆς τιμῆς του· ἐπειδὴ δὲν εἶναι μήτε τῆς ζωῆς του. Ἐντεῦθεν ἐκεῖνοι οἱ νόμοι, οἵτινες, κατὰ διαφόρους περιστάσεις, σεροῦσι τὸν δυσφημούμενον ἀπὸ τὰ ἀνήκοντα εἰς τὸν πολίτην προνόμια. Εἰς ἄλλους τόπους, οἱ πολῖται τῶν τελευταίων κλάσεων εἶναι τόσον περίτρομοι, διὰ τὸ χαμερπὲς τῆς καταστάσεώς των, διὰ τὴν ὑπόληψιν τῶν ἀντιδίκων αὐτῶν, διὰ τὴν ἀργοπορίαν τῶν κρισολογιῶν, καὶ τῶν ὄσων κινδύνων ἐπισύρουσιν, ὥσε εἰς αὐτοὺς πολλάκις εἶναι.

(1) Ὅρα τὴν σημείωσιν. (2) Ἄρισ. ἡθ. βββλ. α'. κεφ. εἰ'. (3) Αἰσχ. εἰς Ἡτση. §. 467. Peter in leg. attic. p. 522. (4) cicer. in Rosc. c. 25. Διογ. Λαέρ. εἰς Σολ. (5) Pet. ibid. §. 535. (6) Πλοῦτ. αὐτ.

ώφελιμώτερον, νὰ ὑποφέρωσι τὴν καταδυναστευσιν, παρὰ νὰ ζητῶσι τὴν ἰδίαν αὐτῶν ὑπεράσπισιν· οἰνόμοι τοῦ Σόλωνος χρηγοῦσιν εἰς αὐτοὺς ποίλὰ μέσα νὰ ὑπερασπίζωνται ἐναντίου τῆς βίας, ἢ ἀδικίας. Κινεῖται λόγος· π. χ. διὰ κλέπτου (1); Δύνασαι ὁ ἴδιος νὰ τραβήσῃς τὸν ὑπεύθυνον ἐνώπιον τῶν ἐνδεκα κριτῶν, προβεβλημένων εἰς τοῦ δεσμοτηρίου τὴν φύλαξιν· τὸν βάλλουσιν εἰς σίδηρα, καὶ τὸν φέρουσι μετὰ ταῦτα εἰς κριτήριον, τὸ ὁποῖον θέλει σὲ καταδικάσει εἰς χρηματικὴν ποινὴν, ἂν τὸ ἔγκλημα δὲν ἀποδειχθῇ. Δὲν ἔχεις ἰκανὴν δύναμιν νὰ κρατήσῃς τὸν ἔνοχον; ὕπαγε εἰς τοὺς ἄρχοντας, οἱ ὁποῖοι ἔχουσι χρέος νὰ προσάπτωσι τοὺς βραβδούχους των, νὰ τὸν φέρωσιν εἰς φυλακὴν. Ἀγαπᾷς κἀνὲν ἄλλο μέσον; ἐγκάλεσαί τον δημοσίᾳ. Φοβεῖσαι, μήπως ὑποπέσης εἰς ἐκείνην τὴν κατάκρισιν, καὶ πληρώσῃς τὴν ζημίαν τῶν χιλίων δραχμῶν; Ἀνάγγελαί τον εἰς τὸ κριτήριον τῶν αἵρετοκριτῶν, ἢ κρισολογία μέλλει νὰ κατασαθῇ πολιτικὴ, καὶ δὲν ἔχεις νὰ κινδυνεύσῃς παντελῶς. Μὲ τοιοῦτους τρόπους ὁ Σόλων ἐποπλαπλασίασε τὰς δυνάμεις τοῦ καθενὸς κατὰ μέρος, ὥστε δὲν εἶναι σχεδὸν παντελῶς κάκωσις, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ μὴν ἦναι εὐκόλον νὰ θριαμβεύσῃ κἀνεὶς.

§. 15. Τὰ περισσότερα ἐγκλήματα, τὰ ὁποῖα πολεμοῦσι τοῦ πολίτου τὴν ἀσφάλειαν, δύνανται νὰ ἐγκαλεσθῶσι δι' ἰδιαιτέρας κατηγορίας, ἢ δημοσίας. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν ὁ ἀδικηθεὶς θεωρεῖται, ὡς ἄπλοῦς ἰδιώτης, καὶ ζητεῖ ἐκδίκησιν ἀνάλογον μὲ τὰς ἰδιωτικὰς ἀδικίας. Εἰς τὴν δευτέραν παρίσεται, ὡς πολίτης, καὶ τὸ ἔγκλημα ἀποβαίνει βαρύτερον. Ὁ Σόλων εὐκόλυνε τὰς δημοσίας ἐγκαλέσεις, ὡς ἀναγκαιότερας μᾶλλον εἰς δημοκρατίαν, ἢ πρυτανίαν ἄλλου (2).

(1) Δημοσθ. εἰς Ἀνδροτ. §. 703. (2) Machiavel. discor. sopra la prima decad. di Liv. l. 1. c. 7—8.

Χωρίς τῶν φοβερῶν τούτων χαλινῶν, ἡ γενικὴ ἐλευθερία ἤθελε φοβερῖζται ἀκαταπαύσως ἀπὸ τὴν τοῦ καθενοῦ κατὰ μέρος.

§. ιζ'. β'. "Ὅς ἴδωμεν ἐπὶ τοῦ παρόντος, ποῖα εἶναι τὰ χρέη τοῦ πολίτου εἰς τὰς περισσοτέρας τῶν, ὧν πραγματεύεται, ὑποχρεώσεων. Εἰς δημοκρατίαν ὀρθῶς ὀργανισμένην εἶναι ἀπαιτούμενος ἀριθμὸς κατοίκων, μῆτε πολλὰ μεγάλος, μῆτε πολλὰ μικρὸς (1)· ἡ πείρα ἔδειξεν, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνθρώπων, ἰκανῶν νὰ βασιῶσιν ὅπλα, δὲν πρέπει νὰ ᾖ, μῆτε κατὰ πολλὰ ὑπεράνω τῶν εἴκοσι χιλιάδων, μῆτε πολλὰ παρακάτω (2)· ὁ Σόλων πρὸς συντήρησιν τῆς ὀρθῆς ταύτης ἀναλογίας, διώρισε λεπτομερεῖς ἐρεῦνας διὰ τὴν πολιτογραφίαν τῶν ξένων (3), καὶ ἐσυγχώρησε νὰ τοὺς οἰκειοποιῶνται μόνον εἰς περιζήσεις δυσκόλους νὰ τὴν ἀναπληρῶνσι, καὶ, διὰ νὰ ἐκφυγῇ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τὴν ἔλλειψιν τῶν γενεῶν, ἠθέλησεν, ὅπως οἱ γενάρχαι, μετὰ τὸν θάνατον αὐτῶν, παρρησιάζωνται ἀπὸ νόμιμα, ἢ ὑιοθετᾶ παιδιὰ, καὶ, ἐν ᾧ ἀποθνήσκει κἀνεὶς χωρὶς κληρονόμον, ἐπρόσβαξε νὰ συστήνωσι νομίμως εἰς τὸν ἀποθανόντα πολίτην, ἕνα τῶν φυσικῶν του κληρονόμων, ὅστις θέλει λάβῃ τὸ ὄνομά του, καὶ θέλει διαιωρίζῃ τὴν γενεάν του (4). Τὸ Βουλευτήριον, ὅπου ἔλαβεν ἐπιστάσιαν νὰ ἐπιτηρῇ, μήπως αἱ γενεαὶ μένωσιν ἔρημαι, δηλ. χωρὶς ἀρχηγόν, ἔχει χρέος νὰ ἐκτείνῃ τὰς φροντίδας του, καὶ τῶν νόμων τὴν ὑπεράσπισιν μέχρι τῶν ὄρφανῶν, καὶ γυναικῶν, αἱ ὁποῖαι φανερώνουσι, ὅτι εἶναι ἔγγυαι, μετὰ τὸν θάνατον τῶν ἀνδρῶν αὐτῶν, καὶ μέχρι τῶν θυγατέρων, αἱ ὁποῖαι, μὴ ἔχουσαι ἀ-

(1) Πλάτ. δημοκ. βιβλ. δ', §. 423. Ἄρισ. πολιτ. βιβλ. ζ'. κεφ. δ'. (2) Πλάτ. εἰς Κριτ. §. 112. Δημοσθ. εἰς Ἄριστογ. §. 836. Πλούτ. εἰς Περικ. §. 172. Φιλίσχ. παρὰ σχολ. Πινδ. ἔλυμ. 3'. στίχ. 67. Σχόλ. Ἄριστοφ. ἔρω. στίχ. 716. (3) Πλούτ. αὐτ. (4) Δημοσθ. εἰς Λεοχ. §. 1047.

δελφούς, εἶναι εἰς δικαίωμα νὰ δέχωνται τὴν διαδοχὴν τῶν γονέων τους (1).

§. ιη'. "Αν υἱοθετήσῃ κἀνεὶς πολίτης κἀνὸν παιδίον, τοῦτο εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ ἐπιστρέψῃ κἀμμίαν ἡμέραν εἰς τὴν οἰκίαν τῶν γονέων του, ὅθεν πρέπει νὰ ἀφῆσῃ εἰς τὴν οἰκίαν, ἢ ὁποῖα τὸ υἱοθέτησεν, υἱόν, ἀναπληροῦντα τὰ τέλη τῆς πρώτης υἱοθεσίας. Καὶ ὁ υἱὸς οὗτος, ὡς ἐκ μέρους του, εἶναι δυνατὸν νὰ ἀφῆσῃ αὐτὴν τὴν οἰκίαν, ἀρ' οὐ βάλῃ εἰς τὸν τόπον του, φυσικόν, ἢ θετὸν υἱόν (2). Αἱ προφυλακκαὶ αὗται δὲν ἦσαν ἱκαναί. Τὸ νῆμα τῶν γενεῶν δύναται νὰ διακοπῇ ἀπὸ τὰς ἀσυμφωνίας, καὶ μίσθ, τὰ ὁποῖα ἀκολουθοῦσι μεταξὺ δύο νυμφίων. Ἡ διάζευξις ἔπρεπε νὰ συγχωρηθῇ, ἀλλὰ μὲ συμφωνίας σμικρυνούσας τὴν χρῆσίν της (3). "Αν, ὁ ἀπαιτῶν το διαζύγιον, ἦναι ὁ ἀνὴρ, ὑπόκειται νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὴν γυναῖκά του τὴν προῖκα, ἢ τοῦλάχισον νὰ πληρώσῃ εἰς αὐτὴν σιτηρέσιον, παρὰ τοῦ νόμου διωρισμένον (4). "Αν ἦναι ἡ γυνὴ, πρέπει νὰ παρασθῇ ἢ ἰδία ἐνώπιον τῶν κριτῶν, παρῥησιάζουσα εἰς αὐτοὺς τὴν ἰκεσίαν της (5). Εἶναι οὐσιῶδες εἰς τὴν δημοκρατίαν ὄχι μόνον νὰ διατηρῶνται αἱ γενεαί, ἀλλὰ καὶ αἱ περιουσίαι νὰ μὴν ἦναι εἰς μικρὸν ἀριθμὸν ἰδιαιτέρων (6). "Οταν μερισθῶσιν εἰς τινα βεβαίαν ἀναλογίαν, ὁ δῆμος, κύριος μικρῶν μεριδίων τῆς γῆς, ἀσχολεῖται εἰς αὐτὰ μᾶλλον, ἢ εἰς τὰς διχονοίας τῆς ἀγορᾶς. Ἐντεῦθεν αἱ γενηθεῖσαι ἀπαγορεύσεις παρά τινων νομοθετῶν, νὰ πωλῶσι τὰς ἀκινήτους περιουσίας, ἔξω ἀπὸ ἐσχάτην δυσυχίαν (7), ἢ νὰ τὰς βάλλωσιν ἐνέχυρον, διὰ νὰ βοηθῶνται εἰς καιρὸν ἀνάγκης (8). Ἡ

(1) Ὁ αἰτὴς εἰς Μάκαρ. §. 1040. (2) Δημοσ. εἰς Λεσχ. §. 1045.

(3) Pet. ibid. §. 459. (4) Δημοσ. εἰς Νεαί §. 869. (5) Ἀνδοκ. εἰς Ἀλικβ. §. 30. Πλούτ. εἰς αἰτ. §. 197. (6) Ἄριστ. πολιτ. βιβλ. δ'. κεφ. ια'. (7) Ἄριστ. αἰτ. βιβλ. β'. κεφ. ζ'. (8) αἰτ. βιβλ. ζ'. κεφ. δ'.

παράβασις αὐτοῦ τοῦ νόμου ἦτον ἱκανὴ ἐνίοτε νὰ ἀνατρέψῃ τῆς νομοθεσίας τὴν σύστασιν (1). ὁ Σόλων δὲν ἀπεμακρύνθη ἀπὸ αὐτὴν, ἐδιώρισεν ὀροθέσια εἰς τὰς, ὅσας ἀποκτήσεις δύναται νὰ ἔχῃ ὁ καθείς κατὰ μέρος (2). Σηκώει μέρος τι τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀπὸ πολίτην, ὅς τις ἀνοήτως διέψθειρε τὴν πατρικὴν κληρονομίαν (3). Ὁ ἔντεκνος Ἀθηναῖος διατάττει τὰς περιουσίας του μόνον πρὸς χάριν τῶν υἱῶν του. Ἐὰν δὲν ἔχῃ παιδιά, καὶ ἀποθάνῃ χωρὶς διαθήκην, ἡ διαδοχὴ ἀπέρχεται δικαίως εἰς τοὺς πλησιέστερους του συγγενεῖς (4). Ἄν ἀφήσῃ μόνην θυγατέρα κληρονόμον τῆς περιουσίας του, ἀνήκει εἰς τὸν πλησιέστερον συγγενῆ νὰ τὴν νυμφευθῇ (5), ἀλλὰ πρέπει νὰ τὴν ζητήσῃ ἀπὸ τὸ κριτήριο, διὰ νὰ μὴ θυνθῇ καὶ μετὰ ταῦτα νὰ ἔχῃ μὲ αὐτὸν λογοτριβὰς περὶ τῆς κτήσεως. Τὰ δικαιώματα τοῦ πλησιέστερου συγγενοῦς εἶναι τόσον ἰσχυρὰ, ὥστε, ἂν καμμία τῶν συγγενῶν του, νομίμως συνημμένη μὲ κληνέα Ἀθηναῖον, ἔλθῃ νὰ λάβῃ τὴν κληρονομίαν τοῦ ἀποθανόντος πατρός της, χωρὶς ἀρσενικὰ παιδιά, ἤθελεν ἦναι εἰς καθήκον νὰ ἀκυρώσῃ ἐκεῖνο τὸ συνοικέσιον, καὶ νὰ τὴν βιάσῃ νὰ τὸν νυμφευθῇ (6).

§. ιθ'. Ἄν ὅμως ὁ νυμφίος οὗτος δὲν ἦναι εἰς κατάστασιν νὰ ἔχῃ παιδιά, παραβαίνει τὸν νόμον, ὅστις ἀγρυπνεῖ εἰς τῶν γενεῶν τὴν διατήρησιν, καὶ καταχρᾶται τὸν νόμον, ὅστις διαφυλάττει τὰς περιουσίας τῶν γενεῶν· ὁ Σόλων, διὰ νὰ τὸν τιμωρήσῃ δι' αὐτὴν τὴν διπλὴν τοῦ νόμου παράβασιν, συγχωρεῖ εἰς τὴν γυναῖκα, νὰ παραδοθῇ εἰς τὸν πλησιέστερον συγγενῆ τοῦ ἀνδρός της (7). Παρομοίως καὶ ὀρφανὴ μονογενὴς θυ-

(1) Αὐτ. βιβλ. ε'. κεφ. γ'. (2) αὐτ. β'. ζ'. (3) Διογ. Λαέρ. εἰς Σόλ. §. 55. (4) Δημοσθ. εἰς Μάκαρ. §. 1035. (5) Pet. ibid. §. 441. (6) id. ibid. Herald. animad. in Salmas. l. 3. c. 15. (7) Πλούτ. εἰς Σολ. §. 39.

γάτηρ, ἢ τῶν ἀδελφῶν τῆς πρωτότοκος, δύναται, ἂν δὲν ἔχη περιουσίαν, νὰ βιάσῃ τὸν πλησιέστερον συγγενῆ τῆς νὰ τὴν νυμφευθῇ, ἢ νὰ τῇ δώσῃ προίκα. Ἄν εἰς τοῦτο δὲν συγκατανεύσῃ, ὁ ἄρχων πρέπει νὰ τὸν ξενοχωρήσῃ, ὑπὸ ποινῇ νὰ πληρώσῃ ὁ ἴδιος χιλίας δραχμάς (1). Δυνάμει προσέτι τούτων τῶν κανόνων, ἐξ ἐνὸς μὲν μέρους, ὁ φυσικὸς κληρονόμος δὲν δύναται νὰ ἦναι ἐπίτροπος, καὶ ὁ ἐπίτροπος δὲν δύναται νὰ νυμφευθῇ τὴν μητέρα τῶν ἀνήβων του (2)· ἐξ ἄλλου δὲ μέρους, ἀδελφὸς δύναται νὰ νυμφευθῇ τὴν ὁμοπάτριον ἀδελφὴν του, καὶ ὄχι τὴν ὁμομήτριον (3). Κατὰ ἀλήθειαν ἤθελεν ἦναι ἐπίφοβον, μήπως ἐπίτροπος αἰσχροκερδῆς, καὶ μήτηρ ἀφύσικος, μεταφέρωσι πρὸς ὄφελός των τὴν περιουσίαν τῶν ἀνήβων. Ἐπίσης ἤθελεν ἦναι ἐπίφοβον, μήπως καὶ ἀδελφὸς, συμφωνῶν μὲ τὴν ὁμομήτριόν του ἀδελφὴν, οἰκισιοποιηθῇ καὶ τὴν κληρονομίαν τοῦ πατρός του, καὶ τὴν τοῦ πρώτου ἀνδρὸς τῆς μητρός του (4).

§. κί. Ὅλαι αἱ διαταγαὶ τοῦ Σόλωνος, περὶ τῶν κληρονομιῶν, διαθηκῶν, καὶ χαρισμάτων, διετάχθησαν μὲ τὴν εὐδίαν φρόνησιν. Ἐν τσοσούτῳ χρεωσοῦμεν νὰ ἐπιμείνωμεν ὅπως οὖν εἰς ταύτην, δι' ἧς δίδει ἄδειαν εἰς τὸν ἀποθνήσκοντα πολίτην χωρὶς παιδίαν, νὰ διατάτῃ τὴν περιουσίαν του κατὰ τὴν θέλησίν του. Φιλόσοφοι ἠγέρθησαν, καὶ μέλλουσι νὰ ἐγγείωνται ἴσως ἔτι κατ' ἐνὸς νόμου, ὁ ὁποῖος φαίνεται τόσον ἐναντίος μὲ τὰς ἀρχὰς τοῦ νομοθέτου (5). Ἄλλοι τὸν δικαίωνουσι, καὶ διὰ τοὺς τεθέντας εἰς αὐτὸν περιορισμοὺς, καὶ δι' ὅν

(1) Δημοσ. αὐτ. (2) Τὸν ἐπίτροπον τῆς μητρός μηδ' ἐπιτροπεύειν, εἰς ἃν ἡ οἰσία ἐστὶν τῶν κληρονόμων λευτεπῶντων. Διογ. Λαέρ. εἰς Σ. (3) Κορνήλιος τῆς Κωνσταντίας. Pet. ibid. (4) Esprit des lois. l. 5. c. 5. (5) Esprit des lois. l. 1. c. 5. βιβλ. ια'. §. 922 Esprit des lois ibid

εἶχε περὶ αὐτοῦ σκοπόν. Ἀπαιτεῖ, κατὰ ἀλήθειαν, ὁ διαθηκογράφος νὰ μὴν ἦναι βεβαρυμένος, μῆτε ἀπὸ τὰ γηρατεῖα, μῆτε ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν, νὰ μὴν ὑποχωρῇ εἰς τὰς ἀπάτας τῆς γυναικὸς, νὰ μὴν ἦναι ἀδίκως κεκρατημένος εἰς τὰ δεσμὰ, μῆτε νὰ δείχῃ, ὅτι ἔχει ἔλλειψιν νοός (1). Ποία πιθανότης, νὰ ἐκλέξῃ, εἰς τοιαύτην κατάστασιν, ἄλλην γενεάν, ἂν δὲν ἔχῃ νὰ παραπονῆται διὰ τὴν ἐδικήν του; Τοῦτο ἄρα ἔγινε, διὰ νὰ αὐξάνῃ τὴν μεταξὺ τῶν συγγενῶν φθονίδα, καὶ ἀγάπην (2) νὰ χαρίζῃ εἰς τοὺς πολίτας δύναμιν, τὴν ὁποίαν μέχρι τότε δὲν ἔλαβον, καὶ τὴν ἐδέχθησαν μὲ κρότους χειρῶν (3), καὶ νὰ τὴν κάκομεταχειρισθῶσιν εἶναι ἀδύνατον. Προσθετέου, ὅτι, ὅς τις τῶν Ἀθηναίων προσκαλεῖ ξένον εἰς τὴν διαδοχὴν του, εἶναι ἐν ταύτῳ ὑπόχρεος νὰ τὸν ὑιοθετῇ (4).

§. κ'. Οἱ Αἰγύπτιοι εἶχον νόμον, ὁ ὁποῖος ἐβίαζε καθένα κατ' ἰδίαν νὰ διδῇ λόγον τῆς περιουσίας του, καὶ τῶν εἰσοδυσμάτων του (5). Ὁ νόμος οὗτος εἶναι ἔτι μᾶλλον ὠφέλιμος εἰς δημοκρατίαν, ἔνθα ὁ δῆμος δὲν χρεώσεται νὰ ἦναι ἀνεργος, ἢ νὰ πορίζεται τὰ ἐπιούσια μὲ μέσα ἄνομα (6). Εἶναι ἔτι ἀναγκασιότερος εἰς τόπον, ὅπου τῆς γῆς τὸ ἄγονον δύναται νὰ ἀνταμείψῃ τὸν γεωργὸν μόνον μὲ τὴν φιλοπονίαν, καὶ ἐπιτηδειότητα (7). Ἐντεῦθεν αἱ διαταγαὶ τοῦ Σόλωνος, διὰ τῶν ὁποίων διορίζει τὴν ἀτιμίαν εἰς τὴν ἀμέλειαν (8), καὶ προσάττει εἰς τὸν Ἄρειον πάγον, νὰ ἀνιχνεύῃ, μὲ ποῖον τρόπον οἱ κατὰ μέρος πορίζονται τὰ πρὸς τὸ ζῆν χρειώδη. Συγχωρεῖ εἰς ὅλους, νὰ ἐργάζωνται τέχναις μηχανικαῖς, καὶ

(1) Δημοσθ. εἰς Ἐπερ. β'. §. 984. (2) ὁ αὐτ. εἰς Λεπτ. 556. (3) Πλούτ. εἰς Σέλ. §. 90. (4) Ρετ. ibid. (5) Ἡρ. βιβλ. β'. §. 177. Διόδ. βιβλ. α'. §. 70. (6) Ἄριστ. πολιτ. βιβλ. ε'. κεφ. δ'. Esprit des lois l. 5. c. 6. (7) Πλούτ. εἰς Σέλ. §. 90. (8) Διογ. Λαέρ. εἰς Σέλ. Πολυδ. βιβλ. η'. κεφ. ε'. Δημοσθ. εἰς Εὐβουλ. §. 887.

σερεῖ τὸν, ἔστις ἀμελήσει νὰ δώσῃ εἰς τὸν υἱόν του τέχνην τινα, ἀπὸ τὰς, ὅσας ἀναμένει εἰς τὸ γηρατειόν του; βοηθείας (1).

§. κ'. γ'. Μένει εἰς τὸ ἐξῆς νὰ ἀναφέρωμεν διατάξεις τινας, αἱ ὁποῖαι ἰδιαιτέρως ἀφορῶσιν εἰς τὰ ἥθη. Ὁ Σόλων, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Δράκοντος, ἐδημοσίευσεν ἀρκετοὺς νόμους περὶ τῶν καθηκόντων τοῦ πολίτου, καὶ ἐξαίρετως, περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῆς νεότητος (2). Ἐνταῦθα προβλέπει κάθε πρᾶγμα, ἐνταῦθα κανονίζει κάθε τι, τὴν προσφυῆ ἡλικίαν, καθ' ἣν οἱ παῖδες χρεωσοῦσι νὰ δέχωνται τὰ θεμώσια μαθήματα, τὰς ἐπιτηδειότητας τῶν διδασκάλων, οἵτινες προβάλλονται νὰ τοὺς διδάσκωσι, τὰς τῶν ἐπιθεωρητῶν, οἱ ὁποῖοι διορίζονται νὰ τοὺς συνοδεύωσι, καὶ τὴν ὥραν, καθ' ἣν τὰ σχολεῖα ἀνοίγονται, καὶ κλείονται. Καὶ ἐπειδὴ αὐτοὶ οἱ τόποι πρέπει νὰ ἀναπνέωσιν ἀθωότητα μόνον, καὶ ἀρετὴν, ἐπρόσαξε νὰ τιμωρῶσι θανατηφόρως κάθε ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος, χωρὶς ἀνάγκην, ἤθελε τολμήσει νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ ἱερόν, ὅπου οἱ παῖδες συναθροίζονται, καὶ, εἰς ἐκπλήρωσιν τούτων τῶν διατάξεων, νὰ ἀγρυπνῆ ἐν τῆς δικαιοσύνης κριτήριον (3). Ἐξερχόμενοι τῆς παιδικῆς ἡλικίας, εἰσέρχονται εἰς τὸ γυμνάσιον, ἐκεῖ ἐπρόσαξε νὰ διακρινῶνται οἱ διωρισμένοι νόμοι εἰς τὸ νὰ διατηρῶσι τῶν ἡθῶν τὴν καθαρότητα, καὶ εἰς τὸ νὰ τοὺς προφυλάττωσιν ἀπὸ τὸν μολυσμὸν τοῦ παραδείγματος, καὶ τοὺς κινδύνους τῆς ἀποπλανήσεως. Κατὰ τὰς διαφόρους περιόδους τῆς ζωῆς των, νέα πάθη διαδέχονται με σφοδρότητα τὰς καρδίας των, ὁ νομοθέτης ἐποπλασίασε τὰς ἀπειλὰς, καὶ ποινὰς, διορίζων ἀμοιβὰς μὲν εἰς τὴν ἀρετὴν, ἀτιμίας δὲ εἰς τὰς κακίας (4). Οὕτω τὰ παιδιὰ

(1) Πλούτ. αὐτ. (2) Λίσχ. εἰς Τίμωρ. §. 261. (3) αὐτ. (4) Δημοθ. εἰς Λεπτ. §. 564.

τῶν ἀποθανόντων εἰς τὸν πόλεμον, ἀνατρέφονται ἀπὸ τὰ δημόσια ἔξοδα (1). Οὕτως οἱ ζῆφανοὶ δίδονται παρρησίῃ δι' ἐπιτάγματος εἰς τοὺς, ὅσοι ἀποδίδουσιν εἰς τὴν πολιτείαν δουλεύσεις.

§. κβ'. Ἐξ ἐναντίας, πολίτης, κατασραφεῖς διαβόητος, διὰ τὴν διαφθορὰν τῶν ἠθῶν του, ὁποίας δῆποτε κατασάσεως καὶ ἂν ἦναι, ὁποῖον δῆποτε χάρισμα καὶ ἂν ἔχη, ἀποβάλλεται ἀπὸ τὸ ἱερατεῖον, πολιτικὰς ἀξίας, βουλήν, καὶ γενικὴν συνέλευσιν, δὲν ἀύναται, μῆτε δημαγωγὸς νὰ γένη, μῆτε νὰ ἀναδεχθῆ πρεσβεϊάν τινα, μῆτε νὰ καθίσῃ εἰς τῆς δικαιοσύνης τὰ κριτήρια· καὶ ἂν ἐπιχειρισθῆ κἀνὲν ἀπὸ τα εἰρημένα ἐπαγγέλματα, ἐγκληματικῶς κατακρίνεται, καὶ δοκιμάζει τὰς σφοδροτάτας ποινὰς, παρὰ τοῦ νόμου διωρισμένης (2). Ἡ δειλία ὑφ' οἴου δῆποτε σχήματος καὶ ἂν φανερωθῆ, εἴτε ἀποφεύγουσα τὴν πολεμικὴν δουλεύσειν, εἴτε προδίδουσα αὐτὴν δι' ἀναξίας πράξεως, δὲν ἠμπορεῖ κατ' οὐδένα τρόπον νὰ συγχωρηθῆ μῆτε διὰ τὴν τάξιν τοῦ ὑπευθύνου της, μῆτε διὰ κῆμμίαν ἄλλην πρόφασιν, τιμωρεῖται, ὅχι μόνον ἀπὸ τὴν γενικὴν καταφρόνησιν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν δημοσίαν καταδίκην, ἣ ὁποία θέλει διδάξει τὸν πολίτην, νὰ φρίττη ἔτι μᾶλλον τὴν παρὰ τοῦ νόμου τιμωρουμένην ἐντροπήν, ἢ, τῶν ἐχθρῶν τὸν σίδηρον (3). Κάθε εἶδος πολυτελειῶν, καὶ τρυφλότητος ἀπαγορεύεται ἀπὸ τοὺς νόμους εἰς τοὺς ἄνδρας (4) παρὰ εἰς τὰς γυναῖκας, ἔχοντες τόσον ἐπιρροὴν εἰς τὰς ἡθῆς, πρέπει νὰ προικρατῶνται εἰς τῆς κοσμιότητος τὰ ὅρια (5). Εἶναι ὑπόχρεος ὁ υἱὸς, νὰ τρέφῃ τοὺς γονεῖς του εἰς τὰ γηρατεῖά των (6)· ἀλλ' οἱ γεννηθέντες ἐκ παλλακίδος εἶναι ἐξηρημένοι ἀπ' αὐ-

(1) Λαέρ. αὐτ. (2) Αἰσχ. εἰς Τίμαρχ. §. 263. (3) ὁ αὐτ., εἰς Κτησ. §. 456. (4) Ἀθην. βιβλ. α', §. 687. (5) Πλούτ. εἰς Σόλ. §. 90. (6) Λαέρ. αὐτ.

τὴν τὴν ὑποχρέωσιν, ὡς πρὸς τὸν πατέρα· δι' ὅ,τι αὐτοὶ χρεώ-
 ζοῦσι δικαίως εἰς τοὺς γονεῖς τῶν μόνου τῆς γεννήσεώς τῶν τὸ
 ὄνειδος (1). Πρὸς σερέωσιν τῶν ἡθῶν, χρειάζονται παραδείγ-
 ματα, καὶ ταῦτα, νὰ ἐκβλύζωσιν ἀπὸ τοὺς ἀρχηγούς τῆς διοι-
 κήσεως. "Ὅσον τὰ παραδείγματα ἀπὸ ὑψηλότερον τόπον κα-
 ταπίπτουσι, τόσον βαθυτέραν ποιοῦσιν ἐντύπωσιν. Ἡ διαφθο-
 ρὰ τῶν οὐτιδανῶν πολιτῶν, εὐκόλου εἶναι νὰ κατασθλῆ,
 ὡς εἰς ἀσημάντους μόνον ἐκτεινομένη· δι' ὅ,τι ἡ διαφθορὰ ποτὲ
 δὲν ἀνέρχεται ἀπὸ τὴν κάτω εἰς τὴν ἄνω κλάσιν. Ἀλλ' ὅταν
 τολμήσῃ νὰ κυριεύσῃ τόπους, ὅπου ἡ ἐξουσία ἐπικάθηται, κα-
 τακρημνίζεται ἐκεῖθεν μὲ περισσοτέραν δύναμιν, παρὰ μὲ ὅσῃ
 οἱ ἴδιοι νόμοι ἐνεργοῦσιν, ὡς δὲν φοβεῖται νὰ προβάλλῃ κχ-
 νεις, ὡς ἀληθῆς, ὅτι τὰ ἥθη ἐνὸς ἔθνους ἐξήρτηνται μόνον
 καὶ μόνον ἀπὸ τὰ τῶν Ἡγεμόνων (2).

§. κγ'. Ἦτον πεπεισμένοι ὁ Σόλων, ὅτι δὲν εἶναι ὀλι-
 γώτερον ἀναγκαῖα ἡ κοσμιότης, καὶ ἱερότης διὰ τῆς δημοκρα-
 τίας τὴν διοίκησιν, ἢ διὰ τῶν θυσιασθρίων τὴν ὑπουργίαν.
 Ἐντεῦθεν ἐκεῖναι αἱ ἐξετάσεις, ἐκεῖναι αἱ μεθ' ὄρκου ὑπο-
 σχέσεις, καὶ ἐκεῖνοι οἱ ἀποδιδόμενοι λογαριασμοί, τοὺς ὁποίους
 ἐζήτησαν ἀπὸ τοὺς, ὅσοι ἔχουν, ἢ ἐνεδύθησαν ἐξουσίαν τινα.
 Ἐντεῦθεν τὸ γνωμικόν του, ὅτι ἡ δικαιοσύνη πρέπει νὰ ἐκτε-
 λῆται μὲ βραδύτητα διὰ τὰ σφάλματα τῶν ἰδιωτῶν, καὶ εὐ-
 ζύς, διὰ τὰ τῶν ἀξιωματικῶν (3). Ἐντεῦθεν ἐκεῖνος ὁ φρι-
 κώδης νόμος, δι' οὗ καταδικάζεται θανατηφόρος ὁ ἀρχων,
 ὅς τις, ἀφ' οὗ ἔχασε τὰς φρένας του εἰς τὰς ἡδονὰς τῆς τρα-
 πείκης, τολμᾷ νὰ φανῆ δημοσίᾳ μὲ τὰ παράσημα τῆς ἀξίας
 του (4). Τελευταῖον, ἂν σκεφθῆ κἀνεὶς ὅτι ἡ ἀκριβὴς ἔρευνα

(1) Πλούτ. αὐτ. (2) Φιλῆ τὸ ὑπὸ κρον, ἕλω τῆς τοῦ ἀρχοντος
 γνώμης βίον. Ἡρ. Ἰσοκρ. πρὸς Νικοκλ. §. 168. (3) Δημοσθ. εἰς Ἀριστογ.
 §. 845. Δ. (4) Λαέρ. αὐτ.

τῶν ἡθῶν ἐνεπισεύθη εἰς κριτήριον, τοῦ ὁποίου τὸ αὐστηρὸν πολίτευμα ἦτον ὁ δυνατώτερος ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐλέγχους, θέλει καταλάβῃ ἀπόνως ὅτι ὁ Σόλων ἐθεώρει τὰ ἦθη, ὡς τὸ ἰσχυρότατον τῆς νομοθεσίας τοῦ γένους. Τοιοῦτον ἐξάθη τὸ γενικὸν τοῦ Σόλωνος σύστημα. Οἱ πολιτικοί, καὶ ἐγκληματικοὶ τοῦ νόμοι πάντοτε ἐθεωρήθησαν, ὡς χρησιμοὶ ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους, καὶ ἀπὸ τὰ ἄλλα ἔθνη ὡς πρωτότυπα. Πολλαὶ πολιτεῖαι τῆς Ἑλλάδος ἐνόμισαν, ὡς χρέος τῶν, νὰ τοὺς υἱοθετήσωσι (1), καὶ ἀπὸ τὸ βάθος τῆς Ἰταλίας, οἱ Ῥωμαῖοι, βεβαρυμένοι ἀπὸ τὰς διαιρέσεις τῶν, τοὺς ἔκραξαν εἰς βοήθειάν τους (2). Ἐπειδὴ αἱ περιστάσεις δύνανται νὰ βιάζωσι πολιτεῖαν, νὰ μεταμορφώῃ μερικὸς ἀπὸ τοὺς νόμους τῆς, θέλω ὀμιλήσει ἀλλαχοῦ δι' ὅσας ὁ Σόλων ἔλαβε προφυλακὰς, διὰ νὰ συνεισάγῃσι χρεῖώδεις μεταβολὰς τινὰς, τὰς ἐπικινδύνους ἀποφεύγοντες.

§. κδ'. Τὸ συζητῆν τότε σχῆμα τῆς διοικήσεως οὐσιωδῶς διαφέρει ἀπὸ τὸ ἐνεσῶς. Ἄρα γε πρέπει νὰ ἀποδώσῃ καὶ αὐτὴν τὴν τερατώδη ἀλλοίωσιν εἰς ἐλαττώματα, τὰ ὅποια ἦσαν προσκεκολλημένα φυσικὰ εἰς τὴν ἰδίαν νομοδοτικὴν σύστασιν; Πρέπει τάχα νὰ τὴν ἀναπέμψῃ καὶ εἰς τὰ, ὅσα συμβεβηκότα νὰ προβλέψῃ ἦτον ἀδύνατον; Θέλω ἀποτολήσει, ὅσον ἐδιδάχθη, συνομιλῶν μὲ πολλοὺς πεπαιδευμένους Ἀθηναίους, νὰ ῥιψοκινδυνεύσω μερικὰς σκέψεις περὶ ὕλης τόσου ἀναγκαίας, ἀλλ' ἢ ἐπιπόλαιος αὕτη ἀνάγκη ἀπαιτεῖ προηγουμένά τινα ἀπὸ τὴν ἰσορίαν τῶν μεταβολῶν, ὅσαι εἰς τὴν πολιτεῖαν συνέβησαν, ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Σόλωνος, ἕως εἰς τὴν εἰσβολὴν τῶν Περσῶν. Οἱ νόμοι τοῦ Σόλωνος ἔπρεπε νὰ φυλάξωσι τὴν δυνάμιν τους μόνον ἑκατὸν χρόνους. Διῶρις

(1) Δημοσθ. εἰς Τίμαρχ. §. 805. (2) Liv. l. 3. c. 31. ὑπομνή. τῆς φιλολ. ἀκαδ. τό. 12. §. 42.

τοῦτον τὸν ὄρον, διὰ τὰ μὴν ἐπαναστατήσωσιν οἱ Ἀθηναῖοι, κατὰ πρώτην προσβολήν, διὰ ζυγὸν αἰώνιον. Ἀφ' οὗ αἱ βουλευταὶ, οἱ ἄρχοντες, καὶ ὁ δῆμος ὑπεχρεώθησαν δι' ὄρκου τὰ τοὺς διατηρῶσι, τοὺς ἐπέγραψαν ἐπάνω εἰς διαφόρους ἐπιφανείας πολλῶν ξυλίνων ἀξόνων (1), καὶ τοὺς ἔβαλον κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν ἀκρόπολιν. Ἀνυψώνοντο ἀπὸ τὸ ἔδαφος τῆς γῆς ἕως εἰς τὴν σκέπην τῆς περιεχούσης αὐτοὺς οἰκοδομῆς, καὶ, σρεφόμενοι μὲ τυχοῦσαν κίνησιν κατ' ἑαυτοὺς, παρίσων ἀλληλοδιαδόχως τὸν ὀλόκληρον κώδικα τῶν νόμων εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν θεατῶν. Μετὰ ταῦτα τοὺς μετέφερον εἰς τὸ πρυτανεῖον, καὶ εἰς ἄλλους τόπους, ἔνθα ἦτον συγχωρημένον, καὶ εὐκόλον εἰς τοὺς κατὰ μέρος, τὰ σκέπτονται ἐκείνας τὰς πολυτίμους Κύρβεις (2) τῆς ἐλευθερίας των. Ὅποταν τοὺς ἐμελέτησαν μὲ ἄνεσιν, τότε ὁ Σόλων ἐπολιορκήθη ἀπὸ πλῆθος ἐνοχλητῶν, οἱ ὅποιοι τὸν κατεβάρυνον μὲ ἐρωτήσεις, συμβουλὰς, ἐπαῖνους, καὶ ὀνειδή, οἱ μὲν, τὸν ἐβίαζον τὰ ἐξηγήσῃ τινὰς νόμους, ἐκλαμβανομένους, ὡς ἐκεῖνοι ἐνόμιζον, εἰς διαφόρους ἐννοίας, οἱ δὲ, παρίσων εἰς αὐτὸν ἄρθρα, τὰ ὅποια ἔπρεπε τὰ προσδέσῃ, τὰ μεταμορφώσῃ, ἢ τὰ ἀφαιρέσῃ. Ὁ Σόλων, ἀφ' οὗ ἐξεκένωσε τὰ μέσα τῆς ἡμερότητας, καὶ ὑπομονῆς, ἐκατάλαβεν, ὅτι μόνος ὁ χρόνος ἠμπορεῖ τὰ σρεπῶσῃ τὴν ἐπιχειρησίν του. Ὁθεν ἀνεχώρησεν, ἀφ' οὗ ἐξήτησε τὴν ἄδειαν, τὰ λείψῃ δέκα χρόνους, καὶ ὑπεχρέωσε τοὺς Ἀθηναίους (3), μὲ ὄρκον πάνδημον, τὰ μὴν ἐγγίσει παντελῶς τοὺς νόμους του μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς του (4).

§. κέ. Κατὰ τὴν Αἴγυπτον, ἐσύχναζεν εἰς ἐκείνους τοὺς ἱερεῖς, οἱ τινες δοξάζουσιν, ὅτι ἔχουσιν ἀνὰ χεῖρας τὰ χρονι-

(1) Ἐτομ. ἀξ. Πλούτ. εἰς Σόλ. Aul. Gell. I. 2. c. 12. Πολυδ. βιβλ. η'. κεφ. ε'. (2) Κύρβεις, ἄξονες τριγωνοί, ἐν οἷς ἦσαν οἱ τῶν πέλων νόμοι γεγραμμένοι. (3) Πλούτ. αὐτ. (4) Ἡρ. βιβλ. α'. §. 29.

καὶ τοῦ κόσμου· καὶ ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, ἐν ἣ ἔξέφετε μὲ κομπασμὸν εἰς τὰς ὄψεις τῶν τὰς παλαιὰς τῆς Ἑλλάδος παραδόσεις. Ἡ Σόλων, Σόλων, εἶπε σοβαρῶς ἕνας ἀπὸ ἐκείνους τοὺς ἡερεῖς, σεις, οἱ λοιποὶ Ἕλληνας εἰσαθε πολλὰ νέοι, ὁ χρόνος δὲν ἔλκμπρυνεν ἔτι τὰς γνώσεις σας (1). Εἰς τὴν Κρήτην (2), ἐτιμήθη, ὅτι ἐδίδαξε τὴν τέχνην τοῦ βασιλεύειν, τὸν ἡγεμόνα μικρᾶς ἐπαρχίας, καὶ ἔδωκε τὸ ὄνομά του εἰς πόλιν, τῆς ὁποίας τὴν εὐτυχίαν ἐπρομήθευσεν (3). Ἐπιστρέφων, ἤυρε τοὺς Ἀθηναίους, ὅτι ἦσαν εἰς τὴν ἀκμὴν, νὰ πέσωσι πάλιν εἰς ἀναρχίαν (4). Τὰ τρία μέρη, τὰ ὁποία, ἀπὸ τόσον πολὺν καιρὸν, κατεξέσχίζον τὴν δημοκρατίαν, ἐφαίνοντο, ὅτι δὲν ἀνέβαλον τὸ μῖσός των, κατὰ τὴν νομοθεσίαν του, ἢ, νὰ τὸ ἐξατμίσωσι μὲ περισσοτέραν δύναμιν, εἰς τὴν ἀπουσίαν του. Ἐσυμφώνουν εἰς ἓν μόνον ἄρθρον, καὶ τοῦτο ἦτον, ὅτι ἐπεθύμουν ἀλλαγὴν εἰς τῶν νόμων τὴν σύστασιν, χωρὶς ἄλλην αἰτίαν, ἢ ἀνησυχίαν μυσικὴν, καὶ χωρὶς ἄλλην ὕλην, ἢ ἐλπίδας ἀβεβαίους. Ὁ Σόλων, φιλοφρονηθεὶς μὲ τὰς πλέον χωριστὰς τιμὰς, ἠθέλησε νὰ ὠφεληθῆ ἀπὸ αὐτὰς τὰς εὐνοϊκὰς διαθέσεις, διὰ νὰ καταπραῦνη τὰς διχονοίας, πολλάκις ἀνανευομένας, ἐνόμιζε κατ' ἀρχὰς, ὅτι ἐβροθεῖτο πολλὰ ἀπὸ τὸν Πεισίσρατον, ἀρχηγὸν τῆς φατρίας τοῦ δήμου, ὅς τις, ζηλωτῆς, κατὰ τὸ φαινόμενον, νὰ διατηρῆ ἰσότητα μεταξὺ τῶν πολιτῶν, ἐπανίστατο ἐλευθέρως κατὰ τῶν νεωτεριστῶν, αἵτινες ἠθέλον ὀνηθῆ νὰ τὴν ἀνατρέψωσιν, ἀλλὰ δὲν ἄργησε νὰ φωραθῆ, ὅτι ἡ βαθεῖά του πολιτικὴ ἐκρυπτεν ὑποκάτω εἰς πεπλασμένην μετριότητα φιλοτιμίαν ἄμετρον.

§. κς'. Ποτὲ ἄνθρωπος δὲν ἠξιώθη νὰ ἔχη περισσότερα χαρίσματα, διὰ νὰ αἰχμαλωτίζῃ τὰ πνεύματα. Γέννησις λαμ-

(1) Πλά. εἰς Κριτ. §. 22. (2) ὁ Πλούτ. λέγει εἰς τὴν Κύπρον.
(3) Πλούτ. αἵτ. (4) αἵτ.

πρᾶ (1), πλούτη μεγάλη, ἀνδρία ἔνδοξος, καὶ πολλάκις
 δεδοκιμασμένη (2), σχῆμα μεγαλοπρεπές (3), εὐγλωττία
 πεισικὴ (4), εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ἦχος τῆς φωνῆς ἐχορήγει νέα
 δέλγητρα (5), πνεῦμα πεπλουτισμένον ἀφ' ὅσας ἡ φύσις χα-
 ρίζει, εὐαρεσῆσεις, καὶ ἀφ' ὅσας προμηθεύει ἡ σπουδὴ, γνώ-
 σεις (6). Ποτὲ ἄνθρωπος, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, δὲν ἐχρη-
 μάτισε μᾶλλον τῶν παθῶν του κύριος, καὶ δὲν ἤξευρε κάλλιον τὰ
 δῶση δύναμιν εἰς ὅσας εἶχεν ἐμπράκτως ἀρετᾶς, καὶ ὅσας ἔ-
 δειχνε κατ' ἐπιφάνειαν (7). Αἱ ἐκβάσεις του ἀπέδειξαν, ὅτι,
 εἰς τοὺς σκοποὺς ἐπιχειρήσεώς τινος βραδείας κἀνὲν ἄλλο δὲν
 χορηγεῖ περισσοτέραν ὑπεροχὴν, ὡς ἡ γλυκύτης, καὶ ἡ εὐ-
 καμψία τοῦ χαρακτῆρος. Ὁ Πεισίστρατος, ἐξολισμένος μὲ
 τόσα μεγάλα προτερήματα, ἦτον εὐπρόσιτος καὶ εἰς τοὺς ἐλα-
 χίστους πολίτας. Ἐδίδεν εἰς αὐτοὺς δαφιλῶς τὰς παρηγορίας,
 καὶ τὰς βοηθείας, ὅσαι τὴν πηγὰν τῶν κακῶν ξηραίνουσι, ἢ
 γλυκύνουσι τὴν πικρότητα των (8). Ὁ Σόλων, εἰς τὰ κινή-
 ματά του ἄγρυπνος, ἐνόησε τοὺς σκοποὺς του, ἀλλ' ἐν ᾧ ἐ-
 σπούδαζε νὰ προλάβῃ τὰς ἀκολουθίας των, ὁ Πεισίστρατος ἐ-
 φάνη εἰς τὴν ἀγορὰν, πεπληρωμένος ὄλος μὲ μεγάλην οἰκονομίας
 ἐπιτηδειότητα, ἐπικαλούμενος τὴν ὑπεράσπισιν ἐκείνου τοῦ δή-
 μου, τὸν ὁποῖον τοσάκις ὑπερασπίσθη ὁ ἴδιος (9). Συγκαλεῖται
 συνέλευσις, ἐγκαλεῖ τὴν βουλήν, καὶ τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν ἄλλων
 φατριῶν, ὅτι ἐπαρὰνόμησαν εἰς τὴν ζωὴν του, καὶ ἐπιδεικνύων
 τὰς πληγὰς του, ἔτι ἀποσαζούσας αἵματος. » Ἴδου, ἐφώνησε
 πρὸ βραβεῖον τῆς πρὸς τὴν δημοκρατίαν ἀγάπης, καὶ τοῦ

(1) Ἡρ. βιβλ. ε'. §. 65. (2) ὁ αὐτ. βιβλ. α'. §. 59. (3) Ἀθήν.
 βιβλ. β'. κεφ. π'. (4) Πλούτ. εἰς Σόλ. §. 95. cicer. in Bru. c. 7. (5)
 Πλούτ. εἰς Περικ. §. 155. (6) cicer. de orat. 1. 3. c. 34. (7) Πλούτ.
 αὐτ. (b) αὐτ. (c) Ἡρ. βιβλ. α'. §. 59. Ἀριστ. ῥητ. βιβλ. α'. κεφ. β'.
 Διοδ. βιβλ. γ'. §. 215. Διογ. Λ. εἰς Σόλ.

»ζήλου, με τὸν ὅποτον ὑπερασπιζόμεν τὰ ὑμέτερα δίκαια (1).«
 Εἰς αὐτοὺς τοὺς λόγους, κραυγαί ἀπειλητικαί ἀφ' ὅλα τὰ
 μέρη ἐξερράγησαν· ἑκκατικοὶ οἱ πρῶτοι πολῖται, σιωπῶσιν,
 ἢ φεύγουσιν. Ὁ Σόλων, ἀγανακτῶν, δι' ἐκείνων μὲν τὴν ἀ-
 ναυδρίαν, διὰ δὲ τοῦ δήμου τὴν τύφλωσιν, μάτην πάσχει,
 τῶν μὲν, νὰ ἐμψυχώσῃ πάλιν τὴν γενναιότητα, τῶν δὲ, νὰ
 ἀποσιεῖ τὴν ἀπάτην (2)· ἡ φωνή του, τὴν ὁποίαν οἱ χρόνοι
 ἐξητόνησαν, εὐκόλα κατεπνίγη ἀπὸ τὰς διερεθιζούσας τὸ σπλάγ-
 χνος, τὴν ὄρμην, καὶ τὸν φόβον, κραυγᾶς. Ἡ συνάθροισις
 ἀπεφάσισε νὰ δώσῃ εἰς τὸν Πεισίσρατον φοβερὸν σῶμα, τῶν
 φυλάκων, οἵτινες ἐμελλον νὰ τὸν συνοδεύωσι, καὶ νὰ φραντίζω-
 σι τὴν διαφύλαξίν του. Ἐκ τούτου ὅλοι του οἱ σκοποὶ τέλος
 ἔλαβον. Παρευθὺς μετεχειρίσθη αὐτὰς τὰς δυνάμεις, νὰ κυ-
 φιεθῇ τὴν ἀκρόπολιν, καὶ ἀφ' οὗ ἐγύμνωσεν ἀπὸ τὰ ὄπλα
 τὸν δῆμον, ἐνεδύθη τὴν ἡγεμονικὴν ἐξουσίαν (3).

§. κζ. Ὁ Σόλων δὲν ἔζησε πολὺν καιρὸν, ἀφ' οὗ ἡ πα-
 τρίστου ἐδουλώθη. Ἀντίση, ὅσον καὶ ἂν ἦταν δυνατὸν, εἰς
 τὰς νέας ἐπιχειρήσεις τοῦ Πεισίσρατου. Ἐφάνη μὲ τὰ ὄπλα
 εἰς τὰς χεῖρας, ἔδραμεν εἰς τὴν ἀγορὰν, καὶ ἐζήτηι νὰ διεγειρῇ
 τὸν δῆμον, ἀλλὰ τὸ παράδειγμά του, καὶ οἱ λόγοι του δὲν ἀ-
 πετέλουν πλέον κἄρμιάν ἐνέργειαν. »Μόνον οἱ φίλοι του, πε-
 »ρίτρομοι διὰ τὴν μεγαλοψυχίαν του, παρέσαινον εἰς αὐτὸν,
 »ὅτι ὁ τύραννος ἀπεφάσισε τὸν θάνατόν του. Καὶ με ὅλου τοῦ-
 »το, ἔλεγον ἔτι (4), τί δύναται νὰ σὲ ἐμπνεύσῃ τοιαύτην σα-
 »φρότητα; Τὸ γηρατειὸν μου, ἀπεκρίθη. Ἄλλ' ὁ Πεισίσρα-
 »τος ἦτον πολλὰ μεμακρυσμένος, ἀπὸ τοῦ νὰ μολύνη τὸν θρίαμ-
 »βόν του μὲ παρομοίαν παρανομίαν. Πεπληρωμένος ἀπὸ τὴν

(1) Ίουσι. βιβλ. β'. κεφ. η'. Πολύαι στρατηγ. βιβλ. α'. κεφ. β'.

(2) Πλούτ. αὐτ. (3) Τῶ, 56ο ἔτι προὐ X. (4) Τῶν πιεσίων, ῥῆτως ἀποσιεῖται; Τῶ γῆρα, εἶπε, Πλούτ. εἰς Σ.

πλέον ὑψηλὴν πρὸς τὸν Σόλωνα ὑπόληψιν, ἠσθάνθη, ὅτι μόνη ἢ ψῆφος αὐτοῦ τοῦ νομοθέτου ἠμπόρει νὰ δικαιώσῃ, κατὰ τινα τρόπον, τὴν ἐξουσίαν του, τὸν ἐπρόλαβε μὲ ξεχωριστὰ σημεῖα συγκαταβάσεως, καὶ εὐλαβείας, τὸν ἐζήτησε συμβουλὰς, καὶ ὁ Σόλων παραχωρῶν εἰς τὴν ἀπάτην, νομίζων, ὅτι παρεχώρει εἰς τὴν ἀνάγκην, δὲν ἔλειψε νὰ τὰς δώσῃ εἰς αὐτόν (1). Βέβαια ἐτρέφετο μὲ ἐλπίδας, ὅτι ὑπεχρέωνε τὸν Πεισίσρατον, νὰ διατηρῇ τοὺς νόμους, καὶ νὰ δώσῃ μικροτέραν προσβολὴν εἰς τὴν συσαθείσαν παρ' αὐτοῦ νομοθεσίαν. Τριάκοντα τρεῖς χρόνοι διήλθον, ἀπὸ τὴν μεταβολὴν, μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Πεισίσρατου (2), ἀλλὰ μόνον δέκα ἐπτὰ χρόνους ἐξάθη εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν ὑποθέσεων (3). Καταπεποιημένος ἀπὸ τὴν ὑπεροχὴν τῶν ἐναντίων του, οἷς ἠναγκάσθη νὰ ἀφήσῃ τὴν Ἀττικὴν, καὶ οἷς ἐπανέλαβε τὴν ἐξουσίαν του (4), καὶ ἔσχε παραμυθίαν, πρὶν ἀποθάνῃ, νὰ τὴν σπρεώσῃ εἰς τὴν γενεάν του. Ὅσον καιρὸν εἶχε τὴν ἐξουσίαν τῆς διοικήσεως, αἱ ἡμέραι του, ἀφιερωμέναι εἰς τὴν δημοσίαν ὠφέλειαν, ἐσφραγίσθησαν ἢ μὲ νέας ἀγαθοεργίας, ἢ μὲ νέας ἀρετάς.

§. κη'. Οἱ νόμοι του, ἐξορίζοντες τὴν ἀμέλειαν, ἔδωκαν εἰς τὴν γεωργίαν γενναϊότητα, καὶ ἐπιδεξιότητα. Διεσκόρπισεν εἰς τοὺς ἀγροὺς ἐκεῖνο τὸ πλῆθος τῶν οὐτειδανῶν πολιτῶν, τοὺς ὁποίους ἡ θερμότης τῶν φατριῶν ἐσπρέωσεν εἰς τὴν μητρόπολιν (5), ἐμφύχασε τὴν ἀνδρίαν τῶν στρατευμάτων, διορίζων εἰς τοὺς ἀπομάχους στρατιώτας βεβαίαν ὑπαρξιν διὰ τῆς ζωῆς των τὸ ἐπίλοιπον (6). Εἰς τὰς πεδιάδας, εἰς τὴν ἀγορὰν, εἰς τοὺς κήπους του, ἀνεωγμένους εἰς ὅλον τὸν κόσμον (7).

(1) Πλούτ. αὐτ. (2) Τῶ. 528. ἔπει πρὸ Χ. (3) Ἄρισ. πολιτ. βιβλ. ε'. κεφ. ιβ'. (4) Ἡρ. αὐτ. (5) Δίων. Κρισιός. λόγ. 5. §. 120. Ἡσύ. καὶ Σουί. Κατωνάκαι, δουλικὸς, καὶ ἀνελεύθερος χιτῶν. (6) Πλούτ. αὐτ. (7) Θεόπομ. παρ' Ἀθην. βιβλ. ιβ'. κεφ. η'.

ἐφαίνετο, ὡς πατήρ, μεταξύ τῶν παιδῶν του· πάντοτε ἔτοιμος νὰ ἀκούῃ τῶν δυσυχῶν πολιτῶν τὰ παράπονα, τῶν μὲν, ἐλάττωσε τὰ χρέη, τῶν δὲ, ἀνεκούφιζε τὴν χρηματικὴν ἔνδειαν, καὶ πάντας ἐν ἐνὶ λόγῳ ἐβόηθει (1). Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, διασκεπτόμενος, νὰ συμβιβάσῃ τὴν ἐπιθυμίαν του πρὸς τὴν μεγαλοπρέπειαν, μὲ τὴν ἀνάγκην νὰ ἀπασχολῇ δυσμαθῆ δῆμον, καὶ ἄνεργον (2), ἐκόσμησε τὴν πόλιν μὲ ναοὺς, γυμνάσια, βρύσεις (3), καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐφοβεῖτο τὰς προόδους τῶν μαθητέων, ἐδημοσίευσεν νέαν ἔκδοσιν τῶν ποιημάτων τοῦ Ὀμήρου, καὶ κατέστησε, πρὸς χρῆσιν τῶν Ἀθηναίων, βιβλιοθήκην πεπλουτισμένην ἀπ' ὅσα καλλιτέρα βιβλία τότε ἐγνώριζον. Ἄς προσθέσωμεν ἐνταῦθα χαρακτῆράς τινας, δηλοποιούστας ἰδιαιτέρως τὴν μεγαλοφυχίαν του. Ποτὲ δὲν ἔλαβε τὴν ἀδυναμίαν νὰ ἐκδικήσῃ τὰς, ὅσας ἠμπόρει νὰ τιμωρήσῃ εὐκολα, ὕβρεις. Ἡ κόρη του εὐρίσκετο εἰς θρησκευτικὴν τινα τελετὴν, κᾶπποιος νέος, ὁ ὁποῖος τὴν ἠγάπα καθ' ὑπερβολὴν, ἔτρεξε νὰ τὴν ἀγκαλιάσῃ, καὶ μετ' ὀλίγου ἐπεχειρίσθη νὰ τὴν ἀρπάσῃ. Ὁ Πεισίσρατος ἀπεκρίθη εἰς τὴν γυναῖκά του, ἢ ὅποια τὸν παρώξυνεν εἰς ἐκδίκησιν. » Ἄν μισῶμεν τοὺς » ἀγαπῶντας ἡμᾶς, τί θέλομεν πράξει εἰς τοὺς μισοῦν- » τας ἡμᾶς (4), καὶ χωρὶς νὰ ἀργοπορήσῃ περισσότερον, ἔκλεξεν ἐκεῖνον τὸν νέον, διὰ νυμφίου τῆς κόρης του. Μερικοὶ μεθυσμένοι καθύβρισαν δημοσίᾳ τὴν γυναῖκά του. Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ἦλθον, βεβαπτισμένοι εἰς δάκρυα, διὰ νὰ παρακινήσωσι τὴν εὐμένειάν του εἰς συγχώρησιν, τὴν ὁποίαν νὰ ἐλπίσωσι δὲν ἐτόλμων. » Εἶθε ἠπατημένοι, τοῖς εἶπεν ὁ » Πεισίσρατος, ἢ γυνή μου χθὲς δὲν ἐξῆλθεν ὄλην τὴν ἡμέ-

(1) Αἰλ. ποικ. ἐς. βιβλ. 9. κεφ. κέ. (2) Ἄρισ. πολιτ. βιβλ. 6. κεφ. ια'. (3) Meurs. in Pisist. c. 9. (4) Ἄν τοὺς φιλοῦντας, εἶπε, μισῶμεν, τί ποιήσωμεν τοὺς μισοῦντας; Πλούτ. ὄποφ.

»ραν« (1). Τελευταίον τινές τῶν φίλων του ἀπεφάσισαν νὰ ἐλευθερωθῶσιν ἀπὸ τὴν ὑποταγὴν του, ἀποσυρθέντες εἰς τόπον ἰσχυρόν. Τοὺς ἠκολούθησε παρευθὺς μὲ δούλους, φέροντας τὴν ἀποσκευήντου. Καὶ ἐπειδὴ ἐκεῖνοι οἱ συνωμόται τὸν ἠρώτησαν, τίς ἦτον ὁ σκοπὸς του. »Πρέπει, τοῖς εἶπε, νὰ μὲ καταπεισῆτε νὰ μείνω μαζίσας, ἢ νὰ σᾶς καταπεισῶ νὰ ἐπιερέψητε μαζίμου (2).

§. κδ'. Αἱ πράξεις αὗται τῆς μετριότητος, καὶ τῆς πραότητος, δι' ὅλης του τῆς ζωῆς δηλοποιούμεναι, καὶ μεγαλυνόμεναι ἔτι ἀπὸ τὴν λαμπρότητα τῆς διοικήσεώς του, ἐδάμασαν ἀνεπαισθήτως τὴν ἰσχυρογνώμονα τῶν Ἀθηναίων διάθεσιν, καὶ κατέσκησαν πολλοὺς ἀπὸ αὐτοὺς νὰ προκρίνωσι δουλείαν τόσου γλυκεῖαν ἀπ᾽ τὴν παλαιάν, καὶ θορυβώδη ἐλευθερίαν τους (3). Μὲ ὅλον τοῦτο πρέπει νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν, ὅτι, ἂν καλὰ καὶ εἰς μοναρχίαν, ὁ Πεισίσρατος ἦτον τῶν καλλιτέρων βασιλέων τὸ πρωτότυπον, εἰς τὴν δημοκρατίαν τῶν Ἀθηναίων ὅμως ἐσάθησαν γενικῶς μᾶλλον ἕκθαμβοὶ διὰ τὴν ἀρπαγὴν τῆς, ἢ διὰ τὰς προκυπτούσας ἐξ αὐτῆς εἰς τὴν πολιτείαν ὀφελείας. Μετὰ τὸν θάνατόν του, ὁ Ἴππίας, καὶ Ἴππαρχος υἱοῦ αὐτοῦ, τὸν διεδέχθησαν, μὲ ὀλιγώτερα μὲν προτερήματα, ὅμως ἐκυβέρουν μὲ τὴν ἰδίαν φρόνησιν (4). Ὁ Ἴππαρχος ἰδιαίτερος ἠγάπα τὰς μαθήσεις. Ὁ Ἀνακρέων, καὶ Σιμωνίδης, προσκαλεσθέντες πλησίον του, ἔλαβον παρ' αὐτοῦ τὴν περιποίησιν, ἧτις ἐμέλλε νὰ τοὺς κολακεύῃ περισσότερον· ἐφόρτωσε μὲ τιμὰς τὸν πρῶτον, καὶ τὸν δεύτερον μὲ χαρίσματα. Πρέ-

(1) Ὑμεῖς μὲν πειρᾶσθε σωφρονεῖν τοιοῦτον, ἢ δ' ἐμὴ γυνὴ παραίτων ἐχθρὸς οὐδαμῇ προέλθει. Πλούτ. ἀποφ. (2) Πείσας ὑμᾶς, εἶπε, ἀπαγαγεῖν, ἢ μὴ πείσας, μένου μεθ' ὑμῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἀφίγμαι συνεσκευασμένος. Αὐτό. (3) Ἡρ. βιβλ. α'. §. 62. (4) Θουκ βιβλ. 5'. κεφ. 28'.

πει νὰ συμμεθέξῃ μὲ τὸν πατέρα του ἀπὸ τὴν δόξαν, ὅτι ἐξήπλωσε τοῦ Ὀμήρου τὴν ὑπόληψιν (1). Δύνανται νὰ τὸν κατηγορήσωσιν, ὁμοίως καὶ τὸν ἀδελφόν του, ὅτι ἦτον εἰς τὰς τρυφὰς ἔκδοτος, καὶ μετέδωκε τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν καὶ εἰς τοὺς Ἀθηναίους (2). εὐτυχὴς μὲ ὅλον τοῦτο ἤθελεν ἦτον, ἂν μεταξὺ τούτων τῶν ὑπερβολῶν δὲν ἤθελε πράξει ἀδικίαν, τῆς ὁποίας κατέστη τὸ πρῶτον θῦμα! Δύω νέοι Ἀθηναῖοι, Ἀρμόδιος, καὶ Ἀριστογείτων, κατὰ πολλὰ φιλιωμένοι, δοκιμάσαντες ἐκ μέρους τοῦ ἡγεμόνου τοιαύτην καταφρόνησιν, τὴν ὁποίαν, ἦτον ἀδύνατον, νὰ ἀλησμονήσωσιν, ἐποίησαν συνωμοσίαν, διὰ νὰ τὸν θανατώσωσιν ὁμοῦ καὶ τὸν ἀδελφόν του (3). Εἰς αὐτὴν τὴν συνωμοσίαν εἰσῆλθον καὶ μερικοὶ ἀπὸ τοὺς φίλους των, καὶ ἡ ἐκπλήρωσις τῆς ἀνεβλήθη ἕως εἰς τῶν Παναθηναίων τὴν πανήγυριν. Ἡλπίζον, ὅτι ἐκεῖνο τὸ πλῆθος τῶν Ἀθηναίων, ὅπου, κατὰ τὰς τελετὰς αὐτῆς τῆς ἑορτῆς, εἶχε τὴν ἄδειαν νὰ φέρῃ ὄπλα, ἤθελε βοηθήσει τὰς δυνάμεις των, ἢ τοῦλάχισον ἤθελε τοὺς ὑπερασπιστῆ ἀπὸ τὴν ὄρμην τῶν φυλάκων, οἵτινες περιεφρούρου τοὺς υἱοὺς τοῦ Πεισιγράτου.

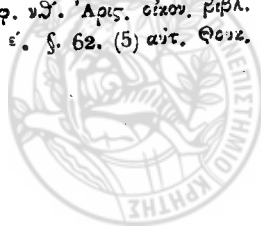
§. λ'. Ἐχοντες τοιοῦτον σκοπὸν, καὶ καλύπτοντες τὰς ῥομφαίας των μὲ μύρτου κλάδους, ἔρχονται εἰς τοὺς τόπους, ἔνθα οἱ ἡγεμόνες ἔβαλλον εἰς τάξιν λιτανεῖαν, τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ ὀδηγήσωσιν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς. Ἐρχονται εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον, βλέπουσιν ἕνα τῶν συνωμοτῶν, ὅτι ὠμίλει φιλικῶς μὲ τὸν Ἴππιαν, νομίζουσιν, ὅτι ἐπροδόθησαν, καὶ, ἀπεφασισμένοι νὰ πωλήσωσιν ἀκριβὰ τὸ αἷμά των, μακρύνονται ἐν ἀκαρεῖ, εὐρίσκουσι τὸν Ἴππαρχον, καὶ τοῦ χῶ-

(1) Πλά. εἰς Ἴππαρχ. §. 228. (2) Ἀθήν. βιβλ. β'. κεφ. η'. (3) Θεουκ. βιβλ. ζ'. κεφ. 25. Πλά. αὐτ. Ἀριστ. πολιτ. βιβλ. ε'. κεφ. 6.

νουσι τὴν ῥομφαίαν εἰς τὴν καρδίαν (1). Πίπτει παρευθὺς ὁ Ἀρμόδιος ἀπὸ τὰ πολλὰ κτυπήματα τῶν σωματοφυλάκων τοῦ ἡγεμόνος, κρατεῖται ἐν ταύτῳ σχεδὸν ὁ Ἀριζογείτων, βάλλεται εἰς βασανιστήρια, ἀλλ' ἀντὶ τὰ ὀνόματι τοῦ συνεργούτου, καταδικάζει τοὺς πιστοτέρους πατριάρχας τοῦ Ἰππίου, ὁ ὁποῖος ἀμέσως τοὺς ἔσυρεν εἰς τὴν καταδίκην. » Ἐχεις καὶ ἄλλους ἠκαχοτρόπους νὰ ἀναγγείλῃς, ἐφώναξεν ὁ τύραννος, ὅλος ἀπὸ ἠμανίαν ἠλλοιωμένος. Δὲν ἔμεινε πλέον ἄλλος, ἢ σὺ, ἀπεκρίθη ὁ Ἀθηναῖος. Ἀποθνήσκω, καὶ ἀπέρχομαι εἰς τὸν ἄδην ἠμὲ εὐχαρίστησον, ὅτι σ' ἐζήτησα ἀπὸ τοῦς καλλειοτέρους σου φίλους (2). Ἐκτοτε ὁ Ἰππίας κατέστησε τὴν τυραννίαν του μὲ τὰς ἀδικίας διαβόητον, ἀλλ' ὀζυγὸς, πολλὰ βαρυνόμενος ἐπάνω εἰς τοὺς Ἀθηναίους, ἐσυντρίφθη τρεῖς χρόνους μετέπειτα (3). Κλεισθένης, ἀρχηγὸς τῶν Ἀλκιμοειδῶν, γενεᾶς δυνατῆς τῶν Ἀθηνῶν, ἄσπονδος ἐχθρὸς τῶν Πεισιπρατιδῶν, συνήθροισεν ὅλους τοὺς δυσπρεσημένους πλησίον του, καὶ, λαβὼν τῶν Λακεδαιμονίων τὴν βοήθειαν, διὰ μέσου τῆς Πυθίας τῶν Δελφῶν, τὴν ὁποίαν ἔσυρεν εἰς τὰ νερά του (4), ὥρμησε κατὰ τοῦ Ἰππίου, καὶ τὸν ἠνάγκασε νὰ παραιτηθῆ ἀπὸ τὴν τυραννίαν. Οὗτος, ἀφ' οὗ ἐπεριπλανήθη ἱκανὸν χρόνον μὲ τὴν γενεάν του, ἔφθασεν εἰς τὸν Δαρεῖον, βασιλέα τῆς Περσίας, καὶ ἀπώλεσθη τελευταῖον εἰς τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος (5).

§. λα'. Μόλις οἱ Ἀθηναῖοι ἀνέλαβον τὴν ἐλευθερίαν

(1) Τῷ 514 ἔτει πρὸ Χ. (2) Ἀριζογείτων, ὑπὸ τῶν δορυφόρων σρεβλομένους περὶ τῶν συνειδῶτων, τῶν μὲν συνειδῶτων ὠμολόγησαν αἰδένα πάντα δὲ τοὺς Ἰππίου φίλους κοινωῆσαι τῆς ὑποθέσεως. Ὅποτε δὲ τούτους Ἰππίας ἀπέκτεινε, τότε ὁ Ἀριζογείτων ὠνεῖδισεν αὐτῷ τὸ κατὰ τῶν φίλων στρατήγημα. Πολύαι. βιβ. α'. κεφ. 22. Ίους. βιβ. β'. κεφ. 5. (3) Τῷ 510 ἔτει πρὸ Χ. Θουκ. βιβλ. 5'. κεφ. 25. Ἀριζ. εἰκον. βιβλ. β'. Πανταν. βιβλ. α'. κεφ. κγ'. (4) Ἡρ. βιβλ. ε'. §. 62. (5) αὐτ. Θουκ. α'. τ.

τους, καὶ εὐθὺς ἀπέδωκαν τὰς μεγαλήτερας τιμὰς εἰς τὴν μνήμην τοῦ Ἀρμοδίου, καὶ Ἀριστογείτονος. Ἦγειραν εἰς αὐτοὺς ἀνδραίνοντας κατὰ τὴν ἀγορὰν (1), διώρισαν νὰ πανηγυρίζωνται διηνεκῶς τὰ ὀνόματάτων εἰς τὴν ἐορτὴν τῶν Παναθηναίων (2), καὶ νὰ μὴν δίδονται εἰς τοὺς δούλους ὑπὸ οὐδαιᾶς προφάσεως. Οἱ Ποιπταὶ δικαιώσαν τὴν δόξαν τους μὲ τὰ ποιήματάτων (3), τὰ ὁποῖα ψάλλουσιν ἔτι εἰς τὰ συμπόσια (4), καὶ ἐχάρισαν αἰωνίως εἰς τοὺς ἀπογόνους των πολλὰ ἐκτεταμένα προνόμια (5). Ὁ Κλεισθένης, ὅς τις τόσον πολλὰ συνήργησεν εἰς τῶν Πεισιπρατιδῶν τὴν ἔξωσιν, εἶχεν ἔτι νὰ ἀθλήσῃ, χρόνους τινὰς, ἐναντίον εἰς φατρίαν δυνατὴν (6), ἀλλὰ κερδήσας τελευταῖον ἀπὸ τοὺς συμπολίτας ταυ ὑπόληψιν, τῆς ὁποίας τὰ προτερήματά του ἦσαν ἄξια, ἐσερέωσε πάλιν τὴν ὑπὸ τοῦ Σόλωνος συσαθείσαν νομοθεσίαν, τὴν ὁποίαν οἱ Πεισιπρατιδαὶ δὲν ἐφρόντισαν ποτὲ νὰ ἀνατρέψωσιν. Οἱ ἡγεμόνες οὗτοι, κατὰ ἀλήθειαν, ποτὲ δὲν ἔλαβον τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ βασιλέως, ἂν καλὰ καὶ ἐπισειούντο, ὅτι κατήγοντο ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς βασιλεῖς τῶν Ἀθηναίων (7). Ἄν ὁ Πεισίπρατος ἐλάμβανεν ἀπὸ τὰ προϊύοντα τῆς γῆς τὸ δεκατημόριον (8), μόνην ταύτην φορολογίαν, τὴν ὁποίαν οἱ υἱοὶ του ἠλάττωσαν εἰς εἰκοσημόριον, ἐφάνησαν, καὶ οἱ τρεῖς, ὅτι τὴν ἐξήτουν, ὅχι τόσον πρὸς ἴδιον ὄφελος, ὅσον, διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς πολιτείας (9). Ἐφύλαττον ταὺς νόμους τοῦ Σόλωνος, τόσον μὲ τὸ ἴδιον αὐτῶν παράδειγμα, ὅσον καὶ μὲ τὴν

(1) Ἀριστ. ῥητ. βιβλ. α'. κεφ. δ'. Δημοσθ. εἰς Μειδ. §. 630. Πλῶν. βιβλ. λδ'. κεφ. η'. (2) Δημοσθ. παραπροσβ. §. 344. Φιλῶς. εἰς βί. Ἀπολλοδ. βιβλ. ζ'. κεφ. δ'. (3) Ὅρα τὴν Δ'. σήμ. Aul. Gell. l. 9. c. 2. (4) Ἀριστοφ. Ἄχαρ. στίχ. 977. Ἄθην βιβλ. ιε'. κεφ. ιδ'. (5) Δημοσθ. εἰς Λεπτ. §. 565. Δέμαρ. εἰς Δημοσθ. §. 186. (6) Ἡρ. βιβλ. ε'. §. 66. (7) Διογ. λ. εἰς Σέλ. (8) αὐτ. Σουί. Σφάκιελ. (9) Θεουκ. βιβλ. γ'. κεφ. 2δ'.

κυριότητά των. Ὁ Πεισίσρατος κατηγορηθεὶς, ὡς φονεὺς, ἤλθεν, ὡς πολίτης ἐλάχισος, διὰ τὴν δικαιοσύνην ἐνώπιον τοῦ Ἀρείου πάγου (1). Ἐν ἐνὶ λόγῳ ἐφύλαττον τὰ οὐσιώδη μέρη τῆς παλαιᾶς νομοθεσίας, τὸ βουλευτήριον, τὰς συνελεύσεις τοῦ δήμου (2), καὶ τὰς ἀρχάς, μὲ τὰς ὁποίας ἐπροσπάθουν νὰ ὠραῖζωνται οἱ ἴδιοι, καὶ νὰ ἀπλώνωσι τὰ προνόμιά των (3). Ἦσαν ἄρα, ὡς πρῶτοι διοικηταί, ὡς πρόεδροι δημοτικῆς πολιτείας δημοκρατικῆς, τὴν ὁποίαν ἐκυβέρνηουν, ἔχοντες τόσῃν ἐπιρροὴν ἐπάνω εἰς τὰ δημόσια βουλευόμενα. Ἡ πλέον ἀπόλυτος ἐξουσία ἐνεργεῖτο ὑπὸ μορφᾶς νομικῆς κατὰ τὸ φαινόμενον, καὶ ὁ δῆμος, δουλωθεὶς, εἶχεν ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν του τὴν εἰκόνα τῆς ἐλευθερίας. Ὄθεν, μετὰ τὴν ἔξωσιν τῶν Πεισιπρατιδῶν, τὸν εἶδον, ὅτι, ἄνευ ἀντιστάσεως, καὶ βίας εἰσῆλθε πάλιν εἰς τὰ δικαιώματά του, μᾶλλον ἀναβεβλημένα, ἢ ἀνατετραμμένα. Ἀλλ' αἱ ἀλλαγαι, τὰς ὁποίας ὁ Κλεισθένης ἐποίησε τότε εἰς τὴν διοίκησιν, δὲν ἐπανήγαγον τοῦ δήμου τὰ δίκαια ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὰς πρῶτας αὐτῶν ἀρχάς, καθὼς παρευθὺς θέλομεν τὸ δεῖξει.

§. λβ'. Ἡ ἀρνήγησις τῶν πράξεων μ' ἔφερεν εἰς τοὺς, κατ' οὗς οἱ Ἀθηναῖοι, χρόνους, ἐλάμπρυναν τὴν ἀνδρίαν τους κατὰ τῶν Περσῶν· πρὶν ὅμως τοὺς περιγράψω, χρεωσῶ νὰ ἐκθέσω τὰς, ὅσας ὑπέσχέθην, σκέψεις περὶ τοῦ πολιτικοῦ τοῦ Σόλωνος συστήματος. Δὲν ἔπρεπε νὰ ἀναμείνωμεν ἀπὸ τοῦ Σόλωνα νομοθεσίαν παραπλησίαν μὲ τὴν τοῦ Λυκούργου. Δι' ὅ,τι καὶ ὁ εἷς καὶ ὁ ἄλλος εὐρίσκοντο εἰς πολλὰς διαφόρους περιστάσεις. Τοὺς Λακεδαιμονίους, ἐξουσιάζοντας τόπον, ὁ ὁποῖος παρήγαγε πᾶν, ὅ,τι ἦτον χρειώδες εἰς τὰς ἀνάγκας των (4), ἤρκει εἰς τὸν νομοθέτην, νὰ τοὺς κρατῇ ἐκεῖ περικλεισμέ-

(1) Ἄρισ. πολιτ. βιβλ. ε'. κεφ. ιβ'. Πλούτ. εἰς Σόλ. §. 96. (2) Ἡρόδ. βιβλ. α'. §. 59. (3) Θουκ. αὐτ. (4) Πλούτ. αὐτ.

νοους, διὰ νὰ ἐμποδίξῃ, νὰ μὴ διαφθείρωσι τὰ ξένα ἐλαττώματα τὴν δύναμιν, καὶ τὴν καθαρότητα τῶν νομοθεσιῶν του. Αἱ Ἀθῆναι, κείμεναι πλησίον τῆς θαλάσσης, περικυκλωμέναι ἀπὸ γῆν ἄκαρπον, ἦσαν ἠναγκασμένοι, νὰ ἀλλάττωσι συνεχῶς τὰ πρὸς ζωτροφίαν συντείνοντα, τὰ ἐργόχειρα, ἰδέας, καὶ ἥθη των μὲ παρόμοια προϊόντα τῶν ἔθνων ὄλων. Ἡ ἀναμόρφωσις τοῦ Λυκούργου προηγήθη τῆς τοῦ Σόλωνος σχεδὸν διακοσίου χρόνους καὶ πεντήκοντα. Οἱ Σπαρτιάται, περιωρισμένοι εἰς τὰς τέχνας, γνώσεις, καὶ ἰδιότητων πάθη, δὲν ἐπροχώρησαν τόσον εἰς τὸ ἀγαθόν, καὶ κακόν, ὅσον, οἱ Ἀθηναῖοι, κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ Σόλωνος. Οὗτοι, ἀφ' οὗ ἐδοκίμασαν ὅλα τὰ εἶδη τῶν διοικήσεων, ἀνθίασαν, καὶ διὰ τὴν δουλείαν, καὶ διὰ τὴν ἐλευθερίαν, χωρὶς νὰ ἠμπορέσωσι νὰ εὐχαριστηθῶσι μῆτε εἰς τὴν μίαν, μῆτε εἰς τὴν ἄλλην. Δεξιοί, πεπαιδευμένοι, μάταιοι, καὶ εἰς ὁδηγίαν δύσκολοι, ὄλοι, ἕως εἰς τὸν ἐλάχισον ἰδιώτην, ἐσυνείθισαν εἰς δολιότητα, ἀλαζονείαν, καὶ ὅλα τὰ μεγάλα πάθη, τὰ ὅποια ἐγείρονται εἰς τοὺς συχνοὺς κλονισμοὺς μιᾶς πολιτείας. Ἦδη εἶχον ἐλαττώματα, τὰ ὅποια εὐρίσκουσιν εἰς τὰ πέπολισμένα ἔθνη. Εἶχον περὶ πλέον ἐκείνην τὴν ἀνήσυχον ζωηρότητα, καὶ τοῦ πνεύματος τὴν ἐλαφρότητα, τὴν ὁποίαν δὲν εὐρίσκει κἀνεὶς παρ' οὐδενὶ ἄλλῳ ἔθνει.

λγ'. Ἡ γενεὰ τοῦ Λυκούργου, ἀπὸ πολὺν καιρὸν, ἐκράτει τὸν θρόνον τῆς Λακεδαιμόνος. Οἱ δύο βασιεῖς, οἱ τινες εἶχον τότε μετοχὴν ἀπ' αὐτὸν, κἀνὲν σέβας δὲν ἀπελάμβανον, ὁ Λυκούργος, ἦταν εἰς τὰς ὀφεις τῶν Σπαρτιατῶν, ὁ πρῶτος, καὶ ὁ μεγαλύτερος τῆς βασιλείας ἄνθρωπος (1). Ἐπειδὴ ἐδύνετο νὰ βάλῃ βάσιν εἰς τὴν ἀξιοπιστίαν του, καὶ εἰς τὴν τῶν φίλων του, δὲν ἐμποδίσθη ἀπὸ ἐκείνας τὰς ὑπολήψεις, αἱ ὅποια ψυχραίνουσι τὴν φυσικὴν κλίσιν, καὶ ζευεύουσι τὰς θεω-

(1) Πλούτ. αὐτ.

ρίας ἐνὸς νομοθέτου. Ὁ Σόλων, ἀπλοῦς ἰδιώτης, ἐνδεδυμένος ἐξουσίαν προσωρινήν, τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ μεταχειρισθῆ φρονίμως, διὰ νὰ τὴν μεταχειρισθῆ μὲ καρπὸν, περι- κυκλωμένος ἀπὸ φατρίας δυνατὰς, τὰς ὁποίας ἔπρεπε νὰ οικονομῆ, διὰ νὰ διατηρῆ τὴν ἐμπιστοσύνην τους, δε- διδαγμένος ἀπὸ τὸ πρόσφατον τοῦ Δράκοντος παράδειγμα, ὅτι τὰ μέσα τῆς αὐστηρότητος παντελῶς εἰς τοὺς Ἀθηναί- οὺς δὲν ἤρμοζον, δὲν ἠμπόρει νὰ ῥιψοκινδυνεύῃ εἰς μεγάλους νεωτερισμοὺς, χωρὶς νὰ πραξενῆ ἔτι μεγαλύτερους, καὶ χωρὶς νὰ καταβυθίσῃ τὴν πολιτείαν εἰς δυσυχίας ἕως ἀ- διορθώτους. Δὲν ὀμιλῶ περὶ προσωπικῶν ἰδιοτήτων τῶν δύο νομοθετῶν. Τὸ πνεῦμα τοῦ Λυκοῦργου ἦτον πάντῃ ἀνόμοιον μὲ τοῦ Σόλωνος τὰ προτερήματα. Ἐπειδὴ ὁ μὲν α'. ἦτον με- γαλόψυχος, ὁ δὲ β'. πρᾶος, καὶ προφυλακτικὸς· μόνον κοινὸν εἶχον, ὅτι ἐκοπίασαν μὲ τὴν αὐτὴν θερμότητα, ἀλλὰ δι' ὁδῶν διαφόρων, εἰς εὐδαιμονίαν τῶν λαῶν. Θεὸς εἰς τὸν τόπον τὸν ἕνα, τοῦ ἄλλου, ὁ Σόλων δὲν ἤθελε κατορθώσῃ τόσα μεγάλα πράγματα, ὅσα, ὁ Λυκοῦργος, δύναται νὰ ἀμφιβάλλῃ κἀνεὶς, ἂν καὶ ὁ Λυκοῦργος ἤθελε πράξῃ ωραιότερα, ἀπ' ὅσα ὁ Σόλων;

§. λδ'. Ὁ τελευταῖος οὗτος ἠαῖσθη τὸ, ὑπερ ἀνεδέχθη βᾶρος, ὅθεν καὶ ἐρωτηθεὶς, ἂν ἔδωκεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους τοὺς καλλιστότερος ἀπὸ ὅλους τοὺς νόμους, τοὺς καλλιστότερος, ἀπε- κρίθη, τοὺς ὁποίους δύνανται νὰ βασιάσωσι (1). Διὰ τῶν ὀλίγων τούτων λέξεων ἐξωγράφησε τὸν ἀκαταδόμασον χαρακτήρα τῶν Ἀ- θηναίων, καὶ τὴν θλιβεράν ξενοχωρίαν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκειτο. Ὁ Σόλων ἠναγκάσθη νὰ προτιμήσῃ τὴν δημώδη διοίκησιν· ἐπειδὴ ὁ δῆμος, ἐνθυμούμενος, ὅτι τὴν ἀπήλαυσε πολλοὺς αἰῶνας, δὲν εἶδύνατο εἰς τὸ ἐξῆς νὰ βασιάσῃ τὴν τυραννίαν τῶν πλουσίων (2).

(1) Ὡν ἂν, ἔφη, προσεδέξαντο τοὺς ἀρίστους. Πλούτ. εἰς Σόλ.

(2) Ἀριστ. ῥητ. βιβλ. β'. κεφ. ιβ'.

Δι' ὅτι ἔθνος, διωρισμένον εἰς θαλασσοπορίαν, κλίνει πάντοτε πρὸς δημοκρατίαν σφοδρότατα (1). Ἐκλέγων τοῦτο τὸ σχῆμα τῆς διοικήσεως, τὸ ἐπιγέγρασε μὲ τρόπον, ὡς ἐνόμιζον, ὅτι εὔρισκον εἰς αὐτὴν τὴν ὀλιγαρχίαν, εἰς τὸ σῶμα τοῦ Ἀρείου πάγου, τὴν ἀριστοκρατίαν, εἰς τὸν τρόπον τοῦ ἐκλέγειν τοὺς ἀρχηγούς, καὶ τὴν καθαρὰν δημοκρατίαν, εἰς τὴν βραβευθεῖσαν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς ἐλαχίστους πολίτας, τοῦ νὰ καθῆνται εἰς τῆς δικαιοσύνης τὰ κριτήρια (2). Ἡ νομοδοτικὴ αὕτη σύσασις, συνέχουσα μικτὰς διοικήσεις, ἐφθάρη ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴν πρὸς τὸν δῆμον ἐξουσίαν, ὡς ἡ τῶν Περσῶν, ἀπὸ τὴν πρὸς τὸν βασιλέα (3). Κατηγοροῦσι τὸν Σόλωνα, ὅτι ἐτάχυνεν αὐτὴν τὴν φθορὰν, διὰ τοῦ νόμου, ὅς τις ἀπένειμεν ἀδιαφόρως εἰς ὅλους τοὺς πολίτας τὴν φροντίδα νὰ δικάζωσι, προσκαλῶν αὐτοὺς εἰς τὸ χρεῖδδες τοῦτο ἐπάγγελμα διὰ μέσου τοῦ κλήρου (4). Κατ' ἀρχὰς μὲν δὲν ἐγνώρισαν τὰ, ὅσα ἀποτελέσματα ἐδύνατο νὰ παράξη τοιοῦτον προνόμιον (5), ἀλλ' ἐπομένως ἠναγκάσθησαν νὰ οἰκονομῶσιν, ἢ νὰ ἐπικαλῶνται τοῦ δῆμου τὴν υπεράσπισιν, ὁ ὅποιος, ἀφ' οὗ ἐπλήρωσε τὰ κριτήρια, ἦτον κύριος νὰ ἐξηγῇ τοὺς νόμους, καὶ νὰ διαθέτῃ τὴν ζωὴν, καὶ τὴν τύχην τῶν πολιτῶν, κατὰ τὴν θέλησίν του.

§. λέ. Ἰχνογραφῶν τὸν πῖνακα τοῦ συστήματος τοῦ Σόλωνος, ἀνέφερον τὰ αἷτια, διὰ τὰ ὁποῖα ἐβιάσθη νὰ ὑποφέρῃ τὸν νόμον, διὰ τὸν ὁποῖον παραποιοῦνται. Λέγω, α'. ὅτι ὄχι μόνον εἶναι οἰκειωμένος, ἀλλ' ἔτι καὶ ἐπωφελέστατος εἰς τὰς κολῶς διοργανισμένας δημοκρατίας (6). β'. ὅτι ὁ Σόλων δὲν ἠλπίζε ποτὲ, ὅτι ὁ δῆμος ἤθελεν ἀφήσει τὰς ἐργασίας του, δι

(1) Αὐτ. βιβλ. σ'. κεφ. ζ'. (2) αὐτ. βιβλ. β'. κεφ. ιβ'. (3) Πλάτ. περὶ νό. βιβλ. γ'. §. 693—9. (4) Ἄριστ. αὐτ. (5) Πλούτ. εἰς Σόλ. §. 88. (6) Ἄριστ. αὐτ. βιβλ. σ'. κεφ. δ'.

ἀκαρπὸν ἀρέσκειαν, νὰ κρίνη τὰς διαφορὰς τῶν ἰδιωτῶν. Ἄν μετὰ ταῦτα ἐκυρίευσεν τὰ κριτήρια, καὶ ἂν ἡ ἐξουσία του εἰς αὐτὰ ἤυξησε, πρέπει νὰ κατήγορώσῃ περὶ τούτου τὸν Περικλέα, ὁ ὅστις διορίζων μισθὸν τῆς παρουσίας εἰς τοὺς κριτὰς (1), ἐπροσφέρεν εἰς τοὺς πτωχοὺς πολίτας εὐκολώτερον μέσον νὰ ζωστρέφωται. Κατ' οὐδένα τρόπον δὲν πρέπει νὰ ζητῶμεν εἰς τοὺς νόμους τοῦ Σόλωνος τὸ σπέρμα τῶν ἑλαττωμάτων, τὰ ὅποια ἠχρεώσαν τὸ ἐπιχειρήματ' αὐτοῦ, ἀλλ' εἰς τὴν ἀκολουθίαν τῶν καινοτομιῶν, αἵτινες, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, δὲν ἦσαν ἀναγκαῖαι, καὶ ἦτον τόσον ἀδύνατον, νὰ τὰς προβλέψωσιν, ὅσον, τὰ νῦν νὰ τὰς δίκαιώσωσιν. Ὁ Κλεισθένης, μετὰ τὴν ἔξωσιν τῶν Πεισιπρατιδῶν, διὰ νὰ ἀποκτήσῃ τοῦ δήμου τὴν ἑνωσίαν, διείλεν εἰς δέκα φυλὰς τὰς τέσσαρας, αἱ ὅποιαί, ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Κέρωπος, περιεῖχον τοὺς κατοίκους τῆς Ἀττικῆς (2), καὶ κατ' ἔτος ἐκλέγοντο ἀπὸ κάθε μίαν πεντήκοντα βουλευταί, τὸ ὅποιον τοῦτο φέρει τὸν ἀριθμὸν τῶν πεντακοσίων βουλευτῶν. Αἱ δέκα αὗται φυλαί, ὡσὰν τόσαι μικραὶ δημοκραταί, εἶχον τοὺς προέδρους, τοὺς ἀσυνόμους, τοὺς κριτὰς, τὰς συνελεύσεις, καὶ τὰ συμφέροντά των. Νὰ τὰς πολλαπλασιάσῃ, καὶ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὰς περισσότεράν ἐνέργειαν, ἦτον νὰ ὑποχρεώσῃ τοὺς πολίτας, χωρὶς ἐξαίρεσιν, νὰ ἀνακατώνωται εἰς τὰς δημοσίας ὑποθέσεις· ἦτον, νὰ χαρίζηται εἰς τὸν δῆμον, ὅς τις, παρεκτὸς τοῦ δικαιώματος, νὰ ὀνομάζῃ τοὺς ἀρχηγούς, εἶχε τὴν μεγαλητέραν ἐπιβρῶσιν εἰς κάθε φυλὴν. Ἀπεφασίσθη, περὶ πλεόν, ὅτι αἱ διάφοροι συνοδαί, αἱ ὅποιαί εἶχον τὴν ἐπισηαίαν τῆς φορολογίας, καὶ τῆς χρήσεώς τῶν θησαυρῶν, ἔπρεπε νὰ διορίζωνται ἀπὸ δέκα ἀρχηγούς ἐκλελεγμένους ἀπὸ τὰς δέκα φυλὰς. Τοῦτο παρὶστών νέαν

(1) Αὐτ. β.βλ. β'. κεφ. β'. (2) Ἡρ. β.βλ. σ'. §. 66. καὶ 69 Ἀρ. αὐτ. β.βλ. σ'. κεφ. δ'. Πλούτ. εἰς Περικ. §. 153.

πρόφασιν εἰς τὴν ἀλαζονείαν τοῦ δήμου, ἔγινεν αἷτιον, νὰ τὸν εἰσαγάγῃ εἰς διάφορα μέρη τῆς διοικήσεως. Ἄλλ' ἡ φθορὰ τῆς παλαιᾶς νομοδοτικῆς συστάσεως πρέπει νὰ ἀποδίδῶται κυρίως εἰς τὰς κατὰ τῶν Περσῶν νίκας τῶν Ἀθηναίων (1). Μετὰ τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν, προσετάγῃ, ὅπως, οἱ πολῖται τῆς ἐσχάτης κλάσεως, ἀπεξωσμένοι παρὰ τοῦ Σόλωνος ἀπὸ τὰς πρώτας ἀξίας, ἔχωσιν εἰς τὸ ἐξῆς τὸ δικαίωμα, νὰ φθάνωσιν εἰς αὐτάς. Ὁ φρόνιμος Ἀρισείδης προβάλλων αὐτὸ τὸ θέσπισμα (2), ἔδωκε τὸ ἐλεθριώτατον τῶν παραδείγματων εἰς τοὺς διαδόχους του, ὡς πρὸς τὴν διοίκησίν. Ἐπρεπεὺν εἰς αὐτοὺς κατ' ἀρχὰς νὰ κολακεύωσι τὸ πλῆθος, καὶ ἐπομένως νὰ ἔρπωσιν ἐνώπιόν του.

§. λς. Πρώτερον ὁ δήμος δὲν ἐκαταδέχετο νὰ ἔλθῃ εἰς τὰς γενικὰς συνελεύσεις, ἀλλ' ἀφ' οὗ ἡ διοίκησις ἐχάρισε χάριν ἀπὸ τρεῖς ὀβολοὺς εἰς κάθε παρεσῶτα (3), ἔτρεχεν ἐκεῖ παμπληθεῖς, ἐράκρυνεν ἐκεῖθεν τοὺς πλουσίους, τόσον μὲ τὴν παρουσίαν του, ὅσον καὶ μὲ τὰς μανίας του, καὶ ἀντικαθίζα ἀναιδῶς εἰς τοὺς νόμους τὰς φαντασίας του. Ὁ Περικλῆς, ὁ κινδυνώτερος ἀπὸ τοὺς λατρευτάς του, τὸν κατέσκησε νὰ ἀνδιᾶξῃ τὸν κόπον, καὶ τῆς ἀρετῆς τὸ λείψανον, διὰ μέσου τῶν φιλοδωριῶν, αἱ ὁποῖαι ἐξεκένωνον τὸν δημόσιον θησαυρὸν, καὶ ἀναμταξὺ εἰς ἄλλας ὠφελείας εὐκόλυνεν εἰς αὐτὸν τῶν θεαμάτων τὴν εἴσοδον (4), καὶ, ὡσὰν νὰ ἠθέλεν ὁμόσει διὰ τὴν διαφθορὰν τῶν ἡθῶν, διὰ νὰ ταχύνη τὴν τῆς νομοδοτικῆς συστάσεως, κατέσκησε τὸν Ἄρειον πάγον εἰς σιωπὴν, καὶ τὸν ἐγύμνωσε σχεδὸν ἀπ' ὅλα του τὰ προνόμια (5). Τότε ἠφανίσθησαν αἱ προφυλακαὶ ἐκεῖναι, ἡ ἔμειναν ἀνενέργητοι, τόσον φρονίμως ἐπινοηθεῖσαι παρὰ τοῦ Σόλωνος, διὰ νὰ

(1) Ἀρισ. αὐτ. (2) Πλούτ. εἰς Ἀρισ. §. 332. (3) Pet. in leg. attic, p. 205. (4) Πλούτ. εἰς Περικ. §. 156. (5) αὐτ.

ἀφέλη τὰ μεγάλα συμφέροντα τῆς πολιτείας ἀπὸ τὰς ἀκαταστασίας ἀμαθούς, καὶ ἔξω φρενῶν ὀχλοκρατίας. Ἄς ἐνθυμηθῶμεν, ὅτι ἡ βουλὴ ἔπρεπε νὰ προπαρασκευάζῃ τὰς ὑποθέσεις, πρὶν τὰς ἐκθέσῃ εἰς τὴν ἐθνικὴν συνέλευσιν, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀνακρίνωνται ἀπὸ ῥήτορας θεδοκιμασμένης καλοκάγαθίας, καὶ ὅτι αἱ πρῶται ψῆφοι ἔπρεπε νὰ δίδωνται ἀπὸ γέροντας, πεπαιδευμένους διὰ τῆς πείρας. Ὁ δῆμος, αὐτοὺς τοὺς χαλινοὺς τόσο ἐπιτηδεύουσ, νὰ ἐμποδίζωσι τὴν ὀρμὴν του, τοὺς συνέτριψεν ὅλους (1), δὲν ἤθελε πλέον νὰ ὑποτάσσεται, παρὰ εἰς τοὺς ἀπατῶντάς του ἀρχηγούς (2), καὶ ἐξέτεινε τόσο μακρὰν τῆς ἐξουσίας του τὰ ὀρθότεια, ὥστε παύσας ἀπὸ τοῦ νὰ τὰ γνωρίζῃ ὁ ἴδιος, ἐνόμιζεν, ὅτι ἔπαυσαν, καὶ ἀπὸ τοῦ νὰ ὑπάρχωσιν. Ἀξιώματα, τὰ ὁποῖα ἐλευθέρᾳ ἐκλογῇ ἐχορήγει ποτὲ μόνον εἰς ἀνθρώπους ἀμώμους, ἐπὶ τοῦ παρόντος μεταδίδονται διὰ μέσου τοῦ κλήρου εἰς κάθε εἶδος πολιτῶν (3), καὶ πολλάκις, χωρὶς νὰ προσβρέξωσι μήτε εἰς τὸν κλῆρον, μήτε εἰς τὴν ἐκλογὴν. Πάλλοι ἰδιῶται, δυνάμει χρημάτων, καὶ πανουργιῶν, εὐρίσκουσι τὸ μέσον νὰ ἀποκτῶσιν ἀξιώματα, καὶ νὰ εἰσχωρῶσιν ἕως εἰς τὴν τάξιν τῶν βουλευτῶν (4). Τελευταῖον, ὁ δῆμος ἀποφασίζει δεσποτικῶς περὶ πολλῶν ἀμαρτημάτων, οἰκισιοποιθεῖς τὸ προνόμιον τοῦτο, ἢ διὰ νεωτέρων θεσπισμάτων μετὰ τὸν Σόλωνα (5), ἢ δι' ἰδίας αὐτοῦ δυνάμεως, καταφρονήσας τὸν συνήθη τοῦ δικαίου νόμον (6). Ἐκ τούτου εὐρίσκονται συγκεχυμέναί αἱ ἐξουσίαι, αἱ ὁποῖαι τόσο φρονίμως διεμερίσθησαν, καὶ ἡ νομοδοτικὴ δύναμις, ἐκπληροῦσα τοὺς κυρίους τῆς νόμου, ἀποτελεῖ νὰ αἰσθάνωνται, ἢ νὰ φοβῶνται εἰς κάθε στιγμήν τὸ φοβερὸν βάρος τῆς καταδυναστείας. Αὐτὰ τὰ ὀ-

(1) Αἰσχ. εἰς Κίτσιο. §. 427. (2) Ἄρισ. αὐτ. (3) Ἰσοκρ. ἀρεσπαγ. §. 321. (4) Αἰσχ. εἰς Τιμαρ. §. 276. ἢ αὐτ. εἰς Κίτσιο. 437. (5) Ἐν. ἰς. Ἑλ. βιβλ. α'. §. 450. (6) Ἄρισ. πολιτ. βιβλ. δ'. κεφ. δ'.

λέθρια ἐλαττώματα δὲν ἤθελον εἰσελθεῖν εἰς τὴν νομοδοτικὴν σύστασιν, ἂν αὐτὴ δὲν εἶχεν ἐμπόδια ἀνυπέρβατα νὰ νικήσῃ. Ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς ἔτι ἡ ἀρπαγὴ τῶν Πεισιπρατιδῶν ἐμπόδισε τὰς προόδους τῆς, καὶ μετ' ὀλίγον αἰ κατὰ τῶν Περσῶν νῆκαι διέφθειραν τὰς ἰδίας τῆς ἀρχάς. Διὰ νὰ ἤθελε δυναθῆν νὰ ὑπερασπίζηται ἐναντίον παρομοίων συμβεβηκότων καὶ, νὰ ἐνεργῆ μὲ ὅλην τῆς τὴν δύναμιν εἰς τὰ ἔθνη τῶν Ἀθηναίων, ἐχρειάζετο εἰρήνη διεξοδική, καὶ ὁλόκληρος ἐλευθερία· χωρὶς αὐτὸ, ὅλα τὰ χαρίσματα τῆς ἀγχινοίας, συνημμένα εἰς τὸν νομοθέτην, δὲν ἤμποροῦν νὰ ἐμποδίζωσι τὸν Πεισίπρατον, ἀπὸ τοῦ νὰ ᾔηται τῶν ἀνθρώπων ὁ ἀπατηλότατος, καὶ τοὺς Ἀθηναίους, ἀπὸ τοῦ νὰ ᾔηται ὁ εὐκολώτερος εἰς ἀπάτην δῆμος. Δὲν ἐδύναντο, αἰ λαμπραὶ ἐκβάσεις τῶν ἡμερῶν τοῦ Μαραθῶνος, τῆς Σαλαμῆνος, καὶ τῶν Πλαταιῶν, νὰ μὴ γεμιζώσιν ἀπὸ ἀνθαθείαν ἀνόητον τὸν δῆμον τῆς γῆς, ὁ ὁποῖος ἦτον ἀπ' ὅλους τοὺς ἄλλους ταύτης δεκτικώτερος.

§. λς'. Ἀπ' ὅσα ἀποτελέσματα παρήγαγον αἱ διαταγαὶ τοῦ Σόλωνος, δύναται νὰ κρίνῃ κανεὶς καὶ δι' ὅσα ἤθελαν παραγάγῃ εἰς περιστάσεις εὐτυχεσέρας. Βεβιασμένοι ὑπὸ τὴν δυναστείαν τῶν Πεισιπρατιδῶν, ἔκαμνον τὴν ἐνέργειάν τους εἰς τὰ πνεύματα μὲ βραδύτητα, εἴτε διὰ μέσου τῆς ἀνατροφῆς, ἢ ὅποια τότε ἦτον κοινὴ, καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐξέλιπεν (1), εἴτε διὰ τῆς ἐπιρροῆς τῶν δημοκρατικῶν διατάξεων, αἱ ὅποια ἐπραγματεύοντο ἀκαταπαύσως τὴν ἀπάτην, καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς ἐλευθερίας. Μόλις ἐξώρισαν ἐκείνους τοὺς ἡγεμόνας, καὶ ἡ δημοκρατία ἀνεσυστήθη ἀφ' αὐτοῦ τῆς, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἔδειξαν χαρακτῆρα, τὸν ὁποῖον μέχρι τότε εἰς αὐτοὺς δὲν ὑπώπτεον. Ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐποχὴν, ἕως εἰς τὴν τῆς διαφθο-

(1) Ἄρισ. βββλ. η'. κεφ. α'.

ρᾶς των, διήλθον σχεδὸν πεντήκοντα χρόνοι. Ἄλλ' εἰς ἐκεῖνον τὸν εὐτυχῆ καιρὸν, εὐλαβοῦντο ἔτι τοὺς νόμους, καὶ τὰς ἀρετάς, Οἱ φρονιμώτεροι ὀμιλοῦσι περὶ αὐτῶν ἐπὶ τοῦ παρόντος μὲ ἐπαίνους ὁμοῦ καὶ ἀναξεναγμούς, καὶ δὲν εὐρίσκουσιν ἄλλο φάρμακον εἰς τὰς δυσυχίας τῆς πολιτείας, ἢ, νὰ συζητήσωσι πάλιν τὴν διοίκησιν τοῦ Σόλωνος (1).

Τ Μ Η Μ Α Β'.

ΑΙΩΝ ΤΟΥ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ ΚΑΙ ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ (2).

Μὲ πόνου ψυχῆς ἀποφασίζω νὰ περιγράψω μάχας. Ἦθελεν ἦτον ἀρκετὸν, νὰ ἠξεύρωμεν, ὅτι οἱ πόλεμοι ἀρχίζουσιν ἀπὸ τὴν φιλοτιμίαν τῶν βασιλέων, καὶ τελειώνουσιν ἀπὸ τὰς δυσυχίας τῶν λαῶν. Ἄλλὰ τὸ παράδειγμα ἔθνους, ὅπου προκρίνει ἀπὸ τὴν δουλείαν τὸν θάνατον, εἶναι μέγιστον, καὶ διδακτικώτατον, ὡς δὲν πρέπει νὰ τὸ διέλθῃ κανεὶς μὲ σιωπῆν. Ὁ Κῦρος ὑψώσε τὴν δύναμιν τῶν Περσῶν ἐπάνω εἰς τὰ συντρίμματα τῶν αὐτοκρατοριῶν Βαβυλῶνος, καὶ Λυδίας, ὑπέταξε τὴν Ἀραβίαν, τὴν Αἴγυπτον, καὶ τὰ πλέον μεμακρυσμένα ἔθνη (3), Καμβύσσης, ὁ υἱὸς του, τὸ βασίλειον τῆς Κυρήνης, καὶ πολλῶν ἔθνων τῆς Ἀφρικῆς (4). Μετὰ τὸν θάνατον τούτου, οἱ ἄρχοντες Πέρσαι, ἑπτὰ τὸν ἀριθμὸν, ἀφ' οὗ κατεδάμασαν μάγον τινα, ὅς τις ἤρπασεν ἀνόμως τὸν θρόνον, συνῆλθον, διὰ νὰ διορίσωσι τὴν τύχην τῶν εὐρυχώρων βασιλειῶν (5). Ὁ Ὠθάνης ἐπρόβαλε νὰ ταῖς ἐύσωσι τὴν ἐλευθερίαν, καὶ νὰ συζητήσωσι

(1) Ἰσοκρ. ἀρεοπ. §. 319. Αἰσχ. εἰς Κτησιφ. §. 427. (2) Ἀπὸ τῶ, 490. μέχρι τοῦ, 441, ἔτους πρὸς γ. (3) Ξε. περὶ Κύρ. παιδ. βιβλ. α'. §. 2. π'. 250. (4) Ἡρ. βιβλ. γ'. §. 7. καὶ 13. (5) Ἡρ. αὐτ. §. 8.

πανταχοῦ τὴν δημοκρατίαν. Ὁ Μεγάβυζος ὑψωσε τῆς ἀριστοκρατίας τὰ προνόμια. Ὁ Δαρεῖος, υἱὸς τοῦ Ὑσάσπου ἀπεφάσισε διὰ τὸ σύστημα, τὸ ὁποῖον, μέχρι τότε, ἀπετέλεσε τὴν εὐδαιμονίαν, καὶ τὴν δόξαν τῶν Περσῶν. Ἡ γνώμη του ὑπερίσχυσε, καὶ ὁ κληρὸς, εἰς τὸν ὁποῖον ἐπισεύθησαν τὴν ἐκλογὴν τοῦ βασιλέως, ἐπειδὴ, διὰ τῶν μηχανῶν του, ἐφανερώθη πρὸς χάριν του, εὐρέθη ἡσυχος κύριος τῆς δυνατωτέρας αὐτοκρατορίας τοῦ κόσμου, καὶ ἔλαβε, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν παλαιῶν μοναρχῶν τῶν Ἀσσυρίων, τὸ ἐπώνυμον τοῦ μεγάλου βασιλέως, καὶ τὸ τοῦ βασιλέως τῶν βασιλέων (1).

§. β'. Ὑψωθείς εἰς αὐτὸν τὸν βαθμὸν, ἤξευρεν ἔτι νὰ εὐλαβῆται τοὺς νόμους, νὰ διακρίνη τὴν ἀξίαν, νὰ δέχεται συμβουλὰς, καὶ νὰ οἰκειοποιῆται φίλους. Ζώπυρος, υἱὸς τοῦ Μεγαβύζου, ἐσάθη ὁ ἐπισηνιώτατος τῶν φίλων του. Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, κάπποιος ἐτόλμησε νὰ προβάλῃ εἰς τὸν Δαρεῖον τοῦτο τὸ πρόβλημα, ὃ ὁποῖος ἐκράτει εἰς τὰς χεῖράς του ῥῶδιον. »Ποῖον ἀγαθὸν ἀγαπᾷς νὰ πολλαπλασιασθῇ τοσάκις, ὅσους κόκκους περιέχει αὐτό;« Ζώπυροι, ἀπεκρίθη ὁ βασιλεὺς, χωρὶς νὰ δισάσῃ (2). ἡ ἀπόκρισις αὕτη ἔρριψε τὸν Ζώπυρον εἰς μίαν ἀπὸ ἐκείνας τὰς ἀποπλανήσεις τοῦ ζήλου, αἱ ὁποῖαι ἄλλως δὲν δικαιώνονται, εἰμὴ μὲ τὸ φρόνημα, ὅπου τὰς προξενεῖ. Ὁ Δαρεῖος ἐπολιόρκει δέκα ἐννεα μῆνας τὴν Βαβυλῶνα ἐπαναστατήσασαν, καὶ ἦτον εἰς ἀκμὴν, νὰ παραιτηθῇ ἀπὸ τὴν ἐπιχειρήσιν του, ὅταν ὁ Ζώπυρος ἐφάνη ἔμπροσθέν του, χωρὶς μύτην, χωρὶς ὦτα, ἔχων ἔλα τὰ μέλη τοῦ σώματος ἠκρωτηριασμένα, καὶ ἐσκεπασμένα ἀπο πληγᾶς. »Καὶ

(1) Τῷ, 511. ἔτι πρὸ Χ. (2) Τὶ ἂν βούλοιο τοσοῦτον, ὅσον εἰς τὸ πλῆθος τῶν κόκκων; Ζώπυρος εἶπεν ἡν δὲ ἀνὴρ ἀγαθὸς, καὶ φίλος, ὁ Ζώπυρος. Πλοτ. ἀποφ.

ἣποία βάρβαρος χεὶρ σὲ κατέστησεν εἰς τοιοῦτον ἐλεεινὸν θέα-
 ῖμα, ἐφώνησεν ὁ βασιλεὺς, τρέχων πρὸς αὐτόν; Ἡ ἐδικήμου,
 ἀπεκρίθη ὁ Ζώπυρος. Ἀπέρχομαι εἰς Βαβυλῶνα (1), ὅπου
 κίκανώς τὸ ὄνομά μου γνωρίζουσι, καὶ τὸν, ὃν ἔχω, βαθμὸν
 κείνους τὴν αὐλήν σου. Ἐκεῖ θέλω σὲ ἐγκαλέσει, ὅτι ἐτιμώρησας
 κίμε ἀναξιωτέρας σκληρότητας τὴν συμβουλὴν, τὴν ὁποίαν
 κί σ' ἔδωκα, νὰ παραιτηθῆς ἀπὸ τὴν πολιορκίαν· ἐπόμενον εἶναι
 κί νὰ μ' ἐμπιστευθῶσι κίανεν σῶμα στρατιωτῶν, ἠμπορεῖς νὰ
 κί ἀντιπαρατάξῃς ἐναντίον του τινὰ ἀπὸ τὰ ἐδικά σου, καὶ θέ-
 κί λεις θυσιάσει μερικοὺς, εὐκολύνων εἰς ἐμὲ τὰς ἐκβάσεις.
 κί αἱ ὁποῖαι δύνανται νὰ σύρῳσιν εἰς ἐμὲ ὀλίγον κατ' ὀλίγου
 κί τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ ἐχθροῦ, θέλω φθάσει νὰ ἀποκατασταθῶ
 κί τῶν πυλῶν κύριος, καὶ ἡ Βαβυλὼν εἶναι πλέον εἰς τὴν ἐξου-
 κί σίαν σου. Ἡ καρδιά τοῦ Δαρείου ἐσυντρίφθη ἀπὸ θλίψιν, καὶ
 θάμβος. Ὁ σκοπὸς τοῦ Ζωπύρου ἐπέτυχεν, ὁ φίλος του ἐπε-
 κί σῶρευσεν εἰς αὐτόν κί λῆθος περιποιησέων, καὶ εὐεργεσιῶν,
 ἀλλ' ἔλεγε συχνὰ, εὐχαριστούμην νὰ δώσω ἑκατὸν Βαβυλῶ-
 κί νας, διὰ νὰ σπικώσω ἀπὸ τὸν Ζώπυρον τόσον βάρβαρον με-
 κί ταχείρησιν (2).

§ γ'. Ἀπὸ τὸ εὐαίσθητον ταῦτο, εἰς ἰδιώτην μὲν τόσον
 συμπαθὲς, εἰς βασιλέα δὲ τόσον πολύτιμον, προέκυψεν ἐκεῖνο
 τὸ ἔλεος, ὅπου αἱ νενικημένοι ἐδοκίμαζον πολλάκις ἐκ μέρους
 τούτου τοῦ βασιλέως, καὶ ἐκεῖνη ἡ εὐγνωμοσύνη, μὲ τὴν ὁ-
 κί ποῖαν ἠμείβετο βασιλικῶς τὰς, ὅσας ἐδέχετο, ὅταν ἦτον ἰδιώ-

(1) Βαβυλὼν, πρωτεύουσα πόλις τῆς Ἀσσυρίας, καὶ μία ἀπὸ τὰς
 κί καθέδρας τῶν βασιλέων τῆς Περσίας· εἶναι τὰ νῦν σωρὸς ἐρείπων. (2)
 Ἐπεὶ δὲ αὐτὸς ἑαυτὸν αἰκισάμενος, ὁ Ζώπυρος, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ
 κί ὄλα περὶ αὐτῶν, ἐξηπάτησε Βαβυλωνίους, καὶ πεισθεῖς ὑπ' αὐτῶν, πα-
 κί ρέδωκε Δαρῶ τὴν πύλιν, πολλάκις ὁ Δαρεῖος εἶπεν, οὐκ ἂν ἐδεῖσθαι
 κί λαβεῖν ἑκατὸν Βαβυλῶνας, ἐπὶ τῷ μὴ Ζώπυρον ἔχειν ὀλέκληρον. Πλοῦτ.
 αὐτ.

της, δουλεύσεις (1). Ἐντεῦθεν ἐγεννήατο ἔτι ἐκείνη ἡ μετριότης, τὴν ὁποίαν ἐφανέρωνεν εἰς τὰς αὐστηρατέρας τῆς ἐξουσίας του πράξεις. Πρῶτερον τὰ εἰσοδήματα τοῦ διαδύματος συνίσαντο εἰς αὐτοθελήτους τῶν λαῶν προσφοράς, προσφοράς, τὰς ὁποίας ὁ Κῦρος ἐδέχετο μὲ πατρικὸν φίλτρον, καὶ ὁ Καμβύσης ἀπῆτει μὲ ὄγκον αὐθεντικῶν (2), καὶ μετὰ ταῦτα, ὁ βασιλεὺς ἐδύνετο νὰ αὐξήσῃ κατὰ τῶν φαντασιῶν του τὴν θέλῃσιν. Ὁ Δαρεῖος διείλε τὸ βασιλείῳ του εἰς εἴκοσι διαικῆσεις, ἢ σατραπίας, καὶ ὑπέβαλεν εἰς ἐξέτασιν τῶν διωρισμένων εἰς αὐτὰς ἀρχηγῶν, τὸν κατάλογον τῶν φορολογιῶν, τὰς ὁποίας ἐπροβλήθη νὰ συναθροίζωσιν ἀπὸ κάθε ἐπαρχίαν. Ὅλοι ἐθαύμαζον τῆς φορολογίας τὴν μετριότητα, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς δυσπιστῶν εἰς τὰς ψήφους των, ἔλαβε προσοχὴν, νὰ τὴν καταβιβάσῃ εἰς τὸ ἥμισυ (3). Νόμοι σοφοὶ διεύθυνον τὰ διάφορα μέρη τῆς διοικήσεως (4), διετήρουν εἰς τοὺς Πέρσας τὴν ἀρμονίαν, καὶ τὴν εἰρήνην, τὰ ὅποια σπρίζουσι τὴν βασιλείαν, καὶ οἱ κατὰ μέρος ἄνθρωποι εὑρισκόν εἰς τὴν διατήρησιν τῶν δικαιωμάτων, καὶ περιουσιῶν τὴν μόνην ἰσοσαθμίαν, τὴν ὁποίαν εἰς μοναρχίαν δύνανται νὰ ἀπολαμβάωσιν. Ὁ Δαρεῖος ἐλάμπρυνε τὴν βασιλείαν του μὲ συστάσεις ἐπιφελεῖς, καὶ τὴν ἠμαύρωσε μὲ πορθήσεις. Γεννηθεῖς μὲ πολεμικὰ προτερήματα, προσκυνούμενος ἀπὸ τὰ στρατεύματά του (5), ζέων ἀπὸ εὐτολμίαν εἰς καμμίαν πράξιν, ἀλλ' ἥσυχος, καὶ ἀδιάφορος εἰς τὸν κίνδυνον (6), ὑπέταξε σχεδὸν τόσα ἔθνη, ὅσα ὁ ἴδιος Κῦρος (7).

(1) Ἡρ. βιβλ. γ'. §. 140. (2) αὐτ. (3) Τοὺς δὲ φόρους τοῖς ὑπὸ κούρῃ τάξας, μετεπέμψατο τοῖς πρώτοις τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ περὶ τῶν φόρων ἠρώτησε, μὴ βαρεῖς εἰσὶ, φησάντων δὲ μετρίως ἔχειν, ἐκέλευε τελεῖν τοῖς ἡμίσεις ἕκαστον. Πλούτ. αὐτ. (4) Πλάτ. περὶ νο. βιβλ. γ'. §. 695. Διοδ. βιβλ. α'. §. 85. (5) Πλάτ. αὐτ. (6) Πλούτ. ἀποφ. εγ'. §. 172. (7) αὐτ.

§. δ. Αἱ στρατιωτικαὶ δυνάμεις, αἱ νικαίτου, καὶ ἡ ἐπείσερπυσα περὶ τὸν Θρόνον κολακεία, τὸν κατέπεισαν, ὅτι μόνος ὁ παρ' αὐτοῦ λόγος ἠμπόρει νὰ ὑποτάτῃ τὰ ἔθνη· καὶ ἐπειδὴ ἦτον ἐπίσης ἔμπειρος νὰ ἐκπληροῖ μεγάλα ἐπιχειρήματα, καὶ νὰ τὰ διατάτῃ, ἐδύνατο μὲν νὰ τὰ ἀναβάλῃ, ἀλλὰ ποτὲ δὲν τ' ἄφινε. Πρὶν ὁμιλήσω περὶ ὄσων ἀπειρῶν μέσων εἶχε νὰ ἐνώσῃ τὴν Ἑλλάδα μὲ τὰς πορθήσεις του, εἶμαι χρωστικὸς νὰ ἀναφέρω σημεῖα τινὰ τοῦ χαρακτῆρός του. Δι' αὐτὸ ὁ βασιλεὺς εἶναι ἐτι φοβερώτερος μὲ τὰ ἰδιά του προτερήματα, ἢ μὲ τὴν δυνάμιν του· ἡ ἐδική του δύναμις ἦτον σχεδὸν ἀπεριόριστος. Ἡ βασιλεία του, τῆς ὁποίας ἡ ἔκτασις εἰς τινὰ μέρη εἶναι σχεδὸν 21,164 στάδια ἀπὸ τὴν ἀνατολὴν εἰς τὴν δύσιν, καὶ σχεδὸν 7936, ἀπὸ μεσημβρίαν εἰς ἄρκτον, δύναται νὰ περιέχῃ κατ' ἐπιφάνειαν 115,618,000 στάδια τετραγωνικὰ, ἐν ᾧ ἡ ἐπιφάνεια τῆς Ἑλλάδος δὲν ἔχει περισσότερα ἀπ' 1,366,000, στάδια τετραγωνικὰ, καὶ εἶναι τὸ ἑκτασὸν δέκατον πεμπτημῶριον τῆς Περσίας. Περιέχει πολλὰς ἐπαρχίας, κειμένας ὑπὸ κλίμα εὐτυχέστερον, καρποφόρους ἐξ αἰτίας τῶν μεγάλων ποταμῶν, ὠραϊσμένας ἀπὸ πόλεις ἀκμαζούσας, πλουσίας διὰ τῆς γῆς τὴν εὐφορίαν (1), τῶν κατοίκων τὴν φιλεργίαν, τῆς ἐμπορίας τὴν ἐνεργεῖαν, καὶ τὴν πληθὺν τῶν ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους περιποιοῦνται ἐν ταύτῳ, ἡ θρησκεία, οἱ νόμοι, καὶ αἱ χορηγούμεναι ἀπὸ τὴν παιδοποιῖαν ἀμοιβαί. Οἱ χρηματικοὶ φόροι (2) ἀνέρχονται, μικροῦ θέοντος, εἰς 14,560 τάλαντα εὐβοϊκὰ· δὲν τὰ ἐδιώριζον εἰς τὰς συνειθισμένας δαπάνας, ἀλλὰ μεταβαλλόμενα εἰς ὄγκους, τὰ διαφυλάττουσιν διὰ ἀσυνειθίστους (3). Αἱ ἐπαρχίαι εἶναι διωρισμένας διὰ τὴν τροφήν τοῦ βασιλικοῦ οἴκου, καὶ διὰ τὴν ζωοτροφίαν τῶν στρατευ-

(1) Ξε. αὐτ. βιβλ. γ'. §. 296. Ἀρῶνα. ις. ἐνδ. §. 355. (2) Πρ. βιβλ. γ'. §. 95. (3) Ὅρα τὴν σημ. Ἡρ. αὐτ.

μάτων (1), ἄλλαι μὲν δίδουσι σίτον (2), ἄλλαι δὲ, ἵππους (3). Μόνη ἢ Ἀρμενία σέλλει κατ' ἔτος εἴκοσι χιλιάδας πωλάρια (4), λαμβάνουσι ἀπὸ τὰς ἄλλας σατραπίας, ποίμνια, ἔριον, ἔβενον, ὀδόντας ἐλεφάντων, καὶ διάφορα εἶδη προϊόντων (5).

§. ε'. Τὰ διαμεμερισμένα εἰς τὰς ἐπαρχίας στρατεύματα τὰς περικρατοῦσιν εἰς ὑποταγὴν, ἢ τὰς ὑπερασπίζονται ἀπὸ καμμίαν εἰσβολὴν (6). Ἐν ἄλλο στρατεῦμα, συγκεκροτημένον ἀπὸ καλλιτέρους στρατιώτας, ἀγρυπνεῖ διὰ τοῦ βασιλέως τὴν φύλαξιν, ἐν οἷς διακρίνονται μάλιστα δέκα χιλιάδες ἄνθρωποι, ὀνομαζόμενοι ἀθάνατοι, ἐπειδὴ ὁ ἀριθμὸς των πρέπει πάντοτε νὰ ἦναι πλήρης (7). Κανὲν ἄλλο τάγμα δὲν ἀποτολμᾷ νὰ φιλονεικῇ με' αὐτοὺς διὰ τὴν τιμὴν τοῦ βαθμοῦ, μήτε διὰ τὸ βραβεῖον τῆς δυνάμεως. Ὁ Κύρος συνεισήγαγεν εἰς τὸ στρατεῦμα παιδείαν (8), τὴν ὁποίαν οἱ πρῶτοι διάδοχοί του ἐφρόντισαν νὰ διαφυλάττωσι. Κατ' ἔτος ὁ βασιλεὺς ἐδιώριζε γενικὴν ἀναθεώρησιν· καὶ ἐβεβαιούτο ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν κατὰσασιν τῶν περὶ αὐτὸν στρατευμάτων. Πειπαιδευμένοι, καὶ πισοὶ κατάσκοποι περιήρχοντο μακρὰν, ἐργαζόμενοι τὸ ἴδιον ἐπάγγελμα· οἱ ἐκπληροῦντες τὰ χρέη των ἀξιωματικοί, ἐλάμβανον ἀμοιβάς, οἱ ἄλλοι ἐξεροῦντο τὰς ἀξίας των (9). Ἰδιαιτέρως τὸ ἔθνος τῶν Περσῶν, τὸ πρῶτον τῆς ἀνατολῆς, ἀφ' οὗ τὸν Κύρον παρήγαγεν, ἐθεώρει τὴν ἀνδρίαν, ὡς τὴν ὑπερτέραν τῶν ἀρετῶν (10), καὶ τὴν ἐτίμα ἐπομένως καὶ εἰς τοὺς ἐχθρούς του (11). Τὸ νὰ καταφρονῇ τὰς κακοκαιρίας, τὸ νὰ ὑποφέρῃ μακρὰς, καὶ δυσχερεῖς ὁδοιπορίας, τὸ νὰ ρίπτῃ βέλῃ,

(1) Ὁ αὐτ. βιβλ. α'. §. 192. (2) Ὁ αὐτ. γ'. 91. (3) αὐτ. (4) Στρά. βιβλ. ια'. §. 530. (5) Ἡρ. αὐτ. Στρά. ιε'. 735. (6) Ἡρ. αὐτ. Ξεν. Κύρ. παρδ. βιβλ. η'. §. 230. (7) Ἡρ. βιβλ. ζ'. §. 83. Διοδ. βιβλ. ια'. §. 7. Ἡσύχ. καὶ Σουί. εἰς Ἀθῶν. (8) Ξεν. Κύρ. παρδ. αὐτ. (9) Ὁ αὐτ. οἰκον. §. 828. (10) Ἡρ. βιβλ. α'. §. 136. (11) Ὁ αὐτ. βιβλ. ζ'. §. 181.

καὶ νὰ διέρχεται τοὺς χειμᾶρρους πλέον, ἥσαν παρ' αὐτῷ ἀγῶ-
νες τῶν παιδῶν (1), συνῆπτον μὲ αὐτοὺς, εἰς προκεχωρηκυῖαν
ἡλικίαν, τὴν θῆραν, καὶ τὰς ἄλλας ἐξασκήσεις, ὅσαι συντη-
ροῦσι τὰς δυνάμεις τοῦ σώματος (2), ἐφαίνοντο τὸν καιρὸν
τῆς εἰρήνης μὲ μέρος ὀπλῶν, ἀφ' ὅσα φέρουσιν εἰς τὸν πό-
λεμον (3), καὶ διὰ νὰ μὴν ἀπομάθῃσι τὴν ἐξιν τοῦ ἵππεύ-
ειν, ποτὲ δὲν περιπατοῦσι πεζοί (4). Τὰ ἦθη ταῦτα ἀνεπαι-
σθήτως ἀπέβησαν ἦθη ὅλης τῆς βασιλείας.

§. 5'. Τὸ ἵππικὸν εἶναι ἡ κυρία τῶν Περσικῶν στρατευμάτων
δύναμις. Κἄν φεύγη, ρίπτει βέλη, τὰ ὅποια ἀναχαιτίζουσι
τὴν ὀρμὴν τοῦ νικητοῦ (5). Ὁ ἔφιππος εἶναι δὲ ὅλου ἐσκε-
πασμένος ἀπὸ σίδηρον, καὶ χαλκῶν (6). Ἡ Μηδία ἐξάγει
διασήμεους ἵππους, κατὰ τὸ μέγεθος, γενναϊότητα, καὶ ταχύ-
τητα (7). Τὸ εἰκοσθὸν ἔτος καταγράφονται εἰς τοὺς στρατιωτι-
κοὺς καταλόγους, καὶ τὸ πεντηκσθὸν, παύουσιν ἀπὸ τὴν δου-
λευσιν (8). Εὐθύς, ἀφ' οὗ προσάξῃ ὁ βασιλεὺς, ὅλοι οἱ διω-
ρισμένοι εἰς ἐκστρατεῖαν, ὀφείλουσιν, εἰς ῥητὴν ἡμέραν, νὰ
εὐρεθῶσιν εἰς τὸν διωρισμένον τόπον. Οἱ νόμοι, ὡς πρὸς τοῦ-
το, εἶναι αὐστηροὶ, καὶ φρικώδεις. Κάποτε δυσυχεῖς πατέρες
ἐζήτησαν δι' ἀμοιβὴν τῶν δουλεύσεών τους, νὰ κρατῶσι πα-
ρ' αὐτοῖς τὰ παιδιά των, τοῦ γηρατειοῦ αὐτῶν ὑποσῆριγμα. Πα-
ραιτοῦνται ἀπὸ τοῦ νὰ με συνοδεύωσιν, ἀπεκρίνετο ὁ βασιλεὺς,
καὶ ἐν ταύτῳ τὰ ἐθανάτωνεν (9). Οἱ βασιλεῖς τῆς Περσίας
ποτὲ δὲν στρατεύουσι, χωρὶς νὰ φέρωσι μεθ' ἑαυτῶν ἀναριθ-

(1) Αὐτ. Στρά. βιβλ. ιε'. §. 733. (2) Ξεν. Κύ. παρ. α'. 5. (3) Γώση. ἀρχαιολ. βιβλ. ιι'. §. 874. Μάρκιελ. βιβλ. κγ'. §. 383. (4) Ξεν. αὐτ. βιβλ. δ'. §. 102. π'. 241. (5) Ὁ αὐτ. ἀναβ. κ. γ'. 306. Πλούτ. εἰς Κράσ. §. 558. (6) Brisson. de reg. Pers. l. 3. c. 33. (7) Ἡρ. βιβλ. γ'. §. 106. ζ'. 40. Ἀρ' ρ'. β'. κεφ. ια'. Brisson. ibid. (8) Στρά. βιβλ. ιε'. §. 734. (9) Ἡρ. βιβλ. δ'. κεφ. 84. ζ'. 36. Senec. de ira. l. 3. c. 16 et 17.

μήτους πολεμιάς· θαρροῦσιν, ὅτι τὸ ἀπαιτεῖ ἡ ἀξία των, νὰ φαίνονται εἰς ταύτας τὰς περιστάσεις μὴ ἔλην τὴν ἐπίδειξιν τῆς δυνάμεως, νομίζοντες, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν στρατιωτῶν ἀποφασίζει τὴν νίκην, καὶ συλλέγοντες παρ' αὐτοῖς τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν δυνάμεών τους, ὑπολαμβάνουσι, ὅτι θέλουσι προλάβῃ τὰς ταραχὰς, ὅσαι δύνανται νὰ ἐγερθῶσιν εἰς τὴν ἀπουσίαν τους. Ἄλλ' ἔάν αὐτὰ τὰ στρατεύματα δὲν παρασύρωσι πᾶν τὸ προσυχόν, δι' ἧς ἐμπνεύουσι αἰφνυδίας φρίκης, καὶ δι' ἧς κατ' ἀρχὰς οἰδοῦσι προσβολῆς, ἀμέσως κλίνουσι εἰς φυγὴν, ἢ ἐλλείπει τῶν προζωαρχείων, ἢ ἀνανδρίχ τῶν στρατευμάτων. Οὕτω πολλάκις εἶδαν τοὺς πολέμους τῆς ἀσίας, ὅτι ἔλαβον τέλος εἰς μόνην ἐκστράτευσιν, καὶ ἡ τύχη μιᾶς βασιλείας ἐξήρτηται ἀπὸ τῆς μάχης τὴν ἔκβασιν.

§. ζ. Οἱ βασιλεῖς τῆς Περσίας ἔχουσι ἐξουσίαν ἀπόλυτον, ἐπιβεβαιωμένην ἀπὸ τῶν λαῶν τὴν εὐλάβειαν, οἱ ὅποιοι εἶναι συνειδησμένοι νὰ τοὺς σέβωνται, ὡς ἐμφύχους εἰκόνας τῆς Θεότητος (1). Ἡ γέννησίς των εἶναι ἡμέρα ἑόρτιος (2)· καὶ εἰς τὸν θάνατον αὐτῶν, διὰ νὰ ἐνδείξωσιν, ὅτι ἔχασαν τὴν ἀρχὴν τοῦ φωτός, καὶ τῶν νόμων, φροντίζουσι νὰ σβύνωσι τὸ ἱερὸν πῦρ, καὶ νὰ κλείωσι τῆς δικαιοσύνης τὰ κριτήρια (3). Ἐπὶ τῆς βασιλείας των, οἱ κατὰ μέρος ὑπάκουσι δὲν προσφέρουσι θυσίας, χωρὶς νὰ ἀναπέμπωσιν εὐχὰς ὑπὲρ τοῦ βασιλέως, ὁμοίως καὶ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους. Ὅλοι, χωρὶς νὰ ἐξαίρεσωμεν καὶ τοὺς ὑποτελεῖς ἡγεμόνας, οἱ διοικηταὶ τῶν ἐπαρχιῶν, καὶ οἱ παραδυναστεύοντες εἰς τὴν αὐλήν (4), λέ-

(1) Πλούτ. εἰς Θέμισ. §. 125. (2) Πλάτ. εἰς Ἀλκιβ. §. 121. (3) Διόδ. εἰς § 580. Σιοβ. λο. μβλ. §. 294. Brisson. ibid. §. 54. (4) Δι' αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος σημαίνουσαν εἰς τὴν Περσίαν τὴν βασιλείαν αὐτῆν· ἢ τοὺς διοικητὰς τῶν ἐπαρχιῶν. Ξεν. Κύρ. παιδ. βιβλ. π. §. 201—3. Πλούτ. εἰς Πελοπ. καὶ εἰς Λύσ. 436.

γονται δούλοι τοῦ βασιλέως· ἔκφρασις, ἐμφαίνουσα ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐσχάτην δουλοπρέπειαν, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Κύρου, καὶ Δαρείου, ἦτον μόνον τῆς ἀγάπης, καὶ τοῦ ζήλου μαρτύριον. Μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ τελευταίου τούτων τῶν βασιλέων, οἱ Πέρσαι δὲν εἶχον καμμίαν αἰτίαν νὰ συγχυσθῶσι μὲ τὰ πλήθη τῆς ξηραῆς τῆς Ἑλλάδος· μόλις ἤξευρον εἰς τὴν αὐτὴν τῶν Σούσων, ὅτι ἐνυπάρχουσιν εἰς τὸν κόσμον Λακεδαιμίων, ἢ Ἀθῆναι (1), ὁπόταν ὁ Δαρεῖος ἀπεφάσισε νὰ δουλώσῃ αὐτὰς τὰς μεμακρυσμένας ἐπαρχίας. Ἀτόσσα, θυγάτηρ τοῦ Κύρου, πρὸ μακροῦ ὑπανδρευθεῖσα, τῷ ἔδωκε περὶ τούτου τὴν πρώτην ιδέαν, τὴν ὁποίαν ἐδέχθη ἀπὸ ἱατρὸν Ἕλληνα, Δημοκῆδην ὀνομαζόμενον, ὅστις τὴν ἰάτρευσε ἀπὸ ἀσθένειαν ἐπικίνδυνον. Οὗτος, μὴ δυνάμενος νὰ ἐπινοήσῃ δι' ἄλλων μέσων τὴν ἐλευθερίαν του, ἰδεάσθη τὸν σκοπὸν τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰσβολῆς, τὸν ἐπρόσφερε μὲ πῦύτητα εἰς τὴν βασίλισσαν, καὶ ἐθέλητο, ὅτι μέλλει νὰ λάβῃ ἀποσολὴν, ἡ ὁποία ἔμελλε νὰ εὐκολύνῃ εἰς αὐτὸν τὸν τρόπον, νὰ ἀνιδῇ τὴν πατρίδα του κρότωνα. (2).

§. κ'. Ἡ Ἀτόσσα ἐπέτυχε καιρὸν εὐάρεσον, ἐν ᾧ ὁ Δαρεῖος τῇ ἐξήγει τὴν ἀγάπην του. »Εἶναι καιρὸς, τῷ εἶπε, »νὰ λαμπρύνῃς τὴν εἰς τὸν θρόνον ἀνάβασίν σου μὲ καμμίαν »ἐπιχείρησιν, ἥτις μέλλει νὰ σύρῃ τὸ σέβας τῶν ὑπηκόων σου (3). »Εἶναι ἀναγκαῖος εἰς τοὺς Πέρσας βασιλεὺς πορθητῆς. Στρέψαι »τὴν γενναιότητά των εἰς κἀνὲν ἔθνος, ἐὰν δὲν θέλῃς νὰ τὴν »διευθύνωσιν ἐναντίον σου.« Ἀφ' οὗ ὁ Δαρεῖος ἀπεκρίθη, »ὅτι εἶχε σκοπὸν νὰ κηρύξῃ κατὰ τῶν Σκυθῶν πόλεμον. »Εἶναι »εἰς τὴν ἐξουσίαν σου ἐκεῖνοι οἱ Σκυθαί, εἶπεν ἐκδευτέρου ἢ »βασίλισσα, ὁπόταν τὸ θέλῃς. Ἐπιθυμῶ νὰ φέρῃς τὰ ὅπλα

(1) Ἡρ. βιβλ. α'. §. 158. ε'. 73. καὶ 105. (2) Κρότων. πέλις Ἑλλήνις ἐν Ἰταλίᾳ. Κέτρονε τὰ νῦν. (3) Ὁ αὐτ. γ'. 134.

σου κατὰ τῆς Ἑλλάδος, καὶ νὰ μοὶ ἀγάγῃς γυναῖκας τῆς
 » Λακεδαιμόνας, τοῦ Ἀργῶν, τῆς Κορίνθου, καὶ τῶν Ἀθη-
 » νῶν, διὰ νὰ τὰς διορίσω εἰς τὴν δούλευσίν μου. « Ὁ Δαρεῖος
 εὐθὺς ἀνέβαλε τὸν κατὰ τῶν Σκυθῶν σκοπὸν του, καὶ ἐξαπέ-
 σευξε τὸν Δημοκῆδον μὲ πέντε Πέρσας, τοὺς ὁποίους ἐπρό-
 σαξε νὰ τῷ ἀποδόσωσιν ἀκριβῆ λογαριασμὸν τῶν, ὧν ἐμελέτα
 νὰ ὑποτάξῃ, τόπων. Μόλις ὁ Δημοκῆδης ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν
 βασιλείαν τοῦ Δαρείου, καὶ εὐθὺς κατέφυγεν εἰς Ἰταλίαν· οἱ
 δὲ ὀδηγούμενοι παρ' αὐτοῦ Πέρσαι, ἐδοκίμασαν πολλὰς δυσ-
 χίας, καὶ ὅταν ἐπανήλθον εἰς Σοῦσα, ἡ ἐπιθυμία τῆς βασι-
 λίσσης ἐψυχράνθη νὰ ἀποκτήσῃ δούλας ἑλληνίδας εἰς τὴν δού-
 λευσίν της, καὶ ὁ Δαρεῖος ἠσχολεῖτο εἰς ἀναγκαιοτέρας φρον-
 τίδας. Ὁ βασιλεὺς οὗτος, ἀφ' οὗ ὑπέταξε τὴν πόλιν Βαβυ-
 λῶνα, ἀπεφάσισε νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τοῦ Σκυθικοῦ ἔθνους (1),
 οἱ ὅποιοι σκηνοῦσι μὲ τὰ ποιμνία τῶν μεταξὺ Ἰσρου καὶ Τχναί-
 δος, κατὰ τοῦ Εὐξείνου πόντου τὰ παράλια. Ἦλθε μὲ 700,000
 στρατιώτας (2), νὰ δουλώσῃ ἔθνη, τὰ ὅποια, διὰ νὰ δια-
 φθείρωσι τὸ κράτευσμά του, τὸν ἔσυρον εἰς ἀγεωργήτους, καὶ
 ἐρήμους τόπους. Ὁ Δαρεῖος, ἰσχυρογνωμονῶν εἰς τὸ νὰ
 ἀκολουθῇ τὰ ἴχνη των, περιέτρεχεν ὡς νικητὴς βαθυτάτας
 ἐρήμους. » Καὶ διὰ τί φεύγεις τὴν παρουσίαν μου, ἐμήνυσε
 » μίαν ἡμέραν εἰς τὸν βασιλέα τῶν Σκυθῶν; » Ἄν δύνασαι
 » νὰ μὲ ἀντισταθῆς, σῆθι, καὶ παρατάχθῃτι εἰς πόλεμον, εἰ δὲ
 » καὶ δὲν ἀποτολμῆς, γνῶρισαι τὸν αὐθέντην σου. Ὁ βασιλεὺς
 » τῶν Σκυθῶν ἀπεκρίθη. Δὲν φεύγω, μήτε φοβοῦμαι τινά· ἡ
 » συνήθεια ἡμῶν εἶναι, νὰ περιπλανώμεθα ἡσυχῶς εἰς τὴν εὐ-
 » ρύχωρον ἡμῶν κυριαρχίαν, κἂν πόλεμος ᾖναι, κἂν εἰρήνη.
 » Δὲν γνωρίζομεν ἄλλο ἀγαθὸν ἀπὸ τὴν ἐλευθερίαν, μήτε ἄλ-

(1) Τοῦ, 508. ἔτι: πρὸ X. (2) Ἴουστ. βιβλ. β'. κεφ. 5.

»λοὺς αὐθέντας ἀπὸ τοὺς Θεοὺς. "Αὐ θέλῃς νὰ δοκιμάσῃς
»τὴν ἀνδρίαν σου, ἀκολούθειμαι, καὶ ἔλθε νὰ καθυβρίσῃς τοὺς
»τάφους τῶν πατέρων ἡμῶν (1).

§. 3'. Ἐν τῷ αὐτῷ, τὸ κράτευμα ἄρχησε νὰ ἀδυνατῇ
ἀπὸ τὰς ἀσθενείας, ἔλλειψιν τῶν τροφῶν, καὶ τὴν τραχύτητα
τῶν ὁδοιποριῶν. Ἐπρεπε νὰ ἀποφασισθῇ νὰ ἀναλάβῃσι τὴν γέ-
φυραν, τὴν ὁποίαν ὁ Δαρεῖος ἄφησεν εἰς τὸν Ἴσρον, ἐμπιστευό-
μενος τὴν φύλαξίν της εἰς τῆς Ἰωνίας τοὺς Ἕλληνας, καὶ ὑ-
ποσχόμενος εἰς αὐτοὺς νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν πατρίδα τῶν,
ἂν δὲν ἠθέλων τὸν ἰδῆ, ὅτι ἐπεσφάσει πρὸ δύο μηνῶν (2).
Ἀφ' οὗ ἡ διωρῖα αὕτη διήλθε, πᾶλλὰκις τάγματα τῶν Σκυ-
θῶν ἐφάνησαν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ (3), καὶ ἠθέλη-
σαν, κατ' ἀρχὰς μὲ δεήσεις, ἔπειτα δὲ μὲ ἀπειλὰς, νὰ βιά-
σωσι τοὺς ἀρχηγούς τοῦ σόλου, νὰ πλεύσωσιν εἰς τὴν Ἰωνίαν.
Ὁ Ἀθηναῖος Μιλτιάδης γενναίως ἐπεσφρίχθη εἰς αὐτὴν τὴν
γνώμην, ἀλλ' ὁ Ἰσριαῖος τῆς Μιλήτου (4), ἀφ' οὗ παρέστη-
σεν εἰς τοὺς ἄλλους ἀρχηγούς, οἷτινες ἐσυσθήθησαν ἀπὸ
τὸν Δαρεῖον διοικηταὶ διαφόρων τῆς Ἰωνίας πόλεων, ὅτι ἠ-
θέλον κατασθῆ, ὡς ἀπλοὶ ἰδιῶται, ἂν ἀφήσωσι τὸν βασι-
λέα νὰ ἀπολεσθῇ, ὑπεσχέθηται μὲν εἰς τοὺς Σκύθας, ὅτι
θέλουσι διαρρήξῃ τὴν γέφυραν, ἐπεσφάσαν δὲ νὰ σαθῶσιν εἰς
τὴν φύλαξίν της. Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐλύτρωσε τὸν Δαρεῖον,
καὶ τὸ κράτευμα. Ἡ ἐντροπὴ τῆς κατὰ τῆς Σκυθίας ἐκτρα-
τείας παρεθῆς ἐξηλείφθη ἀπὸ μίαν ἀξιόλογον πόρθησιν. Ὁ
Δαρεῖος ἐβίασε τὰ πλήθη, τὰ ὅποια κατοικοῦσι παρὰ τῷ
Ἰνδῷ νὰ τὸν γνωρίσωσι δεσπότην αὐτῶν, καὶ ὁ παταμὸς αὗ-
τος ὤρισε τῆς βασιλείας του τὰ ὅρια κατὰ τὴν ἀνατολήν (5).
Κατὰ δὲ τὴν δύσιν ἐπεριώριζοντο ἀπὸ μίαν σειρὰν ἀποικιῶν

(1) Ἡρόδ. βιβ. 4. κεφ. 127. (2) Ὁ αὐτ. δ. 98. (3) αὐτ. (4)
αὐτ. Νεπ. εἰς Μιλ. κεφ. γ. (5) Ἡρ. βιβλ. δ. §. 44.

Ἑλληνικῶν, αἱ ὁποῖαι ἐτυσθήθησαν κατὰ τοῦ Αἰγαίου πελάγους τὰ παράλια. Ἐκεῖ, εὐρίσκοντο Ἐφεσος, Μίλητος, Σμύρνη, καὶ ἄλλαι πολλαὶ πόλεις ἀκμάζουσαι, ἠνωμένοι μὲ διαφόρους συμμαχίας, καὶ ~~διηρημένοι~~ ἀπὸ τὴν ξηρὰν τῆς Ἑλλάδος, διὰ τῆς θαλάσσης, καὶ πολλῶν νησιῶν, ἀπὸ τὰ ὅποια, ἄλλα μὲν ὑπετάσσοντο εἰς τοὺς Ἀθηναίους, ἄλλα δὲ ἦσαν ἐλεύθερα. Αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς Ἀσίας ἐπεθύμουν μὲ ὑπερβολὴν νὰ ἀποσείσωσι τὸν ζυγὸν τῶν Περσῶν. Οἱ κατοικοῦντες τὰς νήσους, καὶ τὴν Ἑλλάδα, κυρίως εἰπεῖν, ἐφοβοῦντο γειτονεῖαν βασιλείας, ἣ ὅποια ἐφοβέριζε τὰ ἔθνη δουλείαν γενικὴν.

§. ι'. Αἱ ταραχαὶ αὐταὶ ἤυξησαν, ὅταν εἶδον τὸν Δαρεῖον, ὅτι, ἐπιστρέφων ἀπὸ τὴν Σκυθίαν, ἄφησεν εἰς τὴν Θράκην γράτευμα ὀγδοήκοντα χιλιάδας, τὸ ὅποσον ὑπέταξεν ἐκεῖνο τὸ βασιλεῖον (1), ἐβίασε τὸν βασιλεῖα τῆς Μακεδονίας νὰ ὑποβάλη εἰς τὸν Δαρεῖον τὸ διάδημά του (2), καὶ ἐξουσίασε τὰς νήσους Λήμνον, καὶ Ἰμβρον (3). ἤυξησαν ἔτι, ὅταν εἶδον τοὺς Πέρσας, ὅτι ἐδοκίμασαν νὰ ὑποτάξωσι τὴν νῆσον Νάξον, καὶ ἐφοβέριζον τὴν Εὐβοίαν, τόσον πλησίον τῆς Ἀττικῆς (4). Ὅταν αἱ πόλεις τῆς Ἰωνίας ἀπεφάσισαν νὰ ἀναλάβωσι τὴν παλαιάν τους ἐλευθερίαν, ἐδίωξαν τοὺς διοικητῶν (5), κατέκυσαν τὴν πόλιν Σάρδεϊς, μητρόπολιν τῆς παλαιᾶς βασιλείας τῆς Λυδίας (6), καὶ ἔσυρον τὰ πλήθη τῆς Κιρκίας, καὶ τὴν νῆσον Κύπρον εἰς τὴν σχηματισθεῖσαν κατὰ τοῦ Δαρείου συμμαχίαν (7). Ἡ ἀποφασία αὕτη (8) ἐστάθη κατὰ ἀλήθειαν ἡ ἀρχὴ τῶν πολέμων, οἱ ὅποιοι ἐκινδύνευον νὰ διαφθερίωσιν ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς Ἑλλάδος, καὶ, μετὰ ἑκατὸν πεντήκοντα ἔτη, ἀνέτρεψαν τὴν βασιλείαν τῶν Περσῶν. Οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι ἀπεφάσισαν νὰ μὴ προ-

(1) Ὁ αὐτ. βιβλ. ε'. §. 2. (2) αὐτ. (3) αὐτ. (4) αὐτ. (5) αὐτ. (6) αὐτ. (7) αὐτ. (8) Τῷ, 50ῳ. ἔτι πρὸς X.

σχωρήσωσιν εἰς τὴν συμμαχίαν, οἱ δ' Ἀθηναῖοι, χωρὶς νὰ κηρυχθῶσι φανερά, ἀπεφάσισαν νὰ τὴν βοηθῶσιν· ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν δὲν ὑπεκρίθη πλέον τὴν, ὅσῃ ἐπιθυμίαν εἶχε, νὰ ἐφαπλώσῃ πρὸς τὴν Ἑλλάδα τῆς βασιλείας του τὰ ὄρια. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐχρεώσωσιν εἰς τὰς περισσοτέρας πόλεις, αἱ ὁποῖαι πρὸ μικροῦ ἀπέβριψαν τὴν ὑποταγήν του, τὰς ἀπαιτούμενας ἀπὸ τὰς μητροπόλεις εἰς τὰς ἀποικίας των βοηθείας. Ἐπαραπονοῦντο ἀπὸ πολὺν καιρὸν, δι' ὅ,τι οἱ Πέρσαι ἐσυγκατένευσαν εἰς τὴν υπεράσπισιν τοῦ Ἰππίου, υἱοῦ τοῦ Πεισιζράτου, ὁ ὁποῖος τοὺς ἐταλαιπώρησε, καὶ ἐξώρισθῃ ἐκεῖθεν. Ὁ Ἀρταφέρνης, ἀδελφὸς τοῦ Δαρείου, καὶ σατράπης τῆς Λυδίας, τοῖς ἐφανέρωσεν, ὅτι τὸ μόνον μέσον νὰ προβλέψωσι τὴν ἀσφάλειάν τους, ἦτον νὰ ἀνακαλέσωσι τὸν Ἰππίαν (1), καὶ ἐκεῖνοι ἤξευρον, ὅτι αὐτὸς, ἀφ' οὗ ἔφθασεν εἰς τὴν αὐλὴν τῶν Σούσων, ἔτρεφεν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Δαρείου τὰς προλήψεις, τὰς ὁποίας δὲν ἔπαυον ἀπὸ τοῦ νὰ ἐμπνέωσιν εἰς αὐτὸν κατὰ τῶν λαῶν τῆς Ἑλλάδος, καὶ κατὰ τῶν Ἀθηναίων ἰδιαιτέρως (2). Οἱ Ἀθηναῖοι, ἐμψυχωμένοι ἀπὸ αὐτὰ τὰ αἷτια, ἔσειλαν εἰς τὴν Ἰωνίαν στρατεύματα, τὰ ὁποῖα συνήργησαν εἰς τῶν Σάρδεων τὴν ἄλωσιν· οἱ Ἐρετριεῖς τῆς Εὐβοίας ἠκολούθησαν τὸ παράδειγμά των. Ὁ πρωταίτιος τῆς ἀποστασίας τῆς Ἰωνίας ἐσάθῃ ἐκεῖνος ὁ Ἰσιαῖος τῆς Μιλήτου, ὁ ὁποῖος, κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τῆς Σκυθίας, ἔβαλε τὰ δυνατά του νὰ φυλαχθῇ τοῦ Ἰσρου ἡ γέφυρα. Ὁ Δαρεῖος δὲν ἠλησιμόνησε ποτὲ τὴν ἀναγκαίαν ταύτην δούλευσιν, τὴν ἐνθυμείτο ἔτι, καὶ ἀφ' οὗ μεγαλοπρεπῶς τὸν ἐβράβευσεν. Ὅμως ὁ Ἰσιαῖος, οἰοῦντι ἐξωρισμένος ζῶν εἰς τὴν αὐλὴν τῶν Σούσων, καὶ ἀνήσυχος νὰ ἀνιδῇ τὴν πατρίδα του, δεήσασιν κρυφίως τὰς ταραχὰς τῆς Ἰω-

(1) Ἡ βιβλ. ε. §. 96. (2) αὐτ.

νίας, και δι' αὐτῶν ὠργάνισε, διὰ νὰ λάβῃ τὴν ἄδειαν, νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς ἐκείνην τὴν ἐπαρχίαν, ὅπου ἐντὸς ὀλίγου ἐπιάσθη μὲ τὰ ὄπλα εἰς τὰς χεῖρας, ὡς αἰχμάλωτος. Οἱ στρατηγοὶ ἐβιάσθησαν νὰ τὸν θανατώσωσι, γνωρίζοντες τὴν μεγαλοφυχίαν τοῦ βασιλέως των. Τῇ ἀληθείᾳ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς, χωρὶς νὰ μνησικακήσῃ διὰ τὴν προδοσίαν του, καὶ διὰ τὰς, ὅσας ἔδειξεν εἰς αὐτὸν, χάριτας, ἐτίμησε τὴν μνήμην του μὲ ἐπικήδεια, καὶ ὕβρισε δι' αὐτὸν τοὺς στρατηγοὺς του πικρότατα (1).

§. ια'. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, τριῆρεις τῶν Φοινίκων ἐκυρίευσαν μίαν τῶν Ἀθηναίων, ἦσαν εἰς αὐτὴν τὸν Μετίοχον, υἱὸν ἐκείνου τοῦ Μιλτιάδου; ὁ ὁποῖος ἐσυμβούλευσε, νὰ διαλύσωσι τὴν κατὰ τὸν Ἴσρον γέφυραν, καὶ νὰ παραδώσωσι τὸν Δαρεῖον εἰς τὴν μανίαν τῶν Σκυθῶν. Τὸν ἐξαπέστειλαν εἰς τὸν βασιλέα, ὁ ὁποῖος τὸν ἐδέχθη εὐμενῶς, καὶ τὸν ὑπεχρέωσε μὲ τὰς ἀγαθοεργίας του νὰ κατοικήσῃ εἰς Περσίαν (2). Ἐκ τούτου δὲν συνάγεται ἔτι, ὅτι ὁ Δαρεῖος ἐχρημάτισεν ἀναίσιθτος εἰς τὴν ἀποσασίαν τῶν Ἰώνων, καὶ εἰς τῶν Ἀθηναίων τὸ φέρισμον, ἀλλ' ἀφ' οὗ ἔμαθε τὴν ἀποτέφρωσιν τῶν Σάρδεων, ὤμοσεν ὅτι θέλει κάμῃ τρομερὰν κατὰ τῶν Ἀθηναίων ἐκδίκησιν, καὶ ἐπρόσβαξεν ἕνα ἀπὸ τοὺς ἀξιωματικούς του, νὰ τὸν ἐνθυμίξῃ καθ' ἐκάστην τὴν, ἣν ἔλαβεν ἀπ' αὐτοὺς, ὕβριν (3). Ἄλλ' ἔπρεπε πρῶτον νὰ τελειώσῃ τὸν πόλεμον, τὸν ὁποῖον οἱ πρῶτοι κατ' αὐτοῦ ἤγειραν. Διήρκεσεν ὀλίγους χρόνους, καὶ ἐπρομήθευσεν εἰς αὐτὸν κέρδη μέγιστα. Ἡ Ἰωνία εἰσῆλθε πάλιν εἰς τὴν ὑποταγὴν του, πολλὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου πελάγους, καὶ ὅλαι αἱ πόλεις τοῦ Ἑλλησπόντου ὑπετάγησαν εἰς τοὺς νόμους του (4). Τότε καὶ ὁ Μαρδόνιος, γαμβρὸς του, ἀρχηγὸς γε-

(1) Ὁ αὐτ. σ'. 30. (2) αὐτ. (3) Ὁ αὐτ. ε'. 105. (4) Ὁ αὐτ. σ'. 31—3.

νόμενος δυνατοῦ στρατεύματος, ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν, καὶ ἀφ' οὗ εἰρηνοποίησε τὴν Ἰωνίαν, ἔφθασεν εἰς Μακεδονίαν· ὅπου ἦ διὰ τὰ προλάβῃ τὰς προσαγὰς τοῦ Δαρείου, ἢ τὰ ἐτοιμασθῆναι, τὰ τὰς ἀκολουθήσῃ, ἔβαλεν εἰς πλοῖα τὰ στρατεύματά του· ἦ πρόφασίς του ἦτον τὰ τιμωρήσῃ τοὺς Ἀθηναίους, καὶ Ἐρετριεῖς, ὁ ἀληθὴς ὅμως σκοπὸς ἦτον, τὰ κατασῆσθαι τὴν Ἑλλάδα ὑποτελῆ (1). Ἄλλ' ἀφ' οὗ σφοδρὰ ζήτησις τῆς θαλάσσης εἰσύντριψε μέρος τῶν πλοίων του, καὶ τῶν στρατιωτῶν του ἐναντίον τῶν σκοπέλων τοῦ Ἄθωνος, ἀνέλαβε τὸν δρόμον τῆς Μακεδονίας, καὶ μετ' ὀλίγον τὸν τῶν Σούσων.

§. ιβ'. Ἡ συμφορὰ αὕτη δὲν ἦτον ἱκανὴ τὰ ἀπαστρέψῃ τὴν ἐπαπειλοῦσαν τὴν Ἑλλάδα καταιγίδα. Ὁ Δαρεῖος, πρὶν ἔλθῃ εἰς φανεράν διάλυσιν, ἔσειλε πανταχοῦ κήρυκας, διὰ τὰ ζητήσωσιν εἰς ὄνομά του τὴν γῆν, καὶ τὸ ὕδωρ (2). Συνήθεια, τὴν ὁποίαν οἱ Πέρσαι μετεχειρίζοντο, ὅταν ἐζήτουν τὴν ὑποταγὴν τῶν ἐθνῶν. Αἱ περισσότεραι νῆσοι, καὶ λαοὶ τῆς ξηρᾶς ἀδισάκτως τὰ ἀπέδωκαν. Οἱ Ἀθηναῖοι ὅμως, καὶ Λακεδαιμόνιοι, ὅχι μόνον τὰ ἠρηθῆσαν, ἀλλὰ φανερὰ παραβαίνοντες τῶν ἐθνῶν τὸ δικαίωμα, ἔρριψαν εἰς βαθυτάτον λάκκον τοὺς πρέσβεις τοῦ βασιλέως (3). Οἱ πρῶτοι ἐξώθησαν τὴν ἀγανάκτησίν τους καὶ ἔτι πορρωτέρον, καταδικάσαντες εἰς θάνατον τὸν διερμηνευτὴν, ὅτι ἐμόλυνε τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἐξηγῶν τὰς προσαγὰς τοῦ βαρβάρου (4). Ὁ Δαρεῖος, ἀφ' οὗ ἔλαβεν αὐτὴν τὴν εἰδησίαν, κατέστησεν ἀρχιστράτηγον Μῆδόν τινα, ὀνομαζόμενον Δάτιν, ἔχοντα πείραν περισσοτέραν ἀπὸ τὸν Μαρδόνιον, τῷ ἐπρόσαξε τὰ ἀνατρέψῃ τὰς πόλεις Ἀθήνας, καὶ Ἐρετρίαν, καὶ τὰ ἀγάγῃ εἰς αὐτὸν τοὺς κατοικοὺς σιδηροδεσμίους (5). Τὸ στρατεῦμα συνηθροίσθη παρευθὺς εἰς μίαν πεδιάδα τῆς Κιλι-

(1) αὐτ. (2) αὐτ. (3) Ὁ αὐτ. ζ'. 32. (4) Πλούτ. εἰς Θερμ. 114. Ἀριστ. λόγ. Παναθ. §. 211. (5) Ἡρ. ζ'. 94.

κίας. Ἐξακόσια πλοῖα τὸ μετέφερον εἰς τὴν νῆσον τῆς Εὐβοίας. Ἡ πόλις τῆς Ἐρετρίας, ἀφ' οὗ γενναίως ὑπερασπίσθη ἕξ ἡμέρας, ἐχειρώθη διὰ τῆς προδοσίας τινῶν πολιτῶν, οἵ τινες εἶχον εἰς τὸν δῆμον πολλὴν ὑπόληψιν (1). Οἱ ναοὶ κατηδάφισθησαν, οἱ πολῖται ἐδεσμεύθησαν, καὶ ὁ σόλος, ἀφ' οὗ ἐπλησίασεν ἀμέσως εἰς τῆς Ἀττικῆς τὰ παράλια, ἐξήγαγε πλησίον τῆς κώμης τοῦ Μαοῦθωνός, ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ἀπέχοντος σχεδὸν ἑκατὸν τεσσαράκοντα στάδια, ἑκατὸν χιλιάδας πεζικὸν στρατεύμα, καὶ δέκα ἱππικὸν (2). Ἐστρατοπέδευσαν εἰς πεδιάδα, περὶ κωρυμμένην κατὰ τὸ ἀνατολικὸν μέρος ἀπὸ τὴν θάλασσαν, καὶ περικυκλωμένην ἀπὸ ὄρη ἀφ' ὅλα τὰ ἄλλα μέρη, ἣ ὅποια περιέχει σχεδὸν διακοσίων σταδίων περιφέρειαν (3). Ἐν τοσοῦτῳ, αἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν εἰς μεγάλην ταραχὴν, καὶ τρομάραν (4). Ἐπεκαλέσαντο τὰς βοήθειάς τῶν ἄλλων τῆς Ἑλλάδος πόλεων, ἀλλ' αἱ μὲν, ἀπὸ αὐτὰς ὑπετάγησαν εἰς τὸν Δαρεῖον, αἱ δὲ, ἔτρεμον μὲ μόνον τῶν Μήδων, ἢ τῶν Περσῶν τὸ ὄνομα (5). μόνον οἱ Λακεδαιμόνιοι ὑπεσχέθησαν βοήθειαν, ὅμως διάφορα ἐμπόδια δὲν τοῖς ἐσυγχώρουσαν νὰ τὴν συνάψωσιν ἀμέσως μὲ τὰς δυνάμεις τῶν Ἀθηναίων (6).

§. ιγ'. Ἄρα ἡ πόλις αὕτη ἔμεινεν ἐγκαταλελειμμένη εἰς μόναν τὰς ἰδίας τῆς δυνάμεις. Καὶ πῶς; μὲ ποίους στρατιώτας συλληχθέντας ἐκ τοῦ προχείρου, ἠθέλεν ἀποτολήσει νὰ ἀντισταθῇ εἰς δύναμιν, ἣ ὅποια, εἰς διάστημα αἰῶνος ἡμίτεως, ἀνάντηρε τὰς μεγαλητέρας τοῦ κόσμου βασιλείας; Κἂν ἔτι, ἀφ' οὗ ἠθέλε χάσῃ τοὺς λαμπροτέρους τῆς πολιτείας, τοὺς πλέον μεγαλοψύχους τῆς πολεμιστῆς, ἠθέλεν ἐπιθυμῆ ὑπεροβολικὰ τὴν τιμὴν, νὰ ἀμφισβητῇ μέχρι τινὸς διὰ τὴν νίκην, τάχα δὲν ἦ-

(1) αὐτ. (2) Νέπ. εἰς Μελ. κεφ. ε'. (3) Ὅρα πῶν 3. (4) Πλάτ. περὶ νό βιβλ. γ'. §. 698. (5) Ἡρ. 5'. 112. (6) αὐτ. Πλάτ. περὶ νόμ. αὐτ. Πλοῖητ. περὶ κακοηθ. Ἡρ. §. 861.

θελεν ἰδῆ, ὅτι ἐκρέουσιν ἀπὸ τὰ μέρη τῆς ἀσίας, καὶ ἀπὸ τὸ
 βάθος τῆς Περσίας, ἄλλα στρατεύματα ἀπὸ τὰ πρῶτα φοβερώτε-
 ρα; Οἱ Ἕλληνες παρῶνταν τὸν Δαρείον, καὶ, προσθέτοντες τὴν
 ὕβριν εἰς τὴν ἀδικίαν, ἄφησαν εἰς αὐτὸν μόνον, τὴν ἐκλαγὴν τῆς
 ἐκδικήσεως, τῆς δυσφημίας, ἢ τῆς ἀφέσεως. Ἡ ἀπαιτουμένη ὑπο-
 ταγὴ τάχα ἔσυρε δουλείᾳ τεταπεινωμένην; αἱ Ἕλληνας αἰ ποί-
 κει, συσχεῖσαι εἰς τὰς ἐπικρατείας του, δὲν ἐφύλαξαν τοὺς νό-
 μους, τὴν θρησκείαν, καὶ τὰ κτήματά των; Μετὰ τὴν ἀποσασίαν
 τους, δὲν τὰς ἐβίασε μὲ τὰς πλέον φρονίμους διατάξεις, νὰ
 ἐνωθῶσιν ἀνάμεσόν τους, καὶ νὰ ἦναι εὐτυχεῖς, χωρὶς νὰ θέ-
 λωσι; καὶ ὁ Μαρδόνιος ὁ ἴδιος τελευταῖον δὲν ἐσύνησε τὴν
 δημοκρατίαν εἰς τὰς πόλεις τῆς Ἰωνίας (1); Οἱ σοχασμοὶ
 οὗτοι, αἱ ὅποιοι ἠνάγκαζον τὸ περισσότερον μέρος τῶν λαῶν
 τῆς Ἑλλάδος, διὰ νὰ κηρυχθῶσιν ὑπὲρ τῶν Περσῶν, ἐταλαν-
 τεύοντο, εἰς τὸν νοῦν τῶν Ἀθηναίων, ἀπὸ φόβους; αἵτινες
 δὲν ἦσαν σερωμένοι ὀλιγώτερον. Ὁ ἀρχισράτῃνος τοῦ Δα-
 ρείου τοῖς ἐπαρρησίαζε μὲ μίαν χεῖρα τὰ σίδερα, δὲ ἂν ἐμελλε
 νὰ τοὺς δεσμεύσῃ (2), καὶ μὲ τὴν ἄλλην, ἐκείνον τὸν Ἰππῖαν,
 τοῦ ὁποίου αἱ προτροπαὶ, καὶ πανουργίαι ἤγαγον τελευταῖαν
 τοὺς Πέρσας εἰς τὰς πεδιάδας τοῦ Μαραθῶνος (3). Ἐμελλεν
 ἄρα νὰ ὑποφέρωσι τὴν φρικώδη δυσυχίαν, συρόμενοι εἰς τοὺς
 πόδας τοῦ Δαρείου, ὡς χαμερπῆ ἀνδράποδα, ἢ τὴν φρικω-
 δεσέραν δυσυχίαν ἔτι, νὰ θρηνωῶσιν ἐκ νέου ὑπὸ τὰς σκληράτη-
 τας τυράννου, δι' ἔλου ἀναπνέοντος τὴν ἐκδίκησιν. Οὕτως ἀν-
 τιταλαντευόμενοι, μόλις ἐσκέφθησαν, καὶ ἀπεφάσιον νὰ χά-
 θῶσι μὲ τὰ ὄπλα εἰς τὰς χεῖρας.

§. ἰδ'. Τότε ἀγαθῆ τύχῃ ἐφάνησαν τρεῖς ἄνδρες εἰς τὸν
 κόσμον, διωρισμένοι νὰ θάσωσι νέα ἐλατήρια εἰς τοῦ ἔθους

(1) Ἡρ. 5. 42—3. (2) Πλά. αὐτ. (3) Ἡρ. αὐτ.

τὰ φρονήματα. Μιλτιάδης, Ἀρισειδῆς, καὶ Θεμισσοκλῆς. Ὁ χαρακτήρ τούτων τῶν ἀνδρῶν θέλει φανερωθῆ ἀφ' ἑαυτοῦ του εἰς τὴν διήγησιν τοῦ ἰδίου αὐτῶν πράξεων. Ὁ Μιλτιάδης πολὺν χρόνον ἐπολέμει κατὰ τὴν Θράκην, καὶ ἀπέκτησε φήμην λαμπράν. Ὁ Ἀρισειδῆς, καὶ Θεμισσοκλῆς, ἀπ' αὐτὸν νεώτεροι, ἄφιναν ἀπὸ τὴν παιδικήν τους ἡλικίαν, νὰ γένη φανερὰ ἡ ἀντιζηλία, ἡ ὁποία ἤθελεν ἀπολέσῃ τὴν πολιτείαν (1), ἀν, κατὰ τὰς οὐσιώδεις περιστάσεις, δὲν ἤθελον τὴν θυσιάζει ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος. Μία μόνη γραμμὴ ἀρκεῖ νὰ ζωγραφίσῃ τὸν Ἀρισειδῆν. Ἐχρημάτισεν ὁ δικαιότερος τῶν Ἀθηναίων, καὶ ἐναρετώτερος. Ἀλλὰ, διὰ νὰ ἐξηγήσωσι τὰ προτερήματα, τοὺς τρόπους, καὶ σκοποὺς τοῦ Θεμισσοκλέους, ἤθελον χρειασθῆ περισπότεραι. Ἠγάπα τὴν πατρίδα του, ἀλλ' ἠγάπα τὴν θόξαν ἀκόμη ἀπ' αὐτὴν περισσότερον. Τὸ παράδειγμα, καὶ αἱ ὁμιλίαι αὐτῶν τῶν λαμπρῶν ἀνδρῶν, ἔφθασαν εἰς τέλος νὰ πυρπολήσωσι τὰ πνεύματα. Συγγήγαγον στρατεύματα. Αἱ δέκα φυλαὶ ἐπέσπερον κάθε μία χιλίους πεζοὺς μὲ ἓνα στρατηγόν. Ἐπρεπε νὰ καταγράψωσι τοὺς δούλους, διὰ νὰ ἀναπληρώσωσι τὸν ἀριθμὸν τούτων (2). Ἀφ' οὗ συνηθροίσθησαν τὰ στρατεύματα, ἐξῆλθον ἀπὸ τὴν πόλιν, καὶ κατέβησαν εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος, ὅπου οἱ κατὰ τὴν Βοιωτίαν Πλαταιεῖς τοῖς ἔσειλαν χιλίων πεζῶν βοήθειαν (3).

§. ιε' Μόλις ἐφάνησαν ἔμπροσθεν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ὁ Μιλτιάδης ἐπρόβαλε τὴν προσβολήν (4). Ὁ Ἀρισειδῆς, καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν στρατηγῶν ὑπεσφρίζον ζωηρότατα τὸ πρόβλημα· περιδεῖς οἱ ἄλλοι διὰ τὴν ἀνάγκην τῶν στρατευμάτων ἀνισότητα, ἤθελον νὰ προσμένωσι τῶν λακεδαιμονίων τὴν βοή-

(1) Πλούτ. εἰς Ἀρισ. §. 319. (2) Παισα. βιβλ. α'. §. 79. (3) Ἡρ. βιβλ. σ'. §. 108. Ἰουστίν. βιβλ. β'. κεφ. 9. (4) Ἡρ. αὐτ. Πλούτ. εἰς Ἀρισ. §. 321.

θειαν. Ἐπειδὴ δὲ αἱ γυνῶμαι διερέθησαν, ἔμεινε νὰ λάβῃσι τὴν τοῦ Πολεμάρχου· τὸν συμβουλευόνται εἰς παρομοίας περιβάσεις, διὰ νὰ σπῶσιν τῶν ψήφων τὴν ἰσότητα. Ὁ Μιλτιάδης, ἀποτεινόμενος πρὸς αὐτὸν μὲ ζήλου ψυχῆς, κατανευγμένως εἰς βαθμὸν ὑπέρτατον, αἰ Ἀθῆναι, τῷ εἶπεν, εἴ-
 »ναι εἰς ἀκμὴν, νὰ δοκιμάσῃσι τὴν μεγαλητέραν τῶν μετα-
 »βολῶν· πρόκεινται, ἢ νὰ κατασαθῶσιν ἢ πρώτη τῆς Ἑλλά-
 »δος δύναμις, ἢ τῆς μανίας τοῦ Ἰππίου τὸ θέατρον. Καλλί-
 »μαχε, σέκεται εἰς τὴν ἐξουσίαν σου, νὰ ἀναμένῃσι τῆς τύ-
 »χης τῶν τὴν ἀπόφασιν. Ἄν ἀφήσωμεν νὰ ψυχρανθῇ ἡ ζέσις
 »τῶν στρατευμάτων, ἀναξίως θέλουσιν ὑποκύψει εἰς τὸν ζυ-
 »γὸν τῶν Περσῶν, εἰδὲ καὶ τοὺς παρακινήσωμεν εἰς τὴν μά-
 »χην, θέλομεν ἔχει πρὸς βοήθειάν μας, τοὺς Θεοὺς, καὶ τὴν
 »νίκην· ὁ μόνος λόγος τοῦ σώματός σου μέλλει νὰ κατακρη-
 »μνίσῃ τὴν πατρίδα σου εἰς δουλείαν, ἢ νὰ τῆς διαφυλάξῃ
 »τὴν ἐλευθερίαν» (1). Ὁ Καλλίμαχος ἔδωκε τὴν ψήφον του,
 καὶ ἡ μάχη ἀπεφασίσθη. Διὰ νὰ βεβαιώσῃσι τὴν ἔκβασίντης,
 ὁ Ἀριεΐδης, καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ, κατὰ τὸ παράδειγμά
 του, παρεχώρησαν εἰς τὸν Μιλτιάδην τὴν τιμὴν τῆς διοική-
 σεως, τὴν ὁποίαν καθεὶς εἶχε κατὰ διαδοχὴν, ἀλλὰ, διὰ νὰ
 τοὺς προασφαλίσῃ ἀπὸ συμβεβηκότα ἐναντία, ἀνέμεινε τὴν ἡ-
 μέραν, ἢ ὁποία νομίμως τὸν ἐδιώρξεν ἀρχιστράτηγον (2).
 Ἀφ' οὗ ἦλθεν, ὁ Μιλτιάδης διέταξε τὸ στρατεῦμα εἰς τοῦ ὄ-
 ρου τοὺς πρόποδας, εἰς τόπον ἐσκεπασμένον μὲ ἐρριμμένα ἐ-

(1) Ἐν σοὶ νῦν, Καλλίμαχε, ἔσον ἢ καταδουλώσαι Ἀθῆνας, ἢ ἐλευθερὰς ποιήσαντα, μνημόσυνα λιπέσθαι εἰς τὸν ἅπαντα ἀνθρώπων βίον Νῦν γὰρ δὲ ἐξ οὗ ἐγένοντο Ἀθηναῖοι, εἰς κίνδυνον ἵκουσι μέγιστον, καὶ ἦν μέγιστος ὑποκύψωσι τοῖσι Μήδοισι, δίδονται τὰ πέποιθοντα, παραδιδόμενοι Ἰππέη· ἦν δὲ περιγένηται αὕτη ἡ πέλις, οἴητέ εἰσι πρώτη τῶν Ἑλληνίδων πόλεων γενέσθαι. κτλ. Ἡρόδ. Βιβ. ζ'. §. 109

(2) ὁ αὐτ. Πλούτ. εἰς Ἀριστ. αἰτ.

ξεπίτηδες δένδρα, τὰ ὅποια ἔμελλον νὰ ἐμποδίζωσι τὸ ἐπι-
κὸν τῶν Περσῶν. Οἱ Πλαταιεῖς διετάχθησαν εἰς τὴν ἀρισερὰν
πτέρυγα, ὁ Καλλίμαχος ἐδιοίκει τὴν δεξιάν, ὁ Ἀρισείδης,
καὶ Θεμισοκλῆς ἦσαν εἰς τὸ κέντρον τῆς φάλαγγος (1), καὶ
ὁ Μιλτιάδης πανταχοῦ. Τὸ διαχωρίζον τὰ δύο στρατεύματα
μεταίχμιον ἦτον ὀκτὼ σάδια (2).

§. ις. Ἀφ' οὗ ἐδόθη τὸ πρῶτον σημεῖον, οἱ Ἕλληνες
ὑπερέπησαν, τρέχοντες, τοῦτο τὸ διάστημα. Οἱ Πέρσαι,
ἐκθαμβοί, δι' ἓν εἶδος προσβολῆς τόσον νέον καὶ εἰς τὰ δύο
ἔθνη· ἔμειναν μέχρι τινὸς ἀκίνητοι, ἀλλ' εὐθύς ἀντέταξαν εἰς
τὴν ἀκαδεκτὸν ὀρμὴν τῶν ἐχθρῶν, μανίαν μᾶλλον ἢ συχον,
καὶ οὐχ ἦττον φοβερὰν. Μετὰ τινὰς ὥρας πεισματῶδους μάχης,
αἱ δύο πτέρυγες τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατεύματος ἄρχησαν νὰ ἐπι-
κυρῶσι τὴν νίκην. Ἡ δεξιὰ διασκορπίζει τοὺς ἐχθρούς εἰς τὴν
πεδιάδα, ἡ ἀρισερὰ τοὺς ξενοχωρεῖ νὰ ὑποχωρήσωσιν εἰς τό-
πον ἐλώδη, φαινόμενον, ὡσὰν λιβάδιον, εἰς τὸν ὅποιον κατα-
βυθισθέντες, ἐνταφιάσθησαν (3). Καὶ αἱ δύο πετῶσι πρὸς
βοήθειαν τοῦ Ἀρισείδου, καὶ Θεμισοκλέους, ἐγγύς νὰ ὑπο-
κύψωσιν ὑπὸ τὰ καλλίτερα στρατεύματα, τὰ ὅποια ὁ Δάτις διέ-
ταξεν εἰς τὸ κέντρον τῆς φάλαγγος. Ἀπὸ τότε ἡ φθορὰ κα-
τέστη γενικὴ. Οἱ Πέρσαι, πανταχόθεν ὠθούμενοι, μόνον κατα-
φύγιον εἰς τὸν σόλον αὐτῶν εὕρισκον, ὁ ὅποιος ἐπλησίασεν εἰς
τὸν αἰγιαλόν. Ὁ νικητὴς τοὺς διώκει μὲ τὸν σίδηρον, καὶ τὴν
φωτίαν εἰς τὰς χεῖρας, κρατεῖ, καίει, ἢ καταβυθίζει πολλὰ
πλοῖα, τὰ λοιπὰ σώζονται μὲ τῆς κωπηλασίας τὴν ταχύτη-
τα (4). Ἐθανατώθησαν ἀπὸ μὲν τὸ Περσικὸν στρατεύμα σχεδὸν
6400, ἀπὸ δὲ τῶν Ἑλλήνων 192 ἄρῳες (5). Δι' ὅ,τι εἰς αὐ-
τὴν τὴν περίεσιν κἀνεὶς δὲν ἦτον, ὅς τις δὲν ἐχρημάτισεν αὐ-

(1) Ἡρ. αὐτ. Νέκ. εἰς Μιλτ. κεφ. ε'. (2) Ἡρ. αὐτ. (3) Παισα.
βιβλ. α'. κεφ. 32. (4) Ἡρ. αὐτ. Ἰουρ. αὐτ. (5) ὄρα τὴν τοπογραφίαν
τοῦ Μαραθ.

τῆς τῆς ἐπωνυμίας ἄξιος (1). Ὁ Μιλτιάδης ἐπληρώθη, ὁ Γηπίας ἀπώλεσθη, ἀπέθανον ὁ Σησιλαος, καὶ Καλλίμαχος, τῶν Ἀθηναίων δύο στρατηγοί (2).

§. ιζ'. Μόλις ἡ μάχη ἔλαβε τέλος, κ' ἕνας στρατιώτης, ἀκαταδάμαστος ἀπὸ πόνους, ἀποφασίζει νὰ φέρῃ τὴν πρώτην εἰδήσιν τόσον μεγάλης ἐκβάσεως εἰς τοὺς ἀρχηγούς τῶν Ἀθηνῶν, καὶ, χωρὶς νὰ ἀφήσῃ τὰ ὄπλα του, τρέχει, ἀεροβατεῖ, φθάνει, φανερώνει τὴν νίκην, καὶ πίπτει εἰς τοὺς πόδας των ἀποθαμμένος (3). Μὲ ὄλον τοῦτο, ἡ νίκη αὕτη ἔμελλε νὰ γένη ὀλεθρία εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἂν ἔλειπεν ὁ διακαὴς ζῆλος τοῦ Μιλτιάδου. Ὁ Δάτις, ἀποσυρόμενος, ἠλπίζεν ὅτι θέλει προκαταλάβῃ ἀνέλπισα τὰς Ἀθήνας, τὰς ὁποίας ἐνόμιζε χωρὶς ὑπεράσπισιν, καὶ ἦδη ὁ σόλος του περιέπλευσε τοῦ Σουνίου τὸ ἀκρωτήριον. Ὁ Μιλτιάδης, εὐθύς, ἀφ' οὐ εἰδοποιήθη περὶ τούτου, ἐκίνησε μὲ τὸ στρατευμά του, ἔφθασε τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὑπὸ τὰ τείχη τῆς πόλεως, ἐτάραξε μὲ τὴν παρουσίαν του τοὺς σκοποὺς τοῦ ἐχθροῦ, καὶ τὸν ἠνάγκασε νὰ πλεύσῃ εἰς τῆς ἀσίας τὰ παράλια (4). Ἡ μάχη ἐσυγκροτήθη τῇ ἕκτῃ τοῦ βοηδρομιῶνος, κατὰ τὸ τρίτον ἔτος τῆς ἑβδομηκοστῆς δευτέρας Ὀλυμπιάδος (5). Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ἔφθασαν δύο χιλιάδες Σπαρτιάται. Ἐπεριπάτησαν εἰς τρία ἡμερονύκτια 1200 στάδια (6). Ἄν καλὰ καὶ εἰδοποιήθησαν περὶ τῆς φυγῆς τῶν Περσῶν, ἐξηκολούθησαν ὁμῶς τὴν ὁδοιορίαν τους μέχρι τοῦ Μαραθῶνος, καὶ δὲν ἐφοβήθησαν νὰ ἀρμήψωσι μετὰ θάρρους εἰς τὴν ἐποπτεῖαν τῶν τόπων, ὅπου ἔδνος ἀντίζηλον ἐλαμπύθη μὲ τόσα μεγάλα ἀνδραγαθήματα. Ἐνταῦθα εἶδον ἐ-

(1) Ἡρ. αὐτ. (2) αὐτ. (3) Πλούτ. περὶ δόξ. Ἀθην. §. 347. (4) Ἡρ. αὐτ. (5) Τῇ 29. Σεπτεμβρίου τοῦ, 490. ἔτους πρὸ Χ. cossin. fast. attic. t. 3. p. 149. (6) Ἰσοκρ. πανηγ. §. 163. Πλά περὶ νέ. βιβλ. γ'. §. 692.

σκηνωμένας ἔτι τὰς σκηνὰς τῶν Περσῶν, τὴν πεδιάδα κεκαλυμμένην ἀπὸ νεκρὰ σώματα, καὶ πλήρη ἀπὸ πλούσια λάφυρα. Ἐνταῦθα εὔρον τὸν Ἀριεΐδην μὲ τὴν φυλὴν του, ὅτι ἐφύλαττε τοὺς ἀισχυμαλώτους, καὶ τὰ λάφυρα, καὶ ἀφ' οὗ ἔδωκαν τοὺς δικαίους ἐπαίνους εἰς τοὺς νικητὰς, ἀνεχώρησαν (1).

§. ικ'. Οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἀλησμόνησαν κἀνὲν ἀφ' ὅσα διακωνίζουσι τὴν μνήμην τῶν, ὅσοι εἰς τὴν μάχην ἀπέθανον· τοὺς ἐώρτασαν μὲ ἔντιμα ἐπικήδεια, τὰ ὀνόματά των ἐχαράχθησαν ἐπάνω εἰς ἡμισύλια, τὰ ὁποῖα ἔσκησαν εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος. Τὰ μνημεῖα ταῦτα, χωρὶς νὰ ἐξαίρεση κἀνεὶς ἀπὸ αὐτὰ μῆτε τὰ τῶν στρατηγῶν Καλλιμάχου, καὶ Στρησιλάου, εἶναι ἐσχάτης ἀπλότητος (2). Πλησίον εἰς αὐτὰ ἔσκησαν τρόπαιον, γεμάτου ἀπὸ τὰ ὄπλα τῶν Περσῶν (3). Ἐμπειροσ τεχνίτης ἐζωγράφησε τὰς κατὰ μέρος πράξεις τῆς μάχης εἰς μίαν ἐκ τῆς πόλεως, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ ἄνθρωποι συναθροίζονται περισσότερον. Ἐκεῖ παρέστησε τὸν Μιλτιάδην, ὡς ἀρχηγὸν τῶν στρατηγῶν, καὶ ἐν ᾧ παρεκίνει εἰς τὴν μάχην τὰ στρατεύματα (4). Ὁ Δαρειὸς ἔμαθε τὸν χαλασμόν τοῦ στρατεύματός του μὲ ἀγανάκτησιν. Ἐτρεμον ὄλοι διὰ τὴν τύχην τῶν Ἐρετριέων, τοὺς ὁποίους ὁ Δάτις ἤγαγεν εἰς τοὺς πόδας του. Ἐν τοσοῦτῳ, ἀφ' οὗ τοὺς εἶδεν, ἡ εὐσπλαγχνία κατέπαυσεν εἰς τὴν καρδίαν του ὅλα τὰ ἄλλα αἰσθήματα (5)· διένειμεν εἰς αὐτοὺς τόπους, ὅπως οὐ μακρὰν ἀπὸ τὰ Σοῦσα, καὶ διὰ νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς Ἕλληνας μὲ εὐγενέστερον, καὶ ἀξιώτερον εἰς αὐτὸν τρόπον, ἐδιώρισε νέας στρατολογίας, καὶ ἀπείρους προπαρασκευάς. Οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἔλειψαν νὰ τὸν ἐκδικηθῶσιν καὶ αὐτοί. Ἐψῆσαν τὸν Μιλτιάδην τόσον ὑψηλὰ, ὥστε ἀρχησαν νὰ τὸν φοβῶνται. Ὁ φόβος ἐπαρρησιάζεν, ὅτι,

(1) Ἡρ. αὐτ. Πλούτ. αὐτ. (2) Παυσ. βιβλ. α'. κεφ. λβ'. (3) αὐτ. Ἀριστοφ. Ἔρη. σκ. 709. (4) Νέπ. εἰς Μιλτ. κεφ. σ'. (5) Ἡρ. αὐτ.

ὅποταν ἐκυβέρνηα εἰς τὴν Θράκην, μετεχειρίζετο ὅλα τοῦ ἡγεμόνος τὰ καθήκοντα (1), καὶ ἀφ' οὗ ἦτον φοβερός εἰς τὰ ξίνα ἔθνη, καὶ λατρευόμενος ἀπὸ τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων, ἦτον καιρὸς νὰ προσέχωσι διὰ τὰς ἀρετάς του, καθὼς καὶ διὰ τὴν δόξαν του. Ἡ κακὴ ἔκβασις μιᾶς ἐκστρατείας, τὴν ὁποίαν ἐπεχειρίσθη κατὰ τῆς νήσου Πάρου, ἐπροξένησε νέαν πρόσφασιν εἰς τὸ μῖσος τῶν ἐχθρῶν του. Τὸν ἐγκάλεσαν, ὅτι διεφθάρη ἀπὸ τῶν Περσῶν τὸ ἀργύριον, καὶ μὲ ὅλας τὰς ἀποδείξεις, καὶ φωνὰς τῶν τιμιωτέρων πολιτῶν, κατεκρίθη νὰ ριφθῆ εἰς τὸ βάρανδρον, ὅπου τοὺς κακούργους θανατώνουσι (2). Ἀλλ' οἱ πολιτάρχαι ἀντεσάθησαν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἀτίμου τούτου θεσπίσματος, καὶ ἡ θανατηφόρος ποινὴ μετεβλήθη εἰς χρηματικὴν ζημίαν ταλάντων πενήκοντα· καὶ ἐπειδὴ δὲν ἦτον εἰς κατάσασιν νὰ τὰ πληρώσῃ, ὁ νικητὴς τοῦ Δαρείου ἀπέδωκε τὰς τελευταίας ἀναπνοὰς εἰς τὰ δεσμὰ ἀπὸ τὰς βαρείας πληγὰς, τὰς ὁποίας ἐδέχθη εἰς τῆς πολιτείας τὴν δούλευσιν (3).

§. 15. Ταῦτα τὰ τρομερὰ τῆς ἀδικίας, καὶ ἀχαριστίας παραδείγματα, ἀπὸ μέρος ἡγεμόνος, ἢ ἥθους, δὲν ἀνοουοῖσι, μῆτε τὴν φιλοτιμίαν, μῆτε τὴν ἀρετὴν. Εἶναι σκόπελοι εἰς τῶν τιμῶν τὸ σάδιον, καθὼς εἶναι καὶ ὕφαλοι πέτραι ἀνάμεσα εἰς τὴν θάλασσαν (4). Ὁ Θεμισοκλῆς, καὶ Ἀρισείδης ἐλάβανον τὴν ὑπεροχὴν ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους, τὴν ὁποίαν, ὁ μὲν, ἤξιώθη, διὰ τὸ ποικίλον τῶν προτερημάτων του, ὁ δὲ, διὰ τὴν κοσμιότητα τοῦ πολιτεύματός του, τὸ ὁποῖον ἀφείρωνεν εἰς τὸ κοινὸν καλόν. Ὁ πρῶτος, τιμωρούμενος νυκτός, καὶ ἡμέρας,

(1) Νέπ. αὐτ. (2) Πλά. εἰς Γοργί. §. 516. (3) Ἡρ. αὐτ. Νέπ. αὐτ. κεφ. ζ'. (4) Αὐτὰ μῆτε ἔλειψαν ἀπὸ τὸν κόσμον, ἀλλ' οὔτε θῆλοισι λείψει ποτὲ, ὑπὸ παντὶ λίθῳ σκορπιος εἶδει, λέγει ἡ παροιμία. Οἱ φρόνιμοι ὅμως ἠξείρουσι πάντοτε νὰ ἀποδέχωνται τὴν ἀρετὴν, καὶ νὰ ἀποστρέφονται τὴν κακίαν μὲ ὅποια δῆποτε προσχλήματα καὶ ἀνφαισηται.

ἀπὸ τὴν ἐνθύμησιν τῶν τροπαίων τοῦ Μιλτιάδου (1), ἐκόλακευεν ἀκαταπαύσως μὲ νέα θεσπίσματα τὴν ἀλαζονείαν ἐνὸς δήμου, παραφρονούντος διὰ τὴν νίκην του. Ὁ δεῦτερος ἡσυχολεῖτο εἰς τὸ νὰ διατηρῆ τοὺς νόμους, καὶ τὰ ἥθη, τὰ ὁποῖα τὴν προποτίμασαν· καὶ οἱ δὺ εἰς τὰς ἀρχάς, καὶ σκοποῦς των ἀντικείμενοι, ἐγέμιζον τόσον τὴν ἀγορὰν ἀπὸ τὰς διαιρέσεις των, ὥστε μίαν ἡμέραν ὁ Ἀρισείδης, ἀφ' οὗ, ἐκτὸς κάθε δικαιώματος, ὑπερίσχυσε κατὰ τοῦ ἐναντίου του, δὲν ἐδυνήθη νὰ ἐμποδισθῆ ἀπὸ τοῦ νὰ εἰπῆ, ὅτι ἡ δημοκρατία ἤθελεν ἀπολεσθῆ, ἐὰν δὲν ῥίψωσιν αὐτὸν, καὶ τὸν Θεμισοκλέα εἰς βαδύτατον βάραθρον (2). Τέλος πάντων τὰ προτερήματα, καὶ ἡ πανουργία κατὰ τῆς ἀρετῆς ἐθριάμβευσαν. Ἐπειδὴ ὁ Ἀρισείδης ἐκράζετο αἰρετοκριτῆς εἰς τὰς διαφορὰς τῶν κατὰ μέρος, ἡ φήμη τῆς δικαιοπραγίας του ἐρήμωσε τῆς δικαιοσύνης τὰ κριτήρια· ἡ φατρία τοῦ Θεμισοκλέους τὸν ἐγκάλεσεν, ὅτι συζητεῖ βασιλείαν τοσοῦτον φοβερὰν, ὅσον εἶναι τεθεμελιωμένη ἐπάνω εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ δήμου, καὶ ἀπεφάσισε τὴν ποινὴν τῆς ἐξορίας. Αἱ φυλαὶ συνηθροίσθησαν, καὶ ἔμελλον νὰ δόσωσι τὰς ψήφους των ἐγγράφους. Ὁ Ἀρισείδης ἦτον παρῶν εἰς τὸ κριτήριον. Κῆρποιος οὐτιδανὸς πολίτης, καθήμενος πλησίον του, τὸν παρεκάλεσε νὰ ἐπιγράψῃ τὸ ὄνομα τοῦ ἐναγομένου ἐπίτινος ὀσράκου, ὅπου τῷ ἐνεχείρισε. Σὲ ἠδίκησεν; ἀπεκρίθη ὁ Ἀρισείδης. »Ὅχι, εἶπεν ὁ ἀγνώριστος, ἀλλ' ἀπὸ νὰ διάξω, ἀκούων πανταχοῦ, ὅτι ὀνομάζεται δίκαιος«. Ὁ Ἀρισείδης ἔγραψε τὸ ὄνομά του, κατεδικάσθη, καὶ ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν πόλιν, εὐχόμενος ὑπὲρ τῆς πατρίδος του (3).

(1) Πλούτ. εἰς Θεμισ. §. 113. (2) Ὡς οὐκ ἔστι σωτηρία τοῖς Ἀθηναίων πράγμασιν, εἴμῃ Θεμισοκλέα, καὶ αὐτὸν εἰς τὸ βάραθρον ἐμβάλλειν. Πλούτ. εἰς Ἀρισ. §. 320. (3) Πλούτ. αὐτ. Νέπ. εἰς Ἀρισ. μετ. α'.

§. κ'. Μετὰ τὴν ἔξορίαν του, εὐθὺς ἠκολούθησε τοῦ Δαρείου ὁ θάνατος. Ὁ βασιλεὺς οὗτος ἐφοβέριζεν ἐν ταύτῳ καὶ τὴν Ἑλλάδα, ὅτι ἀπέφυγε νὰ βασιάσῃ τὸν ζυγὸν τῶν Περσῶν, καὶ τὴν Αἴγυπτον, ὅτι πρὸ ὀλίγου τὸν ἀπέσεισεν (1). ὁ υἱὸς του Ξέρξης ἔγινε τοῦ θρόνου, ἀλλ' ὄχι καὶ τῶν μεγάλων του προτερημάτων διάδοχος (2). Ἀνατραφεὶς εἰς ὑψηλὴν ἰδέαν τῆς δυνάμεώς του, δίκαιος, καὶ ἀγαθὸς ἀπὸ ἐξωτερικὰς ὁρμᾶς, ἄδικος, καὶ σκληρὸς ἀπὸ ἀδυναμίαν, καὶ σχεδὸν ζείποτε ἀδόκιμος νὰ ὑποφέρῃ τὰς ἐκβάσεις, καὶ τὰς ἐναντιότητας. Μὲ σφαιρότητα ἐδύνατο κἀνεὶς νὰ διακρίνῃ εἰς τὸν χαρακτῆρά του μόνον ἄκραν ὁρμὴν (3), καὶ ὑπερβολικὴν μικροψυχίαν. Ἀφ' οὗ ἐπαίδευσε τοὺς Αἰγυπτίους διὰ τὴν ἀποσασίαν τους, καὶ ἀνοήτως κατεβάρυνε τὸ ἄχος τῶν δεσμῶν αὐτῶν (4), ἵσως ἤθελε χαρῆ ἡσυχῶς διὰ τὴν ἐκδίκησίν του, ἐὰν δὲν ἦτον πλησίον του ἓνας ἀπὸ ἐκείνους τοὺς χάνουνους αὐλικούς, οἵτινες ἀσυνειδήτως θυσιάζουσι μυριάδας ἀνθρώπων διὰ τὰ τέλητων. Ὁ Μαρδόκιος, εἰς τὸν ὅποιον ἡ τιμὴ, ὅτι ἐνυμφεύθη τὴν ἀδελφὴν τοῦ βασιλέως (5), ἐνέπνεε τὰ εὐρυχωρότατα δοξολογικα, ἤθελε νὰ διοικῆ τὰ στρατεύματα, νὰ ἐκπλύνῃ τὴν ἐντροπὴν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἦτον ἐσκεπασμένος κατὰ τὴν πρώτην του ἐκστρατείαν, νὰ ὑποτάξῃ τὴν Ἑλλάδα, διὰ νὰ λάβῃ τὴν διοίκησίν της, καὶ νὰ ἐργάζηται εἰς αὐτὴν τὰς ἀρπαγὰς του. Εὐκόλα κατέπεισε τὸν Ξέρξην, νὰ ἐνώσῃ ἐκεῖνον τὸν τόπον, καὶ τὴν Εὐρώπην ὁλόκληρον, μὲ τὴν βασιλείαν τῶν Περσῶν (6). Ὁ πόλεμος ἀπεφασίσθη, καὶ ὅλη ἡ ἀσία ἐσειίσθη. Εἰς τὰς ἐξαισίους προπαρασκευὰς, τὰς ὁποίας ὁ Δαρεῖος ἐδιώρισε, προσετέθησαν ἔτι τρομερώτεραι. Τέσσαρα ἔτη κατεδαπάνησαν (7),

(1) Ἡρ. βιβλ. ζ. §. 1. (2) Τῷ, 485 ἔτει πρὸ Χ. (3) Πλά. περὶ νό. βιβλ. γ. §. 698. (4) Ἡρ. αἰτ. §. 7. (5) Ἡρ. βιβλ. ζ. §. 43. (6) Ὁ αἰτ. βιβλ. ζ. §. 5. Διόδ. βιβλ. ια. §. 1. (7) Ἡρ. αἰτ.

στρατολογοῦντες, κατασκευάζοντες κατ' ὁδὸν ἀποθήκας, μεταφέροντες εἰς τὰ ἄκρα τῆς θαλάσσης τὰς προπαρασκευὰς τοῦ πολέμου, καὶ τὰς ζωοτροφίας, καὶ ναυπηγοῦντες εἰς ὅλους τοὺς λιμένας τριήρεις, καὶ πλοῖα φορτηγὰ.

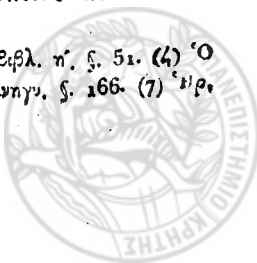
§. κα'. Ὁ βασιλεὺς ἀνεχώρησε τελευταῖον ἀπὸ τὰ Σοῦσα, πεπληροφορημένος, ὅτι ἀπέρχεται νὰ ἐκτείνῃ τῆς βασιλείας του τὰ ὅρια, ἕως εἰς τοὺς τόπους, ὅπου ὁ ἥλιος τελειώνει τὸ σταδίον του (1). Ἀφ' οὗ ἔφθασεν εἰς τὰς κατὰ τὴν Λυδίαν Σάρδεις, ἔσειλε κήρυκας εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ἕξω ἀπὸ τοὺς Λακεδαιμονίους μόνον, καὶ Ἀθηναίους· οὗτοι ἔμελλον νὰ δεχθῶσι τὴν ὑποταγὴν τῶν νησίων, καὶ τῶν ἐθνῶν τῆς ξηρᾶς. Πολλαὶ πόλεις εἰς τοὺς Πέρσας ὑπετάγησαν (2). Τὴν ἀνοιξὴν τοῦ τετάρτου ἔτους τῆς ἐβδομηκοστῆς τετάρτης ὀλυμπιάδος (3), ὁ Ξέρξης ἔφθασεν εἰς τὰ ἄκρα τοῦ Ἑλλησπόντου μὲ τὸ πλεόν πολυάνθρωπον στρατεύμα, ὅπου ἠμπόρει ποτὲ νὰ ἐρμηώσῃ τὴν γῆν (4). Ἐκεῖ ἠθέλησε νὰ περισκεφθῇ μὲ εὐκαιρίαν τῆς δυνάμεώς του τὸ θέαμα, καὶ ἀνελθὼν ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ, εἶδε τὴν μὲν θάλασσαν κεκαλυμμένην ἀπὸ τὰ πλοῖά του, τὰς δὲ πεδιάδας, ἀπὸ τὰ στρατεύματά του (5). Εἰς τὸ μέρος τοῦτο, τὸ παράλιον τῆς ἀσίας χωρίζεται ἀπὸ τὸ τῆς Εὐρώπης (6), δι' ἐνὸς πορθμοῦ ἑπτὰ σταδίων τὸ πλάτος (7), δύο γέφυραι ἀπὸ πλοῖα, σερωμένα μὲ τὰς ἀγκύρας των, ἐπλησίασαν τὰ ἀντίθετα μέρη. Αἰγύπτιοι, καὶ Φοίνικες ἔλαβον κατ' ἀρχὰς τὴν ἐπιστάσιν, νὰ τὰ συνδέσωσιν, ἀλλὰ σφοδρὰ τρικυμία, ἀφ' οὗ διέλυσε τὴν κατασκευήν τους, ὁ Ξέρξης ἔτεμε τὰς κεφαλὰς τῶν ἐργατῶν, καὶ θέλων νὰ μεταχειρισθῇ τὴν θάλασσαν, ὡς δούλον ἀποστατήσαντα, ἐπρόσαξε νὰ τὴν δέρωσι

(1) αὐτ. (2) Ἡρ. αὐτ. Διόδ. ὁμοίως. (3) Τὴν ἀνοιξὴν τοῦ, 480. ἔτους πρὸ Χ. (4) Ἡρ. αὐτ. (5) αὐτ. (6) αὐτ. Δίσχ. εἰς Πέρσ. σί. 747. (7) Ὅρα τὴν σημ.

μὲ σφοδρὰ τῶν μασίγων κτυπήματα, σημειώνοντές την μὲ θερμὸν σίδηρον, καὶ ῥίπτοντες εἰς τὸν κόλπον τῆς συζυγίαν ἀλύσεων⁽¹⁾, καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἠκολουθεῖτο ἀπὸ πολλὰς μυριάδας ἀνθρώπων! Τὰ στρατεύματά του κατεξώδευσαν ἐπὶ τὰ ἡμερονύκτια, νὰ περάσῃσι τὸν πορθμὸν ⁽²⁾, καὶ αἱ ἀποσκευαί του μῆνα ὀλόκληρον ⁽³⁾. Ἐντεῦθεν διευθύνων τὴν ὁδοιπορίαν του διὰ μέσου τῆς Θράκης, καὶ παροδεύων παρὰ τὴν Θάλασσαν, ἔφθασεν εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Δωρίσκου, ποτιζομένην ἀπὸ τὸν Ἐβρον ⁽⁴⁾, ἀρμοδίαν, ὅχι μοναχὰ νὰ προσενῆ εἰς τοὺς στρατιώτας ἀνάπαυσιν, καὶ κατάψυξιν, ἀλλ' ἔτι νὰ εὐκολύνῃ τοῦ στρατοῦ τὴν ἀναθεώρησιν, καὶ τὴν ἀπαρίθμησιν. Ἦτον ἐνδυναμωμένος ἀπὸ 1,700,000 πεζῶν, καὶ ἀπὸ 80,000 ἵππέων ⁽⁵⁾. Εἴκοσι χιλιάδες Ἄραβες, καὶ Λίβυες ἐδιδίκου τὰς καμήλους, καὶ τὰ σκευοφόρα ἀμάξια. Ὁ Ξέρξης, ἀνελάθων εἰς τι ἄρμα, περιῆλθε τὰ τάγματα, μετὰ ταῦτα ἐπέρασεν εἰς τὸν σῶλον του, ὁ ὁποῖος ἐπλησίασεν εἰς τὸ παράλιον, καὶ ἦτον συγκεκροτημένος ἀπὸ 1207, τριήρεις μὲ τρεῖς σειρὰς κωπίων ⁽⁶⁾. Κάθε μία ἠμπόρει νὰ περιέχῃ διακοσίους ἀνθρώπους, καὶ ὄλαι ὁμοῦ 241,400, ἀνθρώπους. Ἦσαν συνωδευμένοι μὲ τρεῖς χιλιάδας πλαῖα φορτηγὰ, εἰς τὰ ὅποια ἐνόμιζον, ὅτι εὐρίσκοντο 240,000, ἄνθρωποι ⁽⁷⁾.

§. κβ'. Τοιαῦται ἦσαν αἱ δυνάμεις, τὰς ὁποίας ἀπὸ τὴν Ἀσίαν ἤγαγεν. Αὗται ἠυξήθησαν παρευθὺς ἀπὸ τριακοσίας χιλιάδας πολεμιστῶν, ἐξεληθόντων, ἀπὸ τὴν Θράκην, Μακεδονίαν, Παιωνίαν, καὶ πολλὰ ἄλλα εὐρωπαϊκὰ μέρη, εἰς τὸν Ξέρξην ὑποτεταγμένα. Αἱ γειτνιάζουσαι νῆσοι ἐπρόσφεραν περὶ πλεον ἑκατὸν εἴκοσι τριήρεις, εἰς τὰς ὁποίας ἦσαν εἴκοσι

(1) Ἡρ. αὐτ. (2) Ἡρ. αὐτ. (3) Ὁ αὐτ. βιβλ. ν'. §. 51. (4) Ὁ αὐτ. βιβλ. ε'. §. 59. (5) αὐτ. (6) αὐτ. Ἰσοκ. πανηγ. §. 166. (7) Ἡρ. αὐτ.

τέσσαρες χιλιάδες ἄνθρωποι. Ἄν συνάψωσι μὲ αὐτὴν τὴν ἄπειρον πληθὺν ἀριθμὸν σχεδὸν ἰσόμετρον ἀνδρῶν ἀναγκαίων, ἢ ἀνωφελῶν, οἱ ὅποιοι ἠκολούθουν τὸ ζράτευμα, θέλουσιν εὖρη, ὅτι πέντε μελιώνια ἀνθρώπων ἀπεσπάρθησαν ἀπὸ τὴν πατρίδα των, καὶ ὑπήγαινον, νὰ διαφθείρωσιν ἔθνη ὁλόκληρα, διὰ νὰ εὐχαριστήσωσι τὴν ἀλαζονεῖαν ἐνὸς καὶ μόνου ἀνθρώπου, ὀνομαζομένου Μαρδονίου. Ὁ Ξέρξης, μετὰ τὴν ἀναθεώρησιν τοῦ ζρατοῦ, καὶ τοῦ ζόλου, μετεκαλέσατο τὸν βασιλεῖα Δημάρατον, ὁ ὅποιος ἐξωρισθεὶς ἀπὸ τὴν Λακεδαιμόνα πρὸ χρόνων τινῶν, ἤυρεν εἰς τὴν αὐλὴν τῶν Σούσων ἄσυλον. » Στοχάζεσαι, τῷ εἶπεν, ὅτι οἱ Ἕλληνες τολμῶσι νὰ μὲ ἀντισταθῶσιν (1). Ὁ Δημάρατος, ἀφ' οὗ ἔλαβε τὴν ἄδειαν, νὰ τῷ εἶπῃ τὴν ἀλήθειαν, οἱ Ἕλληνες, ἀπεκρίθη, εἶναι φοβεροί· ἐπειδὴ εἶναι πτωχοί, καὶ ἐνάρετοι. Χωρὶς νὰ ἐπαινέσω τοὺς ἄλλους, θέλω σοὶ ὀμιλήσει διὰ τοὺς Λακεδαιμονίους. Ἡ ἰδέα μόνη τῆς δουλείας μέλλει νὰ τοὺς διεγείρῃ εἰς ἐπαναστασιν. Κἂν ὅλη ἡ Ἑλλὰς ἤθελεν ὑποκύψει εἰς τὰ ὄπλα σου, μᾶλλον ἤθελεν ἀποκατασταθῆ δραστήριοι νὰ ὑπερασπίζωνται τὴν ἐλευθερίαν τους. Μὴν ἰδεάζεσαι διὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν

(1) Ὁ Δημάρατε, νῦν μοῖσε ἠδύεσι ἐπείρεσθαι, τὰ θέλω..... εἰ οἱ Ἕλληνες ὑπομείνουσι χεῖρας ἐμοὶ ἀνταειρόμενοι Ὁ δὲ ὑπολαβὼν, ἔφη. Ὁ βασιλεῦ, κόττερα, ἀληθεῖα χρήσομαι πρὸς σέ, ἢ ἠδουῆς; Τῇ Ἑλλάδι πενήτη μὲν φείκοτε σὺντροφόςεσι, ἀρετὴ δὲ ἐπακτός ἐστιν, ἀπὸτε σοφίης κατεργασμένη, καὶ νόμου ἰσχυροῦ Ἀνέω μὲν νῦν πάντας τοὺς Ἕλληνας τοῖς περὶ κείνους τοὺς Δωρικούς χώρους οἰκημένους. Ἐρχομαι δὲ λέξων οὐ περὶ πάντων τοὺς δε τοὺς λόγους, ἀλλὰ περὶ Λακεδαιμονίων μόνων. Πρῶτα μὲν οὐκ ἔστι ὅπως κοτὲ σοὺς δέξονται λόγους, δουλιτύνην φέροντας τῇ Ἑλλάδι, αὐτίς δὲ, ὡς ἀντιέσονται τοι ἐς μάχην, καὶ ἢν οἱ ἄλλοι Ἕλληνες πάντες τὰ σὰ φρονέουσι. Ἀριθμὸς δὲ περὶ, μὴ κύθη, ὅσοι τούε ἰόντες ταῦτα ποιέειν οἶοί τέ εἰσιν. Ἦντε γὰρ τύχῃσι ἐξεστρατευμένοι χίλιοι, οὗτοι μαχέσονται τοι, ἦντε ἐλάχιστους τουτέων, ἦντε καὶ πλείους. Ὅρα τὰ λοιπὰ εἰς Ἡροδ. Βιβ. 8. §. 104.

» στρατευμάτων αὐτῶν· κἄν ἤθελον ἦναι χίλιοι, κἄν ἔτι ὀλι-
 » γώτεροι, ἀνάγκη εἶναι νὰ παρρησιασθῶσιν εἰς τὴν μάχην.
 Ὁ βασιλεὺς παρεδόθη εἰς γέλοια, καὶ ἀφ' οὗ εὐσχηρε τὰς
 δυνάμεις του μὲ τὰς τῶν Λακεδαιμονίων. Δὲν βλέπεις, ἐ-
 » πρόθεσεν, ὅτι τὸ περισσότερο μέρος τῶν στρατιωτῶν μου ἤ-
 » θελε λάβῃ τὴν φυγὴν, ἂν δὲν ἦτον περικεκρατημένον ἀπὸ
 » ἀπειλᾶς, καὶ μάστιγας; Πῶς παρόμοιος φόβος δὲν ἤθελε κά-
 » μῃ καμμίαν ἐνέργειαν εἰς τὴν καρδίαν ἐκείνων τῶν Σπαρτια-
 » τῶν, τοὺς ὁποίους μᾶς ζωγραφίζουσι τόσον ἐλευθέρους, καὶ
 » τόσον ἀνεξαρτήτους; Εἶναι φανερόν, ὅτι δὲν θέλουσιν ἐκτε-
 » ρῆθῃ δωρεὰν εἰς θάνατον βέβαιον. Καὶ τίς ἤθελε τοὺς βιάσει εἰς
 » τοῦτο; Ὁ νόμος, εἶπε πάλιν ὁ Δημάρατος, ἐκείνος ὁ νόμος,
 » ὁ ὁποῖος ἔχει περισσοτέραν ἐξουσίαν εἰς αὐτοὺς, ἢ σὺ, εἰς
 » τοὺς ὑπηκόους σου· ἐκείνος ὁ νόμος, ὅς τις τοῖς λέγει. Ἴδού
 » οἱ ἐχθροὶ σου, δὲν σὲ ζητοῦσι νὰ τοὺς ἀριθμῆς, πρέπει νὰ
 » τοὺς νικήσῃς, ἢ νὰ χαθῆς.

§. κγ'. Ὁ Ξέρξης, εἰς αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἐξεκαρδί-
 ζετο ἀπὸ τὰ γέλοια, ἔδωκε τὰς προσαγὰς του, καὶ τὸ στρα-
 τευμα ἀνεχώρησε, διηρημένον εἰς τρία σώματα· τὸ μὲν ἠκο-
 λούθει τὸ παράλιον, τὰ δὲ ἐπεριπάτου, κατὰ τινὰς διασάσεις
 εἰς τῆς ξηρᾶς τὸ ἐνδότερον. Τὰ ὅσα μέτρα ἔλαβον, ἐπρομή-
 θεον εἰς αὐτοὺς τρόπους βεβαίας ζωτροφίας. Τρεῖς χιλιάδες
 πλοῖα, τὰ ὁποῖα ἦσαν φορτωμένα ἀπὸ προζωάρκεια, ἔπλεον
 κατὰ τὰ παράλια, καὶ ἠκολούθουν τὰς κινήσεις τοῦ στρατεύ-
 ματος. Οἱ Αἰγύπτιοι, καὶ Φοίνικες ἐφωδίασαν πρότερον πολ-
 λούς παραθαλασσίους τόπους τῆς Θράκης, καὶ τῆς Μακεδο-
 νίας. Ἐν εὐί λόγῳ εἰς κάθε στρατὸν οἱ Πέρσαι ἐτρέφοντο, καὶ
 ἐπληρώνοντο τὰ ἔξοδα ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῶν ἐγγύς τό-
 πων, οἱ ὁποῖοι, προγινώσκοντες ἀπὸ πολλὴν καιρὸν τὸν ἐρχο-
 μὸν αὐτῶν, ἦσαν παρεσκευασμένοι νὰ τοὺς υποδεχθῶσιν. Ἐν

ὃ τὸ κράτεμα ἠκολούθει τὴν ὁδοιορίαν του πρὸς τὴν Θετταλίαν, λεηλατοῦν τοὺς ἀγροὺς, καταναλίσκον δι' ἡμέρας ἐσοδείας πολλῶν χρόνων, καὶ διεγείρον εἰς μάχην τὰ ἔθνη, τὰ ὅποια κατέστησεν εἰς ἔνδειαν, ὁ σόλος τοῦ Ξέρξου διήλθε τὸ ὄρος τοῦ Ἄθωνος, ἀντὶ νὰ τὸ περιέλθῃ. Τοῦτο ἐκτείνεται εἰς τὴν θάλασσαν, ὡς χερσόνησος, συνδεδεμένον μὲ τὴν ξηρὰν δι' ἰσθμοῦ δωδέκα σταδίων τὸ πλάτος. Ὁ σόλος τῶν Περσῶν ἐδοκίμασε, χρόνους τινὰς πρότερον, πόσον ἡ θαλασσοπορία εἰς αὐτὸ τὸ μέρος εἶναι ἐπικίνδυνος, τότε ἤθελεν ἠμπορέσει νὰ τὸ διέλθῃ, δυνάμει πολυχειρίας, ἄνωθεν τοῦ ἰσθμοῦ, ἀλλ' ὁ Ξέρξης ἐπρόσαξε νὰ τὸ διορύξῃσι, καὶ πλῆθος ἐργατῶν ἠσχολοῦντο, πολὺν καιρὸν, νὰ σκάπτωσι διώρυγα, ἐν ἣ δύο τριῆρεις ἐδύναντο νὰ πλέωσι κατὰ μέτωπον. Ὁ Ξέρξης τὴν εἶδε, καὶ ἐπίστευσεν, ὅτι, ἀφ' οὗ ἔβαλεν ἐπὶ τῆς θαλάσσης γέφυραν, καὶ δρόμος ἠνοίχθη ἀνὰ μέσον τῶν ὀρέων, κλῆνὴν δὲν ἤθελεν ἀντισταθῆ πλέου εἰς τὴν δυνάμειν του (1). Τότε καὶ ἡ Ἑλλὰς ἠγγίξεν εἰς τὴν λύσιν τῶν φόβων, οἱ ὅποιοι, ἀπὸ πολλοὺς χρόνους, τὴν ἐτάραττον. Ἐξ οὗτου ἐσυγκροτήθη κατὰ τὸν Μαραθῶνα ἡ μάχη, ὅσαι εἰδήσεις ἀπὸ τὴν Ἀσίαν ἤρχοντο, δὲν ἐδηλοποιοῦν ἄλλοτι, ἢ σκοποὺς ἐκδικήσεως ἐκ μέρους τοῦ μεγάλου βασιλέως, καὶ προπαρασκευὰς (2), ἀναβληθείσας μὲν διὰ τοῦ Δαρείου τὸν θάνατον, ἐπαναληφθείσας δὲ ἀπὸ τὸν υἱὸν του Ξέρξην μὲ περισσοτέραν δραστηριότητα.

§. κδ'. Ὅταν κατ' ἀρχὰς ἠτοιμάζετο εἰς τὴν ἐκστρατείαν του, ἐφάνησαν αἰφνυδιῶς εἰς τὰ Σοῦσα δύο Σπαρτιάται, οἵτινες συνεισήχθησαν μὲν εἰς τοῦ βασιλέως τὴν ἀκρόασιν, ἀλλὰ κατ' οὐδένα τρόπον δὲν ἔσερξαν νὰ γονυπετήσωσιν ἐνώπιόν του, καθὼς ἐσυνείθιζον οἱ Ἀσιανοί. » Βασιλεῦ τῶν Μή-

(1) Ὅρα περὶ τῶν διαληφθέντων τὸν Ἑρ. (2) Πλά. περὶ νό. βιβλ. γ'. §. 692.

»δων, τῷ εἶπον, οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐθανάτωσαν, εἶναι μερι-
 »κοὶ χρόνοι, τοὺς πρέσβεις τοῦ Δαρείου, χρεωσοῦσιν εἰς τὴν
 »Περσίαν διὰ τοῦτο ἰκανοποιήσιν, ἤλθομεν νὰ σοὶ προσφέρω-
 »μεν τὴν ζωὴν μας.« Οἱ δὺν οὗτοι Σπαρτιάται, ὀνομαζόμενοι
 Σπερθίας, καὶ Βούλις, μανθάνοντες, ὅτι, οἱ Θεοί, ἀγανακτῆ-
 σαντες διὰ τὸν φόνον τῶν Περσικῶν πρέσβειν, ἀπεδοκίμαζον
 τὰς θυσίας τῶν Λακεδαιμονίων, ἀφισρώθησαν ἀφ' ἑαυτοῦ των
 εἰς θυσίαν διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος των. Ὁ Ξέρξης,
 ἐκσατικός διὰ τὴν σαφερότητά των, δὲν ἐπροξένησε καὶ εἰς
 αὐτοὺς μὲ τὴν ἀπόκρισίν του ὀλιγωτέραν ἕκxασιν. »Ἵπάγετε,
 »νὰ εἰπῆτε εἰς τὴν Λακεδαίμονα, ἂν αὐτὴ ἦναι ἀξία νὰ πα-
 »ραβαίνη τῶν ἀνδρῶν τὰ δικαιώματα, ὅχι ὅμως καὶ ἐγὼ,
 »διὰ νὰ ἀκολουθήσω τὸ παράδειγμά της, καὶ, ἂν σὰς σηκώσω
 »τὴν ζωὴν, ποτὲ δὲν θέλω καθάρσει ἐκείνην τὴν παρανομίαν,
 »μὲ τὴν ὁποίαν ἐμολύνθη« (1). Μετ' ὀλίγον, ὅταν εὐρίσκε-
 το εἰς Σάρδεις, ἐπίασαν τρεῖς κατασκόπους Ἀθηναίους, οἱ ὁ-
 ποῖοι κρυφίως ἐμβῆκαν εἰς τῶν Περσῶν τὸ σράτευμα. Ὁ βα-
 σιλεὺς, ἀντὶ νὰ τοὺς καταδικάσῃ εἰς τιμωρίας, τοῖς ἐσυγχώ-
 ρησε, νὰ λάβωσι μετὰ προσοχῆς ἀκριβῆ πληροφορίαν τῶν θυ-
 νάμεών του. Ἐλπίδες τὸν ἔτρεπον, ὅτι, εἰς τὴν ἐπιστροφὴν τaus,
 οἱ Ἕλληνες δὲν θέλουσι βραδύνη νὰ ταχθῶσιν εἰς τὴν ὑπο-
 ταγὴν του. Ἄλλ' ἡ διήγησίς των ἔγινεν αἰτία μόνον νὰ σερειώσῃ
 τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ Ἀθηναίους εἰς τὴν, ἣν ἔλαβον,
 ἀπόφασιν, νὰ συνάψωσι γενικὴν συμμαχίαν μὲ τοὺς λαοὺς τῆς
 Ἑλλάδος. Τὸ συνέδριον συνηθροίσθη εἰς τὸν ἱεῖδμόν τῆς Κο-
 ρίνθου. Οἱ ἀπεσαλμένοι ἔτρεχον ἀπὸ πόλιν, εἰς πόλιν, ἀγω-
 νιζόμενοι νὰ ἐκχύσωσι πανταχοῦ τὸν ζῆλον, ἀπὸ τὸν ὁποῖον
 ἦσαν ἐμψυχωμένοι. Ἡ Πυθία τῶν Δελφῶν, ἀκαταπαύτως ἐ-

(1) Ἡρόδ. Εἰβ. ζ'. §. 136.

ρωτωμένη, ἀκαταπαύτως δωροφορουμένη, ζητοῦσα νὰ συμβιβάσῃ τὴν τερμὴν τῆς ὑπουργίας της μὲ τοὺς φιλοκερδεῖς σκοποῦς τῶν ἱερέων, μὲ τὰ μουσικὰ τέλη τῶν, ὅσοι τὴν ἐσυμβουλευόντο, τῶρα μὲν παρεκίνει τοὺς δήμους νὰ μένωσιν εἰς ἀπραξίαν, ἄλλοτε δὲ ἤψαυε τὰς ὑποψίας των μὲ τὰς, ὅσας ἀνήγγελε, δυσυχίας, καὶ τὴν ἀμφιβολίαν τους, μὲ τὰς ἀκαταλήπτους ἀποκρίσεις της.

§. κα'. Παρεκίνησαν τοὺς Ἀργεῖους νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν συμμαχίαν. Ἐξ χιλιάδες τῶν στρατιωτῶν αὐτῶν, μεταξύ τῶν ὁποίων εὐρίσκατο τὸ αὐθός τῆς νεότητός των, ἀπώλεσθησαν πρὸ ἀλίγου εἰς μίαν ἐκστρατείαν, τὴν ὁποίαν ὁ Κλεομένης, βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων ἐπεχείρησε κατὰ τῆς Ἀργολίδος. Ἀπ' αὐτὴν τὴν φθορὰν ἀδυνατήσαντες, ἔλαβον χρησμὸν, ὁ ὁποῖος τοὺς ἐμπόδιζε νὰ λάβωσιν ὅπλα. Μετὰ ταῦτα ἐζήτησαν νὰ διοικῶσι μέρος τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατεύματος, καί, παραπονούμενοι διὰ τὴν ἀποτυχίαν, τὴν ὁποίαν ἤλπιζον, ἔμειναν ἡσυχοὶ (1), καὶ ἐκατήντησαν νὰ ἔχωσι μουσικὰς ἀνταποκρίσεις μὲ τὸν Ξέρξην (2). Εἶχον ἐλπίδας σφερωτέρας εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Γέλωνος, βασιλέως τῶν Συρακούσων. Οὗτος, μὲ τὰς νίκας, καὶ προτερήματά του, ὑπέταξε προσφάτως πολλὰς Ἑλληνικὰς ἀποικίας, αἱ ὁποῖαι φυσικὰ ἔπρεπε νὰ τρέξωσιν πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς μητροπόλεώς των. Οἱ πρέσβεις τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ Ἀθηναίων, ἀφ' οὗ παρεσάθησαν ἐνώπιόν του, ὁ Σπαρτιάτης Σύαγρος ὠμίλει, καὶ, ἀφ' οὗ ἔδειξε μὲ πρῶτον λόγον τὰς δυνάμεις τοῦ Ξέρξου, καὶ τοὺς σκοπούς του, εὐχαριστήθη μόνον νὰ παρασῆσῃ εἰς τὸν Γέλωνα, ὅτι ἡ πῶσις τῆς Ἑλλάδος ἠθέλην ἐπισύρει καὶ τὴν τῆς Σικελίας. Ὁ βασιλεὺς ἀπεκρίθη μὲ δεινοπάθειαν, ὅτι, εἰς τοὺς

(1) Πλά. αἰτ. Διδό. βιβλ. ια. §. 3. (2) Ἡρ. βιβλ. θ'. §. 12.

κατὰ τῶν Καρχηδονίων πολέμου του, καὶ εἰς ἄλλας περιστάσεις, ἐζήτησε μὲν τὴν βοήθειαν τῶν δυνατῶν συμμάχων, ἀλλὰ δὲν τὴν ἤξιώθη, καὶ τῶρα ὁ μόνος κίνδυνος τοὺς ἐβίαζε νὰ προσδράμωσιν εἰς αὐτὸν, μὲ ὅλον τοῦτο ἀλησμονῶν ἐκεῖνα τὰ δικαιολογήματα, ἔλεγεν, ὅτι ἦτον ἔτοιμος, νὰ προσφέρῃ διακοσίας τριήρεις, εἴκοσι χιλιάδας ὀπλίτας, τέσσαρας χιλιάδας ἵππεῖς, δύο χιλιάδας τοξότας, καὶ ἄλλους τόσους σφενδονίτας, ὑπόσχομαι περὶ πλεόν, κεῖν ἔτι, ὅτι θέλω προμηθεύσει ἀπὸ χἀναγκαΐας τροφᾶς ὅλον τὸ στρατευμα, ἐν ὧσῳ διαρκέσει ὁ πόλεμος, μίαν ὁμως συνθήκην ζητῶ δηλ. νὰ ὀνομασθῶ ἀρχιστρατήγος τῶν στρατευμάτων ξηρᾶς, καὶ θαλάσσης. "Ω! πόσον ἠθέλεν ἀνασενάξει ἡ ψυχὴ τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἀπεκρίθη μὲ κενθερμον ζῆλον ὁ Σύαγρος, ἂν ἠθέλε μάθῃ, ὅτι ὁ Γέλων, καὶ οἱ Συρακούσιοι ἤρπασαν ἀπὸ τοὺς Λακεδαιμονίους τὴν τιμὴν τοῦ διοικεῖν τὰ στρατεύματα (1)! "Οχι, ποτὲ ἡ Σπάρτη δὲν θέλει παραχωρήσει εἰς ἐσὲ τοῦτο τὸ προνόμιον. "Αν θέλῃς νὰ βοηθήσῃς τὴν ἐλλάδα, ἀνήκει εἰς τὴν ἐξουσίαν ἡμῶν, νὰ λάβῃς τὴν προσαγὴν, ἂν ὁμως νομίξῃς, ὡς καθήκον εἰς κέσέ, νὰ τὴν δώσῃς, φύλαξαι τοὺς στρατιώτας σου (2). Σύαγρε, ἀπεκρίθη μὲ ἀταραξίαν ὁ βασιλεὺς, εὐλαβοῦμαι τοὺς κδεσμούς τῆς φιλοξενίας, οἱ ὅποιοι μᾶς συνάπτουσιν, ἐνθυμημοῦ καὶ σὺ ἐκ μέρους σου, ὅτι οἱ ὑβριστικοὶ λόγοι παροξύνουσι μᾶλλον τὰς καρδίας. Ἡ ἀλαζονικὴ σου ἀπόκρισις δὲν μὲ κέκβάλλει ἀπὸ τοὺς ὅρους τῆς μετριότητος, καὶ ἂν καλὰ, κέξ αἰτίας τῆς δυνάμεώς μου, ἔχω παρισσότερον ἢ σὺ, εἰς τὴν

(1) Ἦκε μὲν οἰμώξεν ὁ Πελοπιδὴς Ἀγαμέμνον, πιθόμενος Σπαρτιάτας τὴν ἡγεμονίαν ἀπεραιρῆσθαι ὑπὸ Γέλωνός τε καὶ Συρακουσίων. Ἡρόδ. Βιβ. ζ'. §. 163. (2) Εἰ μὲν βούλει βοηθῆσαι τῇ Ἑλλάδι, ἴσθι ἀρξόμενος ὑπὸ Λακεδαιμονίων, εἰ δ' ἄρα μὴ δικαιοῖς ἀρχεσθαι, σὺ δὲ μὴ βοηθῆσω. Αὐτό.

»γενικὴν διοίκησιν δικαίωμα, μὲ ὅλον τοῦτο, προβάλλω εἰς
 »ἐσέ, νὰ τὴν μερισθῶμεν, ἔκλεξαι, ἢ τὴν τῆς ξηρᾶς, ἢ τὴν
 »τῆς θαλάσσης, καὶ θέλω λάβῃ τὴν ἄλλην.

§. κς'. »Οἱ Ἕλληνες δὲν ζητοῦσιν, ἀνέλαβε παρευθὺς
 »τὸν λόγον ὁ πρέσβυς τῶν Ἀθηναίων, ζῶντων, ἀλλὰ ζῶν-
 »τεύματα. Ἐπίωπῃσα εἰς τὰ πρῶτά σου δοξοδίκαια· ἐπειθὴ
 »ἤρμοζεν εἰς τὸν Σύαγγρον, νὰ τὰ ἀναιρέσῃ. Μὲ ὅλον τοῦτο
 »σὲ βεβαιῶνω, ὅτι, ἂν οἱ Λακεδαιμόνιοι παραχωρήσωσιν εἰς
 »ἐσέ κἄνεν μέρος τῆς διοικήσεως, τὸ δικαίωμα τῆς ἀποκτή-
 »σεως τοῦ ἀνήκει εἰς ἡμᾶς.« Ἀφ' οὗ ἐλέχθησαν αὐτοὶ οἱ
 λόγοι, ὁ Γέλων ἀπέπεμψε τοὺς πρέσβεις, καὶ ἀμέσως ἐξα-
 πέσειλε τὸν Κάδμον εἰς Δελφοὺς, μὲ προσαγὴν, νὰ ἀναμένη
 ἐκεῖ τῆς μάχης τὸ ἀποβησόμενον, νὰ ἐπιστρέψῃ, ἂν οἱ Ἕλ-
 ληνες νικῆσωσι, καὶ νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν Ξέρξην τὴν ὑπο-
 ταγὴν τοῦ διαδήματός του, ὁμοῦ μὲ πλούσια χαρίσματα,
 ἂν νικηθῶσιν. Αἱ περισσότεραι τῶνπραγματευομένων ἀνάμεσα
 εἰς τὰς συμμαχικὰς πόλεις ὑποθέσεων, δὲν ἔλαβον κἀμμίαν
 αἰσιωτέραν ἔκβασιν. Οἱ μὲν Κρηῖτες ἐσυμβουλευθῆσαν τὸ μαν-
 τεῖον, τὸ ὁποῖόν τοῖς ἐπρόσαξε, νὰ μὴν ἀναμιχθῶσιν εἰς τὰς ὑπο-
 θέσεις τῆς Ἑλλάδος (1). Οἱ δὲ Κερκυραῖοι, καθώπλισαν μὲν
 ἐξήκοντα τριήρεις, ταῖς διέταξαν ὅμως νὰ μένωσιν ἡσυχαι, κα-
 τὰ τὰ μεσημβρινὰ τῆς Πελοποννήσου παράλια, καὶ νὰ προσε-
 θῶσι μετὰ ταῦτα εἰς τὸ μέρος τῶν νικητῶν. Τελευταῖον, οἱ
 Θετταλοὶ, τοὺς ὁποίους τὸ ἀξιοπίστον τῶν περισσοτέρων ἀρχηγῶν
 μέχρις ἐκείνου κατέπεισε νὰ κλίνωσι πρὸς τὸ μέρος τῶν
 Μήδων, ἐφανέρωσαν εἰς τὸ συνέδριον, ὅτι ἦσαν ἔτοιμοι νὰ
 φυλάξωσι τὴν διάβασιν τοῦ Ὀλύμπου ὄρους, ἥτις φέρει ἀ-
 πὸ τὴν κατωτέραν Μεκεδονίαν εἰς τὴν Θετταλίαν, ἂν οἱ λοι-

(1) Ὅρα. περὶ πάντων Ἑρ;

ποι' Ἕλληνες θελήσωσι νὰ βοηθήσωσι τὰς δυνάμεις των (1). Ἀμέσως ἐξαπέστειλαν δέκα χιλιάδας πεζοὺς ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Λακεδαιμονίου Εὐαινέτου, καὶ Θεμισσοκλέους Ἀθηναίου. Ἐφθασαν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Πηνειοῦ, καὶ ἐστρατοπέδευσαν μὲ τὸ Θετταλικὸν ἱππικὸν κατὰ τὴν εἰσόδον τῆς κοιλάδος τῶν Τεμπῶν. Ἀλλὰ μετὰ τινὰς ἡμέρας, μαθόντες, ὅτι τὸ Περσικὸν ζῆραγμα ἐδύνατο νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Θετταλίαν δι' ἄλλης εὐκολωτέρας ὁδοῦ, καὶ εἰδοποιηθέντες παρὰ τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ Ἀλεξάνδρου, βασιλέως τῆς Μακεδονίας, τὸν κίνδυνον τῆς τοποθεσίας των, ἐπανῆλθον εἰς τὸν ἱσθμὸν τῆς Κορίνθου, καὶ οἱ Θετταλοὶ ἀπεφάσισαν νὰ φιλιωθῶσι μὲ τοὺς Πέρσας. Ἄρα δὲν ἔμενε πλέον πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς Ἑλλάδος, ἢ, σμικρότατος ἀριθμὸς ἀνθρώπων, καὶ πόλεων. Ὁ Θεμισσοκλῆς ἦτον ἡ ψυχὴ τῶν συμβουλῶν, καὶ ὑπερύψωνε τὰς ἐλπίδας των, μεταχειριζόμενος νῦν μὲν τὴν πειθῶ καὶ ἐπιδεξιότητα, νῦν δὲ τὴν φρόνησιν, καὶ τὸν ἔνθερμον ζῆλον, γοητεύων ὅλα τὰ πνεύματα, ὅχι μόνον μὲ τῆς εὐγλωττίας τὴν δύναμιν, ἀλλὰ καὶ μὲ τοῦ χαρακτῆρός του τὴν σαφειότητα, πάντοτε συρόμενος ὁ ἴδιος παρά τινος φυσικῆς ῥοπῆς, τὴν ὁποίαν ἡ τέχνη δὲν ἐκαλλιέργησεν, ἀλλ' ἡ φύσις τὴν ἐδιώρισε νὰ διοικῇ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὰ συμβεβηκότα, εἶδος φυσικῆς ὁρμῆς, τῆς ὁποίας αἱ αἰφνίδιαι ἐπίπνοιαὶ ἀνεκάλυπτον εἰς αὐτὸν διὰ τὸ παρὸν, καὶ τὸ μέλλον, ὅ,τι ἔπρεπε νὰ ἐλπίζῃ, ἢ νὰ φοβῆται (2).

§. κζ'. Ἀπὸ χρόνους τινὰς ἐπρόβλεπεν, ὅτι ἡ μάχη τοῦ Μαραθῶνος ἦτον μόνον τῶν πολέμων προοίμιον, ἀπὸ τοὺς ὁ-

(1) Ἦρ. βιβλ. ζ'. §. 172. (2) Ἦν γὰρ ὁ Θεμισσοκλῆς βεβαίωτατα ἐπὶ φύσεως ἰσχυρὸν δηλώσας, καὶ διαφερόντως εἰς αὐτὸ μᾶλλον ἑτέρου ἄξιος θαυμάσαι. Οἰκεία γὰρ ξυνέσει, καὶ οὔτε προμαθῶν εἰς αὐτὴν οὐδὲν, οὔτε ἐπιμαθῶν, τῶν τε παραχρημα δι' ἐλαχίστης βουλῆς κράτις γνῶμων, καὶ τῶν μελλόντων ἐπὶ πλείστον τοῦ γενησομένου ἄριστος εἰκαστής. κτλ. Θουκ. Β. β. α'. §. 138. Πλούτ. εἰς Θεμισ. §. 112. Νέπ. αὐτ. κεφ. α'.

ποίους ἐπαπειλοῦντο οἱ Ἕλληνες, ὅτι δὲν ἦσαν ποτὲ εἰς περισσώτερον κίνδυνον, παρά, μετὰ τὴν νίκην αὐτῶν, ὅτι, διὰ τὰ τοῖς διαφυλάξῃ τὴν, ἣν ἀπέκτησαν, ὑπεροχὴν, ἔπρεπε νὰ ἀφήσῃ τὰ μέσα, δι' ὧν τὴν κατώρθωσαν, ὅτι, ἤθελον ἦναι πάντοτε κύριοι τῆς ξηρᾶς, εἰάν ἐδύναντο νὰ ἦναι καὶ τῆς θαλάσσης, ὅτι τελευταῖον ἤθελ' ἐλθῆ καιρὸς, καθ' ὃν ἡ σωτηρία τῶν ἐλλήνων ἤθελεν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἡ τῶν Ἀθηνῶν, ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τῶν πλοίων της. Κατὰ τὰς σκέψεις ταύτας τόσον νεοφανεῖς, ὅσον καὶ χρειώδεις, ἐπεχείρησε νὰ ἀλλάξῃ τὰς ιδέας τῶν Ἀθηναίων, καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ τὰς θεωρίας των πρὸς τὸ μέρος τῆς θαλασσοπορίας. Δύω περιβάσεις τὸν παρεθάρρυνον νὰ βάλῃ εἰς πρᾶξιν τὸ ἐπιχειρήμα του. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐπολέμου μὲ τοὺς Αἰγινήτας, καὶ ἔμελλον νὰ διαμερισθῶσι μεγάλας ποσότητας, προερχομένας ἀπὸ τὰ μεταλλεία των, τοὺς κατέπεισε νὰ ἀφήσωσιν αὐτὴν τὴν διανομὴν, καὶ νὰ ναυπηγήσωσι διακοσίας τριήρεις, ἢ, διὰ νὰ πολεμῶσι κατὰ τὸ παρὸν μὲ τοὺς Αἰγινήτας, ἢ, διὰ νὰ ὑπερασπισθῶσι δι' αὐτῶν μίαν ἡμέραν κατὰ τῶν Περσῶν. Κατὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ Ξέρξου, ἦσαν εἰς τοὺς λιμένας τῆς Ἀττικῆς. Ἐν ᾧ ὁ βασιλεὺς οὗτος ἐξηκολούθει τὸν δρόμον του, ἀπεφασίσθη εἰς τὴν σύνοδον τοῦ ἰσθμοῦ, τάγμα τι τῶν στρατευμάτων, ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Λεωνίδα, βασιλέως τῆς Σπάρτης, νὰ κρατῇ τῶν Θερμοπυλῶν (1) τὴν διάβασιν, κειμένην μεταξὺ τῆς Θετταλίας, καὶ Λοκρίδος (2), καὶ τὸ θαλάσσιον

(1) Θερμοπύλαι, στενὴ διάβασις μεταξὺ θαλάσσης, καὶ ἑρέων, ἣτις ἔχει εἰσοδὸν ἀπὸ τῆς Θετταλίας εἰς τὸν τόπον τῶν λοκρῶν, καὶ εἰς τὴν Φωκίαν. — Θερμοί, ὄρα τὴν τοπογραφίαν εἰς τὸ παρὸν σύγγραμμα. (2) Λοκρίς. Μὲ αὐτὸ τὸ ὄνομα δηλωτικῶν τοῦ ἔθνους περιελάμβανον τρεῖς μικροὺς τόπους τῆς Ἑλλάδος, δηρημένους ἀπ' ἀλλήλων, ἀλλ' οἰκημένους ἀπὸ τὸ αὐτὸ πλῆθος, οἱ μὲν ὠνομάζοντο Λοκροὶ Ἐπικνημίδιοι, οἱ δὲ, Λοκροὶ ἐπόντιοι, οἱ δὲ, Λοκροὶ ἐξέλαι.

τῶν Ἑλλήνων κράτευμα νὰ ἀναμῆνῃ τὸ τῶν Περσῶν εἰς τὰς ἐγ-
 γὺς διαβάσεις, κατὰ τὸ ξενὸν, ὅπου σχηματίζεται ἀπὸ τὰ παρά-
 λια Θετταλίας, καὶ Εὐβοίας. Οἱ Ἀθηναῖοι, οἵτινες ἔμελλον
 νὰ καθοπλίσωσιν ἑκατὸν εἴκοσι ἑπτὰ τριήρεις, ἔκρινον, ὅτε
 εἶχον μεγαλύτερον δικαίωμα εἰς τοῦ στόλου τὴν διοίκησιν ἀπὸ
 τοὺς Λακεδαιμονίους, οἵτινες μόνον δέκα ἔδωκαν (1). ἀλλὰ
 βλέποντες, ὅτι οἱ σύμμαχοι ἐφοβέριζον νὰ χωρισθῶσιν, εἰάν
 δὲν ὑποταχθῶσιν εἰς Σπαρτιάτην, παρητήθησαν ἀπὸ τὸ δι-
 καίωμά των. Ὁ Εὐρυβιάδης ἐκλέχθη ναύαρχος, καὶ εἶχεν
 ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του τὸν Θεμισοκλέα, καὶ τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν
 ἄλλων ἔθνῶν (2). Αἱ διακόσαι ὀγδοήκοντα τριήρεις, αἱ ὅ-
 ποιαι ἔμελλον νὰ συγκροτήσωσι τὸν στόλον, συνήχθησαν εἰς
 τὸ μεσημβρινὸν μέρος τῆς Εὐβοίας, πλησίον ἐνὸς τόπου ὀνο-
 μαζομένου Ἀρτεμισίου.

§. κη'. Ὁ Λεωνίδας, μαθὼν τὴν ἐκλογὴν τῆς συνόδου,
 προσεῖθε τὴν εἰμαρμένην του, καὶ ὑπετάγη εἰς αὐτὴν μὲ ἐκείνην
 τὴν μεγαλοφυχίαν, τὴν ὁποίαν τὸ ἔθνος του τότε ἐχαρακτήρι-
 ζεν. ἔλαβε μαζί του συμπολεμιστὰς μόνον τριακοσίους Σπαρτιά-
 τας, οἵτινες τῷ ὁμοιάζον εἰς τὴν γενναιότητα, καὶ τῶν ὁ-
 ποίων ἐγνώριζε τὰ φρονήματα (3). καὶ, ὅταν οἱ ἔφοροι πα-
 ρέστησαν εἰς αὐτὸν, ὅτι τόσος μικρὸς ἀριθμὸς στρατιωτῶν δὲν
 εἶδύνατο νὰ ἦναι εἰς αὐτὸν ἰκανός. »Βέβαια εἶναι πολλὰ ὀλί-
 γοι, ἀπεκρίθη, διὰ νὰ ἐμποδίσωσι τὸν ἐχθρὸν, ἀλλ' εἶναι
 ἢ πάρα πολλοί, δι' ὃ προβάλλονται αἴτιον. Καὶ ποῖον ἄρα
 εἶναι τοῦτο; ἠρώτησαν οἱ ἔφοροι. — Τὸ χρέος μας εἶναι, εἶ-
 πε πάλιν, νὰ ἐμποδίσωμεν τὴν διάβασιν. ἢ ἀπόφασίς μας
 εἶναι, νὰ ἀποθάνωμεν εἰς αὐτὴν. ἀρκούσιν εἰς τιμὴν τῆς Σπάρ-
 τῆς τριακόσια θύματα. ἤθελε φθαρῆ ἄνευ βοηθείας, ἂν μ'

(1) Ἡρ. βιβλ. η'. §. 1. Ἰσοκρ. Παναθ. §. 206. (2) Πλούτ. εἰς
 Θεμισ. §. 115. (3) Ἡρ. βιβλ. ζ. §. 205.

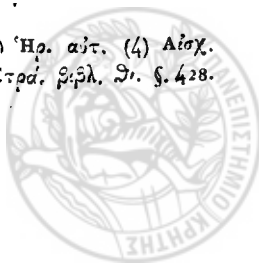
»ἐμπιστευθῆ ὅλους τῆς τοὺς πολεμιστάς· δι' ὅ,τι δὲν θαρρῶ νὰ πτολήσῃ κανεὶς ἀπὸ αὐτοὺς νὰ λειποτακτῆσῃ« (1). Μετά-τινας ἡμέρας, ἔγινεν εἰς τὴν Λακεδαιμόνα θέαμα, τὸ ὁποῖον δὲν δύναται νὰ ἐνθυμηθῆ κανεὶς, χωρὶς νὰ γένη ἄλλος ἐξ ἄλλου. Οἱ σύντροφοι τοῦ Λεωνίδα ἐώρτασαν πρότερον τὴν κηδεῖαν του, καὶ τὴν ἐδικήν τους μὲ ἐπιταφίους ἀγῶνας, ἐν οἷς οἱ γονεῖς των ἦσαν παρόντες (2). Ἀφ' οὗ ἡ τελετὴ ἔλαβε τέλος, ἐξῆλθον ἀπὸ τὴν πόλιν, προευοδούμενοι ἀπὸ τοὺς συγγενεῖς, καὶ φίλους των, εἰς τοὺς ὁποίους ἔδωκαν καὶ τοὺς τελευταίους ἀσπασμούς. Τότε καὶ ἡ γυνὴ τοῦ Λεωνίδα ἐζήτησεν ἀπὸ αὐτὸν τὰς τελευταίας του προσαγάς. »Σοὶ ἐπεύχομαι, ἡτῆ εἶπε, νυμφίου ἀξίου σου, καὶ τέκνα νὰ γῶ ὁμοιάσωσιν« (3). Ὁ Λεωνίδα ἐτάχυνε τὸν δρόμον του, ἤθελε μὲ τὸ παράδειγμα του νὰ περικρατῆσῃ πολλὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ καθῆκον, ἐτοιμίους νὰ κλίνωσι πρὸς τὸ μέρος τῶν Περσῶν (4). διῆλθε διὰ μέσου τῶν τόπων τῶν Θηβαίων, τῶν ὁποίων ἡ πίσις ἦτον ἀμφιβαλλομένη. Μὲ ὄλον τοῦτο ἔδωκαν εἰς αὐτὸν τετρακοσίους ἀνθρώπους, μεθ' ὧν εἰς τὰς Θερμοπύλας ἐστρατοπέδευσε (5). Παρευθὺς ἔφθασαν ἀλληλοδιαδόχως χίλιοι στρατιῶται ἀπὸ τὴν Τεγέαν, καὶ Μαντίνειαν, ἑκατὸν εἴκοσι ἀπὸ τὴν Ὀρχομενὸν, χίλιοι ἀπ' ἄλλας πόλεις τῆς Ἀρκαδίας, τετρακόσιοι ἀπὸ τὴν Κόρινθον, διακόσιοι ἀπὸ τὴν Φλιοῦντα, ὀγδοήκοντα ἀπὸ τὰς Μυκῆνας, ἑπτακόσιοι ἀπὸ τὰς Θεσπιάς, χίλιοι ἀπὸ τὴν Φωκίδα. Τὸ μικρὸν ἔθνος τῶν Λοκρῶν πανδημει ἦλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον (6).

§. κθ'. Τὸ τάγμα τοῦτο, ὅπου ἐσυγκροτεῖτο σχεδὸν μὲ ἑπτὰ χιλιάδας ἀνθρώπων (7) ἔμελλε νὰ ἐνδυναμωθῆ ἀπὸ

(1) Διόδ. βιβλ. ια'. §. 4. Πλούτ. λακ. ἀποφθ. §. 225. (2) Ὁ αὐτ. περὶ κάκωπ. Ἡρ. 866 (3) αὐτ. καὶ λακ. ἀποφθ. 225 (4) Ἡρ. βιβλ. ζ'. §. 206. (5) αὐτ. Διόδ. αὐτ. ἔρα πίν. 4. (6) Ἡρ. αὐτ. (7) Ὁ-ρα τὴν σημ.

τῶν Ἑλλήνων τὸ σράτευμα. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐμποδίσθησαν ἀπὸ ἐορτῆν, οἱ ἄλλοι σύμμαχοι παρεσκευάζοντο εἰς τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων τὴν πανήγυριν· καὶ τὸ ἓν, καὶ τὸ ἄλλο μέρος ἐνόμιζον, ὅτι ὁ Ξέρξης ἦτον ἔτι μακρὰν ἀπὸ τὰς Θερμοπύλας (1). Ἡ σενὴ αὕτη διάβασις εἶναι ὁ μόνος δρόμος, διὰ τοῦ ὁποίου δύναται σράτευμα νὰ διέλθῃ ἀπὸ τὴν Θετταλίαν εἰς Λοκρίδα, Φωκίδα, Βοιωτίαν, Ἀττικὴν, καὶ τὰς ἐγγυὲς ἐπαρχίας (2). Πρέπει νὰ δόσωμεν ἐνταῦθα σύντομον τοῦ τόπου περιγραφὴν. Ἀναχωρῶν ἀπὸ τὴν Φωκίδα, διὰ νὰ φθάσῃ εἰς Θετταλίαν, διέρχεται κἀνεὶς διὰ τοῦ μικροῦ τόπου τῶν Λοκρῶν, καὶ φθάνει εἰς τὴν κώμην Ἄλπνον, κειμένην ἐπὶ τῆς θαλάσσης (3). Ἐπειδὴ εἶναι εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ σενοῦ, τὴν ἐνδυναμῶσαν εἰς τοὺς τελευταίους τούτους χρόνους (4). Ὁ δρόμος προσφέρει κατ' ἀρχὰς τὸ ἀναγκαῖον πλάτος εἰς διάβασιν μιᾶς μόνης ἀμάξης (5)· ἐκτείνεται μετὰ ταῦτα εἰς ἐλώδεις τόπους, τοὺς ὁποίους ἀποτελοῦσι τῆς θαλάσσης τὰ ὕδατα (6), καὶ εἰς βράχους σχεδὸν ἀπλησιάζουσ, οἱ ὅποιοι ἀποπερατοῦσι τὴν σειρὰν τῶν ὀρέων τῆς Οἴτης (7). Μόλις ἐξέρχεται κἀνεὶς ἀπὸ τὴν Ἄλπνον, καὶ εὐρίσκει ἀριστέρα πέτραν ἀφιερωμένην εἰς τὸν Μελάμπυγον Ἡρακλῆν· καὶ ἐνταῦθα ἀποπερατοῦται ὁδός τις, φέρουσα εἰς τὸ ὕψος τοῦ ὄρους, περὶ τῆς ὁποίας θέλω ὀμιλῆσαι εὐθύς (8). Ποῦρώτερον, διέρχεται τρέξιμον ὕδατων Θερμῶν, τὰ ὁποῖα ἔδωκαν εἰς αὐτὸν τὸν τόπον τ' ὄνομα τῶν Θερμοπυλῶν (9). Ἐδῶ πλησίον εἶναι ἡ κώμη τῆς Ἀνθήλης. Λόφος μικρὸς, καὶ ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος, ὅπου οἱ Ἀμφικτύονες κατ' ἔτος ἐποίουν τὰς συνελύσεις των, διακρίνονται εἰς τὴν πεδιάδα, ἡ ὁποία τὴν

(1) Ἡρ. αὐτ. (2) Liv. l. 36. c. 15. (3) Ἡρ. αὐτ. (4) Αἰσχ. παραπρεσβ. §. 416. (5) Ἡρ. αὐτ. (6) αὐτ. (7) Στρατ. βιβλ. Β'. §. 428. (8) Ἡρ. αὐτ. (9) αὐτ. Στρατ. Liv. καὶ λ.

περικυκλώνει (1). Ἐξερχόμενος ἀπὸ τὴν πεδιάδα, εὐρίσκει δρόμον, ἢ κάλλιον, ὑψωμα γῆς, ὅπου ἔχει ἀπὸ ἑπτὰ, ἕως ὀκτὼ πόδας πλάτος. Τὸ μέρος τοῦτο εἶναι ἄξιον παρατηρήσεως. Ἐκεῖ οἱ Φωκεῖς ἔκτισαν ἄλλοτε τείχος, διὰ νὰ φυλάττωνται ἀπὸ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Θετταλῶν (2). Ἀφ' οὗ διαβῆ κανεῖς τὸν Φοῖνικα, τοῦ ὁποίου τὰ ὕδατα ἐνώνονται μὲ τὰ τοῦ Ἀσωποῦ, ὁ ὁποῖος πηγάζει ἀπὸ μίαν ἐγγὺς κοιλάδα, ἀπαντᾷ τελευταίαν ζενὴν διάβασιν, τῆς ὁποίας τὸ πλάτος εἶναι ἡμίπλευρον· ὁ δρόμος πλατύνεται ἐπομένως ἕως εἰς τὴν Τραχινίαν, ἡ ὁποία ἔλαβε τὴν ὀνομασίαν ἀπὸ τὴν πόλιν Τραχίνα (3), κατοικουμένην ἀπὸ τοὺς Μολιεῖς (4). Ὁ τόπος οὗτος παρασαινεῖ εἰς τὴν θάλασσαν μεγάλας πεδιάδας, ποτιζόμενας ἀπὸ τὸν Σπερχειὸν, καὶ ἄλλους ποταμούς. Κατὰ τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς Τραχίνος εἶναι ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ πόλις τῆς Ἡρακλείας, ἡ ὁποία δὲν ὑπῆρχεν ἐπὶ τοῦ Ξέρξου (5).

§. λ' Ὁλη ἡ διάβασις ἀπὸ τὴν ζενὴν διεξοδον, ἡ ὁποία εἶναι ἔμπροσθεν τῆς Ἀλπίνου, ἕως εἰς τὸ ἐπέκεινα τοῦ Φοίνικος μέρος ἐκτείνεται σχεδὸν τεσσαράκοντα ὀκτὼ ξάδια, τὸ πλάτος τῆς διαφέρει σχεδὸν εἰς κάθε βῆμα, ἀλλὰ πανταχοῦ ἔχει ἀπὸ μὲν τὸ ἐν μέρος ὄρη ἀπότομα, ἀπὸ δὲ τὸ ἄλλο, τὴν θάλασσαν, ἢ ἔλη ἀδιαπέρασα (6). Ὁ δρόμος πολλάκις φθίρεται ἀπὸ χειμάρρους, ἢ νερὰ σάσιμα (7): Ὁ Λεωνίδας ἔταξε τὸ στρατεύματός του πλησίον τῆς Ἀνθίλης (8), ἀνεκαίνισε τὸ τείχος τῶν Φωκέων, καὶ ἐδιώρισε ἔμπροσθεν μερικὰ στρατεύματα, διὰ νὰ ἐμποδίξῃ τοὺς πλησιασμούς. Ἀλλὰ δὲν ἦτον ἱκανὸν νὰ φυλάττῃ τὴν διάβασιν, εὐρισκομένην εἰς τοῦ ὄρους

(1) Ἡρ. αὐτ. (2) αὐτ. (3) Ἡρ. βιβλ. ζ'. §. 199. (4) Θουκ. βιβλ. γ' κεφ. 92. Palmer. exercit. id. optim. aut. p. 275. (5) Θουκ. αὐτ. (6) Πυθαγ. βιβλ. ι. §. 849. (7) Στρατ. βιβλ. ζ'. §. 428. (8) Παν-
σα βιβλ. ζ'. §. 558. liv. ibid.

τοὺς πρόποδας, ἦτον ἔτι εἰς τὸ ἴδιον ὄρος ζενωπὸς, ὃς τις εἶχε τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀπὸ τῆν πεδιάδα τῆς Τραχίνος, καὶ μετὰ διαφόρους περιτροφὰς ἀπεπέρατοῦτο πλησίον τῆς κώμης Ἀλπήνου. Τούτου τὴν φυλακὴν ἐνεπισεύθη ὁ Λεωνίδας εἰς τοὺς χιλιούς Φωκεῖς, τοὺς ὁποίους εἶχε μαζί του· καὶ αὐτοὶ ἀπῆλθον νὰ ταχθῶσιν εἰς τὰ ὕψη τοῦ ὄρους τῆς οἴτης (1). Μόλις ἔλαβον τέλος αὐταὶ αἱ διατάξεις, καὶ εὐθὺς ἐφάνη τοῦ Ξέρξου τὸ στρατευμα, ὅτι διεσκορπίζετο εἰς τὴν Τραχινίαν, καὶ ἐσκέπαζε τὴν πεδιάδα ἀπὸ ἀριθμὸν σκηνῶν ἀναρίθμητον (2). Βλέποντές το οἱ Ἕλληνας, ἐσκέφθησαν, τί ἔμελλον νὰ ἀποφασίσωσι. Τὸ περισσότερον μέρος τῶν ἀρχηγῶν ἐπρόβαλον νὰ τραβηχθῶσιν εἰς τὸν ἰσθμὸν, ἀλλ' ὁ Λεωνίδας, ἀφ' οὗ ἀπέβόρειψεν αὐτὴν τὴν γνώμην, εὐχαριστήθησαν, νὰ ἐξαποσείλωσι ταχυδρόμους, διὰ νὰ ταχύνωσι τὴν βοήθειαν τῶν συμμάχων πόλεων (3). Τότε ἐφάνη ἕνας ἵππεὺς Πέρσης, ἀπεσαλμένος ἀπὸ τὸν Ξέρξην, διὰ νὰ κατασκευεύσῃ τοὺς ἐχθρούς. Ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ τῶν Ἑλλήνων ἦτον, τὴν ἡμέραν ἐκείνην, συγκεκροτημένη ἀπο Σπαρτιάτας, ἀπὸ τοὺς ὁποίους, οἱ μὲν, ἐγυμναζοῦτο εἰς παλαίστραν, οἱ δὲ, ἐκτένιζον τὰ μαλῖα των· ἐπειδὴ ἡ πρώτη των φροντίς, εἰς τὰ εἶδη ταῦτα τῶν κινδύνων, εἶναι, νὰ καλλωπίζωσι τὰς κεφαλὰς των. Ὁ ἵππεὺς, ἔλαβε τὴν εὐκαιρίαν νὰ πλησιάσῃ εἰς αὐτοὺς, νὰ τοὺς μετρήσῃ, καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ, χωρὶς αὐτοὶ νὰ κρίνωσιν ἄξιον, νὰ λάβωσι κῆμμίαν προσοχὴν δι' αὐτόν. Ἐπειδὴ τὸ τεῖχος τοῦ ἐμπόδισε τὴν θεωρίαν τοῦ ἐπιλοίπου στρατεύματος, ἀπέδωκε λογαριασμὸν μόνον τῶν τριακοσίων ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους εἶδεν εἰς τοῦ ζενοῦ τὴν εἴσοδον (4).

§. λα'. Ἐκθαμβος ὁ βασιλεὺς διὰ τὴν ἡσυχίαν τῶν Λακεδαιμονίων, ἀνέμεινεν ἡμέρας τινὰς, διὰ νὰ τοῖς δώσῃ και-

(1) Ἡρ. αὐτ. (2) αὐτ. (3) αὐτ. (4) αὐτ.

ρόν νὰ σοχασθῶσι (1). Τὴν πέμπτην ἔγραψεν εἰς τὸν Λεωνίδα. » Ἄν θέλῃς νὰ ὑποταχθῆς, σοὶ δίδω τῆς Ἑλλάδος τὸ βασιλείον. Ὁ Λεωνίδας ἀπεκρίθη. Κάλλιον ἀγαπῶ, νὰ ἀποθάνω ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ἢ νὰ τὴν δουλώσω. Δεύτερον ἄλλο γράμμα τοῦ βασιλέως περιεῖχεν αὐτὰς μόνον τὰς λέξεις. Ἀπόδος μοι τὰ ἄπλα σου. Ὁ Λεωνίδας ὑπέγραψεν, » ἔλα νὰ τὰ λάβῃς (2). « Ὁ Ξέρξης, ἀγανακτήσας, ἐπρόσβαξε νὰ στρατεύωσιν οἱ Μῆδοι, καὶ Κίτσιοι (3), μὲ προσαγῆν, νὰ τοὺς κρατήσωσι ζωντανούς, καὶ νὰ τοὺς ἀγάγωσιν εἰς αὐτὸν παρευθὺς. Μερικοὶ στρατιῶται ἔτρεξαν εἰς τὸν Λεωνίδα, λέγοντές τω. » Οἱ Πέρσαι εἶναι πλησίον μας. Ἐκεῖνος ἀπεκρίθη μὲ ἀδιαφορίαν. Εἰπέτε κάλλιον, ὅτι ἡμεῖς εἴμεθα πλησίον εἰς αὐτούς (4). « Ἀμέσως ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ χαρακωμα μὲ τὸ ἐκλεκτόν του στρατεύμα, καὶ ἔδωκε τὸ σημεῖον τῆς μάχης. Ὁρμῶσι μὲ μανίαν οἱ Μῆδοι, καταστρώνονται εἰς τὴν γῆν αἱ πρώται σειραὶ, κατατρυπηθεῖσαι ἀπὸ τὰ δόρατα, δοκιμάζουσι τὴν ἰδίαν τύχην, ὅσοι ἔλαβον τὸν τόπον αὐτῶν. Οἱ Ἕλληνες, συσφιγμένοι σερὰ ἀναμεταξύ των, καὶ ἐσκεπασμένοι μὲ μεγάλας ἀσπίδας, παρήρσιάζουσι μέτωπον πεπυκνωμένον ἀπὸ μακρὰ δόρατα. Μάτην νέα στρατεύματα τοὺς διαδέχονται, διὰ νὰ τοὺς διαρρήξωσι. Μετὰ πολλὰς ἀνωφελεῖς προσβολὰς, ἡ φρίκη κυριεῖει τοὺς Μῆδους, σρέφουσι τὰ νῶτα, καὶ ἀντικαθίστανται δέκα χιλιάδες, ἀπὸ τὸ τάγμα τῶν ἀθανάτων, τοὺς ὁποίους ἐκυβέρνα ὁ Ὑδάρνης (5). Τότε ἡ πρᾶξις καθίσταται μᾶλλον θανατηφόρος. Ἡ ἀνδρία ἴσως καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη ἦτον ὁμοία, ἀλλ' οἱ Ἕλληνες εἶχον τὴν ὠφέλειαν τῆς τοποθεσίας, καὶ τὴν ὑπεροχὴν τῶν ὅπλων. Τὰ δόρατα τῶν Περσῶν ἦσαν πολλὰ κοντὰ, καὶ αἱ ἀσπίδες τῶν μικρότα-

(1) αὐτ. (2) Πλούτ. λακ. ἀποφ. 225. (3) Ἡρ. αὐτ. (4) Πλούτ. αὐτ. (5) Διόδ. αὐτ.

ται (1). ἔχασαν πολλοὺς ἀνθρώπους, καὶ ὁ Ξέρξης, ἐπόπτης τῆς φυγῆς των, ἐρρίφθη, λέγουσι, πολλάκις ἀπὸ τὸν θρόνον του, διὰ τὸ σράτευμά του φοβούμενος.

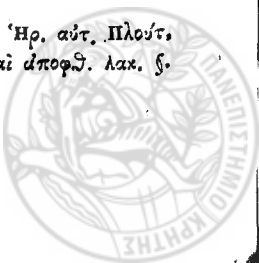
§. λβ'. Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ἀνενεώθη πάλιν ἡ μάχη, ἀλλὰ μὲ τόσῃν πολλὰ ὀλίγην ἔκβασιν ἀπὸ τὸ μέρος τῶν Περσῶν, ὡς ὁ Ξέρξης ἀπῆλπίσθη ἀπὸ τοῦ νὰ ἐξουσιάσῃ τὴν διάβασιν. Ὅταν ἡ ἀνησυχία, καὶ ἡ ἐντροπὴ ἐτάραττον τὴν ἀλαζονικὴν, καὶ ἀνανδρον ψυχὴν του, τότε ἕνας ἀνθρώπος ἀπὸ ἐκεῖνας τὰς ἐπαρχίας, ὀνομαζόμενος Ἐπιάλτης, ἦλθε νὰ φανερώσῃ εἰς αὐτὸν τὸ ὀλέθριον μονοπάτιον, διὰ τοῦ ὁποίου ἠμπόρου νὰ λάβωσι τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τὰ νῦτα. Ὁ Ξέρξης, ἔμπλεος ἀπὸ χαρὰν γενόμενος, ἐχώρισεν ἀμέσως τὸν Ὑδάρνην μὲ τὸ σῶμα τῶν Ἀθανάτων (2). Ὁ Ἐπιάλτης γίνεται ὁδηγός, ἀναχωροῦσι κατ' ἀρχὰς τῆς νυκτὸς, διέρχονται τὸ δάσος τῶν θρυῶν, ἀπὸ τὰς ὁποίας τὰ πλευρὰ τῶν ὀρέων ἐκείνων καλύπτονται, καὶ φθάνουσιν εἰς τοὺς τόπους, ἔνθα ὁ Λεωνίδας διέταξε τοῦ στρατεύματός του ἀπόσπασμα. Ὁ Ὑδάρνης τὸ ἐξέλαβε διὰ τάγμα τῶν Σπαρτιατῶν, ὅμως βεβαιωμένος ἀπὸ τὸν Ἐπιάλτην, ὁποῖος ἐγνώριζε τοὺς Φωκεῖς, παρεσκευάζετο εἰς μάχην, ἀλλ' ἀφ' οὗ τοὺς εἶδεν, ὅτι, μετὰ μικρὰν ἀντίστασιν, κατέφυγον εἰς τὰ ἐγγύς ὑψώματα, προσάττει τοὺς Πέρσας νὰ ἐξακολουθῶσι τὴν ὁδοιπορίαν τους. Τὴν νύκτα, ὁ Λεωνίδας εἰδοποιήθη τὸν σκοπὸν αὐτῶν διὰ τῶν φυγάνων ἀπὸ τοῦ Ξέρξου τὸ στρατόπεδον, καὶ τὴν αὐγὴν τῆς ἀκολουθούσης ἡμέρας ἔμαθε τὴν ἔκβασίν τους ἀπὸ τὰς προφυλακὰς, κατελθούσας ἀπὸ τὰ ὕψη τοῦ ὄρους. Ἀφ' οὗ ἔμαθον αὐτὴν τὴν τρομερὰν εἰδῆσιν, οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Ἑλλήνων συνθηραίσθησαν· καὶ ἐπειδὴ ἄλλοι μὲν εἶδον γνώμην, νὰ ἀπομακρυνθῶσιν ἀπὸ τὰς θερμοπύλας,

(1) Ἡρ. βιβλ. C. §. 211. (2) Ἡρ. αὐτ. Δ:εὐ αὐτ. Στρά. βιβλ. α'. §. 10.

ἄλλοι δὲ νὰ σαθῶσιν ἐκεῖ, ὁ Λεωνίδας τοὺς ὤρκισε νὰ φυλαχθῶσι διὰ χρεωδεσέρουσ καιροὺς, καὶ ἐφανερώσεν, ὅτι, ὅσον εἰς αὐτὸν, καὶ εἰς τοὺς συντρόφους του, δὲν ἦτον συγχωρημένοι, νὰ ἀφήσωσι τόπον, τὸν ὁποῖον ἡ Σπάρτη τοῖς ἐνεπισεύθη (1). Οἱ Θεσπιεῖς παρρησίᾳ ἐβεβαίωνον, ὅτι δὲν ἤθελαν νὰ ἐγκαταλείψωσι μόνους τοὺς Σπαρτιάτας, οἱ τετρακόσιοι Θηβαῖοι, εἴτε οἰκειοθελῶς, εἴτε βιαίως, ἔλαβον τὴν ἰδίαν ἀπόφασιν (2), τὸ ἐπίλοιπον σράτευμα εἶχε καιρὸν νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὴν ζεὴν διέξοδον.

§. λγ'. Ἐν τῷ ἀναμεταξὺ τούτῳ, ὁ Λεωνίδας παρεσκευάζετο εἰς τὴν τολμηροτέραν τῶν ἐπιχειρήσεων. » Δὲν πρέπει » εἶπεν εἰς τοὺς συντρόφους του, νὰ μαχώμεθα πλεόν ἐδῶ, εἶ- » ναι ἀπαραίτητον, νὰ ὀρμήσωμεν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ξέρξου, » νὰ τὸν θυσιάσωμεν, ἢ, νὰ ἀπολεσθῶμεν μεταξὺ τοῦ στρατο- » πέδου του. « Οἱ στρατιῶται ἀπεκρίθησαν μὲ φωνὰς ἀγαλλιάσεως. Τοῖς εἶπε νὰ δειπνήσωσι λιτῶς, ἐπιλέγωμ, θέλομεν δειπνήσει ἐντὸς ὀλίγου παρὰ τῷ Πλούτῳ. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ λόγοι ἄφησαν εἰς τὰ πνεύματα βαθεῖαν ἐντύπωσιν. Ἐτοιμος ἦδη νὰ κτυπήσῃ τὸν ἐχθρὸν, ἔλαβε συμπάθειαν διὰ τὴν τύχην δύω Σπαρτιατῶν, οἵτινες ἦσαν συγγενεῖς, καὶ φίλοι του. Ἐᾶδωκε γράμμα εἰς τὸν πρῶτον, μουσικὴν παραγγελίαν εἰς τὸν δεύτερον πρὸς τοὺς ἀρχηγούς τῆς Λακεδαιμόνος. » Δὲν ἤλθο- » μεν ἐδῶ, τῷ εἶπον, διὰ νὰ φέρωμεν γράμματά, καὶ προσα- » γὰς, ἀλλὰ, διὰ νὰ μαχώμεθα. « καὶ, χωρὶς νὰ προσμείνωσι τὴν ἀπόκρισίν του, ὑπῆγαν νὰ ταχθῶσιν εἰς τὰς διωρισμένας τῶν τάξεις (3). Κατὰ τὸ μεσονύκτιον, οἱ Ἕλληνες, ἔχοντες

(1) Ἦρ. αὐτ. Ἰους. βιβλ. β'. κεφ. ια'. (2) Ἦρ. αὐτ. Πλούτ. περὶ κακοπ. Ἦρ. §. 855. (3) Δειδ. αὐτ. Πλούτ. αὐτ. καὶ ἀποφθ. λακ. §. 225. Ἰους. αὐτ.

τὸν Λεωνίδα ἀρχηγόν, ἐξέρχονται ἀπὸ τὸ σενόν, προχωροῦσι βιαίως εἰς τὴν πεδιάδα, ἀνατρέπουσι τὰς προφυλακὰς, καὶ εἰσχωροῦσιν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Ξέρξου, ὁ ὁποῖος ἤδη ἔλαβε τὴν φυγὴν· εἰσέρχονται εἰς τὰς πλησίον σκηνὰς, θιασκόρπιζονται εἰς τὸ στρατόπεδον, καὶ χορταίνουσι ἀπὸ τὴν σφαγὴν. Ἦ φρίκη, τὴν ὁποίαν ἐνέπνεον, εἰς κάθε βῆμα, εἰς κάθε σιγμὴν, ἐφαπλοῦτο μὲ περιστάσεις φορικωδεςέρας. Κατ' ἀρχὰς φῆμαι σιγηλαί, ἔπειτα κραυγαί τρομεραὶ ἀναγγέλλουσιν, ὅτι τὰ στρατεύματα τοῦ Ὑδάρου διεφθάρησαν, καὶ ὅλον τὸ στρατεῦμα θέλει πάθῃ τὸ ἴδιον ἐντὸς ὀλίγου ἀπὸ τὰς ἠνωμένας δυνάμεις τῆς Ἑλλάδος. Οἱ γενναϊότεροι τῶν Περσῶν, μὴ δυνάμενοι νὰ ἀκούωσι τὴν φωνὴν τῶν ἰδίων στρατηγῶν, μὴν ἤξυρόντες, ποῦ νὰ φέρωσι τὰ βήματά των, ἢ νὰ διευθύνωσι τὰ κτυπήματα, ἐπιπτον κατὰ τύχην εἰς τὴν συμπλοκὴν, καὶ ἀναμεταξύ των ἐφθείροντο. Ὅταν αἱ πρῶται ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ἐπρόβαλον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς των τὸν σικρότατον ἀριθμὸν τῶν νικητῶν, παρετάχθησαν ἀμέσως, καὶ ἐμάχοντο πανταχόθεν μὲ τοὺς Ἕλληνας. Πίπτει ὁ Λεωνίδας ἀπὸ μίαν χάλαζαν βελῶν. Ἦ τιμὴ, νὰ σπκώσωσι τὸ σῶμά του συγκροτεῖ μάχην φορικωδεςάτην μεταξύ τῶν συντρόφων του, καὶ τῶν ἀνδρειοτέρων ταγμάτων τοῦ Περσικοῦ στρατεύματος. Δύω ἀδελφοὶ τοῦ Ξέρξου, ἀρκετοὶ Πέρσαι, πολλοὶ Σπαρτιάται χάνουσιν ἐκεῖ τὴν ζωὴν. Τελευταῖοι οἱ Ἕλληνες, ἂν καλὰ καὶ ἐξεκένωσαν ὅλας των τὰς δυνάμεις, καὶ ἠδυνάτησαν ἀπὸ τὰς φθορὰς, σπκώνουσι τὸν στρατηγὸν αὐτῶν, ἀποδιώκουσι τετράκις τὸν ἐχθρὸν, ὀπισθοδρομοῦντες, καὶ, ἀφ' οὗ εἰσῆλθον εἰς τὸ σενόν, πιδῶσι τὸ χαράκιμα, καὶ ὑπάγουσι νὰ ταχθῶσι ἐπάνω εἰς τὸν μικρὸν λόφον, πλησίον τῆς Ἀνθήλης εὐρισκόμενον, ὑπερασπίζονται καὶ ἐκεῖ ἔτι μερικὰς σιγμὰς καὶ

κατὰ τῶν στρατευμάτων, τὰ ὅποια τοὺς ἠκολούθουν, καὶ κα-
θ' ὧν ὁ Ἰθάρνης ἦγαγεν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος (1).

§. λδ'. Συγχωρήσατε, σκιαὶ γενναῖαι, τὴν ἀδυναμίαν
τῆς γλώσσης μου. Ἐγὼ σᾶς ἐπέσφερα σέβας ἀξιώτερον, ὅτε
ἐπισκεπτόμενος ἐκείνον τὸν λόφον, ὅπου τὰς τελευταίας ἀνα-
πνοὰς παρεδώκατε, ὅτε, ἀκουμβίζων εἰς ἓνα ἀπὸ τοὺς τά-
φους σας, ἔβρεξα μὲ τὰ δάκρυά μου ἐκείνους τοὺς τόπους, οἱ
ὅποιοι ἐβάρησαν μὲ τὸ πολύτιμον αἷμά σας. Μὲ ὅλον τοῦτο,
ποία εὐγλωττία δύναται νὰ ἐξυμνήσῃ ἐκείνην τὴν τόσον ὑψη-
λὴν, καὶ τὴν τόσον ἀνήκουσον θυσίαν; Ἡ μνήμη σας θέλει
παραμένει περισσώτερον ἀπὸ τὸ Περσικὸν βασιλεῖον, κατὰ τοῦ
ὁποίου ἀντέστητε, καὶ, μέχρι τέλους αἰώνων, τὸ παράδειγμά σας
θέλει προξενεῖ εἰς τὰς φιλοπάτριδας καρδίας σέβας, θαυμα-
σμόν, καὶ ἐνθουσιασμόν. Πρὶν τελειώσῃ ἡ πρᾶξις, μερικοὶ
Θηβαῖοι παρεδόθησαν εἰς τοὺς Πέρσας, καθὼς νομίζουσιν (2).
Οἱ Θεσπιεῖς ἔγιναν μέτοχοι ἀπὸ τὰ κατορθώματα, καὶ τὴν
εἰμαρμένην μὲ τοὺς Σπαρτιάτας, κἄν ἡ δόξα τῶν Σπαρτιατῶν
ἐπέφερον ἔκλειψιν εἰς τὴν τῶν Θεσπιέων. Μεταξὺ τῶν αἰτίων,
ὅσα εἰσῆλθον εἰς τὴν κοινὴν τῶν ἀνθρώπων δόξαν, χρεωσθεῖ
νὰ παρατηρήσῃ κανεῖς, καὶ τοῦτο, ὅτι, ἡ ἀπόφασις νὰ ἀποθά-
νωσιν εἰς τὰς Θερμοπύλας, ἐσάθη εἰς τοὺς πρώτους προμελε-
τημένους σκοπὸς, ἀπεφασισμένος, καὶ ἐκπληρωμένος τόσον ἐξ
ἐπίτηδες, ὅσον καὶ σταθερῶς, ἐν ᾧ εἰς τοὺς δευτέρους ἐχρη-
μάτισεν ἐξωτερικὴ ὀρμὴ γενναιοκαρδίας, καὶ ἀρετῆς. Οἱ Θε-
σπιεῖς ὑψώθησαν ὑπεράνω τῶν ἄλλων μόνον διὰ τοῦτο, δι' ὅτι
οἱ Σπαρτιάται ὑψώθησαν ὑπεράνω τοῦ ἰδίου ἑαυτοῦ των. Ἡ
Λακεδαιμῶν ἀλαζονεύεται διὰ τὴν φθορὰν τῶν πολεμιστῶν της.
Ἡἴαν, ὅτι ἀνήκει εἰς αὐτοὺς, ἐμπνέει ὠφέλειαν. Ἐν ᾧ ἦσαν

(1) Ἡρ. βιβλ. ζ'. §. 225. (2) αὐτ.

εἰς τὰς Θερμοπύλας κῆρποιος Τραχίνιος, θέλων νὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς ὑψηλὴν ἰδέαν τοῦ στρατοῦ τοῦ Ξέρξου, ἔλεγεν, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν βελῶν του ἤθελεν ἐξαρκέσει νὰ σκοτίσῃ τὸν ἥλιον, τόσον καλλίτερα, ἀπεκρίθη ὁ Σπαρτιάτης Διπνέκης, θέλομεν »πολεμήσει ὑπὸ τὸν Ἴσκιον« (1). "Ἄλλος τις, σαλεύς παρα τοῦ Λεωνίδα εἰς τὴν Λακευαίμονα, ἐμποδίσθη εἰς τὴν κώμην τῆς Ἀλφίνου ἀπὸ ῥοὴν κακοχυμίας εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς, τῷ εἶπον, ὅτι τὸ ἀπόσπασμα τοῦ Ἰθάρνου κατέβη ἀπὸ τὸ ὄρος, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ σενὸν, ἀμέσως λαμβάνει τὰ ὄπλα του, προσάττει τὸν δοῦλόν του, νὰ τὸν ὀδηγήσῃ εἰς τὸν ἐχθρὸν, τὸν κρυπᾶ, ὡς ῥίφοκίνδυνος, καὶ δέχεται τὸν, ὃν ἀνέμενε, θάνατον (2).

§. λε'. Δύω ἄλλοι, παρόμοιως λείψαντες διὰ προσαγῆς τοῦ στρατηγοῦ, ἔγιναν ὑποπτοι εἰς τὴν ἐπιστροφὴν τους, ὅτε δὲν ἔβαλον ὅλα τὰ δυνατά των, διὰ νὰ εὐρεθῶσεν εἰς τὴν μάχην· ἡ ἀμφιβολία αὕτη τοὺς κατεβύθισεν εἰς ἀτιμίαν, καὶ ὁ μὲν, ἐθανατώθη μόνος, ὁ δ' ἄλλος, μὴν ἔχων ἄλλην καταφυγὴν, ἠγωνίσθη γενναϊότατα εἰς τὴν ἐν Πλαταιαῖς μάχην, καὶ ἀπέθανεν (3). Ἡ ἐθελουσία θυσία τοῦ Λεωνίδα, καὶ τῶν συντρόφων του ἐπροξένησε μεγαλύτερον ἀποτέλεσμα, παρὰ ἡ λαμπροτέρα νίκη εἰς μὲν τοὺς Ἕλληνας ἐδίδαξε τὸ μυστήριον τῆς δυνάμεώς των, εἰς δὲ τοὺς Πέρσας, τὸ τῆς ἀδυναμίας των (4). Περίτρομος ὁ Ξέρξης, ὅτι εἶχε τόσῃν μεγάλην πληθὺν ἀνθρώπων, καὶ τόσον ὀλίγους στρατιώτας, δὲν ἐσάθη ὀλιγώτερον, ὅταν ἔμαθεν, ὅτι ἡ Ἑλλὰς περικλείει εἰς τὸν κόλπον τῆς πληθὸς ὑπερασπιστῶν, τόσον ἀφόβων, ὡς οἱ Θεσπιεῖς, καὶ ὀκτῶ χιλιάδας Σπαρτιάτας παρομοίους μὲ τοὺς πρὸ ὀλίγου θυσιασθέντας (5). Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, τὸ θάμβος, ἀπὸ τὸ ὅποιον ἐνεπλήσαν οἱ

(1) Ἦρ. αὐτ. (2) αὐτ. (3) αὐτ. (4) Διόδ. αὐτ. (5) Ἦρ. αὐτ.

Σπαρτιάται τοὺς Ἕλληνας, μετεβλήθη ἀμέσως εἰς σφοδρότα-
την ἐπιθυμίαν, νὰ τοὺς μιμηθῶσιν. Ἡ ἀγάπη τῆς δόξης, ὁ
ἔρωσ τῆς πατρίδος, ὅλαι αἱ ἀρεταὶ ἀνῆλθον εἰς τὸν ὑψηλότα-
τον βαθμὸν, καὶ αἱ ψυχαὶ τῶν Ἑλλήνων ἔφθασαν εἰς τόσνη
ἀκμὴν ὑψώσεως, μέχρις ἐκείνου τοῦ χρόνου ἄγνωστον. Νὰ ἐδῶ
εἶναι ὁ καιρὸς τῶν μεγάλων κατορθωμάτων, τὸν ὁποῖον δὲν
πρέπει νὰ νομίζῃ εἰς τοὺς σκοποὺς του ἀρμόδιον, ὅς τις θέλει
νὰ ὑποδουλώσῃ ἔθνη, τόσον ἐμψυχωμένα ἀπὸ ἔνδοξα φρο-
νήματα.

§. λς'. Ὅταν ὁ Ξέρξης ἦτον εἰς Θερμοπύλας, τὸ ναυ-
τικόν του, ἀφ' οὗ ἐδοκίμασεν, εἰς τῆς Μαγνησίας τὰ παράλια,
τῆς θαλάσσης ταραχὴν, ἡ ὁποία ἐσύτρυψε τετρακοσίας τριή-
ρεις, καὶ ἀρκετὰ φορτηγὰ πλοῖα (1), ἐξηκολούθει τὸν ὁρο-
μουτου, καὶ ἔρριψεν ἄγκυραν πλησίον τῆς πόλεως Ἀφειῶν,
ἔμπροσθεν, καὶ μόνου ὀγδοήκοντα ζάδια ἀπέχον ἀπὸ τῶν
Ἑλλήνων (2), ὅπου ἦτον διωρισμένον, νὰ ἐμποδίσῃ, τὴν,
οὐσαν μεταξύ Εὐβοίας, καὶ σερεᾶς γῆς, διάβασιν. Ἐνταῦθα,
ἂν καλὰ καὶ μὲ διαφορὰς τινὰς εἰς τὴν ἔκβασιν, ἀνενεώθησαν
εἰς τὴν προσβολὴν, καὶ ὑπεράσπισιν, πολλαὶ περιστάσεις,
προηγηθεῖσαι, καὶ συγχρονηθεῖσαι μὲ τὴν μάχην τῶν Θερ-
μοπυλῶν (3). Οἱ Ἕλληνες, ἀφ' οὗ ὁ ἐχθρικός σόλος ἐ-
πλησίασεν, ἀπεφάσισαν νὰ ἀφήσωσι τὸν πορθμὸν, ἀλλ' ὁ Θε-
μισοκλῆς τοὺς ἐμπόδισε (4). Διακόσια πλοῖα περσικὰ σχε-
δὸν ἐπεριτρεγύριζον τὴν νῆσον Εὐβοίαν, καὶ ἔμελλον νὰ πε-
ρικυκλώσωσι τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ νέα ταραχὴ τῆς θαλάσσης
τὰ ἐσύτρυψεν ἐναντίον τῶν σκοπέλων (5). Ἐπὶ τριῶν ἡμε-
ρῶν, ἔγιναν πολλαὶ μάχαι, ἐν αἷς οἱ Ἕλληνες σχεδὸν ὑπερέτερον

(1) Ἦρ. αὐτ. (2) Διόδ. βιβ. 8. 58. (3) Διόδ. αὐτ. (4) Ἦρ. καὶ
Διόδ. αὐτ. (5) Ἦρ. αὐτ.

πάντοτε. Ἐμαθον τελευταῖον, ὅτι ἡ διάβασις τῶν Θερμοπυλῶν ἐκρατήθη παρὰ τοῦ ἐχθροῦ, καί, ἐκ τούτου ἐτραβήχθησαν εἰς τὴν νῆσον τῆς Σαλαμίνοσ (1). Εἰς αὐτὴν τὴν ὑποχώρησιν, ὁ Θεμισοκλῆσ περιέτρεχε τὰ παράλια, ἔνθα πηγαὶ τοῦ ὕδατοσ ἐδύναντο νὰ σύρωσι τὴν συντροφίαν τῶν ἐχθρικῶν πλοίων. Ἐκεῖ ἄφησεν ἐπιγραφὰσ, ἀφορώσασ πρὸσ τοὺσ Ἴωνασ, οἵτινεσ εὐρίσκοντο τότε εἰσ τοῦ Ξέρξου τὸ σράτευμα. Τοὺσ ἐνθύμιζεν, ὅτι κατήγοντο ἀπὸ τοὺσ Ἕλληνασ τούτουσ, κατὰ τῶν ὁποίων ἐπὶ τοῦ παρόντοσ ἔφερον ὅπλα. Ὁ σκοπόσ τοῦ ἦτον, νὰ τοὺσ παρακινήσῃ, νὰ ἀφήσωσι τὸ μέρος ἐκείνου τοῦ βασιλέωσ, ἢ καὶ νὰ τοὺσ κατασῆσῃ εἰσ αὐτὸν ὑπόπτουσ (2). Ἐν τοσούτω, τὸ σράτευμα τῶν Ἑλλήνων ἐσρατοπέδευσεν εἰσ τὸν ἱαθμόν τῆσ Κορίνθου, καὶ ἐφρόντιζε νὰ ἀγωνισθῆ μόνον διὰ τῆσ Πελοποννήσου τὴν εἴσοδον (3). Ἡ σρατοπέδευσισ αὐτῆ ἀνέτρεψε τοὺσ σκοποὺσ τῶν Ἀθηναίων, οἵτινεσ μέχρι τότε ἠλπίζον, ὅτι τὸ θέατρον τοῦ πολέμου ἔμελλε νὰ γένη εἰσ τὴν Βοιωτίαν, καὶ ὄχι εἰσ τὴν Ἀττικὴν. Ἐγκαταλελειμμένοι ἀπὸ τοὺσ συμμάχουσ-των, ἴωσ ἤθελον ἐγκαταλειφθῆ καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ των· ἀλλ' ὁ Θεμισοκλῆσ, ὡσ τισ ἐπρόβλεπε κάθε πρᾶγμα, χωρίσ νὰ φοβῆται οὐδέν, καθώσ καὶ κάθε πρᾶγμα ἐπρολάμβανε, χωρίσ νὰ ριψοκινδυνεύῃ εἰσ κανέν τίποτε, ἔλαβε τόσον δίκαια μετρα, ὡσε τὸ ἴδιον τοῦτο συμβεβηκόσ ἐδικαίωσε τὸ σύστημα τῆσ ὑπερασπίσeweσ, ὅπου ἐσκέφθη ἐκ πρώτῃσ ἀρχῆσ τοῦ Μηδικοῦ πολέμου.

§. λη'. Καὶ κοινώσ, καὶ ἰδιαιτέρωσ παρίσα εἰσ τοὺσ Ἀθηναίουσ, ὅτι ἦτον καιρόσ, νὰ ἀφήσωσι τόπουσ, τοὺσ ὁποίουσ ἡ οὐρανία ἀγανάκτησισ παρέδιδεν εἰσ τὴν μανίαν τῶν Περσῶν, ὅτι ὁ σόλοσ ἐχορήγει εἰσ αὐτοὺσ ἀσφαλῆσ καταφύγιον, καὶ ἡ-

(1) Αὐτ. (2) Αὐτ. Ἴουσ. αὐτ. Πλουτ. εἰσ Θεμισ. §. 116. (3) Ἡρ. αὐτ. Ἴσοκ. παγη. §. 166.

θελον εὔρη νέαν πατρίδα πανταχοῦ, ὅπου ἤθελον διαφυλάξει
 τὴν ἐλευθερίαν τους. Ἐβεβαίωνε τοὺς λόγους τούτους με χρη-
 σμούς, τοὺς ὁποίους ἀπὸ τὴν Πυθίαν ἔλαβε, καὶ, τοῦ δήμου
 συναθροισθέντος, συμβεβηκός τι παρὰ τοῦ Θεμιστοκλέους οἰ-
 κονομηθέν, συνήργησε νὰ φέρῃ εἰς τέλος τὸ σκοπούμενον. Οἱ
 ἱερεῖς ἀνήγγειλαν, ὅτι ὁ τρεφόμενος ἱερὸς ὄφις εἰς τὸν ναὸν
 τῆς Ἀθηνᾶς ἔγενεν ἄφαντος (1). Ἡ Θεὰ παραιτεῖ τὴν κα-
 θέδραν αὐτὴν, ἐφώναξαν, τί προσμένομεν, καὶ δὲν τὴν ἀκο-
 λουθοῦμεν; Ἐν ταύτῳ ὁ δῆμος ἐπεκύρωσε τὸ προβαλλόμενον
 παρὰ τοῦ Θεμιστοκλέους ἐκεῖνο ψήφισμα. Ἡ πόλις ἤ-
 ηθελε τεθῆ ὑπὸ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς Θεᾶς, ὅτι ὅλοι οἱ πολῆ-
 χται, ἰκανοὶ νὰ φέρωσιν ὅπλα, ἔπρεπε νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὰς
 τριήρεις, ἅτι καθεὶς ἰδιαιτέρως ἠθέλε προῖδῃ τὴν ἀσφάλειαν
 τῆς γυναικὸς, παιδίων, καὶ ἀνδραπόδων του (2). Ὁ δῆμος
 ἦτον κόσων ἐνδεής, ὡς ἐξερχόμενος ἀπὸ τὴν συνέλευσιν,
 ἐλιθοβολήσῃ τὸν Κύρσιλλον, ὅτι ἐτόλμησε νὰ προβάλλῃ, νὰ
 ὑποταχθῶσιν εἰς τοὺς Πέρσας, τὴν αὐτὴν ποινὴν ἐδοκίμασε,
 καὶ ἡ γυνὴ ἐκείνου τοῦ ῥήτορος (3). Ἡ ἐκπλήρωσις-τούτου
 τοῦ ψηφίσματος ἐπραξένθη θεάμα ἀξιοδάκρυτον. Τῆς Ἀττι-
 κῆς οἱ κάτοικοι, βεβιασμένοι νὰ ἀφήσωσιν τὰς οἰκίας, τοὺς
 ἀγροὺς, τοὺς μαοὺς τῶν Θεῶν, τοὺς τάφους τῶν γονέων αὐ-
 τῶν, κατέστησαν τὰς πεδιάδας νὰ ἀντηχῶσιν ἀπὸ τὰς θρηνώδεις
 βοᾶς των. Οἱ γέροντες, εἰς τοὺς ὁποίους αἱ ἀδυναμίαι δὲν ἐ-
 συγχώρουν νὰ μετακομισθῶσι, δὲν ἐδύναντο νὰ ἐξαχθῶσιν ἀπὸ
 τὰς ἀγκάλας τῆς ἀπαρμυθῆτου γενεᾶς των. Οἱ ἄνδρες, ὅσοι

(1) Ἡρ. αἰτ. καὶ Πλούτ. (2) Τὴν μὲν πᾶσαν παρακαταθέσθαι τῇ Ἀ-
 θηνᾷ τῇ Ἀθηναίων μεδουσίᾳ, τοὺς δ' ἐν ἡλικίᾳ πάντας ἐμβαίνειν εἰς τὰς
 τριήρεις, παῖδας δὲ, καὶ γυναῖκας, καὶ ἀνδράποδα σώξεν ἕκαστον, ὡς
 δυνατόν. Πλούτ. Θεμ. (3) Δημοσθ. περὶ 59. §. 507.

ἐδύναντο νὰ δουλεύωσι τὴν δημοκρατίαν, ἐδέχοντο εἰς τὸν αἰγιαλὸν τοὺς ἀσπασμοὺς, καὶ θρήνους τῶν γυναικῶν, παιδῶν, καὶ πατέρων αὐτῶν (1), τοὺς εἰσήγαγον ταχέως εἰς τὰ πλοῖα, τὰ ὅποια ἔμελλον νὰ τοὺς φέρωσιν εἰς τὴν Αἴγιναν, Τροϊζήνα (2), καὶ Σαλαμίνα, καὶ ἀμέσως εἰσῆλθον εἰς τὸν γόλον, φέροντες εἰς τὰς καρδίαις των τὸ βάρος τῆς θλίψεως, καὶ ἀναμένοντες τὴν ὥραν τῆς ἐκδικήσεως.

§. λθ'. Τότε καὶ ὁ Εἰρένης παρεσκευάζετο νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὰς Θερμοπύλας· ἡ φυγὴ τοῦ ναυτικοῦ τῶν Ἑλλήνων ἀπέδωκεν εἰς αὐτὸν πάλιν ὄλην του τὴν ἀλαζουσίαν· ἤλπιζε νὰ εὕρῃ παρ' αὐτοῖς τὴν φρίκην, καὶ τὴν ἀνανδρίαν, τὴν ὁποίαν ἡ ἐλαχίστη ἀτυχία εἰς τὴν ψυχὴν του διήγειρε. Κατὰ τὰς περιβάσεις αὐτὰς, φυγάδες τινὲς τῆς Ἀρκαδίας ἔφθασαν εἰς τὸ κράτεμά του, καὶ ἤχθησαν ἐνώπιόν του. »Τοὺς ἠρώτησε, τί τάχα κάμνουσιν οἱ λαοὶ τῆς Πελοποννήσου; Πανηγυρίζουσι τοὺς ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας, ἀπεκρίθησαν, καὶ ἀσχολοῦνται νὰ διανέμωσι σεφάνους εἰς τοὺς νικητάς.« Ἔνας ἀπὸ τοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ κράτεύματος ἐφώνηξεν ἀμέσως. Μᾶς ὀδηγοῦσιν ἄρα πρὸς ἀνθρώπους, αἵ τινες πολεμοῦσι μόνον διὰ τὴν δόξαν; Ὁ Εἰρένης τὸν ἠνείδισε διὰ τὴν χαυνότητά του, καὶ, θεωρῶν τῶν Ἑλλήνων τὴν σαθερότητα, τρόπον τινὰ ὡς ὕβριν, ἐτάχυνε τὴν ἀναχώρησίν του (3). Ἐμβῆκεν εἰς τὴν Φωκίδα. Οἱ Φωκεῖς ἀπεφάσισαν νὰ θυσιάσωσι κάθετι κάλλιον, παρὰ νὰ ἐπιβουλευθῶσι τὸ κοινὸν ὄφελος. Ὁθεν ἄλλοι μὲν κατέφυγον εἰς τὸν Παρνασσὸν, ἄλλοι δὲ, εἰς ἔθνος γειτονικόν. Οἱ ἀγροῖ των ἐρημώθησαν, καὶ αἱ πόλεις των διεφθάρησαν ἀπὸ τὴν φωτιά, καὶ σίδηρον. Ἡ Βοιωτία ὑπέκυψεν εἰς τοὺς Πέρσας, ἔξω ἀπὸ τὰς Πλαταιάς, καὶ Θεσπιάς,

(1) Πλούτ. αὐτ. (2) Ἡρ. αὐτ. Πausa. βιβλ. β'. §. 185. (3) Ἡρ. αὐτ.

αἱ ὁποῖαι ἄνω κάτω ἐγύρισαν (1). Ὁ Ξέρξης, ἀφ' οὗ ἠφάνισε τὴν Ἀττικὴν, εἰσῆλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐκεῖ ἦν ῥέτινας δυσυχεῖς γέροντας, ἀναμένοντας τὸν θάνατον, καὶ πολλὰ ὀλίγους πολίτας, οἵτινες, ἐπερειδόμενοι εἰς τὴν πίσιν χρησμῶν τινῶν παρεξηγημένων, ἀπεφάσισαν νὰ ὑπερασπισθῶσι τὴν ἀκρόπολιν. Πολλὰς ἡμέρας, ἀπεδίωξαν τὰς ὀρμητικὰς τῶν πολιορκούντων προσβολὰς, ἀλλὰ τέλος πάντων, οἱ μὲν, κατεκρημνίσθησαν ἀπὸ τὸ ὕψος τῶν τειχῶν, οἱ δὲ, κατεσφάγησαν εἰς τοὺς ἱεροὺς τόπους, ἔνθα εἰς μάτην ἐζήτησαν καταφύγιον, ἡ πόλις παρεδόθη εἰς διαρπαγὴν, καὶ ἔγινε τέφρα διὰ τῆς πυρκαϊᾶς (2).

§. μ'. Ὁ σόλος τῶν Περσῶν ἦτον ἀραμένος εἰς τὸ παράλιον τοῦ Φαληρέως (3), εἴκοσι σταδία μακρὰν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, ὃ δὲ, τῶν Ἑλλήνων, εἰς τὰ τῆς Σαλαμίνοσ. Ἡ νῆσος αὕτη, κειμένη ἀπέναντι τῆς Ἐλευσίνοσ, σχηματίζει κόλπον εὐρυχωρότατον, εἰς τὸν ὁποῖον ἐμβαίνουσι διὰ μέσου δῦο πορθμῶν, τοῦ μὲν ἀνατολικοῦ, ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Ἀττικῆσ, τοῦ δὲ μεσημβρινοῦ, ἀπὸ τὸ μέρος τῶν Μεγάρων. Ὁ πρῶτος, κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ ὁποίου κεῖται ἡ μικρὰ νῆσος Ψυττάλεια (4), ἠμπορεῖ νὰ ἔχη εἰς μερικὰ μέρη ἑπτὰ, ἕως ὀκτῶ σταδίων πλάτος, εἰς ἄλλα, πολλὰ περισσώτερων. Ὁ δεύτερος εἶναι σενώτερος (5). Ἡ πυρκαϊὰ τῶν Ἀθηνῶν ἐπρὸξένησε τόσῃν ζωπρὰν προσβολὴν εἰς τὸν σόλον τῶν Ἑλλήνων, ὥστε οἱ περισσώτεροι ἀπεφάσισαν νὰ πλησιάσωσιν εἰς τὸν ἰσθμὸν τῆσ Κορίνθου, ὅπου τὰ στρατεύματα τῆσ ξηρᾶσ ἦσαν περιχαρακωμένα. Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν ἐδιωρίσθη ἡ ἀποχώρησις (6). Τὴν νύκτα (7) ὁ Θεμισοκλῆσ ἀπῆλθε πρὸσ τὸν Εὐρυβιάδην, ἀρ-

(1) Ἡρ. αὐτ. (2) αὐτ. Πausa. βιβλ. ε. κεφ. λβ. (3) Ἡρ. αὐτ. Πausa. βιβλ. π. κεφ. ε. (4) Ὅρα τὴν τοπογρ. πίν. 5. (5) Ἡρ. αὐτ. (6) αὐτ. (7) Τὴν νύκτα τῆσ 18, ἕως 19 ὀκτωβρίου τοῦ 480 ἔτους πρὸ Χ.

χιναύαρχον τοῦ σόλου, παρέστηεν εἰς αὐτὸν μὲ ζῆλον ἔνθεον, ὅτι, ἂν, κατὰ τὴν κυριεύσασαν τοὺς στρατιώτας ταραχὴν, τοὺς ὀδηγήσῃ εἰς τόπους ἀρμοδίους, νὰ εὐκολύνωσι τὴν λειποταξίαντους, ἢ ἐξουσία του, μὴ δυναμένη πλέον νὰ τοὺς περικρατήσῃ εἰς τὰς τριήρεις, ἢ θελεν εὐρεθῆ ἔντας ὀλίγου ἄνευ στρατεύματος, καὶ ἢ Ἑλλάς ἄνευ ὑπερασπίσεως. Ὁ Εὐρυβιάδης, ἐκπλαγεὶς διὰ τὴν δεινότητα τῶν λόγων, ἐπροσκάλεσε τοὺς στρατηγοὺς εἰς συμβούλιον. Ὅλοι ἐπανίστανται κατὰ τοῦ προβλήματος τοῦ Θεμισοκλέους, ὅλοι, ἀγανακτοῦντες διὰ τὴν ἰσχυρογνωμίαν του, προχωροῦσιν εἰς ὕβρεις ἀδίκους, καὶ εἰς ἀπειλὰς καταφρονητικάς. Ὅταν ἐκεῖνος ἀπερρίπτε γενναίως τὰς ἀσχήμονας ταύτας, καὶ θορυβῶδεις προσβολὰς, καὶ εἶδε τὸν ἀρχιναύαρχον Λακεδαιμόνιον, ὅτε πλησιάζει πρὸς αὐτὸν μὲ ὑψωμένην ῥάβδον, ἐσάθη, καὶ τῷ »εἶπε χωρὶς νὰ ταραχθῆ. Κτύπα, ἀλλ' ἄκουε.« (1) Ὁ χαρακτήρ οὗτος τῆς μεγαλειότητος κινεῖ τὸν Σπαρτιάτην εἰς ἔκστασιν, καὶ ἐπιφέρει εἰς ὅλους σιωπὴν. Ὁ δὲ Θεμισοκλῆς, ἀναλαμβάνων τὴν ὑπεροχὴν του, ἀλλ' ἀποφεύγων, ἀπὸ τοῦ νὰ ρίψῃ τὴν βραχυτάτην ὑπόψιαν εἰς τὴν πίσιν τῶν στρατηγῶν, καὶ στρατευμάτων, καθιστορεῖ ἐνθέρμως τὰς ὠφελείας τῆς, ἧς εἶχον, τοποθεσίας, καὶ τοὺς κινδύνους τῆς, ἧς ἔμελλε νὰ λάβωσιν. »Ἐνταῦθα, ἔλεγεν, εἰς ξενὸν τόπον περισφιγμένοι, ἢ δυναμέθα νὰ προβάλλωμεν ἴσον μὲ τὸ ἐχθρικὸν μέτωπον. »Πορρόωτερον ὅμως, ὁ ἀναρίθμητος σόλος τῶν Περσῶν, ἔχων ἢ διάστημα νὰ ἐκτανθῆ, ἢ μπορεῖ νὰ μᾶς περικυκλώσῃ πανταχόθεν. Μαχόμενοι εἰς τὴν Σαλαμίνα, θέλομεν διαφυλάξαι τὴν νῆσον ταύτην, ἔνθα κατεθέσαμεν τὰς ἰδίας γυναῖκας, ἢ καὶ παιδία· θέλομεν διαφυλάξαι τὴν Αἴγιναν, καὶ τὴν πόλιν.

(1) Πάταξον μὲν, ἄκουσον δέ. Πλούτ. εἰς Θεμισ.

ητῶν Μεγάρων, τῶν ὁποίων οἱ πολῖται εἰσήλθον εἰς τὴν συμ-
μαχίαν. "Ἄν ὑποσυρθῶμεν εἰς τὸν ἰσθμὸν, πρέπει νὰ ζερη-
θῶμεν αὐτοὺς τοὺς χρειώδεις τόπους, καὶ σὺ Εὐρυβιάδη,
θέλεις μεμφθῆ τὸν ἑαυτὸν σου, ὅτι ἔσυρας τὸν ἐχθρὸν εἰς τῆς
Πελοποννήσου τὰ παράλια (1).

§. μα'. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ὁμιλεῦντος τοῦ Θεμισο-
κλέους, Ἀδείμαντος, ἀρχηγὸς τῶν Κορινθίων, φανερὸς φα-
τριασῆς τῆς ἐναντίας γνώμης, ὥρμησε πάλιν εἰς ὕβρεις. Ἀρ-
ημόξει ἄρα εἰς ἄνθρωπον, εἶπεν, ὅστις δὲν ἔχει μίτη οἰκίαν,
μητὴ τόπον, νὰ δίδῃ νόμους εἰς τὴν Ἑλλάδα; Ἄς φυλάττῃ
ητὰς συμβουλὰς τοῦ ὁ Θεμισοκλῆς εἰς χρόνον, ἐν ᾧ ἡμπορεῖ
να θέλγηται, ὅτι ἔχει πατρίδα. Καὶ πῶς! ἐφώναξεν ὁ Θε-
μισοκλῆς, ἤθελεν ἀποτολμήσει κανεῖς ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν Ἑλ-
λῆνων, νὰ μᾶς προσάψῃ ἔγκλημα, ὅτι κατελίπομεν μάταιον
ησωρὸν πετρῶν, διὰ νὰ ἀποφύγωμεν τὴν δουλείαν; Δυσυχι-
ησμένε Ἀδείμαντε! αἱ Ἀθηναὶ διεφθάρησαν, ἀλλ' οἱ Ἀθη-
ηναῖοι ὑπάρχουσιν, ἔχουσι πατρίδα χιλιάκις περισσότερον ἀ-
ηπὸ τὴν ἐδικὴν σου ἀκμάζουσαν. αὕτη εἶναι αἱ διακόσμαι τριῆ-
ηρεις, εἰς αὐτοὺς ἀνήκουσαι, τὰς ὁποίας ἐγὼ διοικῶ, τὰς
ηπροσφέρω ἔτι εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, ἀλλὰ θέλουσι μένει
ηεἰς αὐτοὺς τοὺς τόπους. "Ἄν ἀποδοκιμασθῇ ἡ βοήθειά των,
ηὅποιος ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας μὲ ἀκούει, θέλει μάθῃ ἐντὸς ὁ-
ηλίγου, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέκτησαν πόλιν πλουσιωτέραν, καὶ
ηἐξοχὰς καρποφορωτέρας ἀπὸ τὰς, ὅσας ἔχασαν (2), καὶ
ηἐπιστρέφων ἐν ταύτῳ τὸν λόγον πρὸς τὸν Εὐρυβιάδην, εἶναι
ητέως εἰς τὴν ἐξουσίαν σου, εἶπε, νὰ ἐκλέξῃς ἐν ἀπὸ τὰ δύο,
ηἢ τὴν τιμὴν, ὅτι ἔσωσας τὴν Ἑλλάδα, ἢ τὸ αἰσχος, ὅτι ἐ-
ηπροξένησας εἰς αὐτὴν τὴν ἀπώλειαν. τόσον μόνον σὲ φανε-

(1) Ἡρ. καὶ Πλούτ. αὐτ. Διδδ. αὐτ. (2) Ἡρ. καὶ Πλούτ. αὐτ.

κρώνω, ὅτι, μετὰ τὸν χωρισμὸν σου, θέλωμεν ἐμβάσει εἰς πτὰς τριήρεις τὰς γυναῖκας ἡμῶν, καὶ τὰ παῖδιά, ἀπερχόμενοι εἰς Ἰταλίαν, νὰ θεμελιώσωμεν βασιλείαν, ἡ ὁποία μᾶς κἀνηγγέλθη ἀπὸ τοὺς χρησμούς ἄλλοτε. "Ὅταν χάσῃς ὁμως κτοιούτους συμμάχους, ὡς οἱ Ἀθηναῖοι, ἴσως θέλεις ἐνθυμηθῆ τὸν λόγον τοῦ Θεμισοκλέους (1). Ἡ σαφερότης τοῦ Ἀθηναίου στρατηγοῦ ἔκαμεν τόσην δυνατὴν ἐνέργειαν, ὥσε ὁ Εὐρυβιάδης ἐπρόσβαξε τὸ κράτευμα νὰ μὴν ἀφήσῃ τῆς Σαλαμῖνος τὰ παράλια. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, τὰ αὐτὰ συμφέροντα ἐνεργοῦντο καὶ εἰς τοὺς δύο ζόλους. Ὁ Ξέρξης ἐπροσκάλεσεν, εἰς ἓν ἀπὸ τὰ πλοῖά του, τοὺς ἀρχηγούς τῶν ἰδιαιτέρων ταγμάτων, ἀπὸ τοὺς ὁποίους τὸ ναυτικὸν τοῦ κράτευμα ἦτον συνθεμένον. Οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ βασιλεῖς τῆς Σιδῶνος, τῆς Τύρου, τῆς Κιλικίας, τῆς Κύπρου, καὶ ἱκανοὶ ἄλλοι μικροὶ ἡγεμόνες, ἢ δεσπότες, ὑποκείμενοι, καὶ ὑποτελεῖς τῆς Περσίας. Εἰς αὐτὴν τὴν μεγαλοπρεπῆ συναθροίσιν ἐφάνη ἔτι καὶ ἡ Ἀρτεμισία, βασίλισσα τῆς Ἀλικαρνασσοῦ, καὶ τινων ἐγγὺς νήσων, βασίλισσα, τὴν ὁποίαν κἀνεὶς ἀπὸ τοὺς ἄλλους στρατηγοὺς δὲν ὑπερέβαινεν εἰς τὴν μεγαλοφυχίαν, μήτε τὴν ὁμοίαζεν εἰς τὴν φρόνησιν (2). ἡ ὁποία ἠκολούθησε τὸν Ξέρξην, χωρὶς νὰ βιασθῆ, καὶ τῷ ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν, χωρὶς νὰ φανῆ εἰς αὐτὸν δυσάρεστος. Ἐπροβλήθη εἰς σκέψιν, ἂν ἔπρεπε νὰ κτυπήσωσιν ἐκ δευτέρου τὸν ζόλον τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Μαρδόνιος ἐδιωρίσθη νὰ συναθροίσῃ τὰς ψήφους.

§. μβ'. Ὁ βασιλεὺς τῆς Σιδῶνος, καὶ τὸ περισσότερον μέρος τῶν, ὅσοι ἐφρόνουν, ὡς αὐτὸς, διδαγμένοι τοὺς σκοποὺς τοῦ μεγάλου βασιλέως, ἀπεφάσισαν τὴν μάχην, ἀλλ' ἡ

(1) Αὐτ. (2) Ἡρ. αὐτ.

Ἄρτεμισία εἶπεν εἰς τὸν Μαρδόνιον. » Ἀνάφερε αὐτολεξεί εἰς τὸν Ξέρξην, ὅτι μέλλω νὰ σὲ εἰπῶ, Αὐθέντα, ἀπ' ὅτι ἐσυνέβη εἰς τὴν τελευταίαν ναυμαχίαν, δὲν θέλει ὑποπτευθῆναι ἡ ἀνδρεία εἰς ἐμὲ ἀνανδρίαν, καὶ χυνότητα. Ὁ ζῆλός μου μὲ ἀναγκάζει τῶρα νὰ σοὶ δώσω συμβουλὴν σωτήριον. Μὴ ῥηφιοκινδυνεύῃς μάχην, τῆς ὁποίας αἱ ἀκολουθίαι ἠμποροῦσι νὰ ἦναι ἀνωφελεῖς, ἢ ὀλέθριαι εἰς τὴν δόξαν σου. Ὁ οὐσιώδης σκοπὸς τῆς ἐκστρατείας σου δὲν ἔλαβε τέλος; εἶσαι τῶν Ἀθηνῶν κύριος, ἐντὸς ὀλίγου θέλεις γένη καὶ τοῦ ἐπιλοίπου τῆς Ἑλλάδος. Ἄν κρατῆς τὸν σόλον σου εἰς ἀπραξίαν, ὁ πτωχὸν ἐχθρῶν σου, ὅς τις ἔχει δι' ὀλίγας ἡμέρας ζωτροφίας, θέλει διαλυθῆναι ἀφ' ἑαυτοῦ του. Ἐπιθυμοῦμεν τούτου τὴν ταχείαν ἐκβάσιν, στείλαι τὰς τριήρεις σου εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὅπως δῆγηται τὰ στρατεύματά σου εἰς τὸν ἱσθμὸν τῆς Κορίνθου, καὶ θέλεις ἰδῆ τὰς δυνάμεις τῶν Ἑλλήνων, ὅτι τρέχουσιν εἰς βοήθειαν τῆς πατρίδος των. Φοβοῦμαι μάχην, ἥτις, ὅχι μόνον δὲν θέλει προβλέψει αὐτὰς τὰς ὀφελείας, ἀλλ' ἔτι θέλει ἐκθέσει καὶ εἰς κίνδυνον τὰ δῶμα σου στρατεύματα. τὴν φοβουμένην, ἐπειδὴ γνωρίζω τὴν ὑπεροχὴν τῆς θαλασσίας τῶν Ἑλλήνων δυνάμεως. Εἶσαι, Αὐθέντα, ὁ καλλίτερος τῶν βασιλέων, ἀλλ' ἔχεις πολλὰ κακοὺς ὑπηρέτας. Καὶ ποῖαν ἐμπνευστήν, ὑσερον ἀπὸ ὅλα, ἠθέλε δυνηθῆναι νὰ σ' ἐμπνεύσῃ ἢ κείνη ἢ πληθὺς τῶν Αἰγυπτίων, τῶν Κυπρίων, τῶν Κιλικίων, καὶ τῶν Παμφιλιῶν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν εἶναι γεμάτον τὸ περισσότερο μέρος τῶν πλοίων σου» (1); Ὁ Μαρδόνιος, ἀφ' οὗ συνέλεξε τὰς ψήφους, ἀνέφερε περὶ τούτων εἰς τὸν Ξέρξην, ὁ ὁποῖος, ἐπαινῶν κατὰ πολλὰ τὴν βασίλισσαν τῆς Ἀλικαρνασσοῦ, ἐπροσπάθη νὰ συμβιβάτῃ τὴν γνώμην τῆς μὲ

(1) Αὐτ.

τὴν τοῦ μεγαλτεροῦ ἀριθμοῦ. Ὁ ζόλος τοῦ ἔλαβε προσαγνὴν νὰ προχωρήσῃ πρὸς τὴν Σαλαμῖνα, καὶ τὸ σράτευμά του νὰ ὀδεύσῃ εἰς τὸν ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου (1).

§. μγ'. Τοῦτο τὸ κίνημα ἐπροξένησε τὸ ἀποτέλεσμα, ἔπου προεῖδεν ἡ Ἀρτεμισία· οἱ περισσότεροὶ στρατηγοὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ζόλου, ἔκραζον, ὅτι ἦτον καιρὸς, νὰ ἀπέλθωσιν εἰς βοήθειαν τῆς Πελοποννήσου· ἡ Ἀνθίσασις τῶν Αἰγινητῶν, Μεγαρέων, καὶ Ἀθηναίων, ἔσυρε τὴν σκέψιν εἰς ἀργοπορίαν, ὅμως τελευταῖον ὁ Θεμισοκλῆς, περιεργαζόμενος, ὅτι ἡ ἐναντία γνώμη ὑπερίσχυεν εἰς τὸ συμβούλιον (2), κατέβαλε τὰς τελευταίας του δυνάμεις, διὰ νὰ προλάβῃ τὰς ἀκολουθίας της. Κῆπποιος ἄνθρωπος (3) ὑπῆγε τὴν νύκτα νὰ ἀναγγεῖλῃ, ἐκ μέρους του, εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ ἐχθρικοῦ ζόλου, ὅτι μέρος τι τῶν Ἑλλήνων, ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων, ἀρχηγὸς αὐτῶν, κατεπέισθησαν νὰ λάβωσι τὸ μέρος τοῦ βασιλέως, καὶ οἱ ἄλλοι κεκρατημένοι ἀπὸ φρίκην, ἐμελέτων νὰ ἀναχωρήσωσι τάχις, ὅτι ἀδυνατισμένοι ἀπὸ τὰς διαιρέσεις των, ἂν εὔρεθῶσιν αἰφνυδίως περικυκλωμένοι ἀπὸ τὸ περσικὸν σράτευμα, θέλουσι βιασθῆναι νὰ παραδόσωσι τὰ ὄπλα των, ἢ νὰ τὰ σρέψωσιν ἐναντίον τους (4). Παρευθὺς οἱ Πέρσαι ἐπροχώρησαν, ἀπὸ τὸ σκότος βοηθούμενοι, καὶ, ἀφ' οὗ ἔκλεισαν τὰς ἐξόδους, διὰ τῶν ὁποίων οἱ Ἕλληνες ἐδύναντο νὰ φύγωσιν (5), ἔβαλον τετρακοσίους ἀνθρώπους εἰς τὴν νῆσον τῆς Ψυτταλείας (6), κειμένην μεταξὺ τῆς ξηρᾶς, καὶ τοῦ ἀνατολικοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Σαλαμῖνος. Ἡ ναυμαχία ἐμελλε νὰ γένη εἰς αὐτὸ τὸ μέρος (7). Τότε καὶ ὁ Ἀριείδης, τὸν ὁποῖον ὀλί-

(1) Αὐτ. (2) Λυκοῦργ. εἰς Λεωκρ. §. 156. (3) Τὴν νύκτα τῆς 19, ἕως 20 ὀκτωβρίου τοῦ 480 ἔτους πρὸ Χ. (4) Ἡρ. αὐτ. Διοδ. Πλεστ. Νέπ. εἰς Θεμισ. κεφ. δ'. (5) Αἰσχ. εἰς Πέρ. στίχ. 366. Διοδ. αὐτ. (6) Πλυστ. βιβλ. α'. κεφ. λς'. (7) Ἡρ. αὐτ.

γοντι πρότερον ὁ Θεμισοκλῆς, χαριζόμενος τοῖς Ἀθηναίοις, ἀπὸ τὴν ἐξορίαν ἀνεκάλεσεν (1), ἐπέρασεν ἀπὸ τὴν Αἴγινα εἰς τῶν Ἑλλήνων τὰ στρατεύματα, παρετάραξε τῶν Περσῶν τὸ κίνημα, καὶ ἀφ' οὗ ἦλθεν εἰς τὴν Σαλαμίνα, ὑπῆγεν εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἦσαν οἱ στρατηγοὶ συνηγμένοι, ἔκραξεν ἔξω τὸν Θεμισοκλέα, καὶ τῷ εἶπεν. Εἶναι καιρὸς, νὰ ἀπορρήψωμεν ἡτὰς ματαιάς, καὶ παιδαριώδεις διχονοίας. Ἐν μόνον συμ-
 » φέρον πρέπει νὰ μᾶς ἐμφυχωῶν σήμερον, ἢ σωτηρία τῆς Ἑλ-
 » λάδος· σὺ μὲν, νὰ δίδῃς προσαγὰς, ἐγὼ δὲ, νὰ τὰς ἐκπληρῶ.
 » Εἰπέ εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὅτι δὲν εἶναι πλέον καιρὸς, περὶ οὐδε-
 » νὸς νὰ σκέπτονται· ὁ ἔχθρὸς πρὸ ὀλίγου κατέστη κύριος τῶν
 » διαβάσεων, αἱ ὁποῖαι ἠμπόρουσαν νὰ τοῖς χαρίσωσι τὴν φυγὴν. Ὁ
 » Θεμισοκλῆς, θελχθεὶς ἀπὸ τοῦ Ἀρισιίδου τὸ πολίτευμα, ἐφανε-
 » ρώσεν εἰς αὐτὸν τὸ στρατήγημα, ὅπου ἐμεταχειρίσθη, διὰ νὰ σύρῃ
 » τοὺς Πέρσας, καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ συμ-
 » βούλιον (2). « Ἡ διήγησις τοῦ Ἀρισιίδου, βεβαιωμένη
 ἀπὸ ἄλλους μάρτυρας, οἵτινες ἀλληλοδιαδόχως ἤρχοντο, διέ-
 λυσε τὴν συνάφρασιν, καὶ οἱ Ἕλληνες παρεσκευάζοντο εἰς
 τὴν μάχην.

§. μδ. Μὲ ὅσας νέας ἐνδυναμίσεις ἔλαβον καὶ οἱ δύο
 στόλοι, ὁ τῶν Περσῶν ἀνέβαινεν ἕως χιλίας διακοσίας ἐπὶ
 τριήρεις, ὁ δὲ τῶν Ἑλλήνων, εἰς τριακοσίας ὀγδοήκοντα (3). Τὴν
 αὐγὴν ὁ Θεμισοκλῆς ἐμβεβάζει εἰς τὰς τριήρεις τοὺς στρατιώτας
 του. Ὁ στόλος τῶν Ἑλλήνων διετάχθη κατὰ τὸν ἀνατολικὸν πορ-
 θμὸν, οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον τὴν δεξιὰν πτέρυγα (4), καὶ εὐρί-
 σκοντο ἀντίθετοι μὲ τοὺς Φοίνικας. Ἡ ἀριστερὰ συντεθειμένη
 ἀπὸ Λακεδαιμόνας, Αἰγινητάς, Μεγαρεῖς, ἦτον κατὰ τῶν
 Γίωνων (5). Ὁ Ξέρξης, βουλόμενος νὰ ἐγκαρδιώσῃ μὲ τὴν

(1) Πλούτ. αὐτ. (2) Πλούτ. εἰς Θεμισ. §. 118. εἰς Ἀριστ. 323,

(3) Ἡρ. βιβλ. 5. π. (4) αὐτ. (5) αὐτ.

παρουσίαν του τὸ σράτευμα, ἐκάθισεν ἐπίτινος πλησίον ὑψώματος, περικυκλωμένος ἀπὸ γραμματεῖς, οἵτινες ἔμελλον νὰ περιγράφωσιν ὅλας τὰς περιστάσεις τῆς μάχης. Εὐθύς, καθὼς ἐφάνη, αἱ δύο πτέρυγες τῶν Περσῶν κινήσασαι, ἐπροχώρησαν ἕως τῆς νήσου Ψυτταλείας ἐπέκεινα (1). ἐφύλλαττον μὲν τὰς τάξεις των, ὅσον ἐδύνατο νὰ ἐκτανθῶσιν, ἀλλ' ἠναγκάσθησαν νὰ τὰς διαλύσωσιν, ὅσον ἐπλησίαζον εἰς τὸ νησίον, καὶ ξηράν (2). Ἐξω ἀπὸ αὐτὴν τὴν δυσχέρειαν, ἔμελλον νὰ παλαίωσι μὲ ἐναντίον ἀνεμον (3), μὲ τὴν βαρύτητα τῶν τριηρῶν, αἱ ὁποῖαι δύσκολα εἰς ναυμαχίαν ὑπέικουσι, καὶ, ἀντὶ νὰ βοηθῶνται ἀμοιβαίως, ἐμποδίζοντο, καὶ ἀντωθούντο ἀκαταπαύσως. Ἡ τύχη τῆς μάχης ἦτον ἐξηρητημένη ἀφ' ὅ,τι ἐγένετο εἰς τὴν δεξιάν των Ἑλλήνων πτέρυγα, κατὰ τῆς ἀριστερᾶς τῶν Περσῶν. Ἐνταῦθα εὐρίσκοντο οἱ ἐκλεκτοὶ τῶν δύο στρατευμάτων. Οἱ Φοίνικες, καὶ Ἀθηναῖοι ὠθοῦντο, καὶ ἐξωθούντο εἰς τὴν ξενότητα. Ὁ Ἀριαβίγνης εἰς τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ξέρξου, ὠδήγει τοὺς πρώτους εἰς τὴν μάχην, ὡσάν νὰ τοὺς ἤγαγεν εἰς τὴν νίκην. Ὁ Θεμισοκλῆς ἦτον παρὼν εἰς ὅλους τοὺς τόπους, καὶ εἰς ὅλους τοὺς κινδύνους. Ἐν ᾧ ἰσχυροποιεῖ, ἢ κατέσελλε τὴν ὀρμὴν τῶν ἐδικῶν του, ὁ Ἀριαβίγνης ἐπροχώρησε, καὶ κατέσπασε νὰ ρέῃ ἐπάνω του, ὡσάν ἀπὸ ὕψος φρουρίου τινὸς, βελῶν καὶ δοράτων χάλαζα, ἀμέσως μία τριήρης τῶν Ἀθηναίων ἐχώθη μὲ ὀρμὴν κατὰ τοῦ Φοίνικος ναυάρχου, ὁ νέος ἡγεμὼν ἀγανακτῶν, ἐπήδησεν εἰς αὐτὴν τὴν τριήρη, καὶ εὐθύς ἔλαβε τὰ ἐπίχειρα τῆς τόλης του, γενόμενος μὲ τὰ τρυπήματα τῶν δοράτων κόσκινον (4).

§. με'. Ὁ θάνατος τοῦ ναυάρχου ἔφερεν ἄκραν ἀθυμίαν, καὶ ταραχὴν εἰς τοὺς Φοίνικας, καὶ ἡ πολυαρχία προξενούσα

(1) Ἡρ. καὶ Πλούτ. αὐτ. (2) Διοδ. βιβλ. ια'. §. 15. (3) Πλούτ. αὐτ. (4) αὐτ.

εἰς αὐτοὺς σύγχυσιν, ἐτάχυνε τὴν ἀπώλειάν τους. Αἰ μεγάλοι αὐ-
 τῶν τριήρεις, φερόμεναι κατὰ τῶν σκοπέλων τῶν ἐγγύς παραλίων,
 ὑπ' ἀλλήλων συντριβόμεναι, καὶ τρυπώμεναι κατὰ τὰ πλευρὰ ἀπὸ
 τὰ χάλκινα ἔμβολα (1) τῶν τριηρῶν τῶν Ἀθηναίων, κατεκάλυπ-
 τον μὲ τὰ συντρίμματά των τὴν θάλασσαν· αἱ σελλόμεναι πρὸς
 αὐτὰς βοήθειαι ἔτι μᾶλλον ἤυξανον τὴν σύγχυσιν (2). Μα-
 τιν οἱ Κύπριοι, καὶ τὰ ἄλλα ἔθνη τῆς ἀσίας ἤθελον νὰ ἀνα-
 συσῆσσι τὴν μάχην, ὕσερον ἀπὸ διεξοδικωτάτην ἀντίστασιν,
 διεσχορπίσθησαν, καθὼς οἱ Φοίνικες. Ὁ Θεμισοκλῆς, μὴν
 εὐχαριστούμενος εἰς αὐτὴν τὴν ὠφέλειαν, ἔσρεψε τὴν νικητικὴν
 του πτέρυγα εἰς βοήθειαν τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ τῶν ἄλλων
 συμμάχων, οἵτινες ὑπερασπίζοντο ἀπὸ τὰς προσβολὰς τῶν
 Γόωνων. Καὶ ἐπειδὴ οὗτοι ἀνέγνωσαν, κατὰ τὰ παράλια τῆς
 Εὐβοίας, τὰς ἐπιγραφὰς, μὲ τὰς ὁποίας τοὺς παρεκίνει νὰ
 ἀφήσῃ τὸ μέρος τῶν Περσῶν, βεβαιώνουσιν, ὅτι μερικοὶ
 ἀπ' αὐτοὺς ἠνώθησαν μὲ τοὺς Ἕλληνας, κατὰ τὴν συμπλο-
 κὴν, ἢ ἐπρόστεχον νὰ μὴ τοὺς βλάβῃσι. Μὲ ὅλον τοῦτο εἶναι
 βέβαιοι, ὅτι τὸ περισσότερον μέρος ἠγωνίσθησαν μὲ μεγάλην
 ἀνδρίαν, καὶ διὰ τὴν ὑποχώρησιν δὲν ἐφρόντιζον, ἢ, ὅταν
 ἔλαβον ἐπάνω των ὅλην τῶν Ἑλλήνων τὴν δύναμιν. Εἰς
 αὐτὴν τὴν ταραχὴν, περικυκλωμένη καὶ ἡ Ἀρτεμισία ἀ-
 πὸ τοὺς ἐχθροὺς, καὶ εὐρισκομένη εἰς τὴν ἀκμὴν νὰ
 πέσῃ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν Ἀθηναίου τινὸς, ὁ ὁποῖος ἐγγύ-
 θεν τὴν κατεδίωκε, δὲν ἐδίσασε παντελῶς νὰ καταβυ-
 θίσῃ μίαν Περσικὴν τριήρη. Ὁ Ἀθηναῖος, καταπεισθεὶς
 ἀπ' αὐτὸ τὸ ἔργον, ὅτι ἡ βασίλισσα ἄφησε τὸ μέρος τῶν Περ-
 σῶν, ἔπαυσεν ἀπὸ τοῦ νὰ τὴν καταδιώκει, καὶ ὁ Ξέρξης, νο-
 μίζων, ὅτι ἡ κατεβυθισθεῖσα τριήρης ἦτον Ἑλληνικὴ, δὲν ἐμ-

(1) Ἐμβολον τὸ προσκείμενον χάλκιμον εἰς τὴν πρῶραν. (2)

ποδίσθη ἀπὸ τοῦ νὰ εἰπῇ, ὅτι τὴν ἡμέραν ἐκείνην οἱ ἄνδρες ἐφέρθησαν, ὡς γυναῖκες, καὶ αἱ γυναῖκες, ὡς ἄνδρες (1).

§. μς'. Ὁ ζόλος τῶν Περσῶν ἐτραβήχθη εἰς τὸν λιμένα τοῦ Φαληρέως. Ἀπὸ τὰς τριήρεις τοῦ ἐφθάρησαν διακόσμαι, καὶ ἠχμαλωτίσθησαν ἀρκεταί, οἱ Ἕλληνες ἔχασαν μόναν τεσσαράκοντα· ἡ ναυμαχία ἔγινε τῇ εἰκοστῇ τοῦ βοηδρομιῶνος τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐβδόμηκοστῆς πέμπτης Ὀλυμπιάδος (2). Διεφύλαξαν τὴν μνήμην τῶν ἐθνῶν, καὶ τῶν κατὰ μέρος, ὅσοι ἠνδραγάθησαν περισσότερον. Ἀπὸ μὲν τοὺς πρῶτους ἐχρημάτισαν οἱ Αἰγινῆται, καὶ Ἀθηναῖοι, ἀπὸ δὲ τοὺς δευτέρους, ὁ Πολύκριτος τῆς Αἰγίνης, καὶ Εὐμένης, καὶ Ἀμεινίας οἱ Ἀθηναῖοι (3). Ἐφ' ὅσῳ διήρκει ἡ μάχη, ὁ Ξέρξης ἐταράττετο ἀπὸ χαρὰν, φόβον, καὶ ἀπελπισίαν, ἄλλοτε μὲν ἐκχέων ἀσώτως ὑποσχέσεις, ἄλλοτε δὲ ὑπαγορεύων αἰμοβόρους προσαγὰς, ἐν μέρει μὲν διατάττων τοὺς γραμματεῖς νὰ σημειώνωσι τὰ ὀνόματα τῶν, ὅσοι εἰς τὴν ναυμαχίαν ἐλαμπρύνθησαν, ἐν μέρει δὲ θανατῶνων διὰ τῶν ἀνδραπόδων τοὺς ἀξιωματικούς, ὅσοι ἤρχοντο πλησίον του, διὰ νὰ δικαιωθῶσι διὰ τὸ πολίτευμά των (4). Μὴν ὑποσφιζόμενος εἰς τὸ ἐξῆς μῆτε ἀπὸ ἐλπίδα, μῆτε ἀπὸ μανίαν, ἔπεσεν εἰς βαθεῖαν ἀθυμίαν· καὶ, ἂν καλὰ εἶχεν ἔτι δυνάμεις ἰκανὰς, διὰ νὰ ὑποτάξῃ τὸ πᾶν, εἶδε τὸν ζόλον του ὅτι ἦτον ἔτοιμος νὰ ἀποσατήσῃ, καὶ τοὺς Ἕλληνας νὰ κατακαύσῃ τὴν κατὰ τὸν Ἑλλάσποντον γέφυραν. Ἡ ταχυτάτη φυγὴ ἠθέλεν ἠμπορέσει νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τὰς ματαίας τρομάρας (5), ἀλλὰ λείψανόν τι κοσμιότητος, ἢ ἀλαζονείας, δὲν τῷ ἐσυγχώρει νὰ ὑποβάλῃ τὴν ἀδυναμίαν εἰς τὴν ὄψιν τῶν ἐχθρῶν, καὶ αὐλικῶν του, ὅθεν ἐπρόσαξε νὰ παρασκευασθῶσιν εἰς νέαν προσβολὴν, καὶ νὰ

(1) Ἦρ. αὐτ. (2) Τῇ 20 ὀκτωβρίου τοῦ, 480 ἔτους. (3) αὐτό.

(4) Διόδ. αὐτ. (5) Ἦρ. βιβλ. π. §. 97.

συνάψωσι διὰ προχώματος τὴν νῆσον τῆς Σαλαμίνας μὲ τὴν ξηράν. Ἐξαπέσειλε μετὰ ταῦτα ταχυδρόμον εἰς Σούσα, ὡς ἐξεκίνησε καὶ μετὰ τῶν Ἀθηνῶν τὴν ἄλωσιν. Ἀφ' οὗ ἔφθασεν ὁ πρῶτος, οἱ πολῖται τῆς μεγάλης ταύτης πόλεως ἔτρεχον εἰς τοὺς ναοὺς, καὶ ἔκαιον ἀρώματα εἰς τὰς ἐσκεπασμένας ἀπὸ κλάδους μύρτου ἀγυιάς. Ὅταν δὲ ἦλθεν ὁ δεύτερος, διέσχιζον τὰ ἱμάτιά των, καὶ τὸ πᾶν ἀντήχει ἀπὸ φωνᾶς, θρήνων, ἐκφράσεις συμπαθητικὰς ὑπὲρ τοῦ βασιλέως, καὶ ἀρὰς κατὰ τοῦ Μαρδονίου, ὅς τις ἦτον τοῦ πολέμου τούτου πρωταίτιος⁽¹⁾.

§. μζ'. Οἱ Πέρσαι, καὶ Ἕλληνας ἀνέμενον νέαν μάχην ἀλλ' ὁ Μαρδόνιος δὲν ἐπεσφρίζετο εἰς τὰς δοθείσας παρὰ τοῦ Ξέρξου προσαγὰς· ἐγνώριζε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τοῦ βασιλέως, καὶ εὗρισκεν εἰς αὐτὴν φρονήματα χαμερπέσατα, συμπεπλεγμένα μὲ σκοποὺς ἐκδικήσεως, τῶν ὁποίων ἤθελε γένη θῦμα ὁ ἴδιος. Βασιλεῦ, τῷ εἶπε, πλησιάζων εἰς αὐτὸν, καταδέξου, ἢ νὰ ἀνακαλέσῃς τὴν θαρραλεότητά σου· αἱ ἐλπίδες σου δὲν ἦσαν τεθμελιωμέναι μόνον εἰς τὸν σῶλον σου, ἀλλ' εἰς αὐτὸ τὸ τρομερὸν σφάτευμα, ὅπου μοι ἐνεπισεύθης. Οἱ Ἕλληνας δὲν εἶναι εἰς κατάσασιν νὰ σὲ ἀντισταθῶσι πλέον, καὶ θῶς πρότερον· κἀνὲν δὲν δύναται νὰ τοὺς ἀρπάσῃ ἀπὸ τὴν ὀφειλομένῃν εἰς αὐτοὺς, διὰ τὰς πρώτας ὑβρεῖσ των, τιμωρίαν, μήτε τὸ ἄχαρι κέρδος, ὅπου πρὸ ὀλίγου ἔλαβον. Ἄν ἂποφασίσωμεν νὰ ἀναχωρήσωμεν, ἠθέλαμεν γένη ἀεννάως ἢ τοῦ ἐμπαιγμοῦ των τὸ ὑποκείμενον, καὶ ἠθέλες κριθῆ αἷτιος, ἢ νὰ πέσῃ ἐπάνω εἰς τοὺς πισοὺς σου Πέρσας ἢ καταισχύνη ἢ ἀπὸ τὴν ὁποίαν πρὸ ὀλίγου ἐκαλύφθησαν οἱ Φοίνικες, Αἰγύπτιοι, καὶ ἄλλοι λαοί, ἐπὶ τῶν πλοίων σου μαχόμενοι ἢ Γνωρίζω ἄλλο μέσον, νὰ σώσῃς τὴν δόξαν αὐτῶν, καὶ τὴν

(1) Δύτ.

παιδικήν σου, τὸ ὁποῖον εἶναι τοῦτο. Ἐπανάγαγε τὸν περισσό-
 πτερον ἀριθμὸν τῶν στρατευμάτων σου εἰς Περσίαν, καὶ ἄφε-
 ροι τριακοσίας χιλιάδας, μὲ τοὺς ὁποίους θέλω καθυποβά-
 ῃλη ὅλην τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν δουλείαν (1). Ὁ Ξέρξης, ἀ-
 πὸ κρυφῆν χαρὰν γενόμενος ἔμπλεος, συνήθροισε τὸ συμβού-
 λιον του, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπρόσαξε νὰ εἰσελθῆ καὶ ἡ Ἀρτεμισία,
 καὶ νὰ δώσῃ γνώμην περὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ Μαρδονίου. Ἡ βα-
 σιλισσα, μὴ εὐαρεσούμενη ἀναμφιβόλως εἰς τοιοῦτου βασιλέως
 δουλεύειν, καὶ ἄλλως πεπληροφορημένη, ὅτι εἶναι περιστάσει,
 ἐν αἷς τὸ βουλευέσθαι εἶναι νὰ γένη τῆς ἀποφάσεώς του μέτοχος,
 τὸν ἐσυμβούλευσε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν βασιλείαν του, ὅσον τὸ ὄγ-
 λιγώτερον. Εἶμαι ὑπόχρεως νὰ ἀναφέρω τμημά τι τῆς ἀπο-
 κρίσεώς της, διὰ νὰ γένη γνωσὴ ἡ ὁμιλία τῆς αὐτῆς τῶν Σού-
 σων. Ἡ ἄφερ εἰς τὸν Μαρδόνιον τὴν φροντίδα νὰ τελειώσῃ τῆ
 ἐπιχειρήματά σου. Ἄν ἐπιτύχῃ, θέλεις λάβῃ τὴν δόξαν του·
 ἢ ἂν ἀπολεσθῆ, ἢ χαλασθῆ, τὸ βασιλείον σου παντελῶς δὲν
 θέλει κλονισθῆ· καὶ ἡ Περσία δὲν θέλει μετρᾶ, διὰ μεγά-
 ῃλην δυσυχίαν, τὴν ἀπώλειαν μιᾶς μάχης, ἀφ' οὗ βάλησ τὸν
 ἑαυτὸν σου εἰς ἀσφάλειαν (2)."

§. μί'. Ὁ Ξέρξης δὲν ἔχασε πλέον καιρὸν, ὁ σόλος του
 ἔλαβε προσαγῆν, νὰ πλεύσῃ ἀνυπερθέτως εἰς τὸν Ἑλλήσπον-
 τον, καὶ νὰ διαφυλάττῃ τὴν γέφυραν (3), οἱ Ἕλληνες τὸν
 κατέτρεχον ἕως εἰς τὸ νησίον τῆς Ἀνδρου. Ὁ Θεμιστοκλῆς,
 καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἤθελον νὰ τὸν προφθάσωσι, καὶ ἐπομένως
 νὰ κατακαύσωσι τὴν γέφυραν, ἀλλ' ὁ Εὐρυβιάδης, ἀφ' οὗ γεν-
 ναίως ἀπέδειξεν, ὅτι ὄχι μόνον δὲν ἔπρεπε νὰ περικλείσωσι τοὺς
 Πέρσας εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' εἰάν ἦτον δυνατὸν, νὰ τοῖς προ-
 μηθεύσωσι νέας ἐξόδους, διὰ νὰ ἐξέλθωσιν ἀπὸ αὐτῆν, τὸ

(1) Ἡρ. αὐτ. Ἰουστ. βιβλ. β'. κεφ. γ'. (2) Ἡρ. αὐτ. (3) αὐτ.

σράτευμα τῶν συμμάχων ἐμποδίσθη, καὶ εὐθύς ἦλθεν εἰς τὸν λιμένα τῶν Παγασῶν (1), ὅπου ἐξεχείμαζε. Τότε ὁ Θεμισοκλῆς εἶχε μὲ τὸν Ξέρξην μουσικὴν ἀνταπόκρισιν. Οἱ μὲν, λέγουσιν, ὅτι, θέλων, εἰς δυσυχίας περίπτωσιν, νὰ οἰκονομήσῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν του παρὰ τῷ βασιλεῖ ἄσυλον, ἐμπόδισε τοὺς Ἕλληνας, χαριζόμενος εἰς αὐτὸν, ἀπὸ τὸν σκοπὸν, τὸν ὁποῖον ἔλαβον, νὰ κατακαύσωσι τὴν γέφυραν, οἱ δὲ, ὅτι προειδοποιεῖ τὸν βασιλέα, ὅτι, ἂν δὲν ταχύνῃ τὴν ὁδοιπορίαν του, οἱ Ἕλληνες ἤ-θελον κλείσει τὸν δρόμον τῆς ἀσίας (2). Ὅπως καὶ ἂν ἔχη, ἀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμίνας, ὁ βασιλεὺς ἔλαβε τὸν δρόμον τῆς Θετταλίας, ὅπου ὁ Μαρδόσιος ἔβαλεν εἰς παραχειμασίαν τὰς τριακοσίας χιλιάδας, τὰς ὁποίας ἐζήτησε, καὶ ἐδιάλεξεν ἀπ' ὅλον τὸ σράτευμα (3). Ἐντεῦθεν ἐξηκολούθησε τὸν δρόμον του, ἔφθασεν εἰς τὸν Ἑλλησπόντον μὲ πολλὰ ὀλίγους στρατιώτας (4). Οἱ ἐπίλοιποι, ἐλλείπει τροφῶν, ἀπωλέσθησαν ἀπὸ τὰς ἀσθενείας, ἢ διεσκορπίσθησαν εἰς τὴν Μακεδονίαν, καὶ Θράκην. Διὰ περισσοτέραν δυσυχίαν, ἡ γέφυρα θὲν συνίστατο πλέον, ἡ ταραχὴ τῆς θαλάσσης τὴν διέλυσε, ὁ βασιλεὺς ἐρρίφθη εἰς ἀλιευτικὸν πλοῖον, διέβη τὴν θάλασσαν, ὡς φυγὰς (5), τὴν ὁποίαν, πρὸ ἕξ μηνῶν σχεδὸν, διῆλθεν, ὡς τροπαιοῦχος (6), καὶ ἔφθασεν εἰς Φρυγίαν, διὰ νὰ κτίσῃ εἰς αὐτὴν μεγαλοπρεπῆ παλάτια, τὰ ὁποῖα εἶχε κατὰ νοῦν νὰ ἐνδυναμώσῃ (7).

§. μθ'. Μετὰ τὴν μάχην, ἡ κυριώδης φροντίς τῶν νικητῶν ἐσάθη, νὰ στείλωσιν εἰς Δελφοὺς τὰς ἀπαρχὰς τῶν λαφύρων, τὰ ὁποῖα διμερίσθησαν ἀκολούθως οἱ στρατηγοὶ ὑ-

(1) Ἡρ. αὐτ. (2) Πλούτ. εἰς Θεμισ. §. 120. Νέπ. εἰς αὐτ. κεφ. ε'. Διόδ. εα'. 16. (3) Ἡρ. αὐτ. (4) αὐτ. (5) Τη 4. Δεκεμβρίου τοῦ 480. ἔτους πρὸ Χ. (6) Θουκ. αὐτ. κεφ. 51. (7) Ξεν. Κύρ. παιδ. βββλ. α'. §. 246.

πήγαν εἰς τὸν ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου, καὶ, κατὰ τινα συνήθειαν, διὰ τὴν ἀρχαιότητα αἰδέσιμον, αἰδεσιμωτέραν ἔτι διὰ ἣν ἐνέπνεεν, ἀμιλλαν, συνηθροιάθησαν παρὰ τῷ θυσιαστηρίῳ τοῦ Ποσειδῶνος, διὰ νὰ διατάξωσι ζεφάνους εἰς τοὺς, ὅσοι ἀπὸ αὐτοὺς συνήργησαν εἰς τὴν νίκην περισσότερον. Ἀκόμη ἡ κρίσις δὲν ἀπεφασίσθη, καὶ καθεὶς ἀπὸ τοὺς στρατηγούς ἔκρινε τὸν ἑαυτὸν του ἄξιον τοῦ πρώτου βραβείου, ἐν ᾧ οἱ περισσότεροι ἔσεργον διὰ τὸν Θεμισοκλέα, τὸ δεύτερον. Ἄν καλὰ, καὶ κατὰ τὴν κοινὴν γνώμην, κἀνεὶς δὲν ἠμπόρει νὰ φιλονεικῇ μὲ αὐτὸν δικαίως διὰ τὸ πρῶτον, ἐκεῖνος ὅμως ἠθέλησε νὰ τὸ λάβῃ πραγματικῶς ἀπὸ τοὺς Σπαρτιάτας. Τὸν ὑπεδέχθησαν λοιπὸν εἰς τὴν Λακεδαίμονα μὲ ἐκείνην τὴν ὑψηλὴν ὑπόληψιν, τῆς ὁποίας ἦσαν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἄξιοι, καὶ τὸν ἔκριναν ἰσότημον μὲ τὰς, ὅσας τιμὰς εἰς τὸν Εὐρυβιάδην διέταξαν. Στέφανος ἀπὸ ἐλαίαν ἐχρημάτισεν ἡ ἀμοιβὴ καὶ τοῦ ἐνὸς, καὶ τοῦ ἄλλου. Ὅταν ἀνεχώρει, τὸν προευῶδωσαν μὲ ἀπείρους νέους ἐπαίνους, τῷ ἐχάρισαν τὸ ὠραιότερον ἄρμα, ἀπ' ὅσα ἦτον δυνατὸν, νὰ εὐρωσιν εἰς τὴν Λακεδαίμονα, καὶ, διὰ τινα ἰδιαιτέραν περιποίησιν, τέσον νεοφανῆ, ὅσον καὶ λαμπράν, ἐπρόσαξαν τριακοσίους ἵππεῖς, ἐκλελεγμένους ἀπὸ τὰς πρώτας γενεὰς τῆς Σπάρτης, νὰ τὸν συνοδεύσωσιν ἕως εἰς τῆς Λακωνίας (1) τὰ σύνορα.

§. ν'. Ἐν τῷ οὐτῷ, ὁ Μαρδόνιος ἠτοιμάζετο νὰ τελειώσῃ πόλεμον, διὰ τὴν Περσίαν τόσον δύσφημον· ἐπρόσθετε νέας δυναμεις εἰς τὰς, ὅσας ὁ Ξέρξης τῷ ἄφησε, χωρὶς νὰ περιεργασθῇ, ὅτι μὲ αὐτὸ τὰς ἀδυνατίεζε μᾶλλον, ἢ τὰς ἠύξανεν. Ἠνάγκαζεν ἐκ διαδοχῆς τῆς Ἑλλάδος τὰ χρησθήρια (2)· ἔσελλεν ἀνακλήσεις εἰς τοὺς συμμάχους, καὶ τοῖς ἐπρόβαλλε, διὰ σά-

(1) Ἡρ. αὐτ. (2) Ἡρ. αὐτ.

διον τῆς μάχης, τὰς πεδιάδας τῆς Βοιωτίας, ἢ τὰς τῆς Θεσσαλίας. Τέλος πάντων ἀπεφάσισε, νὰ ἀποσπάσῃ τοὺς Ἀθηναίους ἀπὸ τὴν συμμαχίαν, ἀποσέλλων εἰς Ἀθήνας Ἀλέξανδρον τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας, ὁ ὁποῖος ἦτον μὲ αὐτοὺς φιλιωμένοις μὲ τοὺς δεσμοὺς τῆς φιλοξενίας (1). Ὁ βασιλεὺς οὗτος, ἀφ' οὗ παρέστη εἰς τοῦ δήμου τὴν συνέλευσιν, ὅταν καὶ οἱ πρέσβεις τῶν Λακεδαιμονίων παρεσάθην, διωρισμένοι νὰ διαρρήξωσιν αὐτὸν τὸν συμβιβασμὸν, ὠμίλησεν οὕτως. Ἰδοὺ τι λέγει ὁ Μαρδόνιος. Ἔλαβον προσαγὴν ἀπὸ τὸν βασιλέα, αὐτὰς τὰς λέξεις περιέχουσαν. Ἀλησμονῶ τὰς ὕβρεις ἡτῶν Ἀθηναίων. Μαρδόνιε, ἐκπλήρωσαι τὰς θελήσεις μου. Ἀπόδος εἰς αὐτὸν τὸν δῆμον τοὺς τόπους του, δὲς ἔτι καὶ ἄλλους, ἃν ἐπιθυμῶσι, διαφυλάξαι τοὺς νόμους του, καὶ ἐνακαίνισαι τοὺς ναοὺς, τοὺς ὁποίους κατέκχυσα. Νομίζων, ὅτι εἶναι χρέος μου, νὰ σὰς εἰδοποιήσω διὰ τοὺς σκοποὺς τοῦ βασιλέως μου, ἐπέλεγω. Εἶναι μανία, ἐκ μέρους σας, τὸ νὰ θελήτε νὰ ἀντισέκησθε εἰς τοὺς Πέρσας, ἀλλ' εἶναι μεγαλητέρα, τὸ νὰ φαντάζησθε νὰ ἐναντιοῦσθαι πολὺν καιρὸν. Κἂν ἔτι, ἐκτὸς πάσης ἐλπίδος, ἠθέλετε κερδάσει τὴν νίκην, ἄλλο τι σφάτευμα ἠθέλε τὴν ἀρπάσει ἀμέσως ἀπὸ τὰς χεῖράς σας, Μὴ τρέχετε λοιπὸν εἰς τὴν ἀπώλειάν σας, καὶ συνθήκη εἰρήνης, ἀπὸ ἐμπιστοσύνης ὑπαγορευομένη, ὑπερασπίζεται καὶ τὴν τιμὴν, καὶ τὴν ἐλευθερίαν σας. Ὁ Ἀλέξανδρος, ἀφ' οὗ ἀνέφερεν αὐτοὺς τοὺς λόγους, ἐπροσάθην νὰ καταπίσῃ τοὺς Ἀθηναίους, ὅτι δὲν ἦσαν εἰς βαθμὸν νὰ ἀντιπαλαίωσι μὲ τὴν βασιλείαν τῶν Περσῶν, καὶ τοὺς παρεκάλει ἐνθέρμως νὰ προτιμήσωσι τὴν φιλίαν τοῦ Ξέρξου ἀπὸ κάθε ἄλλο συμφέρον (2).

(1) αὐτ. (2) Ἡρ. αἰτ.

§. να. »Μὴν ἀκούετε τὰς ἀπίστους συμβουλὰς τοῦ Ἀ-
 λεξάνδρου, εἶπον τότε οἱ πρέσβεις τῆς Λακεδαιμόνου. Εἶναι
 τυράννος, καὶ δουλεύει ἄλλον τύραννον, διὰ τίνος ἀναξίου μη-
 χανῆς ἠλλάξε τὰ παρὰ τοῦ Μαρδονίου διατάγματα· τὰ προσφε-
 ρόμενα ἐκ μέρους τοῦ προβλήματα εἶναι πολλὰ κολακευτικά,
 διὰ τὰ μὴν ἦναι ὑποπτα. Δὲν δύνασθε νὰ τὰ δεχθῆτε, χωρὶς νὰ
 καταπατήσῃτε τοὺς νόμους τῆς δικαιοσύνης, καὶ τῆς τιμῆς. Δὲν
 εἴσαθε σεῖς, οἵτινες ἀνάφατε τοῦτου τοῦ πόλεμον; καὶ εἶναι δυνα-
 τόν, ἐκεῖνοι οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ ὅποιοι, εἰς κάθε καιρὸν, ἦσαν οἱ
 πλέον ἐνθερμοὶ τῆς ἐλευθερίας υπερασπισαί, νὰ γένωσι τῆς δου-
 λείας μας πρωταίτιοι; Ἡ Λακεδαιμῶν, ἥτις σὰς παρῆρσιάζει
 δι' ἡμῶν ταῦτα τὰ δικαιώματα, λυπείται διὰ τὴν ὀλεθρίαν ζά-
 ρην, εἰς τὴν ὁποίαν σὰς ἔφερον αἱ ἀνατετραμμένα οἰκίαι,
 καὶ οἱ ἐρημωμένοι ἀγροί σας, καὶ σὰς προβάλλει εἰς ὄνομά
 της, καὶ τῶν συμμάχων της, νὰ φυλάττη, ὡς παρακαταθή-
 κην, ἐν ὅσῳ διαρκεῖ ὁ πόλεμος, τὰς γυναῖκας, παιδία, καὶ
 ἀνδράποδά σας (1). Οἱ Ἀθηναῖοι ἐπρόβαλλον εἰς σκέψιν
 τὴν ὑπόθεσιν, καὶ, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Ἀριστείδου, ἀπεφα-
 σίσθη νὰ ἀποκριθῶσιν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας, ὅτι
 ἡμπορεῖ νὰ παραιτηθῆ ἀπὸ τοῦ νὰ τοὺς εἰδοποιῆ, ὅτι αἱ δυνά-
 μεις των ἦσαν κατώτεραι ἀπὸ τὰς τοῦ ἐχθροῦ, μὲ ὅλον τοῦτο
 δὲν ἦσαν ὀλιγώτερον διατεθειμένοι νὰ ἀντιταξῶσι τὴν αὐσηρο-
 τέραν ἀνδίσασιν εἰς ἐκείνους τοὺς βαρβάρους, καὶ τῷ ἐσυμ-
 βούλευον, ἂν, εἰς τὸ μετὰ ταῦτα, εἶχε νὰ τοῖς προβάλλῃ πα-
 ρομοίαν συμκροπτείας, νὰ μὴ φανῆ ἔμπροσθέν των, διὰ τὰ
 μὴ τοὺς κατασῆσῃ νὰ παραβῶσιν εἰς τὸ ὑποκείμενόν του τῆς
 φιλοξενίας, καὶ φιλίας τὰ δικαιώματα (2).

§. νβ. Ἀπεφασίσθη, νὰ ἀποκριθῶσιν εἰς τοὺς Λακε-
 δαιμονίους, ὅτι, ἂν ἡ Σπάρτη ἐγνώριζε τοὺς Ἀθηναίους καλ-

(1) Δ.τ. (2) αὐτ. Δικουρ. εἰς Λευκρ. §. 156.

λίτερα, δὲν ἤθελε τοὺς πιεζέει ἀξίους προδοσίας, μίτε ἤθελε προσπαθεῖ νὰ τοὺς περικρατῇ εἰς τὴν συμμαχίαν τῆς μετρίους φιλοκερδεῖς, ὅτι ἤθελον προβλέψει, ὅσον δυνηθῶσι, διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν γενεῶν αὐτῶν, καὶ εὐχαριστοῦσι τοὺς συμάχους διὰ τὰ μεγαλόφυχά των προβλήματα, ὅτι εἶναι δεδεμένοι εἰς τὴν συμμαχίαν μετρίους, καὶ ἀδιαλύτους δεσμούς, καὶ ἡ μὲν χάρις, τὴν ὁποίαν ζητοῦσιν ἀπὸ τοὺς συμάχους, εἶναι νὰ τοῖς ζείλωσιν, ὅσον τάχος, βοήθειαν· ἐπειδὴ εἶναι καιρὸς νὰ ἐκστρατεύσωσιν εἰς τὴν Βοιωτίαν, καὶ νὰ ἐμποδίσωσι τοὺς Πέρσας, νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ δευτέρον (1). Οἱ πρέσβεις, ἀφ' οὗ εἰσῆλθον πάλιν εἰς τὴν συνέλευσιν, ὁ Ἀρισείδης ἐπρόσαξε νὰ ἀναγνώσωσιν ἐπὶ παρουσίᾳ των τὸ »ψήφισμα, καὶ, αἰφνιδίως ὑψῶνων τὴν φωνὴν του, Πρέσβεις τῆς Λακεδαιμόνος, εἶπεν, ἀπαγγείλατε εἰς τὴν Σπάρτην, ὅτι, ὅλον τὸ χρυσιόν, ὅσον ἐπὶ τῆς γῆς περιφέρεται, ἢ ὅσον εἶναι κεκρυμμένον εἰς τὰ σπλάγχνα τῆς, δὲν κείναι οὐδὲν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μας πρὸ τῆς ἐλευθερίας. » Καὶ σὺ, Ἀλέξανδρε (ἐπιστρέφων πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ δεικνύων εἰς αὐτὸν τὸν ἥλιον) εἶπε εἰς τὸν Μαρδόνιον, ὅτι, ὅσον αὐτὸ τὸ ἄστρον ἀκολουθεῖ τὸν διορισμένον του δρόμον, τόσον οἱ Ἀθηναῖοι θέλουσιν ἐκτείνει κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας τὴν ἐκδίκησιν, τὴν ὁποίαν ἀπαιτοῦσιν καὶ ἐρημωμένοι ἀγροὶ, καὶ οἱ μεταβληθέντες εἰς τέφραν ναοῖ των (2). « Διὰ νὰ κατασῆσῃ αὐτὴν τὴν ὑπόσχεσιν βεβαιωτέραν, ἐν ταύτῃ ἐπρόβαλε νὰ γένη θέσπισμα, διὰ τοῦ ὁποίου οἱ ἱερεῖς παρέδιδον εἰς τοὺς καταχθονίους Θεοὺς ὅλους ἐκείνους, ὅσοι ἤθελον ἔχει ἀνταποκρίσεις μετρίους Πέρσας, καὶ ὅσοι ἀποσπασθῶσιν ἀπὸ τὴν συμμαχίαν τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Μαρδόνιος, μαθὼν τῶν Ἀθηναίων τὴν ἀπόφασιν, ἐστράτευσε πα-

(1) Ἡρ. αὐτ. (2) αὐτ. Πλούτ. εἰς Ἀριστ. §. 324.

ρευθῆς εἰς τὴν Βοιωτίαν, καὶ ἐντεῦθεν ὤρμησεν εἰς τὴν Ἀττικὴν, τῆς ὁποίας οἱ πολῖται καὶ δευτέρου ἐφυγαδεύθησαν εἰς τὴν Σαλαμίνα (1). Τόσον ἔχαιρεν, ὅτι ἐξουσίασε τόπον ἔρημον, ὡσε, διὰ πυρσῶν τεθειμένων ἀπὸ διάσασιν εἰς διάσασιν, εἴτε, εἰς τὰς νήσους, εἴτε εἰς τὰς ξηρὰς εἰδοποιεῖ περὶ τούτου τὸν Ξέρξην, εὐρισκόμενον ἔτι εἰς τὰς κατὰ τὴν Λυδίαν Σάρδεϊς (2). Ἐκ τούτου ἤθελεν ἔτι νὰ ὠφελῆθῃ, διὰ νὰ ἀρχήσῃ μὲ τοὺς Ἀθηναίους νέον συμβιβασμὸν, ἀλλ' ἐδέχθη τὴν ἰδίαν ἀπόκρισιν, καὶ ὁ Λυκίδας, ἕνας ἀπὸ τοὺς βουλευτὰς, ἐπειδὴ ἐπρόβαλε νὰ ἀκούσῃσι τοῦ στρατηγοῦ τῶν Περσῶν τὰ προβλήματα, ἐλιθοβολήθη μὲ τὰ παιδιά, καὶ τὴν γυναϊκά του (3).

§ γγ'. Ἐν τῷ ἀναμεταξύ, οἱ σύμμαχοι, ἀντὶ νὰ ζείλωσιν εἰς τὴν Ἀττικὴν σράτευμα, καθὼς περὶ τούτου ἐσυφώνησαν, ἰσχυροποιούντο εἰς τὸν ἰσθμὸν τῆς Κορινθίου, καὶ ἐφαίνοντο, ὅτι εἶχον προσοχὴν εἰς τῆς Πελοποννήσου τὴν ὑπεράσπισιν (4). Τεταραγμένοι οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀπόφασιν, ἔσειλαν πρέσβεις εἰς Λακεδαιμόνα, ὅπου ἐώρταζον ἑορτὰς, αἱ ὁποῖαι ἔμελλον νὰ διαρκέσωσι πολλὰς ἡμέρας. Ἀνεφέρου μὲν τὰ δικαιολογήματά των, ἀλλ' ἡ ἀπόκρισις ἡμέραν παρ' ἡμέραν ἀνεβάλλετο. Περιῦβρισμένοι τέλος πάντων ἀπὸ ἀπραξίαν, καὶ σιωπῆν, αἱ ὁποῖαι τοῖς ἔδιδον μεγάλα δίκαια νὰ ὑποπτεύωνται ἀπισίαν, ἐπαρρησιάζθησαν ἐσχάτως εἰς τοὺς ἐφόρους, καὶ τοῖς ἐφανέρωσαν, ὅτι αἱ Ἀθῆναι, προδοθεῖσαι ἀπὸ τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ παραιτηθεῖσαι ἀπὸ τοὺς ἄλλους συμμαχοὺς, ἀπεφάσισαν νὰ σρέψωσι τὰ ὄπλα των κατ' ἐκείνων, καὶ νὰ κλείσωσι μὲ τοὺς Πέρσας τὴν εἰρήνην. Οἱ ἐφοροὶ ἀπεκρίθησαν, ὅτι, τὴν παρελθούσαν νύκτα, ἀνεχώρησαν, διοικουμένοι ἀπὸ τὸν Πausανίαν, ἐπίτροπον τοῦ νέου

(1) Διόδ. βιβλ. α'. §. 23. (2) Ἡρ. βιβλ. θ'. §. 3. (3) αὐτ. §. 5.

(4) αὐτ.

βασιλέως Πλεισάρχου, πέντε χιλιάδες Σπαρτιάται, καὶ τριανταπέντε χιλιάδες πελτασαὶ Εἰλωτες (1), οἵτινες, ἀφ' οὗ ἠνύχνηθησαν μὲ πέντε χιλιάδας Λακεδαιμονίους, καὶ ἠνώθησαν μὲ τῶν συμμάχων πόλεων τὰ στρατεύματα, ἀνεχώρησαν ἀπὸ τὴν Ἐλευσίνα, καὶ ἔφθασαν εἰς Βοιωτίαν, ὅπου ὁ Μαρδόνιος ἐπανήγαγε τὸ στρατεύματός (2). Φρόνιμα ἀπέφυγεν ἀπὸ τοῦ νὰ συγκροτήσῃ τὴν μάχην εἰς τὴν Ἀττικὴν. Ἐπειδὴ ὁ τόπος οὗτος εἶναι διακεκομμένος ἀπὸ ὑψηλώματα, καὶ διαβάσεις ξενὰς, δὲν ἤθελε δυνηθῆ νὰ ἐκτείνῃ τὸ ἰππικόν του εἰς τὴν μάχην, μῆτε νὰ βεβαιώσῃ τὴν ὑποχώρησίν του εἰς κάθε ἐναντίαν περίσασιν. Ἡ Βοιωτία ἐξ ἐναντίας παρείχεν εἰς αὐτὸν μεγάλας πεδιάδας, τόπον καρποφόρον, ἰκανὰς πόλεις, ετοίμους νὰ ὑποδεχθῶσι τοῦ στρατεύματός του τὰ συντρίμματα· ἐπειδὴ, ἐξαιρουμένων τῶν Πλαταιῶν, καὶ Θεσπιῶν, ὅλαι αἱ πόλεις αὐτῶν τῶν ἐπαρχιῶν ἦσαν πρὸς τὸ μέρος τοῦ βασιλέως.

§. νδ'. Ὁ Μαρδόνιος διέταξε τὸ στρατόπεδόν του εἰς τὴν πεδιάδα τῶν Θηβῶν πρὸς τὸ μῆκος τοῦ Ἀσωποῦ ποταμοῦ, τοῦ ὁποίου ἐξουσίαζε τὴν ἀριστερὰν ὄχθην, μέχρι τῶν συνόρων τοῦ τόπου τῶν Πλαταιῶν. Διὰ νὰ περικλείσῃ τὰς ἀποσκευάς του, καὶ νὰ κατασῆσῃ ἀσφαλὲς καταφύγιον, ἐπρόσαξε νὰ περικυκλώσῃ μὲ τάφρον βαθεῖαν, ὁμοίως καὶ μὲ τείχη, καὶ πύργους κατεσκευασμένους ἀπὸ ξύλα, τόπον δέκα σαδίων τετραγωνικῶν (3). Οἱ Ἕλληνες ἦσαν ἀπέναντι εἰς αὐτοὺς, κατὰ τὰς ὑπώρειας τοῦ ὄρους Κιθαιρώνος. Ὁ Ἀρσιεΐδης ἐδιοίκει τοὺς ἀθηναίους, καὶ ὁ Πausanias, ὅλον τὸ στρατεύμα (4). Ἐνταῦθα κατέσρωσαν οἱ στρατηγοὶ τὸ γραμματεῖον τοῦ ὄρκου, τὸ ὁποῖον, οἱ στρατιῶται ἔτρεξαν, νὰ προφέρωσιν. Ἐχει δὲ οὕτω.

(1) Αὐτ. (2) αὐτ. (3) Ἡρ. αὐτ. Πλούτ. εἰς Ἀρισ. §. 325. (4) Τὰ δύο στρατεύματα εἰρήσαρχτο κατ' ἀντικρυ. Τῇ 10 Σεπτεμβρίου τοῦ 479, ἔτους πρὸ Χ. (Dodwell. in annal. Thucyd. §. 52.) Ὅρα πᾶν. 6.

» Δὲν προτιμῶ τὴν ζωὴν ἀπὸ τὴν ἐλευθερίαν. Δὲν ἀφίνω τοὺς
 ἡ ἀρχηγούς μου, καὶ ζῶντας, καὶ θανόντας. Μέλλω νὰ δώσω
 ἡ τὰς τιμὰς τοῦ ἐνταφιασμοῦ εἰς τοὺς, ὅσοι ἀπὸ τοὺς συμμάχους
 ἡ θανατωθῶσιν εἰς τὴν μάχην. Μετὰ τὴν νίκην, δὲν ἀνατρέπω
 ἡ κῆμμίαν ἀπὸ τὰς πόλεις, ὅσαι ἀγωνισθῶσιν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος,
 ἡ καὶ μέλλω νὰ ἀποδεκατῶ ἕλας τὰς πόλεις, ὅσαι θέλουσιν
 ἡ ἐνωθῆ μετὸν ἐχθρόν. Ὅχι μόνον δὲν ἀνεγείρω τοὺς ναοὺς,
 ἡ κατακαέντας, ἢ διαφθαρέντας, ἀλλ' ἐπιθυμῶ νὰ ἐνυπάρχωσι
 ἡ τὰ ἐρείπιά των, διὰ νὰ ἐνθυμίζω ἀκαταπαύτως εἰς τοὺς ἀπο-
 ἡ γόνους μου τὴν ἀσεβῆτῶν βαρβάρων μανίαν^κ (1). Ἀνέκδο-
 τόν τι, ἀναφερόμενον παρά τινος συγχρόνου σχεδὸν συγγρα-
 φέως, μᾶς ἀποδεικνύει, ποίαν ἰδέαν οἱ περισσότεροὶ Πέρσαι
 εἶχον περὶ τοῦ ἀρχισρατῆγόντων. Ἐδείκνει ὁ Μαρδόνιος πα-
 ρά τινι τῶν Θηβαίων μὲ πεντήκοντα στρατηγούς του, καὶ ἄλλους
 τόσους Θηβαίους, ἐν οἷς ἦτον καὶ ὁ Θέρσανδρος, ἕνας ἀπὸ
 τοὺς πρώτους πολίτας τοῦ Ὀρχομενοῦ. Πρὸς τὸ τέλος τοῦ
 δείπνου· ἐπειδὴ ἡ ἀμοιβαία ἐμπιστοσύνη ἦτον συζημένη μετα-
 ξὺ τῶν συνδαιτυμόνων τῶν δύο ἐθνῶν· κάποιος Πέρσης, κα-
 θήμενος πλησίον τοῦ Θερσανδρου, τῷ εἶπεν. » Ἡ τράπεζα αὐ-
 ἡ τη, ἐγγυητὴς τῆς μεταξύ ἡμῶν ἐμπιστοσύνης· καὶ αἱ σπουδαί
 ἡ αὐταί, τὰς ὁποίας ὁμοῦ ἐπροσφέρομεν εἰς τιμὴν τῶν Θεῶν,
 ἡ μὲ παρακινουῖσι νὰ λάβω διὰ σὲ ἐσωτερικὴν τινα συμπάθειαν.
 » Εἶναι καιρὸς, νὰ φροντίσης διὰ τὴν σωτηρίαν σου. Βλέπεις
 ἡ πούτους τοὺς Πέρσας, παραδεδομένους εἰς τὰς εὐφροσύνας
 ἡ των, εἶδες ἐκεῖνο τὸ σράτευμα, ὅπου ἀφήσαμεν εἰς τὰς ὄχ-
 ἡ θας τοῦ ποταμοῦ, ἀλλ' οἴμονον, ἐντὸς ὀλίγου μέλλεις νὰ
 ἡ ἰδῆς τὰ ἄθλια του λείψανα! Λέγων αὐτοὺς τοὺς λόγους,
 ἔκλαιεν, ὁ Θέρσανδρος, ἀπορῶν, τὸν ἠρώτησεν, ἂν ἐκοινο-
 λόγησε τοὺς φόβους του εἰς τὸν Μαρδόνιον, ἢ εἰς τοὺς πεισοῦς

(1) Λυκούργ. εἰς Λεῶνρ §. 158. Διεδ. αἰτ.

του φίλου. » Ακριβέ μου σύντροφε, εἶπεν ὁ ξένος, ὁ ἀνθρώπος δὲν δύναται νὰ ἀποφύγη τὸ πεπρωμένον. Πολλοὶ τῶν » Περσῶν ἐπρόβλεψαν, καθὼς ἐγὼ, τὴν τοὺς φοβερῆζει, ἀλλ' » ἅλοι ὁμοῦ ἀφέθημεν νὰ συρῶμεθα ἀπὸ τὴν εἰμαρμένην. Ἡ » μεγαλητέρα δυστυχία τῶν ἀνθρώπων εἶναι, ὅτι οἱ φρονιμώτεροι ἀπὸ αὐτοὺς ἔχουσι πάντοτε ὀλιγώτερον ἀξιοπίστον« (1). Ὁ προβληθεὶς συγγραφεὺς τὸ ἤκουσεν ἀπὸ τὸν ἴδιον Θέρσανδρον. Ὁ Μαρδόνιος, βλέπων τοὺς Ἕλληνας, ὅτι μὲ ἰσχυρογωνμίαν ἐκράτουσιν τοὺς ὑψηλοὺς τόπους, ἔσειλε κατ' αὐτῶν ὄλον του τὸ ἵππικόν, διοικούμενον ἀπὸ τὸν Μασισίον, ὅς τις εἶχε παρὰ τῷ Ξέρξῃ μεγαλητέραν εὐνοϊαν, καὶ παρὰ τῷ στρατεύματι ὑψηλοτέραν ὑπόληψιν. Οἱ Πέρσαι, ἀφ' οὗ ἠνώχλησαν τοὺς Ἕλληνας μὲ ὕβρεις ἀνανδρίας, ὥρμησαν κατὰ τῶν Μεγαρέων, οἵτινες ἦσαν ἐσρατοπεδευμένοι εἰς τόπον ὀμαλώτερον, καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τριακοσίων Ἀθηναίων, ἔδειξαν μακροτάτην ἀντίστασιν. Ὁ θάνατος τοῦ Μασισίου τοὺς ἐλύτρωσεν ἀπὸ ὀλοκλήρον ἀπώλειαν, καὶ ἔδωκε τέλος εἰς τὴν μάχην. Ἡ φθορὰ αὕτη ἐγένεν αἰτία πένθους διὰ τὸ Περσικὸν σράτευμα, καὶ θριάμβου διὰ τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες ἔβλεπον διερχόμενον δι' ὄλων τοὺς τῶν ταγμάτων τὸ σῶμα τοῦ Μασισίου, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τὸν ἐχθρὸν ἔλαβον.

§. νε'. Ἄν καλὰ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν συμπλοκὴν ὑπερσχυσαν οἱ Ἕλληνες, ἡ δυσκολία ὅμως τοῦ νὰ προβλέπωσιν νερὸν εἰς παρουσίαν ἐχθροῦ, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν δύναμιν τῶν βελῶν ἐμάκρυνε τοὺς, ὅσοι ἤθελον νὰ πλησιάξωσιν εἰς τὸν ποταμὸν, τοὺς ἠνάγκασε νὰ ἀλλάξωσιν τοποθεσίαν. Ἐτάχθησαν κατὰ σειρὰν εἰς τὸ μακρὸς τοῦ ὄρους Κιθαιρώνος (2), καὶ εἰ-

(1) Ἐχθίστη δὲ ὁδῶν ἐστὶ τῶν ἐν ἀνθρώποισιν αὕτη, πολλὰ φρονιόντα, μηδενὸς κρατίειν. Ἡρόδ. Βιβ. Σ. § 16. (2) αὐτ. Δισδ. καὶ Πλοῦτ. αὐτ.

σπλῆθον εἰς τὸν τόπον τῶν Πλαταιῶν. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐστρατοπέδευσαν πλησίον πλουσιοπαρόχου βρύσεως, ἡ ὁποία ὠνομάζετο Γαργαφία, καὶ ἐξήρκει εἰς τὰς χρείας τοῦ στρατεύματος. Τὸ περισσότερον μέρος τῶν ἄλλων συμμάχων ἐστρατοπέδευσεν εἰς γηλόφους, κειμένους εἰς τοῦ ὄρους τοὺς πρόποδας, τινὲς εἰς τὴν πεδιάδα, καὶ ὅλοι κατ' ἀντικρυ τοῦ Ἀσωποῦ. Ἐν ᾧ ἐγένετο ἡ διανομὴ τῶν θέσεων, ἠκολούθησε φιλονεικία μεταξὺ Ἀθηναίων, καὶ Τεγεατῶν (1), πολλὰ ἔνθερμος, οἱ ὁποῖοι ἐπίσης ἔκρινον, ὡς δίκαιον, νὰ διοικῶσι τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα, καὶ αὐτοὶ, καὶ ἐκεῖνοι ἀνέφερον τὰ δικαιώματα, καὶ τὰ ἀριστεύματα τῶν προπατόρων αὐτῶν. Ἄλλ' ὁ Ἀρισείδης ἔδωκε τέλος εἰς αὐτὴν τὴν διαφορὰν. » Ἡμεῖς δὲν ἤλθομεν ἐνηταῦθα, εἶπε, νὰ φιλονεικῶμεν μὲ τοὺς συμμάχους, ἀλλὰ νὰ μαχόμεθα μὲ τοὺς ἐχθρούς. Ὁμολογοῦμεν, ὅτι δὲν εἶναι ὁ ἠτόπος, ὅς τις δίδει, ἢ ἀφαιρεῖ τὴν ἀνδρίαν. Εἰς ἐσᾶς, Λακεδαιμόνιοι, ἀφίνομεν τὴν περὶ τούτου ἀπόφασιν. Εἰς ὁποίαν ἡδέποτε τάξιν, καὶ ἂν μᾶς διορίσητε, θέλομεν τὴν ὑψώσει εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὡς εἴσωσ θέλει κατασαθῆ ἢ τιμωτέρα ἀπὸ ὅλας. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔδωκαν γνώμην συμφώνως μὲ τοὺς λοιποὺς ἀρχηγούς πρὸς χάριν τῶν Ἀθηναίων (2). Ἄλλος κίνδυνος μᾶλλον ἐπικείμενος ἔβαλε τὴν φρόνησιν τοῦ Ἀρισείδου εἰς δυσχερεστέραν δοκιμὴν. Ἔμαθον, ὅτι μερικοὶ ἀξιωματικοὶ τῶν στρατευμάτων του, συγγενεῖς μὲ τὰς πρώτας γενεὰς τῶν Ἀθηναίων, ἐμελέτων προδοσίαν πρὸς χάριν τῶν Περσῶν· καὶ ἡ συνομωσία ἐπροχώρει καθ' ἑκάστην εἰς περισσοτέραν αὐξησιν.

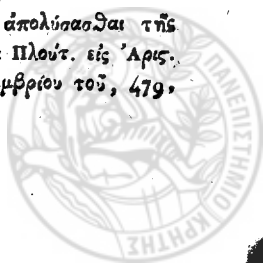
(1) Ἦκομεν γὰρ οὐ τοῖς συμμάχοις στρατιώοντες, ἀλλὰ μαχοίμενοι τοῖς πολεμίοις, οὐ δ' ἐπακουσόμενοι τοὺς πατέρας, ἀλλ' αὐτοὺς ἀνδρας ἀγαθοὺς τῇ Ἑλλάδι παρέχοντας· ὡς οὗτος ὁ ἀγὼν δεξέει καὶ πόλεον, καὶ ἄρχοντα, καὶ ἰδιώτην, ἐπέσου τοῖς Ἑλλήσιν ἀξίόεσσι. Πλούτ. εἰς Ἀρς. (2) Ἦρ. καὶ Πλούτ. αὐτ.

Ἀντί νὰ τὴν κατασῆσθαι φοβηρωτέραν μὲ τὰς ἐξετάσεις, αἱ ὁποῖαι ἤθελον τῷ ἀνακαλύψει τὰς δυνάμεις τῆς, εὐχαριστήρια νὰ παραδώσῃ εἰς φύλαξιν ὀκτῶ ἀπὸ τοὺς συνωμώτας· ὧν οἱ μᾶλλον ὑπεύθυνοι ἔφυγον, εἰς τοὺς λοιποὺς εἶπε, δείχνων εἰς αὐτοὺς τοὺς ἐχθροὺς, τὸ αἱμάτων δύναται μόνον νὰ ἐξαλείψῃ τὸ σφάλμα σας (1).

§. νς. Εὐθύς, καθὼς ἔμαθεν ὁ Μαρδόνιος ὅτι αἱ Ἕλληνες ἐτραβήχθησαν εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Πλαταιῶν, ἐπρόσβαξε τὸ στρατεμάτου νὰ ἀνέλθῃ τὸ μᾶκρος τοῦ ποταμοῦ, καὶ τὸ ἔσπαι καὶ δεύτερον κατ' ἀντικρυ τοῦ ἐχθροῦ. Ἦσαν συγκεροτημένον ἀπὸ τριακοσίας χιλιάδας ἀνθρώπων, ἐκλεχθέντων ἀπὸ τὰ ἔθνη τῆς ἀσίας, καὶ ἀπὸ πεντήκοντα σχεδὸν χιλιάδας Βοιωτῶν, Θετταλῶν, καὶ ἄλλων συμμάχων Ἑλλήνων (2). Τὸ δὲ τῶν συμμάχων συνίστατο σχεδὸν ἀπὸ ἑκατὸν δέκα χιλιάδας, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους ἐξήκοντα ἐννέα χιλιάδες, καὶ πεντακόσιοι ἄνδρες ἦσαν ἐλαφρὰ κατωπλισμένοι (3). Ἦσαν εἰς αὐτοῦ τὸν ἀριθμὸν δέκα χιλιάδες Σπαρτιάται, καὶ Λακεδαιμόνιοι, ὀκτῶ χιλιάδες Ἀθηναῖοι, πέντε Κορίνθιοι, τρεῖς Μεγαρεῖς, καὶ διάφορα μικρὰ σώματα, δοθέντα ἀπὸ διαφόρους λαοὺς, ἢ πόλεις τῆς Ἑλλάδος (4). Καθ' ἐκάστην ἤρχοντο νέα. Οἱ Μαντινεῖς, καὶ Ἡλείοι ἦλθον μετὰ τὴν μάχην. Ὀκτῶ ἡμέρας ἐσέκοντο τὰ στρατεύματα ἀντικρυ τὸ ἓν εἰς τὸ ἄλλο, ὅταν ἐν ἀπόσπασμα τοῦ Περσικοῦ ἱππικοῦ, ἀφ' οὗ διέβη τὸν Ἀσωπὸν τὴν νύκτα, ἐξουσίασε τὰ ἐκ τῆς Πελοποννήσου ἐρχόμενα, καὶ ἐκ τοῦ Κιθαिरῶνος κατερχόμενα ἐφόδια. Οἱ Πέρσαι κατεσάθησαν κύριοι αὐτῆς τῆς διαβάσεως (5),

(1) Ὡς μέγα δικαστήριον ἔχουσι τὸν πόλεμον, ἀπολύσασθαι τῆς αἰτίας, ὁρῶν καὶ δικαίως τῇ πατρίδι βουλευόμενοι Πλούτ. εἰς Ἄρισ.

(2) Ἦρ αἰτ. (3) αἰτ. (4) αἰτ. (5) Τῇ 17. Σεπτεμβρίου τοῦ, 479, ἔτους πρὸ Χ. (Dodwell. in ann. Thucy.)

καὶ οἱ Ἕλληνας δὲν ἐδέχοντο εἰς τὸ ἐξῆς προζωάρχεια (1). Τὰς ἀκολούθους δύο ἡμέρας, τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων ἠνωχλείτο πολλάκις ἀπὸ τὸ ἱππικὸν-τῶν ἐχθρῶν. Τὰ δύο στρατεύματα δὲν ἐτόλμων νὰ διελεύσῃ τὸν ποταμὸν· ἐπειδὴ ἐξ ἑνὸς, καὶ ἄλλου μέρους, ὁ Μάντις, εἴτε ἀφ' ἑαυτοῦ, εἴτε ἀπὸ ξένας διδασκαλίας, ὑπέσχετο τὴν νίκην εἰς τὸ μέρος του, ἂν ἐμάχετο μόνον πρὸς ὑπεράσπισιν (2). Τὴν ἐνδεκάτην, ὁ Μαρδόνιος συνήθροισε συμβούλιον (3). Ἀρτάβαζος, ἓνας ἀπὸ τοὺς πρώτους ἀξιωματικοὺς τοῦ στρατεύματος, ἐπρόβαλε, νὰ ἀπέλθωσιν ὑπὸ τὰ τείχη τῶν Θηβῶν, νὰ μὴ κινδυνεύσωσι μάχην, ἀλλὰ νὰ διαφθερίωσι, δυνάμει χρημάτων, τοὺς πρώτους πολίτας τῶν συμμαχῶν πόλεων. Ἡ γνώμη αὕτη, τὴν ὁποίαν οἱ Θηβαῖοι ἐνηγκαλίσθησαν, ἤθελεν ἀποσπάσει ἀνεπαίσιμῶς ἀπὸ τὴν συμμαχίαν τὸ περιεσσότερον μέρος τῶν λαῶν, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἦτον συνθεμένη· ἄλλως, καὶ τὸ στρατεῦμα τῶν Ἑλλήνων, μὴ ἔχον τροφὰς, ἤθελεν ἀναγκασθῆ νὰ διασκορπισθῆ εἰς ὀλίγας ἡμέρας, ἢ νὰ συγκροτήσῃ μάχην εἰς πεδιάδα, τὴν ὁποίαν μέχρι τότε διέφευγεν. Ἄλλ' ὁ Μαρδόνιος ἀπέρριψε τὸ πρόβλημα τοῦτο μὲ καταφρόνησιν.

§. νζ'. Τὴν ἀκόλουθον νύκτα (4), ἓνας ἱππεὺς ἐξελθὼν ἀπὸ τὸ στρατεῦμα τῶν Περσῶν, καὶ πλησιάσας πρὸς τὸ μέρος τῶν Ἀθηναίων, εἶπε, νὰ ἀναγγείλωσιν εἰς τὸν στρατηγόν, ὅτι εἶχεν ἀναγκαῖον ἀπόκρυφον, νὰ φανερώσῃ εἰς αὐτὸν, καὶ ἀφ' οὗ ἦλθεν ὁ Ἀριστείδης, ὁ ἀγνωρίζων ἐκεῖνος τῷ εἶπε: »Μάτην ὁ Μαρδόνιος ἐνοχλεῖ τοὺς Θεοὺς, διὰ νὰ λάβῃ χρησμοὺς κρυπτοῦς. Ἡ σιωπῆ των ἀνέβαλε μέχρι τοῦδε τὴν μάχην, καὶ οἱ μάντιες καταβάλλουσιν ὅλας των τὰς δυνάμεις, διὰ νὰ τὸν περικρατῶσιν. Αὐριον θέλει σᾶς κτυπήσει τὴν αὐγὴν.

(1) Αὐτ. (2) δηλ. νὰ μὴ κηθῆ ἑναντίον τοῦ ἐχθροῦ. (3) Τῆ 20. Σεπτεμ. (4) Τῆ 20, ἕως 21 τοῦ αὐτοῦ (ὁ αὐτ.)

ἠ' Ἐλπίζω, ὅτι μετὰ τὴν νίκην θέλετε ἐνθουμηθῆ, ὅτι ἐκινδύ-
 ηνευσα τὴν ζωὴν μου, διὰ νὰ σὰς φυλάξω ἀπὸ προσβολῆν αἰ-
 οφνηδίου. Εἶμαι Ἀλέξανδρος, ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας. «
 Ἀφ' οὗ ἐτελείωσε τὸν λόγον του, ἀνέλαβε δρομαίως τὸν εἰς τὸ
 στρατόπεδον δρόμον του (1). Ὁ Ἀρισείδης ὑπῆγεν εὐθύς εἰς
 τοὺς Λακεδαιμονίους· ἐκεῖ ἐσυμβουλευθήσαν τοὺς φρονιμωτέ-
 ρους τρόπους, διὰ νὰ ἀποδιώξωσι τὸν ἐχθρὸν, καὶ ὁ Πausa-
 νίας ἐφανέρωσε γνώμην, τὴν ὁποίαν ὁ Ἀρισείδης δὲν ἐτόλ-
 μα νὰ προβάλη ὁ ἴδιος, δηλαδὴ νὰ ἀντιθέσῃ τοὺς Ἀθη-
 ναίους εἰς τοὺς Πέρσας, καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους, εἰς τοὺς
 συμμάχους τοῦ Ξέρξου Ἑλλήνας· ἐκ τούτου, ἔλεγε, θέλομεν
 ἔχει καὶ τὸ ἐν, καὶ τὸ ἄλλο μέρος νὰ μαχώμεθα μὲ στρατεύ-
 ματα, τὰ ὁποῖα ἤδη ἐδοκίμασαν τὴν ἀνδρίαν μας. Ἀφ' οὗ ἔ-
 γινεν ἡ ἀπόφασις, οἱ Ἀθηναῖοι τὴν αὐγὴν, ἐπέρασαν εἰς
 τὴν δεξιὰν πτέρυγα, καὶ εἰς τὴν ἀριστεράν οἱ Λακεδαιμόνιοι.
 Ὁ Μαρδόσιος, κατανοήσας τοὺς σκοποὺς των, ἐπρόσαξε νὰ
 περάσωσιν οἱ Πέρσαι εἰς τὴν δεξιὰν, καὶ δὲν ἀπεφάσισε νὰ
 τοὺς ἀναγάγῃ εἰς τὴν προτέραν θέσιν τους, ἕως οὗ δὲν εἶδε τὸν
 ἐχθρὸν, ὅτι διέταξε τὰς πρώτας του μαχίμους τάξεις (2). Ὁ
 στρατηγὸς οὗτος ἐθεώρει τῶν Λακεδαιμονίων τὰ κινήματα, ὡς
 μίαν ὁμολογίαν τῆς ἀναυδρίας των· μεθυσμένος ἀπὸ τὴν ἀλα-
 ζουεῖάν του, τοῖς ὠνειδίξε τὴν φήμην τους, καὶ τοὺς ἔκραζεν
 εἰς μάχην μὲ καταφρόνησιν. Κήρυξ πεμφθεὶς ἐκ μέρους του
 εἰς τὸν Πausανίαν, ἐπρόβαλε νὰ τελειώσωσι τὴν διαφορὰν
 Περσίας, καὶ Ἑλλάδος μὲ μάχην διωρισμένου ἀριθμοῦ Σπαρ-
 τιατῶν, καὶ Περσῶν, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἔλαβε κἄμμίαν ἀπόκρι-
 σιν, ἐπρόσαξε νὰ κινηθῇ ὅλον τὸ ἵππικόν. Τοῦτο ἠνώχλει

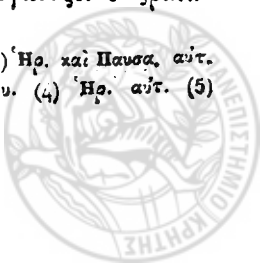
(1) Πλούτ. εἰς Ἀρις. §. 327. (2) Ἦρ. καὶ Πλούτ. αἴτ.

τὸ στρατεύμα τῶν Ἑλλήνων δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, καὶ ἔφθασε ἔτι νὰ παραχώσῃ τὴν βρύσιν Γαργαφίαν (1).

§. νη'. Οἱ Ἕλληνες, ἐξερημένοι ἀπὸ τὸ μόνον τοῦτο καταφύγιον, ἀπεφάσισαν νὰ μετατοπίσωσι τὸ στρατόπεδόν τους εὐλογητὴ μακρύτερα, καὶ εἰς μίαν νῆσον, ἐσχηματισμένην ἀπὸ δύο βραχίονας τοῦ Ἄσωπου, τοῦ ὁποίου ὁ ἕνας ὠνομάζετο Νερόν (2). ἐκεῖθεν ἔμελλον νὰ στείλωσιν εἰς τὴν διάβασιν τοῦ Κιθαιρώνος τὸ ἡμισυ τῶν στρατευμάτων, διὰ νὰ ἀποδιώξωσι τοὺς Πέρσας, οἱ ὁποῖοι κατεκράτουν τὰς τροφάς των. Τὸ στρατόπεδον ἠγέρθη τὴν νύκτα (3) μὲ τὴν σύγχυσιν, τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ ἀναμένωσιν ἀπὸ τόσα ἔθνη ἐλεύθερα, ἐψυχραμένα ἀπὸ τὴν ἀπραξίαν τους καὶ τεταραγμένα ἐπομένως ἀπὸ τὰς συνεχεῖς ὑποχωρήσεις, καθὼς καὶ ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν τῶν τροφῶν. Τινὲς ἔφθασαν εἰς τὸ διωρισμένον μέρος, ἄλλοι, πλανώμενοι ἀπὸ τοὺς ὀδηγούς των, ἢ ἀπὸ τὸν πανικὸν φόβον, κατέφυγον πλησίον τῆς πόλεως τῶν Πλαταιῶν (4). Ἡ ἀναχώρησις τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ Ἀθηναίων ἠργοπύρησε μέχρι τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου. Οἱ τελευταῖοι ἔλαβον τὸν δρόμον τῆς πεδιάδος. Οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἔχοντες μαζί των τρεῖς χιλιάδας Τεγεάτας, ἐπεριπάτουν εὐτάκτως κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ Κιθαιρώνος. Φθάσαντες εἰς τὸν ναὸν τῆς Δήμητρος, ἀπέχοντα δέκα στάδια, τόσον ἀπὸ τὸ πρῶτον στρατόπεδον, ὅσον, καὶ ἀπὸ τὴν πόλιν τῶν Πλαταιῶν (5), ἐστάθησαν ἐκεῖ, ἀναμένοντες ἐν ἀπὸ τὰ ἴδια σώματα, τὸ ὁποῖον πρὸ πολλοῦ δὲν ἔσπερε νὰ ἀφήσῃ τὴν θέσιν του. Ἐκεῖ τοὺς ἐπρόφθασε τὸ Περσικὸν ἱππικὸν, σαλὲν ἀπὸ τὸν Μαρδόνιον, διὰ νὰ προκαταλάβῃ τὴν ὁδοιπορίαν τους. »Νάτους, ἐφώναξεν ὁ στρατη-

(1) Ἡρ. αὐτ. Πανσα. βιβλ. 3'. κεφ. 8'. (2) Ἡρ. καὶ Πανσα. αὐτ.

(3) Τὴν νύκτα τῆς 21, ἕως τῆς 22 Σεπτεμβρίου. (4) Ἡρ. αὐτ. (5) αὐτ.

ἄγος ἐκεῖνος τότε ἀνάμεσα εἰς τοὺς ἀξιωματικούς του. Ἴδού ἐ-
 ρηκῆνοι οἱ ἀπτόητοι Λακεδαιμόνιοι, οἱ ὁποῖοι, λέγουσιν, ὅτε
 ἤδεν ὑποχωροῦσι ποτὲ εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ ἐχθροῦ! Ἔθνος
 ἠχαμερπές, διακρινόμενον ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, μόνον
 ἡμὲ τὴν ὑπερβολικὴν ἀναυδρίαν του, καὶ ὅσον οὕτω μέλλει νὰ
 ἠδοκιμάσῃ τὴν πεινὴν, τῆς ὁποίας εἶναι ἄξιον« (1).

§. νθ'. Ἐπειτα προπαραεὐόμενος τοῦ πολεμικοῦ ἔθους
 τῶν Περσῶν, καὶ τῶν καλλιτέρων του στρατευμάτων, διαβαί-
 νει τὸν ποταμὸν, καὶ προχωρεῖ βιαίως εἰς τὴν πεδιάδα. Τὰ
 ἄλλα πλήθη τῆς ἀσίας τὸν ἀκολουθοῦσι συγκεχυμένως, ἀλα-
 λάζοντα. Ἐν ταύτῳ ἡ δεξιὰ πτέρυξ, συντεθειμένη ἀπὸ συμ-
 μάχους Ἕλληνας, προσβάλλει εἰς τοὺς Ἀθηναίους, καὶ τοὺς
 ἐμποδίζει, ἀπὸ τοῦ νὰ δόσωσιν εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους βοή-
 θειαν. Ὁ Πausanias, ἀφ' οὗ διέταξε τὰ στρατεύματά του εἰς
 κατηφορικόν, καὶ ἄνισον μέρος, πλησίον ἐνὸς ποταμιδίου, καὶ
 τοῦ ἀφιερωμένου περιβόλου εἰς τὴν Δήμητραν (2), τὰ ἄφησε
 πολὺν καιρὸν ἐκτεθειμένα εἰς τὰ βέλη, καὶ λόγχας, χωρὶς
 νὰ τολμῶσι νὰ ὑπερασπίζωνται· τὰ σπλάγχχνα τῶν θυμάτων ἐ-
 φανέρωνον συμβεβηκότα ἀπαίσια. Ἡ ἀθλιωτάτη αὕτη δεισι-
 θαιμονία ἀπώλεσε πολλοὺς στρατιώτας, ὀδυρομένους, ὅχι τόσον
 διὰ τὴν ζωὴν, ὅσον διὰ τὸν ἀνωφελῆ εἰς τὴν Ἑλλάδα θά-
 νατον. Τελευταῖον οἱ Τεγεάται, μὴ δυνάμενοι πλέον νὰ περι-
 κρατῶσι τὴν παφλάζουσαν εἰς τὴν καρδίαν τους φλόγα, ὤρμη-
 σαν εἰς μάχην, καὶ ἐν τῷ ἅμα ὑπεσηρήχθησαν ἀπὸ τοὺς
 Σπαρτιάτας, οἱ τινες ἤδη ἔλαβον, ἢ οἰκονόμησαν εὐτυχεῖς
 χρήσμούς (3). Ἀφ' οὗ ἐπλησίασαν, οἱ Πέρσαι ρίπτουσι τὰ τό-
 ξα, σφίγγουσι τὰς τάξεις, καλύπτονται μὲ τὰς ἀσπίδας, καὶ
 σχηματίζουσι τοιοῦτον ὄγκον, τοῦ ὁποίου ἡ βεβρυτής, καὶ ὠθησις
 ἀναγκαιτίζει, καὶ ὠθεῖ τὴν μανίαν τοῦ ἐχθροῦ. Μάγην, αἱ ἀσπίδες

(1) Ἡρ. αὐτ. (2) Ἡρ. Πλούτ. καὶ Διόδ. αὐτ. (3) Ἡρ. αὐτ.

των, κατεσκευασμένοι ἀπὸ ὕλην εὐθραυσον, γίνονται συντρίμμα-
 τα, ἐπειδὴ αὐτοὶ συνθλώσι μὲ τὰς χεῖράς των τὰ δόρατα, δι' ὧν ἤ-
 θελον νὰ τοὺς τρυπήσωσι, καὶ ἐκπληροῦσι μὲ θηριώδη γενναϊό-
 τητα τῶν ὄπλων τὴν ἔλλειψιν (1). Ὁ Μαρδόνιος, μὲ χελεῖους
 ἐκλελεγμένους στρατιώτας, ἐταλάντευε πολὺν χρόνον τὴν νίκην,
 ἀλλὰ πίπτει μετ' ὀλίγου, πληγωθεὶς ἀπὸ θανατηφόρον κτύπη-
 μα, οἱ δορυφόροί του, θέλοντες νὰ ἐκδικήσωσι τὸν θάνατόν
 του, θυσιάζονται τριγύρω του. Ἐκ τούτου οἱ Πέρσαι ἐταράχ-
 θησαν, ἀνετράπησαν, καὶ ἐξενοχωρήθησαν νὰ σρέψωσι τὰ νώ-
 τα. Τὸ Περσικὸν ἱππικὸν ἐμπόδισεν ὀπωσοῦν τὴν ὄρμην τοῦ
 νικητοῦ, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ τὸν ἐμποδίσῃ ἀπὸ τοῦ νὰ μὴ
 φθάσῃ καὶ εἰς τοὺς πόδας τοῦ χαρακώματος, τὸ ὁποῖον ἀνή-
 γειραν οἱ Πέρσαι πλησίον τοῦ Ἀσωποῦ, καὶ τὸ ὁποῖον ἐδέχθη
 τὰ συντρίμματα τοῦ στρατεύματός των (2).

§. ζ. Οἱ Ἀθηναῖοι ἔλαβον τὴν ἰδίαν ἔκβασιν εἰς τὴν
 ἀρισερὰν πτέρυγα· ἐδοκίμασαν ἰσχυροτάτην ἀνθίσασιν ἀπὸ τὸ
 μέρος τῶν Βοιωτῶν, ἀσθενεστάτην ἀπὸ τὸ μέρος τῶν ἄλλων
 συμμάχων τοῦ Ξέρξου, ἠνωχλημένων ἀναμφιβόλως ἀπὸ τὰς
 ὑψηλοφροσύνας τοῦ Μαρδονίου, καὶ ἀπὸ τὴν ἰσχυρογνωμίαν
 του, νὰ συγκροτήσῃ μάχην εἰς τόπον τόσον ἀνωφελῆ. Οἱ
 Βοιωτοὶ, φεύγοντες ἔσυρον μαζί των ὅλην τὴν δεξιὰν τῶν Περ-
 σῶν (3) πτέρυγα. Ὁ Ἀρισείδης, ἀντὶ νὰ τοὺς καταδιώκῃ,
 ἔρχεται παρευθὺς νὰ ἐνωθῇ μὲ τοὺς Λακεδαιμονίους, οἵ τινες,
 μὴν ὄντες ἔτι ἔμπειροί εἰς τὴν τέχνην τοῦ πολιορκεῖν, μάτην
 ἐπολέμουν τὸν περίβολον, ὅπου οἱ Πέρσαι ἦσαν περικλεισμέ-
 νοι. Ὁ ἐρχομὸς τῶν Ἀθηναίων, καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων
 δὲν ἐξέπληξε τοὺς πολιορκουμένους· ἐπειδὴ ἐξώθουν μὲ μα-
 νίαν τοὺς, ὅσοι ἐπαρρησιαζόντο εἰς τὴν προσβολήν. Ὅμως
 τελευταῖον οἱ Ἀθηναῖοι, διαρρήξαντες τὸ χαρακίωμα, καὶ ἀ-

(1) Πλούτ. εἰς Ἄρισ. §. 329. (2) Ἡρ. βιβλ. Σ. §. 70. (3) αὐτ.

νικτήσαντες μέρος τοῦ τείχους, ὤρμησαν, μὲ τοὺς λοιποὺς Ἑλληνας εἰς τὸ στρατόπεδον, τότε οἱ Πέρσαι ἀφέθησαν νὰ σφάζονται, ὡς θύματα (1). Ἐξ ἀρχῆς τῆς μάχης, ὁ Ἀρτάβαζος, ὅς τις εἶχεν εἰς τὰς προσαγὰς του ἐν σῶμα ἀπὸ τεσσαράκοντα χιλιάδας, καὶ ἀπὸ πολλὸν καιρὸν παρωργισμένος κρυφίως διὰ τὴν ἐκλογὴν, τὴν ὁποίαν ἔδωκεν ὁ Ξέρξης εἰς τὸν Μαρδόνιον, νὰ διοικῇ τὰ στρατεύματα, ἐπλησίασε νὰ γένη μᾶλλον θεατὴς τῆς μάχης, ἢ νὰ βεβαιώσῃ τὴν ἔκβασιν, ἀφ' οὗ εἶδεν, ὅτι ἔκλιπε τὸ σῶμα τοῦ Μαρδονίου, διέταξε τὰ στρατεύματά του νὰ τῷ ἀκολουθῶσιν. Ἐλαβε, φεύγων, τὸν δρόμον τῆς Φωκίδος, διεπέρασε τὴν θάλασσαν εἰς τὸ Βυζάντιον (2), καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν ἀσίαν, ὅπου ἴσως ἐτιμήθη, ὅτι ἔσωσε μέρος τοῦ στρατεύματος. Ὅλον τὸ ἐπίλοιπον, ἐξαιρουμένων περίπου τριῶν χιλιάδων, ἀπώλεσθη εἰς τὴν μάχην, ἢ εἰς τὸ περιχαράκωμα.

§. ζα'. Τὰ, ὅσα ἔθνη εὐδοκίμησαν αὐτὴν τὴν ἡμέραν, ἐχρημάτισαν, ἐκ μέρους μὲν τῶν Περσῶν, οἱ Πέρσαι, καὶ Σάκες, ἐκ δὲ τοῦ ἄλλου, οἱ Λακεδαιμόνιοι, Ἀθηναῖοι, καὶ Τυγαῖται. Οἱ νικηταὶ ἔδωκαν τοὺς ἐπαίλους εἰς τὴν ἀνδρίαν τοῦ Μαρδονίου, καὶ εἰς τὴν τοῦ Ἀθηναίου Σωφάνους, καὶ τεσσάρων Σπαρτιατῶν, τῶν ὁποίων κορυφαῖον ἔπρεπε νὰ βάλωσι τὸν Ἀρισόδημον, ὅς τις, εἰς αὐτὴν τὴν περίσασιν, ἠθέλησε νὰ ἐξαλείψῃ τὸ αἰσχος τοῦ, ὅτι δὲν ἐθανατώθη εἰς τὸ σενὸν τῶν Θερμοπυλῶν. Οἱ Λακεδαιμόνιοι δὲν ἀπέδωκαν κἄμμίαν τιμὴν εἰς τὴν κόνιν του. Ἐλεγον, ὅτι, ἀπεφασισμένος νὰ ἀποθάνῃ καλλίτερα, ἢ νὰ νικήσῃ, ἄφησε τὴν τάξιν του, κατὰ τὴν μάχην, καὶ ἔδειξεν ἀπελπισίας, καὶ ὄχι ἀρετῆς γεννικίτητα (3). Ἐν τσοσούτῳ οἱ Λακεδαιμόνιοι, καὶ Ἀθηναῖοι ἐπεθύμουν ἐπίσης τὸ βραβεῖον τῆς ἀνδρίας· οἱ μὲν, ὅτι

(1) Ἡρ. καὶ Διόδ. αἰτ. (2) Ἡρ. αἰτ. (3) αἰτ.

κατετρόπωσαν τὰ καλλίτερα στρατεύματα τοῦ Μαρδονίου, οἱ δὲ, ὅτι ἐξουσίασαν τὰ περιχαρακώματά των, καὶ οὗτοι, καὶ ἐκεῖνοι ὑπεσῆριζον τὰ δοξοδίκαιά των μὲ τὴν ὑψηλοφροσύνην, ἢ ὅποια δὲν τοὺς ἄφινε πλέον νὰ παραιτηθῶσιν ἀπὸ αὐτὰ. Τὰ πνεύματα ἄρχισαν νὰ παροξύνωνται, τὰ δῦο στρατόπεδα νὰ ἀντηχῶσιν ἀπὸ τὰς ἀπειλάς των, καὶ δι' αὐτὸ ἤθελον ἔλθῃ καὶ εἰς χεῖρας, ἂν ἡ φρόνησις τοῦ Ἀρισειδοῦ δὲν κατέπειθε τοὺς Ἀθηναίους, νὰ ἀφεθῶσιν εἰς τῶν συμμάχων τὸ κριτήριον. Τότε ὁ Θεογεῖτων ἀπὸ τὰ Μέγαρα ἐπρόβαλεν εἰς τὰ δῦο ἔθνη τὰ ἀντίζηλα, νὰ παραιτηθῶσιν ἀπὸ τὸ βραβεῖον, καὶ νὰ τὸ ἐπικρύνωσιν εἰς κἀνὲν ἄλλον δῆμον. Ὁ Κλεόκριτος τῆς Κορίνθου ὠνόμασε τοὺς Πλαταιεῖς, καὶ ὅλαι αἱ ψῆφοι ἐδόθησαν πρὸς χάριν τους (1). Σκεπασμένη ἦτον ἡ γῆ ἀπὸ πλοῦσια τῶν Περσῶν λάφυρα, ἔλαμπεν ὁ χρυσοῦς, καὶ ὁ ἄργυρος εἰς τὰς σκηνάς των. Ὁ Πausανίας ἐπρόσαξε τοὺς Εἰλωτας νὰ φυλάττωσι τὰ λάφυρα (2). Ἐξήγαγον ἀπὸ αὐτὰ τὸ δέκατον μέρος, διὰ τὸν ναὸν τῶν Δελφῶν. Μέρος ἔτε μέγαλον δι' ἀναθήματα εἰς τιμὴν τῶν Θεῶν. Οἱ νικηταὶ διεμοιράσθησαν τὸ ἐπίλοιπον, καὶ ἔφερον παρ' αὐτοῖς τὸ πρῶτον σπέρμα τῆς διαφθορᾶς (3).

§. ξβ'. "Ὅλα τὰ εἶδη τῆς τιμῆς ἐβραβεύθησαν εἰς τοὺς, ὅσοι ἀπέθανον μὲ τὰ ὄπλα εἰς τὰς χεῖρας. Κάθε ἔθνος ἠγειρε τάxon εἰς τοὺς πολεμιστάς του (4), καὶ, εἰς μίαν συνέλευσιν τῶν στρατηγῶν, ὁ Ἀρισειδὸς ἐξέδωκε τοῦτο τὸ ψήφισμα. »Ὅτε »κατ' ἔτος οἱ δῆμοι τῆς Ἑλλάδος πρέπει νὰ σέλλωσι θεωροῦς εἰς τὰς Πλαταιάς, διὰ νὰ ἀνανεώνωσιν ἐκεῖ μὲ σεβασμίας θυσίας τὴν μνήμην τῶν, ὅσοι ἔχασαν τὴν ζωὴν εἰς τὴν μάχην. Ὅτι, κάθε πενταετία, πρέπει νὰ πανηγυ-

(1) Πλούτ. εἰς Ἀρισ. (2) Ἡρ. αὐτ. (3) Ἰουστ. βιβλ. β'. κεφ. εδ'. (4) Ἡρ. αὐτ. Οουκ. βιβλ. γ'. κεφ. ιη'.

ἠρίζωσιν ἐκεῖ τοὺς πανδήμους ἀγῶνας, οἵτινες πρέπει νὰ ὀνομασθῶσιν ἑορταὶ τῆς ἐλευθερίας· καὶ οἱ Πλαταιεῖς νὰ ἠχῶσιν εἰς τὸ ἐξῆς φροντίδα νὰ εὐχῶνται ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς Ἑλλάδος, τιμῶμενοι, ὡς ἔθνος ἄσυλον, καὶ ἀφιερωμένον εἰς τὴν θεότητα (1). « Ἐνδεκα ἡμέρας, μετὰ τὴν μάχην (2), οἱ νικηταὶ ἐσράτευσαν κατὰ τῶν Θηβῶν, ζητοῦντες ἀπὸ αὐτοῦ, νὰ τοῖς παραδώσωσιν τοὺς, ὅσοι τῶν πολιτῶν τοὺς κατέπεισαν νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς τοὺς Πέρσας. Ἀρνούμενων δὲ τῶν Θηβαίων, ἡ πόλις ἐπολιορκήθη, καὶ ἐκινδύνευε νὰ ἀφανισθῆ, ἂν ἓνας ἀπὸ τοὺς πρώτους ὑπευθύνους δὲν ἤθελε δώσῃ γνώμην νὰ παραδοθῆ μὲ τοὺς συμφασίας του εἰς τὰς χεῖρας τῶν συμμαχῶν. Ἠλπίζον, ὅτι ἐδύνατο νὰ ἐξαγοράσωσι τὴν ζωὴν τους, θυσιάζοντες τὰ, ὅσα ἔλαβον ἀπὸ τὸν Μαρδόνιον, χρήματα. Ἄλλ' ὁ Πausanias, εἰς τὰς προσφορὰς τῶν ἀναίσθητος, τοὺς κατεδίκασεν εἰς θάνατον (3). Ἡ μάχη τῶν Πλαταιῶν ἐδύγκροτήθη τῇ τρίτῃ τοῦ μηνὸς βοήδρομιῶνος κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς ἐβδομηκοστῆς πέμπτῃς ὀλυμπιάδος (4). Τὴν αὐτὴν ἡμέραν ὁ σὸλος τῶν Ἑλλήνων, διοικούμενος ἀπὸ τὸν Λευτυχίδαυ βασιλεῖα τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ τὸν Ἀθηναῖον Ξάνθιππον, ἤγειρε νίκην κατὰ τῶν Περσῶν διάσημον, πλησίον τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς ἐν Ἰωνίᾳ Μυκάλῃς (5). Οἱ λαοὶ αὐτῆς τῆς ἐπαρχίας οἱ ὅποιοι τὸν ἔκραξαν εἰς βοήθειάν τους, συγκατελέχθησαν μετὰ τὴν μάχην μὲ τὴν γενικὴν συμμαχίαν (6).

§. ξγ'. Τοιοῦτον ἐσάθη τὸ τέλος τοῦ πολέμου τοῦ Ξέρξου, ὁ ὅποιος ἰσχυροτέρως περισσώτερον μηδικὸς πόλεμος. Διήρκεσε δύο χρόνους (7), καὶ ποτὲ ἴσως, εἰς τόσον βραχύτατον τοῦ

(1) Πλούτ. αὐτ. (2) Τῇ 3. ἐκτωβρίου τοῦ, 479, ἔτους πρὸ Χ.
 (3) Ἡρ. καὶ Διόδ. αὐτ. (4) τῇ 22. Σεπτεμβρίου τοῦ 479. ἔτους πρὸ Χρ. (Dod.) Πλούτ. περὶ δόξ. Ἀθην. (5) Ἡρ. αὐτ. (6) αὐτ. (7) αὐτ.

χρόνου διάστημα, δὲν συνέβησαν τόσον μεγάλα πράγματα, καὶ πατὲ τοιαῦτα συμβεβηκότα δὲν ἐνήργησαν τόσον ταχείας μεταβολᾶς, εἰς τὰς ιδέας, πολιτικὰ συμφέροντα, καὶ διοικήσεις τῶν λαῶν. Εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ Ἀθηναίους ἐπροξένησαν ἀποτελέσματα διάφορα κατὰ τὸ ἕτεροῖον τοῦ χαρακτῆρος, καὶ νομοθεσίας των. Οἱ πρῶτοι ἐζήτουν μόνον νὰ ἀναπαυθῶσιν ἀπὸ τὰ ἀνδραγαθήματά των, καὶ μόλις ἐδείκνυον ἐνίοτε σημεῖα τῆς κατὰ τῶν Ἀθηναίων ζηλοτυπίας των· αὐτοὶ δὲ οἱ τελευταῖοι παρὲν τὸ παρεδόθησαν εἰς τὴν πλέον ἀχαλίνωτον φιλοκμίαν, ἀπεφάσισαν ἐν ταύτῳ νὰ ἐκγυμνώσωσι τοὺς Λακεδαιμονίους ἀπὸ τὸ πρωτεῖον, τὸ ὁποῖον εἶχον εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ νὰ ὑπερασπίζωνται κατὰ τῶν Περσῶν τοὺς ἤδη ἐλευθερωθέντας Ἴωνας. Οἱ λαοὶ ἔλαβον τέλος πάντων ἄνεσιν. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐσυζήτησαν πάλιν μεταξὺ τῶν ἐρειπίων τῆς δυσχυμένης πατρίδος των, ἀνήγειραν τὰ τεῖχη της, εἰς οὐδὲν μετροῦντες τῶν συμμάχων τὰ παράπονα, οἵτινες ἄρχισαν νὰ φοβῶνται τὴν δόξαν αὐτοῦ τοῦ δήμου, μήτε τὰς παρασάσεις τῶν Λακεδαιμονίων, τῶν ὁποίων ἠγνώμην ἦτον, νὰ κατεδαφίσωσι τοὺς ὠχυρωμένους τόπους, ὅσοι εὐρίσκονται ἔξω τῆς Πελοποννήσου, διὰ νὰ μὴ χρηματίσωσιν εἰς τοὺς Πέρσας καταφύγιον, ἂν γένη κάμμία νέα ἐπιδρομὴ (1). Ὁ Θεμισοκλῆς εἶχε τρόπον νὰ ἀποσρέψῃ ἐντέχνως τὴν ζάλην, ἣ ὁποία ἐφοβέριζε τότε τοὺς Ἀθηναίους, μάλιστα τοὺς κατέπεισε νὰ κτίσωσιν εἰς τὸν Πειραιᾶ λιμένα, περικυκλωμένον ἀπὸ περίβολον φοβερὸν (2), νὰ ναυπηγῶσι κατ' ἔτος ῥητὸν ἀριθμὸν τριηρῶν, νὰ ὑπόσχωνται εἰς τοὺς ξένους ἀτέλειαν, καὶ μάλιστα εἰς τοὺς τεχνίτας, ὅσοι ἤθελον ἔλθῃ νὰ κατοικήσωσιν εἰς τὴν πόλιν τους (3). Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, οἱ σύμμαχοι ἠτοιμά-

(1) Θουκ. βιβλ. α'. κεφ. vi. Πλούτ. εἰς Θεμισ. §. 121. Διόδ. αὐτ.

(2) Πλούτ. αὐτ. Νέπ. εἰς Θεμισ. κεφ. γ. (3) Διόδ. αὐτ.

ζοντο, νὰ ἐλευθερώσωσι τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις, εἰς ὅσας οἱ Πέρσαι ἄφησαν φύλακας. Στόλος πολυάριθμος, διοικούμενος παρὰ τοῦ Πausανίου, καὶ Ἀρισιίδου, ἐξενοχῶρει τὸν ἐχθρὸν νὰ ἀφήσῃ τὸ νησίον τῆς Κύπρου, καὶ τὴν πόλιν τοῦ Βυζαντίου, κειμένην κατὰ τὸν Θρακικὸν Βόσπορον (1). Αὐτὰ τὰ ἔνδοξα κατορθώματα ἐτάχυναν τὴν πτώσιν τοῦ Πausανίου, ὅς τις δὲν ἐσάθη ἄξιος εἰς τὸ ἐξῆς, νὰ βαρῶσῃ τὸ βᾶρος τῆς δόξης του.

§. ξδ'. Δὲν ἦτον πλέον ἐκεῖνος ὁ ἄκαμπτος Σπαρτιάτης, ὅς τις εἰς τὰς πεδιάδας τῶν Πλαταιῶν, ὕβριζε τὴν ματαιότητα, καὶ δουλοπρέπειαν τῶν Περσῶν (2), ἦτον καθόλου σατράπης, δεδουλωμένος ἀπὸ τὰ ἔθνη τῶν νενικημένων, καὶ δορυφορούμενος ἀκαταπαύσως ἀπὸ ξένου σωματοφύλακας, οἱ ὅποιοι τὸν κατέσαινον εἰς τοὺς συμπολίτας τοῦ ἀπρόσιτου (3). Οἱ σύμμαχοι, δεχόμενοι παρ' αὐτοῦ ἀποκρίσεις μόνον αὐστηρὰς, καὶ ταπεινωτικὰς, πρόσαγὰς μόνον δεσποτικὰς, καὶ αἰμοβόρους, ἐπανέστησαν τέλος πάντων κατὰ τῆς τυραννίας του, ἀποκατασταθεῖσης μᾶλλον μισητῆς ἀπὸ τὸ πολίτευμα τοῦ Ἀρισιίδου. Οὗτος, διὰ νὰ σαγηνεύῃ τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων, μετεχειρίζετο τὰ δυνατώτερα ὄπλα, τὴν ἡμερότητα, καὶ δικαιοσύνην. Διὰ τοῦτο οἱ σύμμαχοι ἐπρόβαλον εἰς τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἐξακολουθῶσι τὸν πόλεμον, ὑπ' αὐτῶν διοικούμενοι (4). Οἱ Λακεδαιμόνιοι, μαθόντες τὴν ἀποστασίαν, ἔκραξαν ὀπίσω παρευθὺς τὸν Πausανίαν, ὁ ὅποιος ἐκατηγορεῖτο διὰ τὰς πρὸς τοὺς συμμάχους κακώσεις, καὶ ἦτον εἰς ὑποψίαν, ὅτι εἶχεν ἀνταποκρίσεις μὲ τοὺς Πέρσας. Ἔλαβον τότε τὰς ἀποδείξεις τῶν κακώσεων, καὶ τοῦ ἀφείλον τὴν διοίκησιν τοῦ

(1) Θουκ. καὶ Διόδ. αὐτ. (2) Ἡρ. αὐτ. (3) Θουκ. αὐτ. κεφ. ρλ'. Νέπ. εἰς Πausa. κεφ. γ'. (4) Θουκ. βιβλ. α'. κεφ. νιέ'. Διόδ. αὐτ. Πλούτ. καὶ Νέπ. εἰς Ἀρισ.

στρατεύματος (1), ἔλαβον μετ' ὀλίγον τὰς τῆς προδοσίας, καὶ τοῦ ἐσθίκωσαν τὴν ζωὴν (2). Ὅσον ἐξάκουσος καὶ ἂν ἐ-
 ζάθη αὐτὴ ἡ τιμωρία, δὲν ἐδυνήθη ὅμως νὰ ἐπαναγάγῃ τοὺς
 συμμάχους εἰς τὸ χρέος των. Δὲν ἔσεργον νὰ ὑποτάσσωνται
 εἰς τὸν Σπαρτιατὴν Δόρυειδα, ὅστις διεδέχθη τὸν Πausa-
 νίαν (3). Καὶ ἀφ' οὗ ὁ στρατηγὸς ἐπανέσφρεψεν, οἱ Λακεδαι-
 μόνιοι ἄρχισαν νὰ βουλευόνται, τὶ ἔμελλον περὶ τούτου νὰ
 ἀποφασίσωσι. Τὸ δικαίωμα, ὅπου εἶχον νὰ διοικῶσι τὰ σύμ-
 μαχα ἢ τῶν Ἑλλήνων στρατεύματα, ἐθεμελιούτο ἐπάνω εἰς τὰς
 πλέον ἐντίμους ἀποδείξεις. Ὅλοι οἱ λαοὶ τῆς Ἑλλάδος, χω-
 ρὶς νὰ ἐξαιρέσῃ ἀπ' αὐτοὺς μῆτε τοὺς Ἀθηναίους, τὸ ἐγνώ-
 ριζον μέχρι ἐκείνου τοῦ χρόνου (4). Ἡ Σπάρτη τὸ ἐμστα-
 χειρίζετο, ὄχι διὰ νὰ αὐξήσῃ τὰς δεσποτείας της, ἀλλὰ διὰ
 νὰ ἀνατρέψῃ πανταχοῦ τὴν τυραννίαν (5). Ἡ σοφία τῶν νό-
 μων της πολλάκις τὴν ἀποκαθίσα μεσίτην τῶν λαῶν τῆς Ἑλ-
 λάδος, καὶ ἡ εὐθύτης τῶν ἀποφάσεών της διέταξε πολλοὺς ἀ-
 πὸ αὐτοὺς εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν συμμάχων της. Καὶ ποῖον ἄ-
 ρα καιρὸν ἐδιάλεξαν, νὰ τὴν ἐκγυμνώσωσιν ἀπο τὸ προνό-
 μιον της; Τοῦτον, ἐν ᾧ διοικούμενοι ἀπὸ τοὺς στρατηγοὺς της,
 ἤγειραν τὰ λαμπρότατα τρόπαια.

§. ζέ'. Αὐτὰ τὰ δικαιολογήματα, ἀνακρινόμενα μεταξὺ
 τῶν Σπαρτιατῶν, τοὺς ἐπλήρωνον ἀπὸ ἀγανάκτησιν, καὶ μα-
 νίαν. Ἐφοβέριζον τοὺς συμμάχους, ἐμελέτων εἰς τὴν Ἀττι-
 κὴν εἰσβολὴν, ἀλλ' ἓνας βουλευτὴς, ὀνομαζόμενος Ἐταιμα-
 ρίδας, ἐτόλμησε νὰ παραστήσῃ εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν πόλεμιστάς,
 ὅτι οἱ στρατηγοί των, μετὰ τὰ ἔνδοξα κατορθώματα, ἔφερον
 εἰς τὴν πατρίδα των μόνον τὰ σπέρματα τῆς διαφθορᾶς, καὶ

(1) Θουκ. αὐτ. (2) αὐτ. Διοδ. αὐτ. (3) Θουκ. αὐτ. (4) Ἡρ. βιβλ.
 η'. §. 2. Νεκ. εἰς Ἀρισ. κεφ. β'. (5) Θουκ. βιβλ. α'. κεφ. ιη. Πλουτ.
 εἰς Λυκούρ. §. 58.

τὸ παράδειγμα τοῦ Πausανίου ἔπρεπε νὰ τοὺς καταστήσῃ, νὰ τρέμωσι διὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν διαδόχων του, καὶ ἦτον εἰς τὴν δημοκρατίαν ὠφελιμώτερον, νὰ παραχωρήσῃ τοὺς Ἀθηναίους τὴν ἐξουσίαν τῆς θαλάσσης, καὶ τὴν φροντίδα, νὰ ἐξακολουθῶσι τὸν κατὰ τῶν Περσῶν πόλεμον (1). Ὁ λόγος ἐπροξένησεν ἕκτασιν, καὶ κατεπράυνεν αἰφνυδίως τὰ πνεύματα. Ἐφάνη τὸ γενναιότερον ἔθνος τοῦ παντός, ὅτι ἐπρόκρινε τὰς ἀρετάς του ἀπὸ τὴν ἐκδίκησιν, καθυποβάλλον τὴν ζηλοτυπίαν του εἰς τὴν φωνὴν τοῦ λόγου. Τὸ πνεῦμα τοῦ Λυκούργου εἶχεν ἔτι εἰς τὴν Σπάρτην τὴν δεσποτείαν του. Ἴσως ποτὲ δὲν ἔδειξε περισσοτέρα γενναιότητα, καὶ μεγαλοφυχίαν. Οἱ Ἀθηναῖοι, οἵτινες, ὄχι μόνον δὲν ἐπρόσμενον αὐτὴν τὴν θυσίαν, ἀλλ' ἔτι παρεσκευάζοντο νὰ τὴν ἀποκτήσωσι διὰ μέσου τῶν ὄπλων, ἐθαύμασαν μετριοφροσύνην, τὴν ὁποίαν δὲν ἦσαν ἄξιοι νὰ μιμηθῶσι. Καὶ ἐν ᾧ ἔθνος ἀντίζηλον ἐγυμνώτετο μέρος τῆς δυνάμεώς του, ἐκεῖνοι κατέβαλλον περισσοτέραν σπουδὴν νὰ βεβαιώσωσι διὰ τῶν συμμάχων τὸ ἔντιμον δικαίωμα τοῦ νὰ διοικῶσι τὰς θαλασσίας τῆς Ἑλλάδος δυνάμεις (2). Τὸ νέον τοῦτο τῆς συμμαχίας σύστημα ἔπρεπε νὰ βεβαιωθῇ μὲ νέα ἐπιχειρήματα, ἀλλ' ἔγινεν αἰτία νὰ ἀναζωπυρῶνται νέοι σκοποὶ. Ἄρχησαν νὰ διορίζωσι τὰς ἀναγκαίας συνεισφοράς, διὰ νὰ ἐξακολουθῶσι τὸν κατὰ Περσῶν πόλεμον. Ὅλα τὰ ἔθνη ἐνεχείρισαν τὰ δίκαιά των εἰς τὸν Ἀρισεῖδην· ἐκεῖνος δὲ περιελθὼν τὴν ξηρὰν, καὶ τὰς νήσους, εἰδοποιήθη διὰ τὰ προϊόντα τῆς γῆς, καὶ ἔδειξεν εἰς τὰς διατάξεις του τόσπν φρόνησιν, καὶ δικαιοσύνην, ὥστε καὶ οἱ ἴδιοι συνεργησαί τὸν ἐτίμων, ὡς ἀγαθοεργὸν αὐτῶν (3). Ἀφ' οὗ ἔλαβον τέλος, ἀπεφάσισαν νὰ πολεμῶσι τοὺς Πέρσας.

(1) Θουκ. αὐτ. κεφ. σέ. Δισδ. αὐτ. (2) Πλούτ. εἰς Ἀρισ. §. 333.

(3) αὐτ.

§. ξζ'. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀπὸ αὐτὴν τὴν συμφωνίαν δὲν εἶχον κἀμμίαν μετοχὴν· ἐπειδὴ ἐπεθύμουν τότε μόνον τὴν εἰρήνην, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, τὸν πόλεμον. Οἱ ἀντίθετοι αὐτοὶ σκοποὶ πολλάκις ἐφάνησαν. Μετὰ τὴν μάχην τῆς Μυκάλης, οἱ Πελοποννήσιοι, ἔχοντες τοὺς Λακεδαιμονίους ἀρχηγούς, ἤθελον νὰ μετατοπίσωσι τὰ πλήθη τῆς Ἰωνίας εἰς τὴν ξηρὰν τῆς Ἑλλάδος, καὶ νὰ δόσωσιν εἰς αὐτὰ τόπους παραθαλασσίους, τοὺς ὁποίους ἐξουσίαζον ἔσθην σύμμαχα μὲ τοὺς Πέρσας. Διὰ μέσου αὐτῶν τῶν μετοικεσιῶν, ἡ Ἑλλὰς ἤθελεν ἐλευθερωθῆ ἀπὸ τὴν φροντίδα τοῦ νὰ ὑπερασπίζηται τοὺς Ἴωνας, καὶ ἤθελεν ἀπομακρύνῃ βέβαιον σχίσμα μεταξὺ ἀσίας, καὶ Εὐρώπης. Ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέρριψαν αὐτὴν τὴν γνώμην, προφασιζόμενοι, ὅτι ἡ τύχη τῶν ἀποικιῶν αὐτῶν δὲν ἔπρεπε νὰ ἦναι ἐξηρητημένη ἀπὸ τοὺς συμμάχους (1). Ἐπρεπε τοὐλάχιστον νὰ ἐντυπώσωσι κἀπποῖον εἶδος δυσφημίας εἰς τοὺς δῆμους τῶν Ἑλλήνων, ὅσοι μὲ τοὺς Πέρσας ἠνώθησαν, ἢ ἔμειναν εἰς ἀπραξίαν. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπρόβαλον νὰ τοὺς ἐξορίσωσιν ἀπὸ τὴν συνέλευσιν τῶν Ἀμφικτυόνων, ἀλλ' ὁ Θεμισοκλῆς, ὅς τις ἤθελε νὰ οἰκονομῇ διὰ τὴν πατρίδα του τὴν συμμαχίαν τῶν Ἀργείων, Θηβαίων, καὶ Θετταλῶν, ἀπέδειξεν, ὅτι, ἐὰν ἀπομακρυνθῶσιν ἀπὸ τὴν συνέλευσιν τὰ ὑπεύθυνα ἔθνη, δύο, ἢ τρεῖς πόλεις δυναταὶ ἤθελον διατάτῃ, κατὰ τὴν θέλησίν τους, ὅλας τὰς ψήφους, καὶ οὕτω κατέστησε νὰ πέσῃ τὸ πρόβλημα τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ ἔσυρε κατ' ἑαυτοῦ τὸ μῖσός των (2)· ἦτον ἔτι ἄξιός καὶ τοῦ τῶν συμμάχων δι' ὅσας ἀργυρολογίας, καὶ δυνασεῖας εἰργάζετο εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Πολλοὶ τῶν κατὰ μέρος ἐπαραιοῦντο διὰ τὰς ἀδικίας του, ἄλλοι, διὰ τὰ, ὅσα ἀπέκτησε, πλοῦτη, καὶ ὄλοι, διὰ τὴν ἄκραν ἐπιθυμίαν τοῦ ἄρχειν. Ὀφθόνος, ὅς τις ἐθήρρευε καὶ τὰς ἐλαχίστους

(1) Ἡρ. βιβλ. §. §. 106. (2) Πλούτ. εἰς Θεμισ. §. 122.

πράξεις, καὶ λόγους του, ἐδοκίμαζε τὴν ἀπάνθρωπον εὐχαρίστησιν, νὰ ἐπιχέῃ ὑπόψιας εἰς τὴν δόξαν του. Ὁ ἴδιος τὴν ἐβλεπεν ἀπάνθουσαν ἡμέραν ἐξ ἡμέρας, καὶ, διὰ νὰ τὴν ὑποσηροίξῃ, ἐταπεινώνετο, καταβαρύνων τὸν δῆμον μὲ τὴν διήγησιν τῶν κατορθωμάτων του, χωρὶς νὰ περιεργασθῇ, ὅτι ἦτον τόσον ἐπικίνδυνον, ὅσον καὶ ἀνωφελές, νὰ ἀνακαλῆ δουλεύσεις ἀλησμονηθείσας. Ὁκοδόμησε πλησίον τῆς οἰκίας του ναόν, ἀφιερωμένον Ἀρτέμιδι Τῇ Ἐμβούλῳ. Ἡ ἐπιγραφή αὕτη, δεῖγμα τῶν, ὅσων συμβουλῶν ἔδωκεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους, κατὰ τὸν Μηδικὸν πόλεμον, ἐφάνη ὄνειδος, καὶ ἐπομένως μυκτηρισμὸς εἰς τὸ γένος ἐξεπίτηδες. Ἀφ' οὗ ὑπερίσχυσαν οἱ ἐχθροὶ του, ἐξωρίσθη, καὶ ἐτραβήχθη εἰς Πελοπόννησον (1), ἀλλ' ἐγκαλούμενος μετ' ὀλίγον, ὅτι εἶχεν ἐγκληματικὴν ἀνταπόκρισιν μὲ τὸν Ἀρταξέρξην, διάδοχον τοῦ Ξέρξου, καὶ καταδιωκόμενος ἀπὸ πόλιν εἰς πόλιν (2), κατέφυγεν εἰς τοὺς Πέρσας, ἀναγκαζόμενος. Ἐτίμησαν εἰς τὸν νικητὴν αὐτῶν, ἀφ' οὗ ἔγινεν εἰς αὐτοὺς ἰκέτης, τὰ, ὅσα τοὺς ἐταπεινώσαν, προτερήματα, καὶ δὲν ἦσαν πλέον ἐπικίνδυνα. Ἀπέθανε μετὰ πολλοὺς χρόνους (3).

§. ζζ. Οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ βίας ἐνόησαν αὐτὴν τὴν ζήτησιν, ἔχοντες τὸν Ἀρισείδην, καὶ Κίμωνα, υἱὸν τοῦ Μελτιάδου. Ὁ Κίμων ἦτον πεπλουτισμένος μὲ τὴν ἀνδρίαν τοῦ πατρὸς του, τὴν φρόνησιν τοῦ Θεμισοκλέους, καὶ σχεδὸν ὅλας τὰς ἀρετὰς τοῦ Ἀρισείδου, τοῦ ὁποίου ἐσπούδαζε τὰ παραδείγματα, καὶ ἤκουε τὰ μαθήματα (4). Ἐλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου, ἔπλευσεν εἰς Θράκην, ἐκυρίευσεν πόλιν, ἔνθα οἱ Πέρσαι εἶχον φυλακὴν, ἠράνισε τοὺς πειρατὰς, κακοποιοῦντας τὰς ἐγγύς θαλάσσας, καὶ ἐτρόμαξε νήσους τινὰς, αἱ ὁποῖαι ἦσαν

(1) Τῷ, 471, ἔτει πρὸ Χ. (2) Θουκ. βιβλ. α'. κεφ. ρλε'. Διέδ. καὶ Πλούτ. αὐτ. (3) τῷ, 440. π. χ. (4) Πλούτ. εἰς Κίμ. §. 481.

διηρημέναι ἀπὸ τὴν συμμαχίαν (1). Ἐξέρχεται μετ' ὀλίγον ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ μὲ διακοσίας τριήρεις (2), εἰς τὰς ὁποίας ἐπρόσθεσαν καὶ οἱ σύμμαχοι ἄλλας ἑκατὸν, βιάζει μὲ τὴν παρουσίαν του, ἢ μὲ τὰ ὄπλα του, τὰς πόλεις τῆς Καρίας, καὶ Λυκίας, νὰ κρουχθῶσιν ἐχθροὶ τῶν Περσῶν, καὶ ἀπαντήσας εἰς τὸν παράπλου τῆς Κύπρου τὸν σῶλον τῶν Περσῶν, συνισάμενον ἀπὸ διακοσίας τριήρεις, μέρος ἐξ αὐτῶν καταβυθίζει, τὰς δὲ λοιπὰς ἐξουσιάζει. Τὴν αὐτὴν ἐσπέραν φθάνει εἰς τὰ παράλια τῆς Παμφιλίας, ἔνθα οἱ Πέρσαι συνήθροισαν δυνατὸν στρατεύμα, χύνει τὰ στρατεύματά του εἰς τὴν ξηρὰν, κτυπᾷ τὸν ἐχθρὸν, τὸν διασκορπίζει, καὶ ἐπιστρέφει μὲ ἄπειρον ἀριθμὸν αἰχμαλώτων, καὶ πλῆθος πλουσιῶν λαφύρων, τὰ ὁποία ἐδώρισεν εἰς καλλωπισμὸν τῆς πόλεως (3). Ἡ πόρθησις τῆς Θρακικῆς Χερσονήσου ἠκολούθησεν ἐντὸς ὀλίγου μετὰ τὴν διπλῆν αὐτῆν νίκην (4), καὶ ἄλλα κέρδη, ἀποκτηθέντα εἰς πολλοὺς χρόνους, ἤυξησαν ἀλληλοδιαδόχως τὴν δόξαν τῶν Ἀθηναίων, καὶ τὴν, ἣν εἶχον ἐμπισσύνην εἰς τὰς δυνάμεις των. Αἱ δυνάμεις τῶν συμμάχων ἀναλόγως εἰς ἀδυναμίαν προέβαινον. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ αὐτοῦς, ἀφ' οὗ ἀπέχασον ἐξ αἰτίας ἐνὸς πολέμου, ὁ ὁποῖος ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ἐγένετο εἰς αὐτοὺς πάντῃ ἀλλότριος, δὲν ἔσεργον, μῆτε τὰς τριήρεις νὰ πληρῶσωσι, μῆτε τοὺς στρατιώτας νὰ σείλωσιν, ὅσοι ἦσαν εἰς αὐτοὺς διωρισμένοι, οἱ Ἀθηναῖοι, διὰ νὰ τοὺς βιάσωσιν εἰς τοῦτο, κατ' ἀρχὰς μετεχειρίσθησαν τὰς ἀπειλὰς, καὶ τὴν βίαν, ἀλλ' ὁ Κίμων σκοποὺς ἔχων βαθυτέρως, τοῖς ἐπρόβαλε νὰ κράτήσωσι τοὺς στρατιώτας, καὶ ναύτας των, νὰ αὐξήσωσι τὰς χρηματικὰς των συνεισφορὰς, καὶ νὰ σείλωσιν εἰς αὐτὸν τὰς τριήρεις κενὰς, τὰς ὁποίας ἤθελε γεμίση ἀπὸ

(1) Πλούτ. αἴτ. Θουκ. βιβλ. α' κεφ. vii. (2) αἴτ. (3) Δεῦδ. βιβλ. α'. §. 47. (4) Πλούτ. εἰς Κίμ. §. 487.

τοὺς Ἀθηναίους (1). Με αὐτὴν τὴν ἐπιτήδειον πολιτικὴν, τοὺς ἐξέστησεν ἀπὸ τὸ ναυτικὸν αὐτῶν, καὶ τοὺς κατεβύθισεν εἰς ὄλεθρον ἀνάπυσιν, περιποιοῦμενος εἰς τὴν πατρίδα του τόσον μεγαλείου, ὥστε ἔπαυσε πλεόν, εὐλαβουμένη τοὺς συμμάχους της. Ὁ Κίμων, καὶ Ἀρισείδης ἐκράτουν ἔτι τινὰς ἀπὸ αὐτοὺς μετὴν συνειθισμένην αὐτῶν ἐπιμέλειαν, οἱ Ἀθηναῖοι, μετὰ τὰς ὑψηλοφροσύνας των, ἠνάγκασαν τοὺς ἄλλους νὰ χωρισθῶσιν ἀπὸ τὴν συμμαχίαν τους, καὶ τοὺς ἐτιμώρησαν διὰ τὴν ἀποστασίαν, ἀνδραποδίζοντές τους.

§. ξη'. Παρομοίως ἐξουσίασαν τὰς νήσους Σκύρον, καὶ Νάξον (2). Ἡ δὲ Θάσος, μετὰ διεξοδικὴν πολιορκίαν, ἐβιάσθη νὰ κρημίσῃ τὰ τείχη τῆς μητροπόλεώς της, νὰ παραδώσῃ εἰς τοὺς νικητὰς τὰ πλοῖά της, τὰ μεταλλεῖα τοῦ χρυσοῦ, καὶ τὸν, ὃν εἶχεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν της εἰς τὴν ξηρὰν, τόπον (3). Αἱ παραβάσεις αὗται ἦσαν φανερὰ ἐναντίαι μετὴν συνθήκην, τὴν ὁποίαν ὁ Ἀρισείδης μετὰ τοὺς συμμάχους ἐσυμφώνησε, καὶ τῆς ὁποίας τὴν ἐκπλήρωσιν οἱ φοβεροὶ ὄρκοι ἔπρεπε νὰ προφυλάττωσιν. Ἄλλ' ὁ Ἀρισείδης ὁ ἴδιος παρεκίβει τοὺς Ἀθηναίους, νὰ ζρέψωσι κατ' αὐτοῦ τὰς ποινὰς, τῶν ὁποίων ἡ ἐπιτορκία ἦτον ἀξία (4). Φαίνεται, ὅτι ἡ φιλοτιμία ἄρχησε νὰ διαφθείρῃ καὶ τὴν ἰδίαν ἀρετὴν. Ἦσαν τότε αἱ Ἀθῆναι εἰς παντοτινὸν πόλεμον, καὶ αὐτὸς εἶχε δύο αἷτια, τὸ μὲν, ὅπου ἐδημοσίευσον παρρησίαν, συνίστατο, εἰς τὸ νὰ διατηρῶσι τὴν ἐλευθερίαν τῶν Ἰωνικῶν πόλεων, τὸ δὲ, ὅπου ἐφοβοῦντο νὰ ὁμολογήσωσι, συνίστατο, εἰς τὸ νὰ τὴν ἀρπάσω-

(1) Θουκ. βιβλ. α'. κεφ. ιεθ'. Πλούτ. αὐτ. (2) Θουκ. καὶ Πλούτ. αὐτ. (3) Θουκ. Διόδ. καὶ Πλούτ. αὐτ. (4) Ὑπερον δὲ τῶν πραγμάτων ἄρχην ἐγκρατέστερον, ὡς ἔοικεν, ἐκβιαζομένων, ἐκέλευε τοὺς Ἀθηναίους, τὴν ἐπιτορκίαν τρέψαντες εἰς αὐτόν, ἢ συμφέροι, χρῆσθαι τοῖς πράγμασι. Πλούτ. εἰς Ἀρισ.

σιν ἀπὸ τοὺς δῆμους τῆς Ἑλλάδος. Οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἔξυ-
 νοῦντες τελευταῖον ἀπὸ τὰ δικαιολογήματα τῶν συμμάχων,
 ἀπεφάσισαν, κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Θάσου, νὰ εἰσβάλωσιν
 εἰς τὴν Ἀττικὴν (1). ἀλλ' ἐν ᾧ ἔμελλον νὰ βάλωσιν εἰς πρᾶ-
 ξιν τὴν ἀπόφασιν, φρικώδεις σεισμοὶ φθειροῦσι τὴν Σπάρ-
 τν, καὶ ὑπὸ τὰ ἐρείπιά της μέγας ἀριθμὸς τῶν πολιτῶν φο-
 νεύεται· οἱ δοῦλοι σηκώνουσιν ἐπανάστασιν, πόλεις τινὲς τῆς
 Λακωνίας ἀκολουθοῦσι τὸ παράδειγμάτων, καὶ οἱ Λα-
 κεδαιμόνιοι βιάζονται νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὴν βοήθειαν ἐκεί-
 νου τοῦ δήμου, τοῦ ὁποίου ἤθελον νὰ ἐμποδίσωσι τὰς ἐπιδό-
 σεις (2). Ἐνας ἀπὸ τοὺς ῥήτοράς του τὸν ἐσυμβούλευσε νὰ
 ἀρήσῃ, νὰ ἀπολεσθῇ ἡ μόνη δύναμις, τὴν ὁποίαν ἤθελε νὰ
 φοβῆται εἰς τὴν Ἑλλάδα· ἀλλ' ὁ Κίμων, πεπεισμένος, ὅτι
 ἡ ἀντιζηλία τῆς Σπάρτης ἦτον ὠφελιμωτέρα εἰς τοὺς Ἀθη-
 ναίους ἀπὸ τὰς ἰδίας των πορθῆσεις, ἤξευρε νὰ ἐμπνῆ εἰς
 αὐτοὺς φρονήματα γενναϊότερα (3). Ἦνωσαν πολλάκις τὰ
 στρατεύματά των μὲ τὰ τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ ἡ χρειώδης
 αὕτη δούλευσις, ἡ ὁποία ἔπρεπε νὰ συνάπτῃ τὰ δύο ἔθνη,
 ἐπροξένησεν εἰς αὐτὰ μῖσος, τὸ ὁποίου αἰτιολόγησεν ὀλεθρίους
 πολέμους (4). Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐφάνησαν, ὅτι ἐγνώρισαν
 τοὺς στρατηγοὺς τῶν Ἀθηναίων, ἔχοντας ἀνταποκρίσεις μὲ τοὺς
 ἀποστάτας. Τοὺς εὐχαρίστησαν διὰ τὴν προθυμίαν, καὶ τοὺς
 παρεκάλεσαν νὰ ἀναχωρήσωσιν, ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι, ἀγανακτή-
 σαντες διὰ παρομοίαν ὑπόψιν, διέλυσαν τὴν συνθήκην, ἡ
 ὁποία τοὺς συνῆπτε μὲ τοὺς Λακεδαιμονίους ἐξ ἀρχῆς τοῦ Μιηδι-
 κοῦ πολέμου, καὶ ἐβιάσθησαν νὰ περικλείσωσιν ἄλλην συνθήκην
 μὲ τοὺς Ἀργεῖους, πολυχρονίους ἐχθροὺς τῶν Λακεδαιμονίων (5).

(1) Θουκ. αὐτ. (2) Τῷ, 464, ἔτι πρὸ Χ. (3) Μῆτε τὴν Ἑλ-
 λάδα χωλῆν, μῆτε τὴν πόλιν ἐτερέζονγα περιϊδεῖν γεγενημένην. Πλούτ.
 εἰς Κί. (4) Διόδ. βιβλ. ια'. 49. (5) Θουκ. αὐτ. Διόδ. αὐτ.

§. ξθ'. Ἐν τῷ ἀναμεταξὺ τούτῳ, ὁ Ἰναρος υἱὸς τοῦ Φαμμιτύχου, ἀφ' οὗ ἤγειρεν εἰς ἀποσασίαν τὴν Αἴγυπτον κατὰ τοῦ Ἀρταξέρξου, βασιλέως τῆς Περσίας, ἐζήτησε μὲ σπουδὴν τὴν ὑπεράσπισιν τῶν Ἀθηναίων (1). Ἡ ἐπιθυμία τοῦ νὰ ἀδυνατήσῃ τοὺς Πέρσας, καὶ νὰ ἀποκτήσῃ τὴν συμμαχίαν τῶν Αἰγυπτίων, μᾶλλον παρεκίνησε τὴν δημοκρατίαν νὰ κλίνῃ εἰς τὴν παράκλησιν τοῦ Ἰνάρου, παρὰ τὰ χαρίσματά του (2). Ὁ Κίμων ἔπλευσεν εἰς τὴν Αἴγυπτον μὲ τὸν σόλου τῶν συμμάχων, συνισάμενον ἀπὸ διακοσίας τριήρεις, ἀνέβη τὸν Νεῖλον, καὶ ἠνώθη μὲ τῶν Αἰγυπτίων τὸν σόλου, οἱ ὅποιοι, κατατρωπώσαντες τοὺς Πέρσας, ἐκυρίευσαν τὴν Μέμφιν, ἔξω μόνον ἀπὸ ἓν μέρος τῆς πόλεως, εἰς τὸ ὅποιον κατέφυγον τὰ συντρίμματα τοῦ Περσικοῦ σρατεύματος. Ἡ ἀποσασία τῶν Αἰγυπτίων κατέπαυσε μετὰ ἕξ χρόνους· ἡ μόνη ἀνδρία τῶν Ἀθηναίων, καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἐξέτεινε τὴν πολυκαιρίαν της. Ἀφ' οὗ ἔχασαν μίαν μάχην, ὑπερασπίσθησαν δεκαεξή μῆνας εἰς νῆσον, ἐσχηματισμένην ἀπὸ δύο τοῦ Νεῖλου βραχίονας, καὶ οἱ περισσότεροι ἀπώλεσθησαν μὲ τὰ ὄπλα εἰς τὰς χεῖρας. εἶναι ἔργον παρατηρήσεως ἄξιον, ὅτι, ὁ Ἀρταξέρξης, διὰ νὰ σενοχωρήσῃ τὰ σρατεύματα νὰ ἀφήσῃ τὴν Αἴγυπτον, ματαιῶς ἐδοκίμασε νὰ καταπίσῃ μὲ πολλὰ χαρίσματα τοὺς Λακεδαιμονίους, νὰ πράξωσιν ἐπιδρομὴν τινα εἰς τὴν Ἀττικὴν (3). Ἐν ᾧ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπολέμου μακρὰν, διὰ νὰ δόσωσιν εἰς τὴν Αἴγυπτον βασιλέα, ἐμάχοντο καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην μὲ τοὺς Κορινθίους, καὶ Ἐπιδαυρίους, Ἐφριάμβευον κατὰ τῶν Βοιωτῶν, καὶ Σικυωνίων, διεσκέδαζον τὸν σόλου τῆς Πελοποννήσου, ἠνάγκαζον τοὺς Αἰγινῆτας νὰ παραδώσωσιν τὰ πλοιά των, νὰ πληρῶνωσι φόρον, καὶ νὰ κρημνίσωσι τὰ

(1) Θουκ. αὐτ. ρθ'. Τῷ. 462, ἔτει, πρὸ X. (2) Θουκ. Διοδ. καὶ Πλούτ. αὐτ. (3) αὐτ.

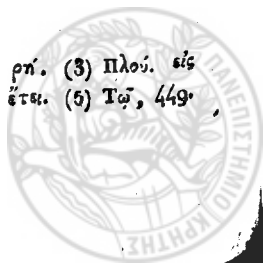
τείχη των (1). ἔσπελλον στρατεύματα εἰς τὴν Θετταλίαν, διὰ νὰ καταστήσωσι τὸν Ὀρέσην εἰς τὸν θρόνον τῶν πατέρων του (2). ἐτάραττον ἀκαταπαύσως τοὺς δήμους τῆς Ἑλλάδος μὲ πα-
 νουργίας ἀποκρύφους, ἢ μὲ ἐπιχειρήσεις τολμηρὰς, εἰς ἄλ-
 λους μὲν παρεχόμενοι βοηθείας, ἄλλους δὲ βιάζοντες νὰ δι-
 δωσιν εἰς αὐτοὺς βοήθειαν, συνάπτουτες μὲ τὴν ἐπικράτειάν
 τοὺς τοὺς ἐπωφελεῖς τόπους, καθιστώντες συστάσεις εἰς μέ-
 ρη, ὅπου τὸ ἐμπόριον τοὺς ἔσυρε, πάντοτε μὲ τὰ ὄπλα εἰς
 τὰς χεῖρας, πάντοτε συρόμενοι εἰς νέας ἐκστρατείας διὰ τίνος δια-
 δοχῆς ταχείας δυσυχιῶν, καὶ κατορθωμάτων. Ἀποικίαι, συνι-
 σάμεναι ἐνίοτε ἀπὸ δέκα χιλιάδας ἀνθρώπων, ὑπήγαινον μακρὰν,
 νὰ καλλιεργῶσι τοὺς τόπους τῶν νενικημένων (3). Αὐταὶ αἱ ἀ-
 ποικίαι, καθὼς καὶ οἱ διάφοροι πόλεμοι, ἤθελον ἐρμηώσῃ τὴν Ἀτ-
 τικὴν, ἀλλ' ἔτρεχον οἱ ξένοι παμπληθεῖς εἰς τὸν μικρὸν τοῦτον τό-
 πον, ἐλκόμενοι ἀπὸ τὸ ψήφισμα τοῦ Θεμιστοκλέους, ὅπου τοῖς ἐ-
 χάριζε καταφύγιον, καὶ περὶ πλέον ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ συμ-
 μετέχωσιν ἀπὸ τὴν δόξαν, καὶ καρπὸν τοσοῦτων πορθήσεων.

§. σ'. Δόκιμοι, καὶ ἐπιχειρηματικοὶ στρατηγοὶ συνέτρεχον
 πολλὰ εἰς τὴν ἀχαλίνωτον φιλοτιμίαν τῆς δημοκρατίας· κα-
 θὼς ὁ Μυρωνίδης, ὅς τις εἰς μίαν μόνην ἐκστρατείαν ἐκυρίευσε
 τὴν Φωκίδα, καὶ σχεδὸν ὅλην τὴν Βοιωτίαν (4). Ὁ Τολμή-
 δης, ὅς τις, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ἐλεπλάτει τῆς Πελοπον-
 νήσου τὰ παράλια (5). Ὁ Περικλῆς, ὅς τις ἄρχησε νὰ κα-
 ταβάλλῃ τὰ θεμέλια τῆς δόξης του, καὶ ὠφελεῖτο ἀπὸ τὰς
 συχνὰς ἀπουσίας τοῦ Κίμωνος, διὰ νὰ κατασταθῇ κύριος τοῦ
 πνεύματος τοῦ δήμου. Οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἐπολέμουν τότε ἀνα-
 κευκαλυμμένως μὲ τοὺς Λακεδαιμονίους, ἀλλ' εἰργάζοντο συ-
 νεχῶς ἐχθροπαθείας κατ' αὐτῶν, καὶ τῶν συμμάχων αὐτῶν.

(1) Θουκ. καὶ Διόδ. αὐτ. (2) Θουκ. αὐτ. (3) Διόδ. αὐτ. Πλοῦτ.,
 εἰς Περικ. (4) Διόδ. καὶ Θουκ. αὐτ. (5) αὐτ.

Ἐν μᾶ τῶν ἡμερῶν ἠθέλησαν ἐκ συμφώνου μὲ τοὺς Ἀργεῖους, νὰ ἀντισταθῶσιν εἰς τὴν ἐπισροφὴν τᾶγματός τινος τῶν Λακεδαιμονίων, τὸ ὁποῖον ἰδιαιτέρα συμφέροντα ἔκραζον ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον εἰς τὴν Βοιωτίαν. Ἡ μάχη ἐσυγκροτήθη πλησίον τῆς πόλεως Τανάγρας (1). Οἱ Ἀθηναῖοι κατετρωπώθησαν, καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἠκολούθησαν ἡσύχως τὴν ἐδοιοπορίαν τους (2). Οἱ πρῶτοι ἐφοβοῦντο φανεράν τότε τῆς συνθήκης διάλυσιν. Εἰς ταιαύτας περιστάσεις, ἡ δημοκρατία ἐντρέπετο διὰ τὰς ἀδικίας της, καὶ οἱ δημογῶγοί της ἐσυγχώρουν τὴν ἀντιζηλίαν της. Τότε ὅλοι ἐνθυμήθησαν τὸν Κίμωνα, τὸν ὁποῖον ἐξώρισαν χρόνους τινὰς πρότερον. Ὁ Περικλῆς, ὁ πρωταίτιος τῆς ἐξορίας του, ἀνεδέχθη τὴν ἐπισασίαν νὰ προβάλη τὸ ψήφισμα, ὅπου ἐδιώριζε τὴν ἀνάκλησίν του (3). Ὁ Μέγας οὗτος ἀνὴρ, τιμώμενος ἀπὸ τοὺς Σπαρτιάτας δι' ἣν εἶχον πρὸς αὐτὸν ὑπόληψιν, καὶ ἐπερειδόμενος εἰς τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν Ἀθηναίων, κατέβαλεν ὅλην του τὴν ἐπιμέλειαν, διὰ νὰ τοὺς εἰρηνοποιήσῃ, καὶ τοὺς κατέπεισε τοῦλάχισον, νὰ ὑπογράψωσιν ἀνακωχὴν πέντε ἐτῶν (4): Ἄλλ' ἐπειδὴ οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ ὑποφέρωσι τὴν ἀνάπαυσιν, ἐβιάσθη νὰ τοὺς ἀγάγῃ εἰς τὴν Κύπρον· καὶ ἐκεῖ ἔδειξε τόσα μεγάλα ἀνδραγαθήματα κατὰ τῶν Περσῶν, ὥστε ἠνάγκασε τὸν Ἀρταξέρην νὰ ζητήσῃ τὴν εἰρήνην μετὰ δεήσεως (5). Αἱ συμφωνίαι ἦσαν ταπειναί, ὡς πρὸς τὸν μέγαν βασιλέα, ὁ ἴδιος δὲν ἠθέλεν ὑπαγορεύσει ἄλλας εἰς μίαν πληθὺν λησῶν, οἵτινες ἠθέλον λεηλατεῖ τὰ σύνορα τῆς βασιλείας του. Ἐγνώρισε πάλιν τὸ ἐλεύθερον τῶν Ἑλληνικῶν τῆς Ἰωνίας πόλεων. Ἐκυρώθη εἰς αὐτάς, ὅτι τὰ πλοῖα τοῦ πολέμου δὲν ἠθέλον δυνη-

(1) Τῶ, 456. ἔτι. (2) Θεοκ. βιβ. α'. κεφ. ρή. (3) Πλού. εἰς Κίμ. §. 490. (4) Θεοκ. καὶ Πλούτ. αὐτ. Τῶ 450. ἔτι. (5) Τῶ, 449.

Θῆ νὰ εἰσέρχονται εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Ἑλλάδος, μίτε τὰ στρατεύματα τῆς ξηρᾶς νὰ πλησιάζωσιν εἰς τὰ παράλια, εἰμὴ, εἰς διάστημα τριῶν ἡμερῶν ὁδοιπορίας. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐκ μέρους των, ὤμοσαν, ὅτι δὲν θέλουσι βλάπτει τὰ μέρη τῆς βασιλείας τοῦ Ἀρταξέρξου (1).

§. α'. Τοιοῦτοι ἐξάθνησαν οἱ νόμοι, τοὺς ὁποίους μία πόλις τῆς Ἑλλάδος ἔδωκεν εἰς τὸν μεγαλύτερον Μονάρχη τῆς κόσμου. Πρὸ τριάκοντα χρόνων, ἡ ἀπόφασις, τὴν ὁποίαν ἔλαβε νὰ ἀντισταθῆ εἰς αὐτὴν τὴν βασιλείαν, ἐθεωρήθη, ὡς ἀπελπισία, καὶ ἡ ἐκβασίστης, ὡς θαῦμα. Ὁ Κίμων δὲν ἐχάρη πολὺν καιρὸν τὴν δόξαν του· ἐτελείωσε τὰς ἡμέρας του εἰς τὴν Κύπρον. Ὁ θάνατός του ἐξάθνη τὸ τέρμα τῶν εὐτυχιῶν τῶν Ἀθηναίων, ἠθέλε γένη καὶ εἰς αὐτὸ τὸ μέρος πέρας τῆς ἰσορίας των, ἐὰν δὲν εἶχον νὰ συλλέξω δείγματά τινα, τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζουσι τὸν, καθ' ὃν ἔζη, χρόνον. Ὅταν οἱ Πέρσαι ἐφάνησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, δύο εἶδη φόβων ἠνάγκασαν τοὺς Ἀθηναίους νὰ τοῖς ἀντιτάξωσι ῥωμαλαίαν ἀντίστασιν· ὁ φόβος τῆς δουλείας, ὁ ὁποῖος εἰς ἔθνος ἐλεύθερον πάντοτε παράγει περισσοτέρας ἀρετὰς ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τῆς νομοθεσίας, καὶ ὁ φόβος τῆς κοινῆς δόξης, ὁ ὁποῖος παρ' ὅλοις τοῖς ἔθνεσιν ἀναπληροῖ πολλάκις τὰς ἐλλείψεις τῶν ἀρετῶν. Ὁ πρῶτος ἐνήργει τόσον περισσότερον εἰς τοὺς Ἀθηναίους, οἱ ὁποῖοι ἄρχισαν νὰ τρυφῶσιν ἐκείνην τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ὁποίαν ἠγόρασαν με διχονοίας δύο αἰῶνων· ἐχρεώσουσι τὸν δεῦτερον εἰς τὴν ἀνατροφὴν, καὶ ἔξιν διεξοδικήν. Τότε ἐβασίλευεν εἰς τὰς ψυχὰς ἡ αἰδῶς ἐκείνη (2), ἡ ἐρυθριῶσα διὰ τῶν ἡθῶν τὴν ἀναιδέϊαν, καθὼς καὶ διὰ τὴν δειλίαν, ἡ καθιςῶσα κάθε πολίτην νὰ περιορίζηται εἰς τὰ ὅρια τῆς καταστάσεως, ἢ τῶν προτερημάτων του, ἢ ἀποδεικνύουσα, ὅτι ὁ νόμος γίνεται χαλινός

(1) Διδ. βιβλ. ιβ'. §. 74. (2) Πλάτ. περὶ νό. βιβλ. γ'. §. 899.

διὰ τὸν δυνατὸν, ἢ πράξεις τῶν καθηκόντων, καταφύγιον διὰ τὸν ἀδύνατον, καὶ ἢ τιμὴ τῶν ὁμοίων του, ἀνάγκη δι' ὅλους.

§. οβ'. Ἀπέφευγον τὰ ἀξιώματα, ἐπειδὴ ἦσαν ἄξιοι (1). δὲν ἐτόλμων νὰ ἐπιθυμῶσι χωριστὰς τιμὰς· ἐπειδὴ τὸ κοινὸν σέβας ἐξήρκει νὰ ἀνταμείβῃ τὰς δουλεύσεις, ὅσαι εἰς τὴν πολιτείαν ἀπεδίδοντο. Ποτὲ δὲν κατώρθώθησαν τόσαι μεγάλαι πράξεις, ὅσαι εἰς τοῦτον τὸν αἰῶνα. Ποτὲ δὲν ἦσαν περισσότερον μεμακρυσμένοι ἀπὸ τοῦ νὰ συλλογίζωνται, ὅτι ἢ δόξα τούτων χρεωσθεῖ νὰ προκύπτῃ μόνον ἀπότινας πολίτας. Ἦγεραν ἀνδριάντας εἰς τιμὴν τοῦ Σόλωνος, Ἀρμοδίου, καὶ Ἀριστογείτουσ, ἀλλὰ μόνου μετὰ θάνατον. Ὁ Ἀρισείδης, καὶ Θεμισσοκλῆς ἔσωσαν τὴν δημοκρατίαν, ἢ ὁποία δὲν ἐπρόσβαξε νὰ δοθῇ εἰς αὐτοὺς κἂν σέφανος δάφνης (2). Ὁ Μιλτιάδης, μετὰ τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος, ἐζήτηι ἄφευκτα τὸ σημεῖον τῆς τιμῆς εἰς τὴν συνέλευσιν τοῦ δήμου. Ἐνας ἐσηκώθη, καὶ τῷ εἶπε. »Μιλτιάδη! ἂν ἤθελες ἀποδιώξει σὺ μόνος ὅλους τοὺς βαρβάρους, ἤθελες λάβῃ καὶ τὸν σέφανον μόνος σου (3). Μετ' ὀλίγον τὰ στρατεύματα τῶν Ἀθηναίων, στρατηγούντος τοῦ Κίμωνος, ἐκέρδησαν εἰς τὴν Θράκην τόπους, καὶ πόλεις, ἀφ' οὗ ἐγύρισαν ἐζήτησαν ἀμοιβήν. Εἰς τὰς κεχαραγμένους ἐπιγραφὰς ἐπηνέσθησαν τὰ στρατεύματα, καὶ ὄχι χάνεις κατὰ μέρος (4). Ἐπειδὴ κάθε πολίτης ἠμπόρει νὰ ἦναι ἐπωφελῆς, καὶ δὲν ἦτον πάντοτε τεταπεινωμένος ἀπὸ προτιμήσεις ἀδίκους, ὅλοι ἤξευρον, ὅτι ἤθελον δυνηθῆναι νὰ ἀποκτήσωσι προσωπικὴν ὑπόληψιν· καὶ ἐπειδὴ τὰ ἦθῃ ἦσαν ἀπλᾶ, καὶ καθαρὰ, εἶχον ἐν γένει ἐκείνην τὴν ἐλευθερίαν, καὶ ἐκείνην τῆς ψυχῆς τὴν εὐγένειαν, ἢ ὁποία χάνεται μόνον ἀπὸ τὴν ποικιλότητα τῶν ἀναγκῶν, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν

(1) Ἰσοκ. Ἄρειο. §. 323. (2) Αἰσχ., εἰς Κτηπιρ. §. 457. (3) Ὅταν μόνος ἀγωνισάμενος, νικῆσθαι τοὺς βαρβάρους, τότε καὶ τιμασθῆαι μόνος ἄξιος, Πλούτ., εἰς Κί. (4) Αἰσχ. καὶ Πλούτ. αὐτ.

κερδῶν. Δὲν διηγοῦμαι παντελῶς πρὸς χάριν τοῦ αἰῶνος τούτου τὸ λαμπρὸν σέβας, ὅπου οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέδωκαν εἰς τὴν καλοκάγαθίαν τοῦ Ἀρισείδου, ὅταν, εἰς τὴν παράστασιν μιᾶς τραγωδίας τοῦ Αἰσχύλου, ὁ ποιητὴς ἔλεγεν, ὅτι ὁ Ἀμφιάρεως ἐπεθύμει νὰ ἦναι τῶντι ἀγαθὸς, καὶ ὄχι νὰ φαίνεται, ὅλοι ἔσρεψαν ταχέως τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν Ἀρισείδην (1). Ἐθνὸς διεφθαρμένου δύναται νὰ ἐργασθῆ παρομοίαν ἐφαρμογήν; Ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι εἶχαν πάντοτε περισσότερον σέβας εἰς τὰς γνώμας τοῦ Ἀρισείδου, ἢ εἰς τὰς τοῦ Θεμισοκλέους. Καὶ τοῦτο νὰ ἐμφιλοχωρῆ εἰς ἔθνος διεφθαρμένον, ποτὲ δὲν θέλεε τὸ ἰδῆ κανεῖς.

§. ογ'. Ὑστερον ἀπὸ τὰ κατὰ τῶν Περσῶν ἀνδραγαθήματα, ἡ ἀλαζονεῖα, τὴν ὁποίαν γεννᾷ ἡ νίκη (2), συνήφθη εἰς τὰς καρδίας των μὲ τὰς ἀρετὰς, αἱ ὁποῖαι τὴν κατώρθωσαν καὶ αὐτὴ ἡ ἀλαζονεῖα ἦτον τόσον περισσότερον νομίμη, ὥστε ποτὲ δὲν ἐπολέμησαν διὰ δικαιοτέραν, καὶ χρειωδεστέραν αἰτίαν. Ὅταν πτωχὸν, καὶ ἐνάρετον ἔθνος φθάσῃ νὰ ὑψωθῆ αἰφνυδιῶς εἰς κάμποιον βαθμὸν ὑψώσεως, εἶναι παρεπόμενον, νὰ κάμῃ ἐν ἀπὸ τὰ δύο ἢ, διὰ νὰ φυλάξῃ τὴν σύστασίν του, ἀρνεῖται κάθε ἰδέαν μεγαλειότητος, καὶ τότε ἀπολαμβάνει ἐν εἰρήνῃ τὴν ἰδίαν του δόξαν, καὶ τὸ σέβας τῶν ἄλλων δήμων, τὸ ὁποῖον τοῦτο ἠκολούθησεν εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους ἢ, θέλει, ὅπως καὶ ἂν τύχη, νὰ αὐξήσῃ τὴν δύναμίν του, καὶ τότε ἀποκαθίσταται ἄδικον, καὶ φίλαρχον, τὸ ὁποῖον τοῦτο ἐδοκίμασαν οἱ Ἀθηναῖοι. Ὁ Θεμισοκλῆς τοὺς ἠπάτησεν εἰς τὸν δρόμον, εἰς τὸν ὁποῖον τοὺς ὠδήγει, οἱ

(1) Οὐ γὰρ δοκεῖν δίκαιος, ἀλλ' εἶναι θέλει.

Βαθεῖν ἄλοκα διὰ φρενὸς καρποῦμενος,

Ἄφ' ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλευµατα. Πλούτ. εἰς Ἄρισ.

(2) Ἄριστοφ. ἰππ. σί. 779.

ἄλλοι στρατηγοί, ἀντὶ νὰ κατασέλλωσι τὴν δραστήριον ὀρμὴν τους, ἐφιλοτιμοῦντο νὰ τὴν ἐξάπτωσι περισσότερο. Κατὰ τὴν δευτέραν ἐπιδρομὴν τῶν Περσῶν, ὁ Μιλτιάδης ἐπρόβαλε νὰ συγκροτηθῇ ἡ μάχη εἰς πεδιάδα (1), τὸ πρόβλημα τοῦτο ἦτον ἄξιον τοῦ νικητοῦ τοῦ Μαραθῶνος. Τὸ τοῦ Θεμισοκλέους ἴσως ἦτον τολμηρότερον. Ἐπειδὴ ἐσυμβούλευσε τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἐμπιστευθῶσι τὴν εἰμαρμένην τους εἰς τὴν τύχην μιᾶς ναυμαχίας. Γενναῖα δικαιολογήματα ἠγέρθησαν κατὰ τοῦ ἐπιχειρήματος τούτου τῆς ὑπερασπίσεως. Οἱ Ἀθηναῖοι μόλις ἤξευρον τότε νὰ κυβερνώσι τὰ ἀσθενῆτων πλοίαρια, παντελῶς δὲν ἦσαν γυμνασμένοι εἰς ναυμαχίας. Κάνεις δὲν εἶδυτο νὰ προβλέψῃ, ὅτι ὁ Ξέρξης ἤθελε κτυπήσει τοὺς Ἕλληνας εἰς μέρος ξενόν. Τέλος πάντων ὁ Θεμισοκλῆς ἔπρεπε νὰ ἔχῃ ἐλπίδας σφεαῶς, καθὼς τὸ ἐβεβαίωσεν, ὅτι, εἰς κάθε συμβεβηκὸς, ἤθελεν ἀνοίξει διάβασιν ἀνάμεσα ἀπὸ τὸν σόλον τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἤθελε μεταφέρει τὸν δῆμον τῶν Ἀθηνῶν εἰς τόπον μεμακρυσμένον; Ὅπως καὶ ἂν εἶχεν, ἡ ἔκβασις ἐδικαίωσε τοὺς σκοπούς του. Ἄλλ' ἐὰν ἡ σύστασις τοῦ ναυτικοῦ ἐχρημάτισεν ἡ σωτηρία τῶν Ἀθηνῶν, εἰς βραχύτατον διάστημα καιροῦ κατέστη ὄργανον τῆς ἀλαζονείας, καὶ τῆς φθορᾶς των (2). Ὁ Θεμισοκλῆς, θέλων νὰ ἀποδείξῃ τὸ ἔθνος του δυνατώτερον τῆς Ἑλλάδος, διὰ νὰ ἦναι ὁ πρῶτος πολίτης του, ἐδιώρισε νὰ σκάψωσι νέαν λιμένα, νὰ ναυπηγήσῃσι μεγαλύτερον ἀριθμὸν τριηρῶν, νὰ κατέλθωσιν εἰς τοὺς σόλους των οἱ στρατιῶται, οἱ τεχνίται, οἱ ἐργάται, καὶ ἐκεῖνη ἡ πληθὺς τῶν ξένων, ἧτις ἔρρευσεν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη. Ἀφ' οὗ ἐσυμβούλευσε νὰ εὐσπλαγχνισθῶσι τοὺς δήμους τῆς ξηρᾶς, ὑποταχθέντας εἰς τὸν Ξέρξην (3), ὥρμησεν ἀσπλάγχχνως κατὰ

(1) Σπτοσίμβρ. παρὰ Πλούτ. εἰς Θεμισ. §. 113. (2) Ἰσοκρ. περὶ εἰρ. §. 393. (3) Πλούτ. εἰς Θεμισ. §. 122.

τῶν νηπίων, ὅσα, ὑπὸ τῆς ἀνάγκης βιαζόμενα, ὑπέκυψαν εἰς τὰς δυνάμεις τῆς Περσίας, ἤρπαξε τοὺς θησαυρούς των, καὶ ἐπιστρέφων εἰς τὴν πατρίδα του, ἠγόραζε μὲ αὐτοὺς φατριασὰς, τοὺς ὁποίους περιεκράτει, καὶ διήγειρεν εἰς ἐπανάστασιν ἀπὸ τὴν ματαιότητά του. Ὁ Κίμων, καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοί, πλουτισθέντες διὰ τῆς ἰδίας ὁδοῦ, ἐδείκνυον μεγαλοπρέπειαν μέχρι τότε ἄγνωστον. Δὲν εἶχον πλέον ἄλλο προκειμένον, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Θέμιστοκλέους, παρὰ νὰ συντρέχωσιν εἰς τὴν μεγαλειότητα τῆς δημοκρατίας. Ἡ ἰδέα αὕτη ἐξουσίαζεν ὅλα τὰ πνεύματα.

§. οδ'. Ὁ δῆμος, γαβριῶν, ἐν ᾧ ἔβλεπε τοὺς στρατηγούς του, ὅτι ἔβαλλον εἰς τοὺς πόδας του τὰ λάφυρα, καὶ τὰς ἐθελουσίας, ἢ βεβιασμένας ὑποταγὰς τῶν ἄλλων πόλεων, ἠνωμένων μὲ τὴν δεσποτείαν του, περιέτρεχε μὲ ἀκάθεκτον ὀρμὴν ὅλας τὰς θαλάσσας, καὶ ἐφαίνετο εἰς ὅλα τὰ παράλια, ἐπολλαπλασίαζε πορθήσεις, αἱ ὁποῖαι ἠλλάξαν ἀνεπαισθήτως τὸν χαρακτήρα τῆς ἐθνικῆς ἀνδρίας. Κατὰ ἀλήθειαν, ἐκεῖνοι οἱ μεγάλψυχοι στρατιῶται, οἱ ὁποῖοι κατέφρόνησαν τὸν θάνατον εἰς τὰς πεδιάδας τοῦ Μαραθῶνος, καὶ τῶν Πλαταιῶν, ἐκωπλάτουν δουλοπρεπῶς, καὶ ἔκαμνον, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀποβάσεις μὲ προσοχὴν, δοκιμάζοντες νὰ ἐφορμῶσι μόνον εἰς πόλεις χωρὶς ὑπεράσπισιν, καὶ νὰ λεηλατῶσιν ἐγκαταλελειμμένους μόνον τόπους. Τὸ εἶδος τοῦ πολέμου τούτου τοὺς ἐμάνθανε νὰ ζυγωσατῶσι τὰς δυνάμεις των, νὰ προσεγγίζωσιν εἰς τὸν ἐχθρὸν μὲ φόβον, καὶ νὰ σρέψωσι τὰ νῦτα, χωρὶς νὰ ἐντρέπωνται (1). Τὰ ἦθη ἐδέχθησαν τὸν ἐλέφριον λοιμὸν, τὸν ὁποῖον ἠ ἐπιμιξία τῶν ξένων, ἢ ἀντιζηλία τῆς δυνάμεως, ἢ τῆς ὑπολήψεως, ἢ ἐπιθυμία τῶν πορθήσεων, καὶ ἡ ἐλπίς τοῦ κέρδους φέρουσιν εἰς διοίκησιν τεθεμελιωμένην ἐπάνω εἰς τὴν ἀρετὴν. Ἐκείνη ἡ

(1) Πλά. περὶ νόμ. βιβλ. δ'. §. 706.

πληθὺς τῶν οὐτιδανῶν πολιτῶν, ἡ ὁποία ἐδούλευεν εἰς τοὺς ζόλους, καὶ τῆς ὁποίας ἡ δημοκρατία παρέβλεπε τὰ ἀτοπήματα, ὡς χρεωσοῦσα εἰς αὐτὴν τὴν δόξαν τῆς, ἐσυνείδιζεν εἰς τὰς ἐπιδρομὰς τῆς τὰ ἐλαττώματα τῶν πειρατῶν, καὶ γενομένη καθ' ἑκάστην μᾶλλον ἐπιχειρηματικῇ, ἦτον κύριος τῆς ἀγορᾶς, διαβιβάζουσα τὴν ἐξουσίαν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ὄχλου· τὸ ὁποῖον τούτο συμβαίνει σχεδὸν πάντοτε εἰς πολιτείαν, ὅπου τὸ ναυτικὸν ἀκμάζει (1). Δύω, ἢ τρεῖς περιστάσεις ἀποδεικνύουσι μὲ πόσῃ ταχύτητι αἱ ἀρχαὶ τῆς ὀρθότητος, καὶ δικαιοσύνης ἠδυνάτησαν εἰς τὸ ἔθνος.

§. οέ. Μετὰ τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν, ὁ Θεμισοκλῆς δημηγορῶν εἰς τοὺς Ἀθηναίους, εἶπεν, ὅτι εἶχε κατὰ νοῦν μεγάλου ἐπιχείρημα, τὸ ὁποῖον ἐπροξένει πολλὴν ὠφέλειαν, ἐὰν φυλαχθῆ μυσικὸν ἀπὸ τοὺς πολλοὺς. » Ὁ δῆμος ἀπεκρίθη, ὁ » Ἀρισείδης ἄς γένη φύλαξ τοῦ μυσηρίου, καὶ ἡμεῖς τὸν πι- » ρεύομεν. Ὁ Θεμισοκλῆς, ἀφ' οὗ τὸν ἔλαβε κατ' ἰδίαν, εἶ- » πεν εἰς αὐτὸν· ὁ ζόλος τῶν συμμάχων εὐρίσκεται χωρὶς φό- » βου εἰς τὸν λιμένα τῶν Παγασῶν, προβάλλω νὰ τὸν καύ- » σωμεν, καὶ γινόμεθα κύριοι τῆς Ἑλλάδος. — Ἀθηναῖοι, » κεῖπε τότε ὁ Ἀρισείδης, κἀνὲν δὲν εἶναι τόσον ἐπιωφελές, ὡς » ὁ σκοπὸς τοῦ Θεμισοκλέους, ἀλλὰ μῆτε εἶναι κἀνὲν τόσον » ἄδικον.« Δὲν τὸ θέλομεν παντελῶς, ἐφώνησεν ὁμοφώνως ὅλη ἡ συνέλευσις (2). Μετὰ τινὰς χρόνους, οἱ Σάμιοι ἐπρό-

(1) Ἀριστ. πολιτ. βιβλ. ε. κεφ. γ. Πλοῦτ. εἰς Θεμισ. (2) Δημηγορῶν ἐν τοῖς Ἀθηναίοις, ἔφη, τὰ πράξῃ ἔχειν, ὠφέλιμον μὲν αὐτοῖς καὶ σωτήριον, ἀπέρρητον δὲ πρὸς τοὺς πολλοὺς. Τῶν δὲ Ἀθηναίων, Ἀρισείδῃ μὲν φράσαι, κελεύοντων, κἀν ἐκείνος δοκιμάσῃ, περιίενω. Ὁ μὲν Θεμισοκλῆς ἔφραζε τῷ Ἀρισείδῃ τὸ νεώριον ἐμπρῆσαι διανωεῖσθαι τῶν Ἑλλήνων. Ὁ δ' εἰς τὸν δῆμον παρελθὼν, ἔφη, τῆς πράξεως, ἢ διανωεῖται πράξῃ ὁ Θεμισοκλῆς, μηδεμίαν εἶναι, μῆτε λυσιτελεῖσθαι, μῆτε ἀδικωτέραν. Οἱ μὲν οὖν Ἀθηναῖοι διὰ ταῦτα παύσασθαι τῷ Θεμισοκλεῖ προσέταξαν. Πλοῦτ. εἰς Θεμ.

βαλον εἰς τοὺς Ἀθηναίους νὰ παραβῶσιν ἐν ἄρθρον τῆς συνθήκης, τὴν ὁποίαν εἶχον μὲ τοὺς συμμάχους. » Ὁ δῆμος ἐζήτησε πτὴν γνώμην τοῦ Ἀριστίδου. Τὸ πρόβλημα τῶν Σαμίων εἶναι ἠάδικον, ἀπεκρίθη, ἀλλ' ἐπωφελές (1). « Ὁ δῆμος ἐπροτίμησε τὸν σκοπὸν τῶν Σαμίων. Ἐν συντόμῳ μετὰ βραχυτάτου διάσημαί καιροῦ, καὶ ἐπὶ Περικλέους, οἱ Ἀθηναῖοι, εἰς πολλὰς περιστάσεις, ἀναιδῶς ὡμολόγησαν, ὅτι δὲν γνωρίζουσι κανὲν ἄλλο ἰσχυρότερον δικαίωμα τῶν ἔθνῶν, ἢ τὴν δύναμιν (2).

Τ Μ Η Μ Α Γ'.

ΑΙΩΝ ΤΟΥ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ (3).

§. α'. **Ο** Περικλῆς πρὸ πολλοῦ ἐκατάλαβεν, ὅτι ἡ γέννησις, καὶ τὰ πλούτητου ἔδιδον εἰς αὐτὸν μεγαλητέραν ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὑπεροχὴν, καὶ τὸν κατέσαινον ὑποπτον. Ἡῤῥξανε τὰς ταραχάς του καὶ ἄλλητις αἰτία. Γέροντες, οἱ ὁποῖοι ἐγνωρίζον τὸν Πεισίσρατον, ἐνόμιζον, ὅτι τὸν εὕρισκον εἰς τὸν νεὸν Περικλέα. Εἶχε τοὺς ἰδίους χαρακτῆρας, τὸν ἴδιον τόνον τῆς φωνῆς, καὶ τὴν αὐτὴν εὐγλωττίαν (4). Ἔπρεπε νὰ μεταχειρισθῇ μέσα διὰ νὰ κατασῆσῃ αὐτὴν τὴν ὁμοιότητα, καὶ τὰ ἀποτελέσματα, μὲ τὰ ὁποῖα ἦτον συνωδευμένη, συγγνώμης ἄξια. Ἀφιέρωσε τοὺς πρώτους του χρόνους εἰς τὴν σπουδὴν τῆς φιλοσοφίας, χωρὶς νὰ ἀνακατώνηται εἰς

(1) Καὶ γὰρ τὰ χρήματα εἰς Δῆλου βουλευομένων Ἀθηναίε κομισαί παρὰ τὰς συνθήκας, καὶ Σαμίων εἰσηγοιμένων, εἶπεν ἐκεῖνον, ὡς οὐ δίκαιον μὲν, συμφέρον δὲ τοῦ τ' ἔστι. Πλούτ. εἰς Ἀρις. (2) Δίκαια μὲν ἐν τῷ ἀφρωπείῳ λόγῳ ἀπὸ τῆς ἴσης ἀνάγκης κρίνεται, δυνατὰ δὲ οἱ προύχοντες πράσσειν, καὶ οἱ ἀσθενεῖς ξυγχωροῦσι. Θεολ. Βιβ. ε' κεφ 83. (3) Ἀπὸ τοῦ 444, μέχρι τοῦ 404. ἔτους. (4) Πλούτ. Περικλ. §. 155.

τὰς δημοσίας ὑποθέσεις, ἀλλ' ἐφιλοτιμεῖτο μόνον εἰς τῆς ἀνδρίας τὸ προτέρημα (1). Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀριστείδου, καὶ τὴν ἐξουρίαν τοῦ Θεμιστοκλέους, ὁ Κίμων ἔλαβε τοὺς χαλινοὺς τῆς διοικήσεως, ἀλλ' ἀσχολούμενος πολλάκις εἰς μακρινὰς ἐκστρατείας, ἄφινε τὴν ἐπιτροπείαν τῶν Ἀθηναίων νὰ κυμαίνηται ἀνάμεσα εἰς πολλοὺς ἀντεριστὰς ἀνεπιτηδεῖους νὰ τὴν σερεώτῃσι. Τότε ἐφάνη ὁ Περικλῆς, ὅτι ἀπεχώρει ἀπὸ τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν, ὅτι ἠρεῖτο τὰς ἡδονὰς, καὶ ὅτι ἔστυρε τὴν προσοχὴν τοῦ δήμου μὲ τὸ ἥσυχον πολίτευμα, μὲ τὴν εὐπρεπῆ τοῦ σώματος διατήρησιν, μὲ τὴν ἐξωτερικὴν κοσμιότητα, καὶ μὲ ἡθρὰ ἀδιάβλητα (2). Τέλος πάντων ἀνέβη εἰς τὸ βῆμα, καὶ αἱ πρῶταίτου δοκιμαί ἐπροξένησαν εἰς τοὺς Ἀθηναίους ἔκκληξιν. Ὅτι ἐξάθρ ὁ εὐγλωττότερος τῶν ἀνθρώπων, ἦτον δῶρον τῆς φύσεως, ὅτι δὲ ἔγενεν ὁ πρῶτος τῶν ῥητόρων, ἦτον ἀποτέλεσμα τῆς φιλοπονίας του (3).

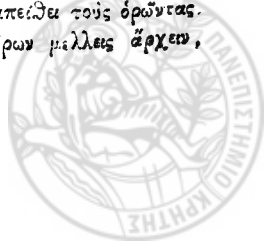
§. β'. Οἱ διάσημοι διδάσκαλοι, αἵτινες τὸν ἐπαιδαγωγῆσαν, καταγιγόμενοι νὰ τὸν φωτίζωσι μὲ τὰς συμβουλάς των, ἀνῆρχοντο μὲ αὐτὸν εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἡθικῆς, καὶ πολιτικῆς ἢ φυσικῆς του ἀγχίνοια οὐκ εἰσποιεῖτο τὰς γνώσεις των (4). Ἐν τεῦθεν ἐκεῖνο τὸ ἐμβριθεὲς φρόνημα, ἐκεῖνο τὸ βάθος τῶν ἐνοιῶν, ἐκεῖνο τὸ γενναῖον ὕφος τοῦ λέγειν, τὸ ὅποιον ἤξευρε νὰ καθηδύνη κατὰ τὴν χρείαν, ἐκεῖναι αἱ χάριτες, τὰς ὁποίας δὲν ἡμέλει παντελῶς, καὶ δὲν ἐπιτηδεύετο ποτέ· καὶ τόσα ἄλλα προτερήματα, τὰ ὅποια τὸν ἔβαλλον εἰς βαθμὸν νὰ καταπειθῆ τοὺς, ὅσους δὲν ἐδύνατο νὰ πληροφορήσῃ, καὶ νὰ δουλαγωγῆ προσέτι τοὺς, ὅσους δὲν ἠμπόρει μῆτε νὰ πληροφορήσῃ μῆτε νὰ καταπειθῆ. Εὕρισκον εἰς τὰς ὁμιλίαις του ἐμφαντικὴν μεγαλειότητα, εἰς τὴν ὁποίαν ὅλα τὰ πνεύματα ὑπετάσσ-

(1) Αἴτ. (2) αἴτ (3) Cicero. de clar. orat. c. 11. Διεδ. βιβλ. 47. §. 96. (4) Πλούτ. αἴτ.

σονται. Τοῦτο ἦτον καρπὸς τῶν συναναστροφῶν του μὲ τὸν φιλόσοφον Ἀναξαγόραν, ὅς τις ἐρμηνεύων εἰς αὐτὸν τὴν ἀρχὴν τῶν ὄντων, καὶ τὰ φαινόμενα τῆς φύσεως, ἐφάνετο, ὅτι ἐμεγάλυνε τὴν ψυχὴν του, ἐκ φύσεως οὖσαν ὑψηλὴν (1). Δὲν τοὺς ἐξέπληττεν ὀλεγώτερον καὶ ἡ ἐμπειρία, μὲ τὴν ὁποίαν ἐβίαζε τοὺς ἐναντίους του, καὶ διέφυγε τὰς ἐριδὰς των. Τὴν ἐδιδάχθη ἀπὸ τὸν φιλόσοφον Ζήνωνα τὸν Ἐλεάτην, ὅς τις πολλάκις τὸν ὠδήγησεν εἰς τὰς πλεκτάνας τῆς σοφιστικῆς διαλεκτικῆς, διὰ τὰ φανερώσῃ εἰς αὐτὸν τὰς κεκρυμμένας ἐξόδους της (2). Ὡσα ἕνα ἀπὸ τοὺς μεγαλητέρους ἀνταγωνιστὰς τοῦ Περικλέους, ἔλεγε συνεχῶς. »Ὅταν τὸν καταβάλλω, καὶ τὸν κρατῶ ὑποκάτω μου, φωνάζει, ὅτι δὲν ἐνικήθη, καὶ καταπαίδει ὅλον τὸν κόσμον« (3).

§. γ'. Ὁ Περικλῆς ἐγνώριζε πολλὰ καλὰ τὸ ἔθνος του, ὡσε δὲν ἐθαμελίωνε τὰς ἐλπίδας του εἰς τὴν θειότητα τοῦ λέγειν· ἐγνώριζεν ἔτι καὶ τὴν ὑπεροχὴν τούτου τοῦ δώρου, ὡσε δὲν ἐφάνετο ὁ πρῶτός του λατρευτής. Πρὶν φανῆ εἰς τὸ κοινόν, ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν, ὅτι ὑπάγει τὰ ὀμιλήσῃ εἰς ἀνθρώπους ἐλευθέρους, Ἕλληνας, καὶ Ἀθηναίους (4). Μὲ ὅλον τοῦτο ἀπεμακρύνετο, ὅσον καὶ ἂν εἴδυετο, ἀπὸ τὸ βῆμα. Δι' ὅτι ἐνθερμος πάντοτε τὰ ἀκολουθῆ μὲ βραδύτητα τὸν σκοπὸν τῆς ὑψώσεώς του, ἐφοβεῖτο, μήπως, μὲ νέας ἐπιτυχίας, σβέσῃ τὴν ἐντύπωσιν τῶν πρώτων, καὶ φέρῃ τάχις τὸν θαυμασμὸν τοῦ δήμου εἰς ἐκεῖνον τὸν βαθμὸν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον, ἀπαραίτητον ἦτον, τὰ πέσῃ. Ἐκρινον τότε, ὅτι ῥήτωρ, ὅς τις ἀπαξιοῖ τὰ ἀνήκοντα εἰς αὐτὸν χειροκτυπήματα, ἦτον ἄξιος τῆς ἐπι-

(1) Αὐτ. (2) αὐτ. (3) Ὅταν, εἶπεν, ἐγὼ καταβάλλω παλαιῶν, ἐκείνος ἀντιλέγων, ὡς οἱ πέπτωκε, νικᾷ, καὶ μεταπαίδει τοὺς ὄρωντας. Πλούτ. εἰς Περικ. (4) Πρόσεχε, Περικλῆς, ἐλευθέρων μάλλιν ἀρχῶν, Ἕλληνων, καὶ Ἀθηναίων, ὁ αὐτ. Ἀποφ.

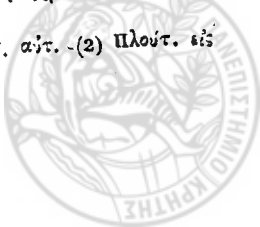
ζησίας, τὴν ὁποῖαν δὲν ἐξήτει, καὶ ὅτι αἱ ὑποθέσεις, τὰς ὁποίας ἀναφέρει, ἔπρεπε νὰ ᾖναι ἀξιολογώταται· ἐπειδὴ τὸν βιάζουσι νὰ λύη τὴν σιωπὴν (1). Τὸ ἀκόλουθόν συμβεβηκὸς τοὺς κατέστησε νὰ λάβωσιν ὑψηλὴν ἰδέαν τῆς ἐξουσίας, τὴν ὁποῖαν εἶχεν εἰς τὴν ψυχὴν του. Ἐν μᾶ τῶν ἡμερῶν ἡ συνέλευσις ἐξετάθη μέχρι νυκτός, ἓνας ἀπλοῦς πολίτης δὲν ἔπαυσεν ἀπὸ τοῦ νὰ διακόπη τὸν λόγον του, νὰ τὸν ἐρωτᾷ, νὰ τὸν ἀτιμάξῃ, καὶ νὰ τὸν ἀκολουθῇ με ὕβρεις ἕως εἰς τὴν οἰκίαν του. Ὁ Περικλῆς ἐπρόσαξε με ἀνεξικακίαν ἓνα ἀπὸ τὰ ἀνδράποδά του, νὰ λάβῃ φανόν, καὶ νὰ ὀδηγήσῃ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν οἰκίαν του (2). Ὅταν εἶδον τελευταῖον, ὅτι πανταχοῦ δεικνύει, ὅχι μόνον τὸ προτέρημα, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρετὴν εἰς τὴν περίσσειαν ἀρμόζουσαν, κατ' ἰδίαν τὴν κοσμιότητα, καὶ τὴν ἐγκράτειαν τῶν παλαιῶν χρόνων, εἰς τὰς ἀξίας τῆς διοικήσεως, ἀφιλοκέρδειαν, καὶ ἀμετάβλητον ἐπιείκειαν, εἰς τὴν διοίκησιν τῶν στρατευμάτων, τὴν προσοχὴν νὰ μὴ δίδῃ τί εἰς τὴν τυφλὴν τύχην, καὶ νὰ κινδυνεύῃ καλλίτερα τὴν ὑπόληψίν του, ἢ τὴν σωτηρίαν τῆς πολιτείας (3), ἐσοχάσθησαν, ὅτι ψυχὴ, ἠξεύρουσα νὰ καταπατῇ τοὺς ἐπαίνους, καὶ τὰς ὕβρεις, τὰ πλούτη, τὰ περιττὰ, καὶ αὐτὴν τὴν δόξαν, ἔπρεπε νὰ ἔχῃ διὰ τὸ κοινὸν καλὸν ἐκείνην τὴν ἔνθερον δραστηριότητα, ἢ ὁποία καταδαμάζει τὰ ἄλλα πάθη, ἢ καὶ τὰ ἐνώνει εἰς μίαν μόνην αἴσθησιν. Αὕτη ἐστάθη περὶ πλέον ἐκείνη ἢ ἀπάτη, ἢ ὁποία ὕψωσε τὸν Περικλέα. Ἐκεῖνος δὲ ἤξευρε νὰ τὴν διατηρῇ ἐγγὺς τεσσαράκοντα χρόνους (4) εἰς ἔθνος πεφωτισμένον, φίλαρχον, καὶ τόσον εὐκόλως ἀποκείμενον ἀπὸ τὸν θάυματον, καθὼς καὶ ἀπὸ τὴν ὑποταγὴν του.

§. δ'. Κατ' ἀρχὰς διμερίσθη με ἄλλους τὴν εὐνοίαν τοῦ δήμου, πρὶν τὴν ἀποκτῆσθαι ὁλόκληρον. Ὁ Κίμων ἐκράτει

(1) Πλούτ. εἰς Περικ. §. 155. (2) αὐτ. (3) αὐτ. (4) αὐτ.

τὸ μέρος τῶν εὐγενῶν, καὶ πλουσίων, ὁ Περικλῆς, τὸ τοῦ δήμου, τὸν ὁποῖον κατεφρόνει, καὶ ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔλαβε μεγάλην δύναμιν. Ὁ Κίμων διὰ νομίμων μέσων ἀπέκτησεν εἰς τὰς ἐκστρατείας του τυχαῖα ἀγαθὰ ἄπειρα, τὰ ἐμεταχειρίζετο νὰ καλλωπίζη τὴν πόλιν, καὶ νὰ παραμυθῆται τοὺς δυσυχεῖς. Ὁ Περικλῆς, ἐπειδὴ ὑπερεῖχεν εἰς τὴν δύναμιν, ἐξώθευε τὸν θησαυρὸν τῶν Ἀθηναίων, καὶ τῶν συμμάχων, ἐγέμιζε τὰς Ἀθήνας ἀπὸ ἀρισουργήματα τεχνῶν, ἐδιώριζε σιτηρέσια εἰς πτωχοὺς πολίτας, διένειμεν εἰς αὐτοὺς μερίδα τῶν ἀπεκτημένων δι' ὄπλων τόπων, ἐπολλαπλασίαζε τὰς ἐορτάς, ἐχάριζε πληρωμὴν τῆς παρουσίας εἰς τοὺς κριτάς, καὶ εἰς ταὺς, ὅσοι παρίσανται εἰς τὰ θεάματα (1), καὶ γενικὰς συνελεύσεις. Ὁ δῆμος, βλέπων μόνον τὴν δίδουσαν χεῖρα, ἔκλειε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπὸ τὴν πηγὴν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξεκενούντο, καὶ ἄρχησε νὰ συνάπτηται βαθυμῶδὸν μὲ τὸν Περικλέα, ὅς τις, διὰ νὰ τὸν προσηλώσῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν του μὲ περισσοτέραν ἔτι δύναμιν, τὸν ἀπεδείκνυε συνεργὸν τῶν ἀδικιῶν του, καὶ τὸν ἐμεταχειρίζετο ὄργανον, διὰ νὰ ἐπιχειρισθῇ ἐκεῖνα τὰ τολμηρὰ κινήματα, τὰ ὁποῖα φανερούμενα, αὐξάνουσι τὴν δύναμίν του. Ὁ Κίμων ἐξωρίσθη, ψευδῶς ἐγκαλούμενος, ὅτι εἶχεν ἀνταποκρίσεις ὑπόπτους μὲ τοὺς Λακεδαιμονίους (2), καὶ, ὑπὸ οὐτιδανὰς προφάσεις, ἀνέτρεψε τὴν ἐξουσίαν τοῦ Ἀρείου πάγου, ἡ ὁποία ἀνθίστατο μὲ αὐστηρότητα εἰς τὴν ἀναίδειαν τῶν ἡθῶν, καὶ νεωτερισμῶν (3). Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κίμωνος, Θουκυδίδης ὁ γυναικάδελφός του, ἐπροσπάθησε νὰ ὑποσηρίξῃ πάλιν τὸ κλονούμενον μέρος τῶν πρώτων πολιτῶν, δὲν εἶχε μὲν τὰ στρατιωτικὰ προτερήματα τοῦ Περικλέους, ἀλλ' ἦτον οὕτως ἔμπειρος, ὡς καὶ ἐκεῖνος, νὰ δημαγωγῆ τὰ πνεύματα, καὶ μέχρι τινὸς διετή-

(1) Ἀρισ. πολιτ. βιβλ. β'. κεφ. β'. Πλούτ. αἰτ. (2) Πλούτ. εἰς Κίμ. §. 48g. (3) ὁ αὐτ. εἰς Περικ. 157.

ρησε τὴν ἰσοσθμίαν, ἀλλὰ τελευταῖον ὑπέπεσε καὶ αὐτὸς εἰς τὰς αὐστηριότητας τοῦ ὀσρακισμοῦ (1). "Ἐκτοτε ὁ Περικλῆς μετέβαλε τὸ σύστημα, ἐταπείνωσε τὸ μέρος τῶν πλουτίων, κολακεύων τὸν δῆμον, ὑπεδούλωσε τὸν δῆμον, κατασέλλων τὰς δοκροφροσύνας του, ἄλλοτε μὲν μὲ ἀπεριόριστον ἀντίθεσιν, ἄλλοτε δὲ μὲ τὴν φρόνησιν τῶν συμβουλῶν του, ἢ μὲ τὰ θέλγητρα τῆς εὐγλωττίας του (2). Κάθε πρᾶγμα ἐπράττετο, κατὰ τὰς θελήσεις του, κάθε πρᾶγμα ἐγένετο, ὡς πρὸς τὸ φαινόμενον, κατὰ τοὺς συζημένους νόμους, καὶ ἡ ἐλευθερία, βεβαιωμένη μὲ τὴν φύλαξιν τῶν δημοκρατικῶν μορφῶν, ἐλείποθύμει, χωρὶς νὰ τὸ αἰσθάνηται κανεὶς, ὑπὸ τὴν βαρύτητα τῆς ἀγχινείας.

§. ε'. "Ὅσον περισσότερον ἦν ξανεν ἡ δύναμις τοῦ Περικλέους, τόσον ὀλιγώτερον ἐδημοσίευσεν καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην, καὶ τὴν παρουσίαν του. Περικεκλεισμένος εἰς μικρὸν κύκλον συγγενῶν, καὶ φίλων, ἠγρύπνει, ἀπὸ τὸ βᾶθος τῆς καταφυγῆς του, δι' ὅλα τὰ μέρη τῆς διοικήσεως, ἐν ᾧ τὸν ἐνόμιζον ἀσχολούμενον εἰς τὸ νὰ εἰρηνοποιῇ, ἢ νὰ συγχύσῃ τὴν Ἑλλάδα. Οἱ Ἀθηναῖοι, εὐάγωγοι εἰς τὴν ἔλκουσαν αὐτοὺς ὀρμὴν, εὐλαβοῦντο τὸν ἐνεργόν της· ἐπειδὴ τὸν ἔβλεπον, ὅτι ἐξήτει σπανίως τὰς ψήφους τῶν, καὶ ὄντες τόσον ὑπερβολικοὶ εἰς τὰς ἐκφράσεις τῶν, ὅσον καὶ εἰς τὰ φρονήματα τῶν, παρίστων τὸν Περικλέα μὲ χαρακτῆρας τοῦ δυνατωτέρου τῶν Θεῶν. "Ἄν ἤκουον τὴν φωνὴν του εἰς περιστάσεις χρειώδεις, ἔλεγον, ὅτι ὁ Ζεὺς τῷ ἐνεπισεύθη τὰς ἀσραπὰς, καὶ τοὺς κεραυνούς (3). "Ἄν εἰργάζετο κανέν ἔργον εἰς τοὺς ἄλλους διὰ μέσου τῶν οἰκείων του, ἐνθυμοῦντο, ὅτι ὁ βασιλεὺς τῶν οὐρανῶν ἀφίνει εἰς τὰ ὑποδείξερα πνεύματα τὰς κατὰ μέρος διοικήσεις τοῦ παντός. Ὁ Περικλῆς ἐξήπλωσε μὲ

(1) Αὐτ. (2) αὐτ. (3) Ἄριστοφ. Ἀχαρ. στίχ. 529. Πλούτ. αὐτ. ricer. orat. c. 9.

λαμπρὰς νίκης τὰς ἐπικρατείας τῆς δημοκρατίας. Ἄλλ' ὅταν εἶδε τὴν δύναμιν τῶν Ἀθηναίων εἰς κῆππαιαν ὕψωσιν, ἐνόμισεν, ὅτι ἤθελεν ἦναι ἐντροπὴ, νὰ τὴν ἀφήσῃ νὰ ἀδυνατήσῃ, καὶ δυσυχία, νὰ τὴν αὐξήσῃ ἔτι. Ἡ θεωρία αὕτη διέφυγεν ὅλας τοὺς πράξεις, καὶ ὁ Θράμβος τῆς πολιτικῆς τοῦ ἐσάθῃ, νὰ περικρατῇ, τόσον διεξοδικὸν χρόνον, τοὺς Ἀθηναίους εἰς ἀπραξίαν, τοὺς συμμάχους εἰς ὑποταγὴν, καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους εἰς σέβας. Οἱ Ἀθηναῖοι, ζέοντες ἀπὸ τῆς αἰσθητικῆς τῶν δυνάμεών τους, ἐκείνῃ λέγω τὴν αἰσθητικῆς, ἦτες, εἰς μὲν τὰς ὑψηλὰς τάξεις, παράγει τὴν ὑψηλοφροσύνην, καὶ ἀλαζονείαν, εἰς δὲ τὸν σαρφετώδη λαόν, τὴν αὐθάδειαν, καὶ θηριωδίαν, δὲν εὐχαρισοῦντο πλέον, ὅτι ἐξουσίαζον τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ἐμελέτων τὴν πόρθησιν τῆς Αἰγύπτου, τῆς Καρχηδόνας, τῆς Σικελίας, καὶ τῆς Τυρρηνίας. Ὁ Περικλῆς τοὺς ἄφινε νὰ ἐξατμίξωσιν αὐτοὺς τοὺς εὐρυχώρους σκοπούς, καὶ ἦτον μᾶλλον προσεκτικὸς εἰς τὰ κινήματα τῶν συμμάχων (1).

§. 5. Ἡ δημοκρατία ἄρχισεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον νὰ συντρίβῃ τοὺς δεσμούς τῆς ἰσότητος, οἱ ὅποιοι ἐκράτουν σφικτὰ τὴν συμμαχίαν· ἄρχισε νὰ βαρύνῃ ἐπάνω της τὸν ζυγόν, ὅς τις τὴν ἐταπεινῶνε περισσότερο ἀπὸ τὸν βαρβαρικόν· ἐπειδὴ κατὰ ἀλήθειαν εὐκολώτερα συνειθίζουσιν εἰς τὴν βίαν, ἢ εἰς τὴν ἀδικίαν. Οἱ σύμμαχοι, πρὸς τοὺς ἄλλοις δικαιολογήμασιν, κατηγοροῦν τοὺς Ἀθηναίους, ὅτι ἐμεταχειρίσθησαν εἰς καλλωπισμὸν τῆς πόλεως τῶν τὰ χρήματα, τὰ ὅποια ἐσυμφώνησαν νὰ δίδωσι κατ' ἔτος, διὰ νὰ ἐξακολουθῇ κατὰ τῶν Περσῶν ὁ πόλεμος. Ὁ Περικλῆς ἀπεκρίθη, ὅτι οἱ εἰσὸι τῆς δημοκρατίας τοὺς ὑπερασπίζονται ἐναντίον τῶν βαρβαρικῶν ἐνοχλήσεων, καὶ δὲν ἔχει αὕτη κῆμμίαν ἄλλην ὑπόσχεσιν νὰ

(1) Ἰσοκ. περὶ εἰρ. §. 402 Πλούτ. εἰς Περικ. §. 164.

ἐκπληρώσῃ (1). Αὕτη ἡ ἀπόκρισις διήγειρεν εἰς ἀποστάσιον τὴν Εὐβοίαν, Σάμον, καὶ Βυζάντιον, ἀλλ' ἡ Εὐβοία ἐντὸς ὀλίγου ὑπετάγη πάλιν εἰς τοὺς Ἀθηναίους (2), τὸ Βυζάντιον τοῖς ἔσειλε τὸν συνειθισμένον φόρον (3). ἡ Σάμος, μετὰ ἀντίστασιν αὐστηράν, τοῖς ἐπλήρωσε τὰ ἔξοδα τοῦ πολέμου, παρέδωκε τὰς τριήρεις, καθεῖλε τὰ τείχη της, καὶ ἔδωκεν ὀμήρους (4). Ἡ συμμαχία τῆς Πελοποννήσου εἶδεν εἰς αὐτὸ τὸ παράδειγμα τῆς αὐστηρότητος, νέαν ἀπόδειξιν δεσποτισμοῦ, τὸν ὁποῖον οἱ Ἀθηναῖοι ἐμεταχειρίζοντο εἰς τοὺς συμμάχους των, καὶ ποτε ἤθελόν τὸν βάλῃ εἰς πρᾶξιν καὶ κατὰ τῶν ἐχθρῶν τους. Τεταραγμένη ἀπὸ πολὺν καιρὸν διὰ τὰς ὀρμητικὰς των προόδους, καὶ παντελῶς μὴ ἐπιστηριζομένη εἰς τὰς ἀναμεταξύτων συνθήκας, ἐπικυρωμένας μὲ τριάκοντα ἐτῶν ἀνακωχὴν (5), ἐδύνατο πολλάκις νὰ ἀναχαιτίσῃ τὸν δρόμον τῶν νικῶν αὐτῶν, ἂν ἠμπόρει νὰ καταπέισῃ τὴν ἄκραν ἀντίστασιν τῶν Λακεδαιμονίων διὰ κάθε εἶδος πολέμου.

§. ζ. Τοιαύτη ἦτον ἡ διάθεσις τῶν πνευμάτων μεταξὺ τῶν ἔθνῶν τῆς Ἑλλάδος. Ὁ Περικλῆς, εἰς μερικοὺς μὲν ἦτον μιστὸς, εἰς ὅλους δὲ φοβερός· ἡ βασιλεία του (ἐπειδὴ αὐτὸ τὸ ὄνομα δίδουσιν εἰς τὴν διοίκησίν του) (6) δὲν ἐκλονήθη παντελῶς ἀπὸ τὰς κραυγὰς τοῦ φόβου, καὶ ἔτε ὀλιγώτερον ἀπὸ τοὺς σατυρισμοὺς, καὶ ἀσεϊότητας, τὰ ὁποῖα ἐσυχωροῦντο ἐναυτίον του εἰς τὸ θέατρον, ἢ εἰς τὰς συνομιλίαις. Ἀλλ' αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς ἐκδικήσεως, τὸ ὁποῖον παρηγορεῖ τὸν δῆμον εἰς τὴν ἀδυναμίαν του, διεδέχθησαν τελευταῖον γογγυσμοὶ κρύφιοι, καὶ μεμιγμένοι μὲ μυσηριώδη ταραχὴν, οἱ ὁποῖοι ἐπροφήτευσαν ἐπανάστασιν προσεγγίζουσαν. Οἱ ἐχθροὶ του,

1) Αὐτ. (2) Θουκ. βιβλ. α'. κεφ. ριδ'. Διόδ. αὐτ. (3) Θουκ. αὐτ. (4) αὐτ. Πλού. εἰς Περικ. (5) Τῷ 445, ἔτει πρὸ Χ. Dodw. (6) Θουκ. βιβλ. β'. κεφ. ξε'. Πλούτ. αὐτ.

μη δυνάμενοι νὰ τὸν κτυπήσωσι κατ' εὐθείαν, ἐδοκίμαζον τὰς δυνάμεις των κατὰ τῶν, ὅσοι ἤξιώθησαν τῆς ὑπέρασπίσεως, ἢ τῆς φιλίας τοῦ. Ὁ Φειδίας, διωρισμένος εἰς τὴν διοίκησιν τῶν μεγαλοπρεπῶν ἀναθημάτων, τὰ ὅποια ἐκόσμου τὰς Ἀθήνας, ἐγκλήσθη, ὅτι ἔκλεψε μέρος τοῦ χρυσοῦ, μὲ τὸ ὅποιον ἔμελλε νὰ καλλωπίσῃ τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς, ἐδικαιώθη, καὶ μὲ ὄλον τοῦτο ἀπωλέσθη εἰς τὰ δεσμά. Ἀναξαγόρας, ὁ πλεὸς ζηλωτὴς ἴσως τῆς θρησκείας ἀπὸ τοὺς φιλοσόφους, ἤχθη εἰς τὴν δικαιοσύνην δι' ἐγκλημα ἀσεβείας, καὶ ἐβιάσθη νὰ φύγῃ. Ἡ γυνὴ, ἡ ἐπέραστος φίλη τοῦ Περικλέους, ἡ διάσημος Ἀσπασία, κατακριθεῖσα, ὅτι ὕβρισε τὴν θρησκείαν μὲ τῶν λόγων της, καὶ τὰ ἤθη, μὲ τὸ πολίτευμά της, ἡ ἰδία συνηγόρησε τὴν κρισιολογίαν της, καὶ τὰ δάκρυα τοῦ ἀνδρός της μόλις τὴν ἤρπασαν ἀπὸ τὴν αὐστηρότητα ⁽¹⁾ τῶν κριτῶν. Αἱ προσβολαὶ αὗται ἦσαν μόνου προοίμιον τῶν, ὅσων ἔμελλον ὁ ἴδιος νὰ δοκιμάσῃ, ἀλλ' ἀνέλπισόν τι συμβεβηκὸς ἀνήγειρε τὰς ἐλπίδας του, καὶ ἐσερέωσε πάλιν τὴν ἐξουσίαν του.

§. η'. Ἡ Κέρκυρα ⁽²⁾, ἀπότινας χρόνους, εἶχε πόλεμον μὲ τὴν Κορίνθον, ἀπὸ τὴν ὁποίαν κατήγετο. Κατὰ τὸ κοινὸν δικαίωμα τῆς Ἑλλάδος, κῆμμία δυνάμεις ξένη δὲν ἔπρεπε νὰ ἀνακατῶνται παντελῶς εἰς τὰς γινομένας διαφορὰς μεταξὺ μητροπόλεως, καὶ ἀποικίας. Ἀλλ' ἐπειδὴ εἰς τοὺς Ἀθηναίους ἦτον συμφέρον νὰ ἐνωθῶσι μὲ δῆμον, ὁ ὁποῖος ἤμαξεν εἰς τὴν θαλασσίαν δυνάμειν, καὶ ἠμπόρει διὰ τῆς τοποθεσίας του νὰ ὠφελῇ τὴν διάβασιν τῶν σόλων αὐτῶν εἰς τὴν Σικελίαν, καὶ Ἰταλίαν, τὸν ἐδέχθησαν εἰς τὴν συμμαχίαν τους, καὶ ἔσειλαν εἰς αὐτὸν βοήθειαν. Οἱ Κορίνθιοι ἐκοινολόγησαν, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι διέλυσαν τὴν ἀνακωχὴν. Ποτίδαια,

(1) Διόδ. αἰτ. Πλοῖτ. αἰτ. Φιλοχ. παρὰ σχλ. Ἀριστοφ. εἰρ. εἰ. 604. (2) Θεουκ. βιβλ. α'. κεφ. 25.

ἄλλη ἀποικία τῶν Κορινθίων, οἰκειοποιήθη τὸ μέρος τῶν Ἀθηναίων, οὗτοι δὲ ὑποπτευόμενοι εἰς τὴν πίσιν τῆς, ἐδιώρισαν εἰς αὐτήν, ὅχι μόνον νὰ τοῖς δώσῃ ἀμήρους (1), ἀλλ' ἔτι νὰ κρημίσῃ τὰ τείχη τῆς, καὶ νὰ διώξῃ τοὺς πολιτάρχας, τοὺς ὁποίους, κατὰ τὴν συνήθειαν, ἐδέχετο κατ' ἔτος ἀπὸ τὴν μητρόπολιν τῆς. Ἡ Ποτιδῆα ἠνώθη μὲ τὴν συμμαχίαν τῆς Πελοποννήσου, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἐπολιόρχησαν (2). Οἱ Ἀθηναῖοι, πρὸ χρόνων τινῶν, διὰ τινὰς παραμικρὰς προφάσεις, ἀπηγόρευσαν τὴν εἴσοδον τῶν λιμένων, καὶ ἀγορῶν τοὺς εἰς τοὺς Μεγαρεῖς, συμμαχοὺς τῶν Λακεδαιμονίων (3). Ἄλλαι πόλεις ἀνεξέναζον, ὅτι ἐσερήθησαν τοὺς νόμους, καὶ τὴν ἐλευθερίαν των· ἡ Κόρινθος, ἐπιθυμοῦσα νὰ ἀνάψῃ γενικὸν πόλεμον, οἰκειοποιήθη τὰς διαφορὰς των, καὶ εἶχεν ἐπιτηδειότητα νὰ τὰς καταπέσῃ, νὰ ζητῶσι τὴν χρεωσομένην ἰκανοποίησιν ἀπὸ τοὺς Λακεδαιμονίους, προέδρους τῆς συμμαχίας τῆς Πελοποννήσου (4). Οἱ πρέσβεις τῶν διαφορῶν ἐκείνων πόλεων ἔρχονται εἰς Λακεδαίμονα, τοὺς συναθροίζουσιν, ἐξέτουσι τὰ δικαιολογήματά των τόσου φιλιβερά, ὅσον καὶ ζωηρά, προβάλλουσιν, ὅτι ὑποφέρουσιν, ὅτι ἔχουσι νὰ φοβῶνται, ὅτι διορίζει ἡ δικαία ἐκδίκησις, καὶ ὅτι ἐμπνέει ἡ ζηλοτυπία, καὶ τὸ μῖτος. Ὅταν τὰ πνεύματα διετέθησαν νὰ δεχθῶσι τὰς ἰσχυροτέρας ἐντυπώσεις, τότε ἓνας ἀπὸ τοὺς πρέσβεις τῆς Κορίνθου, λαμβάνει τὸν λόγον (5), καὶ οὐνειδίζει τοὺς Λακεδαιμονίους δι' ἐκείνην τὴν ἀγαθὴν πίσιν, ἡ ὁποία δὲν τοῖς συγχωρεῖ νὰ ὑποπτεύωνται τὴν κακοπισίαν τῶν ἄλλων· δι' ἐκείνην τὴν μετριότητα, ἡ ὁποία, νομιζομένη εἰς αὐτοὺς, ὡς ἀξία των, τοὺς ἀποκαθιστᾷ πάντῃ ἀδιαφόρους εἰς τὰ συμφέροντα τῶν ἐγγύς δυνάμεων.

» Ποσάκις σὰς εἰδαποτήσαμεν διὰ τοὺς σκοποὺς τῶν Ἀθηναίων;

(1) Ὅμηροι, οἱ δειδόμενοι ἄνθρωποι δι' ἐμπιστοσύνην, ὡς ἐνέχουσιν.

(2) αὐτ. (3) Θουκ. καὶ Διόδ. αὐτ. (4) Θουκ. αὐτ. (5) αὐτ.

καὶ τίς ἢ χρεῖα νὰ τοὺς ἀνακαλῶμεν ἔτι; Ἡ Κέρκυρα, τῆς ἧς οὐδὲν ἢ θαλασσία δύναμις δύναται τόσον πολλὰ εὐκαίρως νὰ βοηθῇ τὰς δυνάμεις ἡμῶν, εἰσῆλθεν εἰς τὴν συμμαχίαν ἡμῶν. Ἡ Ποτιδαῖα, ἐκεῖνο τὸ φρούριον, ὅπου δύναται νὰ βοηθῇ τὰ εἰς τὴν Θράκην κτήματά μας, μέλλει νὰ πέσῃ εἰς τὰς χεῖράς των. Σᾶς, ἡμεῖς ἐγκαλοῦμεν, ἐάν τὰ χάσωμεν ἡμεῖς, οἵτινες, μετὰ τὸν Μηδικὸν πόλεμον, ἐσυγχωρήσατε ἡμῶν τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν, νὰ ἐνδυναμώσωσι τὴν πόλιν τους καὶ νὰ ἐκτείνωσι τὰς πορθητικὰς ἐπιχειρήσεις των, σᾶς, οἵτινες ἦσθε ὑπερασπισαὶ τῆς ἐλευθερίας, καὶ μὲ τὴν σιωπῆν σας δεξιούσθε τὴν δουλείαν· σᾶς, οἵτινες σκέπτεσθε, ὅταν πρέπη νὰ ἐνεργηθῆται, καὶ δὲν φροντίζετε τὴν ὑπεράσπισίν σας, παρὰ, ὅταν ὁ ἐχθρὸς πέσῃ ἐπάνω σας, μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις. Ἐνθυμούμεθα ἔτι, ὅτι οἱ Πέρσαι ἐξεληθόντες ἀπὸ τὸ βάθος τῆς ἀσῆας; διεῆλθον τὴν Ἑλλάδα, καὶ εἰσῆλθον ἕως εἰς τὴν Πελοπόννησον, καὶ ἦσθε ἡσυχοὶ εἰς τὰς οἰκίας σας. Δὲν ἔχετε νὰ ἀντιπαραταχθῆτε μὲ ἕθνος μεμακρυσμένον, ἀλλὰ μὲ δῆμον, ὅς τις εὐρίσκεται εἰς τὰς θύρας σας, μὲ ἐκείνους λέγω τοὺς Ἀθηναίους, τῶν ὁποίων τὰς μεθόδους, καὶ ἰδιώματα οὐ ποτὲ δὲν ἐγνώρισάτε, καὶ κατὰ τὸ παρὸν ἔτι δὲν γνωρίζετε. Ἡ Πνεύματα ἔνθερμα νὰ πλάττωσιν ἐπιχειρήματα, ἔμπειρα νὰ πρᾶξαι συμβεβάζουσι μὲ τὰς περιστάσεις, ἐτοιμότατα νὰ τὰ ἐκπληρῶσιν, ὡς τὸ ἐξουσιάζειν, καὶ ἐπιθυμῶν παρ' αὐτοῖς κεῖναι τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, τόσον αὐθάδη, ὡς θαρρῶσιν, ὅτι ἐκγυμνοῦνται ἀπὸ τὰ, ὅσα δὲν ἠμπόρεσαν νὰ ἐξουσιάσωσι, καὶ τόσον ἀκόρετα, ὡς ποτὲ δὲν εὐχαριστοῦνται εἰς ὅσα ἀπέκτησαν. Ἐθνος γενναῖον, καὶ ταραχοποιὸν, τοῦ ὁποίου ἡ κατὰ φύσιν αὐξάνει μὲ τὸν κίνδυνον, καὶ ἡ ἐλπίς μὲ τὰς δυστυχίας, ὅπου θεωρεῖ τὴν εἰρήνην, ὡς βασανιστήριον, καὶ τὸ ὁποῖον, οἱ Θεοὶ ἀγανακτήσαντες, ἔρριψαν ἐπάνω εἰς τὴν

ἡγῆν, διὰ νὰ μὴν ἔχη ποτὲ ἀνάπαυσιν, καὶ νὰ μὴν ἀ-
 ἡφίη καὶ ἄλλους ποτὲ εἰς αὐτήν. Τί ἀντιθέτετε εἰς τό-
 ἡσα προνόμια; Σκοποῦς ὑποδεεσέρουσ τῶν δυνάμεών σας· δυα-
 ἡπισίαν, εἰς τὰ φρονιμώτερα ἐπιχειρήματα, βραδύτητα, εἰς
 ἡτὰς πράξεις, ἀνανδρίαν, εἰς τὰς ἐλαχίστας ἐναντιότητας,
 ἡφόβου, μήπως ἐκτείνητε τὰς δεσποτείας σας, ἀμέλειαν
 ἡεἰς τὸ νὰ τὰς φυλάττηται. Ὅλα αὐτὰ, καὶ αἱ ἴδιαι ἔτι ἀρ-
 ἡχαί σας εἶναι τόσον βλαπτικὰ εἰς τὴν ἀνάπαυσιν τῆς Ἑλλά-
 ἡδος, ὅσον, καὶ εἰς τὴν ἀσφάλειάν σας ἐπικίνδυνα. Τὸ
 ἡνὰ μὴ πολεμῆ τινὰ κάνεις, πρέπει νὰ ἦναι εἰς βαθμὸν,
 ἡνὰ μὴ πολεμῆται ποτέ. Οἱ τρόποι οὗτοι δὲν φαίνονται
 ἡεἰς ἐσᾶς πάντοτε, ἱκανοί, διὰ νὰ βεβαιώνωσι τὴν εὐτυ-
 ἡχίαν ἐνὸς δήμου. Δὲν θέλετε νὰ ἐκδικῶσι τὴν ἀδικίαν,
 ἡὅταν ἀπ' αὐτὴν δὲν ἐξέρχεται ἀπολύτως καμμία ζημία διὰ
 ἡτὴν πατρίδα. Ἀξίωμα ὀλέθριον, τὸ ὀπείον, ἀφ' οὗ οἰκειο-
 ἡποιθῶσι γειτονικὰ ἔθνη, μόλις ἤθελε σᾶς ὑπερασπισθῆ ἀ-
 ἡπὸ τὰς ἐπιδρομάς των. Ὡ Λακεδαιμόνιοι, τὸ πολίτευμά σας
 ἡπολλὰ περισφίγγεται ἀπὸ τὴν ἀπλότητα τῶν παλαιῶν αἰώ-
 ἡνων. Ἄλλος χρόνος, ἄλλα ἔθνη, ἄλλο σύστημα. Ἡ σαθερό-
 ἡτης τῶν νόμων ἤθελεν ἀρμόζει μόνον εἰς πόλιν, ἣτις ἐδύ-
 ἡνατο νὰ καρποῦται αἰωνίαν εἰρήνην· ἀλλ' ἀφ' οὗ, δι' ἧς
 ἡἔχει μὲ τὰ ἄλλα ἔθνη σχέσεις, τὰ συμφέροντά της καθί-
 ἡησανται πλέον συμπεπλεγμένα, χρειάζεται εἰς αὐτὴν λεπτο-
 ἡτέρα πολιτικῆ. Ἀπορρίψατε λοιπὸν κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν
 ἡἈθηναίων ἐκείνην τὴν εὐθύτητα, ἣτις δὲν ἤξεύρει νὰ συμ-
 ἡμορφοῦται μὲ τὰ συμβεβηκότα· ἐξέλθετε ἀπὸ ἐκείνην τὴν
 ἡἀναλγησίαν, ἣ ὁποία σᾶς κρατεῖ κλεισμένους εἰς τὸν περὶ-
 ἡβολὸν τῶν τειχῶν σας. Ὁρμήσατε κατὰ τῆς Ἀττικῆς· μὴ
 ἡβιάσατε συμμάχους, φίλους πεισοῦς, νὰ τρέξωσιν εἰς τὰς ἀγ-
 ἡκάλας τῶν ἐχθρῶν σας, καὶ γενόμενοι ἀρχηγοὶ τῶν ἐθνῶν

πῆς Πελοποννήσου, δεχθῆτε ἄξιοι τῆς ἐφορείας, τὴν ὁποίαν ποὶ πατέρες σας ἀνέθηκαν εἰς τὰς ἀρετὰς σας. «

§. 9. Πρέσβεις Ἀθηναῖοι, τοὺς ὁποίους ἄλλαι ὑποθέσεις ἤγαγον εἰς τὴν Λακεδαιμόνα, ἔλαβον ἄδειαν νὰ ὁμιλήσωσιν, ὅχι διὰ νὰ ἀπαντήσωσιν εἰς τὰς, ὅσας ἤκουσαν, κατηγορίας· ἐπειδὴ οἱ Λακεδαιμόνιοι δὲν ἦσαν κριταίων, ἀλλ' ἤθελον νὰ καταπέισωσι μόνον τὴν συνέλευσιν, νὰ ἀναβάλῃ ἀπόφασιν, ἡ ὁποία ἠμπόρει νὰ λάβῃ σκληρὰς ἀκολουθίας. Ἐκαμὴν ἀνάμνησιν μὲ πολιτικὸν τρόπον τῶν μαχῶν τοῦ Μαραθῶνος, καὶ Σαλαμῖνος. Εἰς αὐτὰς οἱ Ἀθηναῖοι ἠρίζευσαν, καὶ, ἀποδιώξαντες τοὺς βαρβάρους, ἔσωσαν τὴν Ἑλλάδα. Δῆμος ἄξιος τῶν μεγάλων κατορθωμάτων, ἀναμφιβόλως πρέπει νὰ ἦναι ἀξιόσεβαστος. Ὁ φθόνος προσάπτει εἰς αὐτὸν σήμερον ἔγκλημα, τὴν ἐξουσίαν, τὴν ὁποίαν ἔχει εἰς κάποιον μέρος τῶν Ἑλληνικῶν ἐθνῶν, ἀλλ' ἡ ἰδία Λακεδαιμῶν τὴν παρεχώρησεν εἰς αὐτὸν, τὴν διατηρεῖ· ἐπειδὴ δὲν δύναται νὰ τὴν ἀφήσῃ χωρὶς νὰ κινδυνεύσῃ, μὲ ὅλον τοῦτο, προκρίνει, καὶ τὴν ἐνεργῆ, τὴν ἡμερότητα ἀπὸ τὴν αὐσηρότητα, καὶ, ἂν ἦναι ἠναγκασμένος νὰ μεταχειρίζεται ἐνίοτε τὴν σκληρότητα, διὰ τοῦτο καὶ μόνον τὴν μετεχειρίσθη, ὅτι ὁ πλεον ἀδύνατος ἄνθρωπος δὲν περικρατεῖται εἰς ὑποταγὴν, ἢ μὲ βίαν. » Ἄς παύσῃ ἡ Λακεδαιμῶν ἀπὸ τοῦ νὰ ἀκούῃ τὰ ἄδικα δικαιολογήματα τῶν συμμάχων τῶν Ἀθηναίων, καὶ τὴν ζηλότυπον μανίαν τῶν ὑποσπόνδων αὐτῆς συμμάχων. Πρὶν ἀποφασίσῃ, ἄς σκεφθῇ περὶ τῆς ὠφελείας τῶν συμφερόντων, τὰ ὁποία μέλλουσι νὰ ἀνακρίνωσι, καὶ περὶ τῆς ἀβεβαιότητος τῶν συμβεβηκότων, εἰς τὰ ὁποία μέλλουσι νὰ ὑποπέσωσιν. Ἄς ἀπομακρυνθῇ ἐκεῖνη ἡ μέθη, ἡ ὁποία δὲν συγχωρεῖ τοὺς ἀνθρώπους, νὰ ἀκούωσι τὴν ἠφωτὴν τοῦ λόγου, ἕως ὅτου δὲν φθάσωσιν εἰς τὸ πλήρωμα τῶν δυσυχῶν αὐτῶν, ἡ ὁποία ἐργάζεται νὰ τελειώῃ καθε

» πόλεμος, ἀπ' ὅπου ἔπρεπε νὰ ἀρχίξῃ! Εἶναι ἔτι καιρὸς, δυ-
 » νάμεθα νὰ τελειώσωμεν τὰς διαπραγματεύσεις μας φιλικῶς, καθὼς τὸ
 » προσδιορίζουσιν αἱ συνθήκαι. Ἄλλ' ἐάν, καταπατοῦντες
 » τοὺς ὅρκους σας, διαρρήξῃτε τὴν ἀνακωχὴν, θέλομεν ἐπικα-
 » λησθῆ, ὡς μάρτυρας τοὺς Θεοὺς, διεκδικητὰς τῆς ἐπιπορείας,
 » παρασκευαζόμενοι εἰς τὴν ἰσχυροτέραν ὑπεράσπισιν.» Ἀφ' οὗ
 ὁ λόγος ἐτελειώσεν, οἱ πρέσβεις ἐξῆλθον ἀπὸ τὴν συνάθροισιν,
 καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀρχίδαμος, πεπλουτισμένος ἀπὸ διεξοδικὴν
 πείραν, καὶ βαθεῖαν φρόνησιν, περιεργαζόμενος ἀπὸ τὴν τὰ-
 ραχὴν τῶν πνευμάτων, ὅτι ὁ πόλεμος ἦτον ἄφευκτος, ἠθέλησε
 νὰ βραδύνη καὶ τὴν ὥραν (1).

§. ι'. » Ἄνδρες Λακεδαιμονιοὶ! ἤμην, καθὼς καὶ ἀπὸ
 » σὰς πολλοὶ, αὐτόπτης πολλάκις πολέμων, καὶ δὲν ἐφοβήθην
 » εἰς κίνενα περισσότερον, ὅσον, εἰς τοῦτον, τὸν ὁποῖον μέλ-
 » λετε νὰ ἐπιχειρησθῆτε· χωρὶς παρασκευὰς, καὶ χωρὶς μέ-
 » σα θέλετε νὰ πολεμήσητε μὲ ἔθνος, ἐξησκημένον εἰς τὴν
 » θαλασσίαν δύναμιν, φοβερὸν διὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν στρατιω-
 » τῶν, καὶ πλοίων του, πλούσιον ἀπὸ τὰ προϊόντα τῆς γῆς,
 » καὶ τοὺς φόρους τῶν συμμάχων του. Τί δύναται νὰ σὰς ἐμ-
 » πνεύσῃ ἐκείνην τὴν ἐλπίδα; Τάχα ὁ σόλος σας; ἀλλὰ πό-
 » σος καιρὸς ἠθέλε χρεισθῆ νὰ τὸν συζητήσητε! Μήπως οὐ
 » θησαυροί σας; ἀλλ' ἡμεῖς μὴτε δημόσιον θησαυρὸν ἔχομεν,
 » καὶ οἱ πολῖταί μας εἶναι πάντῳχοι. Ἄρά γε ἡ ἐλπίς τοῦ νὰ
 » ἀποσπάσητε τοὺς συμμάχους τῶν Ἀθηναίων; Ἄλλ' ἐπειδὴ
 » τὸ περισσότερον μέρος εἶναι νησιῶται, πρέπει κίνεῖς νὰ ἦναι
 » κύριος τῆς θαλάσσης, διὰ νὰ διεγείρῃ, καὶ νὰ διατηρῇ τὴν
 » ἀποσασίαν. Τάχα ἡ ἀπόφασις, τοῦ νὰ διαφθείρητε τοὺς
 » ἀγροὺς τῆς Ἀττικῆς, καὶ νὰ τελειώσητε αὐτὴν τὴν μεγάλ-
 » ῃν ἐριδὰ μὲ μίαν μόνον ἐκστρατείαν; Αἶ...! Στοιχάζεσθε,

(1) Ὅρα Θεου. καὶ Πλουτ.

ἵνα ἡ φθορά ἐνὸς θέρους τόσον εὐκόλος νὰ διορθωθῇ εἰς τέ-
 ρηπον, ὅπου ἡ ἐμπορία ἀκμάζει, θέλει ἀναγκάσει τοὺς Ἀθη-
 ναίους νὰ σᾶς ζητήσωσι τὴν εἰρήνην; Ἄ! Πόσον ἐγὼ τρέ-
 ρημω, μήπως ἀφήσωμεν τὸν πόλεμον τοῦτον εἰς τὰ παιδιὰ μας,
 ὡς δυσυχῆ κληρονομίαν! Αἱ ἐχθροπάθειαι τῶν πόλεων, καὶ
 κιδιωτῶν εἶναι προσωριναί, ἀλλ' ὅταν ὁ πόλεμος ἀνάψῃ ἀνά-
 ημεσα εἰς δύο πολιτείας δυνατὰς, εἶναι τόσον δύσκολον, νὰ
 ἢ προβλέψῃ κἀνεὶς τὰς ἀκολουθίας του, ὅσον, καὶ νὰ τὰς τε-
 ηλειώσῃ ἐντίμως. Δὲν ἔχω γνώμην τοιαύτην, νὰ ἀφήσωμεν
 ητοὺς ἡμετέρους συμμάχους εἰς τὴν κάκωσιν, μόνον, πρὶν
 ηλάβωμεν τὰ ὄπλα, χρεωσοῦμεν νὰ ζεῖλωμεν πρέσβεις εἰς
 ητοὺς Ἀθηναίους, καὶ νὰ πραγματευθῶμεν συμβιβασμόν· αὐ-
 ητοὶ πρὸ ὀλίγου ἔδειξαν εἰς ἡμᾶς τοῦτον τὸν ὄρομον, καὶ ἢ-
 ηθελε νομιζέται ἀδικία νὰ τὸν ἀπὸρρίψωμεν. Ἐν τῷ ἀναμε-
 ηταξὺ πρέπει νὰ ζεῖλωμεν πρέσβεις εἰς τὰ ἔθνη τῆς Ἑλ-
 ηλάδος, καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀνάγκη τὸ ἀπαιτεῖ, καὶ εἰς τοὺς ἰδίους
 ηβαρβάρους, διὰ νὰ λάβωμεν βοηθείας εἰς χρήματα, καὶ
 ηπλοῖα. Ἄν οἱ Ἀθηναῖοι δὲν δεχθῶσι τὰ δικαιολογήματά μας,
 ηθέλομεν τὰ ἐπαναλάβῃ μετὰ δύο, ἢ τριῶν χρόνων προπα-
 ηρασκειὰς, καὶ ἴσως τοὺς εὐρωμεν τότε εὐαγωγοτέρους. Ἡ ἀ-
 ηπσδομένη εἰς ἡμᾶς βραδύτης, ἐστὶν εἰς ἡμᾶς πάντοτε σω-
 ητήριος. Ποτὲ δὲν μᾶς ἐκίνησαν εἰς τολμηρὰς ἐπιχειρήσεις μή-
 ητε οἱ ἔπαινοι, μήτε οἱ φόγοι. Δὲν εἴμεθα τόσον ἔμπειροι νὰ
 ηκαταβάλωμεν μὲ εὐφραδεῖς λόγους τὴν δύναμιν τῶν ἐχθρῶν
 ημας, ἀλλ' ἠξεύρομεν, ὅτι, διὰ νὰ ἔλθωμεν εἰς ἀκμὴν νὰ
 ητοὺς νικῆσωμεν, πρέπει νὰ τοὺς τιμῶμεν, νὰ κρίνωμεν τὰ
 ηπολίτευμάτων μὲ τὸ ἐδικόνμας, νὰ προσφαιλισθῶμεν καὶ
 ηέναντίον τῆς φρονήσεώς των, καὶ ἐναντίον τῆς ἀνδρίας των,
 ηκατ' ὀλιγώτερον νὰ θεμελιωνώμεθα εἰς τὰ σφάλματά των, ἢ
 ηεἰς τὴν φρόνησιν τῶν ἰδίων μας προφυλακῶν. Πιστεύομεν, ὅτι

ηται πολὺν καιρὸν, πρὶν μᾶς ἀδικήσωσι. Δότε λοιπὸν τὴν ἠγωνίην σας διὰ τὸν πόλεμον, ὡς Λακεδαιμόνιοι, διὰ τὰ βάλωμεν τελευταίον ἔρια εἰς τοὺς ἀδίκους, καὶ φιλοδόξους Ἀθηναίους· ὥς ἐκστρατεύσωμεν μετὰ τὴν βοήθειαν τῶν Θεῶν ἐναντίον τῶν καταδυναστῶν τῆς ἐλευθερίας.» Ταῦτα εἶπε, καὶ ἐν ταύτῳ ἔκραξε τὸν δῆμον εἰς ψήφους. Πολλοὶ τῶν παρεστώτων ἐσυμφώνησαν μετὰ τὴν γνώμην τοῦ βασιλέως, ὁ περισσότερος ὁμως ἀριθμὸς ἔδωκε γνώμην, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι διέλυσαν τὴν ἀνακωχὴν, καὶ ἐδιωρίσθη νὰ συγκαλέσῃ γενικὴν σύνοδον, διὰ τὰ λάβῃσι τελευταίαν ἀπόφασιν. Ὅλοι οἱ ἀπεσταλμένοι ἦλθον, ἔβαλον ἐκ δευτέρου τὴν ὑπόθεσιν εἰς σκέψιν, καὶ ὁ πόλεμος ἀπεφασίσθη ἀπὸ τὰς περισσοτέρας φωνάς. Μετ' ὅλον τοῦτο, ἐπειδὴ ἔτι κἀμμία ἐτοιμασία δὲν ἦτον, ἐδιωρίσθησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι νὰ στείλῃσι πρέσβεις εἰς Ἀθήνας, καὶ νὰ ταῖς παραστήσωσι τὰ δικαιολογήματα τῆς συμμαχίας τῆς Πελοποννήσου. Ἡ πρώτη πρεσβεία εἶχεν αἰτίαν, νὰ ἀπομακρύνῃ μόνον τὸν Περικλέα, ἢ νὰ τὸν καταστήσῃ εἰς τὸν δῆμον μισητόν. Οἱ πρέσβεις ἐπροφασίσθησαν δικαιολογήματα ἀνεπίεκα εἰς τὰς διαφοράς, περὶ ὧν ἦτον ἡ ὑπόθεσις, καὶ δὲν ἐποίησαν εἰς τοὺς Ἀθηναίους κἀμμίαν ἐνέργειαν. Νέοι πρέσβεις, προσφέροντες τὴν ἐξακολουθήσιν τῆς ἀνακωχῆς, καὶ προβάλλοντες συμφωνίας τινας, εὐχαριστήθησαν τελευταίον νὰ ζητήσωσι τὴν ἀνατροπὴν τοῦ θρασυπισματος, τὸ ὅποσον ἀπηγόρευε τὴν ἐμπορίαν τῆς Ἀττικῆς εἰς τοὺς Μεγαρεῖς. Ὁ Περικλῆς ἀπεκρίθη, ὅτι οἱ νόμοι δὲν τοὺς συγχωροῦσι νὰ σηκώσωσι τὸ πινάκιον, εἰς τὸ ὅποσον ἔγραφαν τὸ θρασυπισμα τοῦτο. »Ἄν δὲν δύνασθε νὰ τὸ σηκώσητε, εἶπεν ἕνας κἀπὸ τοὺς πρέσβεις, γυρίσατέ το μόνον· οἱ νόμοι δὲν σᾶς τὸ ἀπαγορεύουσι« (1).

(1) Σὺ δὲ, μὴ κατέλης, ἀλλὰ σρέψον εἴσω τὸ πινάκιον· οὐ γὰρ εἶτι νόμος, ὁ τοῦτο κωλύων, Πλούτ. εἰς Περικ.

§. β'. Τελευταῖον, εἰς τὴν τρίτην πρεσβείαν, εὐχαρισήθησαν οἱ ἀπεσαλμένοι νὰ εἰπῶσιν. »Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπιθυμοῦσι τὴν εἰρήνην, καὶ τὴν ἐξαρτῶσι μόνον ἀπὸ ἐν ἄρθρον. Ἀφήσατε τὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος νὰ διοικῶνται κατὰ τοὺς νόμους τῶν. Ἡ τελευταία αὕτη πρότασις ἀνεκρίθη, καθὼς καὶ αἱ προηγούμεναι, εἰς τὴν συνέλευσιν τοῦ δήμου. Ἐπειδὴ δὲ αἱ γνώμαι ἦσαν διηρημέναι, ὁ Περικλῆς ἐβιάσθη νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὸ βῆμα. Ἀπέδειξεν, ὅτι, κατὰ τὰς συνθήκας, αἱ ἐγειρόμεναι διαφοραὶ μεταξὺ τῶν πραγματευομένων συνθηκῶν πόλεων, ἔπρεπε νὰ ἐξετάζωνται μὲ εἰρηνικοὺς τρόπους, καὶ ἐν τοσούτῳ ἔπρεπε νὰ καρποῦται κάθε μία, ὅτι ἀπέκτησεν. »Οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἔλεγεν ὁ Περικλῆς, καταφρονοῦντες αὐτὴν τὴν ῥητὴν ἀπόφασιν, μᾶς διορίζουσιν ὑψηλοφρόνως, ὅτι θέλουσι, καὶ ἀφίνοντες εἰς ἡμᾶς τὴν ἐκλογὴν τοῦ πολέμου μοῦνον; ἢ τῆς ὑποταγῆς, μᾶς προσάπτουσι νὰ ἀρνηθῶμεν τὰς, ὅσας ὑπεροχὰς ἔχομεν ἀπὸ τοὺς συμμάχους τῶν. Δὲν κοινολογοῦσιν, ὅτι ἡ εἰρήνη ἐξήρτηται μόνον ἀπὸ τὸ κατὰ τῶν Μεγαρέων θέσπισμα; καὶ πολλοὶ ἀπὸ σᾶς οὐκ ἐφώναξαν, ὅτι αἰτία τόσου μικροπρεπῆς οὐκ ἔπρεπε νὰ μᾶς βιάσῃ, νὰ λώβωμεν ὅπλα; Ἀθηναῖοι, τοιαῦτα προβλήματα εἶναι παγίδες προφανεῖς, πρέπει νὰ τὰ ἀπορρίψωμεν, ἕως οὗ νὰ πραγματευθῶσι μὲ ἡμᾶς ἐξ ἴσου. Κάθε ἔθνος, ὅπου φαντάζεται νὰ ὑπαγορεύῃ νόμους εἰς ἔθνος ἀντιζήλον, προβάλλει εἰς αὐτὸ δεσμά. Ἄν ὑποκύψητε εἰς ἐν μόνον ἄρθρον, ἠθέλου νομίσει, ὅτι σᾶς ἐτρόμαξαν, καὶ ἐκ τούτου, ἠθέλου σᾶς ἐπιβάλλῃ συνθήκας μᾶλλον ταπεινάς. Καὶ τί δύνασθε νὰ φοβῆσθε, κατὰ τὸ παρὸν, ἀπὸ ἐκείνην τὴν πληθύν τῶν ἐθνῶν, ἢ ὅτι αἰα διαφέρει, τόσον κατὰ τὴν παραγωγὴν, ὅσον καὶ κατὰ τὰς ἀρχάς; Ποταπὴ βραδύτης εἰς τὴν πρόσκλησιν τῶν συνοδούτων! Ποταπὴ σύγχυσις εἰς τὴν ἀνάκρισιν τῶν συμφε-

πρόντων της! Καταγίνονται εἰς τὸ κοινὸν ἀγαθὸν μίαν σιγ-
 ῆμην, καὶ εἰς τὰ ἰδιαιτέρων κέρδη τὸ ἐπίλοιπον τοῦ χρό-
 νου. Οἱ μὲν, φροντίζουσι μόνου διὰ τὴν ἐδίκασιν, οἱ δὲ,
 ἡμόνου διὰ τὴν ἀσφάλειάν τους, καὶ σχεδὸν ὅλοι ἐπαναπαύου-
 νται ἀλλήλοις περὶ τῆς φροντίδος τῆς δικφυλάξεώς των· τρέ-
 »χουσι, χωρὶς νὰ περιεργάζωνται, εἰς τὴν κοινὴν φθοράν τους. «
 Οἱ Περικλῆς ἀπέδειξε μετὰ ταῦτα, λέγων, ὅτι οἱ σύμμαχοι
 τῆς Πελοποννήσου, ἐπειδὴ δὲν εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ κάμωσι
 πολλὰς ἐκστρατείας, ὁ καλλίτερος τρόπος νὰ τοὺς σινοχωρή-
 σωμεν εἶναι, νὰ τοὺς ἀφήσωμεν, καὶ νὰ ἀντιτάξωμεν θαλάσ-
 σιον πόλεμον εἰς τὸν τῆς ξηρᾶς. » Ἄς ἔμβωσιν εἰς τὴν Ἄτ-
 »τικὴν, οἱ σόλοι μας θέλουσι λεηλατεῖ τὰ παράλια των. Ἐκεῖνοι
 ἢ δὲν δύνανται νὰ διορθώσωσι τὰς φθοράς των, ἐν ᾧ ἡμεῖς θέ-
 »λομεν ἔχει ἀγροὺς νὰ καλλιεργῶμεν, ἢ εἰς τὰ νησιά, ἢ εἰς
 »τὴν ξηράν. Ἡ δεσποτεία τῆς θαλάσσης δίδει τόσνυ ὑπερο-
 »χὴν, ὥστε, ἂν ἠθέλετε ἦσθαι εἰς νῆσον, καμμία δύναμις δὲν
 »ἠθέλει ἀποτολμήσει νὰ σᾶς πολεμήσῃ. Νομίζετε πλέον τὰς
 »Ἀθήνας, ὡς μόνου τόπον ἰσχυρὸν, καὶ διαχωρισμένον, κα-
 »τ' ἕτινα τρόπον, ἀπὸ τὴν ξηράν· γεμίσατε ἀπὸ στρατιώτας τὰ
 »πεῖρα, τὰ ὅποια τὰς ἐνδυναμώνουσι, καὶ τὰ εὐρισκόμενα εἰς
 »τοὺς λιμένας των πλοῖα, καὶ ὅση περιοχὴ τὰς περικυκλώ-
 »νει, ἄς νομίζεται ξένη, καὶ ἄς γένη ὑπ' ὄψιν σας λάφυρον
 »τοῦ ἐχθροῦ· χαλινώσατε τὸν ἀναίσθητον ζῆλον, νὰ ἀντιπα-
 »ρατάξῃτε τὴν ἀνδρίαν σας εἰς τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἀριθμοῦ.
 »Μία νίκη ἠθέλει σύρει παρευθὺς εἰς τὰς ἀγκάλας σας πολυά-
 »ριθμα στρατεύματα, καὶ ἕνας χαλασμός ἠθέλει φέρει εἰς ἀποσα-
 »σίαν ἐκείνους τοὺς συμμάχους, τοὺς ὁποίους περικρατοῦμεν
 »μὲς δύναμιν. Δὲν πρέπει νὰ θρηνητῆ διὰ τὴν ζέρησιν τῶν ὑ-
 »πάρχοντων σας, ἀλλὰ διὰ τὴν φθοράν τῶν στρατιωτῶν, τοὺς
 »ὁποίους ἠθέλετε ὑποβάλλῃ εἰς μάχην. "Ω! " Ἄν ἐδύναμην νὰ

αὐτὸν ἐπωφελῆς, νὰ συστήσῃ πάλιν τὴν ἐξουσίαν του. Οἱ Λακεδαιμόνιοι εἶχον εἰς τὸ μέρος των τοὺς Βοιωτοὺς, Φωκεῖς, Λοκροὺς, Μεγαρεῖς, Ἀμβρακιώτας, Λευκαδίους, Ἀνακτορίου, καὶ ὅλην τὴν Πελοπόννησον, ἔξω ἀπὸ τοὺς Ἀργεῖους, αἵτινες ἐφύλαξαν οὐδετερότητα. Πρὸς τὸ μέρος τῶν Ἀθηναίων ἦσαν, αἱ εὐρισκόμεναι κατὰ τὰ παράλια τῆς ἀσίας Ἑλληνικαὶ πόλεις, αἱ τῆς Θράκης, καὶ Ἑλλησπόντου, σχεδὸν ὅλη ἢ Ἀκαρνανία, μικροὶ ἄλλοι τινὲς δῆμοι, καὶ ὅλοι οἱ νησιῶται, παρεκτὸς Μήλου, καὶ Θήρας. Ἐξ ἀπὸ αὐτὰς τὰς βοηθείας, οἱ ἴδιοι ἠμπόρουν νὰ δόσωσιν εἰς τὴν συμμαχίαν δεκατρεῖς χιλιάδας ὀπλίτας, χιλίους διακοσίους ἵππεις, χιλίους ἑξακοσίους τοξότας πεζοὺς, καὶ τριακοσίας τριήρεις. Δεκαεὶς χιλιάδες ἄνθρωποι ἐκλελεγμένοι ἀπὸ τοὺς πολίτας, πολλὰ νέοι, ἢ πολλὰ γέροντες, καὶ ἀπὸ τοὺς συνημένους εἰς τὰς Ἀθήνας ξένους, ἐδιωρίσθησαν νὰ φυλάττωσι τὰ τεῖχη τῆς πόλεως, καὶ τὰ φρούρια τῆς Ἀττικῆς. Ἐξ χιλιάδες τάλαντα ἐτέθησαν εἰς τὴν ἀκρόπολιν. Ἐδύνοντο εἰς περίπτωσιν ἀνάγκης νὰ οἰκονομήσωσι περισσότερον ἀπὸ πεντακόσια ἔτι, διαλύοντες τὰ ἱερὰ σκεύη, καὶ μετερχόμενοι πολλοὺς τρόπους, τοὺς ὁποίους ὁ Περικλῆς ἔβαλεν ὑπ' ὄψιν τοῦ δήμου (1).

§. ἰδ. Τριαῦται ἦσαν αἱ δυνάμεις τῶν Ἀθηναίων, ὅταν ὁ Ἀρχίδαμος, βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων, ἐσάθη εἰς τὸν ἱσθμὸν τῆς Κορίνθου, δεχόμενος ἀπὸ κάθε σύμμαχου πόλεω τῆς Πελοποννήσου τὰ δύο τρίτα τῶν πολιτῶν, εἰς ἡλικίαν νὰ βαρῶσιν ὄπλα, καὶ προχωρῶν μὲ βραδύτητα εἰς τὴν Ἀττικὴν μὲ ἐξήκοντα χιλιάδας ἀνθρώπους, ἠθέλησε νὰ ἀνανεώτῃ τὰς διαλλαγὰς, καὶ διὰ τοῦτο ἔστειλεν εἰς Ἀθήνας πρέσβυν, αἱ δὲ Ἀθηναῖοι δὲν ἔσερξαν μῆτε νὰ τὸν ἀκούσωσι, καὶ τὸν ἐπρό-

(1) Ὅρα Θουκ.

σαξαν νὰ ἐξέλθῃ ἀύθωρὶ ἀπὸ τοὺς τόπους τῆς δημοκρατίας. Τότε ὁ Ἀρχίδαμος, ἀκολουθῶν τὴν ὁδοιπορίαν του, διεσκέ-
 δάσθη, κατὰ τὸ θέρους, εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Ἀττικῆς. Οἱ
 δυσυχεῖς κάτοικοι ἐτραβήχθησαν ἐκεῖθεν, μανθάνοντες τὸν
 ἐρχομὸν του, καὶ μετέφερον τὰς περιουσίας των εἰς τὰς Ἀθή-
 νας, ὅπου οἱ περισσότεροὶ ἤσαν καταφύγιον εἰς τοὺς ναοὺς,
 τάφους, πύργους τῶν ἐπάλλξεων, χαμόγαια πλέον σκοτεινὰ, καὶ
 τόπους πλέον ἐρήμους. Εἰς τοὺς θρήνους, ὅτι ἄφηταν τὰς παλαι-
 ἀς, καὶ ἡσύχους κατοικίας των, προσετέθη καὶ ἡ Θλίψις, ὅτι
 ἔβλεπον μακρόθεν τὰς οἰκίας των καταναλισκόμενας ἀπὸ τὰς
 φλόγας, καὶ τὰς συλλογὰς τῶν καρπῶν ἐγκαταλελειμμένας εἰς τὸν
 σιθῆρον τοῦ ἐχθροῦ. Οἱ Ἀθηναῖοι, ἔξενοχωρημένοι νὰ ὑποφέρωσι
 τοιαύτας θλίψεις, αἱ ὁποῖαι κατεβάρυνον τὴν ἐνθύμνησιν τῶν
 ἐνδόξων κατορθωμάτων, ἐξεθύμουν με φωνὰς ἀγανακτήσεως,
 καὶ μανίας κατὰ τοῦ Περικλέους, ὅς τις ἐκράτει, οἷον εἰ ἀλυ-
 σιδεμένην τὴν ἀνδρίαν τους. Ὅσον δὲ δι' αὐτὸν, ἀντιθέμενος
 τὴν σιωπὴν εἰς τὰς δεήσεις καὶ ἀπειλὰς, ἐξαπέσειλε σόλον ἑ-
 κατὸν τριηρῶν κατὰ τῆς Πελοποννήσου· καὶ κατέσειλλε τὰς
 δημοσίας κραυγὰς με μόνην τὴν δύναμιν τοῦ χαρακτῆρός του.
 Ὁ Ἀρχίδαμος, μὴν εὐρίσκων ἐπομένως ζωοτροφίας εἰς τὴν
 Ἀττικὴν, ἐπνήγαγε τὰ στρατεύματά του, καταπεπλουτισμένα
 ἀπὸ λάφυρα, εἰς τὴν Πελοπόννησον. Διελύθησαν, καὶ ὑπῆγε
 κἀὶ ἐν εἰς τὰ ἴδια, χωρὶς νὰ φανῶσι πλέον τὸν ἐπίλοιπον χρόνον.
 Ὁ Περικλῆς, μετὰ τὴν ἀναχώρησίν τους, ἔσειλε μικρὸν σόλον
 κατὰ τῶν Λοκρῶν, ὁ ὁποῖος ἔλαβεν ὠφελείας τινάς. Ὁ με-
 γάλος σόλος, ἀφ' οὗ ἔφερε τὴν ἐρήμωσιν εἰς τὰ παραθαλάσσια
 τῆς Πελοποννήσου, ἐκυρίευσεν, εἰς τὴν ἐπιστροφὴν του, τὴν
 νῆσον Αἴγινα, καὶ μετ' ὀλίγον οἱ Ἀθηναῖοι ἐστράτευταν παν-
 δημῶν κατὰ τῶν Μεγαρέων, τῶν ὁποίων διέφθειρον τὴν περιο-
 χίην. Τὸν ἀκόλουθον χειμῶνα ἐτίμησαν με δημοσία ἐπικύδεια

- τοὺς ἀποθανόντας εἰς τὸν πόλεμον, καὶ ὁ Περικλῆς ὕψωσε τὴν δόξαν τοὺς μὲ ἐπιτάφιον λόγον εὐφραδέσαστον. Οἱ Κορίνθιοι καθ' ὅπλισαν τεσσαράκοντα τριήρεις, κατέβησαν εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν, ἀνεχώρησαν ἐκεῖθεν μὲ φθοράν, καὶ οὕτως ἐτελείωσεν ἡ πρώτη ἐκστρατεία.

§. ιε'. "Ὅσαι δὲ τὴν ἠκολούθησαν δὲν παρισῶσιν ἄλλο τι, ἢ πράξεις ἰδιαιτέρας, ἐπιδρομὰς βιαίας, ἐπιχειρήσεις πάντα ξένας, ὡς πρὸς τὸν προκείμενον ἐξ ἑνὸς, καὶ ἄλλου μέρους σκοπόν. Πῶς ἄρα λαοὶ τόσοι πολεμικοὶ, καὶ γειτνιαζόντες, ἐμψυχωμένοι ἀπὸ παλαιάστινας ζηλοτυπίας, καὶ πρόσφατα μίσση, ἐσπούδαζον νὰ προκαταλαμβάνωνται αἰφνιδίως, νὰ φεύγωσιν ἐξ ἑνὸς, καὶ ἄλλου μέρους, νὰ διαμερίζωσι τὰς δυνάμεις των, καὶ μὲ παμπληθεῖς παρεκτροπὰς χωρὶς δόξαν, ἢ χωρὶς κίνδυνον, νὰ πολλαπλασιάζωσι, καὶ νὰ ἐκτείνωσι τὰς δυσυχίας τοῦ πολέμου; Τοῦτο ἐγένετο, δι' ὅτι ὁ πόλεμος οὗτος δὲν ἔπρεπε νὰ ἐνεργῆται κατὰ τὸ ἴδιον σχέδιον, ὡς οἱ ἄλλοι. Ἡ συμμαχία τῶν Πελοποννησίων ἦτον τόσοι ἀνωτέρα εἰς τὰ στρατεύματα τῆς ξηρᾶς, ὥστε οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἐδύναντο νὰ ἐπιφοκινδυνεύσωσι γενικὴν μάχην, χωρὶς νὰ ὑποπέσωσιν εἰς βεβαίαν φθοράν. Ἐπειτα οἱ συγκροτοῦντες αὐτὴν τὴν συμμαχίαν δῆμοι, δὲν ἤξευρον τὴν τέχνην τοῦ νὰ πολιορκοῦσι τὰ φρούρια: πρὸ ὀλίγου ἀπέτυχον ἐνώπιον μικροῦ φρουρίου τῆς Ἀττικῆς, καὶ ἐπομένως μόλις ἐκυρίευσαν τὰς ἐν Βοιωτίᾳ Πλαταιάς, ὑπερασπιζομένας ἀπὸ ἀδύνατον φυλακὴν, μετὰ πολιορκίαν, ἡ ὁποία διήρκεσεν ἐγγὺς δύο χρόνων, καὶ ἠνάγκασε τοὺς φύλακας νὰ παραδοθῶσι δι' ἔλλειψιν ζωοτροφίας. Πῶς ἤθελον ἐλπῖσαι νὰ λάβωσιν ἐξ ἐπιδρομῆς, ἢ νὰ σενοχωρήσωσι μὲ πεινᾶν, τοιαύτην πόλιν, ὡς τὰς Ἀθήνας, ἧτις ἐδύνατο νὰ ὑπερασπίζηται ἀπὸ τριάκοντα χιλιάδας ἀνθρώπων, καὶ τῆς θαλάσσης οὕσα βασιλίστα, εὐκόλα ἐπρόβλεπε τὰς,

ὅσας ἐχρειαζέτο, ζωοτροφίας; Οὕτως οἱ ἐχθροὶ δὲν εἶχον κῆμμίαν ἄλλην ἀπόφασιν νὰ λάβωσιν, ἢ νὰ ἔρχωνται νὰ διαφθείρωσι τὰ θέρη τῆς Ἀττικῆς, καὶ τοῦτο ἐγένετο τοὺς πρώτους χρόνους. Ἄλλ' αἱ καταδρομαὶ αὗται ἦσαν προσωριναί, ἐπειδὴ ὄντες πάνμωχοι, καὶ μόνον ἀσχολούμενοι εἰς τοὺς πόνους τῆς ἀγροτικῆς, δὲν ἐδύναντο νὰ σέκωνται πολὺν καιρὸν, εἰς τόπον μεμακρυσμένον, ἔχοντες τὰ ὄπλα ἀνὰ χεῖρας, ἀπεφάσισαν ἐπομένως νὰ αὐξήσωσι τὸν ἀριθμὸν τῶν πλοίων, ἀλλ' ἐχρειαζέτο εἰς αὐτοὺς πολυκαιρία, διὰ νὰ μάθωσι τὴν ναυτιλίαν, καὶ νὰ ἀποκτήσωσιν ἐκείνην τὴν πείραν, τὴν ὁποίαν πεντήκοντα χρόνοι ἐξασκήσεως μόλις ἐπρομήθευσαν εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Ἡ ἐμπειρότης τῶν ἤτον τόσον διάσημος κατ' ἀρχῆς τοῦ πολέμου, ὥστε οἱ ἐλάχιστοι αὐτῶν στόλοι δὲν ἐφοβοῦντο νὰ κτυπήσωσι τοὺς μεγαλητέρους τῆς Πελοποννήσου.

§. ις'. Κατὰ τὸ ἕβδομον ἔτος τοῦ πολέμου (1), οἱ Λακεδαιμόνιοι, διὰ νὰ ἐλευθερώσωσι τετρακοσίους εἴκοσι στρατιώτας τῶν, τοὺς ὁποίους οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον πολιορκημένους εἰς μίαν νῆσον, ἐζήτησαν τὴν εἰρήνην, παραδίδοντες σχεδὸν ἐξήκοντα τριήρεις, τὰς ὁποίας ἔπρεπε νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς αὐτοὺς, ἂν οἱ αἰχμάλωτοι δὲν ἤθελον ἐλευθερωθῆ. Ἐκεῖνοι δὲν ἠλευθερώθησαν, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, ἀφ' οὗ ἐκράτησαν τὰς τριήρεις, τὸ ναυτικὸν τῆς Πελοποννήσου διεφθάρη. Διάρρορα συμβεβηκότα ἠργοπόρησαν τὴν ἀποκατάστασίν του μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ ἔτους τοῦ πολέμου, ὅταν ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας κατεπέιαθλ με ὑποσχέσεις, καὶ συνθήκας, νὰ προβλέπη τὴν διατήρησίν του. Τότε ἡ συμμαχία τῆς Λακεδαιμόνος ἐκάλυψε τὴν θάλασσαν με τὰ πλοιά της. Τὰ δύο ἀντίζηλα ἔθνη ἐμάχοντο εἰς τὸ ἐξῆς φανερά, καὶ μετὰ τινος ἀμοιβαίας ἐπιτυχίας, καὶ δυστυχίας, ἢ μίᾳ τῶν δυνάμεων ὑπέκυψεν εἰς τὴν ἄλλην. Οἱ Ἀθηναῖοι, ἐκ

(1) Τῷ, 424 ἔτει πρὸ Χ. Ὅρα περὶ πάντων τούτων Θεου.

μέρους των, δὲν ἦσαν πλέον εἰς γάσιν, μὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν πλοίων αὐτῶν, νὰ δίδωσι νόμον εἰς τὴν Ἑλλάδα, καθὼς καὶ οἱ ἐχθροὶ των, διὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν στρατευμάτων αὐτῶν. "Ἐφείδοντο μὲ τοὺς γόλους εἰς τοὺς τόπους, ὅπου οἱ Πελοποννήσιοι εἶχον κτήματα, αἱ δυνάμεις των περιωρίζοντο νὰ διαφθειρώσιν ἐπαρχίαν τινα, νὰ κυριεύσῃ πόλιν ἀνυπεράσπιστον, καὶ νὰ συλλέγῃσι χρήματα, χωρὶς νὰ τολμῶσι νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὴν ξηράν. "Ἐφείδοντο ἀνάγκη νὰ πολιορκήσῃσι μέρος ἰσχυρὸν εἰς τόπον μεμακρυσμένον, ἂν καλὰ καὶ εἶχον περισσοτέρους τρόπους ἀπὸ τοὺς Λακεδαιμόνας, ἢ βραδύτης τῆς πολιορκίας, ἐξεκένωνε τοὺς θησαυροὺς των, καὶ ὁ μικρὸς ἀριθμὸς τῶν, ὅσων μετεχειρίζοντο, στρατιωτῶν. Ἡ ἄλλωσις τῆς Ποτιδαίας κατηνάλωσεν εἰς αὐτοὺς πλήθος στρατιωτῶν, ταλαιπωρίας δύο ἐτῶν, καὶ ἡμίσεως, καὶ δύο χιλιάδας τάλαντα. "Ὅθεν διὰ τὴν ἄκραν διαφορὰν τῶν δυνάμεων, καὶ τὴν ἄκραν ἀνισότητά των, ὁ πόλεμος ἔπρεπε νὰ ἐκτείνηται εἰς μᾶκρος. Τοῦτο τὸ ἐπρόβλεψαν οἱ δύο δοκιμώτεροι πολιτικοὶ τῆς Ἑλλάδος Ἀρχίδαμος, καὶ Περικλῆς μὲ αὐτὴν μόνον τὴν διαφορὰν, καθ' ἣν ὁ μὲν, ἐσυμπέραινεν, ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔπρεπε νὰ τὸν φοβῶνται, ὁ δὲ, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἔπρεπε νὰ τὸν ἐπιθυμῶσιν.

§. ιζ. Ἦτον εὐκόλον, νὰ προβλέψῃ κανεὶς ἔτι, ὅτι ἡ πυρκαϊὰ τοῦ πολέμου ἤθελεν ἀνάψει εἰς ὅλους τοὺς δήμους, ἤθελε σβεσθῆ, καὶ πάλιν ἤθελεν ἀνάψει ἐκ διαλειμμάτων. Ἐπειδὴ τὰ ἐναντιὰ συμφέροντα ἐχώριζον τὰς πλησιαζούσας πόλεις, καὶ ἄλλαι μὲν ἀπὸ αὐτὰς δι' ἐλαχίστην πρόφασιν ἀπεσπῶντο ἀπὸ τὴν συμμαχίαν τους, ἄλλαι δὲ ἔμενον παρητημέναι εἰς τὰς φατρίαις, αἱ ὁποῖαι ἀνεθερμαίνοντο ἀκαταπαύτως ἀπὸ τοὺς Λακεδαιμόνιους, καὶ Ἀθηναίους, ὅθεν συνέβη νὰ γίνηται ὁ πᾶν πόλεμος ἀπὸ ἔθνος εἰς ἔθνος κατὰ τὴν αὐτὴν ἐπαρχίαν, ἀπὸ πόλιν εἰς πόλιν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔθνος, καὶ ἀπὸ φατρίαν εἰς φα-

τρίαν κατὰ τὴν αὐτὴν πόλιν. Ὁ Θουκυδίδης, Ξενοφῶν, καὶ ἄλλοι διάσημοι συγγραφεῖς καθιστόρησαν τὰς, ὅσας δυσυχίας ἐπροξένησαν αἱ διεξοδικαὶ ἐκεῖναι, καὶ ὀλέθρια διχόνοια. Χωρὶς νὰ τοὺς ἀκολουθῆσω εἰς τὰς λεπτομερείας, ἀνηκούσας κατὰ τὸ πρῶτον εἰς τοὺς δῆμους τῆς Ἑλλάδος, θέλω ἀναφέρει μικρά τινα συμβεβηκότα, τὰ ὅποια ἀποβλέπουσαν ἰδιαιτέρως εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Κατ' ἀρχὰς τοῦ δευτέρου ἔτους οἱ ἐχθροὶ ἐπανήλθον εἰς τὴν Ἀττικὴν, καὶ ἠλοιμικὴ νότος ἐδημοσιεύθη εἰς τὰς Ἀθήνας (1). Ποτὲ αὐτὴ ἡ φθοροποιὰ μάλιστα δὲν διέφθειρε τόσα κλίματα. Ἐξελθοῦσα ἀπὸ τὴν Αἰθιοπίαν, περιέδραμε τὴν Αἴγυπτον, Λιβύαν, μέρος τῆς Περσίας, τὴν νῆσον Λῆμνον, καὶ ἄλλους τόπους ἔτι. Ἐμπορικόν τι πλοῖον ἀναμφιβόλως τὴν συνεισήγαγεν εἰς τὸν Πειραιᾶ, ὅπου κατ' ἀρχὰς ἐφανερώθη, καὶ ἐκεῖθεν μὲ μανίαν εἰς τὴν πόλιν διεδόθη, καὶ μάλιστα εἰς ἐκεῖνας τὰς σκοτεινὰς, καὶ νοσώδεις κατοικίας, εἰς τὰς ὁποίας οἱ κάτοικοι τῶν ἀγρῶν ἐπεσωρεύθησαν. Τὸ κακὸν ὀλίγον κατ' ὀλίγον διέφθειρεν ὅλα τὰ μέλη τοῦ σώματος (2). τὰ συμπτώματά του ἦσαν φοβερὰ, αἱ μεταδόσεις του ὀρμητικαί, καὶ αἱ ἀκολουθίαι σχεδὸν πάντοτε θανατηφόροι. Κατὰ πρώτην προσβολὴν, ἡ ψυχὴ ἔχανε τὰς δυνάμεις της, τὸ σῶμα ἐφαίνετο, ὅτι ἀπέκτα νέας, καὶ τοῦτο ἦτον σκληρὰ τιμωρία, ὅτι ἀντίστατο εἰς τὴν ἀσθένειαν, χωρὶς νὰ ἡμπορῇ νὰ ἀντέχῃ εἰς τοὺς πόνοους. Ἀϋπνίαι, φρίκαι, συνεχεῖς λυγμοί, βίαιοι σπασμοί, δὲν ἦσαν αἱ μόναι τιμωρίαι, τὰς ὁποίας ἐδοκίμαζον οἱ ἀσθενεῖς, θέρμη ἀφόρητος τοὺς κατέτρωγεν ἐσωτερικῶς. Κεκαλυμμένοι μὲ ἔλκη, καὶ μελανὰς φλυκταίνας, ἔχοντες ὀφθαλμοὺς πεφλογισμένους, σῆθος καταβεβρυμένον, ἐντόσθια καταξεσχισμένα, ἀναπνοὴν δυσώδη, ἣτις ἐξήρχετο ἀπὸ τὸ σῶμα των, μεμολυσμένα ἀπὸ αἷμα ἀκάθαρτον, ἐσύροντο εἰς τοὺς δρόμους, διὰ

(1) Θουκ. βιβλ. β'. κεφ. μζ'. (2) αὐτ. Πλούτ. εἰς Περικ., 171. Δισδ. §. 101. Δουκρέ. βιβλ. σ'.

νὰ ἀναπνεύσωσι καθαρώτερον, καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ σβέσωσι τὴν φλογερὰν δάψαν τῶν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν κατηναλίσκοντο, κατέπιπτον εἰς ποταμούς, ἐσκεπασμένους ἀπὸ πάγους. Οἱ περισσότεροι ἐφθείροντο τὴν ἐβδόμην, ἢ τὴν ὀγδόην ἡμέραν. Ἄν ἡ ζωὴ των ἐκτείνετο ἐπέκεινα τούτων τῶν ἔρων, ἔπρεπε νὰ δοκιμάζωσιν ὀδυνηρότερον, καὶ βραδύτερον θάνατον. Ὅσοι ἠλευθερώθησαν ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν, δὲν ἐμολύνοντο ποτὲ καὶ δεύτερον (1). Πάρηγορία ἄθλια! Δι' ὅτι ἐφαίνοντο εἰς τὰς ὄψεις τῶν ἀνθρώπων ἐλεεινὰ λείψανα· ἄλλοι μὲν ἐσερήθησαν τὴν χρῆσιν τῶν περισσοτέρων τῶν μελῶν αὐτῶν, ἄλλοι δὲ δὲν ἐφύλαττον καμμίαν ιδέαν τοῦ παρελθόντος· Βέβαια εὐτυχεῖς, ὅτι δὲν ἤξευρόν τὴν κατάσασίν τους! Ἄλλὰ δὲν ἐδύνατο νὰ γνωρίσωσι μήτε καὶ τοὺς φίλους των (2).

§. ιγ'. Ἡ ἰδία θεραπεία παρήγαγεν ἀποτελέσματα ἐκ διαδοχῆς ὀλέθρια, καὶ σωτηριώδη· ἡ ἀσθένεια ἐφαίνετο, ὅτι κατεφρόνει τοὺς κανόνας, καὶ τὴν πείραν. Καὶ ἐπειδὴ ἐμόλυνε παρομοίως πολλὰς ἐπαρχίας τῆς Περσίας, ὁ βασιλεὺς Ἀρταξέρξης ἀπεφάσισε νὰ κράξῃ εἰς βοήθειάν των τὸν περίφημον Ἴπποκράτην, εὐρισκόμενον τότε εἰς τὸ νησίον τῆς Κῆ (3). Εἰς μάτην ἔθηκεν ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμούς του τὴν λαμπροφόρον αἴγλην τοῦ χρυσοῦ, καὶ τῶν ἀξιών· ὁ μέγας ἀνὴρ ἀπεκρίθη εἰς τὸν μέγαν βασιλέα, ὅτι δὲν εἶχεν ἀνάγκας, οὔτε ἐπιθυμίας, καὶ ἐνομίζετο χρεώσης καλλίτερα εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἢ εἰς τοὺς ἐχθρούς των (4). Κατὰ ἀλήθειαν ἦλθε, διὰ νὰ προσφέρῃ τὰς δουλεύσεις του εἰς τοὺς Ἀθηναίους, οἵτινες τὸν ἐδέχθησαν μὲ μεγάλην εὐγνωμοσύνην· ἐπειδὴ οἱ περισσότεροι ἰατροὶ ἀπέθανον, γενόμενοι θυσία τοῦ ζήλου των. Ἐξήντηλυσεν ὅλους τοὺς τρά-

(1) Θουκ. αὐτ. (2) αὐτ. κεφ. μδ'. (3) Σουί. εἰς ἰππ. (4) Πλουτ. εἰς Κιάτ. 350. Γαλη.

πους τῆς τέχνης του, καὶ ἐκτεθύνευσε πολλάκις τὴν ζωὴν του. Ἄν δὲν ἔλαβεν ὄλην τὴν ἔκβασιν, τῆς ὁποίας ἦσαν ἀξίαι τόσον ἀγαθαὶ θυσίαι, καὶ προτερήματα μέγιστα, κἄν ἔδωκε παρηγορίας, καὶ ἐλπίδας. Λέγουσιν, ὅτι, διὰ τὴν καθάρισιν τὸν ἀέρα, ἐδιώρισε τὴν ἀνάπτωσιν φωτίας εἰς τὰς ἀγυῖας τῶν Ἀθηνῶν (1). Ἄλλοι βεβαιώνουσιν, ὅτι ὁ τρόπος οὗτος ἐπωφελῶς ἐνεργεῖτο παρά τινος Ἀκραγαντίνου ἰατροῦ, ὀνομαζομένου Ἀΰκωνος (2). Ἐφάνησαν κατ' ἀρχὰς τοῦ φθοροποιοῦ τούτου κακοῦ μεγάλα παραδείγματα τῆς υἱικῆς ἀγάπης, καὶ τῆς μεγαλοφύχου φιλίας, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐσάθησαν σχεδὸν πάντοτε ὀλέθρια εἰς τοὺς, ὅσοι τὰ ἔδειξαν, σπανίως τὰ ἀνεύωναν μετὰ ταῦτα. Τότε τὰ πλεόν ἱερά δεσμὰ διερράγησαν· ὀφθαλμοὶ ἐγγὺς τὴν κλείσωσιν, ἔβλεπον πανταχοῦ βαθεῖαν ἐρήμωσιν (3), καὶ ὁ θάνατος δὲν ἐκίνει πλέον δάκρυα. Ἡ σκληρότης αὕτη παρήγαγεν ἀπώλειαν ἀχαλίνωτον. Ἡ φθορὰ τοσοῦτων ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ἀναμιχθέντων εἰς τὸν αὐτὸν τάφον μὲ τοὺς κακοποιούς, ἢ ἀνατροπὴ τοσοῦτων οἰκογενειῶν, τῶν ὁποίων τὰ πλούτη κατεμερίσθησαν, ἢ ἔγιναν λάφυρον τῶν χαμερπεσέρων πολιτῶν, διέφθειραν τοὺς, ὅσοι δὲν εἶχον ἄλλην ἀρχὴν, ἢ τὸν φόβον. Πειπισμένοι, ὅτι οἱ Θεοὶ δὲν λαμβάνουσιν εἰς τὸ ἐξῆς κἀμμίαν φροντίδα τῆς ἀρετῆς, καὶ ὅτι ἡ ἐκδίκησις τῶν νόμων δὲν ἠθέλην ἦναι τόσον ταχεῖα, ὅσον, ὁ θάνατος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐφοβερίζοντο, ἐπίστευσαν, ὅτι ἡ ἀσθένεια τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων τοῖς ἔδειχεν τὴν, ἣν ἔπρεπε τὴν λάβωσιν μεταχειρῆσθαι, καὶ μὴν ἔχοντες πλέον, ἢ σιγμὰς μόνον τὴν ζήσωσιν, ἐχρεώσθην κἄν τὰς διελθῶσιν εἰς τοὺς κόλπους τῶν ἠδονῶν (4).

§. εἴ'. Πρὸς τὰ τέλη τῶν δύο χρόνων, ἡ λοιμικὴ νόσος

(1) Παρ. ἱπποκ. §. 970. (2) Πλούτ. περὶ Ἴσιδ. καὶ Ὀσίρ. §. 383.

(3) αὐτ. (4) αὐτ.

εφάνη, ὅτι κατέπαυσεν. Εἰς αὐτὴν τὴν κατάπαυσιν, πολλάκις περιεργάσθησαν, ὅτι τὸ σπέρμα τοῦ μολυσμοῦ δι' ὅλου δὲν ἐξωλοθρεύθη, ἐφάνη πάλιν μετὰ δεκάοκτώ μῆνας, καὶ χρόνον ὀλόκληρον, ἐπανήγαγε τὰς ἰδίας σκηνὰς πένθους, καὶ φρίκης (1). Καὶ εἰς τὴν μίαν, καὶ εἰς τὴν ἄλλην ἐποχὴν, μέγας ἀριθμὸς τῶν πολιτῶν ἀπώλεσθη, μετὰ τῶν ὁποίων πρέπει νὰ ἀριθμήσωμεν σχεδὸν πέντε χιλιάδας εἰς ζάσειν νὰ βασῶσιν ὄπλα. Ἡ μᾶλλον ἀδιόρθωτος φθορὰ ἐξάθη, ἢ τοῦ Περικλέους, ὃς τις κατὰ τὸν τρίτον χρόνον τοῦ πολέμου ἀπέθανεν ἀπὸ τὴν ἰδίαν ἀσθένειαν (2). Πρὸ ὀλίγου, οἱ Ἀθηναῖοι ἐξηγριωμένοι ἀπὸ τὴν ὑπερβολὴν τῶν κακῶν, τὸν ἐξέδυσαν ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν, καὶ τὸν κατεδίκασαν εἰς χρηματικὴν ζημίαν· ἐγνώρισαν ὅμως πάλιν τὴν ἀδικίαν τους, καὶ ὁ Περικλῆς τοῖς ἐσυγχώρησε, μὲ ὅλον ὅτι ἀνδίασε τὴν διοίκησιν, διὰ τὸ ἐλαφρόγνημον τοῦ δήμου, καὶ διὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς γενεᾶς του, καὶ τῶν περισσοτέρων του φίλων· τοὺς ὁποίους ἡ λοιμικὴ νόσος ἔφθειρεν. Ἐγγὺς νὰ δώσῃ τὴν τελευταίαν ἀναπνοὴν, μὴ ἔχων πλέον κάρμιν· ἐλπίδα ζωῆς, οἱ πρῶτοι τῶν Ἀθηνῶν, συνηγμένοι περὶ τὴν κλίνην του, ἐπαρηγόρουν τὴν θλίψιν τους, διηγούμενοι τὰς νίκας, καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν τροπαίων του. »Τὰ κατορθώματα ταῦτα, ἠτοῖς εἶπεν, ἐγειρόμενος μετὰ βίας, εἶναι ἔργον τῆς τύχης, καὶ κοινὰ εἰς ἐμὲ μὲ ἄλλους στρατηγούς. Ὁ μόνος ἄξιος ἔπαινόσ μου εἶναι, ὅτι κάνεις τῶν πολιτῶν δὲν ἐμαυροφόρησεν ἐξ αἰκτίας μου (3).« Ἄν, συμφώνως μὲ τὸ ἐπιχείρημα τοῦ Περικλέους, οἱ Ἀθηναῖοι ἐξηκολούθουν πόλεμον καταδιωκτικὸν μὲν εἰς τὴν θάλασσαν, ὑπερασπιστικὸν δὲ εἰς τὴν ξη-

(1) Ὁ αὐτ. βιβλ. γ. κεφ. πς'. (2) Τῷ, 429 ἔτους πρὸ Χ. (3) Μιλλων δὲ ἀποθνήσκων, αὐτὸς ἑαυτὸν ἐμακάριζεν, ὅτι μηδεὶς Ἀθηναίων μέλαν ἱμάτιον δι' αὐτὸν ἐνεδύσατε. Πλουτ., Ἀποφ.

ράν (1), ἄν, ἀρνούμενοι πᾶσαν ἰδέαν πορθήσεως, δὲν ἤθελον κινδυνεύει τὴν σωτηρίαν τῆς πολιτείας μὲ τολμηρὰ ἐπιχειρήματα, ὀγλίγωρα, ἢ ἀργὰ ἤθελον θριαμβεύσει κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Δι' ὅ,τι κατὰ μέρος μᾶλλον ἐκακοποιούον, ἢ ἐκακοποιούοντο· ἔπειθ' ἢ συμμαχία, τῆς ὁποίας ἦσαν ἀρχηγοί, ἦτον εἰς αὐτοὺς σχεδὸν δι' ὅλου ὑποταγμένη· ἐξ ἐναντίας ἢ τῆς Πελοποννήσου, συντεθειμένη ἀπὸ ἔθνη ἐλεύθερα, ἠμπόρει κάθε στιγμήν νὰ διαλυθῆ. Ἀλλ' ὁ Περικλῆς ἀπέθανε, καὶ ἔλαβε τὸν τόπον τοῦ ὁ Κλέων.

§. κ'. Ὁ Κλέων ἦτον ἄνθρωπος δυσγενῆς, χωρὶς νὰ ἔχη κἀνὲν ἀληθινὸν χάρισμα, ἀλλὰ μάταιος, αὐθάδης, ὀρμητικὸς (2), καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὸν δῆμον εὐάρεστος. Τὸν αἰκιοποιήθη μὲ τὰ μεγάλα του δῶρα, καὶ τὸν ἐκράτει προσπαλωμένον εἰς τὸν ἑαυτὸν του, ἐρπίτεον εἰς αὐτὸν ὑψηλὴν ἰδέαν τῆς δυνάμεως τῶν Ἀθηναίων, καὶ ὑπέρμετρον καταφρόνησιν τῆς τῶν Λακεδαιμονίων. Μίαν ἡμέραν συναθροίσας τοὺς φίλους του, τοῖς ἐφανέρωσεν, ὅτι ἦταν ἔτοιμος νὰ διοικήσῃ τὰς κοινὰς ὑποθέσεις, ὅμως παρητεῖτο ἀπὸ δεσμῶν, τὰ ὅποια ἐδύνατο νὰ τὸν φέρωσιν εἰς ἀνάγκην, νὰ κάμῃ κἀμμίαν ἀδικίαν, μὲ ὅλον ὅτι ἦτον ὁ αἰσχροκερδέστατος τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ ἀδικιώτατος. Οἱ τίμοι πολῖται ἀντέταξαν εἰς αὐτὸν τὸν Νικίαν, ἕνα ἀπὸ τοὺς πρώτους, καὶ πλουσιωτέρους πολῖτας τῶν Ἀθηναίων, ὁ ὁποῖος ἐδιοίκησε τὰ στρατεύματα, καὶ κατώρθωσε πολλὰς νίκας. Ὁ δῆμος τὸν ἠγάπα διὰ τὰς ἐορτὰς, καὶ δαψιλῆς θόσας του (3). Ἀλλ' ἔπειθ' ὁ δὲν ἐπισεύετο μήτε εἰς τὸν ἑαυτοῦ του, μήτε εἰς τὰ συμβεβηκότα (4), καὶ τὰ κατορθώματά του δὲν τὸν ὠφέλησαν, ἀλλὰ τὸν κατέστησαν δειλότερον, ἔλαβε μὲν τὸ σέβας, ὅχι ὅμως ποτὲ καὶ τὴν ἐντελῆ ἀ-

(1) Θουκ. βιβλ. β'. κεφ. ξε'. (2) Θουκ. δ'. κη'. (3) Πλουτ. εἰς Νικ. §. 524. (4) Θουκ. βιβλ. ε'. κεφ. ις.

ξιοπισίαν. Ὁ λόγος προήρχετο ἀπὸ τὸ σῶμα του τρόπου τινα με ψυχρότητα, ἐν ᾧ ὁ δῆμος εἶχεν ἀνάγκην ἀπὸ σφοδρὰς κινήσεις τῆς ψυχῆς, τὰς ὁποίας ὁ Κλέων ἦτον ἔμπειρος νὰ διαγείρῃ με τὰς φωνασχίας του, κραυγὰς, καὶ ἀλλόκοτα σχήματα (1). Κατὰ τύχην ἐπέτυχεν εἰς μίαν ἐπιχείρησιν, τὴν ὁποίαν ὁ Νικίας δὲν ἔσερξε νὰ ἐκπληρώσῃ· ἔκτοτε οἱ Ἀθηναῖοι, οἵτινες ἐπερίπαιζον τὴν ἐκλογὴν τους, παρεδίδοντο εἰς τὰς συμβουλὰς του με περισσότερὰν ἐμπιστοσύνην. Ἀπέρριψαν τὰς προβαλλομένας παρὰ τῶν ἐχθρῶν περὶ εἰρήνης συνθήκας (2), καὶ τὸν ἐψήφισαν στρατηγὸν τῶν στρατευμάτων, τὰ ὁποῖα ἔσειλαν εἰς τὴν Θράκην, διὰ νὰ ἐμποδίξωσι τὰς προόδους τοῦ Βρασίδα, ἐμπειροτάτου στρατηγοῦ τῆς Λακεδαιμόνου. Ἐκεῖ καταφρονούμενος καὶ ἀπὸ τὰ δύο στρατεύματα, καὶ πλησίας εἰς τὸν ἐχθρὸν ἀπερискέπτως, καὶ εἰς ἀφνηθίον συμπλοκὴν ὑποπεσὼν, πρῶτος ἐσάθη νὰ κλινῇ εἰς φυγὴν, καὶ νὰ χάσῃ καὶ τὴν ζωὴν (3).

§. κα'. Μετὰ τὸν θάνατόν του, ὁ Νικίας μὲν ἔχων εἰς τὸ ἐξῆς κἀνὲν ἐμπόδιον διὰ τὴν εἰρήνην, ἄρχισε νὰ τὴν πραγματεύηται, καὶ ἐντὸς ὀλίγου (4) ἐσυσῆθη ἀναμεταξύτων συνθήκη συμμαχίας, καὶ ἐπιμαχίας (5). Ἦτις ἔμελλε νὰ συνάπτῃ σενώτατα τοὺς Ἀθηναίους, καὶ Λακεδαιμονίους εἰς διάστημα πενήντα χρόνων (6). Αἱ συμφωνίαι τῆς συνθήκης τοὺς ἐπανήγαγον εἰς τὸν ἴδιον βαθμὸν, ἐν ᾧ εὐρίσκοντο εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ πολέμου. Ἐν τῷ ἀναμεταξύ τούτῳ ἐπέρασαν δέκα χρόνοι, καὶ ἐπέκεινα, καὶ εἰς μάτην τὰ δύο ἔθνη ἠδυνάτησαν. Ἠλπίζον ὅμως, ὅτι θέλουσιν ἀπολαύσει

(1) Πλοτ. αὐτ. (2) Σχόλ. Ἀριστοτ. εἰρ. σί. 657. καὶ 664. (3) Θουκ. βιβλ. ε'. κεφ. ι'. (4) Τῷ, 421, ἔτι προδ Χ. (5) Συμμαχία μετ' λεγεται, ὅταν τοὺς ἐπίουτας μετ' ἐκείνων, οἱς συμμαχοῦσιν, ἀμύνωνται. Ἐπιμαχία δὲ, ὅταν τοὺς ἐπίουτας ἀμύνωνται μενοι. (6) Θουκ. αὐτ.

τάς γλυκύτητας τῆς ἀναπαύσεως, ἀλλ' ἡ συμμαχία τῶν αἰτιολόγησε νέας συμμαχίας, καὶ διαιρέσεις. Πολλοὶ τῶν συμμάχων τῆς Λακεδαιμόνος ἐπαραπονοῦντο, ὅτι δὲν συμπεριελήφθησαν εἰς τὴν συνθήκην, καὶ ἐνωθέντες μὲ τοῖς Ἀργείοις, οἵτινες μέχρι ἐκείνου τοῦ χρόνου ἔμενον εἰς οὐδετερότητα, ἐκηρύχθησαν ἐχθροὶ τῶν Λακεδαιμονίων. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος, οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ Λακεδαιμόνιοι ἐγκαλοῦντο ἀμοιβαίως, ὅτι δὲν ἐκπλήρωσαν τὰ ἄρθρα τῆς συνθήκης. Ἐκ τούτου αἱ διχόνοιαι, καὶ ἐχθροπάθειαι. Μὲ ὅλον τοῦτο, πρὸς τὸ τέλος τοῦ ἔκτου χρόνου, καὶ δέκα μηνῶν (1), συνέβη νὰ ἔλθωσιν εἰς φανεράν τῆς συνθήκης διάλυσιν (2)· διάλυσιν, τῆς ὁποίας ἡ πρόφασις ἐχρημάτισε πολλὰ οὐτιδανῆ, καὶ ἐδύναντο νὰ τὴν προλάβωσιν εὐκόλως, ἂν ὁ πόλεμος δὲν ἦτον ἀναγκαῖος διὰ τὴν ὑψωσιν τοῦ Ἀλκιβιάδου. Μερικοὶ ἱστορικοὶ ἐδυσφήμισαν τὴν μνήμην αὐτοῦ τοῦ Ἀθηναίου, ἄλλοι τὴν ὑψωσαν μὲ ἐπαίνους, χωρὶς νὰ δυνηθῆ κἀνεὶς νὰ προσρίψῃ καὶ εἰς τούτους, καὶ εἰς ἐκείνους ἀδικίαν, ἢ φιλοπροσωπίαν (3). Φαίνεται, ὅτι ἡ φύσις ἐφιλοτιμήθη νὰ συνάψῃ εἰς αὐτὸν πᾶν, ὅτι ἐδύνατο νὰ παρᾶξῃ ἰσχυρότερον εἰς ἐλαττώματα, καὶ αρετάς (4). Ἐνταῦθα θέλομεν τὸν θεωρήσει, ὡς πρὸς τὴν πολιτείαν, τῆς ὁποίας τὴν πτώσιν ἐτάχυνε, καὶ κατωτέρω, ὡς πρὸς τὰς σχέσεις του μὲ τὸ κοινόν, τὸ ὁποῖον ἐντελῶς διέφθειρε.

§. κβ'. Γενεὰ λαμπρὰ, πλούτη ἀξιόλογα, σῶμα εὐειδέστατον, χάριτες ἀπατηλόταται, πνεῦμα ὀξύ, καὶ πολύφρον, τιμὴ τελευταίου, ὡς συγγενῆς τοῦ Περικλέους, ἐχρημάτισαν ἐκεῖνα τὰ χαρίσματα, τὰ ὁποῖα ἐθάμβωσαν κατ' ἀρχὰς τοὺς Ἀθηναίους, καὶ ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐθαμβώθη καὶ ὁ ἴδιος (5).

(1) Τῷ 414. ἔτει πρὸ Χ. (2) Θουκ. βιβλ. ε'. κεφ. κέ. (3) Νέπ. εἰς Ἀλκιβ. κεφ. ια'. (4) αὐτ. κεφ. α'. (5) Πλά. εἰς Ἀλκιβ. §. 104. Νέπ. αὐτ. κεφ. α'. Διόδ. βιβλ. ιβ'. §. 130. Πλούτ. εἰς Ἀλκιβ.

Εἰς ἡλικίαν τοιαύτην, ἐν ἣ εἶναι ἀπαιτούμεναι μόνου συγκαταβάσεις, καὶ συμβουλαί, εἶχε δορυφόρους, καὶ κόλακας. Ἐξέπληττε τοὺς διδασκάλους του μὲ τὴν εὐμάθειάν του, καὶ τοὺς Ἀθηναίους, μὲ τὸ ἀδούλωτόν του πολίτευμα. Σωκράτης, ὁ ὁποῖος εὐκαίρως προείδεν, ὅτι ὁ νέος οὗτος ἤθελεν ἦναι ὁ ἐπικινδυνώτερος ἀπὸ τοὺς πολίτας τῶν Ἀθηνῶν, ἐὰν δὲν ἤθελε γένῃ ὁ ὠφελιμώτερος, ἐζήτησε τὴν φιλίαν του, τὴν ἀπέκτησε μὲ φροντίδας μεγάλας, καὶ ποτὲ δὲν τὴν ἔχασεν (1). Ἐπεχειρίσθη νὰ κατασειλῇ ἐκείνην τὴν φιλαυτίαν, ἥτις δὲν δύναται νὰ ὑποφέρῃ εἰς τὸν κόσμον μῆτε τὸν ἀνώτερόν του μῆτε τὸν ὅμοιον· καὶ τοιαύτη ἦτον εἰς ἐκείνας τὰς περιστάσεις ἡ δύναμις τοῦ λόγου, ἢ τῆς ἀρετῆς, ὥστε ὁ μαθητὴς ἐβρῆναι διὰ τὰ σφάλματά του, καὶ ἐταπεινοῦτο, χωρὶς νὰ δικαιολογηῖται (2). Ὅταν εἰσῆλθεν εἰς τὸ γάδιον τῶν τιμῶν, ἤθελε νὰ χρεωσῇ τὰς ἐπιτυχίας του, ὅχι εἰς τὴν δόξαν τῆς μεγαλοπρεπειᾶς, καὶ τῶν ἐλευθεριοτήτων του, ἀλλ' εἰς τὰ θέλγητρα τῆς εὐγλωττίας του (3). Ἐφάνη εἰς τὸ βῆμα· παραμικρὸν σφάλμα τῆς προφορᾶς του, ἐχορήγει εἰς τοὺς λόγους του τὰς ζωηρὰς χάριτας τῆς παιδικῆς ἡλικίας του (4)· καὶ ἂν καλὰ ἀμφίβαλλεν ἐνίστε νὰ εὕρῃ τὴν κυριολεξίαν, ἐθεωρήθη ὅμως, ὡς ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλητέρους ῥήτορας τῶν Ἀθηνῶν (5). Ἐφθασε νὰ δώσῃ ἀποδείξεις τῆς ἀνδρίας του, καὶ, κατὰ τὰς πρώτας του ἐκστρατείας, ἐπρομάντευον, ὅτι ἤθελε γένῃ μίαν ἡμέραν ὁ δοκιμώτερος στρατηγὸς τῆς Ἑλλάδος. Δὲν ὁμιλῶ διὰ τὴν γλυκύτητα, καὶ εὐπροσήγορόν του, μῆτε διὰ τόσα ἄλλα προτερήματα, τὰ ὁποῖα συνέδραμον νὰ τὸν ἀποδείξωσι τὸν ἐρασιμώτερον τῶν ἀνθρώπων. Δὲν ἔπρεπε νὰ ζητῶσιν εἰς τὴν καρδίαν του τὰ

(1) Πλάτ. αὐτ. συμπό. §. 215. (2) Πλούτ. αὐτ. (3) αὐτ. (4) αὐτ. Ἀριστοφ. ἔρμ 51. 44. (5) Δημοσθ. εἰς Μειδ. §. 626. Πλούτ. καὶ Δισθ. αὐτ.

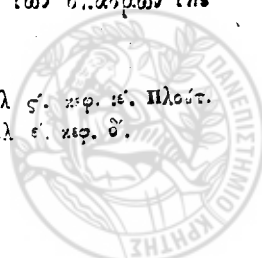
ὑψηλά ἐκεῖνα φρονήματα, τὰ ὅποια παράγει ἡ ἀρετὴ, ἀλλ' εὕρισκον εἰς αὐτὴν τὴν θαρραλεότητα (1), τὴν ὁποῖαν δίδει ἡ φυσικὴ ὁρμὴ τῆς μεγαλειότητος. Κἀνὲν ἐμπόδιον, κἀμμία δυσυχία δὲν ἐδύνατο μῆτε νὰ τὸν προήσῃ, μῆτε νὰ τὸν ἀναυδρίσῃ. Ἐφαίνετο πεπεισμένος, ὅτι, ὅταν αἱ ψυχαὶ βαθμοῦ τινὸς δὲν ἐργάζωνται πᾶν, ὅ,τι ἐπιθυμοῦσι, προέρχεται ἐκ τοῦ, ὅτι δὲν τολμῶσι πᾶν ὅ,τι δύνανται. Βεβιασμένοι ἀπὸ περιστάσεις, νὰ δουλεύῃ τοὺς ἐχθροὺς τῆς πατρίδος του, ἐσάθη τόσον ἔμπειρος νὰ κερδαίνῃ τὴν ἐμπιστοσύνην τῶν μετὰ τὴν ὑπεροχὴν τῶν χαρισμάτων του, ὅσον, καὶ νὰ τοὺς χειραγωγῇ μετὰ τὴν φρόνησιν τῶν συμβουλῶν του. Ἔλαβε ταῦτο, ὡς ἰδιάζον χάρισμα, τὸ νὰ καθίσῃ τὸ οἰκαιοποιοῦμενον παρ' αὐτοῦ μέρος, νὰ θριαμβεύῃ πάντοτε, καὶ τὰ πολυάριθμα κατορθώματά του δὲν ἤμαυρώθησαν ποτὲ μετὰ κἀμμίαν ἐναντιότητα (2).

§. κγ'. Εἰς τὰς συνθήκας, τὰς ὁποίας ἐπραγματεύετο, ἐμεταχειρίζετο, ἄλλοτε μὲν τὰ φῶτα τοῦ πνεύματός του, τὰ ὅποια ἦσαν καὶ ζωηρὰ, καὶ βαθέα, ἄλλοτε δὲ, πανουργίας, καὶ ἀπιστίας, τὰς ὁποίας τὰ δίκαια τῆς πολιτείας ποτὲ δὲν δικαιώνουσι (3), ἄλλοτε, τὴν συγκατάβασιν τοῦ χαρακτῆρος, τὸν ὁποῖον ἡ ἀνάγκη τοῦ δεσπόμενου, ἢ ἡ ἐπιθυμία τοῦ ἀρέσκειν ἔδειχεν ἀπόνως ἐπιρρέπῃ εἰς κάθε συναπάντησιν. Παρ' ἄλλοις τοῖς λαοῖς ἀπέκτα τὸ σέβας, καὶ καθίσα τὴν κοινὴν δόξαν ἀληθεύουσαν. Οἱ Σπαρτιάται τὸν ἐθαύμαζον διὰ τὴν λιτότητα · οἱ Θράκες, διὰ τὴν ἀκολασίαν · οἱ Βοιωτοὶ, διὰ τὸν ἔρωτα εἰς τὰς ἰσχυροτάτας ἐξασκήσεις · οἱ Ἴωνες, διὰ τὴν ἔφεσιν εἰς τὴν ἀμέλειαν, καὶ ἠδονὴν · οἱ Σατράπαι τῆς ἀσίας, διὰ τὴν ἀσωτίαν, καθ' ἣν δὲν ἠμπόρουσαν νὰ ἐξισωθῶσι μετ' αὐ-

(1) Ὁ αὐτ. βιβλ. γ'. §. 191. (2) Πλούτ. εἰς Κορῖο. §. 233. Νέπ. εἰς Ἀλικιβ. κεφ. 5'. (3) Θουκ. βιβλ. 6'. κεφ. με'. ἢ. πβ'. Πλούτ. εἰς Ἀλικιβ. §. 19'.

τόν. Ἦθελε φανῆ ὁ ἐναρετώτερος τῶν ἀνθρώπων, ἂν δὲν εἶ-
 χεν ὑπ' ὄψιν ποτὲ παράδειγμα τῆς κακίας. Ὅμως τὸ ἐλάττω-
 μα τὸν ἔσυρε, χωρὶς νὰ τὸν ὑποδουλώη. Φαίνεται, ὅτι ἡ βε-
 βήλωσις τῶν νόμων, καὶ ἡ διαφθορὰ τῶν ἠθῶν ἦσαν εἰς τοὺς
 ὀφθαλμούς του, ὡς ἂν μία σειρά νικῶν, τὰς ὁποίας ἐκέρδησαν
 ἐπάνω εἰς τὰ ἠθῆ, καὶ νόμους. Εἶναι δυνατόν ἔτι νὰ εἰπῆ κἄ-
 νεις, ὅτι τὰ σφάλματά του ἦσαν μόνου ἀποπλανήσεις τῆς μα-
 ταιότητός του. Ἡ ἐλαφρογνωμία, ψυχρολογία, καὶ ἀσοχασία,
 προερχόμεναι ἀπὸ τὴν νεότητα, ἢ ἀπροσεξίαν του, διεσκορπί-
 ζουτο εἰς τὰς περιστάσεις, τὰς ἀπαιτούσας κρίσιν καὶ σταθερό-
 τητα. Τότε συνῆπτε τὴν φρόνησιν μὲ τὴν ἐνέργειαν (1), καὶ
 αἱ ἡδοναὶ δὲν τοῦ ἀφήρουν κἄμμικον ἀπὸ τὰς, ὅσας ὥρας ἐ-
 χρεώσει εἰς τὴν δόξαν, ἢ συμφέροντά του. Ἡ φιλαυτία του, ἢ
 ταχύ, ἢ ἀργὰ ἠθελε μεταβληθῆ εἰς φιλαρχίαν. Δι' ὅτι ἦτον
 ἀδύνατον, ἄνθρωπος, τόσον ἀνώτερος ἀπὸ τοὺς ἄλλους, καὶ
 τόσον περλογισμένος ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἄρχειν, νὰ μὴ
 καταντήσῃ τέλος πάντων νὰ ζητῆ τὴν ὑποταγήν, ἀφ' οὗ ἠθε-
 λεν ἐξαντλήσῃ τὸν θαυμασμόν· διὰ τοῦτο ἐσάθη ἐφ' ὅρου
 ζωῆς του ὑποπτος εἰς τοὺς πρώτους πολίτας, ἀπὸ τοὺς ὁποίους
 ἄλλοι μὲν ἐφοβοῦντο τὰ προτερήματά του, ἄλλοι δὲ, τὰς ὑ-
 περβολὰς του (2)· καὶ ὁ δῆμος, ὁ ὁποῖος τῶρα μὲν τὸν ἐ-
 προσκύνει, τῶρα δὲ τὸν ἐφοβεῖτο, καὶ ἄλλοτε τὸν ἐμίσει, δὲν
 ἐδύνατο νὰ παραιτηθῆ ἀπὸ αὐτὸν (3), καὶ ἐπειδὴ τὰ αἰσθή-
 ματα, τῶν ὁποίων ἦτον αὐτὸς ὑποκείμενος, ἀποκαθίσταντο
 βίαια πάθη, τὸ νὰ τὸν ὑψώωσιν εἰς τιμὰς, καὶ νὰ τὸν κατα-
 δικάζωσιν εἰς θάνατον, νὰ τὸν ἀνακαλῶσι, καὶ νὰ τὸν κατα-
 κρίνωσι καὶ δεύτερον, ἐσάθη ἀποτέλεσμα τῶν σπατημῶν τῆς
 χαρᾶς, ἢ τῆς μανίας τῶν Ἀθηναίων (4).

(1) Πλούτ. καὶ Νέπ. αὐτ. (2) Θουκ. βιβλ. 5. κ.φ. 16. Πλούτ.
 αὐτ. (3) Ἀριστοφ. βάρηρ. σέ. 147. (4) Ἰουστ. βιβλ. 5. κ.φ. 5.

§. κγ'. Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, ἐν ἣ ἄνωθεν ἀπὸ τὸ βῆμα συνέλεξε τὰς ψήφους τοῦ κοινοῦ, καὶ ἐπανήρχετο εἰς τὰ ἴδια, δορυφορούμενος ἀπὸ ὄπην τὴν συνέλευσιν, Τίμων, ὁ ἐπονομασθεὶς μισάνθρωπος, τὸν ἀπήντησε καθ' ὁδὸν, καὶ σφίγγων τὴν χεῖρά του. » Ἀνδρίζου, φίλτατε, τῷ εἶπε, σπεῦθε εἰς » τὸ μεγαλεῖόν σου, καί σοι εἶμαι χρεώσης διὰ τῶν Ἀθηναίων » τὴν ἀπώλειαν (1). Εἰς ἄλλην τινα μέθην ἐνθουσιασμοῦ, ὁ χυδαῖος λαὸς, ἐπρόβαλε νὰ ἀνασυστήσῃ πρὸς χάριν τοῦ τὴν βασιλείαν (2). Ἀλλὰ πῶς ἤθελεν εὐχαρισεθῆ νὰ ἦναι μόνου βασιλεὺς, καὶ μιᾶς τόσοῦ μικρᾶς κυριαρχίας, ὅποια ἦτον ἡ τῶν Ἀθηνῶν; Ἐχρειάζετο εἰς αὐτὸν εὐρύχωρος βασιλεία, διὰ νὰ τὸν καταστήσῃ νὰ ἐξουσιάζῃ δι' αὐτῆς καὶ ἄλλας. Ἐπρεπε, γεννηθεὶς εἰς δημοκρατίαν, νὰ τὴν ὑψώσῃ περισσότερον ἀφ' ὅ,τι ἦτον, πρὶν τὴν καθυποβάλλῃ ὑπὸ τοὺς πόδας του. Ἐνταῦθα ἦτον ἐξ ἅπαντος τὸ μυσῆριον τῶν λαμπρῶν ἐπιχειρήσεων, εἰς τὰς ὁποίας ἔσυρε τοὺς Ἀθηναίους. Μὲ τοὺς στρατιώτας τῶν ἤθελεν ὑποτάξῃ δήμους, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἤθελαν εὐρεθῆ δεδουλωμένοι, χωρὶς νὰ τὸ αἰσθανθῶσιν. Ἡ πρώτη δυσυχία του, ἀφ' οὗ τὸν ἐμπόδισε σχεδὸν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ σαδίου, ἄφησε νὰ φανερωθῇ ἐκείνη ἡ ἀλήθεια, διὰ τὴν ὁποίαν ἡ φυσικὴ του ἀγχίνοια, καὶ οἱ σκοποὶ ἐσάθνησαν εὐρυχωρότατοι ὑπὲρ τῆς εὐδαιμονίας τῆς πατρίδος του. Εἶπον, ὅτι ἡ Ἑλλὰς δὲν ἐδύνατο νὰ ὑποφέρῃ δύο Ἀλκιβιάδας. Πρέπει νὰ προσθέσῃ κανεὶς, ὅτι διὰ τὰς Ἀθήνας, καὶ ὁ ἓνας ἀπ' αὐτοὺς ἦτον περιττός, γινόμενος αἷτιος νὰ ἀποφασισθῇ ὁ κατὰ τῆς Σικελίας πόλεμος (3). Πρὸ πολλοῦ οἱ Ἀθηναῖοι ἐμελέτων νὰ ἐξουσιάζωσιν αὐτὴν τὴν πλουσίαν, καὶ δυνατὴν νῆσον. Ἡ ἐ-

(1) Εὐ γ' ἔφη, ποιῆς, ἀξέμενος, ὦ παῖ. Μέγα γὰρ αὕξη κακῶν ἅπασι τούτοις. Πλούτ. εἰς Ἀλκι. (2) αὐτ. (3) Ἀρχίς, παρὰ Πλούτ. εἰς Ἀλκιβ. §. 199.

πιθυμία τῆς φιλαρχίαςτων, κατασελλομένη ἀπὸ τὸν Περικλέα, ἐβροηθεῖτο ἀπὸ τὸν Ἀλκιβιάδην γενναιοτάτα. Κάθε νύκτα θελκτικὰ ἐνύπνια ἐσκιαγράφου εἰς τὸν νοῦν του τὴν ἄπειρον δόξαν, μὲ τὴν ὁποίαν ἔμελλε νὰ σεφανωθῇ. Ἡ Σικελία ἔμελλε νὰ ἦναι τὸ θέατρον τῶν πρώτων κατορθωμάτων του, ἤθελε κυριεύσει μετὰ ταῦτα τὴν Ἀφρικὴν, τὴν Ἰταλίαν, καὶ τὴν Πελοπόννησον· καθ' ἑκάστην ὠμίλει διὰ τοὺς μεγάλους σκοπούς του μὲ ἐκείνην τὴν ζέουσαν νεωλαίαν, προσπλωμένην εἰς τὰ ἴχνη του, καὶ διοικουμένην ἀπὸ τὰς θηλήσεις του (1).

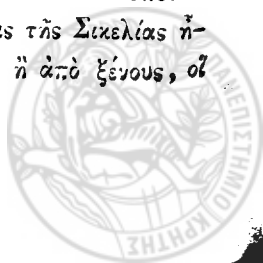
§. κέ'. Ἐν τῷ ἀναμεταξὺ τούτῳ, ἡ κατὰ τὴν Σικελίαν πόλις Ἐγεσα, προβάλλουσα, ὅτι κατεδυνασεύετο ἀπὸ τοὺς Σελινουντίους, καὶ Συρακουσίους, ἐπεκαλεῖτο τὴν βοήθειαν τῶν Ἀθηναίων, μὲ τοὺς ἰποίους ἦτον σύμμαχος, ὑπέσχετο ὅτι θέλει ἀναδεχθῆ ὅλα τοῦ πολέμου τὰ ἔξοδα, καὶ τοῖς ἀπέδειχεν, ὅτι, ἂν δὲν ἐμποδίσωσι τὰς αὐξήσεις τῶν Συρακουσίων, ὁ δῆμος οὗτος δὲν θέλει ἀργοπορήσει νὰ συνάψῃ τὰ στρατεύματά του μὲ τὰ τῶν Λακεδαιμονίων. Ἡ δημοκρατία ἔσειλε πρέσβεις εἰς Σικελίαν, οἵτινες, ἐπιστρέφοντες, ἔδωκαν μαρτυρίαν ψευδῆ περὶ τῆς κατασάσεως τῶν πραγμάτων. Ἡ ἐκστρατεία ἀπεφασίσθη, ἐχειροτονήθησαν στρατηγοί, Ἀλκιβιάδης, Νικίας, καὶ Λάμαχος. Ἡ ἐπιτυχία τόσον τοὺς ἔθελγεν, ὥσε ἡ βουλὴ διέταξε πρότερον τὴν τύχην τῶν διαφόρων δήμων τῆς Σικελίας. Ἄλλ' οἱ πεπαιδευμένοι πολῖται ἦσαν τόσον περισσότερον περίτρομοι, ὅσον οἱ λοιποὶ τότε εἶχον μόνον ἀμυδρὰν ἰδέαν τῆς μεγαλειότητος, τῶν δυνάμεων, καὶ τοῦ πλούτου αὐτῆς τῆς νήσου (2). Μὲ ὅλον ὅτι ὁ νόμος ἐμποδίζει νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν γενομένην παρ' ὄλων τῶν τάξεων τῆς πολιτείας ἀπόφασιν, ὁ Νικίας ὁμως ἀπέδειχεν εἰς τὴν συνέλευσιν, ὅτι ἡ δημοκρατία δὲν ἠδυνήθη ἔτι νὰ τελειώσῃ τὰς ἐγερθείσας δια-

(1) Πλοῦτ. αἰτ. (2) Θουκ. βιβλ. 5'. κεφ. α'.

φορὰς μεταξύ της καὶ τῆς Λακεδαιμόνου, ὅτι ἡ παροῦσα εἰρήνη ἦτον ἀνακωχὴ ὀπλων, ὅτι αἱ ἀληθεῖς ἐχθροὶ τῆς ἦσαν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὅτι ἀνέμενον τὴν ἀναχώρησιν τοῦ στρατοῦ, διὰ νὰ ὀρμήσωσι κατὰ τῆς Ἀττικῆς, ὅτι αἱ διαφοραὶ τῶν πόλεων τῆς Σικελίας ἄν εἶχον κίνεον κοινὸν μὲ τοὺς Ἀθηναίους, ὅτι τὸ πλήρωμα τῆς ἀτοπίας ἦτον, νὰ θυσιάξωσι τὴν σωτηρίαν τῆς πολιτείας εἰς τὴν ματαιότητα, ἢ κενοδοξίαν ἑνὸς νέου, ὅς τις ἐπιθυμεί νὰ δεῖξη τὴν μεγαλοπρέπειάν του εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ στρατεύματος, ὅτι τοιοῦτοι πολῖται ἔγιναν διὰ νὰ φθείρωσι τὴν πολιτείαν, συμφθειρόμενοι μὲ αὐτὴν καὶ οἱ ἴδιοι, καὶ τόσον ὀλίγον ἀνήκει εἰς αὐτοὺς νὰ σκέπτονται περὶ τῶν ὑψηλῶν ἐπιχειρήσεων, ὅσον, καὶ νὰ τὰς βάλλωσιν εἰς πράξιν (1). ἩΜε τρόμον βλέπω, ἐπρόσθεσεν ὁ Νικίας, ἐκείνην τὴν πολυάρθμον νεωλαίαν, ἢ ὅποια τὸν δορυφορεῖ, καὶ ἐκεῖνος διευθύνει τὰς ἀποφάσεις της. Αἰδέσιμοι γέροντες, παρακαλῶ θερμῶς νὰ δώσητε τὰς ψήφους σας, ἐν ὀνόματι τῆς πατρίδος, καὶ Σεῖς Πρυτάνεις, κράξατε τὸν δῆμον ἢ πάλιν νὰ δώση γνώμας, καὶ ἂν οἱ νόμοι σᾶς τὸ ἐμποδιῶσι, ἢ σοχάσθητε, ὅτι ὁ οὐσιωδέστατος τῶν νόμων εἶναι, νὰ σώσωμεν τὴν πολιτείαν.

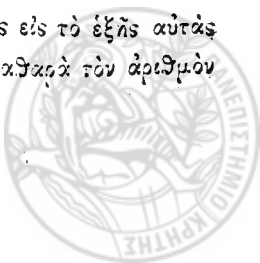
§. κς'. Ὁ Ἀλκιβιάδης δεχόμενος τὸν λόγον μετὰ ταῦτα, παρέστησεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους, ὅτι ὑπερασπιζόμενοι τὰ καταδυναστευόμενα ἔθνη, ἔφθασαν εἰς ἐκείνον τὸν ὑψηλὸν βαθμὸν τῆς δόξης, καὶ μεγαλειότητος (2), ὥς ἄν ἦτον πλεον εἰς αὐτοὺς συγχωρημένον, νὰ παραδίθωται εἰς ἀνάπαυσιν, ἐπιτηδειοτάτη νὰ ἐκνευροῖ τὴν γενναϊότητα τῶν στρατευμάτων, καί ποτε ἤθελον ὑποταχθῆ, ἂν ἀπὸ τῶρα δὲν ἤθελον ὑποτάξει τοὺς ἄλλους· ὅτι αἱ περισσότεραι πόλεις τῆς Σικελίας ἦσαν κατοικημέναι μόνον ἀπὸ βαρβάρους, ἢ ἀπὸ ξένους, οἱ

(1) Αὐτ. κεφ. η'. (2) αὐτ. σι'.

τινες δὲν αἰσθάνονται τὴν τιμὴν τῆς πατρίδος των, καὶ πάγ-
 τοτε εἶναι ἔτοιμοι νὰ ἀλλάττωσι τοὺς δεσπότας· ὅτι ἄλλοι,
 βεβαρυμένοι ἀπὸ τὰς διαιρέσεις των, ἀνέμενον τὸν ἐρχομὸν
 τοῦ σόλου, διὰ νὰ ὑποταχθῶσι εἰς τοὺς Ἀθηναίους, ὅτι ἡ
 κυρίευστις αὐτῆς τῆς νήσου ἤθελε τοῖς εὐκολύνει τὴν ἐξουσίαν
 ὅλης τῆς Ἑλλάδος, ὅτι εἰς τὴν τυχούσαν ἐναντιότητα ἤθελον εὖρη
 καταφύγιον εἰς τὰ πλοιάτων, ὅτι ὁ μόνος κράτος τῆς ἐκστρατείας
 των ἤθελεν ἐκθαμβῆσαι τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ ὅτι, ἂν ὁ δῆ-
 μος ἐκεῖνος ἤθελε ριψοκινδυνεύσει ἐπιδρομὴν κατὰ τῆς Ἀττι-
 κῆς, δὲν ἤθελεν ἐπιτύχει καλλίτερα ἀπ' ὅτι ἐπέτυχε πρότε-
 ρον. Ὅσον δὲ διὰ τὰς κατ' αὐτοῦ ὕβρεις, ἀπεκρίνετο, ὅτι ἡ
 μεγαλοπρέπειά του ἔγινεν αἰτία μέχρι τῆς παρούσης ἡμέρας,
 νὰ δώσῃ εἰς τοὺς δῆμους τῆς Ἑλλάδος ὑψηλὴν ἰδέαν τῆς δυ-
 νάμεως τῶν Ἀθηνῶν, καὶ εἰς τὸν ἴδιον νὰ προμηθεύσῃ τόσῃ
 ἐξουσίαν, ὥστε νὰ ἠμπορῇ νὰ ἀποσπᾷ ὁλόκληρα ἔθνη ἀπὸ τὴν
 συμμαχίαν τῆς Πελοποννήσου. »Περὶ πλείον, ἔλεγεν· ἐπειδὴ
 »ἐδωρίσθην νὰ συνδισκῶ μὲ τὸν Νικίαν τὸ σράτευμα, ἂν ἡ
 »νεότης, καὶ αἱ διαβατικαὶ ἀταξίαι μου, δίδωσιν εἰς ἐσᾶς τα-
 »ραχάς τινας, θέλετε βεβαιωθῆ ἀπὸ τὴν εὐτυχίαν, ἡ ὁποία ἐ-
 »σεφάνωνε πάντοτε τὰς ἐπιχειρήσεις μου (1).« Ἡ ἀπόκρισις
 αὕτη ἀναψεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους νέας φλόγας. Ἡ πρώτη ἀ-
 πόφασίς των ἦτον νὰ στείλωσιν εἰς Σικελίαν ἐξήκοντα τριήρεις.
 Ὁ Νικίας, διὰ νὰ τοὺς ἀποκόψῃ διὰ τινος πλαγίας ὁδοῦ, πα-
 ρίσα, ὅτι παρεκτός τοῦ σόλου, ἐχρειάζετο καὶ τῆς ξηρᾶς σρά-
 τευμα, καὶ ἔβαλλεν ὑπ' ὄψιν τὴν τρομερὰν περιγραφὴν τῶν πα-
 ρασκευῶν, ἐξόδων, καὶ ἀριθμοῦ τῶν στρατευμάτων, τὰ ὁποῖα
 ἐζήτηι μία τοιαύτη ἐκστρατεία. Τότε ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν συνέ-
 λευσιν ἠκούσθη μία φωνή. »Νικία, ἄφες εἰς τὸ ἐξῆς αὐτὰς
 »τὰς περιπλοκάς τῶν λόγων· εἰπέ μετ' καθαρὰ τὸν ἀριθμὸν

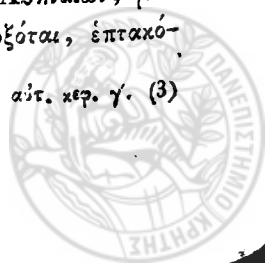
(1) Αἴτ. ιζ'.

νητῶν στρατιωτῶν, καὶ τῶν πλοίων, ἀπὸ τὰ ὅποια ἔχετε ἀνάγκη (1). « Καὶ ἐπειδὴ ὁ Νικίας ἀπεκρίθη, ὅτι περὶ τούτου πρέπει νὰ συμβουλευθῇ μὲ τοὺς ἄλλους στρατηγοὺς, ἢ συνέλευσις τοῖς ἔδωκεν ἐξουσίαν πλήρη, νὰ διατάξωσιν ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς δημοκρατίας.

§. κζ'. "Ὅλα ἦσαν ἔτοιμα (2), ὅταν ὁ Ἀλκιβιάδης κατηγορήθη, ὅτι μὲ συντρόφους τινὰς τῶν ἀσωτιῶν του ἐκολόβωσε τὴν νύκτα τὰ ἀγάλματα τοῦ Ἑρμοῦ, κείμενα εἰς διαφόρους ἐνορίας τῆς πόλεως, καὶ παρέστησεν, εἰς τὴν ἐξοδὸν ἐνὸς θεῖου, τὰς τελετὰς τῶν φοβερῶν μυστηρίων τῆς Ἐλευσίως. Ὁ δῆμος, ἐπιρρέπης νὰ τῷ συγχωρήσῃ κάθε ἄλλο σφάλμα, εἰς ἄλλην περίεσασιν, ἀνέπνεε τότε τὴν μανίαν, καὶ ἐκδίκησιν. Ὁ Ἀλκιβιάδης, τεταραγμένος κατ' ἀρχὰς διὰ τὴν ἀγανάκτησιν τῶν πνευμάτων, βεβαιωμένος μετὰ ταῦτα ἀπὸ τὰς εὐνοϊκὰς διαθέσεις τοῦ στρατοῦ, καὶ τοῦ σόλου, παρρησιάζεται εἰς τὴν συνέλευσιν, ἀνατρέπει τὰς κατ' αὐτοῦ ἐγερθεῖσας ὑπαφίας, καὶ ζητεῖ τὸν θάνατον, ἂν ἦναι ἔνοχος, εἰδὲ μὴ, μεγάλην ἐκδίκησιν. Οἱ ἐχθροὶ του ἀναβάλλουσι τὴν κρίσιν μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς του, καὶ τὸν βιάζουσι νὰ ἀναχωρήσῃ, χωρὶς νὰ ἀθωωθῇ ἀπὸ τὴν κατηγορίαν, ἢ ὅποια ἐκράτει τὸ ξίφος ἀπληρημένον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του. Ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἔμελλε νὰ γένη ἡ γενικὴ συνάθροισις, τόσον διὰ τοὺς Ἀθηναίους, ὅσον καὶ διὰ τοὺς ἄλλους συμμάχους, ἐδιωρίσθη ἡ Κέρκυρα. Ἐκεῖθεν ὁ σόλος ἀνεχώρησε, συγκεκροτημένος σχεδὸν ἀπὸ τριακοσίας τριήρεις, καὶ ἔφθασεν εἰς Ῥήγιον, κατὰ τὸ ἄκρον τῆς Ἰταλίας (3). Περιεῖχε πέντε χιλιάδας ὀπλίτας, μεταξὺ τῶν ὁποίων εὐρίσκοντο οἱ ἐκλεκτοὶ στρατιῶται τῶν Ἀθηναίων, μαζὶ μὲ αὐτοὺς ἦσαν τετρακόσιοι ὀδοσκόμοι τοξόται, ἑπτακό-

(1) Αὐτ. κεί. (2) αὐτ. κζ'. Πλούτ. αἴτ. Νέπ. αἴτ. κερ. γ. (3) Τῷ 415 ἔτει πρὸ Χ.

σοι σφενδονίται, ἄλλα τινὰ ἑλαφρὰ στρατεύματα, καὶ μικρὸς ἀριθμὸς ἰππέων. Οἱ στρατηγοὶ δὲν ἐζήτησαν μεγαλητέρας δυνάμεις. Ὁ Νικίας ποτὲ δὲν εἶχεν εἰς τὸν νοῦν του νὰ κυριεύσῃ τὴν Σικελίαν· ὁ Ἀλκιβιάδης ἐνόμιζεν, ὅτι, διὰ νὰ τὴν ὑποτάξωσιν, ἱκανὸν ἦτον, νὰ διασπείρωσιν εἰς αὐτὴν τὴν διαίρεσιν. Καὶ ὁ ἓνας, καὶ ὁ ἄλλος ἐφανέρωσαν τοὺς σκοποὺς των εἰς τὸ πρῶτον συμβούλιον, ὅπου συνεκρότησαν, πρὶν ἀρχήσωσι τὴν ἐκστρατείαν. Αἱ διαταγαίτων ἐδιώριζον γενικῶς, νὰ διορθώσωσι τὰς ὑποθέσεις τῆς Σικελίας κατὰ τὸν ὠφελιμώτερον εἰς τὰ συμφέροντα τῆς δημοκρατίας τρόπον. Τοῖς ἐπρόσβατον ἰδιαιτέρως νὰ ὑπερασπισθῶσι τοὺς Ἐγεσαίους κατὰ τῶν Σελινουντίων, καὶ, ἂν αἱ περιστάσεις τὸ συγχωρῶσι, νὰ βιάσωσι τοὺς Συρακουσίους νὰ ἀποδώσωσιν εἰς τοὺς Λεοντεινοὺς τὰ, ὅσα τοὺς ἐσέρησαν, ἀποκτήματα (1). Ὁ Νικίας ἐπεσπρίζετο εἰς τὸ γράμμα τοῦ Θεσπίματος, καὶ ἤθελεν, ἀφ' οὗ τὸ βάλωσιν εἰς πρᾶξιν, νὰ ἐπαναγάγῃ τὸν σόλον εἰς τὸν Πειραιᾶ (2). Ὁ Ἀλκιβιάδης διίσχυριζετο, ὅτι, μὲ τόσας μεγάλας δυνάμεις ἐκ μέρους τῶν Ἀθηναίων, ἔπρεπε νὰ λαμπρυνθῶσι μὲ μεγάλα ἐπιχειρήματα, ὅτι ἔπρεπε νὰ στείλωσι πρέσβεις εἰς τὰς πρώτας πόλεις τῆς Σικελίας, νὰ τὰς διεγείρωσι κατὰ τῶν Συρακουσίων, νὰ λάβωσιν ἐξ αὐτῶν τροφὰς, καὶ στρατεύματα, καὶ, κατὰ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν διαφορῶν τούτων συνομιλιῶν, νὰ ἀποφασισθῶσι διὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Σελινοῦντος, ἢ τῶν Συρακουσῶν. Ὁ Λάμαχος, ὁ τρίτος στρατηγὸς ἐπρόβαλε νὰ ἐκστρατεύσωσιν εὐθύς κατὰ τῶν Συρακουσῶν, διὰ νὰ ὠφεληθῶσιν ἀπὸ τὴν πτόησιν, εἰς τὴν ὁποίαν τοὺς ἔβαλεν ὁ ἐρχομὸς τῶν Ἀθηναίων (3). Ὁ λιμὴν τῆς Μεγαριῶδος πλησίον τῶν Συρακουσῶν ἤθελε περιέχει τὸν σόλον αὐτῶν, καὶ ἡ νίκη ἤθελεν ἐγείρει εἰς τὴν Σικελίαν ἐπανάστασιν.

(1) Θουκ. 5. κεφ. π'. (2) αὐτ. κεφ. μζ'. (3) αὐτ. μθ'.

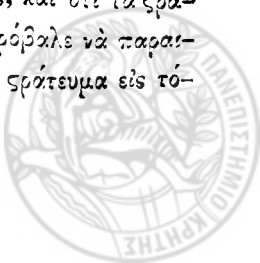
§. κη'. Ἡ ἔκβασις ἴσως ἠθέλε δικαιώσει τὴν γνώμην τοῦ Λαμάχου. Οἱ Συρακοῦσι οὖν ἔλαβον κλημίαν προσφυλακὴν κατὰ τῆς ἐπαπειλούσης αὐτοὺς ζήτησις· πολλὰ ἐδυσκολεύοντο νὰ καταπεισθῶσιν, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἠθέλον ἦναι τόσον ἀναίσιθτοι, ὥστε νὰ μελετῶσι τὴν πύρρῃσιν τοιαύτης πόλεως, ὡς αἱ Συρακοῦσαι. »Ἐπρεπεὶ οἱ Ἀθηναῖοι νὰ νομίζωνται εὐτυχεῖς, ἔλεγεν ἓνας ἀπὸ τοὺς ῥήτοράστων, ὅτι ποτὲ ἔδεν ἐφροντίσαμεν νὰ τοὺς καθυποβάλωμεν εἰς τοὺς νόμους ἡμᾶς (1).« Ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὸ τὸ πρόβλημα δὲν ἐφάνη εἰς τοὺς ἄλλους στρατηγούς ἀρεστον, ὁ Λάμαχος συγκάτενευσεν εἰς τὴν γνώμην τοῦ Ἀλκιβιάδου. Ὅταν οὗτος ἔλαβε τὴν Κατάνην ἐξ ἐφόδου, καὶ ἡ Νάξος ἤνοιξεν εἰς αὐτὸν τὰς πύλας τῆς, καὶ αἱ πανουργίαι τοῦ ἔμελλον νὰ βιάσῃσι τὴν εἰσοδὸν εἰς τὴν Μεσσήνην (2), καὶ αἱ ἐλπίδες τοῦ ἀρχισαν νὰ ἀληθεύωσι (3), τότε ἐξῆλθον ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ τριήρης, ἥτις ἔμελλε νὰ τὸν φέρῃ εἰς τὰς Ἀθήνας. Οἱ ἐχθροὶ τοῦ ὑπερίσχυσαν, καὶ τὸν ἐζήτησαν νὰ παραχραθῆ, διὰ νὰ ἀποκριθῆ εἰς τὴν κατηγορίαν, τῆς ὁποίας ἡ κρισιολογία μέχρις ἐκείνου ἀνεβλήθη. Δὲν ἐτόλμησαν νὰ τὸν πιάσωσι, φοβούμενοι τὴν ἐπανύστασιν τῶν στρατιωτῶν, καὶ τὴν λειποταξίαν τῶν συμμάχων στρατευμάτων ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ περισσότερον μέρος ἦλθεν εἰς Σικελίαν, παρακαλούμενον ἀπὸ αὐτοῦ (4). Κατ' ἀρχὰς ἀπεφάσισε νὰ ὑπάγῃ, καὶ νὰ συγχύσῃ τοὺς ἐνάγοντας, ἀλλ' ὅταν ἔφθασεν εἰς Θούριον, διαλεγόμενος τὰς ἀδικίας τῶν Ἀθηναίων, ἠπάτησε τὴν προσοχὴν τῶν ὀδηγῶν του, καὶ κατέφυγεν εἰς Πελοπόννησον (5). Ἡ ἀναχώρησις του ἐπροξένησεν ἀγωνίαν εἰς τὸ στρατεῦμα. Ὁ Νικίας, ὅς τις δὲν ἐφοβεῖτο τίποτε, ὅταν ἔπρεπε νὰ τὸ βάλῃ εἰς πρᾶξιν, καὶ ἐφοβεῖτο κάθε πρᾶγμα, ὅταν ἔμελλε νὰ τὸ

(1) Αὐτ. κερ. λς'. (2) αὐτ. γα'. Πλούτ. εἰς Ἀλκιβ. §. 202. (3) Νεπ. αὐτ. κερ. δ'. (4) Θουρ. γα'. Πλούτ. αὐτ. (5) αὐτ.

ἐπιχειρισθῆ, ἄφησε νὰ σβύσῃ εἰς τὴν ἀνάπαυσιν, ἢ εἰς εὐκόλους πορθήσεις, ἢ ζέσεις, τὴν ὁποίαν ὁ Ἀλκιβιάδης ἀναφεν εἰς τὴν καρδίαν τῶν στρατιωτῶν. Ἐν τασούτῳ εἶδε τὴν ὥραν, καθ' ἣν ἡ λαμπροτέρα ἔκβασις ἐμελλε νὰ δικαιοῦσῃ ἐπιχειρήσιν, τῆς ὁποίας πάντοτε ἐφοβεῖτο τὰς ἀκολουθίας. Ἀπεφάσισε τέλος πάντων νὰ πολιορκήσῃ τὰς Συρακούσας, καὶ ἡ πολιορκία τῶν κατορθώθη μὲ τόσῃ φρόνησιν, ὥστε οἱ πολῖται ἔτοιμοι ἦσαν νὰ παραδοθῶσιν. Ἡδὴ πᾶλλοι δῆμοι τῆς Σικελίας, καὶ Ἰταλίας ἐκλιναν πρὸς τὸ μέρος του, ὅταν κάμποιοι στρατηγὸς Λακεδαιμόνιος, ὀνομαζόμενος Γύλιππος εἰσῆλθεν εἰς τὸν πολιορκούμενον τόπον μὲ στρατεύματά τινα, τὰ ὁποῖα ἤγαγεν ἀπὸ τὴν Πελοπόννησον, ἢ συνήγαγεν ἀπὸ τὴν Σικελίαν. Ὁ Νικίας, δυνάμενος νὰ τὸν ἐμποδίσῃ ἀπὸ τοῦ νὰ πλησιάσῃ εἰς τὴν νῆσον, ἠμέλησεν αὐτὴν τὴν προφυλακὴν (1), καὶ αὐτὸ τὸ ἀθεράπευτον σφάλμα ἐξάθη ἡ πηγὴ ἄλωι του τῶν δυσυχιῶν. Ὁ Γύλιππος ἀνήγειρε τὴν θαρραλεότητα τῶν Συρακουσίων, ἐνίκησε τοὺς Ἀθηναίους, καὶ τοὺς ἐκράτει περικλεισμένους εἰς τὰ χαρακώματά των.

§. κθ'. Αἱ Ἀθῆναι ἐξαπέστειλαν δύο στρατηγοὺς, τὸν Δημοσθένην, καὶ Εὐρυμέδοντα μὲ ζόλον ἄλλον, συνισάμενον ἀπὸ τριήρεις ἑβδομήκοντα τρεῖς, καὶ δεύτερον στρατεύμα, ἐνδυναμωμένον ἀπὸ πέντε χιλιάδας ὀπλιτῶν, καὶ ἀπὸ μερικὰ ἑλαφρὰ στρατεύματα (2). Ὁ Δημοσθένης, ἀποτυχὼν εἰς μίαν προσβολὴν χρεωδεσάτης τοποθεσίας, εἰς τὴν ὁποίαν διεφθάρησαν δύο χιλιάδες ἄνθρωποι, καὶ σοχαζόμενος, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου ἡ θάλασσα δὲν ἤθελεν ἦναι πλεύσιμος, καὶ ὅτι τὰ στρατεύματα διεφθείροντο ἀπὸ τὰς ἀσθενείας, ἐπρόβλεπε νὰ παραιτήσῃ τὴν ἐπιχείρησιν, ἢ νὰ μεταφέρωσι τὸ στρατεύμα εἰς τό-

(1) Θούκ. αὐτ. ρδ. (2) ξιβλ. ζ'. μβ.

πους υγιεινοτέρους (1). Ἐν ᾧ ἔμελλον νὰ ἀνοίξωσιν ἄρμενα, ὁ Νικίας, πεφοβισμένος ἀπὸ ἔκλειψιν τῆς σελήνης, ἡ ὁποία ἔσπειρε φρίκην εἰς τὸ στρατόπεδον, ἐσυμβουλευθή τοὺς μάντις, οἱ ὁποῖοι τῷ ἐδιώρισαν νὰ προσμένη ἔτι εἴκοσι ἐπτὰ ἡμέρας (2). Πρὶν διέλθωσιν αἱ ἡμέραι, οἱ Ἀθηναῖοι, νενικημένοι καὶ διὰ ξηραῶς, καὶ διὰ θαλάσσης, δὲν ἐδύναντο νὰ σταθῶσιν ὑπὸ τὰ τείχη τῶν Συρακουσῶν δι' ἔλλειψιν τροφῶν, μῆτε νὰ ἐξέλθωσιν ἀπὸ τὸν λιμένα, τοῦ ὁποίου τὴν ἔξοδον οἱ Συρακούσιοι ἔκλεισαν, ἀπεφάσισαν τέλος πάντων νὰ ἀφήσωσι τὸ στρατόπεδον, τοὺς ἀρρώστους, τὰς τριήρεις των, καὶ νὰ τραβηχθῶσιν εἰς κάμμιναν πόλιν τῆς Σικελίας. Ἀνεχώρησαν, ἀριθμούμενοι τεσσαράκοντα χιλιάδες (3), ἐν οἷς ἦσαν, ὄχι μόνον τὰ στρατεύματα, τὰ ὁποῖα τοῖς ἐπρόσφεραν οἱ λαοὶ τῆς Σικελίας, καὶ Γαλίας, ἀλλ' ἔτι οἱ ναῦται τῶν τριηρῶν, οἱ ἐργάται, καὶ δοῦλοι. Ἐν τοσοῦτῳ, οἱ Συρακούσιοι ἐκράτουν τὰς σενὰς διαβάσεις τῶν ὀρέων, καὶ τοὺς πόρους τῶν ποταμῶν, διέλυσαν τὰς γεφύρας, ἐκυρίευσαν τὰ ὕψη, καὶ διεσκόρπισαν εἰς τὴν πεδιάδα διάφορα τάγματα ἰππέων, καὶ ἐλαφρῶν στρατιωτῶν.

§. λ'. Οἱ Ἀθηναῖοι, ἀκροβολιζόμενοι, ἐμποδιζόμενοι εἰς κάθε βῆμα, ἦσαν ἀκαταπαύστως ἐκτεθειμένοι εἰς τὰ βέλη ἐνὸς ἐχθροῦ, τὸν ὁποῖον ἀπῆντων πανταχοῦ, καὶ δὲν ἐδύναντο εἰς κανὲν μέρος νὰ νικήσωσι. Ἐγκαρδιώνοντο ὅμως ἀπὸ τὸ παράδειγμα τῶν στρατηγῶν, καὶ ἀπὸ τὰς προτροπὰς τοῦ Νικίου, ὁ ὁποῖος, μὲ ὄλην τὴν ἀδυναμίαν, εἰς τὴν ὁποίαν τὸν ἔρριψε διεξοδικὴ ἀσθένεια, ἐδείκνυε μεγαλοψυχίαν τῶν κινδύνων ἀνωτέραν. Ὁκτῶ ὀλοκλήρους ἡμέρας εἶχον νὰ παλαίωσιν ἐναντίον εἰς ἐμπόδια, αἰεὶ ποτε ἀνανεούμενα. Ἀλλ' ὁ Δημοσθένης, ὁ ὁποῖος ἐδιοῖκει τὴν ὀπισθοφυλακὴν, συντεθειμένην ἀπὸ ἑξ χί-

(1) Αὐτ. μζ'. μθ'. Ἰουσι. βιβλ. δ', κεφ. ε'. (2) Θουκ. αὐτ. ν'.
(3) αὐτ. οε'.

λιάδας ἀνθρώπους, ἀποπλανηθεῖς εἰς τὴν ὁδοιπορίαν του, ὑπέπεσεν εἰς τόπον σενώτατον, καί, ὕπερον ἀπὸ θαύματα τῆς ἀνδρίας, παρεδόθη, μὲ συμφωνίαν νὰ χαρίσῃσι τὴν ζωὴν εἰς τοὺς στρατιώτας του, καὶ νὰ τοὺς εὐσπλαγχνισθῶσιν ἀπὸ τὴν φρίκην τῶν δεσμῶν (1). Ὁ Νικίας, μὴ ἐπιτυχῶν εἰς τὸν συμβιβασμὸν, τὸν ὁποῖον ἄρχησεν, ἤγαγε τὸ ἐπίλοιπον τοῦ στρατεύματος μέχρι τοῦ Ἀσσιάρου ποταμοῦ (2). Ἀφ' οὗ ἔφθασεν εἰς τοῦτο τὸ μέρος, οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς στρατιώτας, φλογιζόμενοι ἀπὸ δέψαν ὑπερβολικὴν, ἐρρίφθησαν μὲ ἀταξίαν εἰς τὸν ποταμὸν, οἱ ἄλλοι κατεκρημνίσθησαν εἰς αὐτὸν παρὰ τοῦ ἐχθροῦ· ὅσοι ἠθέλησαν νὰ λυτρωθῶσι πλείοντες, εὗρισκον ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὄχθας ἀποτόμους, καὶ πεφυλαγμένας ἀπὸ τοξότας, οἵτινες τοὺς κατέσφαζον ἐλεεινότεα. Ὀκτὼ χιλιάδες ἀνθρώποι ἀπωλέσθησαν εἰς αὐτὴν τὴν μάχην (3), καὶ ὁ Νικίας, ἐπιστρέφων πρὸς τὸν Γύλιππον, »Διάταξον, περὶ ἐμοῦ, εἶπεν, ὡς τὸ κρίνεις εὐλογον, ἀλλὰ λύτρωσαι καὶ τοὺς ἐλεεινοὺς τούτους στρατιώτας (4).« Ὁ Γύλιππος ἐπρόσαξεν ἐνταύτῳ νὰ παύσῃ ἡ σφαγή. Οἱ Συρακούσιοι εἰσῆλθον εἰς τὰς Συρακούσας, σύροντες κατόπιν τοὺς ἑπτὰ χιλιάδας αἰχμαλώτους, οἵτινες ἐρρίφθησαν εἰς τὰς λιθοτομίας. Ἐκεῖ ὑπέφεραν, πολλοὺς μῆνας, ἀνεκδιήγητα κακὰ, πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς εἰς αὐτὰς ἀπέθανον, οἱ λοιποὶ ἐπωλήθησαν, ὡς αἰχμάλωτοι, οἱ περισσότεροι ἀπὸ αὐτοὺς κατεσάθησαν λάφυρον τῶν στρατιωτῶν, καὶ ἀξιοματικῶν· ὅλοι ἐτελείωσαν τὴν ζωὴν εἰς τὰ δεσμὰ τῆς δουλείας, ἐξαιρουμένων τινῶν Ἀθηναίων, οἱ ὁποῖοι

(1) Αὐτ. πβ'. (2) αὐτ. πδ. (3) Διόδ. βιβλ. γ'. §. 142. (4) Ἐλεος ὑμᾶς, ὦ Γύλιππε, λαβέτω, κινῶντας, ἐμοῦ μὲν οὐδεὶς, ὅς ἐπὶ τηλικαύταις ἀτυχίαις ὄνομα, καὶ δόξαν ἔσχον, τῶν δ' ἄλλων Ἀθηναίων, ἐννοηθέντας, ὅτι κοινὰ μὲν αἱ τύχαι τοῦ πολέμου, μετρίως δ' αὐταῖς, καὶ πρῶτος ἐχρήσαντο, ἐν οἷς εὐτύχουν Ἀθηναῖοι πρὸς ὑμᾶς.

χρεωσοῦσι τὴν ἐλευθερίαν τους εἰς τὰς τραγωδίας τοῦ Εὐριπίδου, τὸν ὁποῖον μόλις ἤξευρον τότε εἰς τὴν Σικελίαν, ψάλλοντες τὰ ὠραιότερα μέρη ἀπὸ αὐτὰς εἰς τοὺς αὐθέντας των. Ὁ Νικίας, καὶ ὁ Δημοσθένης ἐθανατώθησαν, μὲ ὅλον ὅτι ὁ Γύλιππος ἔβαλε τὰ δυνατά του, διὰ νὰ τοὺς σώσῃ ἀπὸ τοῦ θάνατον (1).

§. λβ'. Οἱ Ἀθηναῖοι, καταβεβυθισμένοι εἰς θλίψιν ἀπὸ τόσῃ ἀνήκουστον καταστροφὴν, εἶχον πρὸ ὀφθαλμῶν ἔτι δυσυχίας μεγαλητέρας. Οἱ σύμμαχοί των ἦσαν ἔτοιμοι νὰ ἀποσείσωσι τὸν ζυγόν, οἱ ἄλλοι δῆμοι ἐσυμφώνησαν νὰ τοὺς ἀφανίσωσιν. Οἱ Πελοποννήσιοι ἐνόμιζον ἤδη ὅτι ἦσαν ἐλεύθεροι, κατὰ τὸ παράδειγμά των, νὰ διαλύσωσι τὴν ἀνακωχὴν. Παρητηρεῖτο εἰς ὄλας των τὰς πράξεις, διατεταγμένας καλλίτερα, ὁ πόθος τῆς ἐκδικήσεως, καὶ μίᾳ ἀνωτέρα ἀγχίνοια, ἣ τις τὰς διεύθυνεν. Ὁ Ἀλκιβιάδης ἀπελάμβανεν εἰς τὴν Λακεδαιμόνα τὴν ἀξιοπιστίαν, τὴν ὁποίαν πανταχοῦ ἐκέρδαιεν. Οἱ Λακεδαιμόνιοι, παρακινούμενοι ἀπὸ τὰς συμβουλὰς του, ἀπεφάσισαν νὰ στείλωσι βοήθειαν εἰς τὰς Συρακούσας, νὰ ἀρχίσωσι πάλιν τὰς ἐπιδρομάς των εἰς τὴν Ἀττικὴν, καὶ νὰ ἐνδυναμώσωσιν, ἑκατὸν εἴκοσι σάββα μακρὰν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, τὴν Δεκέλειαν, ἣ ὁποία ἐκράτει αὐτὴν τὴν πόλιν πολιορκημένην ἀπὸ τὸ μέρος τῆς ξηρᾶς (2). Ἐπρεπε, διὰ νὰ ἐξουθενώσωσι τὴν δύναμίν των, νὰ ἐπιταχύνωσι τὴν ἀποστασίαν τῶν συμμάχων, καὶ νὰ διαφθείρωσι τὴν ναυτικὴν αὐτῶν δύναμιν. Ὁ Ἀλκιβιάδης φθάνει εἰς τὰ παράλια τῆς μικρᾶς Ἀσίας, Χίος, Μίλητος, καὶ ἄλλαι ἀκμάζουσιν πόλεις κηρύττονται πρὸς τὸ μέρος τῶν Λακεδαιμονίων (3). ὑποδουλώνει μὲ τὰς εὐαρεστήσεις τοῦ πνεύματός του τὸν Τισσαφέρην διοικητὴν τῶν Σάρδεων (4).

(1) Ὅρα περὶ πάντων. Θουκ. Πλούτ. καὶ Νέπ. (2) Θουκ. κερ. ια. Νέπ. εἰς Ἀλκ. κερ. δ'. (3) Θουκ. ή. φ'. ε'. (4) Πλούτ. αὐτ.

καὶ καταστῆναι τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν νὰ ὑποσχεθῆ, νὰ διατηρῆ μὲ τὰ ἔξοδά του τὸν σόλον τῆς Πελοποννήσου (1). Ὁ δεύτερος οὗτος πόλεμος, διοικούμενος μὲ περισσοτέραν εὐταξίαν ἀπὸ τὸν πρῶτον, ἤθελε λάβῃ τέλος παρευθὺς, ἀν' ὃ Ἀλκιβιάδης, κατατρεχόμενος ἀπὸ τὸν Ἄγίδα βασιλέα τῆς Λακεδαιμόνου, τοῦ ὁποίου τὴν γυναῖκα ἠπάτησε, καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀρχηγούς τῆς συμμαχίας, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ δόξα του ἄρχισε νὰ διδῆ ὑποφίας φόβου, δὲν ἤθελε καταλάβῃ τελευταῖον, ὅτι, ἀφ' οὗ ἔκαμε τὴν ἐκδίκησιν εἰς τὴν πατρίδα του, δὲν τῷ ἔμεινε πλέον ἄλλο, ἢ νὰ ὑπερασπισθῆ τὴν βεβαίαν φθοράν της (2). Μὲ σκοπὸν τοιοῦτου ἀναβάλλει τὰς δυνάμεις τοῦ Τισσαφέρους, καὶ τὰς βοηθείας τῆς Περσίας, προφασίζόμενος, ὅτι ἦτον συμφέρον εἰς τὸν μέγαν βασιλέα, νὰ ἀφήσῃ τὰ ἔθνη τῆς Ἑλλάδος, νὰ ἀδυνατήσωσιν ἀμοιβαίως (3).

§. λβ'. Ἀφ' οὗ οἱ Ἀθηναῖοι μετ' ὀλίγον ἐξουδένωσαν τὸ θῆσπισμα τῆς ἐξορίας του, ὃ Ἀλκιβιάδης ἀποκαθίσταται ἀπὸ αὐτοὺς στρατηγός, ὑποτάττει τοὺς τόπους τοῦ Ἑλλησπόντου (4), βιάζει ἓνα ἀπὸ τοὺς διοικητὰς τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας νὰ ἀπογράψῃ συνθήκην εἰς τοὺς Ἀθηναίους ὠφέλιμον (5), καὶ τὴν Λακεδαιμόνα νὰ τοὺς ζητήσῃ τὴν εἰρήνην (6). Ἡ ζήτησις αὕτη ἀπεδοκιμάσθη. Ἐπειδὴ, νομίζοντες, ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς ἦσαν ἀνίκητοι, στρατηγοῦντος τοῦ Ἀλκιβιάδου, διέβησαν ὀρμητικώτατα ἀπὸ τὴν βαθυτάτην ἀπελπισίαν, εἰς τὴν ἀναιδεσέραν αὐθάδειαν. Τὸ μῖσος, ὅπου τόσον τοὺς παρῶντε κατατρεχόμενος τοῦ στρατηγοῦ τούτου, τάχις διεδέχθη ἢ πλέον ἄμετρος εὐγνωμοσύνη, καὶ ὁ πλέον ἀχαλίνωτος ἔρως. Ὅποταν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πατρίδα του, ὁ ἔρχομός, ἡ διατριβή, ἡ φροντίς, τὴν ὁποίαν ἔλαβε νὰ δικαιοῦσῃ τὸ πολίτευμά του, ἐχρημάτισαν εἰς

(1) Θουκ. αὐτ. ε'. Ἰουστ. ε'. β'. (2) Πλούτ. αὐτ. (3) Ἰουστ. αὐτ. (4) Πλούτ. αὐτ. (5) αὐτ. (6) Διόδ. βιβλ. γ'. §. 177.

αὐτὸν μὲν ἀκατάπαυσοι θρίαμβοι, εἰς δὲ τὸν δῆμον, ἐορταί (1). Ὅταν, εἰς τὰς ἐπιφωνήσεις ὅλης τῆς πόλεως, τὸν εἶδον, ὅτι ἐξήρχετο ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ μὲ ζόλον ἑκατὸν τριηρῶν, δὲν ἀμφίβαλλον πλέον, ὅτι ἡ ταχύτης τῶν κατορθωμάτων του δὲν ἤθελε βιάσει ἐντὸς ὀλίγου τοὺς λαοὺς τῆς Πελοποννήσου, νὰ ὑποφέρωσι τὸν νόμον τοῦ νικητοῦ· ἐπρόσμενον κάθε σιγμῆν τὸν ἐρχομὸν τοῦ ταχυδρόμου, ὅς τις ἤθελε διορισθῆ νὰ ἀναγγεῖλη τὴν παντελῆ φθορὰν τοῦ ἐχθρικοῦ στρατεύματος, καὶ τὴν πόρθησιν τῆς Ἰωνίας (2). Ἀνάμεσα εἰς αὐτὰς τὰς κολακευτικὰς ἐλπίδας, ἔμαθον, ὅτι δεκαπέντε τριήρεις τῶν Ἀθηναίων ὑπέπεσον εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Λακεδαιμονίων. Ἡ ναυμαχία ἐσυγκροτήθη, λείποντος τοῦ Ἀλκιβιάδου, καὶ ἐναντίον τῶν ῥητῶν του προσαγῶν, τὸν ὁποῖον ἡ ἀνάγκη νὰ συναθροίσῃ χρήματα διὰ τροφὴν τῶν στρατευμάτων, ἐβίασε νὰ ἀπέλθῃ εἰς Ἰωνίαν. Εὐθύς, ἀφ' οὗ ἔμαθε τὴν φθορὰν, ἐπέσρεψεν ὀπίσω, ὑπῆγε νὰ κράξῃ εἰς μάχην τὸν νικητὴν, ἀλλ' ἐκεῖνος δὲν ἐτόλμησε νὰ τὴν δεχθῆ (3). Ἐδύνητο γὰ διορθώσῃ τὴν τιμὴν τῶν Ἀθηναίων, ἡ φθορὰ ἦτον ὀλίγη, ἀλλ' ἰκανὴ εἰς τὸν φθόρον τῶν ἐχθρῶν. Οὗτοι παρῶξυναν τὸν δῆμον, ὁ ὁποῖος τὸν ἐξέδυσεν ἀπὸ τὴν γενικὴν τῶν στρατευμάτων διοίκησιν μὲ τὴν αὐτὴν ταχύτητα, μὲ τὴν ὁποίαν τὸν ἐνέδυσεν.

§. λγ'. Ὁ πόλεμος ἐξηκολούθησεν ἔτι χρόνους τινὰς, γινόμενος πάντοτε εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἔλαβε τέλος μὲ τὴν ναυμαχίαν τοῦ Αἰγῶς ποταμοῦ (4), τὴν ὁποίαν ἐκέρθησαν οἱ Πελοποννήσιοι κατὰ τὸν πορθμὸν τοῦ Ἑλλησπόντου. Ὁ Σπαρτιατὴς Λύσανδρος, ναύαρχος τότε εἰς αὐτοὺς, ἐπιπεσὼν αἰφνυδίως, ἐξουσίασε τὸν ζόλον τῶν Ἀθηναίων, συνιστάμενον ἀπὸ

(1) Νέπ. Πλοῖτ. καὶ Ἰουσι. αἰτ. (2) Πλοῖτ. αἰτ. (3) αἰτ. Ξεν. Ἑλ. ἱς. βιβλ. α'. §. 442. (4) Ξεν. βιβλ. β'. §. 455. Πλούτ. εἰς Δύσ. §. 440.

ἐκατὸν ὀγδοήκοντα τριήρεις, αἰχμαλωτεύσας τρεῖς χιλιάδας ἀνθρώπους (1). Ὁ Ἀκιβιάδης, ὅς τις μετὰ τὴν φυγὴν τοῦ ἐκατοῖκει εἰς τὴν ἐγγὺς ξηρὰν, εἰδοποίησεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους στρατηγοὺς τὸν κίνδυνον τῆς τοποθεσίας των, καὶ τὴν ὀλίγην εὐταξίαν, ἣτις εὐρίσκετο μεταξύ τῶν στρατιωτῶν, καὶ ναυτῶν, ἀλλ' ἐκεῖνοι κατεφρόνησαν τὰς συμβουλὰς ἀνθρώπου, ἐκπεσόντος ἀπὸ τοῦ δήμου τὴν εὐνοίαν (2). Ἡ φθορὰ τοῦ στόλου ἔσυρε καὶ τῶν Ἀθηνῶν τὴν ἄλωσιν, αἱ ὁποῖαι μετὰ πολιορκίαν μηνῶν τινῶν παρεδόθησαν δι' ἔλλειψιν τροφῶν (3). Πολλοὶ τῶν δυνατῶν συμμάχων ἐπρόβαλον παντελῆ εἰς αὐτὰς ἀφανισμόν, ἀλλ' ἡ Λακεδαιμών, ἀποβλέπουσα μᾶλλον εἰς τὴν δόξαν, ἢ εἰς τὸ συμφέρον της, δὲν ἔσερξε νὰ δουλώσῃ ἔθνος, τὸ ὁποῖον ἀπέδωκε τόσας μεγάλας δουλεύσεις εἰς τὴν Ἑλλάδα (4), ἀλλ' ἐπρόσαξε τοὺς Ἀθηναίους νὰ κρημνίσωσιν, ὅχι μόνον τὰ φρούρια τοῦ Πειραιέως, καὶ τὸ μακρὸν τεῖχος, ὅπου συνῆπτε τὸν λιμένα μετὰ τὴν πόλιν, ἀλλ' ἔτι νὰ παραδόσωσι τὰς τριήρεις των, ἔξω ἀπὸ δώδεκα, νὰ ἀνακαλέσωσι τοὺς ἐξορίστους, νὰ σκηώσωσι τὰς φυλακὰς ἀπὸ τὰς, ὅσας ἐκυρίευσαν, πόλεις, καὶ νὰ ἔχωσι συμμαχίαν μετὰ τοὺς Λακεδαιμονίους, τὸν αὐτὸν φίλον, καὶ ἐχθρὸν νομίζοντες, καὶ ἀκολουθοῦντες αὐτοὺς εἰς ξηρὰν, καὶ θάλασσαν, ὅταν λάβωσι τὴν προσαγὴν τους (5). Τὰ τεῖχη καθρέθησαν μετ' ἤχους ὀργάνων, ὡσὰν νὰ ἀνελάμβανεν ἡ Ἑλλὰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν τὴν ἐλευθερίαν της (6), καὶ μετ' ὀλίγον ὁ νικητὴς ἐσυγχώρησεν εἰς τὸν δῆμον νὰ ἐκλέξῃ τριάκοντα ἀρχηγούς, οἵτινες ἐμελλοῦ νὰ συστήσωσιν ἄλλον εἶδος διοικήσεως, καὶ ἐκατήντη-

(1) Τῷ 405, ἔτει πρὸ Χ. (2) Ξεν. αὐτ. Πλούτ. εἰς Ἀλικῆ. §. 212. Νέπ. αὐτ. κεφ. η'. (3) Τέλη ἀπριλλίου τοῦ 404, ἔτους (4) Ξεν. αὐτ. Ἰσοκρ. περὶ εἰρ. 399. Ἀνδοκί. περὶ εἰρ. §. 26. (5) Ξεν. αὐτ. Διοδ. βιβλ. γ'. §. 226. (6) Ξεν. βιβλ. β'. §. 460. Πλούτ. εἰς Λύο. §. 441.

σαν τελευταίον νὰ ἀρπάσῃ τὴν ἐξουσίαν (1). Κατ' ἀρχὰς ἐσκληρύνθησαν κατὰ τιμῶν συκοφαντῶν, μεμισημένων ἀπὸ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας, ἔπειτα, κατὰ τῶν ἰδιαιτέρων αὐτῶν ἐχθρῶν, καὶ μετ' ὀλίγον κατ' ὅσων ἤθελον νὰ ἀρπάξῃ τὰς περιουσίας. Τὰ στρατεύματα τῶν Λακεδαιμονίων, τὰ ὁποῖα ἔλαβον ἀπὸ τὸν Λύσανδρον, ἐπαυξηθέντα μὲ τρεῖς χιλιάδας πολίτας, διὰ νὰ σερειώνῃσι τὴν δύναμίν τους, ὑπερασπίζοντο ἀναφανδὸν τὰς ἀδικίας των (2). Ὁ δῆμος ἄνοπλος ἔπεσεν ἐξαίφνης εἰς ἄκραν δουλείαν. Ἡ ἐξορία, τὰ δεσμὰ, καὶ ὁ θάνατος ἦσαν ἡ μερὶς τῶν, ὅσοι ἐφώναζον κατὰ τῆς τυραννίης, ἢ ἐφαίνοντο, ὅτι τὴν κατεδίκάζον μὲ τὴν σιωπὴν τους. Ὀκτῶ μῆνας ἡ τυραννία διήρκεσε (3), καὶ εἰς τὸ βραχύτατον τοῦτο διάστημα τοῦ χρόνου, χίλιοι πεντακόσιοι πολῖται, καὶ ἔτι πρὸς, ἀναξίως κατεσφάγησαν, σερούμενοι τῶν ἐπικηδείων τιμῶν (4). Οἱ περισσότεροι ἄφησαν πόλιν, ἐν ἧ τὰ θύματα, καὶ οἱ μάρτυρες τῆς καταδυναστείας δὲν ἐτόλμων νὰ φανερώσῃσι τὰ δικαιολογήματά των· ἐπειδὴ ἡ θλίψις ἔπρεπε νὰ μένη ἄφωνος, καὶ ἡ εὐσπλαγχνία νὰ φαίνεται ἀδιάφορος. Μόνος ὁ Σωκράτης ἐσάθη, ὁ ὁποῖος δὲν ἐκλονήθη παντελῶς ἀπὸ τὴν παρανομίαν τῶν τότε χρόνων, ἀλλ' ἐτόλμα νὰ παρηγορῇ τοὺς δυσυχεῖς, καὶ νὰ ἀνδρίζεται εἰς τὰς προσαγὰς τῶν τυράννων (5). Ἡ ἀρετὴ του ἔμωσ δὲν τοὺς ἐτάραττετόσον, ὅσον ἐφοβοῦντο πολλὰ δικαίωτερον τὴν μεγάλην τοῦ Ἀλκιβιάδου ἀγχίνοιαν, τοῦ ὁποίου τὰ κινήματα κρυφίως περιεργάζοντο.

§. λδ'. Εὐρίσκειτο τότε εἰς τι τῆς Φρυγίας κωμῖδιον ὑ-

(1) Τὸ θέρος τοῦ, 404, ἔτους πρὸ Χ. Λυσ. εἰς Ἐρατοσθ. §. 192. Ξεν. αὐτ. Διόδ. βιβλ. ιδ'. §. 236. (2) Λύσ. εἰς Ἐρατοσθ. §. 227. Ξεν. αὐτ. (3) Corsini. fast. attic. t. 3. p. 264. (4) Ἴσοκ. ὄρεοσ. §. 345. Δημοσθ. εἰς Τιμοκρ. §. 782. Λύσ. εἰς Κτησιφ. §. 466. (5) Ξεν. ἀπομν. §. 716. Διόδ. αὐτ. Senec. de tranquill. anim. c. 3.

πὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Φαρναβάζου, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἐδέχθη τιμῆς, καὶ φιλίας τεκμήρια. Μανθάνων, ὅτι ὁ Νεώτερος Κύρος ἐσρατολόγει κατὰ τὴν μικρὰν Ἀσίαν, καὶ συμπεραίνων ἐκ τούτου, ὅτι αὐτὸς ὁ ἡγεμὼν ἐμελέτα νὰ ἐκσρατεύη κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀρταξέρξου, ἐσοχάσθη ἕως τόσου, ὅτι, ἂν ἀπέλθῃ πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Περσίας, καὶ τὸν εἰδοποιήσῃ τὸν ἀπειλούμενον κίνδυνον, ἤμπορεῖ νὰ λάβῃ ἐξ αὐτοῦ βοήθειαν, διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν πατρίδα του, ἀλλ' ἕξαφνα ἐπίβουλοι σαλέντες παρὰ τοῦ σατράπου, περικυκλώνουσι τὴν οἰκίαν του, καὶ μὴ τολμῶντες νὰ τὸν κτυπήσωσι, βάλλουσι εἰς αὐτὴν φωτίαν, ὁ Ἀλκιβιάδης πηδᾷ ἔξω μὲ τὸ ξίφος εἰς τὴν χεῖρα ἀνάμεσα ἀπὸ τὰς φλόγας, μακρύνει τοὺς βαρβάρους, καὶ πίπτει ἀπὸ ἀναρίθμητα βέλη (1). Ἦτον τότε τεσσαράκοντα ἐτῶν. Ὁ θάνατός του εἶναι μῦθος αἰώνιος εἰς τὴν Λακεδαιμόνα, ἂν ἦναι ἀληθὲς, ὅτι οἱ βουλευταὶ τῆς, ὄντες συμμετοχοὶ ἀπὸ τοὺς φόβους τῶν τυράννων τῶν Ἀθηνῶν, κατέπεισαν τὸν Φαρνάβαζον νὰ πράξῃ ἐκείνῃ τὴν ἀνανδρῶν παρανομίαν (2). Ἄλλοι δὲ βεβαιώνουσι, ὅτι ἐκινήθη εἰς αὐτὴν ἀφ' ἑαυτοῦ του, καὶ ἀπὸ αἰτίας ἰδιαιτέρας. Ἐμελλεν ἄρα ἡ δόξα τῆς ἐλευθερίας τῶν Ἀθηνῶν νὰ ἀποταμιεύηται εἰς τὸν Θρασύβουλον. Ὁ μεγαλόφυχος οὗτος πολίτης, γινόμενος διὰ τὴν ἀξιοσύνητά του ἀρχηγὸς τῶν, ὅσοι ἔλαβον τὴν φυγὴν, καὶ κωφὸς εἰς τὰ παρὰ τῶν τυράννων προβαλλόμενα, διὰ νὰ τὸν οἰκειοποιηθῶσιν, ἐκυρίευσεν τὸν Πειραιᾶ, καὶ ἐκάλεσε τὸν δῆμον εἰς ἐλευθερίαν (3). Μερικοὶ τῶν τυράννων ἀπωλέσθησαν μὲ τὰ ὅπλα εἰς τὰς χεῖρας, ἄλλοι κατεδικάσθησαν νὰ ζερηθῶσι τὴν ζωὴν. Γενικὴ ἀμνηστία συνῆψε τὰ δύο μέρη, καὶ ἐπανήγαγεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὴν ἡσυχίαν (4). Μετὰ τινος χρό-

(1) Πλούτ. εἰς Ἀλκιβ. § 212—3. Νέπ. αὐτ. κεφ. ε'. (2) Ἐφορ. παρὰ Διόδ. βιβλ. εδ'. §. 242. (3) Ξεν. Ἑλ. ες. βιβλ. β'. §. 472. (4) αὐτ.

vous ἀπέσεισαν τὸν ζυγὸν τῆς Λακεδαιμόνος, ἐσύστησαν πάλιν τὴν δημοκρατίαν, καὶ ἐδέχθησαν τὴν συνθήκην τῆς εἰρήνης, τὴν ὁποίαν ὁ Σπαρτιάτης Ἀνταλκίδας ἔκλεισε μὲ τὸν Ἄρταξέρξην (1). Μὲ αὐτὴν τὴν συνθήκην, τὴν ὁποίαν αἱ περιστάσεις ἔκαμνον ἀναγκαίαν, αἱ Ἑλληνικαὶ τῆς μικρᾶς ἀσίας ἀποικίαι, καὶ μερικὰ ἀπὸ τὰ ἐγγὺς νησιά, ἔμειναν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς Περσίας· οἱ ἄλλοι δῆμοι τῆς Ἑλλάδος ἀνέλαβον μὲν τοὺς νόμους, καὶ τὴν ἐλευθερίαν (2), ἀλλ' ἔμειναν εἰς τοιαύτην ἀδυναμίαν ὥστε, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἴσως ποτὲ δὲν θέλουσιν ἀνεγερθῆ. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἔλαβον τέλος αἱ διαφορὰι, αἱ ὁποῖαι ἐπροξένησαν τὸν Μηδικὸν, καὶ Πελοποννησιακὸν πόλεμον.

§. λέ'. Τὸ δοκίμιον τῆς μέχρι τοῦδε συγγραφείσης ἰσορίας ἔλαβε τέλος εἰς τὴν ἄλωσιν τῶν Ἀθηνῶν. Θέλω ἀναφέρει ὁμως τὰ οὐσιώδη συμβεβηκότα, κατὰ τὴν περιγραφὴν τῆς περιηγήσεώς μου, ὅσα, ἀπ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν, ἠκολούθησαν μέχρι τῆς ἀπὸ Σκυθίαν ἀναχωρήσεώς μου· τῶς μέλλω νὰ διέλθω κατὰ πάροδον παρατηρήσεις τινὰς περὶ τοῦ αἰῶνος τοῦ Περικλέους. Κατ' ἀρχὰς τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, οἱ Ἀθηναῖοι ἔπρεπε νὰ ᾔναι εἰς ἔσχατον βαθμὸν ἔκθαμβοι, ἅτι εὐρέθησαν τόσον διαφορετικοὶ ἀπὸ τοὺς πατέρας των. Πᾶν, ὅτι, πρὸς διατήρησιν τῶν ἡθῶν, οἱ προηγηθέντες αἰῶνες συνήγαγον ἀπὸ νόμους, διαταγὰς, γνώμας, καὶ παραδείγματα, τούτων ὀλίγοι χρόνοι ἔγιναν ἱκανοὶ νὰ ἀνατρέψωσι τὴν ἐξουσίαν. Ποτὲ δὲν ἀπεδείχθη, μὲ τρόπον φρικωδέζερρον, ὅτι αἱ μεγάλαι ἐκβάσεις εἶναι ἐπίσης ἐπικίνδυνοι καὶ εἰς τοὺς νικητὰς, καὶ εἰς τοὺς νενικημένους. Ἀπέδειξα ἀνωτέρω τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα, ὅσα ἐπροξένησαν εἰς τοὺς Ἀθηναίους αἱ πορθήσεις των, καὶ ὁ

(1) Τῷ, 387, ἔτει πρὸ Χ. (2) Ἐν αὐτ. βιβλ. ε'. §. 549. Ἰσοκ. περὶ εἰρ. §. 360 Πλούτ. εἰς Ἀγασ. §. 608. Διδ. αὐτ.

ἀνθρώπος βαθμὸς τοῦ ναυτικοῦ, καὶ τῆς ἐμπορίας των. Ἀνέλ-
 πισα ἐφάνησαν, ὅτι ἀρήπλωσαν τὰς κυριαρχίας τῆς δημοκρα-
 τίας, καὶ μετέφερον εἰς τὸν κόλπον τῆς τὰ λάφυρα τῶν συμ-
 μάχων, καὶ τῶν ὑπηκόων ἔθνῶν. Ἐντεῦθεν, αἱ ἀλληλοδιά-
 δοχοὶ ἐπιδόσεις φθοροποιοῦ ἀσωτίας, καὶ ἡ ἀκόλαστος ἐπιθυ-
 μία ἐορτῶν, καὶ θεαμάτων. Εὐθύς, ἀφ' οὗ ἡ διοίκησις παρε-
 δόθη εἰς τὴν παραφροσύνην τῆς ἀλαζονείας, ἥτις ἐνόμιζεν, ὅ-
 τι ὅλα ἦσαν εἰς αὐτὴν συγχωρημένα, ἐπειδὴ ἐδύνητο νὰ ἦναι
 τολμηρὰ εἰς κάθε πρᾶγμα, οἱ ἰδιαιτέροι, κατὰ τὸ παράδειγ-
 μάτης, ἐτίναξαν ὅλα τὰ εἶδη τῆς συζολῆς, ὅσα ἡ φύσις, καὶ
 ἡ πολιτικὴ κοινωνία ἐπέταξαν. Ἄρχησαν μετ' ὀλίγον νὰ δί-
 δωσι τιμὰς μόνον εἰς τοὺς ἀξίους, καὶ τὸ μέγαλον σέβας διε-
 φυλάχθη μόνον διὰ τοὺς δυνατοὺς. Ὅλα τὰ πάθη διευθύνοντο
 πρὸς τὸ ἴδιον ἐνὸς ἐκάστου συμφέρον, καὶ ὅλαι αἱ βρύσεις τῆς
 διαφθορᾶς διεχύθησαν ἀφθόνην εἰς τὴν πολιτείαν. Ὁ Ἔρως,
 ὅς τις πρότερον ἐκαλύπτετο μετ' ὑμεναίου, καὶ σωφροσύνης κα-
 λύμματα, ἀναψεν ἀνυποσώλως φλόγας παρὰ νόμους. Αἱ ἐταί-
 ραι ἐπολλαπλασιάσθησαν εἰς τὴν Ἀττικὴν, καὶ εἰς ὅλην τὴν
 Ἑλλάδα (1). Ἦρχοντο ἀπὸ τὴν Ἰωνίαν, ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ὠ-
 ραῖον κλίμα, ὅπου ἡ τέχνη τῆς φιληδονίας ἔλαβε τὴν γέννη-
 σιν. Αἱ μὲν, προσεκολλήθησαν εἰς πολλοὺς λατρευτὰς, τοὺς
 ὁποίους ἠγάπων ὅλους ἄνευ προτιμῆσεως, καὶ ὅλοι τὰς ἠγά-
 πων ἄνευ ἀντιζηλίας· αἱ δὲ προσηλωμέναι εἰς ἓνα μόνον ἐρα-
 τὴν (2), ἔφθασαν, διὰ τίνος ἐπιφανείας εὐταξίας, νὰ ἀξιω-
 θῶσι τιμὰς, καὶ ἐπαίνους ἀπὸ τὸ μέρος ἐκείνου τοῦ εὐκό-
 λου κοινοῦ, ὅπου τὰς ἐτίμα, ὅτι ἦσαν πισταὶ εἰς τὰς ὑπο-
 σχές τῶν.

§. λς'. Ὁ Περικλῆς, αὐτόπτης τῆς κατασχόσεως, δὲν

(1) Ἀθῆν. βιβλ. γ'. §. 569. (2) Τερέντ. εἰς ἓνα, τιμωρ. πράξ.
 β'. σκην. γ'.

προσπάθει νὰ τὴν διορθώσῃ. Ὅσον ἦτον σοβαρὸς εἰς τὰ ἠ-
 θήτου, τόσον ἐσπούδαζε νὰ διαφθείρῃ τὰ τῶν Ἀθηναίων,
 τοὺς ὁποίους ἐξεθῆλυνε μὲ τὰς συχνὰς καὶ ἀλλεπαλλήλους
 ἐορτὰς, καὶ παιγνίδια (1). Ἡ περιβόητος Ἀσπασία, γεννη-
 θεῖσα εἰς τὴν κατὰ τὴν Ἰωνίαν Μίλητον, ἐβόηθει τοὺς σκο-
 ποὺς τοῦ Περικλέους, τοῦ ὁποίου ἐχρημάτισεν ἀλληλοδιαδό-
 χως ἐρωμένη, καὶ σύζυγος, εἶχεν ἐπάνω του τόσην ἐξουσίαν,
 ὥσε πολλάκις τὴν διέβαλλον ὅτι διήγειρε πόλεμον, διὰ νὰ ἐκ-
 δικήσῃ τὰς προσωπικὰς τῆς ὕβρεις (2). Ἐτόλμησε νὰ συστήσῃ
 μίαν ἐταιρείαν ἐταιριῶν, τῶν ὁποίων τὰ θέλητρα, καὶ αἱ χά-
 ριτες ἔπρεπε νὰ προσηλώνωσι τοὺς νέους Ἀθηναίους εἰς τὰ
 συμφέροντά τῆς συνίσροτός τῆς (3). Πρὸ χρόνων τιῶν ὅλη
 ἡ πόλις ἤθελεν ἐπαναστῆ βέβαια διὰ μόνην τὴν ιδέαν παρομοίου
 ἐπιχειρήσεως, ἀλλ' ἡ παρούσα ἐκπλήρωσίς τῆς διήγειρε μόνον
 γογγυσμούς τινας. Οἱ Κωμικοὶ ποιηταὶ παρωξύνθησαν κα-
 τ' αὐτῆς, ἀλλ' οὐδὲν ἤττον ἐκείνη συνήγαγεν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς
 τὴν καλλιτέραν συντροφίαν τῶν Ἀθηνῶν (4). Ὁ Περικλῆς ἔδω-
 κεν ἀπόλυτον ἐξουσίαν εἰς τὴν ἀσωτίαν, ἡ Ἀσπασία τὴν ἐξή-
 πλωσε, καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης τὴν ἀπέδειξεν ἐρασίμην, ἡ ζωή-
 του ἐμολύνθη ἀπὸ ὕλας τὰς παραλυσίας, ἀλλ' ἦσαν συνω-
 δευμένοι μὲ τόσα λαμπρὰ προτερήματα, καὶ τόσον συχνὰ με-
 μιγμένοι μὲ εὐγενεῖς πράξεις, ὥσε οἱ δημόσιοι ἔφοροι τῶν ἠ-
 θῶν δὲν ἤξευρον ποῖον νὰ κατακρίνωσιν (5). Ἄλλως, πῶς
 νὰ ἀντισταθῇ κἀνεὶς εἰς τὸ θέλητρον ἐνὸς δηλητηρίου, τὸ
 ὁποῖον αἱ ἴδιαι χάριτες ἐφαίνοντο, ὅτι διεμοίραζον; πῶς
 νὰ καταδικάσῃ ἄνθρωπον, ὅστις ἤξευρεν ὅλους τοὺς τρό-
 πους, διὰ νὰ ἦναι ἀρεστὸς, καὶ τίποτε δὲν ἄφινε, διὰ
 νὰ ἀπατᾷ τοὺς ἄλλους; ὅστις ἦτον ὁ πρῶτος νὰ καταδικα-

(1) Πλούτ. εἰς Περικ. §. 158. (2) Ἀριστοφ. Ἀχαρ. πρᾶξ. β'. σκῆ.
 ε' σί. 527. (3) Πλούτ. αὐτ. (4) Κρατῆ. Εὐπολ. παρ' αὐτῷ αὐτ. (5)
 Πλούτ. εἰς Ἀλκιβ. §. 199.

σθῆ, ὅς τις ἐδιώρθωνε τὰς ἐλαχίστας ἀδικίας μὲ προσοχὰς τόσον λεπτάς, καὶ ἐφαίνετο, ὅτι δὲν εἰργάζετο σφάλματα, ἢ τὰ ἄφανε νὰ γίνωνται ἐξ ἀπροσεξίας; Διὰ τοῦτο ἐσυνείθιζον νὰ τὰ θέτωσιν εἰς τὴν τάξιν ἐκεῖνων τῶν παιγνιδίων, ἢ τῶν ἀποπλανήσεων, τὰ ὅποια ἐξαλείπτονται μὲ τὴν ἀχαλίνωτον ὀρμὴν τῆς νεότητος (1). Καὶ ἐπειδὴ ἡ πρὸς τὰ ἐλαττώματα συγκατάβασις εἶναι συνωμοσία κατὰ τῆς ἀρετῆς, τὸ ἔθνος ὅλον, ἐξαιρουμένων ὀλίγων πολιτῶν, προσηλωμένον εἰς τὰς παλαιὰς ἀρχὰς (2), συρόμενον ἀπὸ τὰ ἀπατηλά του Ἀλκιβιάδου θέλγητρα, συνέβη νὰ γένη συνεργὸν εἰς τὰς ἀποπλανήσεις του, καὶ βιαζόμενον νὰ τὰς συμπαθῆ, ἐκατήντησε τέλος πάντων νὰ τὰς ὑπερκαπίζηται.

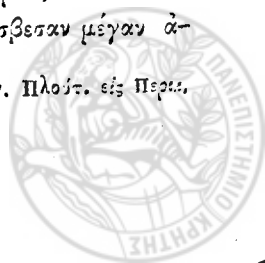
§. λξ'. Ἡ νεολαία τῶν Ἀθηναίων ἔπηξε τοὺς ὀφθαλμοῦς της εἰς τὸ ἐπικίνδυνον τοῦτο πρωτότυπον, καὶ μὴ δυναμένη νὰ μιμηθῆ τὰς ωραιότητάς του, ἐνόμιζεν, ὅτι πλησιάζει εἰς αὐτὸ, ἀντιγράφουσα αὐτὸς, ἢ νὰ εἰπῶ καλλίτερα, ἐπιφροτιζομένη ἀπὸ τὰ ἐλαττώματά του. Κατεσάθη ἀερώδης, ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἦτον ἐλαφρόγυμνος, ἀναιδής, ἐπειδὴ ἦτον τολμηρὸς, ἀπειθῆς εἰς τοὺς νόμους, ἐπειδὴ καὶ ἐκεῖνος ἦτον εἰς τὰ ἥθη. Τινὲς, ὅχι τόσον πλούσιοι, ὡς ἐκεῖνος, ὁμοίως ὅμως ἄσωτοι, ἐδείκνυον κόμπον, ὁ ὅποῖος τοὺς ὑπέβαλλεν εἰς ἐμπαιγμοὺς, καὶ διέσφαιρε τὰς γενεάς των (3). Αὐτοὶ μετέδωκαν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους αὐτὰς τὰς ἀταξίας, καὶ ἡ ἐπιρροή του Ἀλκιβιάδου ὑπῆρχε πολὺν χρόνον μετὰ τὸν θάνατόν του. Ἰσοριγράφος τις κριτικὸς σημειώνει (4), ὅτι ὁ πόλεμος μεταμορφώνει τὰ ἥθη ἐνὸς δήμου, καὶ τὰ σκληρύνει, ἀναλόγως μὲ τὰ, ὅσα δοκιμάζει, κακὰ. Ὁ Πελοποννησιακὸς ἐχρημάτισε τόσον διεξοδικὸς, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐδοκίμασαν τόσας καταστροφάς,

(1) αὐτ. (2) αὐτ. (3) Ἀριστοφ. Νεφ. σκν. α'. (4) Θεουκ. βιβλ. γ'. κεφ. πβ'.

ὡσε ἀισθητῶς μετέβαλον τὸν χαρακτῆρά των. Ἡ ἐκδίκησί των δὲν ἦτον ἱκανή, ἀν δὲν ὑπερέβαινε τὴν ζημίαν. Πολλάκις ἐξέδωκαν θανατηφόρα θεσπίσματα κατὰ τῶν νησιωτῶν, ὅσοι ἄρῃσαν τὴν συμμαχίαν τους (1). Πολλάκις οἱ στρατηγοὶ των ἐκόλασαν ἀνελῶς τοὺς ὑποπεπτωκότας εἰς τὰς χεῖράς των ἀίχμαλώτους (2). Τότε ἄρα δὲν ἐνθυμοῦντο πλέον τὴν ἀρχαίαν διαταγὴν, καθ' ἣν οἱ Ἕλληνες ἐπανηγύριζον μὲ ῥῆδ' ἀσχαρῆς τὰς, ὅσας νίκας κατὰ τῶν βαρβάρων ἤγειραν, καὶ μὲ δάκρυα, καὶ θρήνους, τὰ, ὅσα κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐλάμβανον, κέρδη (3). Ὁ δ'ιαληφθεὶς συγγραφεὺς σημειώνει ἔτι, ὅτι εἰς τὴν φρονίαν τοῦ ὀλεθρίου ἐκείνου πολέμου ἔγινε τοιαύτη παρεκτροπὴ εἰς τὰς ἰδέας, καὶ ἀρχάς, ὡσε αἱ μᾶλλον ἐγνωσμέναι λέξεις ἠλλαξαν τὴν σημασίαν των. Ἐδίδου τὸ ὄνομα τῆς μωρίας εἰς τὴν ἀγαθὴν πίσιν, τῆς ἐπιτηδειότητος εἰς τὴν διπροσωπίαν, τῆς ἀναυδρίας, καὶ μικροψυχίας εἰς τὴν φρόνησιν, καὶ μετριότητα, ἐν ᾧ τὰ ἔργα τῆς αὐθαδείας, καὶ τῆς βίας, ἐκρίνοντο, ὡς ἐξοχώτερες μεγαλοψυχίας, καὶ ζήλου διακροῦς ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ (4). Τοιαύτη σύγχυσις τῆς γλώττης εἶναι ἴσως ἐν ἀπὸ τὰ τερατωδέστερα συμπτώματα τῆς διαφθορᾶς τῶν ἠθῶν ἐνὸς δήμου. Καὶ εἰς ἄλλους χρόνους, φέρουσι κατὰ τῆς ἀρετῆς ἀτιμίας. Μὲ ὅλον τοῦτο, τὸ νὰ προσδιορίζωσιν εἰς αὐτὴν ὀροθέσια, εἶναι σημεῖον, ὅτι γνωρίζουσιν ἔτι τὴν ἐξουσίαν της, ἀλλ' ὅταν φθάνωσιν, ἕως οὔ νὰ τὴν ἐκλύσωσι καὶ ἀπὸ τὸ ὄνομά της, τότε δὲν ἔχει πλέον εἰς τὸν θρόνον δικαίωμα, ἢ κακία τὸν κυριεύει, καὶ ἐκπνεύεται εἰς αὐτὸν μὲ ἄκραν ἡσυχίαν.

§. λη'. Αὐτοὶ οἱ τότου ἀίμοβόροι πόλεμοι, τοὺς ὁποίους οἱ Ἕλληνες ἔπρεπε νὰ περικρατῶσιν, ἔσβησαν μέγαν ἀ-

(1) αἰτ. (2) Ξεν. Ἑλ. ἱς. βιβλ. β'. § 457. Πλούτ. εἰς Περικ. §. 166. (3) Ἰσοκ. πανηγ. §. 205. (4) Θουκ. αἰτ.

ριθμὸν γενεῶν, αἱ ὁποῖαι ἐσυνείθιζον ἀπὸ πολλοὺς αἰῶνας νὰ συνάπτωσι τὴν δόξαν τῆς πατρίδος μὲ τὴν ἰδίαν ἐδικήν τους· (1) οἱ ξένοι, καὶ μέτοικοι, οἵτινες τὰς ἀνεπλήρου, κατέστησαν ἐν ταύτῳ νὰ κλίνῃ ἢ πλάσιγξ τῆς ἐξουσίας πρὸς τὸ μέρος τοῦ δήμου (2)· τὸ ἀκόλουθον παράδειγμα θέλει παρήσσει μέχρι ποίας ὑπερβολῆς ὕψωσεν ὁ δῆμος τὴν ἀναίδειάν του. Πρὸς τὸ τέλος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, κάπποιος λυριστῆς, πρότερον μὲν ἀνδράποδον, εἶτα δὲ πολίτης μὲ τὰς πανουργίας του, λατρευόμενος ἀπὸ τὸν χυδαῖον λαὸν διὰ τὰς ἐλευθεριότητάς του, παρέστη εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν, ἔχων ἀνὰ χεῖρας πέλεκυν, καὶ ἀνυποσώλως ἀπειλῶν τὸν, ὅς τις πρῶτος ἤθελε δώσῃ γνώμην διὰ τὴν εἰρήνην (3). Μετὰ τινος χρόνου αἱ Ἀθηναὶ ἐκυριεύθησαν ἀπὸ τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ δὲν ἠργοπόρησαν νὰ ὑποκύψωσιν εἰς τὰ ὄπλα τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας. Τοιαύτη ἔμελλε νὰ γένη ἡ εἰμαρμένη πολιτείας τεθεμελιωμένης ἐπάνω εἰς τὰ ἥθη. Φιλόσοφοί τινες, πόρρωθεν ἀνιχνεύοντες τὰς αἰτίας τῶν μεγάλων συμβεβηκότων, εἶπον, ὅτι κάθε αἰὼν φέρει τρόπον τινὰ εἰς τὸν κόλπον του τὸν, ὅς τις μέλλει νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Ἡ τολμηρὰ αὕτη μεταφορὰ καλύπτει χρειώδη ἀλήθειαν, καὶ ἐπικυρωμένην ἀπὸ τὴν ἰσορίαν τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ αἰὼν τῶν νόμων καὶ τῶν ἀρετῶν, ἠτοιμάσασκε τὸν τῆς ἀνδρείας, καὶ τῆς δόξης, οὗτος δὲ παρήγαγε τὸν τῶν πορθέσεων, καὶ τῆς ἀσωτίας, ὁ ὁποῖος ἐτελείωσεν μὲ τῆς δημοκρατείας τὴν ἀνατροπὴν. "Ἄς σρέψωμεν κατὰ τὸ παρὸν τὰς θεωρίας μας ἀπὸ τὰς ἐλλεινάς ἐκείνας σκηνάς, διὰ νὰ τὰς φέρωμεν εἰς ὑποκείμενα τερπνότερα, καὶ συμφερώτερα. Κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, ἡ φύσις ἐποπλασάσασκε τὰς δυνάμεις της, καὶ παρήγαγεν ἕξχαφνα πλήθος

(1) Ἰσοκ. περὶ εἰρ. §. 404. (2) Ἄρισ. πολιτ. βιβλ. ε'. κεφ. γ'.
 (3) Αἰσχ. παραπροεβ. §. 407.

ἀνδρῶν, πεπλουτισμένων μὲ προτερήματα ἰδιάζοντα εἰς ὅλα τὰ εἶδη. Πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἐξήνθησαν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, οἱ περιττώτεροι ὁμῶς ἤλθον εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν, διὰ νὰ ἀπολαύσωσι τὰς ψήφους τῆς.

§. λδ'. Χωρὶς νὰ ἀναφέρω τὸν Γοργίαν, Παρμενίδην, Πρωταγόραν, καὶ τόσους ἄλλους εὐγλωττοὺς σοφιστὰς, οἵτινες, διασπείροντες τὰς ἀμφιβολίας τῶν εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν, ἐπολλαπλασίασαν εἰς αὐτὴν τὰς ἰδέας. Ὁ Σοφοκλῆς, Εὐριπίδης, καὶ Ἀριστοφάνης, ἠκτινοβόλου ἐπὶ τῆς σκηνῆς, δορυφορούμενοι ἀπὸ ἀντιζήλων, οἵτινες ἐγένοντο τῆς δόξης τῶν μέτοχοι. Ὁ ἀστρονόμος Μέτων ἐμέτρα τὰς κινήσεις τῶν οὐρανῶν, καὶ ἐσερέωνε τοῦ ἐνιαυτοῦ τὰ ὅρια. Οἱ ῥήτορες Ἀντιφῶν, Ἀνδοκίδης, καὶ Λυσίας ἦσαν διάσημοι εἰς διάφορα εἶδη εὐγλωττίας, ὁ Θεουκιδίδης, αἰσθανόμενος ἔτι τὴν χαρὰν τῶν χειροκτυπημάτων, τὰ ὁποῖα ἐδέχθη ὁ Ἡρόδοτος, ὅταν ἀνεγίνωσκε τὴν ἱστορίαν εἰς τοὺς Ἀθηναίους, ἠγωνίσθη νὰ ἀξιωθῆ παρομοίῳ. Ὁ Σωκράτης παρέδιδεν εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ ὑψηλὴν διδακταλίαν, ἀπὸ τοὺς ὁποίους πολλοὶ ἐσύστησαν σχολεῖα. Δόκιμοι στρατηγοὶ κατέστησαν τὰ ὄπλα τῆς δημοκρατίας πανταχοῦ νὰ θριαμβεύωσιν. Αἱ μεγαλοπρεπέστεραι οἰκοδομαὶ ἠγέρθησαν κατὰ τὰ σχέδια τῶν σοφωτέρων ἀρχιτεκτόνων. Οἱ ζωγραφικοὶ κάλαμοι τοῦ Πολυγνώτου, Παρθενίου, καὶ Ζεύξιδος, οἱ ἐγκοπεῖς τοῦ Φειδίου, καὶ Ἀλκαμένους, καθωραΐσαν τοὺς ναοὺς, τὰς σοὰς, καὶ τὰς δημοσίας ἀγορὰς μὲ ἀμύλλαν. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ μεγάλοι ἄνδρες, ὅλοι, ὅσοι ἤκμασαν εἰς τὰς ἄλλας ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος, ἀνενοῦντο εἰς μαθητὰς, ἀξίους νὰ ἐπέχωσι τὸν τόπον αὐτῶν. Εὐκόλου ἦτον νὰ ἰδῆ κληεῖς, ὅτι ὁ πλέον διεφθαρμένος αἰὼν ἤθελε γένῃ ἐν τῆς ὀλίγου ὁ πλέον πεφωτισμένος τῶν αἰώνων. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον, ἐν ᾧ τὰ διάφορα πλήθη αὐτῆς τῆς ξηρᾶς ἐπαπει-

λοῦντο, νὰ σεσηθῶσι τὸ βασιλεῖον τῆς θαλάσσης, καὶ ξηραῖς, κλάσις εἰρηνικῆ τῶν πολιτῶν ἠγωνίζετο, νὰ τοῖς βεβαιώσῃ διὰ πάντα τὸ βασιλεῖον τοῦ νοός. Ὁκοδόμουν εἰς τιμὴν τοῦ ἔθνους τῶν ναῶν, τοῦ ὁποίου τὰ θεμέλια ἐτέθησαν εἰς τὸν ἐνδότερον αἰῶνα, καὶ ὁ ὁποῖος ἔμελλε νὰ ἀντισταθῇ εἰς τὰς δυνάμεις τῶν ἀκολουθῶν αἰώνων. Αἱ ἐπισημαὶ ἐφαίνοντο καθ' ἑκάστην μὲ νέα φῶτα, καὶ αἱ τέχναι μὲ νέας ἐπιδόσεις. Ἡ ποίησις, ἂν καλὰ καὶ δὲν ἤυξανε τὴν λαμπρότητά της, μὲ ὅλον τοῦτο, ἐν ᾧ τὴν ἐφύλαττε, τὴν ἐμεταχειρίζετο μὲ περισσοτέραν προτίμησιν εἰς τὸ νὰ καλλωπίξῃ τὴν κωμωδίαν, καὶ τραγωδίαν, αἱ ὁποῖαι ἐν ταύτῳ ἤλθον εἰς τὴν τελειότητά των. Ἡ ἰσορία, ὑποβληθεῖσα εἰς τοὺς νόμους τῆς κρίσεως, ἀπέρριπτε τὸ θαυμασὸν, ἀνέκρινε τὰ πράγματα (1), καὶ καθίζατο μάθημα ἰσχυρὸν, ὅπου τὸ παρεληλυθὸς ἔδιδεν εἰς τὸ μέλλον. Ὅσον ἡ οἰκοδομὴ ὑψούτο, τόσοσιν ἔβλεπον μακρόθεν ὅτι ἐκαλλιεργοῦντο πεδία ἀκαλλιέργητα, καὶ ἄλλα, ὅτι ἀνέμενον καλλιτέραν καλλιέργειαν. Οἱ κανόνες τῆς λογικῆς, καὶ ῥητορικῆς, αἱ ἀφηρημέναι ἔννοιαι τῆς μεταφυσικῆς, καὶ τὰ γνωμικὰ τῆς ἠθικῆς, ἐφανερῶθησαν εἰς τὰ συγγράμματα, τὰ ὁποῖα συνῆπτον μὲ τὴν εὐταξίαν τῶν ἐπιχειρημάτων τὴν ὀρθότητα τῶν ἰδεῶν, καὶ τὴν εὐγλωττίαν τοῦ ὕφους.

§. μ'. Ἡ Ἑλλὰς χρεωθεῖ κατὰ μέρος αὐτὰς τὰς προόδους εἰς τὴν εἴσοδον τῆς φιλοσοφίας, ἡ ὁποία ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν σκοτειάν της ὕστερον ἀπὸ τὰς κατὰ τῶν Περσῶν νίκας. Ἐφάνη ἐκεῖ ὁ Ζήνων, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐξησκούοντο εἰς τὰς λεπτολογίας τοῦ σχολείου τῶν Ἑλεατῶν. Ὁ Ἀναξαγόρας τοῖς ἔφερε τὰ φῶτα τῆς σχολῆς τοῦ Θάλητος, καὶ μερικοὶ κατεπίστανσαν, ὅτι αἱ ἐκλείψεις, τὰ τέρατα, καὶ αἱ διαφοραὶ ἀποπλανήσεις τῆς φύσεως, δὲν ἔπρεπε νὰ τεθῶσιν εἰς τὴν σειρὰν τῶν

(1) Θεοκ. βιβλ. α'. κεφ. κα'.

Σαυμάτων, ἀλλ' ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ τὰ συνομιλῶσι μυστικῶς (1). Ἐπειδὴ ὁ δῆμος, συνειδησμένος νὰ τιμᾷ μερικὰ φαινόμενα, ὡς εἰδοποιήσεις τοῦ οὐρανοῦ, ἐσκληρύνετο κατὰ τῶν φιλοσόφων, οἵτινες ἤθελον νὰ τοῦ ἀρπάσωσιν ἀπὸ τὰς χεῖρας ἐκεῖνο τὸ ἀειθαλὲς παρ' αὐτῷ τῆς δεισιδαιμονίας κλονάριον (2). Ἀλλὰ κατατρεχθέντες, ἐξορισθέντες, ἐγνώρισαν, ὅτι ἡ ἀλήθεια, διὰ νὰ γένη δεκτὴ εἰς τοὺς ἀνθρώπους, δὲν πρέπει νὰ παρρησιάζεται μὲ ἀνοικτὸν πρόσωπον, ἀλλὰ νὰ εἰσχωρῇ λάθρα εἰς τὴν ἀκρολουθίαν τῆς πλάνης. Αἱ τέχναι, ἐπειδὴ δὲν ἀπῆντησαν θημῶδεις προλήψεις νὰ τὰς πολεμῶσιν, ἔλαβον ἐν ταύτῳ τὰ ἐλατήριά των. Ὁ ναὸς τοῦ Διὸς, ὅς τις ἔλαβεν ἀρχὴν ἐπὶ Πεισιγράτου, καὶ ὁ τοῦ Θησέως, ὅς τις ἐκτίσθη ἐπὶ Κίμωνος, ἐχορήγουν εἰς τοὺς ἀρχιτέκτονας πρωτότυπα νὰ ἀκολουθήσωσιν. Ἀλλ' αἱ εἰκόνες, καὶ τὰ ἀγάλματα, παρίστων εἰς τοὺς Ἐρμυγλύφους, καὶ ζωγράφους μόνον σχέδια, τὰ ὁποῖα ἐζήτουν τελειοποιήσιν. Χρόνους τινας πρὸ τοῦ πολέμου τῆς Πελοποννήσου, ὁ Πανοῖνος, ἀδελφὸς τοῦ Φειδίου, ἐζωγράρισεν εἰς μίαν σοάν των Ἀθηνῶν τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος, καὶ οἱ θεαταὶ εἰς ἄκρον ἔμειναν ἔκθαμβοι, ἐπειδὴ ἐπίστευον, ὅτι ἐγνώριζον εἰς ἐκεῖνας τὰς ζωγραφίας τοὺς ἀρχηγούς των δύο στρατευμάτων (3). Ὑπερέβη ὅλους τοὺς προηγουμένους του, ἀλλ' ἐν ταύτῳ σχεδὸν ἐξαλείφθη ἡ λαμπρότης ἀπὸ τὸν Θάσιον Πολύγνωτον, Ἀθηναῖον Ἀπολλόδωρον, Ζεῦξιν τῆς Ἡρακλείας, καὶ Ἐφέσιον Παρράσιον.

§. μα'. Πρῶτος ἐχρημάτισεν ὁ Πολύγνωτος, ὅς τις ἐ-

(1) Πλούτ. εἰς Περικ. §. 154. (2) Ἡ ἀσθένεια αὕτη τοῦ ἀνθρώπου νοσῶν πολλὰ κακὰ ἐπροξένησε, καὶ ἔχει νὰ προξενήσῃ καὶ ἄλλα, ἐν ᾧ βασιλεύει, γνωσμένη εἰς τὰς προόδους τοῦ πνεύματος ἀξιοπείρασον φροῦριον. (3) Πλιν. βιβλ. λε'. κεφ. η'. Πανσα. ε'. ια'.

ποίκιλλε τὰς κινήσεις τοῦ προσώπου, ἀποφεύγων τὸν ξηρὸν καὶ δουλικὸν τρόπον τῶν προηγουμένων ζωγράφων (1). Πρῶτος ἔτι, ὅς τις ἐκαλλώπιζε τὰς μορφὰς τῶν γυναικῶν, καὶ τὰς ἔνδυε μὲ λαμπρὰ, καὶ ἑλαφρὰ ἐνδύματα. Τὰ πρόσωπά του φέρουσι τὸν τύπον τῆς ἠθικῆς ὠραιότητος, τῆς ὁποίας ἡ ἰδέα ἦτον βαθύως ἐγκεχαραγμένη εἰς τὴν ψυχὴν του (2). Δὲν πρέπει νὰ τὸν μέμφωνται, ὅτι ὁ βαθμὸς τοῦ χρωματισμοῦ του δὲν ἦτον πολυειδέστατος (3). Τοῦτο ἦτον σφάλμα τῆς τέχνης, ἡ ὁποία εὐρίσκετο, διὰ νὰ εἰπῶ οὕτως, ἔτι εἰς τὰ σπάργανα. Ὁ Ἀπολλόδωρος εἶχε δὲ αὐτὸ τὸ μέρος ὅλους τοὺς τρόπους, τοὺς ὁποίους δὲν ἤξευρεν ὁ Πολύγνωτος. Ἐποίησεν ἀξιόλογον μίξιν σκιῶν, καὶ φώτων, παρευθὺς ὁ Ζεῦξις ἔδωκε τελειότητα εἰς αὐτὴν τὴν ἐφεύρεσιν, καὶ ὁ Ἀπολλόδωρος, θέλων νὰ ἀποδείξῃ τὴν ἀλήθειαν τῆς δόξης του, ὑψωσε τὴν τοῦ ἀντιζήλου του. »Εἶπεν εἰς ἓν τμήμα τῆς ποιήσεώς του, ὅπου ἐδημοσίευσεν. Ἐφεῦρον, διὰ τὴν διανομὴν τῶν σκιῶν, μυσηρια μέχρις ἡμῶν ἄγνωσα, μᾶ τὰ ἤρπασαν· ἡ τέχνη εἶναι εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ζεῦξιδος.« (4) Οὗτος ἐσπούδαζε τὴν φύσιν μὲ τὴν αὐτὴν προσοχὴν, (5) μὲ τὴν ὁποίαν ἐτελείωνε καὶ τὰ ἐργόχειρά του (6)· αὐτὰ ἀκτινοβολοῦσιν ἀπὸ ὠραιότητος. Εἰς τὴν εἰκόνα τῆς Πηνελόπης, φαίνεται, ὅτι ἐζωγράφησε ζωηρῶς τὰ ἦθη, καὶ τὸν χαρακτῆρα ἐκείνης τῆς βασιλίσσης (7), ἀλλ' ἐν γένει ὀλιγώτερον ἐπέτυχεν εἰς τοῦτο τὸ μέρος ἀπὸ τὸν Πολύγνωτον (8). Ὁ Ζεῦξις ἐτάχυνε τὰς ἐπιδόσεις τῆς τέχνης διὰ τῆς ὠραιότητος τοῦ χρωματισμοῦ του. Ὁ Παρράσιος, ὁ ἀνταγωνιστής του, μὲ τὴν καθαρότητα τῶν γραμμῶν, καὶ ἐπιδιόρ-

(1) Πλιν. αὐτ. 9. ὑπομν. τῆς φιλο. ἀκαδ. τό. λε'. §. 194 καὶ 271. (2) Ἄρισ. πολιτ. βιβλ. η'. κεφ. ε'. (3) Κινυτιλ. βιβλ. 45'. κεφ. ε'. (4) Πλουτ. περὶ δεξ. Ἀθην. §. 34. Πλιν. αὐτ. ὑπομν. τῆς φιλο. ἀκαδ. τό. κέ'. 195. (5) Cicero. de invent. l. 2. c. 1. Πλιν. αὐτ. (6) Πλουτ. εἰς Περικ. 109. (7) Πλιν. αὐτ. (8) Ἄρισ. περὶ παστ. κεφ. 5'.

θωσιν τοῦ σχεδίου (1). Ἀπέκτησε τὴν ἐπισήμην τῶν ἀναλογιών. Αἱ διδόμεναι παρ' αὐτοῦ εἰς τοὺς Θεοὺς, καὶ ἥρωας συμμετρίαι ἐφάνησαν τόσον ἀκριβεῖς, ὥσε οἱ τεχνίται δὲν ἔλαβον κἀνένα δισαγμὸν νὰ τὰς δεχθῶσι, ψηφίζοντες εἰς αὐτὸν τοῦ νομοθέτου τὸ ὄνομα (2). Ἄλλαι ἐπιτηδεϊότητες ἔπρεπε νὰ διεγείρωσι τὸν θαυμασμὸν αὐτῶν. Αὐτὸς παρέσχε διὰ πρῶτον χαρακτηῖρας κεφαλῆς ἐνεργητικωτάτους, σώματα ὠραίσμένα μὲ χάριτας, καὶ βοσρύχους φερομένους μὲ ἐλαφρότητα (3).

§. μβ'. Τούτους τοὺς δύο τεχνίτας διεδέχθησαν ὁ Τιμανθος, τοῦ ὁποίου τὰ ἀριστουργήματα, ἐν ᾧ μᾶς δίδουσι νὰ ἐνωῶμεν περισσότερον, ἀπ' ὅτι ἐξηγοῦσι, δηλοποιῶσι τὴν μεγάλην τέχνην, καὶ περὶ πλέον τὴν μεγαλόνοιαν τοῦ ἀνδρός (4). Ὁ Πάμφιλος, ὅς τις ἀπέκτησε τόσῃν ὑπόληψιν μὲ τὴν ἀξιότητά του, καὶ ἐσύνησεν εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος σχολεῖα τοῦ σχεδιάσματος, τῶν ὁποίων ἡ εἴσοδος ἦτον εἰς τοὺς δούλους ἀπηγορευμένη (5)· καὶ ὁ Εὐφράνωρ, ὅς τις αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ἐσυγκρίνετο, καὶ ἐπροτιμήθη εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς ζωγραφίας (6). Ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ τεχνίτας ἐγνωρίζον τινὰς, καὶ ἔμαθον μετὰ ταῦτα, ὅτι ἓνας μαθητῆς, τὸν ὁποῖον εἶδον παρὰ τῷ Παμφίλῳ, ὀνομαζόμενος Ἀπελλῆς, τοὺς ὑπέρβη ὅλους. Αἱ πρόσδοι τῆς γλυπτικῆς δὲν ἐσάθησαν ὀλιγώτερον ἀξιάγασοι. Ἀρκεῖ πρὸς ἀπόδειξιν, νὰ ἀναφέρωμεν μόνον ἰδιαιτέρως τὰ ὀνόματα τοῦ Φειδίου, τοῦ Πολυκλείτου, τοῦ Ἀλκαμένους, τοῦ Σκόπα, καὶ τοῦ Πραξιτέλου. Ὁ Πρῶτος ἔζη ἐπὶ τοῦ Περικλέους, μὲ τὸν τελευταῖον εἶχον φιλίας. Οὕτως, εἰς διάστημα σχεδὸν ἐνὸς αἰῶνος ἡ τέχνη αὕτη ἐφθασεν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ὑπεροχῆς, ὥσε οἱ ἀρχαῖοι ἔπρεπε νὰ ἐντρέπων-

(1) Κυντ. αὐτ. Πλῶ. αὐτ. (2) Κυντ. αὐτ. (3) Πλῶ. αὐτ. ὑπομ. τῆς φιλ. ἀκαδ. τό. ε'. §. 266. τό. κ'. 163. (4) Πλῶ. αὐτ. (5) ὁ αὐτ. κεφ. ια'. §. 703. (6) ὁ αὐτ. αὐτ.

ται ἐπὶ τοῦ παρόντος διὰ τὰς ἐργασίας, καὶ διὰ τὴν δόξαν τους (1). Ἄν, εἰς ἐκείνους τοὺς διαφόρους καιροὺς, ἐν οἷς ἐχρημάτισαν τοιαῦτα διάστημα προτερήματα, προσθέσωμεν καὶ τοὺς, ὅσοι ἀπὸ αὐτοὺς προηγήθησαν, ἀρχίζοντες ἀπὸ τὸν Περικλέα, καὶ ἀνερχόμενοι ἕως εἰς τὸν Θαλῆν, τὸν ἀρχαιότερον τῶν φιλοσόφων τῆς Ἑλλάδος, θέλομεν εὔρη, ὅτι ὁ ἀνθρώπινος νοῦς, εἰς διάστημα σχεδὸν δύο αἰώνων, ἀπέκτησε περισσότερον, παρὰ εἰς τὴν διεξοδικὴν σειρὰν τῶν ἐνδοτέρων αἰώνων. Ποία παντοδύναμος χεὶρ ἐχάρισεν εἰς αὐτὸν, καὶ ἐφύλαξε μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, κίνησιν τόσον καρποφόρον, καὶ τόσον ὀγλίγων;

§. μγ'. Στοχάζομαι, ὅτι ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν, ἴσως ἔτι καὶ εἰς κάθε γενεάν, ἡ φύσις ἐκχέει ἐπὶ τῆς γῆς ῥητόν τινα ἀριθμὸν προτερημάτων λαμπρῶν, τὰ ὅποια μένουσιν ἐνταφιασμένα, ὅταν δὲν συνδράμητι διὰ τὰ ἀνακαλύψῃ, καὶ ἐξήραται, ὡς ἀπὸ βαθῶν ὕπνου, ὅταν κἀνὲν ἀπὸ αὐτὰ ἀνοιξῇ κατὰ συγκυρίαν νέον τι σάδιον. Ὅσοι τρέξωσιν εἰς αὐτὸ κατ' ἀρχὰς, διανέμονται, διὰ τὰ εἰπῶ οὕτω, τὰς ἐπαρχίας τῆς νέας ταύτης βασιλείας. Οἱ διάδοχοί των λαμβάνουσι τὴν τιμὴν, ὅτι τὰς ἐκαλλιέργησαν, καὶ ἔδωκαν εἰς αὐτὰς νόμους. Ἄλλ' εἶναι ὅρια καὶ εἰς τὰ φῶτα τοῦ νοῦς, καθὼς καὶ εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν πορθητῶν, καὶ περιηγητῶν. Αἱ μεγάλαι ἐφευρέσεις ἀπαθανατίζουσι τοὺς ἐφευρετάς των, καὶ τοὺς, ὅσοι ταῖς ἔδωκαν τὴν τελειότητα· ἐπομένως οἱ μεγολοφεῖς μὴν ἔχοντες τὰ αὐτὰ μέσα, δὲν ἔχουσι πλέον μῆτε τὰς αὐτὰς ἐκβάσεις, καὶ διὰ τοῦτο παραπέμπονται σχεδὸν εἰς τὴν κλάσιν τῶν χυδαίων. Εἰς τὴν γενικὴν ταύτην αἰτίαν πρέπει νὰ προσθέσωμεν καὶ πολλὰς ἰδιαιτέρας. Κατ' ἀρχὰς τῆς μεγάλης μεταβολῆς, περὶ ἧς ὁμιλῶ, ὁ φιλόσοφος Φερεκύδης τῆς Σκύρου,

(1) Πλάτ. εἰς Ἴππ. μβ'. §. 282.

οἱ ἱστορικοὶ Κάδμος, καὶ Ἐκαταῖος τῆς Μιλήτου συνεισήγαγον εἰς τὰς γραφὰς τῶν τὴν χρῆσιν τοῦ πεζοῦ λόγου (1), προσφυσέραν ἀπὸ τὴν ποιήσιν εἰς τὴν ἔκφρασιν τῶν ἰδεῶν. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον Θαλῆς, Πυθαγόρας, καὶ ἄλλοι Ἕλληνες μετέφερον ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον, καὶ ἄλλα μέρη τῆς ἀσίας, τὰς, ὅσας γνώσεις εἰς τοὺς μαθητάς τω μετέδωκαν. Ὅταν αὐταὶ ἐβλάσανον μὲ σιωπὴν εἰς τὰ συζηθέντα σχολεῖα εἰς Ἰταλίαν, Σικελίαν, καὶ εἰς τὰ παράλια τῆς ἀσίας, κάθετι συνέδραμεν εἰς ἀνακάλυψιν τῶν τεχνῶν. Ὅσαι ἐξήρτηνται ἀπὸ τὴν φαντασίαν, εἶναι εἰδικῶς διωρισμέναι μεταξύ τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν καλλονὴν τῶν ἑορτῶν, καὶ ναῶν· εἶναι ἔτι διωρισμέναι, νὰ εὐφημῶσι τὰ κατορθώματα τῶν ἔθνων, καὶ τὰ ὀνόματα τῶν νικητῶν εἰς τοὺς πανδήμους ἀγῶνας τῆς Ἑλλάδος. Διαμεριζαὶ οἶονεὶ τῆς δόξης αἱ τέχναι, τὴν ὁποίαν διμερίσθησαν, εὔρον εἰς τοὺς ἀκολουθήσαντας τὸν πόλεμον τῶν Περσῶν χρόνους, περισσοτέρας περισάσεις νὰ ἐξασκῶνται, ἢ πρότερον.

§. μδ'. Ἡ Ἑλλάς, ἀφ' οὗ ἀπήλαυσεν εὐπάθειαν, μέχρι τινὸς, ἥτις ἦυξανε τὴν δυνάμιν της (2), παρεῦδθη εἰς τὰς διχονοίας, αἱ ὁποῖαι ἔδωκαν ὑπερβολικὴν ἐνέργειαν εἰς ὅλα τὰ πνεύματα. Ἐφάνησαν διὰ μιᾶς, ὅτι ἐπολλαπλασιάσθησαν εἰς τὸν κόλπον της οἱ πόλεμοι, καὶ αἱ νῆκαι, τὰ πλοῦτη καὶ ἡ ματαιότης, οἱ τεχνῖται καὶ τὰ ἀναθήματα. Αἱ ἑορταὶ ἀπέβησαν μεγαλοπρεπέστεραι, τὰ θεάματα κοινότερα, οἱ ναὶ πλήρεις ἀπὸ ζωγραφίας, καὶ τὰ περίξ τῶν Δελφῶν, καὶ Ὀλυμπίας, ἀπὸ ἀγάλματα. Ἡ εὐλάβεια, ἢ νὰ εἰπῶ καλλίτερα, ἢ ἔθνηκὴ κενοδοξία, δι' ἐλαχίστην ἐπιτυχίαν, ἐπλήρωνε φόρον εἰς τὴν εὐφυῖαν, ἥτις ἐβιάζετο μάλισα ἀπὸ νομοθεσίαν, ἀφορώσαν πρὸς

(1) Πλ. βιβλ. ε'. κεφ. κθ'. καὶ ζ'. §. 417. Στρά. βιβλ. α'. §. 18. Σουὶ. εἰς Φερικ. (2) Διδ. βιβλ. ιβ'. §. 72.

ὄφελος τῶν τεχνῶν. Ἄν ἦτον ἀνάγκη νὰ καλλωπισθῇ ἀγορὰ, ἢ δημοσία οἰκοδομὴ, πολλοὶ τεχνῖται ἠγωνίζοντο εἰς αὐτὴν τὴν ὕλην· παρίστων τὰ ἐπιτηδεύματά των, ἢ τὰ σχέδια, καὶ ἡ προτίμησις ἔδιδετο εἰς τὸν, ὅστις συνήθροίζε περισσοτέρας ψήφους τοῦ κοινοῦ (1). Πανδημότεραι συνδρομαὶ χάριν τῆς ζωγραφίας, καὶ μουσικῆς ἐσυστήθησαν εἰς τοὺς Δελφοὺς, Κόρινθον, Ἀθήνας, καὶ ἄλλους τόπους. Αἱ πόλεις τῆς Ἑλλάδος, αἱ ὁποῖαι ἐγνώριζον μόνον τὴν ἀντιζηλίαν τῶν ὀπλων, ἄρχισαν νὰ ἐννοῶσι καὶ τὴν τῶν προτερημάτων. Ἐκ τούτου αἱ περισσοτέραι ἀπὸ αὐτὰς ἔλαβον νέαν μορφήν, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν Ἀθηνῶν, αἱ ὁποῖαι ὅλας τὰς ὑπερέβαινον εἰς τὴν μεγαλοπρέπειαν. Ὁ Περικλῆς, ἐπιθυμῶν νὰ ἀπασχολῇ δῆμον φοβερὸν εἰς τοὺς ἀρχηγούς του (2), κατὰ τὰς εὐκαιρίας τῆς εἰρήνης, ἀπεφάσισε νὰ ἀφιερώσῃ εἰς καλλωπισμὸν τῆς πόλεως μέγιστον μέρος ἀπὸ τὰς φορολογίας, παρὰ τῶν συμμάχων δεδωμέναις, διὰ νὰ ἐξακολουθῶσι τὸν κατὰ τῶν Περσῶν πόλεμον, καὶ πεφυλαγμένας μέχρις ἐκείνου τοῦ χρόνου εἰς τὴν ἀκρόπολιν. Ἀπέδειξεν, ὅτι, περιφερόμενα αὐτὰ τὰ πλούτη, θέλουσι προμηθεύσει εἰς τὸ ἔθνος κατὰ τὸ παρὸν τὴν ἀφθογίαν, καὶ θόξαν εἰς τὸ μέλλον ἀθάνατον. (3). Εὐθύς τὰ βαναυσεία, ἐργασῆρια, καὶ αἱ δημόσιαι ἀγοραὶ ἐπληρώθησαν ἀπὸ πλῆθος ἐργατῶν, καὶ δούλων, τῶν ὁποίων τὰ ἐργόχειρα διευθύνοντο ἀπὸ τεχνίτας εἰδήμονας, κατὰ τὰ σχέδια τοῦ Φειδίου. Αὐταὶ αἱ ἐργασίαι, τὰς ὁποίας μεγάλη ἐξουσία δὲν ἠθέλει τολμήσει νὰ ἐπιχειρισθῇ, καὶ τῶν ὁποίων ἡ τελείωσις ἐφαίνετο, ὅτι ἐξήτει διεξοδικὸν τοῦ χρόνου διάστημα, ἐτελειώθησαν ἀπὸ μικρὰν δημοκρατίαν, εἰς διάστημα τινῶν χρόνων, ἐπὶ τῆς διοικήσεως ἑνὸς μόνου ἀνθρώπου, χωρὶς νὰ βλάβῃ τὴν γλα-

(1) Πλὴν. βιβλ. λς'. κεφ. ε'. (2) Πλοῦτ. εἰς Περικ. §. 158

(3) αὐτ.

φυρότητα των, ἢ τὴν σερεότητα, ταχύτης τόσον ἐκπληκτικῆ.
 Ἀπειμῆθησαν σχεδὸν τρεῖς χιλιάδας ταλάντων (1).

§. μέ. Ἐν ᾧ ἐγίνοντο εἰς τὰς Ἀθήνας αὐταὶ αἱ ἐργασίαι, οἱ ἐχθροὶ τοῦ Περικλέους τὸν ἐμέμφοντο, ὅτι διεσκορπίζε τοὺς θησαυροὺς τῆς πολιτείας. »Στοχάζεσθε, εἶπε μίαν ἡμέραν, ὅτι ἡ δαπάνη εἶναι μεγίστη; Πολλὰ μεγάλη ἀπεκρίθησαν. Καὶ λοιπὸν, ἄς ἦναι, εἶπεν, ὁλόκληρος διὰ »λογαριασμόν μου, καὶ ἄς ἐπιγραφῆ τὸ ὄνομά μου εἰς τὰ »ἀναθήματα· ὄχι, ὄχι, ἐφώναξεν ὁ δῆμος, ἄς κατασκευασθῶσι με ἔξῃδα τοῦ θησαυροφυλακείου, καὶ διὰ τὰ τελειώσης, μὴ λυπηθῆς τίποτε (2). Ἡ ἔφεσις τῶν τεχνῶν ἄρχησε νὰ εἰσάγηται εἰς μικρὸν ἀριθμὸν τῶν πολιτῶν, ἢ δὲ τῶν εἰκόνων, καὶ ἀγαλμάτων εἰς τοὺς πλουσίους· τὸ πλῆθος κρίνει περὶ τῆς δυνάμεως βασιλείας τινὸς ἀπὸ τὴν παρῆρσιαζομένην εἰς αὐτὴν μεγαλοπρέπειαν. Ἐντεῦθεν προέκυψεν ἐκεῖνο τὸ σέβας εἰς τοὺς τεχνίτας, οἱ ὅποιοι εὐδοκίμησαν εἰς ἐπιχειρήματα ἀξιοθαύμασα. Πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἐδούλευον δωρεὰν ὑπὲρ τῆς δημοκρατίας, καὶ ἐτιμῆθησαν δι' ἐπιταγῆς τοῦ δήμου (3), ἄλλοι ἐπλούτησαν, ἢ τελειοποιούντες μαθητὰς (4), ἢ ἀπαιτοῦντες πληρωμὴν ἀπὸ τοὺς, ὅσοι ἤρχοντο εἰς τὰ ἐργασηρίά των νὰ θαυμάζωσι τὰ ἀρισουργήματα τῶν χειρῶν αὐτῶν (5). Τινὲς ἀλαζονευόμενοι διὰ τὴν κοινὴν ἐπὶκρίσιν, εὕρισκον ἀμοιβὴν θελκτικωτέραν εἰς τῆς ὑπεροχῆς των τὴν αἴσθησιν, καὶ εἰς τὴν δεδομένην παρ' αὐτῶν εἰς τὰ ἰδιῶτων προτερήματα τιμὴν. Δὲν

(1) Ὁρα τὴν σημ. Θεουκ. βιβλ. β'. κεφ. γγ. (2) Εἰ πολλὰ δοκίμα δαδπανῆσθαι, πρῶτησε, φησάντων δὲ κρηπολλα. Μὴ τοιου, εἶπεν, ὑμῖν, ἀλλ' ἐμοὶ δαδπανῆσθω, καὶ τῶν ἀναθημάτων ἰδίων ἐμῶν ποιεῖσθαι τὴν ἐπιγραφὴν . . . Ἀνέχραγον, κελεύοντες, ἐκ τοῦ δημοσίου ἀναλίσκειν, καὶ χορηγεῖν, μηδὲν ἐς φειδόμενον. Πλουτ. εἰς Περικ. (3) Πλουτ. αὐτ. Σουί. καὶ Ἀρποκ. εἰς Πολυγ. (4) Πλουτ. αὐτ. 694. (5) Διό. ποικί. εἰς. βιβλ. δ'. κεφ. εβ'.

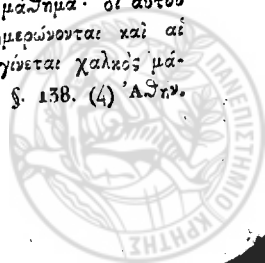
ἠσχύοντο, ἐπιγράφοντες εἰς τὰς εἰκόνας των· Εἶναι εὐμαρέ-
 σερον νὰ τὴν κρίνη, ἢ νὰ τὴν μιμηθῆ κἀνεὶς (1). Ὁ Ζεῦξις
 ἔφθασεν εἰς τόσῃν μεγάλῃν εὐτυχίᾳ, ὥς περὶ τὰ τέλη τῆς
 ζωῆς του ἐχάριζε τὰς εἰκόνας του, προφασιζόμενος, ὅτι κἀνεὶς
 δὲν ἦτον εἰς κατάστασιν νὰ τὰς πληρώσῃ (2). Ὁ Παρρῶσιος
 εἶχε τοιαύτην ὁδὸν περὶ αὐτοῦ, ὥς ἀνήγαγε τὴν παραγωγὴν
 του εἰς τὸν οὐρανόν (3). Εἰς τὴν μέθην τῆς φαντασίας των
 προσετέθη καὶ ἡ τοῦ κοινοῦ θαυμασμοῦ. Ἄν καλὰ καὶ αἱ φι-
 λολογικαὶ ἐπισῆμαι εὐκαίρως, καὶ μὲ τοιαύτην ἔκβασιν, ὡς
 αἱ τέχναι, ἄρχησαν νὰ καλλιεργῶνται, δύναται ὅμως κἀνεὶς
 νὰ προβάλλῃ, ὅτι, ἐξαιρουμένης τῆς ποιητικῆς, ἔλαβον παρὰ
 τοῖς Ἕλλησιν ὀλιγωτέραν προτροπὴν. Ἐδείξαν τιμὴν εἰς τὴν
 εὐγλωττίαν, καὶ ἰσορίαν. Δι' ὅτι ἡ μὲν, ἦτον ἀναγκαία εἰς
 τὴν ἀνάκρισιν τῶν συμφερόντων αὐτῶν, ἡ δὲ, εἰς τὴν ματαιό-
 τητα. Οἱ ἄλλοι ὅμως τῆς φιλολογίας βλαστοὶ χρεωσοῦσι τὴν
 αὔξησίν τους εἰς τὴν δύναμιν τοῦ τόπου μᾶλλον, ἢ εἰς τὴν ὑ-
 περάσπισιν τῆς διοικήσεως. Εὐρίσκονται εἰς πολλὰς πόλεις
 σχολεῖα τῶν ἀθλητῶν, διατηρούμενα μὲ δημόσια ἔξοδα, εἰς
 κἀνὲν ὅμως μέρος δὲν εἶναι συσάσεις διηνεκεῖς διὰ τὰς ἐξασκή-
 σεως τοῦ νοῦς. Πρὸ μικροῦ ἡ σπουδὴ τῆς ἀριθμητικῆς, καὶ γεω-
 μετρίας ἔγινε μέρος τῆς ἀνατροφῆς, καὶ ἦδη ἄρχησαν νὰ μὴν
 ἐξαγριώνωνται εἰς τὰς γνώσεις τῆς φυσικῆς (4).

§. μς'. Ἐπὶ τοῦ Περικλέους, αἱ φιλοσοφικαὶ ἔρευναι
 ἀπηγορεύθησαν ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους αὐστηρῶς (5), καὶ ἐν

(1) Πλῶν. αὐτ. κεφ. 9. Πλοῖτ. περὶ δέξ. Ἀ'θην. §. 346. (2)
 Πλῶν. αὐτ. (3) αὐτ. (4) Περιέργος εἶναι ὁ τρόπος τῆς ἐκπλαγίους δηγή-
 σεώς σου, ἀνερ ἀξιόγασε· ἐπειδὴ δεῖκνυει εἰς τοὺς Ἕλληνας τὸν δρόμον
 τῆς εὐδαιμονίας Θάρ' ῥει, ψυχὴ γενναία, ἢ Ἑλλὰς ἦδη ἀκολουθεῖ τὴν
 συμβουλήν σου, καὶ προθυμοποιεῖται, ὅση δύναμις, νὰ συνεισαγάγῃ τῶν
 ἐπιτηδευμάτων τὰ κἀλλιστα, μὴτε κίμων, μὴτε δαπάνης φειδομένη.
 (5) Πλοῖτ. εἰς Περικλ.

ὧ οἱ μάντις ἐτρέφοντο ἐνίοτε εἰς τὸ Πρυτανεῖον μεγαλοπρεπῶς (1), οἱ φιλόσοφοι μόλις ἐτόλμων νὰ ἐμπιστευθῶσι τὰ δόγματά των εἰς πισοὺς μαθητὰς, οὐ δὲ παρὰ τοῖς ἄλλοις δήμοις ἦσαν εἰς καλλίτερον σέβας. Πανταχοῦ, ὡς ὑποκείμενα μίσους, ἢ καταφρονήσεως, δὲν ἀπέφευγον ἄλλως τὰς μανίας τοῦ φανησιασμοῦ, καὶ τοῦ φθόνου, παρὰ, φυλάττοντες τὴν ἀλήθειαν ὑποχείριον, καὶ πραγματευόμενοι πτωχείαν ἐθελούσιον, ἢ βεβιασμένην. Ὅσον ἀνεκτοὶ καὶ ἂν ἦναι ἐπὶ τοῦ παρόντος, τόσον παρατηροῦνται περισσότερον, ὥσε, εἰς τὴν ἐλαχίστην ἐλευθερίαν, ἢ φιλοσοφία θέλει δοκιμάσει τὰς αὐτὰς καταδρομὰς, ὅσας ἐδοκίμασε πάλαι ποτέ (2). Ἀπὸ αὐτὰς τὰς σκέψεις δύναται κἀνεὶς νὰ συμπεράνη, α'. ὅτι οἱ Ἕλληνας πάντοτε ἐτίμων περισσότερον τὰ προτερήματα, ὅσα ἐχρησίμευον εἰς τὰς ἡδονὰς των, παρὰ ὅσα συνέτρεχον εἰς φωτισμόν τους. β'. ὅτι αἱ φυσικαὶ αἰτίαι συνήργησαν μᾶλλον, ἢ αἱ ἠθικαὶ εἰς τὰς ἐπιδόσεις τῆς φιλολογίας, καὶ αἱ ἠθικαὶ μᾶλλον, ἢ φυσικαὶ, εἰς τὰς τῶν τεχνῶν. γ'. ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἔχουσι κἀνὲν δίκαιον, νὰ ἰδιοποιῶνται τὴν ἀρχὴν, ἢ τοῦλάχισον, τὴν τελειότητα τῶν τεχνῶν, καὶ ἐπιστημῶν (3). Μάλιστα θέλγονται, ὅτι ἠνέωξαν εἰς τὰ ἔθνη τὰς λαμπρὰς θύρας τῆς ἀθανασίας (4). ἢ φύσις, διανέμουσα τὰ χαρίσματα τῆς, δὲν ἐφάνη, ὅτι τοὺς ἐξεχώριζεν ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας. Ἐκεῖνοι ἔπλασαν τὸ δραματικὸν εἶδος, εἶχον διατήμεους ῥήτορας, δύω, ἢ τρεῖς ἰσορικοὺς, ὀλίγους τινὰς ζωγράφους, ἔρμο-

(1) Σχόλ. Ἄριτ. νεφ. σί. 33ε. (2) Ἀξιόλογος εἶναι καὶ ἐνταῦθα ὁ τρόπος τῆς συμβουλῆς, τὴν ἑποῖαν κἀμνεὶ εἰς τοὺς πεπαιδευμένους. Τὸ πολιτικὸν εἶναι τὸ μεγαλύτερον τῆς φιλοσοφίας μάθημα. δι' αὐτοῦ καταδαμάζονται ἔλα τὰ ὀχάλινωτα πάθη, καὶ ἡμερώονται καὶ αἱ πλέον ἀτίθασσοι καρδίαι. Ἄνευ τούτου, ἢ παιδεία γίνεται χαλκὸς μάτην ἡχῶν, ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον. (3) Ἰσοκ. πανηγ. §. 138. (4) Ἀθην. βιβλ. σ'. κεφ. ιγ'.

γλύφους, και δοκίμους αρχιτέκτονας, ἀλλ' εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ εἴδη ἢ ἐπίλοιπος Ἑλλάδος δύναται νὰ ἀντιθέσῃ εἰς αὐτοὺς πληθὺν ὀνομάτων ἐνδόξων. Προσέτι δὲν ἠξεύρω, ἂν τὸ κλίμα τῆς Ἀττικῆς ἦναι τόσου δεξιὸν νὰ παράγῃ νόας, ἢ τὰ τῆς Ἰωνίας, και Σικελίας. Ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν δὲν εἶναι τόσον πηγὴ, ὅσον, καθέδρα τῶν προτερημάτων. Τὰ πλούτη αὐτῆς διδουσι εἰς αὐτὴν τὰ μέσα νὰ τὰ μεταχειρίζηται, και τὰ φωτάτης, νὰ τὰ τιμῃ. Ἡ λαμπρότης τῶν ἐορτῶν, ἢ γλυκύτης τῶν νόμων, ὁ ἀριθμὸς, και ὁ καταδεκτικὸς χαρακτήρ τῶν πολιτῶν της, ἦσαν ἱκανὰ, νὰ σερεώνωσι εἰς τὸν κόλπον της ἀκορέτους τῆς δόξης ἄνδρας, εἰς τοὺς ὁποίους ἐχρειάζοντο θεάτρον, ἀνταγωνισαί, και κριταί.

§. μζ. Ὁ Περικλῆς τοὺς εἶχε δεδεμένους μετὰ τὴν μεγαλην του ὑπόληψιν, ἢ Ἀσπασία, μετὰ τὰ θεήλγητρα τῆς συναναστροφῆς της, και οἱ δύο, μετὰ χαρίσματα ἀξιοτέβρασα. Ἡ Ἀσπασία ἦτον ἀδύνατον νὰ συγκριθῇ μετὰ κλένα. Οἱ Ἕλληνες περισσότερον ἐθαύμαζον τὴν εὐγλωττίαν, τὴν βαθύτητα, και τὰς εὐαρεσίσεις τοῦ πνεύματός της, ἢ τὴν ὠραιότητά της. Ὁ Σωκράτης, ὁ Ἀλκιβιάδης, οἱ πεπαιδευμένοι, και διάσημοι τεχνίται, οἱ Ἀθηναῖοι, και αἱ ἀξιοεραστότεραι Ἀθηναῖαι ἐσυναθροίζοντο τριγύρω εἰς αὐτὴν τὴν ἰδιαιτέραν γυναῖκα, ἢ ὁποία ὠμίλει, καθὼς ἤρμοζεν εἰς κάθε ἕνα, και ἐκέρδαιεν ὅλων τὴν εὐνοίαν. Ἡ ἐταιρεία αὕτη ἔγινε τὸ πρωτότυπον τῶν, ὅσαι μετὰ ταῦτα ἐσυστήθησαν. Ὁ ἔρωσ τῶν ἐπισημῶν, τεχνῶν, και ἠδονῶν, ὅσ τισ συνάπτει τοὺς ἀνθρώπους, και συγχέει τὰς καταστάσεις, τοὺς ἔκαμε νὰ αἰσθανθῶσι τὴν ἀξίαν τῆς ἐκλογῆς εἰς τὰς ἐκφράσεις, και τρόπους. Ὅσοι ἔλαβον ἐκ φύσεως τὸ δῶρον τοῦ ἀρέσκειν, ἐπεθύμουν νὰ ἀρέσκωσι πραγματικῶς, και αὐτὴ ἢ ἐπιθυμία ἐπρόσθετε νέας χάριτας εἰς τὸ προτέρημα. Ἐντὸς ὀλίγου ἀρχισε νὰ διακρίνηται τὸ ὕφος τῆς θαυμαστῆς

συνομιλίας. Ἐπειδὴ ἐν μέρει εἶναι τεθεμελιωμένον εἰς ἐφαρ-
 μογὰς ἐθελουσίας, καὶ ὑποτίθῃσι λεπτότητα, καὶ ἡρεμίαν εἰς
 τὸν νοῦν, χρειάζεται πολυκαιρίαν, διὰ νὰ τελειοποιηθῇ, καὶ
 ποτὲ δὲν δύναται νὰ γένη ἐπιτυχὲς εἰς ὅλας τὰς καταστάσεις.
 Τέλος πάντων, τὸ πολιτικόν, ὅπου ἐχρημάτισε κατ' ἀρχὰς
 ἐρμηνεῖα τῆς τιμῆς, κατέστη ἀνεπαισθήτως, τῆς ὑποκρίσεως.
 Καθεὶς ἄρχῃσε νὰ ἐπιδαφιλεύῃ εἰς τὸν ἄλλον τὰς ἐπιμελείας,
 διὰ νὰ ἀποκτήσῃ ἀπὸ αὐτὸν πολλὰ περισσοτέρας, καὶ νὰ εὐ-
 λαβῆται τὴν φιλαυτίαν του, διὰ νὰ μὴν ταραττήται εἰς τὴν
 ἐδίκην του.

Τέλος τῆς εἰσαγωγῆς.

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ .

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ι Σ Α'.

Περὶ τῶν ὄσων διαλέκτων ἐμεταχειρίσθη ὁ
 Ὅμηρος. Μέρος Α'. §. ξά'.

Πολλάκις ὁ Ὅμηρος μεταχειρίζεται διαφόρους τῆς Ἑλλάδος διαλέκτους, καὶ δι' αὐτὸ τὸν κατηγοροῦσι. Τοῦτο, λέγουσιν, εἶναι τὸ ἴδιον, ἂν ἴσως κἀνεὶς συγγραφεὺς, εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους, ἤθελε μεταχειρισθῆναι εἰς τὴν συγγραφὴν του ἔλα τὰ ἰδιώματα τῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν τοῦ γένους του. Ἡ κατηγορία ὅμως δὲν εἶναι ἄλογος. Ἀλλὰ πῶς νὰ καταπειθῆναι κἀνεὶς, ὅτι ὁ Ὅμηρος, νοῦς τέσσοι διαβατικὸς, καὶ καρποφόρος, ἐσυγχώρει εἰς τὸν ἑαυτοῦ τοιαύτας καινοτομίας, τὰς ὁποίας μητε ὁ ἐλάχιστος ποιητὴς δὲν ἤθελε τολμήσει νὰ μεταχειρισθῆναι, καὶ ἐτόλμα, διὰ νὰ συμμορφῶνῃ τοὺς σίχους του, νὰ μεταχειρίζεται διάλεκτον παράξενον, καὶ ἀξίαν νὰ διεγείρῃ ἐπανάστασιν, ὅχι μόνον εἰς τοὺς μεταγενεστέρους, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἴδιον αἰῶνα του, ὅσον καὶ ἂν ἤθελον τὸν ὑποθέτη ἀμαθῆ; Εἶναι ἄρα φυσικώτερον, νὰ σοχασθῆναι κἀνεὶς, ὅτι μεταχειρίσθη τὴν κοινὴν γλῶσσαν τοῦ καιροῦ του (1). Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τῶν Ἑλλήνων, τὰ αὐτὰ γράμματα κατ' ἀρχὰς ἐπροφέροντο κατὰ τὸ μᾶλλον, καὶ ἤττον δασύτερα, ἢ ψιλώτερα. Αἱ ἴδιαι λέξεις ἐλάμβανον πολλὰς καταλήξεις, καὶ ἐσχηματίζοντο διαφόρως. Τοῦτο ἦτον βέβαια ἀποτέλεσμα τῶν ἀνωμαλιῶν, πολλὰ συνειδησιμῶν εἰς τὴν νηπιότητα τῶν γλωσσῶν, καὶ τὸ ἐδιαφύλαξαν εἰς διεξοδικώτερον διάστημα παρὰ τοῖς Ἑλλησιν αἱ συνεχεῖς μετοικεσίαι τῶν λαῶν. Ὅταν οἱ λαοὶ οὗτοι ἐξερεώθησαν εἰς τόπον ἀσφαλῆ, τρόποι φανεροὶ τοῦ λέγειν κατεστάθησαν ἰδιαιτεροὶ εἰς μερικὰς ἐπαρχίας, καὶ τότε διεῖλον τὴν γλῶσσαν εἰς διαλέκτους, καὶ αὐταὶ αἱ ἴδιαι ἦσαν δεκτικαὶ ὑποδιαίρέσεων. Αἱ συνεχεῖς μεταβολαί, τὰς ὁποίας αἱ λέξεις ἐδοκίμασαν, κατὰ τὰ ἀρχαιότερα ὑπομνήματα τῆς

(1) Ἄρα ἀπ' αὐτὴν τὴν κρίσιν συνάγεται, ὅτι ἦτον κοινὴ γλῶσσα τότε;

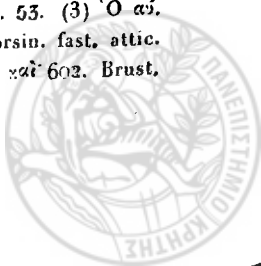
ἡμετέρας γλώττης, μᾶς πληροφοροῦσι νὰ κρίνωμεν, ὅτι τὸ ἴδιον συνέβη καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Εἰς τὸν γενικὸν τοῦτον λόγον πρέπει νὰ προσεῖθῃ καὶ, ὅς τις ἔχει ἀναφορὰν μὲ τοὺς τέπους, ἐν οἷς ὁ Ὅμηρος ἔγραψεν. Ἡ Ἰωνικὴ ἀποικία, ἥτις, δύο αἰῶνας πρὸ τοῦ ποιητοῦ, ὑπῆγε νὰ συζητηθῇ εἰς τὰ παραθαλάσσια τῆς μικρᾶς ἀσίας, ὑπὸ τὴν ὀρηγίαν τοῦ Νηλεῦς, υἱοῦ τοῦ Κρόνου, ἦτον συνθεμένη, κατὰ τὸ περισσότερον μέρος ἀπὸ Ἴωνας τῆς Πελοποννήσου, μὲ αὐτὴν συνήθησαν καὶ Θηβαῖοι, καὶ Φωκεῖς, καὶ ἀπὸ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος (1). Στοχάζομαι, ὅτι, ἀπὸ τὰ ἰδιώματά των, μεμιγμένα ἀναμεταξίτων, καὶ μὲ τὰ τῶν Αἰολέων, καὶ ἄλλων Ἑλληνικῶν ἀποικῶν, γειτόνων εἰς τὴν Ἰωνίαν, ἡ γλῶσσα ἐσχηματίσθη, τὴν ἐποίαν ὁ Ὅμηρος ἐμεταχειρίσθη. Ἐπομένως, ἀπὸ μεταβολᾶς προῶν, τὰς ὁποίας δοκιμάζουσιν ὄλαι αἱ γλῶσσαι, διαλεκτοῖτινες περιωρίσθησαν εἰς δωρισμένας πόλεις, ἔλαβον χαρακτῆρας ἰδιαιτέρους, καὶ διεφύλαξαν μὲ ὄλον τοῦτο τὰς διαφορὰς, αἱ ὁποῖαι μαρτυροῦσι τὴν ἀρχαίαν σύγχυσιν. Κατὰ ἀλήθειαν, ὁ Ἡρόδοτος, μεταγενεστερος τοῦ Ὀμήρου τετρακοσίους χρόνους (2), ὀνομάζει τεσσαρὰς ὑποδιαίρεσεις τῆς διαλεκτοῦ, τὴν ὁποίαν ὠμίλου εἰς τὴν Ἰωνίαν (3).

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ι Σ Β'.

Περὶ τοῦ Ἐπιμενίδου. Μέρος Β. §. ε'.

Ὅσα περὶ τοῦ Ἐπιμενίδου λέγουσιν, εἶναι σκοτεινότερα. Παλαιοὶ τινες συγγραφεῖς βεβαιῶνουσιν, ὅτι ἦλθεν εἰς Ἀθήνας κατὰ τὸ, 600 ἔτος πρὸ Χριστοῦ. Ὁ Πλάτων μόνος διορίζει τὴν ἐποχὴν αὐτοῦ τοῦ ταξειδίου τῷ 500 ἔτει (4). Ἡ δυσκολία αὕτη πολλὰ ἐβασίλευσε τοὺς νεωτέρους καιτικούς. Εἶπον, ὅτι τὸ κείμενον τοῦ Πλάτωνος μετεβλήθη, ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἀληθές. Εἶπον ἔτι, ὅτι πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν δύο Ἐπιμενίδας, καὶ τοῦτο εἶναι ἀπίθανον. Τελευταῖον, κατὰ τινος παλαιοῦς συγγραφεῖς, οἴτινες, δίδοντες εἰς τὸν Ἐπιμενίδην ζωὴν 154, 157, καὶ 299 ἔτων, δὲν φοβοῦνται νὰ εἰπῶσιν, ὅτι ὁ Ἐπιμενίδης δις εἰς Ἀθήνας ἐταξίδευσεν, ἅπαξ, ἔτων τεσσαράκοντα, δεύτερον, 150 (5). εἰ-μὲ ἐνδεχόμενον, νὰ ἔχη τόπον αὐτὸ τὸ διπλοῦν ταξίδιον, ἀλλ' εἶναι περισσότερον ἐνδεχόμενον ὅτι ἠπατήθη ὁ Πλάτων. Ἀκολουθῶν, δύναται κἀνεὶς νὰ συμβουλευθῇ τὸν Φαβρίκιον (6).

(1) Πausan. βιβλ. ζ'. κεφ. γ'. (2) Ἡρ. βιβλ. β'. §. 53. (3) Ὁ αὐ. βιβλ. α'. §. 142. (4) Περὶ νό. βιβλ. α'. §. 642. (5) Corsin. fast. attic. t. 3. p. 72. (6) Φαβρίκ. Ἑλ. βιβλιοθ. τῶ. α'. §. 36. καὶ 602. Brust. hist. crit. phil. t. 1. p. 419.

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ι Σ Γ .

Περὶ τῆς ἐξουσίας τῶν πατέρων εἰς Ἀθήνας.
Μέρος Β'. §. ιε'.

Ὅταν βλέπωμεν, ὅτι ὁ Σόλων σπῶνει τὴν ἐξουσίαν ἀπὸ τοῦ πατέρα. καὶ πωλῶσι τὰ παιδία των, καθὼς ἔκαμνον πρότερον, δύσκολα πληροποροῦμεθα, ἂν τοῖς ἐδόθη ἢ ἄδεια καὶ τὰ θανατώνωσι, καθὼς τὸ βεβαιώνουσι ἀρχαῖοι συγγραφεῖς τοῦ νομοθέτου μεταγενέστεροι (1). Ἐγὼ ἐπισηρίζομαι καλλίτερα εἰς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀλικαρνασσεῶς Διονυσίου, ὅς τις εἰς τὰς Ῥωμαϊκὰς του ἀρχαιολογίας σημειώνει (2), ὅτι, κατὰ τοὺς νόμους τοῦ Σέλωνος, Πιττακοῦ, καὶ Χαρώνδα, οἱ Ἕλληνες ἐσυγχώρουν εἰς τοὺς πατέρας, καὶ ἀποκληρῶσι τὰ παιδία των, ἢ καὶ τὰ ἀποβάλλωσι ἀπὸ τὰς οἰκίας των, χωρὶς καὶ ἠμπορῶσι καὶ ἐπιφέρωσιν εἰς αὐτὰ βαρύτερας ποινάς. Ἄν, εἰς τὸ ἐξῆς οἱ Ἕλληνες ἐξέτενον περισσότερον τὴν πατρικὴν ἐξουσίαν, εἶναι δυνατὸν, καὶ κρίνη κάμεις, ὅτι ἐξήγαγον τὴν εἰδίαν αὐτὴν ἀπὸ τοὺς νόμους τῶν Ῥωμαίων.

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ι Σ Δ'.

Περὶ τῆς Ὠδῆς Ἀρμοδίου, καὶ Ἀριστογείτονος. Μέρος β'. §. ια'.

Ὁ δειπνοσοφιστὴς Ἀθηναῖος (3) ἀνέφερε τὴν ἐξῆς ὠδὴν συντεθειμένην εἰς τιμὴν τοῦ Ἀρμοδίου, καὶ Ἀριστογείτονος.

Ἐν μύθου κλαδί τὸ ξίφος φορήσω, ὡσπερ Ἀρμόδιος, καὶ Ἀριστογείτων, ὅτε τὸν τύραννον, κτανέτην, ἰσουόμους τ' Ἀθήνας ἐποίησάτην.

Φίλταδ' Ἀρμόδιε, οὐπω τέθνηκας, νήσοις δ' ἐν μακάρων σέφασιν εἶναι, ἵνα περ ποδώκης Ἀχιλλεύς, Τυδεΐδην τέφασιν τὸν ἐσθλὸν Διομήδεα.

Ἐν μύθου κλαδί τὸ ξίφος φορήσω, ὡσπερ Ἀρμόδιος καὶ Ἀριστογείτων, ὅτ' Ἀθηναίης ἐν θυσίαις ἄνδρα τύραννον Ἰππαρχον ἐκτανέτην, αἰεὶ σφῶν κλέος ἔσσειται κατ' αἶαν.

Φίλταδ' Ἀρμόδιε, καὶ Ἀριστογείτων, ὅτε τὸν τύραννον κτανέτην, ἰσουόμους τ' Ἀθήνας ἐποίησάτην.

(1) Σέξ. Ἐμπειρ. Πυρ' ὀ. ὑποθ. βιβλ. γ'. κεφ. κδ'. Ἡλιόδ. Λίδιο. β. βλ. κ'. § 24. meus. Athen. att. l. 1. c. 2. (2) βιβλ. β'. κεφ. κς'. (3) βιβλ. ιε'. κεφ. ιε'.

Περὶ τῶν θησαυρῶν τῶν βασιλέων τῆς Περσίας
Τμ'. β'. §. δ'.

Ἄπ' ὅτι ἐλέχθη εἰς τὸ κείμενον, φαίνεται, διὰ τὴν ὁ Ἀλέξανδρος ἤνυε τόσας μεγάλας ποσότητας ἐπισετρωμέναις εἰς τὴν Περσέπολιν, Σοῦσα, Πασάγαδα (1). Δὲν ἤξεύρω ὅμως, ἂν πρέπει νὰ ἐπισηριχθῶ εἰς τὸν Ἰουσίον, ἐπὶ τὴν λέγῃ (2) ὅτι, μετὰ τὴν πύρσησιν τῆς Περσίας, ὁ Ἀλέξανδρος ἐλάμβανεν ἀπὸ τοὺς νέους τοῦ ὑπηκόους κατ' ἔτος ταλαντα 300 χιλιάδας.

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ι Σ Ζ'.

Περὶ τῶν γεφυρῶν, αἱ ὁποῖαι κατεσκευάσθησαν ἐπάνω εἰς πλοῖα κατὰ τὸν Ἑλλήσποντον διὰ προσαγῆς τοῦ Ξέρξου Τμ'. β'. §. κα'.

Αἱ δύο αἰταὶ γέφυραι εἶχον τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τὴν Ἀβυδὸν (3), καὶ ἐτελείωναν μικρόν τι κατωτέρω τῆς Σησοῦ (4). Ἐγνωρίσαν, κατὰ τοὺς τελευταίους αἰτούς χρόνους, ὅτι ὁ σενώτερος αὐτὸς πορθμὸς εἶναι περικου 375½ τοῖσια. Αἱ γέφυραι ἐπειδὴ εἶχον μῆκος ἐπὶ τῶν σάδιων, ὁ κ. δ' ἄμβιλλος ἐσυμπέρανεν, ὅτι ἐκεῖνα τὰ σάδια ἦσαν 51. τοασιῶν (5).

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ι Σ Ζ'.

Περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Ἑλληνικῶν στρατευμάτων, τὰ ὁποῖα ὁ Λεωνίδας ἐδιοίκει εἰς Θερμοπύλας. Τμ'. β'. §. κθ'.

Μέλλω νὰ βάλω ὑπ' ὄψιν τοῦ ἀναγνώστου τὸν ἀριθμὸν Ἡροδότου, Πausανίου, καὶ Διοδώρου.

(1) Ἀρρία, βιβλ. γ'. κεφ. ες'. Κύντ. Κούρ. βιβλ. ε'. κεφ. ζ'. Διόδ. βιβλ. ες'. §. 514. Πλούτ. εἰς Ἀλέξ. 685. (2) βιβλ. ιγ'. κεφ. α'. (3) Ἀβυδος πόλις τῆς Ἀσίας κατὰ τὸν Ἑλλήσποντον, Νάγαρά ἐπὶ τοῦ παρόντος παλίχθιον, καὶ ἐρείπια. (4) Σησός, πόλις τῆς Θρακικῆς χερσονήσου. Ἀ' πασι λιμάν. λιμῆν, φρούριον, καὶ ἐρείπια. (5) ὑπομν. τῆς φιλ. ἀκαδ. τό. κη'. §. 334.

Στρατεύματα τῆς Πελοποννήσου.

Καθ' Ἡρόδοτον.		Παυσανίαν.		Διόδωρον,	
Σπαρτιάται . . .	300	Σπαρ.	300	Σπαο.	300
Τεγέαι	500	Τεγ.	500	Λακεδαιμόνιοι . .	700
Μαντινείς	500	Μαν.	500		
Ὀρχομένιοι	120	Ὀρχ.	120		
Ἀρχάδες	1000	Ἀρχ.	1000		
Κορώνιοι	400	Κορθ.	400	Ἄλλα ἔθνη τῆς Πε-	
Φλοιοῦντιοι . . .	200	Φλοιοῦν. . . .	200	λοποννήσου	3000
Μυκηνῖοι	80	Μυκ.	80		
Τὸ ὅλον	3100	Τὸ ὅλον	3100	Τὸ ὅλον	4000

Ἄλλα ἔθνη τῆς Ἑλλάδος.

Καθ' Ἡρόδ.		Παυσαν.		Διόδωρ.	
Θεσπιεῖς	700	Θεσπ.	700	Μιλῆσιοι	1000
Θηβαῖοι	400	Θηβ.	400	Θηβ.	400
Φωκεῖς	1000	Φωκ.	1000	Φω.	1000
Λοκροπούντιοι		Λοκ.	6000	Λο.	1000
Τὸ ὅλον	2100	Τὸ ὅλον	8100	Τὸ ὅλον	3400
Πρόσ. καί τόν ἄνω	3100		3100		4000
ὅλ.	5200		11200		7400

Οὕτω, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, αἱ πόλεις τῆς Πελοποννήσου ἔδωκαν τρεῖς χιλιάδας, καὶ ἑκατὸν στρατιώτας. Οἱ Θεσπιεῖς ἑπτακοσίους. Οἱ Θηβαῖοι τετρακοσίους, οἱ Φωκεῖς χιλίους, τὸ ὅλον, πέντε χιλιάδες διακόσιοι, χωρὶς νὰ ἀριθμῆσιν τοὺς Λοκροπούντιους, ἐκστρατεύσαντας πανδημί. Ὁ Παυσανίας ἀκολουθεῖ διὰ τὰ ἄλλα ἔθνη τὸν ἀριθμὸν τοῦ Ἡροδότου, καὶ συμπραίνει, ὅτι οἱ Λοκροὶ ἦσαν ἕξ χιλιάδες, καὶ δίδει ὅλον ἔνδεκα χιλιάδας διακοσίους. Κατὰ τὸν Διόδωρον, ὁ Λεωνίδας ἤλθεν εἰς Θερμοπύλας μετὰ τέσσαρας χιλιάδας ἀνθρώπων, μεταξύ τῶν ὁποίων ἦσαν τριακόσιοι Σπαρτιάται, καὶ ἑπτακόσιοι Λακεδαιμόνιοι - λέγει προσετι, ὅτι τὸ σῶμα τοῦτο ἐνδυναμώθη μετὰ μικρὸν ἀπὸ χιλίους Μιλῆσιους, τετρακοσίους Θηβαίους, χιλίους Λοκροὺς, καὶ ἀπὸ τόσους σχεδὸν Φωκεῖς. Τὸ ὅλον ἑπτὰ χιλιάδες τετρακόσιοι. Ἀπὸ ἄλλο μέρος, ὁ Ίουστίνος (1), καὶ ἄλλοι συγγραφεῖς λέγουσιν, ὅτι ὁ Λεωνίδας εἶχε μόνον τέσσαρας χιλιάδας. Αἱ ἀμφιβολαὶ αὗται ἤθελον διαλυθῆ ἴσως, ἂν εἶχονεν ὅλας τὰς ἐπιγραφάς, αἱ ἐποιοῖαι μετὰ τὴν μάχην ἐχαράχθησαν ἐπὶ πέντε σπηλαίων τεθειμένων εἰς τὰς Θερμοπύλας (2). Ἔχονεν ἔτι τὴν τοῦ μάντεως Μαγιστοῦ (3), ἀλλὰ δὲν ἔχει κἀνεν φῶς. Τὰς ἄλλας ἀφείρωσαν εἰς τὸν στρατιώτας τῶν διαφορῶν ἔθνων. Ἐπὶ τῆς τῶν Σπαρτιατῶν ἐλέχθη, ὅτι ἦσαν τριακόσιοι. Ἐπί τινος ἀλλης φανεροῦται, ὅτι 4000 στρατιώται τῆς

(1) Βιβλ. β'. κεφ. ια'. (2) Στρά. βιβλ. β'. §. 429. (3) Η' ρ. βιβλ. ε'. §. 222.

Πελοποννήσου ἀντιπαρετάχθησαν ἐναντίον εἰς 3,000,000 Περσῶν (1). Περὶ τῆς ἐπιγραφῆς τῶν Λοκρῶν ἀναφέρει ὁ Στράβων, ἀλλὰ δὲν τὴν συνάπτει μὲ αὐτάς (2), ὁ ἀριθμὸς τῶν στρατιωτῶν τῆς ἔπρεπε νὰ εἰρήσκειτο ἐκεῖ. Δὲν ἔχομεν τὴν τελευταίαν, ἥτις ἀναμφιβόλως ἦτον διὰ τοὺς Θεσπιεῖς. Ἐπειδὴ δὲν εἶδον νὰ ἔχη μῆτε τοὺς Φωκεῖς, οἱ ἑποιοὶ δὲν ἐπολέμησαν, μῆτε τοὺς Θηβαίους, ὑποταχθέντας εἰς τὸν Ξέρξην, ὅταν ἤγειραν αὐτὰ τὰ μνημεῖα. Αἱ ἀκλουθεῖσαι σκέψεις δύνανται νὰ συμβιβασωσι τοὺς ἄνω ἀριθμούς.

Α'. Εἶναι φανερὸν, ὅτι ὁ Ἰούστινος ἐπεσφράχθη μόνον εἰς τὴν ἀνατιθεῖσαν ἐπιγραφὴν εἰς τιμὴν τῶν δῆμων τῆς Πελοποννήσου, ὅταν ἔδωκεν εἰς τὸν Λεωνίδα μόνον 4000. β'. Ὁ Ἡρόδοτος δὲν σημειώνει τὸν ἀριθμὸν τῶν Λοκρῶν. Μόνον ἀπὸ παραμικρὸν συμπερασμὸν ὁ Πausanias τὸν ἀναβιβάζει ἕως 6000. Δύνανται νὰ ἀντιθέσῃ εἰς αὐτὸν κάνεις τὸν Στράβωνα, ὅς τις λέγει σαφέστατα (3), ὅτι ὁ Λεωνίδας ἔλαβεν ὀλίγους τιμὰς στρατιῶν ἀπὸ τοὺς ἐγγυὺς δῆμους, ἔπειτα, τὸν Σικελιώτην Διοδώρον, ὅς τις, εἰς τὴν ἰδίαν του ἀπαριθμῶσιν δεχεται μόνον 1000 Λοκρούς. γ. Εἰς τὴν ἀπαριθμῶσιν αὐτῶν τῶν στρατευμάτων, ὁ Διοδώρος ἄφησε τοὺς Θεσπιεῖς (4), ἀν καλῶ καὶ εἰς τὴν διήγησιν του τοὺς ἀναφέρει (5), καὶ ἀντι τοῦτων ἀριθμεῖ 1000 Μιλησίους. Εἰς τὴν ξηρὰν τῆς Ἑλλάδος δὲν ἐγνώριζον τότε κανένα δῆμον μὲ τοῦτο τὸ ἔνομα. Ὁ Πολμῆρος ὑποθέτει (6), ὅτι ἔπρεπε ἀντὶ Μιλησίων νὰ βάλωσι Μαλιεῖς. Οἱ Μαλιεῖς οὗτοι ὑπετάγησαν κατ' ἀρχὰς εἰς τὸν Ξέρξην (7)· καὶ, ἐπειδὴ ἤθελεν ἦναι ἄπορον, εἰς τοὺς ἐβλεπον ἠνωμένους μὲ τοὺς Ἕλληνας, ὁ Πολμῆρος ὑποθέτει, ὅτι, κατὰ τινα περικοπήν τοῦ Ἡροδότου (8) δὲν ἐκηρύχθησαν παρ' ῥησίᾳ ὑπὲρ τῶν Περσῶν, παρὰ, μετὰ τὴν μάχην τῶν Θερμοπυλῶν. Ἄλλ' εἶναι δυνατὸν νὰ κρίνῃ κάνεις, ὅτι κατοικοῦντες τόπον ἀνεωγμένον, ἐτόλμησαν νὰ λάβωσιν ὅπλα ἐναντίον εἰς ἔδνος δυνατὸν, εἰς τὸ ἑποῖον ὠρκισθῆσαν νὰ ὑποταχθῶσι; Πολλὰ πιθανώτερον εἶναι, ὅτι εἰς τὴν μάχην τῶν Θερμοπυλῶν δὲν ἔδωκαν βοήθειαν μῆτε εἰς τοὺς Ἕλληνας, μῆτε εἰς τοὺς Πέρσας, καὶ μετὰ τὴν μάχην ἠνώσαν μερικὰ πλοῖα μὲ τὸν στόλον τῶν Περσῶν. Μὲ ποῖον τρόπον τὸ λαθὸς εἰσῆλθεν εἰς τὸ κείμενον τοῦ Διοδώρου, ἀναγκάζομαι νὰ πεισίσω, ὅτι, ἀντὶ τῶν χιλίων Μιλησίων, πρέπει νὰ ἀναμινώσκωμεν 700 Θεσπιεῖς. δ'. Ὁ Διοδώρος συνάπτει 700 Λακεδαιμονίους μὲ 300 Σπαρτιάτας, καὶ ἡ μαρτυρία του εἶναι ἀριδῆλως ἐπικυρωμένη ἀπὸ τὴν τοῦ Ἰσοκράτους (9). Ὁ Ἡρόδοτος περὶ τούτου δὲν ἐμιλεῖ ἰσως, δι' ὅτι ἀνεχώρησαν μετὰ τὸν Λεωνίδα.

(1) Αὐτ. (2) αὐτ. (3) αὐτ. (4) βιβλ. ιά. §. 5'. (5) αὐτ. §. 8. (6) Exercit. p. 103. (7) Διοδ. αὐτ. §. 3. (8) βιβλ. η'. §. 66. (9) πικρυγ. §. 164. καὶ εἰς Ἀρχ. §. 62.

Νομίζω, ὅτι πρέπει νὰ τοὺς περιλάβωμεν. Ἐξ ἀπὸ τὴν βεβαίωσιν τοῦ Διοδώρου, καὶ Ἰσοκράτους, οἱ Σπαρτιάται δὲν ἐξήρχοντο ποεῖ, χωρὶς νὰ ἦναι συνωδευμένοι μὲ σώμα τῆς Λακεδαιμόνος. Περὶ πλέον εἰναι βέβαιον, ὅτι οἱ Πελοποννήσιοι ἔδωκαν 4000. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος εὐρίσκειται ακριβῶς εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τῶν μνημείων αὐτῶν, καὶ μὲ ὅλον τοῦτο ὁ Ἡρόδοτος ἀριθμῆι 3100· ἐπειδὴ ἔνωμισεν ὅτι δὲν ἦτον ἀναγκαῖον νὰ ἀναμνησθῆ τοὺς 700 Λακεδαιμονίους, οἱ τινες, κατὰ τὸ φανερόν, ἠνώδησαν μὲ τὸν Λεωνίδα εἰς τὰς Θερμοπύλας. Ἀπ' αὐτὰς τὰς σημειώσεις ἄς συμπεράνωμεν. Ὁ Ἡρόδοτος ἀριθμῆι τοὺς ὑμπελολεμιστὰς ἕως 5200, ἄς προσδέσωμεν ἀπὸ ἓν μέρος 700 Λακεδαιμονίους, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο, τοὺς Λοκροὺς, τῶν ὁποίων τὸν ἀριθμὸν δὲν εἰδοποίησε, καὶ τοὺς ὁποίους ὁ Διόδωρος ἀνάγει ἕως 1000, θέλωμεν ἔχει 6900. Ὁ Παισανίας ἀριθμῆι 11,200, ἄς προσδέσωμεν τοὺς 700 Λακεδαιμονίους, τοὺς ὁποίους ἀφῆσε, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἡροδότου, καὶ θέλωμεν ἔχει 11,900 εἰς τὴν καταβάσωμεν, καθὼς ὁ Διόδωρος τοὺς 6000 Λοκροὺς εἰς 1000 μόνον 6900. Ὁ Ἄριθμὸς τοῦ Διοδώρου μᾶς δίδει 7400, ἂν μεταβάλωμεν τοὺς χιλίους Μιλησίους, εἰς ἑπτακοσίους Θεσπιεῖς. Θέλωμεν ἔχει 7100. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον δύναται κἀνεὶς νὰ εἰπῆ γενικῶς, ὅτι ὁ Λεωνίδας εἶχε μαζίτου σχεδὸν 7000 ἀνδρώπους. Φαίνεται ἀπὸ τὸν Ἡρόδοτον (1), ὅτι, κατὰ τὴν συνήθειαν, οἱ Σπαρτιάται ἦσαν συνωδευμένοι μὲ τοὺς Εἰλωτας. Οἱ παλαιοὶ συγγραφεῖς δὲν τοὺς περιλαμβάνουσι εἰς τὰς ἀπαιτιμῆσεις τῶν, ἴσως δὲν ὑπερέβαινον τὸν ἀριθμὸν τῶν 300. Ὅταν ὁ Λεωνίδας ἔμαθεν, ὅτι ἔμελλε νὰ κτυπηθῆ ἔπισθεν, ἔσειλεν ὀπίσω τὸ περισσότερον μέρος αὐτῶν τῶν στρατευμάτων, καὶ ἐκράτησε μόνον τοὺς Σπαρτιάτας, Θεσπιεῖς, καὶ Θηβαίους, οἵτινες συνίσαντο 1400 ἄνδρες, ἀλλ' οἱ περισσότεροι ἐθανατώθησαν εἰς τὰς πρώτας προσβολὰς. Καὶ ἂν πιστεύσωμεν τὸν Διοδώρον (2), ὁ Λεωνίδας δὲν εἶχε περισσότερον ἀπὸ 500 στρατιώτας, ὅταν ἀπεφάσισε νὰ κτυπήσῃ τὸ στρατόν τῶν Περσῶν.

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ .

Περὶ τοῦ, πόσα χρήματα ἐξωδεδύθησαν εἰς τὰ οἰκοδομηθέντα ἀνὰ τὴν ἐπιταγὴν τοῦ Περικλέους. Μέρδς γ. §. με'.

Ὁ Θουκυδίδης (3) γράφει, ὅτι ἐδαπανήθησαν 3700 τάλαντα, καὶ συμπεριλαμβάνει εἰς τὸν ἀριθμὸν του, ὅχι μόνον τὴν δαπάνην τῶν Προπυλαίων, καὶ τῶν ἄλλων οἰκοδομῶν, ὅσαι δὲ ἐπιταγῆς τοῦ Περικλέους ἐγένοντο, ἀλλ' ἔτι καὶ τὴν δαπάνην τῆς πολιορκίας τῆς Ποτιδαίας· αὐ-

(1) βιβλ. ζ'. §. 229. καὶ η'. 25. (2) βιβλ. ια'. §. 8—9. (3) βιβλ. β'. κεφ. γγ'.

τη, λέγει ἀλλαχῶ (1), ἔδαπάνησε 2000 τάλαντα· ἄρα ἤθελον μένει 1700 τάλαντα διὰ τὰς προσαχθείσας παρὰ τοῦ Περικλέους ἐργασίας. Λοιπὸν, παλαιὸς ἱστορικός (2) ἀναφέρει, ὅτι εἰς μόνον τὴν οἰκοδομὴν τῶν Προπυλαίων ἐξωδεδύθησαν 2012 τάλαντα. Διὰ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτὴν τὴν δυσκολίαν, ὡς πατηρήσωμεν, ὅτι ὁ Θουκυδίδης δὲν μᾶς ἔδωκε τὴν κατασασιν τῶν Δημοσίων τῶν Ἀθηναίων, παρὰ μόνον εἰς τὸν χρόνον, ὅταν ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος ἀπερασίσθη· ὅτι, εἰς αὐτὴν τὴν ἐποχὴν, μέλις ἄρχησεν ἡ πολιορκία τῆς Ποτιδαίας, ὅτι διήρκεσε δύο χρόνους, καὶ ὅτι ὁ ἱστορικός, εἰς τὴν πρώτην περικοπήν, ὠμίλησε μόνον διὰ τὰ πρῶτα ἔξοδα αὐτῆς τῆς πολιορκίας· καὶ ὑποθέτοντες, ὅτι αὐτὰ ἀνέβησαν τότε ἕως 700, περιορίζομεν τὰς 3000 ἄλλας χιλιάδας εἰς τὰς ἐργασίας, μὲ τὰς ἐποίας ὁ Περικλῆς ἐκαλλώπισε τὴν πόλιν.

(1) αὐτ. κερ. σ'. (2) Ἠλιόδ. παρ' Ἀρποκ. καὶ Σουί. εἰς Προπύλ.

Τέλος τοῦ Α'. τόμου.

